

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM EDEBİYATI BİLİM DALI**

**BURSALI MURÂDÎ HAYATI, ESERLERİ
VE LEDÜN-NÂME ADLI MESNEVÎSİ**

HARUN DİKKAYA

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. HİKMET ATİK**

KONYA-2021

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	
---	--	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	HARUN DİKKAYA		
	Numarası	168110043001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İSLAM TARİHİ VE SANATLARI / TÜRK İSLAM EDEBİYATI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	X	
Tezin Adı	BURSALI MURÂDİ HAYATI, ESERLERİ VE LEDÜN-NÂME ADLI MESNEVÎSİ			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

HARUN DİKKAYA
İmzası

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	
---	--	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	HARUN DİKKAYA		
	Numarası	168110043001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İSLAM TARİHİ VE SANATLARI / TÜRK İSLAM EDEBİYATI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	X	
	Tez Danışmanı	PROF. DR. HİKMET ATİK		
	Tezin Adı	BURSALI MURÂDÎ HAYATI, ESERLERİ VE LEDÜN-NÂME ADLI MESNEVÎSİ		

Ledün-nâme, Bursalı Murâdî tarafından 1504 yılında telif edilmiş bir mesnevîdir. Muhtevâsından dinî ve tasavvufî birçok konu barındırmaktadır. Ledün-nâme, Hızır ağzından anlatılmış ve başından sonuna kadar Muzaffer isimli karakterle Hızır arasında soru-cevaba dayalı bir usul üzerine kuruludur.

Bu çalışma, elimizde iki nüshası mevcut olan Ledün-nâme üzerinedir. Çalışmanın giriş kısmında, Hızır konusu ele alınmıştır. Hızır'ın dinî ve tasavvufî kaynaklardaki kimliği ve yeri araştırılmış, edebiyattaki yansıması belirtilmiştir. Birinci Bölüm'de, Bursalı Murâdî ile ilgili yapılan çalışmaya yer verilmiştir. Hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan Murâdî'nin hayatı, eserleri ve edebî şahsiyeti üzerine yapılan çalışma ortaya konmuştur. Bu bölümde ayrıca Ledün-nâme'nin şekil ve muhteva özellikleri incelenmiştir. İkinci Bölüm'de Ledün-nâme yer alan dinî ve tasavvufî kavramların tahlili yapılmıştır. Dinî ve tasavvufî açıdan zengin bir muhtevaya sahip olan eserin bu özelliği, ilgili başlıklar altında değerlendirilmiştir. Üçüncü Bölüm'de, Ledün-nâme'nin nüshalarına ait bazı özelliklerden söz edilmiş daha sonra eserin transkripsiyonlu metni oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ledün-nâme, Bursalı Murâdî, Hızır, Din ve Tasavvuf.

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	
---	--	---

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	HARUN DİKKAYA		
	Student Number	168110043001		
	Department	İSLAM TARİHİ VE SANATLARI / TÜRK İSLAM EDEBİYATI		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)	X	
	Supervisor	PROF. DR. HİKMET ATİK		
	Title of the Thesis/Dissertation	BURSALI MURÂDÎ HİS LİFE, HİS WORKS AND HİS MATHNAWÎ NAMED LEDÜN-NÂME		

Ledün-nâme, is a mathnawi written by Murâdî of Bursa in 1504. It includes many religious and mystical topics. Ledün-nâme is narrated by Khidr and based on a question-answer method between Khidr and the character named Muzaffer, from beginning to end.

This work is on Ledün-nâme, of which we have two copies. In the introduction part of the work, the subject Khidr is discussed. The identity and place of Khidr in religious and mystical sources are researched and his reflection in literature is stated. The first chapter includes the study on Murâdî of Bursa. Murâdî's life, works, and literary personality are studied, for whom there is no information about. The style and content characteristics of Ledün-nâme are also studied in this chapter. In the second chapter, religious and mystical concepts in Ledün-nâme are analyzed. The rich content of Ledün-nâme in terms of religion and mysticism is evaluated under the relevant topics. In the third chapter, some features of the copies of Ledün-nâme are mentioned then the transcribed text of Ledün-nâme has been created.

Key words: Ledün-nâme, Murâdî of Bursa, Khidr, Religion and Mysticism.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
KISALTMALAR.....	IX
ÖN SÖZ	X

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu, Amacı, Önemi ve Yöntemi.....	1
B. Hızır Kavramı ve Hızır'la İlgili Kaynaklar.....	3
1.Hızır'la İlgili Kaynaklar.....	5
1.1. Kur'an-ı Kerim'de Hızır	5
1.2. Hadis-i Şeriflerde Hızır	8
1.3. Edebiyatta Hızır	13
1.3.1. Divan Edebiyatında Hızır	13
1.3.2. Tasavvuf Edebiyatında Hızır	16
1.3.3. Türk Halk Edebiyatında Hızır.....	21
1.3.4. Modern Türk Edebiyatında Hızır	23
2. İlm-i Ledünnî	25
2.1. Hızır ve İlm-i Ledünnî	25

I. BÖLÜM

BURSALI MURÂDÎ ve LEDÜN-NÂME

1. Murâdî'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri	27
1.1. Murâdî'nin Hayatı.....	27
1.2. Murâdî'nin Edebî Şahsiyeti	34
1.3. Murâdî'nin Eserleri	39
1.3.1. Ledün-nâme	39
1.3.2. Kıyâfet-nâme.....	39
2. Ledün-nâme	40
2.1. Ledün-nâme Hakkında Genel Bilgiler	40
2.1.1. Eserin Adı	40
2.1.2. Eserin Türü.....	40
2.1.3. Eserin Telif Sebebi.....	41
2.1.4. Eserin Yazıldığı Yer ve Zaman.....	42
2.2. Şekil Özellikleri.....	46
2.2.1. Nazım Şekli.....	46
2.2.2. Vezin	46
2.2.3. Kafiye ve Redif	48
2.2.4. Beyit Sayısı	51
2.3. Dil ve Üslup Özellikleri	52
2.4. Edebî Sanatlar.....	57
2.5. Muhteva Özellikleri.....	61

2.5.1. Muhteva Açısından Eserin Tertibi	61
2.5.2. Eserde Yer Alan Başlıklar ve Başlıklandırma Yöntemi	62
2.5.3. Eserin Ana Karakterleri	68
2.5.3.1. Hızır.....	68
2.5.3.2. Muzaffer	71
2.5.4. Eserin Muhtevası.....	72

II. BÖLÜM

LEDÜN-NÂME'DE DİN VE TASAVVUF

1. Din	145
1.1. İtikat	145
1.1.1. Allah.....	145
1.1.2. Melekler	148
1.1.2.1. Cebrail	149
1.1.2.2. Mikail, İsrail.....	153
1.1.2.3. Azrail.....	153
1.1.2.4. Kiramen Katibin.....	156
1.1.3. Kitaplar.....	157
1.1.3.1. Kur'an-ı Kerim	158
1.1.3.2. Diğer Semavî Kitaplar.....	159
1.1.4. Peygamberler	160
1.1.4.1. Hz. Âdem	161
1.1.4.2. Hz. Şit.....	163
1.1.4.3. Hz. İbrahim	164
1.1.4.4. Hz. İsmail, Hz. İshak.....	165
1.1.4.5. Hz. Yakup, Hz. Yusuf	166
1.1.4.6. Hz. Eyyûb.....	169
1.1.4.7. Hz. Şuayb	171
1.1.4.8. Hz. Musa	172
1.1.4.9. Hz. Harun	174
1.1.4.10. Hz. Hızır.....	175
1.1.4.11. Hz. Yunus.....	175
1.1.4.12. Hz. Davut	176
1.1.4.13. Hz. Süleyman	177
1.1.4.14. Hz. Lokman.....	179
1.1.4.15. Hz. Zekeriya	181
1.1.4.16. Hz. Yahya.....	182
1.1.4.17. Hz. İsa	183
1.1.4.18. Hz. Muhammed.....	184
1.1.5. Ahiret ve Ahiretle İlgili Mefhumlar	189
1.1.5.1. Ahiret.....	189
1.1.5.2. Kabir ve Berzah.....	190
1.1.5.3. Kıyamet ve Mahşer	191
1.1.5.4. Cennet	193
1.1.5.5. Cehennem.....	197
1.1.6. Kaza ve Kader	199
1.2. İbadet.....	200
1.2.1. Kelime-i Şهادet.....	201

1.2.2. Namaz	202
1.2.3. Oruç.....	206
1.2.4. Zekât.....	208
1.2.5. Hac	208
1.3. Ayet ve Hadisler	210
1.3.1. Ayetler.....	210
1.3.2. Hadisler	229
1.4. Diğer Dinî Mefhumlar	239
1.4.1. İnançla İlgili Mefhumlar	238
1.4.1.1. Kelime-i Tevhit	239
1.4.1.2. İman.....	239
1.4.1.3. Küfür ve Şirk.....	242
1.4.2. Miraç	244
1.4.3. Hayat ve Ölüm	249
1.4.4. Şeytan.....	253
1.4.5. Günah	256
1.5. Dinî Şahsiyetler	258
1.5.1. Dört Halife	258
1.5.1.1. Hz. Ebûbekir	262
1.5.1.2. Hz. Ömer	265
1.5.1.3. Hz. Osman.....	268
1.5.1.4. Hz. Ali	268
1.5.2. Ehl-i Beyt	269
1.5.2.1. Hz. Fatma	269
1.5.2.2. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin	269
1.5.3. Sahabe	271
1.5.3.1. Abdullah b. Mesud	271
1.5.3.2. Enes b. Mâlik	272
1.5.3.3. Bilal-i Habeşî	273
1.5.4. Tâbiin	273
1.5.4.1. Veysel Karanî.....	273
1.5.4.2. Vehb b. Münebbih.....	274
1.5.4.3. Ka'b el-Ahbâr.....	275
1.5.4.4. Hasan-ı Basrî.....	276
1.5.5. Diğer Din Büyükleri.....	277
1.5.5.1. Ebû Hanife	277
1.5.5.2. İmam-ı Şâfi'î	279
1.5.5.3. Ahmet b. Hanbel	280
1.5.5.4. Salih b. Ahmet b. Hanbel	280
2. Tasavvuf	281
2.1. Tasavvufî Kavramlar	283
2.1.1. Arif	283
2.1.2. Aşk	286
2.1.3. Celal	288
2.1.4. Cemal	289
2.1.5. Çile.....	290
2.1.6. Derviş	291
2.1.7. Gayb Erenleri, Kutub	293

2.1.8. Gönül.....	296
2.1.9. Lâ-mekân	298
2.1.10. Nefs	299
2.1.11. Sema.....	300
2.1.12. Sır (Esrar).....	302
2.1.13. Sûfî.....	303
2.1.14. Tecelli.....	304
2.1.15. Vahdet-i Vücûd	305
2.1.16. Veli.....	306
2.1.17. Zikir.....	308
2.2. Tasavvuf Büyükleri	310
2.2.1. Bâyezîd-i Bistâmî.....	310
2.2.2. Cüneyd-i Bağdâdî	311
2.2.3. İbrâhim b. Edhem.....	313
2.2.4. Behlûl-i Dînâ	313
2.2.5. Hayr en-Nessâc	314
2.2.6. Mansûr b. Ammâr	316
2.2.7. Mâlik b. Dînâr	317
2.2.8. Şakîk-i Belhî	317
2.2.9. Yahyâ b. Muâz.	318
2.2.10. Fudayl b. İyâz.....	319
2.2.11. Amr b. Kays	320
2.2.12. Ebû Abdullah Muhammed b. Hafîf.....	321
2.2.13. İbnü's-Semmâk.....	322
2.2.14. Ebû Bekir eş-Şiblî	322
SONUÇ	325
KAYNAKÇA	328

III. BÖLÜM

LEDÜN-NÂME -METİN-

1. Metin Tespiti İle Alakalı Hususlar.....	334
1.1. Nüshaların Tavsifi	334
1.2. Metin Teşkilinde İzlenen Yöntem.....	336
1.3. Transkripsiyon Sistemi.....	338
2. Transkripsiyonlu Metin.....	339
LEDÜN-NÂME'NİN YAZMA NÜSHALARINDAN BAZI ÖRNEKLER	726

KISALTMALAR

A	: Ledün-nâme, Millî Kütüphane Nu. 06 Hk 196
A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
A.g.md.	: Adı geçen madde
B	: Ledün-nâme, Berlin Devlet Kütüphanesi Nu. Ms.or.oct. 2256
Bk.	: Bakınız
b.	: Bin (oğlu)
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Haz.	: Hazırlayan
H.	: Hicrî
H.	: Hazret-i
M.	: Miladî
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
Nu.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Thk.	: Tahkik eden
Ter.	: Tercüme
Ünv.	: Üniversitesi
Vd.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayınları

ÖN SÖZ

Hızır, Türk kültür ve edebiyatında yer etmiş önemli bir şahsiyettir. Türklerde İslam öncesi dönemde, Hızır'ın vasıflarını taşıy nitelikte birtakım motifleri görmek mümkün iken İslâm sonrası dönemde Hızır'ın varlığı, Türk toplumu üzerinde geniş bir alanda etki etmiştir. Zor zamanlarda yetişen, savaşlarda yardım eden, rüyalarda bade içiren, sevgilileri kavuşturan ve birlikte uzun seyahatlere çıkılan biri olarak görülen Hızır edebî eserlerde bazen teşbihlerle anılmış; bazen kendisiyle tayy-i mekân gerçekleştirilen bir yol arkadaşı olmuş; bazen de Kehf Sûresi'nde Hz. Musa ile gerçekleştirdiği seyahatteki vazifesi ile dile gelmiştir.

XVI. yüzyılın başlarında kaleme alınan *Ledün-nâme*, Hızır'la ilgili muhtevaya sahip bir eserdir. Eserde Hızır'la birlikte "Muzaffer" adlı karakterin varlığı da öne çıkmaktadır. Eser boyunca Hızır mürit, Muzaffer de mürit konumundadır. Beraber çıktıkları uzun bir yolculukta karşılaşılan olaylar, mekânlar ve kişilerle ilgili Muzaffer'in yönelttiği sorulara Hızır cevaplar vermektedir. Esere *Ledün-nâme* isminin verilmesi Hızır'ın verdiği cevapların ledünnî mahiyette olmasıyla ilgilidir. Muzaffer tarafından yöneltilen sorular, Hızır tarafından meselenin bilinmeyen yani bâtinî yönüyle izah edilmiştir. Bu usulle oluşturulan eser, dinî ve tasavvufî birçok konuyu ihtiva eder. *Ledün-nâme* ile ilgili belirtilmesi gereken başka bir husus, onun Hızır'la ilgili müstakil olarak kaleme alınmış olmasıdır. Edebiyatımızda bu vasıfta eserlerin azlığı, hacmi ve muhtevasıyla dikkat çeken *Ledün-nâme*'nin tanıtılmasını önemli hâle getirmektedir.

Edebiyatımızda Murâdî mahlaslı birçok şair bulunmakla birlikte, müellifimiz Murâdî hakkında Bursalı olması ve *Kıyafet-nâme* adlı bir eserinin bilinmesi dışında yeterli bir bilgi mevcut değildir. Murâdî; *Ledün-nâme*'de bahsedilen mevzuları Hızır'ın anlattığını, Muzaffer'in rivâyet ettiğini, kendisinin de yazıya geçirdiğini belirtir. *Ledün-nâme*'yi Bursa'da tamamladığını, telif etmekteki amacını eserin okunması ve sonunda ruhuna bir fâtiha hediye edilmesi olarak beyan eder.

Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş'te çalışmanın konusu, amacı, önemi ve yöntemine ait bilgilere yer verilmiş; ardından Hızır konusuna değinilerek Hızır'ın varlığından ve mahiyetinden bahsedilmiştir. Divan edebiyatı, tasavvuf edebiyatı, Türk halk edebiyatı ve modern Türk edebiyatında Hızır

konusunun işlenişi belirtilmiş; Hızır'la ilgili mevcut edebî eserlerin muhtevası incelenmiştir.

Birinci Bölüm'de ilk olarak eserin müellifi Murâdî hakkında bilgi verilmiştir. *Ledün-nâme*'nin adı, türü, telif sebebi, yazıldığı yer ve zaman gibi bilgilerin yanı sıra şekil özellikleri, dil ve üslup özelliklerine değinilmiştir. Ayrıca eserin muhteva özelliklerinden bahsedilmiş, bölümün sonunda eserin muhtevasına yer verilmiştir.

İkinci Bölüm'de, eserin dinî ve tasavvufî yönü ile ilgili çalışmalara yer verilmiş; din ve tasavvuf ana başlıkları altında açılan alt başlıklarla eserin bu yönü detaylı bir şekilde incelenmiş; bölüm Sonuç ve Kaynakça ile bitirilmiştir.

Üçüncü Bölüm'de *Ledün-nâme*'nin transkripsiyonlu metni yer almaktadır. Bu bölümün başında *Ledün-nâme*'nin nüshalarıyla ilgili bilgiler belirtilmiş, ardından metin teşkilinde izlenen yöntemler sıralanmıştır. Çalışmanın sonunda, *Ledün-nâme*'nin iki nüshasından örneklere yer verilmiştir.

Çalışmamın bu aşamaya gelmesinde desteğini hiç esirgemeyen ve her zaman yanımda olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Hikmet ATİK'e, yardımlarını daima gördüğüm değerli hocam Doç. Dr. Murat AK'a, ilmî katkılarından ötürü sayın Doç. Dr. Nurettin ÇALIŞKAN'a, yardımlarını daima gördüğüm Arş. Gör. Dr. Mehmet ÖZTÜRK'e, Arş. Gör. Dr. Ayşe PARLAKKILIÇ MUCAN ve Arş. Gör. Dr. Abdullah Muaz GÜVEN'e, çalışmam boyunca sevgi ve destekleriyle yanımda olan anneme ve eşime teşekkür ederim.

Harun DİKKAYA

Konya, 2021

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu, Amacı, Önemi ve Yöntemi

Bu çalışmada, Bursalı Murâdî'nin *Ledün-nâme* adlı eseri şekil ve muhteva yönünden incelenmiş, edisyon kritiğinin yapılmıştır. *Ledün-nâme*, 1504 yılında Bursa'da kaleme alınmış; 1857 yılında ise Muhammed Mecdî tarafından istinsah edilmiştir. Müellif nüshası, Milli Kütüphanede; müstensih nüshası Berlin Devlet Kütüphanesi'nde kayıtlıdır. Eser, Muzaffer adlı karakterin birbirinden farklı konular hakkında Hızır'a sorular sorması, Hızır'ın da bu sorulara cevaplar vermesi üzerine kurulu olduğu için çalışmanın ilk amacı, Hızır'la ilgili araştırma yapılması olarak belirlenmiştir. Çünkü başından sonuna kadar ana karakterin Hızır olduğu bir edebî eserle ilgili çalışma yapılırken Hızır'ın varlığı ve mahiyeti, Türk kültür ve edebiyatına yansısı hakkında detaylı bir araştırma yapmak çalışmanın daha iyi anlaşılması için önemlidir. Çalışmamızın diğer ve daha önemli amacı ise Bursalı Murâdî ve *Ledün-nâme*'yi edebiyat dünyamıza sunmak, müellifin hayatı ve diğer eserleri ile ilgili yeni araştırmalar yapılmasına vesile olmaktır.

Ledün-nâme; muhtevası Hızır'ın nasihatlerine, mürşitliğine ve anlatımına dayalı bir eserdir. Hızır, edebiyatımızda farklı kimliklerde ve vazifelerde çok sık karşımıza çıkmaktadır. Birçok edebî türde varlığına rastladığımız Hızır'ın edebî eserlerdeki varlığı önemli olmakla birlikte uzun süreli değildir. Edebiyatımızda farklı edebî türler içerisinde Hızır figürü çok sık kullanılmıştır. Bu türler içerisinde Hızır ya edebî sanatlar içerisinde ya da eserin sadece belirli bir yerinde karşımıza çıkmaktadır. Edebiyatımızda, muhtevasını tamamen Hızır'a ayırmış manzum tek eser Muhyiddin Çelebi'nin *Hızır-nâme*'sidir. *Ledün-nâme* de tıpkı *Hızır-nâme* gibi muhtevası Hızır'la ilgili olan bir eser olması nedeniyle önemlidir. Bu nitelikteki bir eserin edebiyat dünyasına daha iyi katkı sağlaması amacıyla eserin transkripsiyonlu metninin oluşturulması, şekil özelliklerinin incelenmesi ve muhtevasına uygun olarak tahlilinin yapılması gerekli olmuştur. Tüm bu çalışmalar yapılırken birtakım usullere göre hareket edilmiştir.

Çalışmamızın teşekkülünde ilk olarak; Hızır'ın kimliği, dinî ve tasavvufî kaynaklardaki yeri ve edebiyatımızdaki yansısı ile ilgili araştırma yapılmıştır.

Hızır'ın varlığı ve mahiyeti ile ilgili uzun zamandan beri var olan bir tartışma söz konusudur. Bu sebeple, dinî ve tasavvufî kaynaklar taranmış; her iki alanda da Hızır'la ilgili mevcut bilgiler, görüş ve tartışmalar tespit edilmiştir. Elde edilen bu bilgi, görüş ve tartışmalar *Ledûn-nâme*'nin ana karakteri olan Hızır'ın oturtulması gereken konum hakkında önemli bir fayda sağlayacak; muhtevada mevcut olayların daha iyi anlaşılması ve aydınlatılması adına referans olarak gösterilecektir. Bir diğer önemli husus ise Hızır'ın edebî ürünlerdeki yansımasıdır. Yapılan inceleme neticesinde, Hızır'ın edebiyatın her alanında farklı şekilde kabul gördüğü ve yansıdığı fark edilmiştir. Bu doğrultuda; divan edebiyatı, tasavvuf edebiyatı, Türk halk edebiyatı ve modern Türk edebiyatında Hızır konusunun nasıl işlendiği araştırılmış; örnek verilen edebî ürünlerle bu konu incelenmiştir.

Eserin müellifinin hayatı ve edebî şahsiyetini tespit etmeye yönelik araştırma yapılırken şair tezkireleri ve biyografik kaynaklara başvuru yoluna gidilmiştir. Bunun yanında müellifin yaşadığı ve eseri kaleme aldığı şehir olan Bursa'da yetişen şairlerle ilgili biyografik çalışmalar incelenmiştir. Bu araştırma ve incelemeler neticesinde müellifin hayatı, eserleri ve edebî şahsiyeti hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Eser hakkında bilgi edinmek için şair tezkireleri, edebiyat kaynakları, yapılmış akademik tez ve çalışmalara başvurulmuştur. Bunun sonucunda, eser hakkında az da olsa bazı bilgilere ulaşılmıştır. Elimizde istifade edebileceğimiz yeterli bilgi bulunmadığından eserin şekil özellikleri, dil ve üslup özellikleri ile geneli hakkında bilgi verilirken yine eserin kendisine müracaat edilmiş; bu bilgiler, ilgili başlıklar altında eserden de örnek beyitler verilerek izah edilmeye çalışılmıştır.

Muhteva ile ilgili yapılan ilk çalışma, eserin konu başlıkları ile ilgili sorunun tespiti ve bu sorunun çözümüne yönelik olmuştur. Eserde başlıklar belli bir kurala göre verilmemiştir. Eserin bazı yerlerinde başlıklara yer verilmiş, bazı yerlerinde yer verilmemiş, bazı yerlerinde ise başlık için boşluk bırakılmış ancak başlık eklenmemiştir. Bu sorun, başta her iki nüshadaki başlıklardan istifade etmek suretiyle eseri konularına göre tasnif ederek giderilmeye çalışılmıştır. Eserin iki önemli karakteri olan Hızır ve Muzaffer'e ait bilgiler, eserden elde ettiklerimiz doğrultusunda verilmiş; Hızır'a ait bu bilgiler ile Hızır hakkında kaynaklarımızda mevcut olan bilgilerin mukayesesi yapılmıştır. Muhteva, gerek müellifin oluşturduğu

konu başlıklarına gerekse tarafımızca oluşturulan sıralamaya göre tasnif edilerek yazılmıştır.

Metin tahlili kısmında eser, Din ve Tasavvuf olmak üzere iki ana başlıkta tasnif edilmiştir. Bu başlıklar altında açılan alt başlıklarda eserin dinî ve tasavvufî yönü incelenmiş, eserden seçilen beyitler ilgili konular içerisinde değerlendirilmiştir.

Transkripsiyonlu metin oluşturulurken müellif nüshası olan Ankara nüshası esas alınmış, gerekli görülen yerlerde Berlin nüshasına müracaat edilmiştir. Transkripsiyonlu metin oluşturulurken devrin dil özelliklerine göre hareket edilmeye özen gösterilmiştir. Metin içerisinde müellifin belirttiği işaret, haşiye ve uyarılar dikkate alınmaya çalışılmıştır.

B. Hızır Kavramı ve Hızır'la İlgili Kaynaklar

Arapça kaynaklarda hadır (hadr, hıdr) şeklinde yer alan ve Arapça kökenli olduğu varsayılan Hızır kelimesi Türkçede, Hızır ve Hıdır şeklinde kullanılmaktadır. Hadır, "yeşil, yeşilliği çok olan yer" manasındaki ahdar ile eş anlamlıdır.¹ Hızır kelimesi sözlükte; hâlen ber-hayât olduğuna, herhangi bir sebeple nâ-çâr kalan erbâb-ı ihlâsın imdadına yetiştiğine itikat edilen kişi², içenlere ölmezlik veren âb-ı hayâtı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman yardımına yetişen meşhur peygamber³, hayât-ı sermedîye nâil olan İlyas Nebi'nin lakabı⁴ olarak zikredilmektedir.

Hızır Türk toplumunda, kültür ve edebiyatında önemli biri olarak görülmektedir. İslâm öncesi dönemde de Hızır'a atfedilen vasıflara sahip birçok efsanevî karaktere rastlamak mümkündür. "Gök Sakallı" veya "Ak Sakallı" diye adlandırılan ihtiyar motifleri, Şamanist Altay ve Sibiryâ masallarında önemli bir karakter olarak görülmektedir.⁵ Hızır gibi kutlu biri olarak vasıflandırılan bu kişiler, masallarda büyük efsane kahramanlarına isim vermek için birdenbire ortaya çıkıyor

¹ İlyas Çelebi, "Hızır", *DİA*, C.XVII, s.406.

² Kazım Kadri, *Büyük Türk Lügati, Devlet Matbaası*, İstanbul, 1928, C.II, s.626.

³³ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1970, s.436.

⁴ Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, Tercüman Gazetesi, İstanbul, 1985, C.II, s.505.

⁵ Bahaeddin Ögel, *Türk Mitolojisi*, TTK Basımevi, Ankara, 2010, C.I, s.87.

ve birdenbire de kayboluyordu.⁶ Örneğin Manas Destanı'nda "Gök Sakallı" diye ulu bir kişi tanıtılmakta ve bu kişinin Tanrı tarafından gönderildiği belirtilmektedir. Gök Sakallı'yı, hükümdarın her konuda yardımcısı olan kutlu ve önemli bir kişi olarak görmek mümkündür.⁷

İslâm sonrası dönemde Hızır figürünün Türk toplumunda etkisinin geniş bir alanda yer aldığı görülmektedir. Hızır figürü şiirlerde, masallarda, destanlarda, efsanelerde, halk hikâyelerinde ve tasavvufta; yol gösteren, darda kalana yardım eden, rüyalarda bâde içiren, sevenlerin kavuşmasına yardım eden, yeşillere bürünmüş bir şekilde bir anda beliren ve kaybolan ulu bir kişi olarak sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, Hızır'ın kimliği ve vasıflarıyla ilgili farklı bilgi ve inanışları ortaya çıkarmıştır.

Hızır'ın çok geniş bir alanda kabul görmesi, beraberinde birtakım soruları ve tartışmaları getirmiştir. Bu tartışmalardan biri Hızır'ın kimliğiyle ilgilidir. Merak edilen soru ise "Hızır'ın nebi mi, veli mi, melek mi?" olduğudur. Bu soruya kaynaklarda farklı cevapların verildiği görülmüştür. Kimisi Hızır'ı bir peygamber olarak kabul ederken kimisi veli, kimisi ise melek olarak tasavvur etmiştir.⁸ Onun nebi olduğunu düşünenler, Kehf Sûresi'nde Hz. Musa ile Hızır arasında geçen kıssayı⁹ işaret etmektedir. Kıssada; Allah tarafından kendisine rahmet ve ilim verilmiş olmasını, meydana gelen olayların Hızır'ın kendisinin yapmadığı şeklinde açıklama yapmasını, vahiy ile yönlendirilmesini, sahip olduğu tüm bilgiler sebebiyle Hz. Musa'dan üstün bir konumda olduğu yönünde tanıtılmasını delil gösterirler.¹⁰ Tasavvuf çevresi ise aynı kıssayı işaret ederek onun veli olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre Hızır, nebi olsaydı bu durum ayetlerde açık bir şekilde belirtilirdi. Oysa böyle bir durum söz konusu olmadığına göre, Allah'ın rahmet ve nezdinden ilim verdiği kişiler ancak velilerdir.¹¹ Bu sebeple Hızır, veli olarak kabul edilmiş; tasavvufî eserlere de bu şekilde konu olmuştur.

⁶ Ögel, **a.g.e.**, s.316.

⁷ Hasan Köksal, **Battalnâmelerde Tip ve Motif Yapısı**, Başbakanlık Basımevi, 1984, Ankara, s.176.

⁸ Ahmet Yaşar Ocak, **İslâm-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 1990, s.64.

⁹ Kehf Sûresi'nde geçen kıssanın tamamı "Kur'an-ı Kerim'de Hızır" başlığında yer almaktadır. Bk. s.5.

¹⁰ Çelebi, **a.g.md.**, s.407.

¹¹ Ocak, **a.g.e.**, s.65.

Hızır'la ilgili tartışılan diğer mesele ise onun ebediyen yaşayıp yaşamayacağıdır. İbn Hacer, yaşadığı devre kadar beyan edilen görüşleri bir araya getirip bu konuyu şu şekilde özetler: *"İslâmî kaynaklar topluca incelendiği zaman, Hızır'ın hâlâ yaşayıp yaşamadığı konusunda şu görüşler ortaya çıkmaktadır. Âlimlerin çoğunluğu Hızır'ın yaşamadığını kabul ederler. Bu görüşü savunanlar genellikle Kur'ân ve hadis desteğiyle konuşan fıkıhçı ve hadisçilerdir. Mutasavvıfların bir kısmı ise Hızır'ın hâlâ yaşadığını savunurlar. Âlimlerden kimisi de bu konuda hiçbir fikir beyan etmez ve bu tartışmalara girmez. Bazı âlimler ise her iki tarafın görüşlerini sadece nakletmekle yetinirler. Bir de her iki görüşü te'lif ve te'vil etmeye çalışan âlimler vardır. Günümüze yakın âlimler genelde bu yolu izlemişlerdir."*¹² Hızır'ın hâlâ yaşıyor olarak kabul edilmesi düşüncesinin çok yaygın olması, halkın onun hâlâ yaşıyor olarak görmek isteğinden kaynaklanmaktadır. Halk edebiyatı ürünlerini incelediğimiz zaman, yazılı ve sözlü eserlere yansımış farklı şekil ve görevde birçok Hızır portresinin var olduğu ve benimsendiği görülmektedir.¹³ Halk arasında onun her an ortaya çıkacağı, zor zamanda yardım edeceği, rüyalarda yönlendirmelerde ve tavsiyelerde bulunacağı inancı yaygın bir şekilde kabul görmüş; kapıyı çalan dilencinin de Hızır olabilme ihtimali düşünülerek onu eli boş gönderme çekincesi var olmuştur. Bu sebeple Hızır, halkın hayal ve düşünce dünyasında, daima yaşayan ulu bir zât olarak kabul görmüştür.

1. Hızır'la İlgili Kaynaklar

1.1. Kur'an-ı Kerim'de Hızır

Kur'an-ı Kerim'de Hızır'la ilgili bilginin yer aldığı sûre Kehf Sûresi'dir. Kur'an-ı Kerim'in 18. sûresi olan Kehf Sûresi içerisinde Ashâb-ı Kehf, Hz. Musa ile Hızır, Zülkarneyn, Ye'cüc Me'cüc kıssaları yer almaktadır. Hz. Musa ile Hızır kıssası, Kehf Sûresi'nin 60.-82. ayetleri arasında yer almaktadır. Kıssa, Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde geçmektedir:

¹² Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*, Mısır, 1908, C.1, s.431-452.; Salih Sayın, *Kelâm Açısından Kur'ân ve Sünnette Hızır*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniv. SBE, Konya, 2009, s.12.

¹³ Geniş bilgi için bk. "Türk Halk Edebiyatında Hızır" başlığı, s.21.

"60. Hani Musa, beraberindeki gence şöyle demişti: 'İki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durmayacağım, ya da uzun zaman gideceğim.'

61. Onlar iki denizin birleştiği yere varınca, balıklarını unuttular. Balık denizde yolunu tutup kayıp gitti.

62. Oradan uzaklaştıklarında Musa beraberindeki gence, 'Öğle yemeğimizi getir, bu yolculuğumuzdan dolayı çok yorgun düştük.' dedi.

63. Genç, 'Gördün mü! Kayaya sığındığımız sırada balığı unutmuşum. –Doğrusu onu sana söylememi bana ancak şeytan unutturdu- Balık şaşılacak bir şekilde denizde yolunu tutup gitmişti.' dedi.

64. Musa: 'İşte aradığımız bu idi.' dedi. Bunun üzerine tekrar izlerini takip ederek gerisingeri döndüler.

65. Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.

66. Musa ona, 'Sana öğretilen bilgilerden bana, doğruya iletici bir bilgi öğretmen için sana tabi olayım mı?' dedi.

67. Adam, şöyle dedi: 'Doğrusu sen benimle beraberliğe asla sabredemezsin.'

68. 'İç yüzünü kavrayamadığın bir şeye nasıl sabredebilirsin?'

69. Musa, 'İnşaallah beni sabırlı bulacaksın. Hiçbir işte de sana karşı gelmeyeceğim.' dedi.

70. O da şöyle dedi: 'O hâlde, eğer bana tabi olacaksan, ben sana söylemedikçe hiçbir şey hakkında bana soru sormayacaksın.'

71. Derken yola koyuldular. Nihayet, bir gemiye bindiklerinde (adam) gemiyi deldi. Musa, 'Sen onu içindikileri boğmak için mi deldin? Doğrusu, şaşılacak bir iş yaptın.' dedi.

72. Adam, 'Sen benimle beraberliğe asla sabredemezsin, demedim mi?' dedi.

73. Musa, 'Unuttuğum için bana çıkışma ve bu işimde bana güçlük çıkarma!' dedi.

74. Yine yola koyuldular. Nihayet bir erkek çocukla karşılaştıklarında, adam (hemen) onu öldürdü. Musa, 'Bir cana karşılık olmaksızın suçsuz birini mi öldürdün? Andolsun çok kötü bir iş yaptın!' dedi.

75. Adam, 'Sana, benimle beraberliğe asla sabredemezsin demedim mi?' dedi.

76. Musa, 'Eğer bundan sonra sana bir şey hakkında soru sorarsam, artık benimle arkadaşlık etme. Doğrusu, tarafımdan (dilinecek son) özre ulaştın (bu son özür dileyişim).' dedi.

77. Yine yola koyuldular. Nihayet bir şehir halkına varıp onlardan yiyecek istediler. Halk onları konuk etmek istemedi. Derken orada yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar gördüler. Adam hemen o duvarı doğrulttu. Musa, 'İsteseydin bu iş için bir ücret alırdın.' dedi.

78. Adam, 'İşte bu birbirimizden ayrılmamız demektir.' dedi. 'Şimdi sana sabredemediğin şeylerin içyüzünü anlatacağım.'

79. 'O gemi, denizde çalışan birtakım yoksul kimselere ait idi. Onu yaralamak istedim, çünkü onların ilerisinde, her gemiyi zorla ele geçiren bir kral vardı.'

80. 'Çocuğa gelince, anası babası mü'min insanlardı. Onları azgınlığa ve küfre sürüklemesinden korktuk.'

81. 'Böylece, Rablerinin onlara, bu çocuğun yerine daha hayırlı ve daha merhametli bir çocuk vermesini diledik.'

82. 'Duvar ise şehirdeki iki yetim çocuğa ait idi. Altında onlara ait bir define vardı. Babaları da iyi bir insandı. Rabbin, onların olgunluk çağına ulaşmalarını ve Rabbinden bir rahmet olarak definelerini çıkarmalarını istedi. Bunları ben kendi görüşüme göre yapmadım. İşte senin, sabredemediğin şeylerin içyüzü budur.'¹⁴

Yukarıdaki ayetlerde Hz. Musa ile yolculuk yapan kişinin adı, Hızır değil de "kullarımızdan bir kul" olarak geçer. Bu bilgi dışında Kur'an-ı Kerim'de Hızır'la

¹⁴ Kehf/60-82. Çalışmamızda yer alan ayetlerin meâlleri için Diyanet İşleri Başkanlığının hazırlamış olduğu Kur'an-ı Kerim Meâli'nden istifade edilmiştir. Kur'an-ı Kerim Meâli, Heyet, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 2011.

ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Ancak hemen hemen bütün tefsir kitapları bu kulu Hızır olarak adlandırır.¹⁵

Bu mevzuyla ilgili tefsir ilminde farklı yaklaşımların olduğu görülmüştür. Müfessirler, Hz. Musa ve Hızır kıssasına geniş yer ayırmış; bu mevzuya her müfessir, kendi meslekî eğilimi ve ilmî olarak yetişme şartlarına göre yaklaşmıştır. Bu konu yorumlanırken kimi müfessirler sadece sahih hadisleri nakletmekle yetinmiş, kimi müfessirler ise meseleye tasavvufî yönden yaklaşmışlardır. Ancak büyük çoğunluğu, başta ehl-i kitap olmak üzere mahallî rivayetleri, inanç ve efsaneleri kullanarak bu konuya açıklık getirmeye çalışmışlardır.¹⁶

Söz konusu tefsir kaynakları aynı bilgileri tekrar etmişlerdir. Bu bilgiler; Kur'an-ı Kerim'de yer alan kıssadaki bilgiler hariç daha çok Hızır'ın adı, lakabı, soyu, kimliği ve yaşayıp yaşamadığı ile alakalı mevzulardır. Günümüze yaklaştıkça bu bilgilerin belli bir süzgeçten geçtiği ve isrâiliyât türü bilgilerden arındırıldığı fark edilir. Sonuç olarak Hızır konusunda, tefsir kaynaklarındaki bilgilerin son derece farklı bir durum arz ettiği görülmektedir.¹⁷

1.2. Hadis-i Şeriflerde Hızır

Kehf Sûresi'nde geçen kıssa; Buhârî¹⁸, Müslim¹⁹, Tirmizî²⁰ ve Müsned²¹ gibi önemli hadis kaynaklarında daha geniş bir şekilde bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de Hızır için "kullarımızdan bir kul" tabiri yer almakta olup hadis kaynaklarındaki mevcut kıssalarda "Hızır" ismi doğrudan zikredilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de geçen "kul" ifadesinin Hızır olduğu, ilk olarak hadis kaynaklarından öğrenilmektedir. Ayrıca bu kaynaklarda, Kur'an-ı Kerim'de geçen kıssanın teferruatına ait bazı

¹⁵ Ocak, **a.g.e.**, s.47.

¹⁶ Ocak, **a.g.e.**, s.24.

¹⁷ Sayın, **a.g.e.**, s.14.

¹⁸ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail, **Sahîhu'l-Buhârî**, Çağrı yay., İstanbul, 1981; "Tefsir", "Kehf" 2.3.4, C.5, s.230-234; "İlim" 16.19.44 C.1, s.26-39; Tevhid" 31, C.8, s.193; "Enbiya" 27, C.4, s.126.

¹⁹ Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, **Sahîhu Müslim**, Çağrı yay., İstanbul, 1981, Kitâbü'l-Fedâil, 170-174, C.4, s.1847-1853.

²⁰ Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre, **Sünenü't-Tirmizî**, (Terc. Osman Zeki Mollamehmetoğlu, Sünen-i Tirmizî Tercemesi), Çağrı yay., İstanbul, 1981, Tefsir 19, C.5 s.309-312.

²¹ İbn Hanbel, Ebu Abdillâh Ahmed, **el-Müsned**, Çağrı yay., İstanbul, 1982, C.5, s.116-121.

bilgilerle, bu bilgilerin biraz genişletilmiş şekillerini buluruz.²² Kehf Sûresi'nde geçen kıssanın bir nevi tefsiri mahiyetinde olan kıssa, hadis kaynaklarında şu şekilde geçmektedir:

Said ibn-i Ceyr anlatıyor: İbn-i Abbas(r.a)'a dedim ki; Nevf el-Bekkali, İsrâiloğulları'nın peygamberi olan Musa'nın Hızır'ın arkadaşı olan Musa olmadığını iddia ediyor.

Bana şu cevabı verdi: Allah'ın düşmanı yalan söylüyor. Ben Übey b. Ka'b(r.a)'ı dinledim. Demişti ki: Ben Resulallah(s.a.v)'tan işittim şunu anlattı:

"Musa Beni İsrail'e hutbe irad etmek üzere ayağa kalktı. Kendisine 'İnsanların en bilgini kimdir?' diye soruldu. O, 'Benim' diye cevap verdi. Cenâb-ı Hak, Allahu a'lem (yani en iyi bilen Allah'tır) demediği için Musa'yı azarladı ve 'İki denizin birleştiği yerde bulunan bir kulum senden daha âlimdir.' diye ona vahyetti.

Musa, 'Ey Rabbim! Ben onu nasıl bulabilirim?' diye sordu. Kendisine, 'Bir zembile bir balık koy, onu sırtına al. Balığı nerede yitirirsen o zat oradadır.' dendi. Denileni yaparak yola koyuldu. Kendisiyle beraber hizmetçisi olan Yuşa' b. Nun'da yola çıktı. Beraberce yürüyerek bir kayanın yanına geldiler. Musa ve hizmetçisi dinlenmek üzere orada yattılar. Balık kımıldayarak zembilden çıkıp denize kaydı. Allah ondan suyun akıntısını tuttu. Öyle ki su kemer gibi oldu. Balık için bir kanal meydana gelmişti. Musa ve hizmetçisi bu manzaraya şaşırdılar. Günlerinin geri kalan kısmı ile o gece boyu da yürüdüler. Musa'nın arkadaşı ona balığın gitmesini haber vermeyi unutmuştu. Sabah olunca Musa hizmetçisine 'Hele sabah kahvaltımızı getir. Biz bu yolculukta yorulduk.' dedi. Ama emrolunduğu yere gelinceye kadar yorulmamıştı. Hizmetçi ona, 'Hani bir kayanın yanına gelip yatmıştık. Ben balığı orada unuttum. Onu hatırlatmayı bana mutlaka şeytan unutturdu. Balık şaşılacak bir şekilde denize sıvışıp gitmişti.' dedi.

Musa, 'Bizim aradığımız orasıydı.' dedi ve hemen izlerinin üzerine geri döndüler. İzlerini takiben yürüyerek kayaya kadar geldiler. Musa orada örtüsüne bürünmüş bir adam gördü ve ona selam verdi.

²² Ocak, a.g.e., s.47.

Hızır ona: 'Senin bu yerde selam ne gezer!' dedi.

Musa : 'Ben Musa'yım.' dedi.

Hızır: 'Benî İsrail'in Musa'sı mı?' diye sordu.

Musa : 'Evet.' dedi.

Hızır : 'Sen Allah'ın sana öğrettiği bir ilmi bilmektesin ki ben onu bilmem. Ben de Allah'ın bana öğrettiği bir ilmi bilmekteyim ki, sen de onu bilemezsin.' dedi.

Musa: 'Allah'ın sana öğrettiği hakkı bana öğretmen şartıyla sana uymamı kabul eder misin?' dedi.

Hızır: 'Sen benimle beraber olmak sabrını gösteremezsin. Mahiyet ve hikmetini bilmediğin şeye nasıl sabredeceksin ki?' dedi.

Musa: 'İnşaallah sen beni çok sabırlı bulacaksın. Hem ben senin hiçbir emrine karşı gelmeyeceğim.' dedi.

Hızır da: 'Öyleyse gel. Ancak madem bana tabi olacaksın, ben sana haber vermedikçe bana hiçbir şey sormayacaksın!' dedi.

Musa: 'Tamam.' dedi.

Musa ve Hızır beraberce gittiler. Deniz kıyısında yürüyorlardı. Bir gemiye rastladılar. Gemi sahiplerine kendilerini gemiye almalarını söylediler. Gemi sahipleri Hızır'ı tanıdılar ve ücret istemeksizin onları gemiye aldılar. Hızır gidip geminin tahtalarından birini deldi.

Musa: 'Bunlar bizi bedava gemilerine aldılar, sen gidip gemilerini deldin adamları boğacaksın. Hiç de yakışık olmayan bir iş yaptın.' dedi.

Hızır: 'Ben sana, benimle bulunmaya sabredemezsin, demedim mi?' dedi.

Musa: 'Unuttuğum şey sebebiyle beni sigaya çekme. Bu iş sebebiyle bana zorluk çıkarma!' ricasında bulundu.

Sonra onlar gemiden indiler. Sahil boyu yürürken, çocuklarla oynayan bir yavrucağ gördüler. Hızır yavrucağı yakaladığı gibi eliyle başını kopararak çocuğu öldürdü.

Musa: 'Masum bir çocuğu kısas hakkın olmaksızın niçin öldürdün? Bu çok yadırganacak bir iş!' dedi.

Hızır: 'Ben sana demedim mi, sen benim beraberliğime sabredemezsin!' diye Musa'ya çıktı.

Musa: 'Ama bu birinciden de şiddetli idi.' dedi ve ilave etti: 'Bundan sonra sana bir şey sorarsam, benimle arkadaşlık etme, nazarımda bu hususta haklı sayılacaksın.' dedi. Yola devam ettiler. Bir köye geldiler. Halktan yiyecek bir şeyler istediler. Ama kimse onları ağırlamadı. Köyde yıkılmak üzere olan bir duvara rastladılar. Hızır eliyle şöyle göstererek, 'Eğilmiş.' dedi ve onu doğrulttu.

Musa: 'Bir cemaat ki kendilerine geliyoruz, bize ilgi gösterip ağırlamıyorlar, yiyecek vermiyorlar. Sen onlara bedava iş yapıyorsun, istesen ücret alabilirdin!' dedi.

Hızır: 'Artık birbirimizden ayrılma zamanı geldi. Şimdi sana sabredemediğin şeylerin te'vilini haber vereceğim.' dedi.

'Gemi, denizde çalışan birkaç yoksula aitti. Onu kusurlamak istedim ki arkalarında her sağlam gemiyi zorla almakta olan bir hükümdar vardı. Oğlana gelince, onun anası da babası da iman etmiş kimselerdi. Bunun için onları bir azgınlık ve kâfirlik bürümesinden endişe ettik de, istedik ki onların Rabbi bunun yerine kendilerine temizlikçe daha hayırlısını, daha merhametlisini versin. Duvara gelince; bu, şehir de iki yetim oğlanındı. Altında da onlara ait bir define vardı. Babaları iyi bir adamdı. Bunun üzerine Rabbin diledi ki, ikisi de rüşdlerine ersinler de definelerini çıkarsınlar. Bu Rabbinden bir merhametti. Ben bunları kendi re'yimle yapmadım. İşte üzerlerine sabredemediğin şeylerin içyüzü budur.' dedi.

Rasulullah(s.a.v) bu ara ilave etti: 'Allah Musa'ya rahmet buyursun. Keşke Hızır'la beraberliğe sabretseydi de maceralarını bize nakletseydi, bunu ne çok isterdim!'

Râvî devam ediyor: Rasulullah(s.a.v) buyurdular ki: Birinci sorusu Musa'nın bir unutmaması idi. Bir serçe gelerek geminin yanına kondu. Sonra denizden gagasıyla

su aldı. Hızır kuşu göstererek Musa'ya, 'Bizim ilmimiz ve diğer mahlûkatın ilmi, Allâh'ın ilmi yanında şu kuşun denizden eksilttiği kadardır.' dedi."²³

Hadis kaynaklarında yer alan kıssa, genel olarak Kur'an-ı Kerim'de anlatılan şekilde olmakla birlikte, Kur'an-ı Kerim'de yer almayan bazı ayrıntıların hadis kaynaklarında geçen kıssada var olduğu görülmektedir. Nitekim Kehf Sûresi'nde Hz. Musa'nın Hızır'dan nasıl haberdar olduğu ile ilgili herhangi bir bilgi yer almazken hadis kaynaklarında bu hadisenin, Hz. Musa'ya yöneltilen bir soru üzerine Allah tarafından kendisine bildirildiği açıklanmaktaydı. Bu yolcuğu çıkan kişinin Musa b. İmrân, Hz. Musa'nın yanında bulunan ve Kehf Sûresi'nde genç diye tanıtılan hizmetçinin de Yûşâ b. Nûn, ilâhî ilim ve rahmete mazhar olarak nitelendirilen kişinin de Hızır olduğunu hadislerde belirtilen kıssadan öğreniyoruz.²⁴

Hadis kaynaklarında geçen kıssadaki mevcut bilgilerde, Kehf Sûresi'nde yer alan kıssada anlatılan olayların muhtevasına aykırı bir husus söz konusu değildir. Bunun yanında Hızır'ın, Kur'an-ı Kerim'de tanıtıldığı şekilde bir kişi konumundan çıkarıp onun varlığını günümüze veya günümüzden sonrasına devam ettiren olağanüstü vasıflara sahip bir şahsiyet olduğuna yönelik herhangi bir bilgi de mevcut değildir. Hadislerde geçen kıssadan öğrendiğimiz bir başka husus, kıssanın sonunda yer almaktadır. Hızır, denizden gagasıyla su alıp gemiye konan kuşu işaret ederek şu sözleri söyler: *"...Bizim ilmimiz ve diğer mahlûkatın ilmi, Allâh'ın ilmi yanında şu kuşun denizden eksilttiği kadardır."* Hadis kaynaklarında Hızır'la ilgili verilen bir başka bilgi ise onun ismiyle alakalıdır. Hz. Muhammed'in, Hızır ismi ile ilgili buyurduğu hadis şu şekildedir: *"Hızır'ın Hızır diye isimlendirilmesinin sebebi şuydu: O, kupkuru beyazlamış ot destesinin üzerinde oturmuştu. Deste, altında hemen yeşerdi."*²⁵

²³ Buhârî, "Tefsir", Kehf 2.3.4, "İlim", 16, 19, 44, "Tevhid", 31 c.8, s.193, "Enbiya", 27; Müslim, "Fedâil" 170-174; Tirmizî, "Tefsir", 19.

²⁴ Çelebi, **a.g.md.**, s.407.

²⁵ Buhârî, "Enbiya", 27.; Tirmizî, "Tefsir", 19.

1.3. Edebiyatta Hızır

1.3.1. Divan Edebiyatında Hızır

Divan edebiyatında Hızır; İlyas, Hızır-İlyas, âb-ı hayât, İskender kavramlarıyla sıklıkla geçmektedir. Hızır; âb-ı hayât içtiği, İskender-i Zülkarneyn'e bu suyu bulmak için rehberlik ettiği cihetle yardımcı, hayra rehber, ebedî hayat sahibi manalarında edebî eserlerde yer almaktadır.²⁶ Hızır'ın, arkadaşı İlyas'la birlikte İskender-i Zülkarneyn'in ordusunda âb-ı hayât bulmak için çıktıkları yolculukta vuku bulan olaylar, divan şairlerince çeşitli maksatlarla şiirlerde kullanılan telmihlerdir. İskender-nâmeler'in²⁷ içeriğinde anlatılan bu yolculukta Hızır ve İlyas'ın görevi, zulumat ülkesinde İskender-i Zülkarneyn'e âb-ı hayâtı bulmak için rehberlik etmektir. Yapılan bu uzun yolculuktan sonra Hızır ile İlyas, bir pınarın kenarında oturup yanlarında bulunan pişmiş balıkları yerken Hızır'ın elinden bir damla su balığa damlamıştır. Balık birdenbire canlanarak suya atlamış ve o suyun âb-ı hayât olduğunu anlamışlar. Hemen o sudan kana kana içmişler. Daha sonra İskender'e haber vermişler ama bir daha o suyu bulamamışlar. Böylece İskender o sudan mahrum kalırken, Hızır ve İlyas ebedî hayata sahip olmuşlar.²⁸ Bu efsane, divan şiirinde bir türlü kavuşulamayan sevgiliyle Hızır arasında kurulan ilişkide ortaya çıkar ve İskender'in âb-ı hayâta kavuşamaması sık sık örnek verilir. Şairler Hızır'ı genellikle karanlıklar ülkesi diye tabir edilen zulmet, İskender, İlyas ve âb-ı hayât münasebetiyle anarak bazı edebî sanatlara konu edinirler.²⁹

"Hızır ile İlyâs anun dirisidür tamlamış
Âb-ı hayvâna tutağı şerbeti İskender'un"³⁰

(Zâtî)

²⁶ Ahmet Talat Onay, **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1992, s.204.

²⁷ İskender-nâme, konusu İskender'in yahut İskender-i Zülkarneyn'in birbirine karışmış hikâyelerini anlatan türdür. Bu hikâyelerin kahramanı İskender'dir. Ancak Hızır'ın âb-ı hayâtı bulma macerası bu hikâyelerde önemli bir konu olarak geçmektedir. Divan edebiyatında Ahmedî'nin İskender-nâme'si bu alanda önemli bir eserdir. Bu eser, bu türde yazılan birçok esere örnek olmuştur. Bk. İsmail Ünver, **Ahmedî İskender-nâme(İnceleme-Tıpkıbasım)**, Ankara, 1983.

²⁸ İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yay., İstanbul, 2004, s.204.

²⁹ Cemal Kurnaz, "Hızır-Edebiyat", **DİA**, İstanbul, 1998, C.XVII, s.411.

³⁰ Ali Nihat Tarlan, **Zâtî Dîvânı II-Gazeller Kısım**, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1970, s.287.

"Sikender gibi gam zulmetlerinde teşne-leb kaldum
Dirîgâ Hızır olup bir kimse sunmaz âb-ı hayvânı"³¹
(Cinânî)

"Bu akl İskender'i düşmüş yabânda cüst ü cû eyler
Gönül Hızır'ı ten-i zulmetde bulmuş âb-ı hayvânı"³²
(Sezâyî)

Divan şiirinde sevgiliye ait vasıfların Hızır'a benzetildiği görülür. Hızır kelimesinin "yeşillik, boz, mora yakın" anlamlar ifade etmesi şiirlerde çeşitli unsur ve düşüncelerin konusunu oluşturur.³³ Bunlardan en önemlisi sevgilinin ayva tüylerinin Hızır'a benzetilerek efsanede geçen olayın işaret edilmesidir. Sevgilinin dudağı her zaman âb-ı hayât olarak tasavvur edilir. Sevgilinin dudağı âb-ı hayât olarak düşünüldüğünde bu dudağın etrafındaki ayva tüyleri de Hızır'a benzetilir. Ayva tüylerinin dudak etrafında tezahürü ise Hızır'ın âb-ı hayâtı bulması ya da âb-ı hayâta kavuşması olarak düşünülür.³⁴ Bu sebeple sevgili, şiirlerde kimi zaman "Hızır-hat" diye çağrılır. Bu âb-ı hayât, âşığı öldürür ve ölümsüzlüğe kavuşturur. İdamlık bir mahkûmun bağışlanması hükümdarın dudaklarından çıkacak kelimelere bağlı olduğu için bu dudaklar âb-ı hayât olarak da nitelendirilir. Kimi zaman da sevgili âb-ı hayât olur, âşığın gönlü sabırsızdır ve yerinde duramaz, bu sebeple zulumat ülkesinde sevgiliyi arayışa çıkar. Âşık, tıpkı İskender gibi âb-ı hayâtı yani sevgiliyi arayışa çıkar ama tüm çabasına rağmen onu bir türlü bulamaz.³⁵

"Leblerinden tâze cân buldı gönül iy Hızır-hat
N'eyler İskender idüp ol âb-ı hayvânı taleb"³⁶
(Celîlî)

"Âb-ı hayât katresidir leblerin senin
Hızır u Sikender içmedi hergiz içilmedi"³⁷
(Ziyâ'î)

³¹ Cihan Okuyucu, Cinânî, Hayatı, Eserleri, Dîvânın Tenkitli Metni, TDK Yay, Ankara, 1994, s.50.

³² Ali Rıza Özuygun, **Hasan Sezâî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Dîvânının Tenkitli Metni ve İncelemesi**(Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Ün. SBE, Erzurum, 1999, C.II, s.500.

³³ Pala, a.g.e., s.205.

³⁴ Kurnaz, a.g.e., s.412.

³⁵ Âmil Çelebioğlu, "Âb-ı Hayât", **DİA**, İstanbul, 1988, C.I, s.3.

³⁶ Arzu Atik, **Celîlî Dîvânı '3b-45a'**(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Ün. SBE, İstanbul, 2003, s.81.

³⁷ Müberra Gürgendereli, **Hasan Ziyâ'î Hayatı Eserleri-Sanatı ve Divanı**, Kültür Bakanlığı Yay., 2002, Ankara, s.80.

"Bulsa Hızır Sikender dudağın şerbetini
Eylemezlerdi dahi çeşme-i hayvâna heves"³⁸
(Ahmed Paşa)

"İskender'e dâğ-ı dil olan âb-ı hayâtın
Ser-çeşmesi ol bâdiyeden hayli cüdâdur"³⁹
(Nâ'ilî)

"Hızır-ı hatta içürdi âb-ı hayât
Çeşme-i cân-fezâları lebinün"⁴⁰
(Muvakkit-zâde Pertev)

Divan şiirinde, Hızır'ın sevgiliyi methetmek ve vasfetmek için edebî sanatlar içerisinde kullanılmasının yanı sıra, aniden ortaya çıkma özelliğine de teşbihte bulunulmuştur.

"Zamâne âdemîsi cümle hürrem ü handân
Velîk olmuş idüm garîk-i bahr-i melâl
Bu bahr-i gussada nâ-geh erişdi Hızır gibi
Başında sebz amâme ile bir güzîde-i âl"⁴¹
(Hayâlî Bey)

"İrişdi Hızır-ı hâzır gibi meydân-ı gazâvâta
Muhammed ümmetinün şâhı devrânun Süleymân'ı"⁴²
(Yahyâ Bey)

Hızır, divan şairleri tarafından şiirlerde genellikle bu maksatlarla kullanılmıştır. Bunun yanı sıra Kehf Sûresi'nde Hızır ile Hz. Musa arasında geçen kıssayı ele alan müstakil eserler de vardır. Bunlar; Nev'î'nin *Terceme-i Kısas-i Hızır ve Musa*'sı, Şemseddin Sivâsî'nin *Kısas-i Musa ve Hızır*'ı, Âhizâde'nin *Kısas-i Musa ve Hızır*'idir.⁴³

³⁸ Ali Nihat Tarlan, **Ahmed Paşa Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara, 1992, s.179.

³⁹ Haluk İpekten, **Nâ'ilî Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara, 1990, s.69.

⁴⁰ Ekrem Bektaş, **Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Dîvânı**, Öz Serhat Yayıncılık, Malatya, 2007, s.174.

⁴¹ Ali Nihat Tarlan, **Hayâlî Bey Dîvânı**, İstanbul Üniv. Yay. Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul, 1945, s.33.

⁴² Mehmet Çavuşoğlu, **Yahya Bey Dîvânı**, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1977, s.351.

⁴³ Kurnaz, **a.g.md.**, s.412.

1.3.2. Tasavvuf Edebiyatında Hızır

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa ile Hızır arasında geçen kıssa, tasavvufta önemli bir yere sahiptir. Bunun sebebi, bu kıssanın tasavvufun iki önemli kavramını kendine temsil etmesidir. Bu kavramlardan ilki irşat, diğeri ilm-i ledünnîdir. Bu ilim, kişinin kendi gayretiyle elde edemeyeceği, ancak Allah'ın salih kullarına ihsan ettiği vehbî ilimdir.⁴⁴ Kıssada Hz. Musa'nın, Hızır'ın rehberliğinde yolculuğa başlaması meselenin irşat yönünü oluştururken Hz. Musa'nın vakıf olamadığı, sadece Hızır'ın bildiği ve zamanı gelince izah ettiği ilim ise ilm-i ledünnî yönünü oluşturmaktadır.

Mürit-mürşit ilişkisi tasavvufî açıdan yorumlandığında; bu kıssada Hızır mürşidi, Hz. Musa ise müridi temsil etmektedir. Hızır, ricâlu'l-gayb denilen içerisinde velilik mertebesine göre ulu kişilerin yer aldığı bu sistemde abdalların reisi olarak en yüksek mürşit konumuna oturtulması, tasavvufun zaman içerisindeki seyrinde önemli bir dönüm noktasını oluşturur. Bu sebeple mutasavvıflar, Hızır'ın veli olduğunu kabul etmişler; onun melek ve peygamber olarak vasıflandıran rivayetleri pek dikkate almamışlardır.⁴⁵ Hızır'ın bu yönü tasavvufta o derece ağırdır ki mutasavvıfların zımnen de olsa, Hz. Musa yanında Hızır'a daha üstün bir mertebede tanıdığını ima eden ifadeler kullandıkları görülmüştür. Hz. Musa'nın, şeriatı temsil ettiği kabul edilirken tasavvufta en üst mertebe olan hakikat Hızır'la özdeşleştirilir.⁴⁶

Bu noktada Kehf Sûresi'nde geçen kıssa, tasavvufî bakış açısıyla yorumlandığı zaman, Hz. Musa'da nübüvvet ilmi ve zahirî ilim hâkim olduğu için onun bâtın ilmine ve velâyet ilmine sabretmesi mümkün değildir. Bu sebeple velâyet ehlinin (Hızır'ın) kıssa boyunca yaptığı işler, Hz. Musa'nın bakış açısına ve takip ettiği metoda uygun düşmemektedir. O, kıssadaki her olayda itirazını dile getirmiş; sorgulayıcı yönünü ön plana çıkarmıştır. Çünkü Allah onu, bu olayların hikmetine muttali kılmamıştır. Hızır ise kıssada anlatılan her olayda, Allah'ın kendisine verdiği ledün ilmine göre hareket etmiş, bu olayların içyüzünü anlamayı mükâşefe yoluyla

⁴⁴ Ocak, **a.g.e.**, s.83.

⁴⁵ Süleyman Uludağ, "Hızır-Tasavvuf ve Halk İnancı", **DİA**, İstanbul, 1998, XVII, s.410.

⁴⁶ Ocak, **a.g.e.**, s.89.

gerçekleştirmiştir.⁴⁷ Hızır'ın bu ilimle ilgili olayları anlaması ve Hz. Musa'ya izah etmesi, Hızır'ın tasavvuf çevresinde önemli bir şahsiyet olarak kabul görme durumunu ortaya çıkarmıştır.

Hz. Musa'nın sabırlı bir şekilde ilâhî sırları öğrenmek ve eşyanın hakikatini bilmek için Hızır'a tabi olması, tasavvufta mürşit-mürit ilişkisinde olması gereken durumun örneğidir. Kıssada cereyan eden hadisede Hızır ile Hz. Musa'nın konumları ve hadise boyunca takındıkları tutum ve davranış biçimleri, tasavvufta bir müridin, şeyhine karşı uyması gereken temel kuralların esasını oluşturmuştur. Bu esaslardan en mühimi şeyh ile başlanılan yolda susmak, karşılaşılan olaylar karşısında sabırlı olmak ve itirazdan sakınmak, şeyhin ledün ilmine sahip olduğunu kabul etmek, tıpkı Kehf Sûresi'nde geçtiği gibi şeyhin şeriatı aykırı şeklinde görünen bazı söz ve davranışları karşısında bile şeyhi hakkında sahip olduğu düşünceleri değiştirmemek ve onun rehberliğinde bu yolculukta ona kayıtsız teslim olmaktır.⁴⁸ Kıssada geçen "iki denizin birleştiği yer", mürit ile şeyhinin arasında oluşan velâyet bağıını ifade etmektedir. Mürit ancak şeyhinin velâyetinden istifade ederse bu yolda ilerleyebilir. Çünkü şeyhin velâyetinde âb-ı hayât vardır. Bu suyun ilk damlasını tadan müridin kalbi hayat bulur, velâyet denizindeki yolculuğu başlar.⁴⁹ Mevlana ile Şems'in karşılaşması böyle bir durumun varlığına örnek gösterilmiş, Hz. Musa ile Hızır'ın karşılaşmasına benzetilmiştir. Mevlevî kaynaklarda Mevlana Hz. Musa'ya, Şems ise Hızır'a benzetilmiştir. Kehf Sûresi'nde Hz. Musa ve Hızır'ın karşılaştıkları yer olarak bilinen ve iki denizin birleştiği yer anlamına gelen "mecmau'l-bahreyn" ifadesi, Şems ile Mevlana'nın Konya'da ilk karşılaştıkları yere makam adı olarak verilmiştir.⁵⁰ Sultan Veled, eserinde Şems'in Mevlana'ya Hızırlık yaptığını ifade eder.⁵¹

⁴⁷ M. Necmettin Bardakçı, "İsmail Hakkı Bursevî'nin Musa-Hızır Kıssası Yorumunun İlim Marifet Uygunluğu Açısından Değerlendirmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S.5, 1998, s.93.

⁴⁸ Uludağ, **a.g.md.**, s.410.

⁴⁹ Mahmud Esad Erkaya, "Tasavvufta Mürid-Mürşid İlişkileri Bağlamında Hızır Kıssası", **II. Uluslararası Multidisipliner Çalışma Kongresi**, 4-5 Mayıs, 2018, s.145.

⁵⁰ Osman Nuri Küçük, "Şems-i Tebrîzî'nin Meşrebi ve Mevlânâ'nın Düşüncelerine Tesiri", **Tasavvuf - İlmî ve Akademik- Dergisi**, S.24, 2009/2, s.24.

⁵¹ Sultan Veled, **İbtidânâme**, Çev. Abdülbaki Gölpınarlı, Güven Matbaası, Ankara, 1976, s.48 vd.

Hızır'ın tasavvufî açıdan önemli bir mevkide yer alması, tasavvuf çevresinde "Hızır'la görüşme" meselesini ortaya çıkarmıştır. İbrahim b. Edhem, Ma'rûf-ı Kerhî, Bâyezid-i Bistâmî, İbrahim Havvas, Ebûbekr Verrak, Hakîm-i Tirmizî gibi mutasavvıflar Hızır'la görüştüğünü beyan ederler. Bu mutasavvıfların hemen hepsi, miladî IX. yüzyılda, yani tasavvufun yeni gelişmeye başladığı bir devirde yaşamış ve bu gelişime önemli katkılar sağlamış kimselerdir.⁵² İlerleyen dönemlerde, Hızır'la görüştüğünü ifade eden birçok mutasavvıf olmuştur.

Hızır'ı gördüğünü söyleyenler dışında Hızır'ın kendisine yol gösterdiğini, ondan ilim aldığını, aralarında sohbet geçtiğini söyleyen mutasavvıfların sayısı da oldukça çoktur. Bunlardan en meşhuru İbrahim b. Edhem'le ilgili nakledilen menkıbedir. Bu menkıbede, İbrahim b. Edhem'in sahrada Hızır'ı gördüğü, Hızır'ın irşadıyla zühd yoluna girdiği ve Hızır'dan ism-i azamı öğrendiği anlatılır.⁵³ Bâyezîd-i Bistâmî'nin Hızır'la yürüdüğü, Ma'rûf Kerhî'nin Hızır'ı gördüğü, Hakîm el Tirmizî'ye Hızır'ın yol gösterdiği anlatılan menkıbeler arasındadır.⁵⁴ Daha sonraki dönemde ise Bilal Havvas, Ebûbekr Varrak, Bîşr-i Hâfî, Muhammed İbn-i Semmak, Kürz b. Vebre, Ebûbekr-i Kettânî, İbn-i Arabî, Ebu'l-Hasan el-Harakânî gibi mutasavvıfların Hızır'la görüştükleri nakledilmektedir.⁵⁵ Hızır'la görüşme bahsi ilerleyen dönemlerde birçok mutasavvıfı etkilemiş; Hızır'dan tasavvuf dersleri aldığını, aldığı bu dersler sonucunda edebî eserler kalem aldığını beyan edenler olmuştur.

Tasavvufta Hızır'ın nasıl görüldüğü, meselenin bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Tasavvufî menkıbelere göre aksakallı, uzun boylu, bazen yoksul ve eski elbiseler giyinmiş bir insan suretinde vasıflandırılmıştır. Ancak, Hızır'ın insan suretinde görünmesinin imkânsız olduğunu beyan edenler de olmuştur. Kâşânî, Davud-ı Kayserî, Sadreddîn-i Konevî gibi İbn-i Arabî'nin yolundan gidenler, Hızır'ın kıyamete kadar yaşayacak şahıs olarak kabul edilmemesi gerektiğini savunurlar.

⁵² Ocak, **a.g.e.**, s.85.

⁵³ Uludağ, **a.g.md.**, s.410.

⁵⁴ Feridüddin Attar, **Tezkiretü'l-Evliya** (Haz. Süleyman Uludağ), Mavi Yayıncılık, İstanbul, 1991, s.168-170; 209; 540-542.

⁵⁵ Attar, **a.g.e.**, s. 549, 578, 609-610, 689, 696.

Onlara göre Hızır'ı gördüğünü söyleyen kişi, aslında kendine ait bir özelliği yani kendi ruhunun tezahürünü görmüştür.⁵⁶

Hızır'ın tasavvufta fizikî ve ruhî özellikleri, Kur'an-ı Kerim ve hadis kaynaklarında beyan edilen vasıflarını aşarak farklı bir hâle dönüşür. Hızır'ın Kur'an-ı Kerim'de belirtilen sahip olduğu en önemli vasfı, ilâhî rahmet ve sırların bilgisine sahip olmasıdır. Bu vasfı dışında, zamanla ona atfedilen vasıfların bazıları ise şunlardır: Cömertlik, sonsuz değişik kalıplara girebilme, uzak mesafeleri bir anda aşabilme, darda kalanın imdadına yetişme, hiç umulmadık bir anda görülüp kaybolabilme, havada ve deniz üstünde yürümedir. Zamanla, farklı kaynaklardan gelen unsurlarla Kur'an ve hadislerde belirtilen sınırları hayli aşan üstün vasıflarla donanmış bir Hızır varlığı oluşmuştur.⁵⁷

Tasavvufta önemli bir yere oturtulmuş olan Hızır konusu etrafında zaman içerisinde menkıbeler ve fikirler oluşturulmuş, Hızır'la ilgili manzum ve mensur olarak birçok tasavvufî eser kaleme alınmıştır. Bu eserlerde Hızır, divan şiirinde görülen, sevgilinin dudağı etrafında beliren ayva tüyleriyle kurulan anlam ilişkisinden çıkar; Hz. Ali, Mevlana gibi belli isimlerin veya herhangi bir pirin, velinin benzetildiği kişi karakterine dönüşür.⁵⁸ Bu açıdan bakıldığında Hızır'ın tasavvufî eserlere yansımaları, Kehf Sûresi'nde geçen ve tasavvufî açıdan önem arz eden iki önemli konu olan Hızır'ın mürşitliği ve ilm-i ledünnîye mazhar olması yönüyle olmuştur. Tasavvufî içerikli şiirlerde bu iki tema yoğun olarak işlenmiştir:

"Mürşidin irşâdına her kim ki âmennâ diye
Nûş ider ol Hızır elinden âb-ı hayvân anladum"⁵⁹
(Ümmî Sinân)

"Varını yağmaya verip İbrahim Edhem gibi
Arayıp Hızır-ı zamânı bulmayan derviş midir"⁶⁰
(Sâlih Baba)

⁵⁶ Abdürrezzak b. Ahmed Kâşânî, **İstîlâhatu's-sûfiyye**, (thk. Muhammed Kemal İbrahim Cafer), y.y., 1981, s.160.; Kâtip Çelebi, **Mizânü'l-Hakk** (Haz. Orhan Şaik Gökyay), İstanbul, 1980, s.198.; Nurten Özler, **Tasavvufta Hızır Telakkisi ve Niyâzî Mısırî'nin Hızır Risâlesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Ünv. SBE, İstanbul, 2004, s.84.

⁵⁷ Ocak, **a.g.e.**, s.87-88.

⁵⁸ Çelebioğlu, **a.g.md.**, s.3.

⁵⁹ Azmi Bilgin, **Ümmî Sinân Dîvânı**, MEB Yay., İstanbul, 2000, s.161.

⁶⁰ Fehmi Kuyumcu, **Sâlih Baba Dîvânı**, Baha Vakfı Yay., İstanbul, 1996, s.100.

"İşitmedin mi Hazret-i Mûsâ'yı
 Arayuben buldu Hızır Nebî'yi
 Önce Hızır oldu anın delili
 Mürşidsiz varılmaz dost illerine"⁶¹
 (Muslihiddîn Mustafa)

"İlm-i ledün dersini ârif olan kişiler
 Haste-dil olanların derdine Lokmân olur"⁶²
 (Niyâzî-i Mısırî)

Hızır ile Hz. Musa kıssası, mensur ve müstakil olarak Niyâzî-i Mısırî'nin *Risâle-i Hızriyye-i Kadîme ve Risâle-i Hızriyye-i Cedîde*⁶³ adlı eserinde geçmektedir. Tasavvufî içerikte olan ve içerisinde Hızır'ın çokça zikredildiği bir başka eser, Süleyman Nahîfî'nin *Risâle-i Muhâkeme-i Hızır aleyhi's-selâm*'dır. Mensur ve müstakil olarak kaleme aldığı bu eserinde Süleyman Nahîfî; Hızır'la görüşmeler gerçekleştirdiğini, bu görüşmeler esnasında merak ettiği birçok tasavvufî meseleyi ondan öğrendiğini belirtir.⁶⁴

Manzum olarak Mevlana, Sultan Veled, Yunus Emre, Nesîmî, Eşrefoğlu Rûmî gibi tasavvuf şairlerinin divanlarında, Hızır ile Hz. Musa kıssasının veya doğrudan doğruya Hızır, Hızır-İlyas vb. kavramların çeşitli şekillerle terennüm edildiği görülür.⁶⁵

Müstakil olarak bu konuda meydana getirilmiş önemli bir eser ise Muhyiddin Çelebi'nin *Hızır-nâme*⁶⁶ adlı eseridir. 15. yüzyılda yazılmış dinî, tasavvufî ve ahlakî bir mesnevi olan *Hızır-nâme*'de Muhyiddin Çelebi, Hızır'la birlikte gerçekleştirdiği seyahatte gezip gördükleri yerleri anlatır. Mekke, Mısır, Şam, Çin, Medine, Kaf Dağı, Sidretü'l-Müntehâ gibi mekânlara gerçekleştirilen bu seyahatlerde müşahede edilen mekânlar tasvir edilir; dünyada görülmeyen çeşitli vasıflara sahip varlıklar

⁶¹ Uşaklı Muslihiddîn Mustafa, *Dîvânçe-i İlâhiyât*, (Haz. Mustafa Tatcı, Kerim Kara), Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2007, XI.; Ocak, *a.g.e.*, s.90.

⁶² Muhammed Ülgen, *Niyâzî-i Mısırî Dîvân'ında Tasavvufî İstılâhlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniv. SBE, Elazığ, 2003, s.47.

⁶³ Bk. Özler, *a.g.e.*

⁶⁴ Kurnaz, *a.g.md.*, s.412.

⁶⁵ Ocak, *a.g.e.*, s.38.

⁶⁶ Geniş bilgi için bk. Zehra Alay, *Muhyiddin Çelebi'nin Hızır-Nâmesi(İnceleme-Metin)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniv. SBE, Konya, 2005.

tanıtılır. Ricâlu'l-gayb denilen veliler ziyaret edilir. Sade ve akıcı bir üsluba sahip olan eserin muhtevasında tasavvufî unsurlara sıklıkla yer verilir. Mesnevî şeklinde yazılan eserin kimi yerinde tasavvufî gazeller de yer almaktadır. Muhyiddin Çelebi, kimi yerde *Muhyiddin* kimi yer de *tolı* mahlasını kullanmaktadır. Bu eser, tasavvuf ve divan şiirinde, çalışmamız olan *Ledün-nâme*'ye içerik olarak benzeyen şimdilik tek eserdir.

"Semender gibi oda yanmayınca
Kaçan olasın ol Hızr'a müsâhib
Sabâ yeli külün savurmayınca
Kaçan olasın ol Hızr'a müsâhib"⁶⁷
(Muhyiddin Çelebi)

"Kara denizler geçmişem bunca acâyip görmüşem
Esmâ ile tayy itmişem derdime bu dermân yeter

Çîn eline girdüm hemîn oldu Hıtâyda çok akın
Ser-bâz olup oldum güzîn derdime bu dermân yeter

İrdüm beden seyrânına çıkdum erenler tahtına
Bakdum bu ışk dîvânına derdime bu dermân yeter

Kamu cihânda bilinür Kâf'dan Kâf'a hep söylenür
Kanda dilerse bulunur derdime bu dermân yeter

Tolı yine çün mest olur ol Hızr Han himmet kılur
Derdine hem dermân bulur derdime bu dermân yeter"⁶⁸
(Muhyiddin Çelebi)

1.3.3. Türk Halk Edebiyatında Hızır

Halk edebiyatında önemli bir yer tutan Hızır'ın özellikle âşık tarzı halk şiirinde, âşığın âşıklığa ilk adımı atmasına vesile olan önemli bir pir olarak görülmektedir. Âşıklar, saz çalıp şiir söyleme işinin ilâhî vasıtalarla örneğin, ya bir mürşidin ya bir pirin ya da Hızır'ın rüyada görülmesiyle gerçekleştiğini söylerler.⁶⁹ Âşık, rüyasında Hızır elinden bade içer ve bunun neticesinde âşıklığa ulaşır; uyandığı

⁶⁷ Alay, a.g.e., s.70.

⁶⁸ Alay, a.g.e., s.166.

⁶⁹ Fuad Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları*, TTK Basımevi, Ankara, 1999, s.167-168.

zaman âşığın söylediği ilk deyiş, gördüğü rüyanın bir nevi tasviri niteliğindedir. Bu ilk deyişinde âşık, rüyasında gördüklerini dile getirir, ilk mahlasını da burada zikreder.⁷⁰ Âşık artık kendini farklı hissetmeye başlar, kendisinde Allah sevgisi artar, beşerî aşk yoğunluk kazanır ve bunun sonucunda saz çalıp şiir söyleyebilme, zamanın gerekli bilgilerine vâkıf olma gibi özelliklere sahip olur.⁷¹ İçilen bu badeye *pir dolusu* ya da *aşk dolusu* denir. Bu rüya motifi, âşıklar tarafından şiirlerinde sıklıkla dile getirilmiştir.

"Yatar iken üstümüze geldi erenler
Yatan ne yatarsın uyan dediler
Elinde bâdesi karşımda Hızır
Al bu bâdeleri iç kan dediler"⁷²
(Kurbânî)

"Bülbüller gülşende efgana durdu
Hüseyin Hakk'îçün serini verdi
Doldurdu doldurdu bir dolu verdi
Ol Hızır'ın yeşil eli sabahtan"⁷³
(Teslim Abdal)

Hızır; *Battal-nâme*, *Dânişmend-nâme*, *Dede Korkut Kitabı*, *Saltuk-nâme*, *Manas Destanı*, *Köroğlu Destanı*, *Derdiyok ile Zülfüsiyah*, *Âşık Garip*, *Kerem ile Ashı*, *Tahir ile Zühre* gibi eserler başta olmak üzere birçok halk hikâyeleri ve şiirlerinde, masal, efsane ve menkıbelerde yer almıştır.⁷⁴ Bu eserlerde kimi zaman yol gösteren, yardım eden, ak sakallı ve nur yüzlü vasfıyla rüyalarda nasihat eden bir konumda ortaya çıkar; kimi zaman da girdiği rüyalarda iki kişiyi birbirine âşık edip gerçek hayatta kavuşmalarına vesile olan kişi olarak tasvir edilir. Kimi anlatmalarda ise Hızır, kötü kimseleri cezalandıran ya da cezalandırılmasına yardım eden ulu bir kişi olarak zikredilir. Düşman saldırısına uğrayanların yanında bir anda belirir; yolda,

⁷⁰ Umay Günay, *Türkiye'de Âşıklık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yay., Ankara, 2005, s.140.

⁷¹ Mehmet Gökalp, *Âşık Edebiyatında Bâde, Hızır ve Ledün İlmi*, TFA Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1989, s.33.

⁷² Hasan Kartarı, *Doğu Anadolu'da Âşık Edebiyatının Esasları*, Demet Matbaacılık, Ankara, 1977, s.94.

⁷³ İsmail Özmen, *Teslim Abdal Hayatı ve Şiirleri*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2002, s.135.

⁷⁴ Kurnaz, *a.g.md.*, s.412.

çölde kalanları atına bindirerek göz açıp kapayana kadar gidecekleri yere götürür.⁷⁵ Örneğin Battal-nâme'de Hızır, darda kalan Battal Gazi'nin yanına gelir "*Ey ciger kûşem! Melûl olma kim gerekir kim bu vilâyet dahi senün kademinde açıla, müşerref ola!*" diyerek atını ona verip Battal Gazi'yi zor durumdan kurtarır.⁷⁶ Meşhur halk hikâyelerinden olan Kerem ile Aslı hikâyesinde Hızır'ın yardım ettiği görülür: "*...Kerem, Aslı'nın peşinden giderken Pasin Ovası'nda kar ve fırtınaya yakalanır. Umutsuz bir şekilde kendini bir kayanın kovuğuna atar. Bu sırada yanı başında bir atlı belirir. Bu atlı karlar altında kalan Kerem'i atının terkisine alıp gözlerini yum der. Atlı Kerem'i çok kısa bir süre içerisinde Erzurum'a ulaştırır. Bunun üzerine Kerem 'elimi Hızır tuttu' diye sevinmektedir.*"⁷⁷

1.3.4. Modern Türk Edebiyatında Hızır

Modern Türk edebiyatında Hızır'ın varlığı diğer edebiyat alanlarına nazaran daha az olmakla birlikte bu konuda bazı çalışmaların kaleme alındığı görülmektedir. Hızır konusunda öne çıkan önemli bir çalışma, Sezai Karakoç'un *Hızırla Kırk Saat* adlı şiiridir. Bu çalışma, Sezai Karakoç'un toplu şiirlerinin yer aldığı *Gün Doğmadan*⁷⁸ adlı eserinin bir kısmını oluşturan, aynı zamanda kırk bölümden oluşan uzun şiiridir. Eser, Hızır'la gerçekleştirilen kırk buluşmayı anlatan kırk şiirden oluşmakta olup şair bu eserinde Hızır'la kırk gün boyunca aynı yere sanki Hızır'la buluşacakmış gibi gittiğini, bu buluşmanın armağanı olarak bir bölümle eve döndüğünü ifade eder:

"Hızırla Kırk Saat adlı, kırk bölümlü şiirimi 1967 yılı mayıs ve haziran aylarında, Yenikapı'da, deniz kenarında, kayalıklar arasındaki bir kır kahvesinde yazdım. Aşağı yukarı kırk gün, akşamüzeri, bir iki saat, orda, deniz dalgalarının kıyıya çarpma seslerini dinleyerek ve her seferinde şiirin bir bölümünü yazarak kitabı tamamladım. Zaten, bu yüzdendir ki, şiire Hızırla Kırk Saat ismini verdim:

⁷⁵ Pervin Uygun, **Halk Anlatmalarında Hızır**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Ün. SBE, Konya, 1993, s.1.

⁷⁶ Ocak, **a.g.e.**, s.93.

⁷⁷ Uygun, **a.g.e.**, s.74.

⁷⁸ Sezai Karakoç, **Gün Doğmadan**, Diriliş Yay., İstanbul, 2003, s.203-204.

*Sanki orada Hızır'a randevu vermiştim de, her gidişimde, bu randevunun verimi ve armağanı olarak bir bölümle döndüm."*⁷⁹

Eserde peygamberler tarihinden, dinler tarihinden, tarihî olaylardan, Kehf Sûresi'nde geçen Hz. Musa ile Hızır kıssasından bahsedilir. Eserde olaylar bazı yerlerde Hızır ağzından anlatılmaktadır. Hızır tayy-ı mekân ve tayy-ı zaman yaparak Tunus'a, Mısır'a, Mekke'ye, Konya'ya gider; Miraç gecesini anlatır; Hz. İbrahim, Hz. Yakup, Hz. Yusuf ile yoldaşlık yapar.

Hızır, Kehf Sûresi'ndeki kıssada yaptığı eylemlerin hikmetini ve Hz. Musa'nın Firavun'la olan mücadelesine yansımalarını şöyle anlatır:

"Öğretmeseydim duvarını devirerek yoksulu kurtarmayı
Çıkartabilir miydi Musa
Mısır'dan İsrail'i
Delmeseydim bir yoksulun övüncü kayığını
Geçirebilir miydi Musa
Kızıldeniz'den İsrail'i
Bir vuruşta on pınar
Çıkartabilir miydi çakmak kayalarından
Öldürmeseydim hiç acımadan
Gözünün önünde o çocuğu
Bütün suçsuz çocukların katili
Firavun'u boğar mıydı daha yeni kurumuş bir deniz"⁸⁰

Eserin sonunda, Mehdi'nin gelişi ve mahşer gününü anlatılır.

"Konuşacak mehdi
Geldi derleniş günü
Derleniş toparlanış vakti
Artık her gün her gece
Bir kadir günü ve gecesi
Kur'an iniyor dağlardan tepelerden
Yağmur onun yedeğinde"⁸¹

...

Modern Türk edebiyatında Hızır'ın, içeriğinde doğrudan ya da dolaylı olarak işlendiği eserler ise şunlardır: Kemal Sayar'ın şiir şeklinde yazılmış hikâyelerden

⁷⁹ Sezai Karakoç, **Edebiyat Yazıları III (Eğik Ehramlar)**, Diriliş Yay., İstanbul, 2013, s.22.

⁸⁰ Karakoç, **Gün Doğmadan**, s.203-204.

⁸¹ Karakoç, **Gün Doğmadan**, s.293.

oluşan *Hızır ve Roza*⁸² adlı eseri; Özkan Gözel'in Hızır ile Hz. Musa kıssasından esinlenerek oluşturduğu sabretmek, aramak, olmak gibi kavramları felsefî ve dinî olarak işlediği, *Hızır ile Musa -Olmak ve Aramak-*⁸³ adlı şiirlerden ve makalesinden oluşmuş eseri; Akif Doğrul'un *Hızır Makamı*⁸⁴ adlı şiir kitabıdır.

2. İlm-i Ledünnî

Bâtın ilmi olarak da adlandırılan ledün ilmi ayetteki⁸⁵ ifadesiyle Hak katından kula verilen bilgidir. Gayb ilmi olarak da ifade edilen bu bilgi, kişinin çalışmasıyla elde edilmez. Hak teâlâ tarafından salih kullarına öğretilir.⁸⁶ Şer'î ve zâhirî ilimler melek ve resul ile gelir, ilham ise doğrudan Hak'tan gelir. Bu sebeple ilhama, ilm-i ledün denmiştir. Zâhirî ilim kişinin gayreti ve çalışmasıyla kitap, kalem, defter vasıtasıyla tahsil edilmesine rağmen ilm-i ledün susarak ve yaşamakla öğrenilir.⁸⁷

İlmin zâhirî ve bâtınî olarak ikiye ayrılması tasavvuf çevresinde görülür. Mutasavvıflar hadis, fıkıh ve kelâm gibi ilimlere zâhir ilimleri, tasavvufa da bâtın ilmi adını verirler. Onlara göre nasrlardaki gizli manaları, ibadetlerin manevî ve ahlakî özünü anlamayı; varlık ve olayların arkasındaki sırların keşfedilmesini sağlayan ilim bâtın ilmidir. Bu ilim gizli kalmalıdır, açıklamak caiz değildir. Çünkü herkes anlayamaz.⁸⁸

2.1. Hızır ve İlm-i Ledünnî

Kur'an-ı Kerim'de Kehf Sûresi'nde geçen "*Ve kendisine tarafımızdan ilim öğrettik.*"⁸⁹ ayeti ile Hızır'a ledün ilmi öğretilmiştir. Bütün peygamberlerin ilmi Allah tarafından vahyedilmesi ve öğretilmesi itibarıyla ledünnîdir. Ancak ayette Hızır'a öğretilen ilim, Allah tarafından öğretilen ilimlerden özel bir ilim olduğu anlatılmıştır

⁸² Kemal Sayar, *Hızır ve Roza*, Timaş Yay., İstanbul, 2002.

⁸³ Özkan Gözel, *Hızır ile Musa -Olmak ve Aramak-*, Profil Yay., İstanbul, 2014.

⁸⁴ Akif Doğrul, *Hızır Makamı*, Cinius Yay., İstanbul, 2014.

⁸⁵ Kehf/65.

⁸⁶ Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Marifet Yay., İstanbul, 1995, s.264.

⁸⁷ Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yay., İstanbul, 2005, s.307.

⁸⁸ Uludağ, "Bâtın İlmî", s.188.

⁸⁹ Kehf/65.

ki müfessirler bunu "gayplar ilmi ve gizli âlimlerin sırları" diye tefsir etmişlerdir. Diğer bir ifade ile "Hz. Musa'nın ilmi, şer'î hükümleri bilmek ve olayları dış görünüşüne göre değerlendirmek; Hızır'ın ilmi, olayların içyüzünü yani bâtınî yönünü bilmektir."⁹⁰ Hızır, ilm-i ledünnîye mazhar olması yönüyle tasavvufta en üst mertebe olarak kabul edilen hakikati temsil etmektedir. Hz. Musa ise bu ilmi ondan tahsil etmek için onun peşinden koşmuştur. Hz. Musa'nın ilâhî sırların ve gerçeklerin içyüzünü anlamasına Hızır vesile olmuştur.⁹¹

⁹⁰ Yusuf Kenan Atılgan, **Ledünnî İlmin Hz. Musa-Hızır(a.s.) Kıssası Bağlamında Kelami Açıdan Değerlendirilmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniv. SBE, Sivas, 2006, s.31.

⁹¹ Ocak, **a.g.e.**, s.89.

I. BÖLÜM

BURSALI MURÂDÎ ve LEDÜN-NÂME

1. Murâdî'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri

1.1. Murâdî'nin Hayatı

Murâdî hakkında yaptığımız araştırma sonucunda eski ve yeni kaynaklarda, onun ismi ve hayatı ile ilgili şimdilik herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. *Ledün-nâme*'nin Murâdî'ye ait olduğunu ise A nüshasının başında, "*Müellif Burusalı Murâdî'nin kendi el yazısıyla suretidir, 910'da te'lif olunmuştur.*" cümlesinden ve eserin içinde isminin sıkça yer almasından anlıyoruz. Eserin telif tarihinin 1504 (H.910) olduğu ve eserin içinde Sultan II. Bayezid'i metheden ifadelerin geçtiği bilindiğine göre, Murâdî'nin II. Bayezid döneminde yaşadığı bilgisine ulaşabiliriz.

İy Murâdî Hızır-ıla ol hem-dem
Evliyâlar demi ile bul dem (1030)

Gel yigirmi yidinciye aç gûş
Söylegil iy Murâdî olma hamûş (1062)

İy Murâdî güneşlerüñ bisyâr
Tağlar gibidir hezâr hezâr (1586)

İy Murâdî çehâr-yâri sev
Tâ ki nûr ide sende de pertev (5321)

İy Murâdî bilindi bu esrâr
Hızır-ı hâzırdan irdi bu envâr (5511)

Murâdî hakkında yeterli bilgi mevcut olmadığı için kendisini, edebiyatımızda "Murâdî" mahlaslı şairler içerisinde tespit etmeye çalışacağız. Yaptığımız araştırma sonucu, kaynaklarda "Murâdî" mahlasını kullanan sekiz şairin mevcut olduğunu tespit edebildik. Bunlardan ilki Sultan II. Murad'dır. 1404 tarihinde Amasya'da doğan II. Murâd, Yıldırım Bayezid'in torunu, I. Mehmed'in oğlu, Fatih Sultan Mehmed'in de babasıdır. Osmanlı saraylarında şairlerin varlık göstermesi ilk olarak I. Mehmed ve II. Murâd'ın padişahlık yaptığı devirlerde meydana gelmiştir. II. Murâd, Osmanlı padişahları içerisinde ilk şiir söyleyen padişaktır. Şiirlerinde Edirne, Bursa gibi pâ-y-i taht şehirlerini yâd eden mahallî renklerin yanı sıra aşk duygularını yansıtan ifadeler

de yer almaktadır. Birçok şiirinde rindlik ve dervişliği terennüm etmiştir.⁹² Şiirlerini "Murâdî" mahlasıyla yazmıştır.⁹³ Aynı zamanda şairlere yoğun ilgi göstermiştir.⁹⁴ Kendisinden sonraki Osmanlı sultanları şiire ilgi duymuş ve birer divan tertip edecek düzeyde yetenek kazanmıştır.⁹⁵ Kendisi şiire ve şaire önem veren bir sultandır. Haftada iki gün şair ve bilginleri huzurunda toplamış, münazara ettirmiş ve yeteneklerine göre onlara ihsanlarda bulunmuştur.⁹⁶ II. Murâd 1451'de vefat etmiştir. Müellifimizin Sultan II. Murad olması mümkün değildir. Çünkü eserin tarihi ile II. Murâd'ın yaşadığı dönem farklıdır. Ayrıca eserde yine bir Osmanlı padişahı olan II. Bayezid'in sultanlığını metheden ifadeler yer almaktadır (5517-5519).

Kaynaklarda "Murâdî" mahlasıyla şiir yazan bir başka şair olarak Seyyid Murâdî'den söz edilir. Mutasavvıf bir şair olan Seyyid Murâdî'nin hayatı ve eserleri hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Hayatı hakkında bilgi ancak, 16. yüzyılda kaleme alınan *Muhabbet-nâme* adlı divanından çıkarıldığı kadardır. Kanunî Sultan Süleyman'a ve Lütî Paşa'ya yazdığı kasidelerden onun Kanunî'nin saltanatı, daha özelde, Lütî Paşa'nın vezirliği (1539-1541) döneminde yaşadığı bilinmektedir. Doğum ve ölüm tarihleri ile doğduğu ve yaşadığı yer hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Hayatı hakkında tezkirelerde bilgi bulunmamaktadır. *Muhabbet-nâme* adlı eserinden başka bir eserin olduğu da şimdilik bilinmemektedir. Dinî ve tasavvufî kavramların sıkça işlendiği *Muhabbet-nâme*'den Seyyid Murâdî'nin, mutasavvıf bir şair olduğu sonucu çıkartılabilir.⁹⁷ Seyyid Murâdî, şiirlerinde "Murâdî" mahlasını kullanmıştır. Seyyid Murâdî'nin yaşadığı dönem, *Ledün-nâme*'nin telif edildiği tarihle uyuşmaktadır. Seyyid Murâdî'nin *Ledün-nâme*'nin müellifi olup olmadığı ile ilgili bilgiye ancak *Muhâbbet-nâme*'den ulaşabiliriz. Eserde Kanunî Sultan Süleyman ve Lütî Paşa için yazılmış kasideler mevcut olduğundan Seyyid Murâdî, Kanunî devri şairlerdendir. II. Bâyezîd'in adı her ne kadar *Ledün-nâme*'de geçse de müellifimiz Murâdî'yi, sadece II. Bâyezîd devri şairi

⁹² Nihat Sami Banarlı, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, C.1, s. 441.

⁹³ Mustafa İsen, vd., **Sultanın Şiirleri**, Kapı Yay., İstanbul, 2012, s.22

⁹⁴ Haluk İpekten, **Divan Edebiyatında Edebî Muhitler**, Meb Yay, Ankara, 1996a, s.21.

⁹⁵ Halil İnalcık, **Şair ve Patron, Patrimonial Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme**, Ankara, 2005, s.15.

⁹⁶ Mustafa İsen, **Latîfî Tezkiresi**, Akçağ Yay., Ankara, 1999, s.68.

⁹⁷ Zübeyde Bildirici, **Divan-ı Murâdî (Muhabbetnâme-i Seyyid Murâdî İnceleme-Metin)** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniv. SBE, İstanbul, 2009, s.7-8.

olarak düşünemeyiz. Seyyid Murâdî'yi de aynı şekilde sadece Kanunî devri şairi düşünemeyiz. Çünkü II. Bayezid 1512' de vefat etmiş ve yerine oğlu Yavuz Sultan Selim geçmiştir. Sultan I. Selim'in padişahlığı kısa sürdüğü için yerine 1520'de Kanunî geçmiştir. II. Bayezid'in vefatıyla torunu Kanunî'nin tahta çıkışı arasında sekiz sene gibi kısa bir süre vardır. Bu yüzden II. Bayezid devri bir şairin Kanunî dönemini görmesi ve onun için de şiirler yazabilmesi mümkündür. Müellifimiz Murâdî ile Seyyid Murâdî'nin aynı kişiler olabilmesi için tarihî bakımdan bir engel bulunmamaktadır. Bu yüzden, elimizdeki mevcut eserleri inceleyerek bir sonuca varmamız gerekir. *Ledün-nâme* ile *Muhâbbet-nâme'nin* müellif nüshaları mevcuttur. *Muhâbbet-nâme*'yi incelediğimizde Seyyid Murâdî'nin el yazısının *Ledün-nâme*'deki el yazıdan farklı olduğu görülmektedir. *Ledün-nâme* medrese neshiyle, okunması zor ve bozuk bir el yazısıyla kaleme alınmış; *Muhâbbet-nâme*⁹⁸ ise harekeli nesih olarak gayet düzgün ve okunaklı bir el yazısıyla meydana getirilmiştir. Bu sebeple iki eserin aynı kişinin kaleminden çıkma ihtimali çok düşüktür. Ancak müellifin ikinci eserini başka birine yazdırması ihtimalini de unutmamak gerekir. Her iki eserde kullanılan kelimeler incelendiğinde *Muhâbbet-nâme*'de eser boyunca *Hudâ*, *pes*, *gıdâ* gibi kelimeler bu şekilde yer alırken *Ledün-nâme*'de eser boyunca bu kelimelerin eski Farsçadan kalma kullanımları olan *Huzâ*, *bes*, *gıza* şekilleriyle imlâ edilmiştir. Ayrıca Seyyid Murâdî, divanında kendisini Seyyid Murâdî diye tanıtır ve kendisinin Seyyid olduğunu beyan eder. *Ledün-nâme*'de böyle bir sıfat yer almadığı için Seyyid Murâdî'nin müellifimiz Murâdî olması düşük bir ihtimaldir.

Edebiyatımızda "Murâdî" mahlasını kullanan ve yine Seyyid Murâdî diye tanınan bir başka şairin de varlığı söz konusudur. Bu şair, denizci ve tarihçi yönüyle bilinmektedir. Hayatı hakkında çok az bilgi olup bunlar da kendi eserlerinde verdiği malumata dayanır. Seyyid Murâdî, Pîrî Reis'in *Kitâb-ı Bahriyye*'sinin yazımında görev almış; müsveddelerini ise *Bahrnâme* adlı kitap hâline getirmiştir. Hayatının önemli bir kısmını Barbaros Hayrettin Paşa'nın yanında geçirmiştir. Bu sırada Barbaros Hayreddin Paşa'nın hayatını ve hatıralarını içeren *Gazavât-ı Hayreddîn Paşa* adlı eser meydana getirmiştir.⁹⁹ Manzum ve mensur olarak iki nüsha şeklinde olan eser, 1541 yılına kadar olan hadiseleri anlatır. Eserlerde yer alan şiirlerde

⁹⁸ Süleymaniye Kütüphanesi, Mihrüşah No:360.

⁹⁹ Abdulkadir Özcan, "Murâdî", İstanbul, 2006, *DİA*, C. XXXI, s.193.

"Murâdî" mahlası kullanılmıştır. Seyyid Murâdî'nin diğer eseri ise *Kitâb-ı Feth-i Şekloviş ve Estergon ve Estun-i Belgrad* adıyla bilinir. 1540-1544 yılları arasında Macaristan olaylarını anlatan mensur bir eser olup yer yer manzum ifadeler de içermektedir.¹⁰⁰ Denizci ve tarihçi Seyyid Murâdî'de mutasavvıf Seyyid Murâdî ile aynı dönemde yaşamıştır. Bu sebeple onun, müellifimiz Murâdî olması için tarihî bakımdan bir engel yoktur. Seyyid Murâdî'nin kendi el yazısıyla kaleme aldığı *Gazavât-ı Hayreddin Paşa*¹⁰¹ adlı eserinde gayet düzgün, harekeli bir nesih kullandığı görülmekle birlikte bu eserde, *Ledün-nâme*'den farklı bir yazı üslubu olduğu göze çarpmaktadır. Hayatı hakkında sınırlı bilgi bulunan Seyyid Murâdî'nin müellifimiz Murâdî olması düşük bir ihtimal olarak düşünülmektedir.

"Murâdî" ismiyle zikredilen bir başka şair ise Murâdî-i Acem'dir. İran'ın Bistam şehrinde dünyaya gelen Murâdî-i Acem, Bâyezîd-i Bistâmî soyundan gelmektedir. Hac vazifesini yerine getirdikten sonra (H.955) 1548'de İstanbul'a geldi. (H.968) 1560 tarihinde vefat etti. Ahdî, *Gülşen-i Şu'arâ*'da Murâdî'nin Hoca Selman'ın şiirlerine nazire yazdığını belirtir. Ayrıca Murâdî'nin şiirlerinin çok olduğunu ve şairler tarafından kabul görüldüğünü ifade eder.¹⁰² *Ledün-nâme*, 1504 tarihinde Bursa'da tamamlanmıştır. Murâdî-i Acem, memleketinden ayrılıp hac görevini tamamladıktan sonra, 1548 tarihinde İstanbul'a gelmiştir. Bu sebeple, Murâdî-i Acem'in müellifimiz Murâdî olması mümkün değildir.

"Murâdî" ismiyle bilinen bir başka şair, *Gülşen-i Şu'arâ* adlı tezkirenin müellifi Ahdî'nin küçük kardeşi olan Murâdî-i Bağdâdî'dir. Hayatı hakkında bilgi çok azdır. Murâdî hakkında bilgi veren tek kaynak *Gülşen-i Şu'arâ*'dır. Burada Ahdî, kardeşinin kendisine H.970 (M.1562-1563) yılında bir mektup gönderdiğini ifade etmekte ve tezkirede örnek olarak beyan edilen gazelin de bu mektupta yer alan bir şiir olduğunu belirtmektedir. Hafız olan Murâdî, tecvit ilmine son derece hâkimdi. Sesi gayet güzel olup gazel okumasıyla meşhurdu. Şiir yazmada da hünerliydi.¹⁰³ Ahdî'nin kardeşi Murâdî-i Bağdâdî, Bağdat'ta yaşamaktadır. Kendisi, *Ledün-*

¹⁰⁰ Hüseyin Gazi Yurdaydın, "Murâdî ve Eserleri", *TTK Belleten*, C. XXVII, 1963, S.107, s.461-463.

¹⁰¹ Aldo Gallotta, "Gazavât-ı Hayreddin Paşa", *DİA*, İstanbul, 1996, C. XIII, s.437-438. /Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, Revan Köşkü, No:1291.

¹⁰² Süleyman Solmaz, *Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ, İnceleme-Metin*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara, 2005, s.545.

¹⁰³ Solmaz, *a.g.e.*, s.285.

nâme'nin tamamlandığı tarihten yaklaşık elli sekiz sene sonra ağabeyi Ahdî'ye mektup yazmıştır. Ayrıca kardeşine ait bir eserin varlığından tezkire müellifi Ahdî'nin haberdar olmaması ve bu eser hakkında tezkiresinde bilgi vermemesi mümkün değildir. Bundan sebeple Murâdî-i Bağdâdî'nin, *Ledün-nâme*'nin müellifi Murâdî olması düşünülemez.

Edebiyatımızda "Murâdî" mahlasını kullanan ikinci şair padişah, Sultan III. Murâd'dır. 1546 yılında Manisa'da doğmuştur. Şair Osmanlı padişahlarından olan III. Murâd'ın Türkçe, Arapça ve Farsça divanı vardır.¹⁰⁴ Arapçayı ve Farsçayı çok iyi bilmektedir. Devrin önemli hocaları İbrahim Çelebi ve Saadettin Efendi'den ders almıştır.¹⁰⁵ Edebî hayatın gelişmesine katkıda bulunan III. Murâd kendisi de şiir yazıp eserler telif etmiştir. Divanında "Murâdî" bazen de "Murâd" mahlasını kullanmış, şiirlerini sade ve basit bir dille ifade etmiştir. Onun beyit ve şiirleri genellikle tasavvuf vadisinde olan, vahdet-i vücûdu ispatlar mahiyette yazılmış, güzel ve zarif ifadelerdir.¹⁰⁶ III. Murâd, 1595'te İstanbul'da vefat etmiştir. 1546 tarihinde dünyaya gelen Sultan III. Murâd'ın müellifimiz Murâdî olması mümkün değildir.

Hakkında çok az bilgi bulunan "Murâdî" mahlaslı bir başka şair ise Trabzonlu Murâdî'dir. Yaşadığı dönem ve mahlası, bazı mezar kitabelerinde yazılı olan tarih manzumelerinden tespit edilebilmiştir. Bu tarih manzumelerinde, "Murâdî" mahlası kullanılmıştır. Bu manzumelerdeki tarihlerde hareketle Trabzonlu Murâdî'nin XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVIII. yüzyılın başlarında yaşadığı ve 1812 tarihinde hayatta olduğu anlaşılmaktadır.¹⁰⁷ Trabzonlu Murâdî ile *Ledün-nâme*'nin telif tarihi arasında üç asır olduğundan, Trabzonlu Murâdî'nin müellifimiz Murâdî olması imkânsızdır.

Kaynaklarda "Murâdî" mahlası kullanarak şiir yazdığı belirtilen bir başka şair ise Şeyh Murâdî'dir. Şeyh Murâdî, 1880 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. *Fatîn Tezkîresi*'inde Şeyh Murâdî'den hezârfen, hayli eser meydana getirmiş, ayna üzerine

¹⁰⁴ İsen, vd., **a.g.e.**, s.136.

¹⁰⁵ İpekten, **a.g.e.**, s.126.

¹⁰⁶ Ahmet Kırkkılıç, **Sultan Üçüncü Murâd(Murâdî) -Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Ünv. SBE, Erzurum, 1985, s.206-207.

¹⁰⁷ Murat Yüksel, "Murâdî", **Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara, 2006, C. VI, s.433.

kendine ait kıta ve beyitlerini yazmış bir zât olarak bahsedilmektedir.¹⁰⁸ Tezkîrede yer alan şiirde "Murâdî" mahlası kullanılmıştır. Şeyh Murâdî'nin hayli eser meydan getirdiği belirtilmiş ancak bu eserler hakkında herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Şeyh Murâdî'nin yaşadığı yıllar ile *Ledün-nâme*'nin telif tarihi arasında üç asırdan fazla zaman farkı olduğu için, müellifimiz Murâdî olması imkânsızdır.

Divan edebiyatında "Murâdî" mahlasını kullanan şimdilik sekiz şair tespit edilmiştir. Bu şairler içerisinde Mutasavvıf Seyyid Murâdî, Tarihçi Seyyid Murâdî ve Trabzonlu Murâdî dışında bütün şairlerin adı tezkirelerde geçmektedir.¹⁰⁹ Bu şairler arasından *Ledün-nâme*'nin müellifi henüz kesin olarak tespit edilememiştir.

Şair tezkireleri ve edebiyat tarihi kaynakları dışında, *Ledün-nâme*'nin Bursa'da yazıldığı bilgisinden yola çıkarak Murâdî'yi, Bursa şairleri ile ilgili hazırlanmış iki önemli kaynakta bulmaya çalıştık. Bunlar; *Gül-deste-i Şu'arâ* adlı şiir mecmuası ve *Bursa Şairleri -Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*-¹¹⁰ adlı eserdir.

Güldeste-i Şu'arâ 1870-1871 yılında Bursa'da yayımlanmış bir şiir mecmuasıdır. 32 sayfadan oluşan bu mecmuada 77 şairin 81 şiiri mevcuttur. Bu mecmuanın en önemli özelliği, içindeki şairlerin Bursalı olmasıdır. Bu mecmuayla, kaynaklarda olmayan sadece bir şairin varlığından haberdar olunmuştur. Ayrıca bazı şairlerin kaynaklarda olmayan 12 şiiri tespit edilmiştir. Bu noktada bizi en çok ilgilendiren kısım ise mecmuanın yayımlanma amacıydı. Çünkü mecmua, Bursa Demircilerbaşı'nda meydana gelen bir depremde yıkılan caminin yeniden inşasına maddi kaynak temin etmek için hazırlanmış ve satışa sunulmuştur.¹¹¹

Ledün-nâme'nin Berlin nüshasının istinsahı da Bursa'da meydana gelen deprem ile ilgilidir. 1855'te meydana gelen büyük Bursa depreminden Ulu Cami de zarar görmüştür. Ünlü Hattat Mehmed Şefik Bey de depremde zarar gören caminin duvar

¹⁰⁸ Fatîn Davud, *Hâtîmetü'l- Eş'âr*(Haz.Ömer Çifçi), s. 376., Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap:<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55976,fatin-tezkiresi-pdf.pdf?0>[ErişimTarihi: 22.05.2020] / Şemseddîn Sâmî, *Kâmûsu'l-A'lâm*, Mihran Matbaası, İstanbul, 1316 Ankara, 2006, C. VI, s.433.

¹⁰⁸ Fatîn Davud, *Hâtîmetü'l- Eş'âr*(Haz.Ömer Çifçi, C.VI, s.4255.

¹⁰⁹ Mustafa İsen(Editor), Filiz Kılıç, İ. Hakkı Aksoyak, Aysun Sungurhan, Mustafa Durmuş, *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yay., Ankara, 2015.

¹¹⁰ Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri -Bursa Vefayetnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*-, Asa Yay., Bursa 1998.

¹¹¹ İsmail Avcı, "Gül-deste-i Şu'arâ Adlı Şiir Mecmuası ve Mecmuaya Göre Bursa Şairleri", *Uludağ Ünv. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, C.19, S.35, 2018/2, s.587.

ve sütunlarındaki eski celî sülûs ve kûfî hatlarını yenilemek üzere görevlendirilmiş ve burada üç buçuk yıl kalmıştır.¹¹² Bu nüshanın müstensihî olan Muhammed Mecdî, Mehmed Şefîk Bey'in öğrencisidir.¹¹³ Berlin nüshasının istinsah tarihi 1858 olduğuna göre Mehmed Şefîk Bey'in ya da öğrencisi Mehmed Mecdî'nin, bu eseri Bursa görevi esnasında keşfetmesini yüksek bir ihtimal olarak düşünmekteyiz. Bundan dolayı *Güldeste-i Şu'arâ*'nın yayımlandığı tarihe yakın bir zamanda istinsah edilen bir eserin de bu mecmuada olması beklenirdi. Ancak yaptığımız inceleme sonucunda, mecmuada "Murâdî" mahlaslı sadece bir şairin şiirine rastladık.¹¹⁴ Bu şair, Sultan II. Murâd'dır. Türbesinin Bursa'da olması sebebiyle Bursalı şair olarak düşünülmüştür. II. Murâd dışında "Murâdî" mahlaslı bir şaire rastlamadık.

Müellifimiz Murâdî'yi tespit etmek için incelediğimiz Bursa şairleri ile ilgili ikinci ve daha önemli kaynak ise *Bursa Şairleri -Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri-* adlı eserdir. 1998 yılında basılan bu eserde Bursa vefeyatnâmelerinde, mühtelif mesleğe sahip kişilerden şair olanlar hakkında bilgiler yer almaktadır. Bursa tarihi boyunca, bu şehirde yetişmiş 300'e yakın şairin isimleri, eserleri ve biyografileri ilk bilgiler olarak bu eserde yer almaktadır.¹¹⁵ Ancak yaptığımız incelemede, müellifimiz Murâdî'ye ait herhangi bir bilgiyle karşılaşmadık. Ayrıca bu eserde, şair tezkirelerinde adı geçen Bursalı şairlerle ilgili bir çalışma da yapılmıştır. Bu çalışmada, tezkirelerde adı geçen 169 Bursalı şair içerisinde sadece bir Murâdî'nin mevcut olduğu görülmektedir.¹¹⁶ Adı geçen Murâdî ise, *Tezkiretü-ş-Şuarâ*'da adı zikredilen Sultan II. Murâd'dır.

Fâtih Sultan Mehmed devrinin sonlarında ve II. Bayezid devrinin başlarında meydana getirilen eserlerle Türkçe, bir kültür dili olarak gelişimini tamamlamıştır. II. Bayezid'in devrine gelindiğinde ise Anadolu ve Rumeli, şairler kaynağı hâline gelmiştir.¹¹⁷ Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış olan Bursa XVI. yüzyılın sonuna kadar en çok şairin yetiştiği şehirdir. XVII. yüzyıldan sonra ise Osmanlı sınırları

¹¹² M. Uğur Derman, "Hattat Mehmed Şefîk Bey", 2003, *DİA*, C.XXVIII, s.531.

¹¹³ B nüshasının ketebe kaydında Muhammed Mecdî, kendisini Mehmed Şefîk Bey'in öğrencisi olarak tanıtmaktadır.

¹¹⁴ Avcı, *a.g.m.*, s.609.

¹¹⁵ Atlansoy, *a.g.e.*, s.11.

¹¹⁶ Atlansoy, *a.g.e.*, s.73.

¹¹⁷ Ahmet Atilla Şentürk-Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay., İstanbul, 2017, s.224.

içerisinde İstanbul'dan sonra yetiştirdiği şair sayısı bakımından ikinci sırada yer almıştır.¹¹⁸ Her ne kadar Bursa, ilim ve kültür noktasında önemli bir şehir olsa da İstanbul gibi edebî ve kültürel hayatın daha canlı olduğu yerden uzakta kalan şairlerin ve eserlerinin edebiyat kaynaklarında yer almaması mümkün olabilmektedir. Bunun yanında edebiyat tarihimizde, tezkirelerde ismi ve eseri zikredilip de bu eseri veya eserleri elimizde mevcut olmayan şairler olduğu gibi, eseri elimizde olup da hayatı ve başka eserleri hakkında herhangi bir malumata sahip olamadığımız şairler de vardır. Murâdî de hayatı, eseri ya da eserleri hakkında mevcut kaynaklarda şimdilik herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız şairlerdendir. Yaptığımız araştırmalar sonucunda "Murâdî" mahlaslı şairler arasından *Ledün-nâme*'nin müellifi olan Murâdî'yi tespit edemedik. Ancak bu konuda yapacağımız çalışmalar devam edecektir.

1.2. Murâdî'nin Edebî Şahsiyeti

Edebiyat tarihinin önemli kaynaklarından olan tezkirelerde ve diğer edebî kaynaklarda, şairimiz Murâdî'nin ismi yer almadığı için elimizde edebî şahsiyetine dair herhangi bir bilgi mevcut değildir. Bu durumda, Murâdî'nin edebî şahsiyeti hakkında bilgi alacağımız en önemli kaynak *Ledün-nâme*'dir.

Murâdî eserinde, önemli tasavvuf büyüklerinden ve onların menkıbelerinden sıklıkla bahsetmekte, tasavvufî kavramları da sıkça işlemektedir. Bu sebeple Murâdî'yi mutasavvıf bir şair olarak kabul edebiliriz. Ancak eserin genelinde, mensup olduğu tarikat hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Murâdî, eser boyunca kendisini *Ledün-nâme*'yi nazmeden kişi olarak belirtir. *Ledün-nâme*'de beyan edilenlerin Hızır'a ait olduğunu, bunları rivayet edenin Hızır'ın yol arkadaşı olarak tanıttığı Muzaffer olduğunu vurgular; kendisini ise rivayet edilenleri kaleme alan kişi olarak tanıtır:

Bu Murâdî dahı olup nâzım
Bu Ledün-nâme baş ola tâ kim (2044)

¹¹⁸ Atlansoy, a.g.e., s.10.

Ol Muzaffer rivâyet eyler bil
Bu Murâdî de Türkî söyler bil (5017)

Râvisidür Muzaffer-i deryâ
Nâzımîdür Murâdî-i gûyâ (5512)

Murâdî, şiiri ile ilgili *Ledün-nâme*'nin bazı yerlerinde övgü içeren ifadeler kullanır. Lâtif ve acayip sözleri nazmettiğini belirtir. *Ledün-nâme*'yi yedi bin murassa beyitle oluşturup cennet bahçelerini şiire nakşettiğini, köhne söze güzel elbise giydirerek Bursa'da tamamladığını söyler:

Baş idüp laîfe-i çendân
Nazm idüben garâyib-i destân (5596)

Yedi biñ hoş muraşsa'ın ebyât
Naşş kıldum hadâyık-ı cennât

Bursa şehrinde irdi itmâme
Köhne söze giyürmişem câme (5515-5516)

Şairimiz; sözün doğru, samimi, estetik ve dürüst bir şekilde ifade edilmesini eserinde vurgular, doğru söz söylemenin ehemmiyetli bir iş olduğunu belirtir. Ona göre, bir kişinin güvenilirliği söylediği sözden bellidir. Eğer birinin sözünde güzellik yoksa o kişiye güvenilmemelidir. Çünkü kötü sözden uğursuzluk ve kötülük gelir. Sözlerin en doğrusunun ise Kur'an-ı Kerim olduğunu beyan eder:

Bir kişinüñ kelâmı olmasa hûb
Emn ü râhat aña degül mensûb

Emn gerekse yahşi söyle sözi
Gerçeğin söyle tâ ağarda yüzi

Yaramaz sözden irişür nikbet
Eyü sözdür emîn iden hâlet

Sözlerüñ hâşşı Hâk sözidür iy cân
Gönderüpdür Resûl'ine Kır'ân (1036-1039)

Bir sözün sadece dil ile söylenmesinin yeterli olmayacağını, sözün kalpten gelerek söylenmesi gerektiğini, kalpten gelerek ifade edilen sözün amacına ve gideceği yere ulaşacağını anlatır:

Söz kaçan kim dehenden itse hürûc
 Qalbden qopuben bulur ol uc

Çün lisândan hürûc ide bu kelâm
 Bil maqarr-ı qalaqdur aña 'ayân (3968-3969)

Murâdî, Ebû Hanife ile ilgili anlattığı bir kıssada güzel sözün önemine dikkat çeker. Bu kıssada Ebû Hanife, kötü yazı yazan bir adamla karşılaşınca ona güzel yazı konusunda nasihat eder. Şairimiz, Ebû Hanife'nin yazının güzel olması gerektiğiyle ilgili düşüncelerine yer verir. Ebû Hanife, kötü yazı yazan adama "Güzel yazı yaz ki o yazıyı okuyan her sırrı anlasın. Yazını gören gülmesin, aksine okuyan mutlu olsun. Güzel yazı sahih, açık ve anlaşılır olur; göz nurunu ve aşkı artırır." şeklinde nasihat eder. Murâdî, ardından bu konu hakkında düşüncelerini şöyle belirtir: "Hayatta iken güzel yazı yaz ki öldüğünde rahmetle anılasın.":

İy Muzaffer Ebû Hanîfe imâm
 Raḥmetu'llâh-ıla ola be-kâm

Didi gördüm yazardı bir kişi ḥaṭṭ
 Hîç belürmezdi anda ḥarf u nuḳaṭ

Şöyle kim kimse ḥaṭṭın okımaz
 Durmadan yazar ol ḥaṭṭı koymaz

Dir İmâm aña ḥûb yazı yaz
 Tâ okuyana biline her râz

Hem şafâ süre okusa ḥâ'nende
 İtmeye kimse ḥaṭṭıña ḥande

Ḥûb ḥaṭṭ kim ola faşîḥ [ü] şaḥîḥ
 Arturur aşq ol kelâm-ı melîḥ

Nûr-ı çeşm arturur ḥaṭṭ-ı ra'nâ
 Böyle diyüp naşîḥat itdi aña

Dirligüñde şöyle yazgıl iy hümâm
 Öliceḳ raḥmetle añalar tamâm (3998-4005)

Murâdî, *Ledün-nâme*'yi Farsçadan tercüme ettiği, konu başlıklarını Farsça oluşturduğu ve Farsça şiirlere yer verdiğinden Farsçayı iyi bilmektedir. Aynı şekilde yer yer Arapça şiirler yazmasından da Arapçayı bildiği sonucuna ulaşabiliriz. Eserde şairimizin, Arapçaya ayrı bir muhabbet beslediğini gösteren beyitler karşımıza çıkmaktadır. Ona göre Arapça sevimli, çünkü âlim ile cahilin farkı Arapça ile belli olur. İlim kapısına Arapça ile ulaşılır, kişi Arapça ile nasibine erişir. Murâdî, Hızır ağzından da Arapçanın müstesna bir dil olduğunu vurgular; Arapçayı bütün dillerin babası olarak vasıflandırır:

‘Arabî dilini sev iy dâna
Çok çok söyle aşk urura nevâ

Şol sebebden ki ‘âlim ü câhil
‘Arabî dilde fark olur key bil

‘Arabî dilden irişür behre
Sev ‘Arab dilin iresin şehre

Bâb-ı ‘ilme iriş bu demler iy cân
Tâ kim irişe derdüñe dermân

Hızır dir her zebânı ben bilürem
‘Arabî dil muhabbetin kıluram (2396-2400)

Bil ‘Arab dili zâta akrebdür
Oğludur cümle diller ol ebdür (3931)

Murâdî Arapçayı bu şekilde vasıflandırmasına rağmen gerek duymadıkça Arapça terkipler kullanmaz. Anlatımında anlam yoğunluğu ver derinliği oluşturabilecek ifadelerden kaçınır. Ele aldığı konuları, herkesin idrak edebileceği kolay bir anlatım tarzıyla beyan eder. Halkın konuşma diline yakın, rahat ve anlaşılır bir dil kullanır:

Bes Muzafer namâzı itdi edâ
Tutdı elin Hızır didi iy dâna

Kuṭb öñine iletdi ol yârı
Dir görîş sen dahı bul esrârı

Dest-bûs eyleyüp Muzafer iy cân
Diledi kuṭb elin öpdî hemân (2431-2433)

Murâdî'nin edebî sanatları kullanma noktasında başarılı olduğu söylenemez. Usta divan şairlerinde görülen edebî başarı Murâdî'de pek görülmez. Onun, edebî sanatları estetik anlamda maharetini ortaya koymak ve eserini daha sanatlı bir hâle getirmek amacıyla değil; ifade etmek istediklerinin okuyucu tarafından daha anlaşılır olması için bir araç olarak kullandığını ifade edebiliriz. Duygu ve düşüncelerini ifade ederken toplumsal farklılık gözetmeksizin herkese hitap etmeyi amaçlar. Eserinin hem yaşadığı toplumda hem de kendinden sonraki nesiller tarafından okunmasını, dinlenmesini ve sonunda ruhuna gönülden bir fâtiha hediye edilmesini murat eder:

Hükm irişdi bu dem itmâma
Söyledüm cümle hâşş-ıla 'âmme (5508)

Her kişi kim okıya süre şafâ
Bir du'â kıla cânâ ire nevâ (5507)

Bu Murâdî'de nazma sürdi zebân
Tâ mecâlisde sem' ide yârân (4257)

Bes temennâm sözden iy yârân
Fâtiha bahş idesiz ez-dil ü cân (2045)

Murâdî, mısraları vezne koyarken birtakım hatalar yaptığı görülmektedir. Eserde imâle ve zihaf lar çok fazla olmakla birlikte, vezne aykırı şekilde oluşturulmuş çok sayıda mısra ve beyit de mevcuttur. Kafiye hususunda ise başarılı olduğu söylenebilir. Eserde sınırlı sayıda kafiye bozukluğu vardır:

Ȧartsalardı çekiyle îmânın
Şıkl göstere emr-i Yezdânî (4160)

Şıçradı ol zamân revân Mûsâ
Ȧarvadı saçını şunuñ 'amden (4471)

Sonuç itibariyle Murâdî XV. yüzyıl ile XVI. yüzyılda yaşamış, adı ve eseri tezkirelerde ve diğer kaynaklarda geçmeyen, tanınmış büyük bir şair değil ama Türk edebiyatı içinde fark edilmemiş önemli bir kişidir.

1.3. Murâdî'nin Eserleri

1.3.1. Ledün-nâme

Murâdî'nin çalışmamızın esasını oluşturan eseridir. *Ledün-nâme* ile ilgili kapsamlı bilgi çalışmamızın ilerleyen kısımlarında verilecektir.

1.3.2. Kıyâfet-nâme

*Kıyâfet-nâme*¹¹⁹ Murâdî'ye ait olduğunu kabul ettiğimiz bir eserdir. Bu eserin iki nüshası mevcuttur ve bu nüshalar, *Ledün-nâme*'nin bulunduğu iki yazma nüshanın başında yer almaktadır.¹²⁰ Eser, Milli Kütüphanede kayıtlı olan nüshada (A nüshası) 1-b/3b; Berlin Devlet Kütüphanesinde kayıtlı olan nüshada (B nüshası) 1-b/3b varakları arasında bulunmaktadır.

Kıyâfet-nâme'ye A nüshasında "İlm-i firâset" başlığıyla, B nüshasında besmele ile başlanmaktadır. 85 beyitten oluşmakta olan bu eser, mesnevî şeklinde kaleme alınmış ve aruzun *mefâîlün/mefâîlün/feûlün* kalıbıyla telif edilmiştir. Eserin genelinde sade ve anlaşılır bir dil kullanılmış; muhtevasında ise insanın fizikî yapısına göre kişilik özelliklerini belirlemeye dair tespitler anlatılmıştır.

Eser,

Su'âl eyledi sultân-ı cihân-bân
Muhammed Han bin sultân Murâd Han

beytiyle başlayıp

Huşûşâ devletiyle Bâyezîd Han
Olupdı 'adl-ile şankim Süleymân

beytiyle sona ermektedir.¹²¹

Yaptığımız araştırma sonucunda Murâdî'nin *Ledün-nâme* ve *Kıyâfet-nâme* dışında başka bir eserinin varlığını tespit edemedik. Murâdî'nin şimdilik başka bir eseri ya da eserlerini tespit edemesek de bu konuyla ilgili araştırmamız devam

¹¹⁹ *Kıyâfet-nâme*, insanın fizikî görünümünü baz alarak karakterini açıklamaya çalışan eserdir. Geniş bilgi için bk. Mine Mengi, "Kıyâfetnâmeler Üzerine", *Türk Dili Araştırmalar Yıllığı - Belleten*, 1977, s.299-300.

¹²⁰ Nüshaların özellikleri ve katalog bilgileri için bk. s.334.

¹²¹ Eserle ilgili taramızca bir çalışma yapılmaktadır.

edecektir. Keşfedilecek yeni kaynaklar ve yapılacak olan yeni çalışmalar ile hayatı, eserleri ve edebî kimliği ile ilgili daha önemli bilgiler elde edilmesi ümit edilmektedir.

2. Ledün-nâme

2.1. Ledün-nâme Hakkında Genel Bilgiler

2.1.1. Eserin Adı

Sırlara vâkıf olma anlamında kullanılan ve gayb ilmi olarak da ifade edilen "ledün" kavramı Allahu Teâlâ tarafından salih kullarına öğretilen bir ilim olarak tanımlanmaktadır.¹²² Murâdî'nin esere *Ledün-nâme* adı vermesini, eserin genelinde bu ifadeyi sıklıkla zikretmesinden anlıyoruz:

İy Murâdî digil *Ledün-nâme*
Germ ola tâ sözüñle hengâme (754)

Dir Muzaffer buyur şeker yirsin
Bu *Ledün-nâme*'den haber dirsın (1199)

Bu Murâdî dahı olup nâzım
Bu *Ledün-nâme* başt ola tâ kim (2044)

Hicret irdi tokuz yüz on 'aded
Bu *Ledün-nâme* buldı ol dem had d (5520)

Murâdî, eserin adından *Ledün-nâme* olarak bahsederken bir yerde *Ledün Kitabı* ifadesini kullanmaktadır.

Ol gül-âbuñ hayâl bâbında
Söylemişem *Ledün Kitâbı*'nda (2880)

2.1.2. Eserin Türü

Ledün-nâme, Hızır'la Muzaffer adlı karakter arasında geçen soru-cevaba dayalı konuşmalardan ve Hızır'ın kimi zaman doğrudan konuya girerek yaptığı anlatımlardan oluşmaktadır. Hızır, mürşit; Muzaffer ise mürit konumundadır.

¹²²Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.264.; Ayrıca bk. "İlm-i Ledünnî" başlığı, s.25.

Bundan dolayı eser; Hızır'ın nasihatleri, teşvikleri, tembihleri ve mürşitliği üzerine kuruludur:

Hızır dir iy Muzaffer-i deryâ
Diñle hâl-i bilîsi iy dâna

‘Âkıbet n'olısar özin bilmez
Özini bilmeyen sözün bilmez (395-396)

Didi Hızır iy Muzaffer-i hoş-fer
Bil muhabbet de ma‘rifetle haber

Söz-ile vaşf olunmaz uşbu semâ‘
Şerh olunmaz bu hâl iy merd-i sücâ‘ (3901-3902)

Eserde konu bütünlüğü yoktur. Ancak eserin genelinde nasihat içerikli ifadeler, dinî-tasavvufî hikâyeler ve bunlardan alınan ibretler hâkim olduğu için *Ledün-nâme*'nin dinî-tasavvufî muhtevalı bir nasihat-nâme olduğunu söyleyebiliriz.

2.1.3. Eserin Telif Sebebi

Ledün-nâme'nin müstakil bir sebab-i telif kısmı yoktur. Ancak müellifin beyan ettiği beyit sayısından daha az beyit sayısının tespit edilmesi, eserin ilk kısımlarının sonradan çıkarıldığı düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanında eserin yazılma sebebiyle ilgili Murâdî'nin, bazı yerlerde bilgi verdiği görülmektedir. Murâdî, eserin meydana gelişi ile ilgili; olayları hikâye edenin Hızır, rivayet edenin Muzaffer, nazmedenin ise kendisi olduğu vurgusunu sık sık yapar. Ayrıca Murâdî, bu eseri yazmasındaki amacını, eserin okunup feyiz alınması ve ardından kendisi için dua edilmesi olarak beyan eder:

Hızır uşbu sözi hikâyet ider
Ol Muzaffer de hoş rivâyet ider

Bu Murâdî dahı olup nâzım
Bu *Ledün-nâme* baş ola tâ kim

Bes temennâm sözden iy yârân
Fâtîha bahş idesiz ez-dil ü cân (2043-2045)

Her kişi kim okıya süre şafâ
Bir du‘â kıla cânâ ire nevâ

Bir du‘âdur murâd-ı dil bu dem
Kim du‘â ile cân olur hürrem (5521-5522)

İy Murâdî digil *Ledün-nâme*
Germ ola tâ sözüñle hengâme (754)

2.1.4. Eserin Yazıldığı Yer ve Zaman

Murâdî, *Ledün-nâme*'nin 1712. beytini yazdığında tarihin H. 909 (1503-1504) olduğunu söyler. Eserini günde yüz beyit kaleme alarak Bursa'da yazdığını beyan eder:

Şest heftümden eylerem kelimât
Bil tokuz yüz tokuzdadur evkât (1710)

Günde yüz beyti eylerem ma‘mûr
Bursa şehrinde söyledüm meşhûr (1712)

Ledün-nâme'yi Bursa'da tamamladığı tarihi, H. 910 olarak belirtmektedir. Bu tarih, miladî olarak 1504-1505 yıllarına tekabül etmektedir:

Bursa şehrinde irdi itmâme
Köhne söze giyürmişem câme (5616)

Hicret irdi tokuz yüz on ‘aded
Bu *Ledün-nâme* buldı ol dem hadd (5520)

Ledün-nâme hakkında yukarıda yer alan bilgiler sadece, *Ledün-nâme*'nin içeriğinden öğrenebildiklerimizle sınırlıdır. Bunun dışında, eser hakkında tezkirelerde veya edebiyat tarihi ile ilgili kaynaklarda şimdilik herhangi bir bilgiye rastlayamadık. Bunun yanı sıra, yaptığımız tetkik neticesinde Alman kaynaklarında *Ledün-nâme* hakkında verilen kısa bir bilgiye ulaşabildik. Bu bilgi, Almanca neşredilen ve içerisinde Alman kütüphanelerinde mevcut Türkçe el yazma eserler hakkında bilgi veren bir eserde yer almaktadır. Müstensih nüshamız olan Berlin nüshası, Berlin Devlet Kütüphanesinde mevcut olduğundan bu nüsha için de tanıtım

yazısı kaleme alınmıştır. Eser; *Ledün-nâme*'nin yazılma amacı, istinsah tarihi ve muhtevası hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Dînî içerikle oluşturulan mesnevî Murâdî tarafından Sultan II. Bâyezîd için Arapçadan Türkçeye çevrilmiştir. El yazmanın yazıldığı tarih hakkında bu eserde verilen bilgiler çelişmektedir. 50b'de, günde yüz beyit yazılarak üç ay sonra H. 903 (M. 1497) senesinde bitirilmişken, şair 155b'nin sonunda daha geç bir tarih olan H. 910 (1504) tarihinden bahsetmektedir. 155b'de bu mesnevînin rivayet edeninin Muzaffer olduğu belirtilmektedir.

Bu çalışma, içeriğinde birçok mucizevî olaylar yer alan peygamber kıssalarından oluşmaktadır. Ana konusunu ise, Hızır ile önceden adı zikredilen Muzaffer arasında geçen konuşma oluşturmaktadır. Muzaffer bir gemi kazası geçirmiş ve imansızlığın dibine düşmüştü. Hızır onun yardımına koştu, onu doğru yola iletti. Ona imanın ne olduğunu, İslâm'ın ne anlama geldiğini, namazda dikkat edilmesi gereken kuralları anlattı (92b). Ardından Muzaffer birçok soru sordu. Bu sorular örneğin, Hz. Muhammed'in anne ve babasının kabirlerini görüp görmediği (106a), kaç tane hanımının olduğu (108b), Azrail (142a), ramazan ayı ve oruç açma(144a), Hz. Ayşe'ye atılan iftira, Cüneyd-i Bağdadî, Bâyezîd-i Bistamî (113b), esmâ-i hüsnâ (136b) ve başka konular hakkındadır."¹²³

Burada verilen bazı bilgilerde hataların olduğunu tespit ettik. Çünkü *Ledün-nâme* ile ilgili verilen bu bilgilerde, *Ledün-nâme*'nin telif edildiği tarihte bir çelişkinin olduğu şu şekilde belirtilmiştir: "50b'de, günde yüz beyit yazılarak üç ay sonra H. 903(M. 1497) senesinde bitirilmişken, şair 155b'nin sonunda daha geç bir tarih olan H. 910 (1504) tarihinden bahsetmektedir". Ancak yaptığımız inceleme neticesinde *Ledün-nâme*'deki telif tarihinde herhangi bir çelişkinin olmadığını gördük. Çünkü Almanca kaynağa göre Murâdî, eserin telif tarihi ile ilgili metin içerisinde hem H. 903 hem de H. 910 tarihini vermiş ve bu sebeple çelişkiye düşmüştür. Hâlbuki gerek müellif ve gerekse müstensih nüshasında H. 903 diye tarih mevcut değildir. Almanca kaynakta H. 903 diye belirtilen bu tarih H. 910'dur. Bu

¹²³ Manfred Götz, *Verzeichnis Der Orientalischen Handschriften in Deutschland, Türkische Handschriften*, BAND XIII, Teil 2, Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden, 1968, s.132-133.

tarih ise, Murâdî'nin günde yüz beyit yazmaya başladığı tarihtir. Bu bilgi, Murâdî tarafından metin içerisinde belirtilen tarihlerde bir çelişkinin söz konusu olmadığını göstermektedir. H. 909'da günde yüz beyit yazılmaya başlanan eser, H. 910'da tamamlanmıştır. Her iki nüshada da H. 909 tarihi açık bir şekilde belirtilmiştir (1712).

Almanca kaynakta verilen ikinci hatalı bilgi, eserin Arapçadan tercüme edilmesi ile ilgilidir. *Ledün-nâme*, Arapçadan değil içeriğinde de açıkça zikredildiği üzere Farsçadan tercüme edilmiştir (5510).

Bu kaynakta tespit edilen üçüncü hata ise şudur: Almanca kaynakta, Hızır'ın gemi kazası geçirip de imansızlığa doğru batan Muzaffer'i kurtarıp doğru yola ulaştırdığı ifade edilmektedir. Bu konu, mesnevîde ana konunun işlendiği gelişme kısmının ilk olayıdır (1-21). Ancak, hikâyeye olayın yarısından itibaren başlanmıştır. Yani olayın öncesi eserde mevcut değildir. Yine de olayın başlangıcı hakkında bilgi sahibi olmasak da bu olayda bahsedilen, Almanca kaynakta beyan edildiği şekilde Muzaffer'in bir gemi kazası geçirip imansızlığa doğru sürüklenme hadisesi değil; tasavvufta yer yer kullanılan, insanın gemiye, dünyanın denize benzetilmesi durumudur. Bu benzetme sonucunda Hızır, Muzaffer'e -eser boyunca bunun sürekli yapıldığını göreceğiz- ilk nasihatini yapmaktadır. Almanca kaynakta eserle ilgili verilen bilgi bunlarla sınırlıdır. Bu bilgi haricinde eser hakkında şimdilik herhangi bir bilgiye ulaşamadık.

Ledün-nâme hakkında belirtilmesi gereken önemli bir diğer husus da kaynağıdır. Murâdî, eseri Farsçadan tercüme ettiğini söylemektedir. Ancak bu tercümenin ne şekilde yapıldığı hakkında bilgi vermemektedir. Çünkü Türk edebiyatında mesneviler için kullanılan tercüme kelimesi bilinenden farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Özellikle, bazı şairlerin eserleri için kullanılan tercüme kelimesi, her zaman kelimenin sözlük anlamını ifade etmemektedir. Örneğin tercüme kelimesi, Nahîfî'nin *Mesnevî-i Şerîf Tercümesi* adlı eseri için çeviri manasında kullanılırken, Ahmedî'nin *İskender-nâme*'si için konuyu Nizâmî-i Gencevî'den aldığı ve ondan yararlandığı şeklinde değerlendirilir. Çünkü şair tezkirelerinde tercüme kelimesi "doğrudan çeviri", "serbest çeviri", "eserin konusunu alma ve konusundan

yararlanma" anlamlarına gelecek şekilde kullanılmıştır.¹²⁴ *Ledün-nâme*'nin bu noktada Farsçadan dilimize nasıl bir aktarımla çevrildiğini öğrenmemizin birinci yolu, Farsçada hangi eserden tercüme edildiğini tespit edebilmektir. Yaptığımız araştırma neticesinde, tercüme edildiği eseri şimdilik tespit edemedik. Tercümenin nasıl yapıldığını anlamak için yapacağımız diğer usul eserin muhtevasını incelemektir. Muhtevayı incelediğimizde, tercüme şekliyle ilgili önemli bir olay tespit ettik. Bu olay *Ledün-nâme*'de, İran hükümdarlarından Nuşirevan'ın attan düşünce bazı hakikatleri anlayıp bundan sonra adil bir hükümdar olma hadisesidir. Nuşirevan'ı attan düşünce, kendine getiren olay ise Memlük sultanı Kayıtbay'ın attan düşüp ölmesini aklına getirmesidir:

Çün bu hâlâtı bildi Nûşirevân
Atdan düşdi ol zamânda hemân

Mısr şâhı niteki Kayıtbây
Düşdi atdan yir üzre şındı pây

Kendüye gâlib oldu zulm u gurûr
Zulm kıldı özini ol dem hor

Anda atdan düşünce Nûşirevân
Çağıruben ider hemân efgân

Buyurur kim ki zulm gördiyse
Aña benden zarar ne irdiyse

Hakkı üstümde varsa gelsun
İdüp işbât hakkını alsun

(2484-2489)

Tarihte Memlük Sultanı Kayıtbay, II. Bayezid ile mücadele etmiştir. Kayıtbay'ın attan düşmesi hadisesi vardır ve ölümünün bu olaydan olduğu ileri sürülmüştür.¹²⁵ Kayıtbay, 1496 tarihinde vefat etmiştir.¹²⁶ *Ledün-nâme* ise 1504 tarihinde, II. Bayezid devrinde kaleme alınmıştır. Bu sebeple, Kayıtbay'ın attan düşme hadisesinin Fars edebiyatında duyulup da bir edebî esere yansması, ardından bu eserin Osmanlı topraklarında tercüme edilmesi o dönemin şartları içerisinde çok zayıf bir ihtimal olarak düşünülmektedir. Kayıtbay-II.Bayezid mücadelesinin

¹²⁴ İsmail Ünver, "Mesnevî (Türk Edebiyatı)", *DİA*, C.XXIX, s.322.

¹²⁵ Salâhaddin Tansel, *Sultan II. Bayezid'in Siyasî Hayatı*, Meb Yayınları, İstanbul, 1966, s.104-105.

¹²⁶ İsmail Yiğit, "Kayıtbay", *DİA*, İstanbul, 2002, C.XXV, s.81.

Osmanlı topraklarında gündemde olan bir konu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu bilginin Murâdî tarafından esere dahil edildiğini söyleyebiliriz. Bu noktada şimdilik, *Ledün-nâme*'nin Farsçadan doğrudan tercüme değil de, Farsça bir eserin ya da eserlerin konusundan yararlanma şeklinde tercüme edildiği kabul edilebilir.

2.2. Şekil Özellikleri

2.2.1. Nazım Şekli

Mesnevî nazım şekli ile yazılmış bir eser olan *Ledün-nâme*, ilk beytinden son beytine kadar aynı kafiye düzenindedir. İçerisinde farklı bir nazım şekliyle oluşturulmuş başka manzume mevcut değildir.

2.2.2. Vezin

Ledün-nâme'de aruzun *fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün* kalıbı kullanılmıştır. Ayrıca eserin bir yerinde, aruzun *fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün* kalıbıyla derkenara yazılmış bir beyit mevcuttur. Eserde kullanılan kalıplar ve kalıpların kullanıldığı beyitler aşağıda gösterilmiştir:

Aruz Kalıbı	Uygulandığı Beyitler
Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün	1-4004; 4006-5523
Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün	4005

Ledün-nâme'de aruz kalıplarını beyitlere uygun hâle getirmek için yapılan ulama, med, imale ve zihaf uygulamalarının çok sık yapıldığı görülmektedir. Bunlar dışında vezinle ilgili bazı hususların varlığı tespit edilmiştir. Bu hususlardan biri, hece düşmeli ulamalardır. Esasında hece düşmeleri, hem yazı dilinde hem de konuşma dilinde yaygın olarak kullanılmaktadır. N'olur (ne olur), n'eyleyem (ne eyleyem), k'olmaz (ki olmaz) gibi örnekleri sıralayabiliriz. Bu hece düşmelerinin kullanımı dilimizde normal karşılanmaktadır. Bunun yanında *Ledün-nâme*'de beyti vezne uygun hâle getirmek için başvuru olan hece düşmeli ulamalar çok fazladır. Bu uygulama eser içerisinde, vezni kurtarmaktan başka bir görevi olmayan ve gerek

duyuldukça biçim bakımından uygun olan iki kelime arasında sıklıkla gerçekleştirilmiştir. Bu hece düşmeli ulamalar, *Lediün-nâme*'nin A (müellif) nüshasında, hece düşmesinin gerçekleştiği yerin üzerine "sad" harfine(ادبی اورى) benzer bir işaret konularak belirtilmiştir. Müellifin işaret koymayı unuttuğu bazı yerlerde ise vezin gereği bu işaret konulmuş gibi hareket edilmiştir. Metin içerisinde bu hece düşmeleri yapılmamış; bu uygulama, (_) şeklinde vasl işareti ile gösterilmiştir:

Ben bile olduğum-çün aña hisâb
Hâk olara_itmeye 'ikâb u 'azâb (1988)

'Araşât içre dâmenüm tuta ol
Baña_irişmedi fâyide diye bol (3555)

Lediün-nâme'de vezinle ilgili fark edilen hususlardan bir tanesi de Türkçe kelimelerdeki med uygulamasıdır. Türkçe kelimelerde med uygulanması noktasında tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bir taraftan Türkçe kelimelere med uygulanamayacağı fikri savunulurken¹²⁷ diğer taraftan sadece dağ, toprağ, var gibi kelimelerin ahenge katkısı ve anlamla bağlantılı olması şartıyla "dâğ", "toprâğ", "vâr" şeklinde uzatılabileceğini, bunun dışında kalan ve sadece vezin icabı yapılan medlerin aruz kusuru sayılabileceği¹²⁸ fikri savunulmuştur. *Lediün-nâme*'de Türkçe kelimelere med uygulaması oldukça fazladır. Özellikle, beyitlerde yer alan Türkçe sayılar medli olarak düşünülmüş; bu durum, beyitlerde vezin hatası oluşturmuştur.

Anda Fir'avn şanma bâk itdi
Toğsan biñ püser helâk itdi (96)

Üç yüz yıl hem anda tırdı racîm
Hoş 'ibâdetle buluban ta'zîm (360)

Oldı bir ad hürmetine bu kâr
'Arşa irürdi anı şöyle ki var (396)

Didi Cibrîl melekler içre beni
Ak yüzlü yaratdı Hâk bil anı (486)

¹²⁷ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yay., İstanbul, 1994, s.138.

¹²⁸ M. A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, 3F Yayınevi, İstanbul, 2007, s.212.

*Biş biñ yirde ol ‘Alf’dür yâd
Baña ta‘lîm idüp durur üstâd* (4723)

2.2.3. Kafiye ve Redif

Murâdî, eserinde sözünü etkili ve güzel kılabilmek için kafiye ve redif gibi ahenk unsurlarından önemli ölçüde faydalanmıştır. Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeler kendi aralarında kafiyelendiği gibi, karışık olarak da kafiyeleşmiştir. Kelime kökleri bakımından kafiyeler şu şekildedir:

Arapça-Arapça	Sekizinci nüketden diñle hayâl Hızır ağzından irdi uşbu makâl	(680)
Arapça-Arapça	Yine sürdük hem ol gün añla haber Hem gice vakti irdi tâ-be-seher	(964)
Farsça-Farsça	Didi dönüp ne yire varam râh Cû‘dan oluram bu demde tebâh	(974)
Farsça-Farsça	Lâ-mekâna Muhammed irdi revâ Münkirüñ hâleti durur rüsvâ	(1192)
Türkçe-Türkçe	‘Ömer anı şavâb görmedi Ana görmege izn virmedi	(950)
Türkçe-Türkçe	Hem üçincisi çıblak ayağına Mesh kılmaya şolına şağına	(3307)
Arapça-Farsça	Ol zamân kim kıyâmet ola bedîd Anda olur bilüñ ki hevl şedîd	(725)
Arapça-Farsça	Kırk ikinciden eylerem güftâr İy Muzaffer biline tâ ebrâr	(1285)

Arapça-Türkçe	Olmasa ‘âlem içre hem tebdîl Yiryüzi her fesâd-ile tola bil	(1464)
Arapça-Türkçe	Söze geldi yine Hızır-ı hâzır Elli toköz sözi diyüp bir bir	(1549)
Farsça-Türkçe	Niçe demler bu resm eyledi kâr Merkebiyidi şîr şöyle ki var	(1595)
Farsça-Türkçe	Ümmet-i Ahmed'üm didüm iy pîr Söze geldi o pîr diñle ne dir	(4605)

Murâdî'nin, redifleri daha çok Türkçe kelimelerde uygularken, Arapça ve Farsça kelimelerde tam ve zengin kafiyeğe ağırlık verdiği fark edilmektedir. Çeşitleri bakımından kafiyeğe şu şekildedir:

Yarım Kafiye:

Def'i Nûşirevân buyurdu
Buynun urdurdu zulm işin irdi (2503)

Nûrdan-ıdı ol berîki bilün
Yine bir ün irişdi âgeh oluñ (2678)

Tam Kafiye:

Didi ol hürre idi iy server
Anı bir pâd-şâh tutupdı meger (2803)

Yine şordı Muzaffer ol dem hem
Sâre'nün atasını söyle bu dem (2831)

Zengin Kafiye:

Taht u fevķ-ıla çevresi melekût
Gire cennâta bula cânı sükût (3672)

Çünkü bu pendı oğlına Loķmân
Virdi yüz gün dahı yaşadı hemân (3653)

Tunç Kafiye:

Ya'nî seni tuyurmuşam ata
Her ki senün ile tuya hoş yata (3712)

Zîrâ mazlûm içündür ağlamağı
Derd ü zecriyle cân ıaglamağı (3824)

Cinaslı Kafiye:

Böyle böyle itdi Hâk dise bende
Def'i anı yaraduram ben de (4182)

Yüzlerine ellerin urup ay u gün
Tırmaladı kamer yüzini o gün (3856)

Redifler:

Anları kendüme şefî' itdüm
Kâdrümi ol zamân refî' itdüm (4594)

Garğa varmadum ü halâş buldum
Kendümi bir cezîrede buldum (4596)

Ledün-nâme'de bazı yerlerde kafiye kusurları yapılmıştır. Tespit edilen bu kusurlar şunlardır:

Hem *elif lâm mîm tenzîlü*
Rek'at-i şânîde sürüp dili (2341)

Götüribilmezem diyüp mâlı
Yine kodı yirinde fî'l-hâl (2568)

Hızır dir baş üzre sultânım
Hızmet idem ne ise fermânun (3134)

Anı da seyr eyledüm bir ay
Edeb ehli kâmusı bay u gedâ (3571)

Hızır dir iy Muzaffer-i hem-râh
Her kişi kim döke gözinden yaş (3823)

Farza yitmez güci ki ide edâ
Farz kılmasa kânde sünnet ide (4036)

Ṭartsalardı çekiyle î mânın
Şıql göstere emr-i Yezdânî (4160)

Hızr'dan şormışam 'aleyhi's-selâm
Dirre-i 'Ömmer'i key ide beyân (4229)

Yâd idesin *ve kellema'llâhu*
Nâs üzre *vaştana 'tüke* âgâhî (4407)

Şıçradı ol zamân revân Mûsâ
Kırvadı saçını şunuñ 'amden (4471)

Girdüm ol ğâraya revân oldum
Bir pîr itmiş ol yiri mesken (4600)

Hûn-ı nâ-hakda irdi ol bünyâd
Tanrı bünyâdın eylemekde ħarâb (4677)

2.2.4. Beyit Sayısı

Ledün-nâme 5523 beyitten oluşmaktadır. Ancak Murâdî, hâtıme kısmında beyit sayısının 7000 olduğunu beyan etmektedir:

Yedi biñ hoş muraşsa'ın ebyât
Nağş kıldum ħadâyık-i cennât (5515)

Divan şiirimizde yer alan mesnevîlerin hepsini kapsamamakla birlikte bazı şairler, eserlerinin kaç beyit olduğunu bildirirler. Şairlerin ifade ettikleri sayı ile eserde mevcut beyit sayısı her zaman aynı olmayabilir. Bu durum, şairin beyit sayısını yuvarlayarak vermesinden ya da müellif nüshası elde olmayıp müstensih nüshasına göre inceleme yapılıyorsa, müstensihin ihmalden kaynaklanır. Diğer yandan şairin eserine sonradan eklemeler yapması ve önceden verdiği beyit sayısını değiştirmesi de böyle bir durumun hâsıl olmasına sebep olabilir.¹²⁹

Ledün-nâme'deki bu durum, varakların sonradan eserden çıkartılmasıyla açıklanabilir. Çünkü her iki nüshada da, eserin giriş kısmı mevcut değildir. Ayrıca asıl konuya giriş yapılırken bazı eksikler bulunmaktadır.¹³⁰ Eserin ilerleyen kısımlarında da varak eksikliği tespit edilmiştir. Bu eksiklik, 449-450 numaralı

¹²⁹ Ünver, **a.g.m.**, s.449.

¹³⁰ Geniş bilgi için bk. "Muhteva Açısından Eserin Tertibi Başlığı" başlığı, s.61.

beyitler arasında konu farklılığıyla ortaya çıkmaktadır. 449 nolu beyit A17b'nin son beyti, 450 nolu beyit ise A18a'nın ilk beytidir. Bu iki beytin muhtevastaki konular birbiriyle tamamen ilgisizdir. Çünkü sonu getirilmeyen bir konudan, girişı olmayan bir konuya geçiş yapılmıştır.

Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, eserin genelinde eksik olan beyit sayısı 1477'dir. Müellif nüshası olan A nüshasında bir varakta ortalama 17 beyit mevcuttur. Eksik beyit sayısını bir varakta yer alan beyit sayısına böldüğümüzde *Ledün-nâme*'de eksik olan varak sayısının ortalama 87 olduğu görölmektedir. Sonuç itibariyle bu 87 varak, eserin teşekkülünden sonra zaman içerisinde eserden çıkarılmıştır.

2.3. Dil ve Üslup Özellikleri

Ledün-nâme sanat yapma kaygısından uzak kolay anlaşılır, sâde ve samimi bir dil özelliğine sahiptir. Muhtevaya daha fazla ehemmiyet verilen didaktik nitelikteki eserlerde görölen gösterişten uzaklık, *Ledün-nâme*'de kendini hissettirmektedir. Duygu ve düşünceler, edebî sanatlara pek başvurulmadan doğrudan, kolay anlaşılabilir bir şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır. Çünkü eserin yazılma amacının, herkes tarafından okunması ve anlaşılması olarak belirtilmekte (5521) ve dilinin sade olduğu görölmektedir:

Dir Resûl aña iy karındaşum
Ümmetüm sevgüsü iç ü taşum

Topıolu durur ayrılımazam
Anlaruñ kırbetini kıymazam

Yüri var şor niçün ağlar olar
Cânlarını ya nişe dağlar olar

Vardı şordı Cebra'îl-i emîn
Yine irdi Resûl'e bes o demin (1999-2002)

Ledün-nâme'nin dil özelliklerinde ve kelimelerinde Eski Anadolu Türkçesinin etkisi sıklıkla görölmektedir. Eserde birçok arkaik kelime mevcuttur:

Ğaflet atına binme sürgil oñat
Vir Muhammed revânına şalavât (776)

Ben eyitdüm merâtıbuñuz ne
Bileyim imdi hâletüñüz ne (2413)

Didi bir gice karanıdı cihân
Göz gözi görmez idi aña 'ayân (4563)

Var kıyâs it ki anasına sögen
Atasını kaçıyubanı dögen (5236)

Ledün-nâme'de atasözlerine pek yer yerilmese de deyimler beyitlerde yer yer kullanılmıştır. Bunlar içerisinde arkaik kelimelerle kurulmuş deyim örneklerine rastlamak mümkündür:

Hak şalât u selâmı irsün aña
Diñle bu sözi batgıl imdi taña (618)

Bu haber Hak Resûl'ine irdi
Bu işe ol zamân yüzün dürdi (673)

Elleründen alına bâc [u] harâc
İdeler gebri bir pula muhtâc (724)

Ol ki Âdem dehâna almışdı
Ol işe anda taña kalmışdı (875)

Emn gerekse yahşi söyle sözi
Gerçeğin söyle tâ ağarda yüzi (1037)

Ol 'Arab'ın öñinde oturmuş-ıdı
Gelene gidene yüz urmuş-ıdı (1127)

Dağı hem düşi azsa ol demler
Güsl vâcib olur key aña haber (3341)

Gördi Şiddik urmuş eşige yüz
Sürer ol bâba turmayup yüz ü göz (4873)

Ledün-nâme'de Arapça, Farsça kelime ve terkipler Türkçeye yerleşmiş ve zaman içerisinde varlığını devam ettirmiş olup çoğu, anlam yoğunluğuna sebep olacak ya da ifadeyi güçleştirecek nitelikte değildir. Arapça terkiplerin Farsça terkiplere nazaran daha az kullanıldığı görülür. Arapça terkiplerin varlığı daha çok,

eserde ayet ve hadis iktibaslarının kullanımından kaynaklanır. Bunun yanında iktibaslardan müstakil, Arapça terkipler de eserde karşımıza çıkmaktadır:

Melekü'l-mevte diye sen dahı dūr
Ol ki bendem işin kılam ma'mūr (1309)

Bu hadîşi buyurdu Aḥmed-i ḥâş
Her sözidür bil imdi ḥâşşu'l-ḥâş (1530)

Eserde Farsça terkiplerin sayısı oldukça fazla olmakla birlikte, bu terkiplerin çoğu anlaşılacak düzeyde ve günlük kullanımda olan söz öbekleridir:

Ḥoş-dil ol gözle râh-ı dervîşi
Tâ ki görmeye cân teşvîşi (1634)

Dir İlâhî bu âb-ı pâk bu dem
Neyleyem emrûñ-ile di kim idem (5109)

Metinde ayet ve hadis iktibaslarına yer verilmiştir. Bunun yanında Arap dilindeki bazı ifade ve hikmetler ile Arapça dualara, Türkçeye tercüme edilmeden metin içerisinde yer verilmiştir. Kimi yerde, konunun akışı içerisinde Arapça ve Farsça beyitler mevcuttur. Konu başlıkları birkaç yerde Arapça olarak verilmiş olmakla birlikte çoğunlukla Farsçadır. Metinde iki adet mülemma mevcuttur.

Eserde genelde tekdüze bir anlatım hâkimdir ancak ifadeler yer yer coşkulu olurken bazen durgun bir şekle dönüşür, üslûbun bazı yerlerde sertleştiği görülür. Özellikle şeytana duyulan kızgınlık ve Dört Halife'ye sevgi beslemeyenlere karşı yansıtılan tepki ifade edilirken, şairimizin sert bir üslup kullandığı görülmektedir. Eser; nasihat, tembih, ikaz içerikli olduğu için muhatabına sözün daha etkili söylenmesi adına nidalara çok sık başvurulmuştur.

Anlatım, Hızır ile Muzaffer arasında soru-cevap ile başlayan diyaloglar üzerine kuruludur. Böylelikle okuyucunun dikkati sürekli canlı tutulmaya çalışılmıştır. Konuşan daha çok Hızır'dır ama Muzaffer'in de anlatıma müdahalesi gerçekleşir. Müellifimiz Murâdî'nin kimi zaman nasihat noktasında söz sahibi olduğu görülür. Konuya girişler kimi zaman Muzaffer adlı karakterin Hızır'a soru sorması veya "anlat" demesiyle; kimi zaman da Hızır'ın Muzaffer'i muhatap alarak "dinle",

"kulağını aç", "işit", "sem' it", gibi ifadeler kullanmasıyla yapılır. Amaca ulaşıldığında ise konu dua, uyarı, tembih ya da salavat ile nihayete erer:

Fakr ehlini gözle bul derecât
Vir Muhammed revânına şalavât (1000)

Edeb ehlinden ide seni Huzâ
Vir şalavât Resûl'e ire şafâ (1187)

Dir Muzaffer ki Hızır'a sordum iy cân
Niçün olduñ cihânda câvîdân (2914)

İy Muzaffer saña haber diyeyim
Kulağın aç işit neler diyeyim (2988)

Eserin genelinde, soru-cevap tarzı anlatım şekli kullanılmış; sorulan sorunun cevabına uygun olarak muhavere, tahkiye, betimleme, didaktik ve sohbet tarzı anlatım da tercih edilmiştir. Hızır ile Muzaffer adlı iki ana karakter arasında geçen diyaloglar ve eserin genelinde anlatılanlar, çoğunlukla birinci kişi ağzından anlatım - Hızır bazen de Muzaffer ağzından anlatım- ile gerçekleştirilmişken, kimi zaman müellifin de anlatıma dâhil olması suretiyle üçüncü kişi ağzından anlatım ile de gerçekleştirildiği olmuştur.

Eserin genelinde, mesnevî geleneğimizde görülen tek bir mevzu üzerine kurgulanmış uzun bir olay örgüsü oluşturulmamıştır. Olaylar çoğunlukla kısa ve özet şeklindedir. Eserde, Muzaffer adlı karakter tarafından sorulan sorulara Hızır ağzından cevap verilir. Bu cevaplar; dinî-tasavvufî bilgi ya da hikâye, nasihat, fizikî ve ruhî betimleme şeklinde birkaç beyti geçmezken, bazı yerlerde ise ayrıntıya ve mübalağaya yer verilerek uzun da olabilmektedir. Eserde mevzu bütünlüğü kurulmamış ve bir mevzudan başka bir mevzuya ani geçişler yapılır. Mevzular arasındaki ilişki zayıf tutulmuş, mevzuların kimi yerde dağınık ve düzensiz olması problem olarak görülmemiştir. Murâdî, eserin bir yerinde bunu Muzaffer ağzından kendisi de dile getirir. Muzaffer bu mevzuyu Hızır'a, "Söylediklerin güzel sözler ama birbiriyle bağlantısız ve dağınık." şeklinde beyan eder.

Eser, birbiri ardına sıralanmış kısa ve uzun bölümlerden oluşur. Bu bölümler içerisinde işlenen mevzular arasında çoğu zaman ani geçişler olduğunu belirtmiştik.

Mevzudan mevzuya geçişler her ne kadar eseri tekdüzelikten kurtarıp renkli bir hâle getirse de mevzu bütünlüğü noktasında olumsuz etkilemiş, kimi zaman da mevzular arası kopukluklar meydana getirmiştir. Bazı yerlerde ana mevzu içerisinde parantez açılarak bir başka mevzuya geçiş yapılmış, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra ana mevzuya tekrar dönmüştür. Bu durum, özellikle uzun mevzularda olayların kronolojik akışında aksamalar meydana getirirken, eserin akıcılığını da sekteye uğratmıştır. Bazı yerlerde aynı mevzunun başka yerde tekrar edildiği, kimi zaman da aynı mevzunun birbirine benzer ya da birbirinden farklı işlendiği görülmüştür. Bu durum, üslup açısından tekrara düşme olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında, aynı meseleye metin içinde farklı yaklaşımlar getirilmesi anlatımda tutarsızlık meydana getirmekte, okuyucunun zihninde soru işaretleri oluşmasına sebep olmaktadır. Örneğin, husuf ve kûsuf hadisesinin gerçekleşmesi, eserde birbirinden bağımsız olaylarda ve yerlerde, farklı sebeplere dayandırılır (2283-2330/3819-3889/4887-4899). Aynı şekilde Hızır'ın ebedî hayata mazhar oluşu ve Hz. Âdem'in cennetten çıkarılma hadiseleri ile ilgili eser içerisinde birbirinden farklı bilgiler mevcuttur.

Ledün-nâme'de tespit edilen hususlardan biri de Murâdî'nin bazı yerlerde, anlattığı mevzunun muhtevasına uygun olarak harf simgeciliğine başvurmasıdır. Harf simgeciliği, divan şairlerimizin niyetlerini dile getirmek ve amaçlarını görünür kılmak için başvurdukları obje alanıdır. Divan şairleri, şiirlerini kurma aşamasında benzetme amacıyla Arap alfabesindeki harfleri kullanırlar.¹³¹ Ayrıca şairler eserlerinde, Hz. Peygamber'in methine has bir edebî tür olan naatlarda O'nun isimlerine yer verirken kimi zaman bu isimlerdeki harflerden yola çıkarak ilginç tespitlerde bulunurlar.¹³² Şairimiz Murâdî, orucuna besmeleyle başlayan bir kişiyi cennette dokuz meleğin karşıladığını ifade edip bu meleklerin bedenlerini, besmelenin harflerine benzeterek tasvir eder. Eserin bir başka yerinde ise Hz. Muhammed'in, Ahmed isminde yer alan "mim" harfiyle ilgili tespitte bulunur:

Biri hâ şekli biri yâ şekli
Biri mîm şekli lûtf-ıla beklî

¹³¹ Dursun Ali Tokel, *Divan Şiirinde Harf Simgeciliği*, Hece Yay., Ankara, 2003, s.25.

¹³² Emine Yeniterzi, "Edebiyatımızda Hazret-i Peygamber'in İsimleri ve Harflere Dair", *Yüzakı*, S.14/Nisan, 2006, s.31.

Bes Rahîm hâ vü yâ vü mîm iy cân
Üç ferîşteh olunca diñle hümân (3662-3663)

Biri şekl-i elif birisi lââm
Birisi şekl-i hâdur aña temâm (3667)

Mîm-i Ahmed olursa cânâ delîl
Bulursın hoş ziyâfetine sebîl (1851)

2.4. Edebî Sanatlar

Lediün-nâme, muhtevaya daha çok önem veren didaktik nitelikte bir eser olması sebebiyle edebî sanatlar yönünden çok renkli bir söyleyişe sahip değildir. Mevzunun anlaşılması ve okuyucuya tesir etmesi maksadıyla eserde en çok karşımıza çıkan edebî sanatlar "iktibas" ve "teşbih"tir. Bunun yanında cinas, hüsn-i talil, istifham, iştikak, tekrar, telmih, tenasüp, tezat, teşbih metin içerisinde kullanılan diğer edebî sanatlardır. Müellifin sıklıkla kullandığı edebî sanatlar hakkında aşağıda bilgi verilecektir.

Cinas:

Cinas iki şeyin birbirine benzemesi anlamına gelip edebî terim olarak söyleniş ve yazılışları aynı, anlamları farklı iki kelime veya ikiden fazla kelime arasındaki benzerliktir.¹³³ Çalışmamızda "Kafiye ve Redif" başlığı¹³⁴ altında örnekler verilmiştir. Burada sadece bir örnek vermekle yetineceğiz:

Hâk Resûl'i du'â kılar bârî
Şuçların 'afv ider revân Bârî (2322)

Hüsn-i Talil:

Hüsn-i talil, bir hadiseye veya duruma, ifadeye güzellik katacak tarzda, kendi sebebi dışında bir sebep göstermek sanatıdır.¹³⁵ Eserde mevcut olan örneklerden bazıları şunlardır:

Hız. Yunus'un denize atılması sebebi, gönlündeki muhabbet ateşinin çokluğuna dayandırılmaktadır:

¹³³ M.A. Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Gökkuş Yay., İstanbul, 2010, s.245.

¹³⁴ Bk. s.48.

¹³⁵ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, s.230.

Gâlib idi âteş-i muhabbet iy cân
Yûnus'un kalbi içre aña 'ayân (2856)

Bes anuñ-çün atıldı bahre iy cân
Def' ola anda kalmaya 'atşân (2858)

Hiz. Eyyûb, Allahu Teâlâ'ya, O'nu daha çok zikredebilmesi için duada bulunur. Duası kabul olur ve vücudunda on iki bin kurt peyda olur. Burada hüsn-i talil yapılarak Hiz. Eyyûb'un, yaptığı dua sebebiyle hastalığa yakalandığı belirtilmiştir:

On iki biñ dil eylegil bahşîş
Zikr idem adını sürüp teşvîş

On iki ide on iki biñ kurd
Eyledi gövdesini anuñ yurd (1824-1825)

İktibas:

Eserde sık karşılaşılan edebî sanatlardandır. İktibas, bir edebî türde bir ayet ya da hadisin tamamının ya da bazı kelimelerinin alıntı yapılmasıdır.¹³⁶ *Ledün-nâme*'de ayet ve hadisten yapılan iktibaslara çok sık yer verilmiştir. Eserde mevcut olan ayet ve hadisler, çalışmamızda müstakil bir başlıkta¹³⁷ değerlendirildiği için burada iki örnek vereceğiz:

Bil ki *el-fakru fahrî* didi Resûl
Sen dañı fakri eyle imdi kabûl (1484)

Dir Şafî *rabbenâ zalemnâ âh*
Nişe didi bu sözi ol âgâh (1901)

İştikak:

İştikak, bir kök ile o kökten türemiş bir veya daha fazla kelimenin bir arada bulunması olarak tanımlanan edebî sanattır.¹³⁸ *Ledün-nâme*'de karşımıza çıkan bazı iştikak örnekleri şunlardır:

Qulluğa itmedi kimse beni kabûl
Nice kıldan kim olmadum maqbûl (74)

¹³⁶ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, s.274.

¹³⁷ Bk. s.210.

¹³⁸ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, s. 254.

Getürüñ diye zâlimânı bu dem
Zulm-ile ide ‘âlemi derhem (5346)

Tekrir:

Tekrir, bir ibarede ifadeyi güçlendirmek ve pekiştirmek maksadıyla sözcüklerin aynı anlamda tekrar edilmesidir.¹³⁹ Eserde mevcut olan tekrir örneklerinden bazıları şunlardır:

Her yüzinde de şad hezâr dehân
Her dehânında şad hezâr zebân (545)

Didi cedd birle cehd itme bu dem
Cehd ü ceddüñ yok aşşısı saña hem (837)

Telmih:

Telmih, metin içerisinde bir kıssaya, efsaneye, tarihî bir olaya ya da bilinen bir darb-ı mesele ve bir inanışa işaret etmektir.¹⁴⁰ Eserde telmih sanatına ait bazı örnekler şunlardır:

Ĥâtûn ol Râbi‘a gibi sen de
Ka‘be karşı gele saña anda (957)

Kimini mancınıkla idüp perân
Ĥâneñe iltüp eyledüñ mihmân (1844)

Tenasüp

Tenasüp, anlam bakımından -tezadın haricinde- bir ilişki bulunan iki veya ikiden fazla kelimeyi bir ibarede toplama sanatıdır.¹⁴¹ Eserde tenasüp sanatıyla ilgili pek çok örnek karşımıza çıkmaktadır. Bu örneklerden bazıları şunlardır:

Dir Ĥuzâ şuyıla tahâret idüñ
Hem teyemmümle sûy-ı ĥâke gidüñ (155)

Yir ü gögüñ ay gün sitâre ki var
Ol revâfızdan olalar bî-zâr (4916)

¹³⁹ Saraç, **Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, s.254.

¹⁴⁰ Saraç, **Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, s.196.

¹⁴¹ Saraç, **Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, s.160.

Tezat:

Tezat, mana bakımından aralarında zıtlık bulunan iki manayı bir arada toplama sanatıdır. Tezat sanatı; siyah beyaz kelimeleri arasındaki gibi bir zıtlığın yanı sıra bilmek ve bilmemek gibi fiillerdeki olumlu-olumsuz hâlleri, baba-oğul gibi aralarından nispet bulunduran ve birinin anlaşılması diğerine bağlı olan kelimeler arasındaki anlam ilişkisini de kapsar.¹⁴² *Ledün-nâme*'de yer alan bazı tezat örnekleri aşağıda verilmiştir:

Göre âyînesinde Bî-çün'ı
Zâhir ü bâtını olmaya tunı (4226)

Melekü'l-mevt evvel urdı nefes
Cümleden dahı âhir oldu o bes (5028)

Teşbih:

Teşbih, aralarında bir veya birden fazla özellikte benzerlik bulunan iki unsurun birini diğerine benzetmedir. Bu iki unsurdan biri müşebbeh (benzeyen), diğeri ise müşebbehün bih (kendisine benzetilendir) dir. Bu iki unsurun ortak oldukları özelliklere vech-i şebah (benzetme yönü) denir.¹⁴³ Eserde sık karşılaşılan edebî sanatlardandır. Aşağıda yer alan örnekler teşbih sanatına örnektir:

Cennet ü dûzağ arasında bil ol
Biten ulaldı sidre gibi uşûl (3730)

Bâd-ı 'ârif dahı nedür gûş it
Ol nesîm-i sebâ gibi hoş it (4334)

Teşhis:

Teşhis, insan dışındaki canlı ve cansız varlıklara, soyut duygu ve düşüncelere insana ait vasıflar vermedir.¹⁴⁴ Eserde mevcut olan teşhis örneklerinden bazılarını şunlardır:

Oynadı ol neşâtıda behrâm
Şâd-kâm-ı vâkt-ile bulupdı kâm

¹⁴² Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, s.163.

¹⁴³ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, s.129.

¹⁴⁴ Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, s.121.

Çehresini küşâd idüp nâhid
Rağs uruben ol neşâta resîd (219-220)

Didi aşlan gitdi dostluğumuz
Senden ol söz midi bizüm umumuz (1610)

Yukarıda başlıklarda zikredilen edebî sanatlar eserde öne çıkanlardır. Bunlar dışında, metin içerisinde var olan edebî sanatlara örnekler vermek de mümkündür. Ancak, çalışmamızın amacı doğrultusunda sadece öne çıkan edebî sanatlara değinmekle yetineceğiz.

2.5. Muhteva Özellikleri

2.5.1. Muhteva Açısından Eserin Tertibi

Edebiyatımızda belli bir konuyu işleyen, bağımsız kitap olarak yazılmış mesnevîlerin tertipleri genelde birbirine benzer. Mesnevî ana hatlarıyla giriş, konunun işlendiği bölüm ve sonuç (hâtime) olmak üzere üç kısımdan oluşur. Giriş; besmele, tevhid, münacât, na't, mi'râç, mucizât, medh-i çehâr-yâr, medh-i pâdişâh-ı zaman, sebep-i te'lif gibi kısımlardan oluşur. Bu kısımlar mesnevînin kendi kafiyesiyle tertip edildiği gibi diğer nazım şekilleriyle de yazılabilir. Konunun işlendiği asıl kısım "âğâz-ı dâstan", "matla-ı dâstân", "âğâz-ı kıssa", "âğâz-ı kitâb" gibi başlıklarla başlayıp sonuç olarak adlandırılan hâtime kısmına kadar devam eder. Asıl konu anlatıldıktan sonra ise "hatm", "hitâm", "tamâm", "hâtime-i kitâb" gibi başlıklardan biriyle sonuç kısmına başlanır ve eser bitirilir.¹⁴⁵

Lediin-nâme'nin elimizde mevcut olan iki nüshasında da giriş kısmının eksik olduğu görülmüştür. Bunun yanında, asıl konunun işlendiği âğâz-ı dâstan kısmının başında da eksiklik mevcuttur. Bundan dolayı elimizde, eserin giriş kısmıyla ilgili şimdilik herhangi bir bilgi yoktur. Her iki nüshanın başında, 85 beyitten müteşekkil Kıyâfet-nâme türünde bir eser mevcuttur. A nüshasında "İlm-i firâset" başlığı, B

¹⁴⁵ İsmail Ünver, "Mesnevî", *Türk Dili (Divan Şiiri -Özel Sayı II)*, Yıl 36, C LII, S.415-416-417, 2011, s.433-447.

nüshasında besmele ile başlanan bu eserde, *Ledün-nâme*'nin genelinde kullanılan vezinden ayrı bir vezin kullanılmıştır.¹⁴⁶

Ledün-nâme'de asıl konunun işlendiği kısım, herhangi bir başlık olmadan doğrudan *Şecerâta irişdi andan âb / Didi yir vir senüñ-ile bulam tâb* (1) beytiyle başlamaktadır. Bu beyitle, evveliyatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız bir bölüm anlatılmaya başlanmıştır. Bu bölümde, bir gemi kazasından bahsedilmektedir. Bu konuya nasıl başlandığı, konunun öncesinde hangi hadise ya da hadiselerin meydana geldiği, elimizde mevcut olan nüshalardaki varak eksikliğinden dolayı belli değildir. Konunun ilerleyen kısmında, *Añla bu remzi iy Muẓaffer-i fer / Mü'min oldu sefîne dîn lenger* (12) şeklinde bir beyit gelmektedir. Burada nasihat eden ve eser boyunca aynı usulle muhatapı olan Muzaffer'e mürşitlik yapacak olan Hızır'dır. Muzaffer, Hızır'a soru sorar; bazen de doğrudan bir olay veya konu hakkında Hızır'dan bilgi ister. Kimi zaman da Hızır doğrudan konuya girerek bilgi vermeye başlar. Mesnevînin gelişme kısmı bu usul üzerine kuruludur. Gelişme kısmı, *Seyyid-i kâyinât gördüğü dem / Merhabâ merhabâ didi Âdem* (5506) beytiyle sonlanmaktadır.

Hâtîme kısmı, *Hoş selâm-ıla bağladum defter / Bu Ledün-nâme bunda irdi be-ser* (5507) beytiyle başlamaktadır. Burada okuyucuya hitap eden artık Hızır değil, şairimiz Murâdî'dir. Mesnevî bu bölümde bitirilmektedir. Murâdî burada eserini, nerede ve ne zaman yazdığından bahseder. Eserini nasıl meydana getirdiğini, bu eseri yazmaktaki maksadını dile getirir. Devrin padişahı olan II. Bayezid'e övgülerini sunar. Dua ve salavat ile eserini tamama erdirir.

2.5.2. Eserde Yer Alan Başlıklar ve Başlıklandırma Yöntemi

Eserin muhtevası tasnif edilirken, ölçüt olarak alabileceğimiz konu başlıklarında birtakım problemlerin olduğunu fark edilmiştir. Bu problemlerin başında, konu başlıklarının belli bir kurala göre oluşturulmaması gelmektedir. Eserde asıl konunun işlendiği kısımda herhangi bir başlığın olmadığından daha önce bahsetmiştik. Eserde karşımıza çıkan ilk başlık, Hz. Ayşe'nin nikâhı ile ilgili sorulan soruyu belirten başlıktır. Eser çoğunlukla Muzaffer ile Hızır arasında soru-cevap

¹⁴⁶ Geniş bilgi için bk. s.39.

yoluyla anlatılan olaylara ve verilen bilgilere dayalı olarak oluşturulduğu için, Hz. Ayşe'nin nikâhının sorulması ile ilgili böyle bir başlığın yerleştirilmesi normaldir. Ancak eserde her soru için başlık konulmamıştır. Kimi sorular için başlık yerleştirilmiş iken kimi soruların varlığı "Hızır'a sordu", "Hızır'a sordu Muzaffer-i deryâ" gibi ifadelerle beyit içinde gösterilmiştir. Bu sebeple birçok yerde, bir konudan diğerine geçiş ile ilgili herhangi bir başlık ya da işaret bulunmamaktadır. Konuların başlangıç ve bitiş yerleri çoğu yerde belli değildir. Ayrıca, eserde Hızır'ın anlattığı yüz nükteden oluşan bir kısım mevcuttur. Bu nüktelerin başına yer yer, örneğin "Heştem Nükte" gibi başlıklar yer almaktadır. Ancak her nükte için bu şekilde bir başlık kullanılmamıştır. Kimi yerde bir nükteden diğerine geçiş, beyit içerisinde belirtilen ifadelerden anlaşılmaktadır. Böylece, bu kısımda da konu başlıklarının çoğu yerde verilmediği görülmektedir.

Lediün-nâme'nin A nüshasında bazen, bir konudan diğerine geçiş yapılırken başlık sıgacak şekilde satır boşluğu bırakılmıştır. Konuya geçiş yapılmış ama bu boşluk, sanki sonrasında başlıkla doldurulacakmış gibi boş bırakılmıştır. Bu başlıklar B nüshasında, müstensih tarafından konunun muhtevasına göre verilmiştir.

Eserin başlıklarıyla ilgili tespit edilen bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, çalışmamızda eserin muhtevası ile ilgili bilgi verirken, konuları başlıklara göre tasnif etmenin mümkün olamayacağı anlaşılmıştır. Bu yüzden konuların, eserde düzensiz olarak verilmiş başlıklara göre değil de işlendiği beyit aralıklarına göre tasnif edilmesinin daha sıhhatli olacağı kanaatindeyiz. Aşağıda oluşturduğumuz tabloda, bu usule göre hareket edilmiştir. Müellifin ve müstensihin vermiş olduğu başlıklar da bu tasnifte belirtilmiştir. Bu tasnife göre; sadece A nüshasında mevcut başlıklar (A), sadece B nüshasında mevcut başlıklar (B) şeklinde gösterilmiştir. Bunu yanı sıra her iki nüshada da başlık verilmemiş bölümler mevcuttur. Bu durumda, başlık eklenmemiş bölümlerin muhtevasıyla ilgili bilgi, tarafımızca köşeli parantez içerisinde verilmiştir.

Bölüm veya Başlık	Beyit Nu.
[Hızır'ın, Mümini Gemiye Benzeterek Muzaffer'e Yaptığı Nasihat Bahsi]	1-20
[Hızır'ın Ebedî Hayata Nasıl Mazhar Olduğundan Bahsi]	21-81
[Hızır, Dört Büyük Peygamberin Anne Karnındaki Hâllerinden Bahsi]	82-118

[Hızır'ın, Erkek ve Kadınlarla İlgili Hâllerden Bahsi]	119-162
سؤال گردن نکاح عا نشه را از خضر عليه السلام	163-272
سؤال گردن مظفر دریا دیگر	272-301
سؤال مظفر از خضر عليه السلام	302-312
[Hızır'ın, Şeytanın Allah'a İsyân Etmeden Öncekini Hâlinden Bahsi]	313-449
[Hızır, Miraç Gecesi Burak'ın ve Cebrail'in Hâllerinden ve Güllerin Renklerinden Bahsi]	450-568
سؤال مظفر از خضر عليه السلام	569-583
[2. Nükte-Hızır'ın, Ümmet-i Muhammed'in Faziletinden Bahsi]	584-588
[3. Nükte-Hızır'ın, Ümmet-i Muhammed'in Faziletinden Bahsi]	589-602
[4. Nükte-Hızır'ın, Ümmet-i Muhammed'in Faziletinden Bahsi]	603-608
نکته پنجم از زبان خضر عليه السلام	609-647
(B) نکته ششم از زبان خضر عليه السلام / (A) Kelime-i Altıncı, کلمه ششم	648-658
[7. Nükte-Hızır'ın, Erkeğin Dört Kadınla Evlenmesinden Bahsi]	659-679
هشتم نکته	680-705
[9. Nükte-Hızır'ın, Mal ve Nefs Hakkında Bahsi]	706-709
[10. Nükte-Hızır'ın, Mal ve Nefs Hakkında Bahsi]	710-736
[11. Nükte-Hızır'ın, Namazın Faziletinden Bahsi]	737-753
[12. Nükte-Hızır'ın, Şükrün Faziletinden Bahsi]	754-776
[13. Nükte-Hızır'ın, Hz. Ebûbekir ile Ebûcehil'in Mukayesesini Hakkında Bahsi]	777-800
[14. Nükte-Hızır'ın, Dervişlere Yardım Etmenin Faziletinden Bahsi]	801-814
[15. Nükte-Hızır'ın, Öğle Namazının Faziletinden Bahsi]	801-814
[16. Nükte-Hızır'ın, Hz. Muhammed'in Sünnetinden Bahsi]	826-856
[16. Nükte-Hızır'ın, Kadın ve Erkeğin Kıyafet Dikmesi Hakkında Bahsi]	857-894
[17. Nükte-Hızır'ın, Hz. Muhammed ile Sahabeler Arasında Geçen Bir Olay Hakkında Bahsi]	895-910
[18. Nükte-Hızır'ın, Yezid Hakkında Bahsi]	911-920
[19. Nükte-Hızır'ın, Nefs Mücadelesinden Bahsi]	921-930
[20. Nükte-Hızır'ın, Kadınların Örtünmesinden Bahsi]	931-958
[21. Nükte-Hızır'ın, Hak Yolundan Ölmek Hakkında Bahsi]	959-980
[22. Nükte-Hızır'ın, Fakirlere Yardım Etmek Hakkında Bahsi]	981-1000
[23. Nükte-Hızır'ın, Hak Erenlerinden Bahsi]	1001-1016
[24. Nükte-Hızır'ın, Mescitte Namaz Kılmanın Öneminde Bahsi]	1017-1032
[25. Nükte-Hızır'ın, Doğru Sözün Önemi Hakkında Bahsi]	1033-1040
[26. Nükte-Hızır'ın, Hz. Yusuf ile Hz. Yakup'tan Bahsi]	1041-1061
[27. Nükte-Hızır'ın, Arifler Hakkında Bahsi]	1062-1074
[28. Nükte-Hızır'ın, Şeyh Şiblî'nin Nasihatinden Bahsi]	1075-1082
[29. Nükte-Hızır'ın, Şeyh Şiblî'den Bahsi]	1083-1089
[30. Nükte-Hızır'ın, Hz. Musa'dan Bahsi]	1090-1108
[31. Nükte-Hızır'ın, Hz. Musa'dan Bahsi]	1109-1122
[32. Nükte-Hızır'ın, Ebû Hanîfe'den Bahsi]	1123-1136
[33. Nükte-Hızır'ın, Cüneyd-i Bağdadî'den Bahsi]	1137-1149
[34. Nükte-Hızır'ın, Namazın Öneminde Bahsi]	1150-1170
[35. Nükte-Hızır'ın, Edepsiz ve Haram-Zadelerden Bahsi]	1171-1187

[36. Nükte-Hızır'ın, Lâ-Mekân Hakkında Bahsi]	1188-1197
[37. Nükte-Hızır'ın, Ümmet-i Muhammed Hakkında Bahsi]	1198-1216
[38. Nükte-Hızır'ın, Dervişler Hakkında Bahsi]	1217-1230
[39. Nükte-Hızır'ın, Hak Teâlâ'nın Yüceliği Hakkında Bahsi]	1231-1247
[40. Nükte-Hızır'ın, Hz. Muhammed'in Vefatından Bahsi]	1248-1269
[41. Nükte-Hızır'ın, Ümmet-i Muhammed'in Faziletinden Bahsi]	1270-1284
[42. Nükte-Hızır'ın, Şeytandan Bahsi]	1285-1297
[43. Nükte-Hızır'ın, Ölümünden Bahsi]	1298-1316
[44. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Mahşer Günündeki Hâlinde Bahsi]	1317-1330
[45. Nükte-Hızır'ın, Bilâl-i Habeşî'den Bahsi]	1331-1360
[46. Nükte-Hızır'ın, Ümmet-İ Muhammed'in Faziletinden Bahsi]	1361-1394
[47. Nükte-Hızır'ın, Müminlerin Affedileceğinden Bahsi]	1395-1412
[48. Nükte-Hızır'ın, Müminin Ölüm Vaktinden Bahsi]	1413-1427
[49. Nükte-Hızır'ın, Cennet ve Cehennem Ehlinin Ölüm Hâlinde Bahsi]	1428-1441
[50. Nükte-Hızır'ın, Cemaatle Namaz Kılmanın Faziletinden Bahsi]	1442-1453
[51. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin ve Âlimlerin Faziletinden Bahsi]	1454-1465
[52. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Faziletinden Bahsi]	1466-1485
[53. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Faziletinden Bahsi]	1486-1495
[54. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Faziletinden Bahsi]	1496-1506
[55. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Faziletinden Bahsi]	1507-1516
[56. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Faziletinden Bahsi]	1517-1527
[57. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Faziletinden Bahsi]	1528-1536
[58. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Faziletinden Bahsi]	1537-1548
[59. Nükte-Hızır'ın, Fakirlerin Faziletinden Bahsi]	1549-1557
[60. Nükte-Hızır'ın, Taharrîden Bahsi]	1558-1570
[61. Nükte-Hızır'ın, Mahşer Günü Kurulacak Teraziden Bahsi]	1571-1588
[62. Nükte Hızır'ın, Gönül Kırıklığından Bahsi]	1589-1635
[63. Nükte-Hızır'ın, Gönül Kırıklığından Bahsi]	1636-1651
[64. Nükte-Hızır'ın, Orucun Faziletinden Bahsi]	1652-1669
[65. Nükte-Hızır'ın, İman Hakkında Bahsi]	1670-1681
[66. Nükte-Hızır'ın, Enes b. Mâlik'in Nasihatinden Bahsi]	1682-1709
[67. Nükte-Hızır'ın, Kanaatten Ve Dünya Hayatının Geçiciliğinden Bahsi.]	1710-1744
[68. Nükte-Hızır'ın, Şeytanın Hilelerinden Bahsi]	1745-1777
[69. Nükte-Hızır'ın, Hacerü'l-Esvedden Bahsi]	1778-1802
[70. Nükte-Hızır'ın, Gammazlığın Şerrinden Bahsi]	1803-1819
[71. Nükte-Hızır'ın, Duanın Öneminden Bahsi]	1820-1832
[72. Nükte-Hızır'ın, Hz. Zekerîya Ve Onun Duasından Bahsi]	1833-1852
[73. Nükte-Hızır'ın, Hz. Hasan Ve Hz. Hüseyin'den Bahsi]	1853-1868
[74. Nükte-Hızır'ın, Şeytanın Hâlinde Bahsi]	1869-1893
[75. Nükte-Hızır'ın, Hz. Adem'den Bahsi]	1894-1911
[76. Nükte-Hızır'ın, Hz. Adem Ve Nûr-ı Muhammedî'den Bahsi]	1912-1958
[77. Nükte-Hızır'ın, Hz. Adem'den Bahsi]	1959-1972
[78. Nükte-Hızır'ın, Hz. Muhammed'in Vefatından Bahsi]	1973-1990
[79. Nükte-Hızır'ın, Ümmet-İ Muhammed'in Faziletinden Bahsi]	1991-2023

[80.Nükte- Hızır'ın, Nuşirevan Devrinde Yaşamış Bir Zahidin Nasihatlerinden Bahsi]	2024-2046
[81. Nükte-Hızır'ın, İmâm-ı Şâfi'den Bahsi]	2047-2058
[82. Nükte-Hızır'ın, Mansûr b. Ammâr'ın Nasihatlerinden Bahsi]	2059-2076
[83. Nükte-Hızır'ın, Allah'ın Settâr İsminden Bahsi]	2077-2088
[84. Nükte-Hızır'ın, Öfkenin Zararlarından Bahsi]	2089-2113
[85. Nükte-Hızır'ın, Öfkenin Zararlarından Bahsi]	2114-2124
[86. Nükte-Hızır'ın, Öfkenin Zararlarından Bahsi]	2125-2134
[87. Nükte-Hızır'ın, Öfkenin Zararlarından Bahsi]	2135-2143
[88. Nükte-Hızır'ın, Cana Kıymanın Cezası Hakkında Bahsi]	2144-2164
[89. Nükte-Hızır'ın, Cana Kıymanın Cezası Hakkında Bahsi]	2165-2173
[90. Nükte-Hızır'ın, Cehennem Ehlinin Hâllerinden Bahsi]	2174-2188
[91.Nükte-Hızır'ın, Ebû Hanife'nin Verdiği Bir Fetva Hakkında Bahsi]	2189-2234
[92. Nükte-Hızır'ın, Kız Kardeşin Faziletinden Bahsi]	2335-2245
[93. Nükte-Hızır'ın, Vezir İle Derviş Arasında Geçen Bir Kıssadan Bahsi]	2246-2269
[94. Nükte-Hızır'ın, Ka'b-ı Ahbar'ın Nasihatlerinden Bahsi]	2270-2277
[95. Nükte-Hızır'ın, Mescitleri İmar Etmenin Öneminden Bahsi]	2278-2280
[96. Nükte-Hızır'ın, Mescitleri İmar Etmenin Öneminden Bahsi]	2281-2382
[97. Nükte-Hızır'ın, Şakîk-i Belhî'nin Nasihatlerinden Bahsi]	2383-2289
[98.Nükte-Hızır'ın, Hz. Muhammed'in Miraçta Şahit Oldukları Hadiselerden Bahsi]	2290-2335
[99. Nükte-Hızır'ın, Hz. İsa'dan Bahsi]	2336-2351
[100. Nükte-Hızır'ın, Oğlu Vefat Eden Bir Kişinin Hâlinden Bahsi]	2352-2365
[Muzaffer'in, Hızır'la Birlikte Gayb Erenleriyle Buluşmasından Bahsi]	2366-2449
[Hızır'ın, Hz. Muhammed'in Vefatından Bahsi]	2450-2470
(B) سؤال کردن مظفر دریا از خضر / (A) سؤال کردن مظفر دریا از خضر	2471-2549
[Hızır'ın, Hatem'in Cömertliğinden Bahsi]	2550-2589
[Hızır'ın, Müminin Adaletinden Bahsi]	2590-2617
[Hızır'ın, Hz. Yakup ve İftiraya Uğrayan Kurttan Bahsi]	2618-2660
[Hızır'ın, Allah Dostlarının Faziletlerinden Bahsi]	2661-2696
[Hızır'ın, Cuma Günü ile Ramazan Ayının Faziletinden Bahsi]	2697-2712
[Hızır'ın, Dev ve Firavun'un Hâllerinden Bahsi]	2713-2766
[Hızır'ın, Hz. Adem Ve Hz. Havva'dan Bahsi]	2767-2799
[Hızır'ın, Hz. Hacer'den Bahsi]	2800-2811
[Hızır'ın, Hz. Hatice Ve Sare'nin Neslinin Faziletinden Bahsi]	2812-2823
[Hızır'ın; Hz. İshak, Hz. İsmail Ve Sâre'den Bahsi]	2824-2844
[Hızır'ın, Hz. Musa ile Arkadaşlığından Bahsi]	2845-2851
[Hızır'ın, Hz. Yunus'un Denize Atılmasından Bahsi]	2852-2858
[Hızır'ın, Tuz Ve Ekmegin Öneminden Bahsi]	2859-2868
[Hızır'ın, Namazın Faziletinden Bahsi]	2869-2876
[Hızır'ın, Ölülere Sürülen Hoş Kokular Hakkında Bahsi]	2877-2886
[Hızır'ın, Düşmanların Sevindirilmemesi Hakkında Bahsi]	2887-2913
[Hızır'ın Ebedî Hayata Mazhar Olması Hakkında Bahsi]	2914-2922
[Hızır'ın, Fatihâ Sûresi'nin Faziletinden Bahsi]	2923-2933
[Hızır'ın, Hz. Muhammed'den Ve Fatihâ Sûresi'nin Faziletinden Bahsi]	2934-2969

[Hızır'ın, Nübüvvet Mühründen Bahsi]	2970-2987
[Hızır'ın, Nübüvvet Mühründen Bahsi]	2988-3003
[Hızır'ın, Hz. Muhammed'le Görüşmesinden Bahsi]	3004-3135
(B) خبر موسي عليه السلام از محمد صلي الله عليه وسلم	3136-3153
[Hızır'ın, Dört Halifenin Faziletinden Bahsi]	3154-3199
[Hızır'ın, İmanın Ve Namazın Esaslarından Bahsi]	3200-3214
ابتداء مسلماني	3215-3223
باب في الإيمان	3224-3240
الباب في الاسلام	3341-3247
'باب فرائض الوضوء	3248-3255
باب سنن الوضوء وهي عشرة	3256-3268
باب في ما يستحب في الوضوء وهي ستة	3269-3277
باب آداب الوضوء وهي ستة	3278-3287
باب نوافل الوضوء وهي ستة	3288-3295
باب كراهية الوضوء وهي ستة	3296-3303
باب نواقض الوضوء وهي سبعة	3304-3311
باب نواقض الوضوء وهي سبعة	3312-3325
باب فرائض الغسل وهي ثلاثة	3326-3329
باب سنن الغسل وهي ستة	3330-3336
المعاني الموجبة للغسل وهو على نوعين	3337-3351
باب شروط الصلاة وهي ستة	3352-3376
باب أركان الصلاة وهي ستة	3377-3386
باب يجب في الصلاة وهي سبعة	3387-3398
باب سنن الصلاة وهي أربع عشرة	3399-3419
باب في ما يستحب في الصلاة خمس وعشرون	3420-3461
باب ما يكره في الصلاة عشرة	3462-3481
باب ما يفسد في الصلاة وهي أربعة عشر	3482-3508
[Hızır'ın, Duaların Faziletinden Bahsi]	3509-3559
[Hızır'ın, Dört Halifeden Bahsi]	3560-3640
[Hızır'ın, Besmelenin Faziletinden Bahsi]	3641-3686
سؤال گردن مظفر از خضر عليه السلام	3687-3717
[Hızır'ın, Kiramen Katibin'den Bahsi]	3718-3773
[Hızır'ın, Kabir Azabından Bahsi]	3774-3782
سؤال مظفر از عدّت خواتون نبوي	3783-3792
[Hızır'ın, Sekarat Hâlinden Bahsi]	3793-3818
[Hızır'ın, Hz. Hasan İle Hz. Hüseyin'den Bahsi]	3819-3889
[Hızır'ın, Semanın Ahvalinden Bahsi]	3890-3910
[Hızır'ın, Duanın Faziletinden Bahsi]	3911-3935
[Hızır'ın, Hz. Eyyûb'un Duasından Bahsi]	3936-3950
[Hızır'ın, Fakirlere Nasıl Muamele Edileceğinden Bahsi]	3951-3961
(B) خبردان خضر عليه السلام از جنيد / (A) خبردان خضر (ع.م.) از جنيد را	3962-3980
[Hızır'ın, Bayezid-i Bistamî'nin Nasihatinden Bahsi]	3981-3986
[Hızır'ın, Ebû Hanife'nin Nasihatinden Bahsi]	3987-4005
[Hızır'ın, Duanın Faziletinden Bahsi]	4006-4021
[Hızır'ın, Çile Hakkında Bahsi]	4022-4050

[Hızır'ın; İyiliğin Mükâfatı, Kötülüğün Cezası Hakkında Bahsi]	4051-4078
[Hızır'ın, Hz. Ebûbekir'in Faziletinden Bahsi]	4079-4124
[Hızır'ın, Hz. Ebûbekir'in Faziletinden Bahsi]	4125-4200
[Hızır'ın, Allah Sevgisinden Bahsi]	4201-4227
[Hızır'ın, Hz. Ömer'in Kırbacından Bahsi]	4228-4268
[Hızır'ın; Yahya Bin Muâz, Cüneyd-i Bağdâdî, İbrahim-i Edhem, Fudayl bin İyâz Ve Bâyezîd-i Bistâmî'nin Nasihatlerinden Bahsi]	4269-4298
[Hızır'ın, Mansûr b. Ammâr'ın Nasihatinden Bahsi]	4299-4325
[Hızır'ın, Mansûr b. Ammâr'ın Nasihatinden Bahsi]	4326-4352
[Hızır'ın, İbadetin Öneminden Bahsi]	4353-4366
[Hızır'ın, Dört Halifeden Bahsi]	4367-4553
(B) خبر دادن خضر عليه السلام از فضیلت صبر	4554-4768
(B) مکالمه سرور کائنات بماهی	4769-4801
[Hızır'ın, Hz. Lokman'ın Nasihatinden Bahsi]	4802-4824
(B) سؤال کردن مظفر از اسماء الحسنی	4825-4835
[Hızır'ın, Ramazan Ayının Faziletinden Bahsi]	4836-4854
[Hızır'ın, Hz. Ebûbekir'in Faziletinden Bahsi]	4855-4886
[Hızır'ın, Hz. Ebûbekir'in Faziletinden Bahsi]	4887-4975
(B) سؤال کردن مظفر از ائمه سرور کائنات	4976-5016
(B) سؤال کردن مظفر دریا از ملک الموت	5017-5089
(B) سؤال کردن از فضیلت رمضان	5090-5157
[Hızır'ın, Salih Mümin Olmanın Faziletinden Bahsi]	5158-5180
[Hızır'ın, Anne Babaya İsyan Edenin Hâlinden Bahsi]	5182-5238
(B) خبر دادن خضر عليه السلام از بینماز	5239-5258
(B) خبر دادن خضر عليه السلام از زمان چاریار	5259-5323
(B) خبر دادن خضر عليه السلام از بهتان عائشه را	5324-5333
[Hızır'ın, Fakirlere Ve Gariplere Zulmedenin Hâlinden Bahsi]	5334-5369
نسخ خضر پیغمبر عليه السلام	5370-5381
(B) خبر دادن خضر عليه السلام از ابلیس لعنة الله عليه	5382-5480
(B) خبر دادن خضر عليه السلام از فضیلت مرحبا	5481-5506
[Murâdî'nin, <i>Ledûn-Nâme</i> 'nin Hâtıme Kısımından Bahsi]	5506-5523

2.5.3. Eserin Ana Karakterleri

2.5.3.1. Hızır

Eserin ana karakteri olan Hızır'ın ismi eser içerisinde Hızır, Hızır-ı hâzır, Hızır-ı hadrâ-pûş, Hızır-ı zamân, Hızır-ı âlem, Hızır-ı hâs, Hızır-ı güzîn ve mürşid-i a'zam gibi ifadelerle zikredilmektedir. Muzaffer'in mürşidi konumunda olup birlikte sürekli

yolculuk hâlinedirler. Hızır, bu yolculuk boyunca karşılaşılan olaylar ve kişilerle ilgili Muzaffer'in sorduğu sorulara ledünnî açıdan cevap verir; kimi zaman da kendisi doğrudan konuya girerek bahsi geçen konuyu bu açıdan değerlendirir. Karşılaştığı kişilerden ve şahit olduğu olaylardan, peygamberler tarihinden, Hz. Muhammed ile görüşmesinden, ilk dönem sûfileriyle sohbetinden, dinî ve tasavvufî bilgilerden bahseder.

Hızır'ın varlığı ve mahiyeti ile ilgili mevcut olan en önemli bilgi Kehf Sûre'sinde, Hz. Musa ile yaptığı seyahatin anlatıldığı kıssadır.¹⁴⁷ Burada Hz. Musa, Hızır ile çıktığı yolculukta birtakım olaylarla karşılaşır ve bu olayların içyüzünü Hızır'dan öğrenir. Ancak, *Ledün-nâme*'de Hz. Musa'nın ismi birçok yerde zikredilmesine rağmen Kehf Sûresi'nde geçen bu kıssadan pek bahsedilmez. Sadece bir yerde Muzaffer, bu konu hakkında soru sorar. Muzaffer Hızır'a, "*Anda şâkirdüñ oldı mı Mûsâ / Hâk şalât u selâmı ire añâ; Nişe olmışdı senüñ ile refîk / Söyle ol hâli bilelüm tahkîk*" (2846-2847) diye sorar. Hızır bu konu hakkında yeterli bir bilgi vermez. Sadece böyle bir durumun olduğunu, bu dünyada her zaman pîr ile hareket edilmesi ve onun sözüne uyulması gerektiğini nasihat eder: "*Anuñ-içün olupdur ol hâlet / Pîr-ile her kişi bulur hâcet; Pîri olmayan er degüldür bil / Pîr kavliyle sürgil iy 'âkil; Pîri dünyâda pîşvâ itgil / Toğru uhrâ yedüñ revân gitgil*" (2849-2851). Eserin bir başka yerinde Hızır, Hz. Musa'ya soru sormaktadır. Bu soruyu sorarken, Kehf Sûresi'ndeki konumuna dikkat çekerek Hz. Musa'dan daha çok bilgi sahibi olduğunu ima etmektedir: *Ben ki Hızr'um su'âl itdüm bes / Ya'nî Mûsâ'ya açdum nefes* (3141). Bu konuşma dışında Kehf Sûresi'nde geçen kıssa ile ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Bunun yanı sıra, eserde Hz. Musa'dan sıkça bahsedilmiştir. Bazı yerlerde Hz. Musa ile Hızır'ın Kehf Sûresi'ndeki konumlarının tersine benzer bir durum mevcuttur. Hızır'ın; Hz. Musa'ya soru soran (3141), ondan bilgi alan (2924-2933), hikmetli sözler (3146-3154 /4208-4215) ve kıssalar dinleyen (4397-4553) bir durumda olduğu görülür.

Tarih boyunca Hızır'ın peygamber mi, veli mi, melek mi olduğu tartışılmıştır.¹⁴⁸ Tasavvufta Hızır, ricâlu'l-gayb denilen içerisinde velilik mertebesine

¹⁴⁷ Geniş bilgi için bk. "Kur'an-ı Kerim'de Hızır" başlığı, s.5.

¹⁴⁸ Çalışmanın Giriş Bölümü'nde Hızır'ın kimliği ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Bk. s.3.

göre ulu kişilerin yer aldığı bu sistemde abdalların reisi olarak en yüksek mürşit mevkisinde yer alır. Bu sebeple mutasavvıflar tarafından veli olarak kabul edilir.¹⁴⁹ Hızır *Ledün-nâme*'nin birçok yerinde, peygamber olarak tanıtılmıştır. Bunun yanında ricâlu'l-gayb denilen veliler topluluğunun en yüksek mevkisinde oturan kişi olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Hızır'ın ebedî bir hayata sahip olup olmadığı, Hızır'le ilgili tartışılan bir başka konudur.¹⁵⁰ *Ledün-nâme*'de bu konuya yer verilmiştir. Hızır, ebedî hayata mazhar olduğunu açıklar. Bu konuyla ilgili ilgili metin içinde üç yerde bilgi vermektedir ancak bu bilgiler birbirinden farklıdır. Bu bilgilerin ilkinde Hızır, Hak yolunda kendini köle olarak satması neticesinde ebedî hayata mazhar olduğunu bildirir. Ancak Hızır, eserin ilerleyen kısımlarında, Azrail'le karşılaşınca ağlamaya başladığını, Allâhu Teâlâ'ya niyazda bulunduğunu ve böylece ebedî hayata mazhar olduğunu beyân eder (2914-2922). Bir başka yerde ise uzun bir ömre sahip olmasını şu şekilde anlatır: "İki şeye müştâk olmuşum: Birisi cemel-i Muhammed, diğeri Fatiha Sûresi'dir. Bunlara ermek için ağladım. Hak Teâlâ 'Ey Hızır bunlar için ağladın, bunların sevabını bildir! Sana ömür verdim ki Muhammed'in devrine ulaşp Fatiha'yı ondan öğrenesin.' buyurdu (2933-2940)." Eserin ilerleyen kısımlarında, Hızır'ın Hz. Muhammed ile görüşmesini anlatan şöyle bir bilgiye yer verilmiştir: Hızır, Hz. Muhammed'le karşılaşır ve ona "Ben kimim?" diye sorar. Hz. Muhammed "Kardeşim Hızır'sın." diye cevap verir. Hızır, Hz. Muhammed'in ümmetine nail olması ve Hz. Muhammed'den Fatiha Sûresi'ni öğrenmesi sebebiyle Allahu Teâlâ'ya şükreder. Hz. Muhammed'den kendisi için dua etmesini ister. Hz. Muhammed onun için şöyle dua eder: "Ey Hızır kardeşim! Ümmetime yâr ol, evliyalara önder ol. Kıyamete kadar ömrün olsun, ümmetim içinde yaşayasın." Bunu üzerine Hızır, "Baş üstüne Sultanım, hizmet edeceğim." diyerek oradan ayrılır (3093-3135).

Murâdî, eserin meydana getirilişi ile ilgili bilgi verirken, *Ledün-nâme*'de anlatılanları Hızır'ın söylediğini, Muzaffer'in rivayet ettiğini ve kendisinin de yazıya geçirdiğini belirtir:

¹⁴⁹ Süleyman Uludağ, "**Hızır-Tasavvuf ve Halk İnancı**", s.410.

¹⁵⁰ Geniş bilgi için bk. "Hızır Kavramı ve Hızır'la İlgili Kaynaklar" başlığı, s.3.

Hızır uşbu sözi hikâyet ider
Ol Muzaffer de hoş rivâyet ider

Bu Murâdî dahı olup nâzım
Bu Ledün-nâme baş ola tâ kim (2043-2044)

Hızır'dan ma'lûm oldu uşbu haber
Râvîsidür Muzaffer-i server (4266)

İy Murâdî bilindi bu esrâr
Hızır-ı hâzırda irdi bu envâr (5316)

2.5.3.2. Muzaffer

Ledün-nâme'de Hızır'ın müridi konumunda olan Muzaffer hakkında iki yerde veli olarak bahsedilmektedir: "*Bu sözi didi Hızır-ı hağrâ-pûş / Bes Muzaffer velî de eyledi cûş* (21); *Diñle on altıncı söz yüzinden hâl / Hızır-ıla ol velîden añla hayâl*" (857). Muzaffer, merak ettiği meselelerle ilgili Hızır'a sorular sormaktadır. Bunun dışında kim olduğu ile ilgili fazla bilgi yoktur. Hızır'la birlikte bir gemi yolculuğuna bulunması sebebiyle Hızır metin içerisinde kendisine Muzaffer-i deryâ, dil-i mâ, Muzaffer-i bahrî, Muzaffer-i mâ, Şeh-i mâ diye hitap etmektedir. Bunu yanı sıra Muzaffer-i fer, Muzaffer-i âlem, Muzaffer-i hoş-fer, Muzaffer-i dâna, Muzaffer-i hem-râh, Muzaffer-i dil-dâr, Muzaffer-i yâr, Muzaffer-i server, Muzaffer-i ârif, Muzaffer-i tâlib, Muzaffer-i dil-şâd gibi ifadelerle de hitap etmektedir. Yukarıda Hızır başlığında da bahsedildiği üzere şairimiz Murâdî, *Ledün-nâme*'de bahsi geçen konuların kaynağının Hızır olduğunu belirtir, bu anlattıklarını rivayet edenin ise Muzaffer olduğunu söyler.

Muzaffer; sorduğu sorularla konunun akışına yön veren, konunun bilinmeyen yönlerine dikkat çeken, bazı sırların açığa kavuşması için merakını dile getiren bir vazifededir. Her ne kadar bazı yerlerde Hızır, "*İy Muzaffer işit ne direm iy cân / Bu Ledün-nâme'den kim ola beyân*" örneğinde olduğu gibi doğrudan konuya giriş yapsa da eserin genelinde soru soran, sorduğu sorularla Hızır'ı konuşturan, olaylara farklı yönlerden bakıp konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayan Muzaffer'dir. Muzaffer'in zâhirî açıdan sorduğu sorulara Hızır çoğunlukla bâtınî (ledünnî) açıdan cevap vermektedir.

2.5.4. Eserin Muhtevası

Eserde Hızır'la Muzaffer, uzun bir yolculuğa çıkmışlardır. Bu yolculuk esnasında Muzaffer Hızır'a sorular sormaktadır. Uğradıkları ada ve şehirlerde gördükleri olay, kişi ve mekânlarla ilgili Muzaffer, Hızır'dan bilgi almaktadır. Muhtevanın işlenişi bu şekildedir. Muzaffer soru sormakta, Hızır da bu sorulara cevap vermektedir. Kimi zaman da Hızır'ın mevzuya doğrudan giriş yaptığı olmaktadır. Eserde Hızır ağzından anlatım hâkimdir. Bunun yanında bazen mevzunun Muzaffer ağzından anlatımı da gerçekleşmiştir. Hızır, verdiği cevaplarda ya da doğrudan giriş yaptığı mevzularda, anlattığı mevzunun muhtevasına göre kimi zaman ayet ve hadislerden örnekler vermekte, kimi zaman da peygamberler tarihinden kesitler sunmaktadır. İlk dönem sûfilerine geniş yer verilmiştir. Hızır onlardan menkıbeler sunmakta, onların sohbetlerinde dinlediklerini Muzaffer'e anlatmaktadır. Hızır, sorulan sorulara bazen birkaç beyti geçmeyecek cevaplar verirken bazen iki yüz beyti aşan cevaplar da vermektedir. Bu cevaplar, eserin adından da anlaşılacağı üzere daha çok ledünnîdir. Örneğin, Hz. Eyyûb'un hastalığı yakalanması, yaptığı bir dua ile açıklanır. Hz. Eyyûb "Ya Rab bana on iki bin ver ki seni daha çok zikredeyim!" diye dua eder. Duası kabul olur ve bedeninde on iki bin kurt peyda olur. Hepsini Allahu Teâlâ'yı zikreder. Hz. Zekeriya'nın öldürülmesi de aynı şekilde yaptığı bir dua ilişkilendirilir. Hz. Zekeriya "Ya Rab başımın üstünde bir yol olsa da dergâhına ayak basayım." diye dua eder. Bu sebeple, Hz. Zekeriya'nın başı bin dişli bir bıçkıyla kesilmiştir.

Mevzuya giriş genellikle "Dinle, ey Muzaffer dinle, işit" gibi dikkat çekici hitaplarla başlamaktadır. Hızır, muhatabına mevzuyu anlatıktan sonra nasihatini eder; Hz. Muhammed'e salavat verilmesi telkiniyle bitirir. Eserde başlıklar çok az kullanıldığı için bir mevzudan diğerine geçişi bu telkinle anlıyoruz. Muhtevada bütünlük olmadığı için bazen aynı meselelere farklı yerlerde değinilmiş, bazen de aynı mesele ile ilgili farklı bilgiler verilmiştir. Örneğin husuf ve kûsuf hadisesi, Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın cennetten çıkarılması, Hızır'ın ebedî hayata mazhar olması

ve şeytanın lanetlenmesi gibi mevzulara eserin farklı yerlerinde birkaç defa değinilmiş; değinilen her yerde aynı hadislerle ilgili farklı bilgiler verilmiştir.¹⁵¹

Eserin muhtevası ile ilgili bilgi verilirken "Eserde Yer Alan Başlıklar ve Başlıklandırma Yöntemi başlığında yer alan tablodaki tasnife göre hareket edilmiştir.

1.-20. Beyit¹⁵²

Hızır: Su, ağaçlara ulaştı ve ağaçtan yer vermesini istedi. Ağaç, suya yer verdi. Gemi o ağaçtan yapıldı ve deniz üstünde rüzgârın da yardımıyla hareket etti. Gemi haset kayasına çarpınca, geminin tahtaları dağıldı. Gemi kaptanı gibi mücadele edip gemiyi kıyıya ulaştır ama kayalara dikkat et. Gemi taş çarpınca, denizin dibine doğru batmaya başladı. Eğer hayatta isen bunu kâr bil. Buradaki remzi anla Muzaffer. Mümin bir gemi, din ise lengerdir. Dünya denizinde kimi kâfir oldu, kimi mümin. Beden gemisini güzel bir şekilde gideceği yere ulaştır ki kıyamet günü yüzün ak olsun. Bu geminin direği zarar görmeden tedbirini al. Eğer gemi taş rastlarsa parçalanır. Taş, yuvarlanarak cehenneme gider. Münafıklar da taş gibidir, cehenneme gider. Bütün müminler, cennette Hak Teâlâ'ya yakın olur.

21.-81. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır, ebedî hayatı nasıl elde ettin?

Hızır: Dinle ey Muzaffer! Bir kişi yalancı olursa, özü hile ve aldatmacayla doludur. Eğer bir kişi dürüst olursa, ben onun yanında hazır bulunurum. Bir gün mescide bir fakir geldi ve bu fakir orada bulunanlardan yardım istedi. Kimse yardım etmedi. Ona, "Malım ve mülküm yok, beni Hak yoluna sat!" dedim. Beni köle diye bir zenciye sattı. Zenci de beni evine götürdü.

Muzaffer: Bir kişinin, kendini isteyerek köle olarak satması olur mu?

Hızır: Hak aşkı için şeyda olmuşum. Hak Teâlâ katında makbul olayım diye yetmiş bin kez kendimi sattım ama sonunda Hak Teâlâ beni azat etti. Bu azadelikle uzun ömürlü oldum. Zenci beni evine götürdükten sonra avlusunda dağ gibi yığılmış toprak vardı. Zenci, "Ben gelene kadar bu toprağı temizle, temizlersen seni azat edeceğim." dedi. Ben elime zenbili tam almışken hâtif-i kudretten şöyle bir ses

¹⁵¹ Geniş bilgi için bk. "Eserin Ana Karakterleri /Hızır" başlıkları, s.68.

¹⁵² Konunun öncesi varak eksikliğinden dolayı mevcut değildir.

duydum: "Yoluma nefsimi teslim ettin. Bu tepeyi düz edeyim. Zenbili havaya at, rüzgâr burayı düz etsin." Bir de baktım ki rüzgâr avluyu dümdüz etmiş. Zenci, evde tasını unuttuğu için geri döndü. Baktı ki avluda hiç toprak kalmamış. Şaşkın bir şekilde, "Ey köle anladım ki Hak Teâlâ'ya yakınsın. Ben senin efendindim ama bundan sonra senin hizmetinde olayım. Seni azat ettim. Hak Teâlâ seni velâyete sultan etmiş." Ona şöyle dedim: "Ey efendim! Kul olamadım. Bu yolda kulluğu başaramadım. Kimse beni kulluğa kabul etmedi." Böyle dedikten sonra Cebrail geldi ve şöyle dedi: "Hak Teâlâ sana selam eyler. Seni kulluğa kabul ettiğini buyurur. Hak Teâlâ, 'O bana bir saat köle oldu, dünyada hep zinde kalsın.' diye buyurdu. Adın Hızır olarak anılsın, bu dünyada her zaman canlı ol."

82.-118. Beyit

Muzaffer: Hızır, ledün ilmi hakkında anlatmaya başladı.

Hızır: Anne karnındaki oğlanlar nasıl yatar sana anlatayım. Bebeklerin elleri, ayakları ve yüzleri annenin önünde durur. Bu sebeple annenin benzi sarıdır. Ancak dört kadına bu hâl olmadı. Çünkü bebeklerin elleri, ayakları ve yüzleri arkaya dönüktü. Bu sebeple bu anneler, kendilerine zarar verecek olanlarla hiç karşılaşmadı. Bu annelere ve çocuklarına düşmanlardan hiç kötülük gelmedi. Bunlar Hz. İbrahim'in annesi, Hz. Musa'nın annesi, Hz. İsa'nın annesi ve Hz. Muhammed'in annesidir.

119.-162. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! Neden erkek kuvvetli, kadın da zayıf olur?

Hızır: Ey Muzaffer, bu konuyu Lokman'dan dinledim. Erkek yaşlandığında, onun hem bedeni hem de mizacı olgunlaşır. Kadın yaşlandığında bedeni çirkinleşmeye başlar. Hz. Âdem topraktan yaratıldı. Bu sebeple toprak her ne kadar köhne olsa da daha dayanıklıdır Hz. Havva, Hz. Âdem'in sol kaburgasından yaratılmıştır. Rüzgâr estiği zaman et, toz haline gelir ve zayıf olur. Kadının zayıflığı bundandır. Bu sebeple kadının yanında bir erkek olmalıdır. Erkek topraktan, kadın etten yaratılmıştır. Erkek hastalınca tabip ona et yeme der, çünkü etin kokusu erkeğe zarar verir. Zayıf olana meyletme ki hemen sıhhat bulasın. Kadın hastalandığında kiremidi kızdırırlar ve üstüne su damlatırlar. Buharı içine çeker ve böylece sıhhat

bulur. Bir kişinin içi yandığında biraz suyu, saman üstüne saçıp toprağı da onun üstüne serptikten sonra; yelleyip kokusunu içine çekerse o kişi sıhhat bulur. Eğer o kişiye et verseler hastalığı fazlalaşır. Allahu Teâlâ, su ve toprakla teyemmüm edin, diye buyurur. Çünkü su ve toprak seni cehennem ateşinden koruyacaktır.

163.-272. Beyit سؤال گردن نکاح عا ثشه را از خضر علیه السلام

Muzaffer: Ey Hızır, Hz. Ayşe'nin nikâhını beyan et!

Hızır: Hz. Âdem yaratıldığında bütün melekler ona secde ettiler. Üç yüz yıl cennet içinde kaldı. Hak Teâlâ'dan buğday ağacına yaklaşmama emri geldi. Ancak Hz. Âdem ve Hz. Havva o ağaca yaklaştı ve böylece dünyaya gönderildi. Hz. Âdem cennette iken hurileri istedi. Ona, bunlar senin değil oğullarının nasibidir, nasibini bekle, denildi. Ardından Hz. Havva ile nikâhı kıyıldı. Hz. Muhammed ile Hz. Ayşe'nin nikâhı da o zaman kıyıldı. Hz. Havva yaratıldığı zaman Hz. Âdem ona yaklaşmak istedi ama nikâhsız olmaz denildi. Bunun üzerine Hz. Âdem ilk önce, Hz. Muhammed ile Hz. Ayşe'nin nikâhı kıyılsın, dedi. Nur-ı Muhammedî zahir oldu. Cennet süslendi, meleklerin hepsi hazırlandı. Arş bu nikâh için hazırlandı. Çâr yâr nikâh şahidi oldu. Tüm melekler ve peygamberler hazır bulundu. Hak Teâlâ hutbeyi okudu ve nikâh kıyıldı. Hz. Âdem'e "Ey Âdem salavatı dört yüz kez oku!" diye hitâb-ı Hak ulaştı. Hz. Âdem okudu ve Hz. Havva ona helal oldu.

272.-301. Beyit سؤال گردن مظفر دریا دیگر

Muzaffer: Ey Hızır! On yedi rekât olan farz namazlarını beyan eyle.

Hızır: Sekizi gündüzde, yedisi gecede kılınmak üzere on beş rekât farz namaz emredildi. Gündüz sekiz rekât kılarsan cennetin sekiz kapısı açılır. Sekiz rekât öğle vakti, sekiz rekât de ikindi vakti kılınır. Üç rekât akşam namazı, dört rekât yatsı namazıdır. Cehennemin kapısı yedidir. Bu kapılar kapanır. Sekiz rekât gündüz de kılınır, bunlar cennetin sekiz nurudur. Yedi rekât karanlıkta kılınır, cehennem karanlıktır ve böylece cehennemin yedi kapısı bağlanır. İki rekât de sabah kılınır. Bu iki rekât ne geceye ne de gündüzedir. Rekât'ın biri gündüzün biri gecenindir. Gündüz işlenen günah, bir rekât ile silinir. Geceye ait olan bir rekât ile de kulun günahları silinir.

302.-312. Beyit سؤال مظفر از خضر عليه السلام

Muzaffer: Ey Hızır, kâfirlerin bu dünyada hıyaneti az, müminlerin çoktur. Bu durum nedendir?

Hızır: Kâfirler işlerini küfürle yaparlar. Küfrü onu mahveder ve cehenneme salar. Müminin hıyaneti onun imanına zarar verir. Ayette şöyle buyruluyor: "*Kötü kadınlar kötü erkeklere... temiz kadınlar temiz erkekler içindir.*"¹⁵³ Ayette geçen, kötü kadınlar kötü erkeklere ifadesinde kâfirler; temiz kadınlar temiz erkeler içindir ifadesinde müminler kastedilmiştir.

313.-449. Beyit

Muzaffer: Hızır Peygamber ile Ebû İshak'ın türbesinde otururken Hızır ağlamaya başladı. Neden ağlıyorsun, diye sordum.

Hızır: Şeytana acıdım onun için ağlıyorum.

Muzaffer: Onun hâllerini anlat da dinleyelim!

Hızır: Dinle! Hak Teâlâ bu âlemi yarattığı zaman, şeytanı meleklerle muallim olarak atayıp ibadet edin diye, buyurdu. Şeytan iyi muallim olmadı. Nasihatlerinden melekler faydalanamadı. Bu konuyla alakalı şöyle bir hikâye anlatayım: Bir çocuğu velîsi, ilim tahsili için bir hocaya verse ve o hoca iyi eğitim vermezse ne olur? Velîsi o çocuğu ondan alıp da iyi bir hocaya verse, o çocuk gayet güzel bir şekilde yetişip ilim sahibi olur. Bu sebeple Hz. Âdem, meleklerle muallim oldu. Melekler böylece her ismi güzel bir şekilde öğrendi. Ancak Hz. Âdem, şeytana uydu ve cennetten çıkarıldı. Durum böyle olunca meleklerin bir kısmı şeytanın talebesi oldular. Allahu Teâlâ onları helâk etti. Melekler daha sonra Hz. Âdem'in huzuruna mahcup bir şekilde vardılar ve ondan ders almaya başladılar. Şeytan, ateşten yaratılmıştı. Allahu Teâlâ'nın lanetine uğradı.

Şeytan, üç yüz yıldan beri yerin yedi kat altında bulunuyordu ve burada Hak Teâlâ'ya ibadetle meşguldü. Oradan ikinci kata vardı ve burada da üç yüz yıl ibadetle meşgul oldu. Sonunda yeryüzüne çıktı ama çok ibadet etti. Deve yükünden seccadeleri yeryüzüne serip ibadet etti. Bu sebeple Hz. Muhammed, yünden

¹⁵³ Nûr/26.

dokunmuş güzel seccadelere kapılma, diye buyurdu. Yün seccade üzerinde yapılan şeytanın ibadeti, riyakârlıktı. Bir gün şeytan ibadetle meşgul olurken önüne, üzerinde yeşil yazı bulunan bir levha indi. Bu levhada kelime-i tevhit yazıyordu. Kendi kendine, demek bütün âlem O'nun için yaratıldı, diye düşündü. Şöyle dua etti: "Ya Rab bu ad hürmetine mertebemi yücelt. Meleklerle sohbet edeyim." Hak Teâlâ ona kuvvet verdi. Seccadesine binip semaya doğru yükselmeye başladı ve arş-ı âlîye ulaştı. Bu mertebe, Hz. Muhammed'in adı hürmetine verildi. Burada mertebesi yükseldi. Cebrail, Mikail, İsrail ve Azrail olmak üzere bütün melekler şeytanın önüne düz çökmüş, onun nasihatini dinliyordu. Daha sonra ona hitab-ı Hak ulaştı. Hak Teâlâ, arşın direğinde ibadet edilecek bir mekân var, git orada ibadet et, diye buyurdu. Şeytan orada yetmiş yıl ibadet etti. Melekler onun hizmetinde, ondan ders alıyorlardı. Bir ara şeytan dışarı çıktı ve yeşil bir yazı gördü. Güzel bir şekilde yazılmış olan bu yazı şu şekildeydi: "Kim beni bırakıp başkasına secde ederse, cehennemde yakılır. Dergâhımdan kovulur. Bu yazıyı okuyan, bu yazıdan kimseye bahsetmesin! Bahsedenin yüreği yaralanır. "Şeytan bu yazıyı okuyunca kimseye bahsetmedi. Hz. Âdem topraktan yaratılıp ona secde emri gelince, şeytanın aklına o yazı geldi. Secde etsem yanacağım, secde etmesem de yanacağım, diye düşündü. Şeytan, o yazıyı keşke söyleseydim de melekeler de Âdem'e secde etmeseydi, dedi ve Hz. Âdem'e secde etmedi. Onu makamından aldılar. Şeytan lanete uğradı ve riyâ seccadesine gitti.¹⁵⁴

450.-568. Beyit

Muzaffer: O ter nasıl oldu? Anlat bilelim!

Hızır: Cebrail, Ümmü Hânî'nin evine indiği zaman Burak'ı da getirmişti. Burak'ın tırnağına ne oldu anlatayım. Orada Hz. Ebûbekir abdest almıştı. O su Burak'ın tırnağına bulaştı, o su ter oldu ve bu ter ağzına kadar ulaştı. Damağına ulaşan bu suyla alnı terlemeye başladı. Cebrail bu teri alınca Hak Teâlâ yere bırak, diye buyurdu. Ter yere ulaştınca bu terden güller bitmeye başladı.

Burak'taki zayıf hâli görüp sebebini sordular. Burak, Hz. Muhammed'in hasretinden bu hâldeyim, diye cevap verdi. "O'na kavuştun bu kavuşma, rengine ve

¹⁵⁴ Varak eksikliğinden bu konunun sonunda ve bundan sonraki konunun başında eksiklik mevcuttur.

parlaklığına fayda vermemiş." dediler. Burak, "Bu renk O'nun hasretiyle kazandığım güzel bir renktir, vuslat ile kazanmadım." diye cevap verdi. Burak'ın rengi, Hz. Ebûbekir'in abdest suyu ona bulaştığı için sarıydı. Hz. Ebûbekir'in çehresi, geceleri ibadet ve dua etmekten sarışın olmuştu. Abdest suyu onun yüzüne döküldüğü zaman, Hak Teâlâ o suyu sarı renge dönüştürmüştü.

Sahabeler, Hz. Muhammed'e sarı gülün renginin neden sarı olduğunu sordular. Hz. Muhammed şöyle cevap verdi: "Bütün peygamberlerin yüzü sarıydı. Sarı yüzlüler sıkıntı çekenlerdir. Bütün peygamberlerin çektiği sıkıntıların hepsini ben çektim. Türlü türlü sıkıntı çekmek, sadece bana has oldu." diye buyurdu. Yine bir yerde Hz. Muhammed şöyle buyurmuştu: "Âdem, su ile balçık arasında iken ben peygamberdim."

Cebrail'e, renginin beyazlığını sordular. Cebrail şöyle cevap verdi: "Hak Teâlâ beni beyaz yüzlü yarattı. Son Peygamberin hizmetçisi olduğum için benzim beyaz oldu." Ey Muzaffer bu esrar bana malum oldu. Cebrail'in benzinin neden beyaz olduğunu anlatayım. Cebrail'e, rengin neden beyaz, diye sordular. Cebrail şöyle cevap verdi: "Hak Teâlâ beni kâfûrdan yarattı. Üç yüz yıl bu ağaç ile birlikte kaldım. Bu işin hikmetini Hak Teâlâ'ya sordum. Miraç gecesi Ümmü Hânî'nin evine vardım. Hz. Muhammed uykudaydı. Allahu Teâlâ, sakın ürküterek uyandırma, diye emretti. Ayağına yüzümü sürüp ayağını öptüm. Uyandı. Allahu Teâlâ bana şöyle buyurdu: "Ey Cebrail seni kâfûrdan yarattım. Kâfûrun yapısı soğuktur. O'nun ayağını öperek hararetini aldın. Neden kâfûrdan yaratıldığını şimdi bildin."

Ey Muzaffer gülün şekilleri çoktur, hepsini anlatayım! Habil'in kanı yere düştüğü zaman kırmızı gül bitti. Her kim kokladıktan sonra salavat getirirse şehitlerin sevabını alır ve cennette Habil'e yâr olur. Bazıları da şöyle bildirdi: Bedir Savaşı'nda Hz. Muhammed'in dudağından ve dişinden dökülen kanları, Cebrail aldı ve cennete bıraktı. Allahu Teâlâ, bu mübarek kandan kırmızı gülleri bitirdi ve bir tanesini dünyaya gönderdi. Dünyada güller vardı ancak bu güllerin kokuları yoktu. Cennetten gelen bu gül ile bütün güller güzel kokmaya başladı. Hz. Zekeriya hakkında şöyle rivayet ederler: Pak tenini biçtikleri zaman yere düşen kanından kırmızı güller bitmiştir. Beyaz gülleri ise Allahu Teâlâ, Hz. Âdem'in kanından

yaratmıştır. Kimi de sarı gül hakkında şöyle dedi: Hz. Eyyûb hastalanınca vücudunda kurtlar peyda oldu. Kanı kumla karışınca yerden sarı gül bitti.

Her kim gül koklayıp salavat getirirse, Allahu Teâlâ ona cenneti lâayık görür. Hz. Muhammed, Miraç gecesi yüz başlı bir melek gördü. Her başında yüz bin adet çehre vardı. Her çehrede yüz bin adet ağız, her ağzında yüz bin adet dili vardı. Her dili, bin adet farklı dili konuşurdu. Hz. Muhammed, "Ey Cebrail bu kimdir? Daima zikirle meşguldür." diye sorar. Cebrail, "Her kim gül kokladıktan sonra sana salavat getirirse Hak Teâlâ o kimseye, o meleğin ettiğı zikir kadar sevap verir. Her kim gülü koklayıp da salavat vermezse, bu sevaptan mahrum kalır ve lanetlenmiş olur." dedi.

Ey Muzaffer! Eğer birisi şarap meclisini güllerle süslerse, canı gül sohbeti etmek ister. Bil ki o kişinin imanı gider. Çünkü gül, Hz. Muhammed'den bir parçadır. O meclise yakışmaz. Kur'an okuyan biri, şarap içerse bil ki imanı gider.

Muzaffer: Ey Hızır! Hz. Muhammed'in dişinden ve dudağından akan kanlar ne oldu?

Hızır: Hak Teâlâ Cebrail'e, "O kanı sakla, onunla hurilerin yanaklarını bezeyeceğim. Yüzleri kızıl olunca yanakları gül gibi olur." buyurdu.

569.-583. Beyit سؤال مظفر از خضر عليه السلام **(1. Nükte)**

Muzaffer: Ey Hızır yeryüzünde meydana gelen hadiseleri, bana yüz nükte şeklinde anlat. Bu olanlardan haberdar olalım.

Hızır: Ey Muzaffer, ilk önce şeytanla Firavun'un konuşmasını dinle! İkisi sohbet ediyordu. Sonunda her ikisi birbirine kötü hâllerini arz etti. Şeytan, Firavun'a "Âdem'e secde etmeyerek böyle bir duruma düştüm." dedi. Firavun, "Sen onun arkasındaydın, secde etmedin. Senden ötürü ben de etmedim." dedi. Şeytan, "Sen ne yaptın? Kendini tanrı diye ilân ettin." dedi. Birbiriyle bu şekilde konuşarak her ikisi de büyük bir dert sahibi oldular.

584.-588. (2. Nükte)

Allahu Teâlâ, Hz. Muhammed'e söyle buyurdu: "Sen ümmetine ata oldun. Atanın şهادeti oğluna geçmez. Ümmetinin hepsi, şهادeti diline almıştır." Bu konu Kur'an'da şöyle geçmektedir: "*Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz.*"¹⁵⁵

589.-602. Beyit (3. Nükte)

Hızır: Kıyamet günü baba oğuldan oğul babadan, kardeş kardeşten, anne oğlundan kaçacaktır. Bizim gibi oğulların atasından kaçmasına gerek yoktur, çünkü bizim atamız Hz. Muhammed'dir. Gayret et, O'nun sünnetlerini yerine getir ki O'nu memnun edesin. Eğer O'nu memnun edersen, her iki âlemde de rahat edersin.

603.-608. (4. Nükte)

Hızır: Atanın oğul üstünde hakkı çoktur. Bu yüzden Hz. Muhammed'in ümmeti, görevlerini yerine getirmelidir.

609.-647. Beyit (5. Nükte) نكتة پنجم از زبان خضر علیه السلام

Hızır: Ey Muzaffer sana bir haber vereyim. Gökyüzünden aşağıya doğru bir zincir sarkmıştı. Bu zincir suçlu ile suçsuzu belli ediyordu.

Muzaffer: Bu nasıl bir zincir? Zincir bir şehirde, davacı ve davalı da başka şehirde olursa bu iş nasıl hallediliyordu.

Hızır: Velâyet, tayy-ı mekân gerçekleştirir. Bir hikâye anlatayım. Hz. Davut hükümdarlığı zamanında, Hz. Davut'un her şehirde ilim sahibi bir vekili vardı. O vekil, anlaşmazlığa düşen iki kişinin meselesini çözemezse meseleyi Hz. Davut'a gönderiyordu. Hz. Davut'un zinciri, adaletle hükmünü veriyordu. Hangi şehirde olursa olsun davalı ve davacı, meselenin açığa kavuşturulması için Kudüs'e gönderiliyordu. Hz. Davut'un hükmüyle suçlu ve suçsuz ayırt ediliyordu. Daha sonra dev, bu iki kişiyi tekrar şehirlerine götürüyordu. Bir rivayet daha anlatayım. Nerede bir mesele olursa Hz. Davut, Cebrail ile zinciri oraya gönderiyordu. Oradaki vekil, meseleyi görüşükten sonra havada asılı olan zincir, kim haklıysa ona yapışırdı. Böylece haklı haksız belli olurdu. Bir zaman sonra hıyanet ehli o zincire zarar

¹⁵⁵ Âli İmrân/110.

vermeye başlayınca, zincir havaya çekilmiş ve onların eli zincire dokunamaz olmuştur.

648.-658. Beyit نكته ششم از زبان خضر علیه السلام/ (A) Kelime-i altıncı, کلمه ششم (B)

(6. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer! Hak Teâlâ imanı, hurma ağacına benzetmektedir. Bunun hikmetini anlatayım. Hurma ağacının kökü sağlamdır. Dalları semaya doğru açılır. Hırsız şeytana dikkat et, din ve imanını alıp götürmesin!

659.-679. Beyit (7. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle, bu konu ulular hakkındadır. Sahabeden biri evlenmek için Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'ye giderek onlardan icazet alır. Her birine ayrı ayrı gider ve hepsi evlenmesine müsaade eder. Bu sahabe, bunun üzerine her bir izin için bir kadınla evlenip dört evlilik gerçekleştirir. Bu olay Hz. Muhammed'e ulaşır. Hz. Muhammed, bu nikâhların feshedilmesini ister. Bunun üzerine Cebrail gelir ve Çâr yâr'ın bu olaya ruhsat verdiğini ve Hak Teâlâ'nın bu işi uygun gördüğünü bildirir. Dört kadınla evlilik izni, bu olay üzerine gerçekleşmiştir.

680.-705. Beyit هشتم نكته (8. Nükte)

Hızır: Allahu Teâlâ, teni satın almıştır. Bunu da üç kitapta bildirmiştir. Mahşer günü şeytan tenini alıp gelir. Bu teni satın alma konusu nerede yazıyor, dünyada iken nerede geçiyordu, diye sorar. Hz. Muhammed söze gelerek, üç kitapta da yazılıydı, der. Bunun üzerine şeytan hüsrana uğrar.

706.-709. Beyit (9. Nükte)

Hızır: Allahu Teâlâ mal ve nefsi satın almıştır. Bu ikisini israf edende insaf yoktur.

710.-736. Beyit (10. Nükte)

Hızır: Allahu Teâlâ, mal ile nefsi mümine sermaye olarak verdi. Bu ikisini kâfire de verdi ancak kâfirin tenini satın almadı. Kâfire dünya malı verdi. Mümine de mal ve nefis verdi. Mümin zekâtla malını, ibadetle nefsini temizler. Kıyamet günü müminin nefsi kâfir boynuna biner ve onu cehenneme iter. Mümin de cennete irer.

737.-753. Beyit (11. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer, Hak Teâlâ namazı niçin emretti, biliyor musun?

Muzaffer: Bilmiyorum.

Hızır: Kul, her zaman unuttandır. Her unutkan da asidir. Kul, bu unutkanlığı ve asiliği ile gaflet perdesine büründüğü için namaz emrolundu. Şirk gizlidir. Namaz ile bu din aşikâr oldu. Namaz ile şirk gider. Namazda okunan et-tehiyyâtü ile tevhitin sırrına erişilir, kalp temizlenir.

754.-776. Beyit (12. Nükte)

Hızır: Hak Teâlâ'nın bir adı da Rahman'dır. Hak Teâlâ kullarına türlü nimetler verir ama kullar şükretmezler. Bunun üzerine melekler, "Yâ Rab kullarına bol nimet veriyorsun ancak onlar şükretmezler, şükürsüz kullar makbul olur mu?" diye serzenişte bulunurlar. Allahu Teâlâ şöyle takdir eder: Kul aksırdığı zaman Allah'a şükreder. Kul şükrettikçe Hak Teâlâ onu nimete eriştirir. Allahu Teâlâ meleklere "Gördünüz mü, kulum bana şükreder." diye buyurur. Aksıran hamd edince, hayr olsun, denir. Allah'ı anmaktan geri durma.

777.-800. Beyit (13. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer, âbnûs ağacının özelliği nedir bilir misin? Su içinde nasıl durur ve siyahlığını nasıl almıştır? Taş, suya düştüğü zaman su yüzeyine çıkmış ama âbnûs ağacı suya düştüğü zaman batmıştır. Bunun hikmeti nedendir?

Muzaffer: Bilmiyorum anlat!

Hızır: Taş, özelliği gereği suyun dibine batarken âbnûs ağacı da su yüzeyinde durur. Ama tam tersi bir durum gerçekleşti. Dinle! Hz. Ebubekir'in annesi, Hz. Ebubekir doğduğu zaman beşik bulamadı. Bu yüzden onu bir taş üstüne koydu. Onun vücudunun bereketiyle taşın ağırlığı gitti ve su üstünde durdu. Ebucehil doğduğunda âbnûs ağacını beşik yapıp onu üstüne koydular. Ebucehil'in kötülüğünden ağaç ağırlaştı ve suya battı.

Muzaffer: Ey Hızır söylediğin nüktelerin birbirleriyle bağlantısı yok! Bu yüz nükte belli bir tertibe göre değil ama her sözün güzeldir.

Hızır: Ey Muzaffer sana türlü türlü hâller söylüyorum. Sözlerimi zaptet ki hâlin güzel olsun.

801.-814. Beyit (14. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dervişlerin işi tertipsiz olur. Anlatayım dinle! Ramazan Bayramı'nda yiyeceğini toplar, bunu yetmiş gün yer. Topladığı genellikle buğdaydır. Kurban Bayramı'nda zenginler, fakirlere et yardımında bulunur. Ancak derviş, o kadar eti nasıl pişirsin. Azını yer, çoğu kalır. Dünyada yüz bin adet murat vardır. Ancak ahiret de vardır. Ahiret, dünyadaki düzene benzemez. Orada zengin olsun fakir olsun herkes eşittir. Orada hayır ve ihsan olmaz. Orucun ve Kurban Bayramı'nda dağıttığın etler, ahirette makamına ulaşır. Dünyada dervişe yardım ettiysen, cennette karşılığını alırsın. Bakara Suresi ile Âl-i imrân, Tebbet Suresi ile İhlâs Suresi'ni bile Allahu Teâlâ birbirine benzetmedi.

815.-825. Beyit (15. Nükte)

Hızır: Hak Teâlâ buyurdu ki, öğle namazını eda edersen cennette canına sefa irer. Kılamazsan Hak Teâlâ'ya borçlu olur, bu borcu ahirette edersin. Ey Muzaffer gel bu tarafa, öğle namazını eda edelim!

Muzaffer: Mescid-i Yâfes'te namazımı kılıp duamızı ettik. Hızır, namazı terk etmenin cezasından bahsetti.

826.-856. Beyit (16. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed elinde bir kamçı, Burak ile cennetin kapısına ulaşmıştı. Kamçıyla cennetin kapısına vurdu. Rıdvan, Hz. Muhammed'in geldiğini bildi ve kapıyı açmak için gayret etti. Cebrail ona, "Boşuna çabalama, bu kapıyı ancak Hz. Muhammed açar." dedi. Kapıyı Hz. Muhammed açtı. Bu kapı onun ümmetine yol olacaktır. Bu sebeple, bir kapıyı açmak için kamçı vurmak sünnet oldu. Her kim bu sünnete uyarsa, Hz. Muhammed'le cennete girer.

857-894 Beyit (16. Nükte¹⁵⁶)

Hızır: Hz. Âdem ile Hz. Havva, cennetten sürüldükleri zaman çıplaktılar. Allahu Teâlâ onlara altı yaprak vermişti. Bunlarla örtünmüşlerdi. Hz. Havva, Hz.

¹⁵⁶ Nükte sıralamasında, "on altıncı söz" ifadesi art arda iki defa kullanılmıştır.

Âdem'in yardımıyla bunlardan gömlek dikti. Bu olay kıyamete kadar sünnet oldu. Hz. Ayşe gömlek dikerken, Hz. Muhammed de ona yardım etmişti. Erkek kumaş getirir, kadın da o kumaştan erkeğin yardımıyla giysi diker.

895.-910. Beyit (17. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed, bir gün bir adamın bağlanarak götürüldüğünü görür ve sorar: "Kimdir bu, neden bağladınız?" Onlar da "Divanedir bu, isteriz ki akıllansın." derler. Hz. Muhammed, "Buna divane demeyin, akıllıdır deyin ki uslana." Onlar, "Peki kime deli diyelim?" derler. Hz. Muhammed, "Deli, günahlardan uzaklaşmayandır." buyurur.

911.-920. Beyit (18. Nükte)

Hızır: Yezîd-i laîn, Hz. Hüseyin'i suçsuz yere katlederek dünyanın düzenini bozdu. Hz. Muhammed'e ve Kur'an'a hürmet etmedi. Bu iki suçu işlediği için Hak Teâlâ'nın lânetine uğradı. Bir kişi, Hak Teâlâ'nın düşmanı olursa o kişinin adı her zaman Hak Teâlâ'nın lanetiyle anılır.

921.-930. Beyit (19. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed, fakirliği tercih etmişti. Nefsini öldürmek için bağrına taş basardı. O, taşla nefsinin öldürüp Allahu Teâlâ'ya yakın oldu. Sen de nefsinle mücadele ederek gazi olasın. Gazilikle şehadete eresin.

931.-958. Beyit (20. Nükte)

Hızır: Hz. Ayşe, Hz. Muhammed'in kabrine gittiği zamanlarda Hz. Ömer'in geldiğini görünce, başını ve yüzünü örterdi. Eğer Hz. Ömer orada olmazsa, başı ve yüzü açık olurdu. Oturup ağlardı, gözünden gözyaşı yerine kan gelirdi. Hz. Ömer, kadınların evden çıkarken başlarını ve yüzlerini örtmesini emretmişti. Hz. Ayşe yolda giderken kimse onun yüzüne bakmasın diye böyle bir kural getirmişti. Gerçi o müminlerin annesiydi. Annenin yüzünü oğlunun görmesinde bir sakınca yoktur ama yine de Hz. Ömer bu işi doğru bulmazdı. Bu kural kadınlar için geçerli oldu. Kadınlar buna uysun ki Hz. Ayşe'nin yanı onların makamı olsun.

959.-980. Beyit (21. Nükte)

Hızır: Ben, iki genç ile birlikte yoldaş oldum. Gençlerden biri, "Çok acıktım." dedi. Diğeri, "Sabr et!" dedi. İkinci gün genç yine, "Kardeşim çok acıktım." dedi.

Diğeri, "Sabr et!" dedi. Üçüncü gün de çok açım, deyince diğeri genç, "Hâline şükret!" diye cevap verdi. Aç olan, "Nasıl şükredeyim bu hâle?" dedi. Diğeri genç, "Sabredemiyorsan dön geri!" dedi. Aç olan, "Nasıl dönerim, açlıktan ölürüm." dedi. Diğeri genç, "O zaman canını teslim et şimdi!" dedi. Aç olan genç bir âh çekti ve canını teslim etti. Bu işin aslını sordum ona. O da, "Hak yolunda ölmek iyidir. Başka kapıda canlı olmaktan Hak yolunda toprak olmak iyidir." dedi.

981.-1000. Beyit (22. Nükte)

Hızır: Şeyh Abdullah, dervişlerin iftar yapmaları için ramazan ayında dilencilik yapardı. Onlara yetecek kadar yiyecek temin edip dönerdi. Bütün dervişler de dilencilik yapardı. Onlar yemek bulamadıkları zaman Şeyh'in getirdiklerini yerlerdi. Ertesi gün Şeyh bir şey bulamadı. Dervişler şaka ile ona, "Et ve but getir iftar edelim." dedi. Şeyh, pazara vardı ancak bir şey bulamadı. Dervişlere, "Size yiyecek bulamadım" deyince onlar da, "Canını kebab yap onu yiyelim!" dedi. Şeyh, bir âh etti ve canını teslim etti. Can büryanı ortaya çıktı. O, canını fakirlere ihsan etti. Sen de fakirleri koru, onlara yardım et.

1001.-1016. (23. Nükte)

Hızır: Kadının gözünü öpmek doğru değildir. Çünkü bu durum, ayrılık peydâ eder. Yârin gözünü öpeyim dersin, göz yumulur. Yumulan göz, nasıl görsün ki? Aşığın gözü yumulunca, maşukundan ayrı olur. Can gözünü yumma ki gözün nûr-ı Hak ile dolsun. Aşk erinin gözü her zaman açık olur.

1017.-1032. Beyit (24. Nükte)

Hızır: Mescidin dışında namaz kılma. Mescidin içinde kılmanın sevabı daha fazladır. Gerçi mümine her yer mescittir. Nerede namaza dursan orası sana mescittir.

1033.-1040. Beyit (25. Nükte)

Hızır: Bir kişinin sözü güzel değilse o kişi güvenilir değildir. Güvenilir olmak istersen doğru söz söyle. Kötü sözden kötülük gelir. Sözlerin en doğrusu, Kur'an-ı Kerîm'dir.

1041.-1061. Beyit (26. Nükte)

Hızır: Hz. Yusuf, gömleğinin babasına ulaştırılmasını ister. Yüzüne sürüp gözleri açılsın, der. Sordular, "Neden gözüne değil de yüzüne sürmesini istiyorsun?" Hz. Yusuf, "Gözleri yüzünden zarar gördü. Gömleği gözlerinden başka bir yere sürerse, gözlerinin açılmasına ümidim var." dedi. Hak'tan başka yere bakan gözler kör olur. Hz. Yakup, Hak kapısını bırakıp Yusuf'un yüzüne baktığı için kör oldu. Bu yüzden cezayı Hz. Yakup'un gözleri çekti. Yusuf'un gömleğini yüzüne sürünce de gözleri açıldı.

1062.-1074. Beyit (27. Nükte)

Hızır: Bâyezîd-i Bistâmî'ye sordular, "Arif kimdir?" diye. O da "Arif, şeytanın arayıp da bir türlü bulamadığı kişidir. Şeytan her yeri dolaşır ama arifin yerini bir türlü bulamaz. Çünkü arifin yeri mak'ad-ı sıdktır. Hakk'a ulaşanlara şeytan ulaşamaz." der.

1075.-1082. Beyit (28. Nükte)

Hızır: Şeyh Şiblî, "Dilde her zaman zikir olsun, her zaman Hak ile beraber olursan Hak da seninle beraber olur. Hz. Muhammed'in sözleriyle yoluna devam et." der.

1083.-1089. Beyit (29. Nükte)

Muzaffer: Oku o beyti de olayım şeydâ. Onun manası beni çok etkiledi, onu ezberleyeyim.

Hızır o beyti okuyunca Muzaffer kendinden geçti ve yere düştü. Kendisine gelince ağlamaya başladı. Şeyh Şiblî'ye çok dualar etti.

1090.-1108. Beyit (30. Nükte)

Hızır: Hz. Musa'nın elini ateş yakmıştı. Bunun sebebi şudur: Bir gün Hz. Musa Firavun'un sakalına yapışıp, "Tanrısı mısın sen her şeyin?" dedi. Firavun'un sakalı çekilince Firavun çok acı duymuştu. Hz. Musa'nın elinin yanması meselesine gelince, Hz. Musa önceden Firavun'un tuzuna parmağını banıp yalamıştı. Bunu Allahu Teâlâ diledi. Tuz ve ekmek hakkı çok önemlidir. Tuz ve ekmek hakkından dolayı Hz. Musa'nın eli yandı. Eğer birinin lokmasını yemişsen onun hakkında daha

sakin konuşmalısın. Hz. Musa, Firavun'un tuz ve ekmeğini yedi. Bu sebeple Hz. Musa, Firavun'a daha sakın bir şekilde söylemeliydi. Lütuf ehli her zaman Allahu Teâlâ'ya yakın olur.

1109.-1122. Beyit (31. Nükte)

Hızır: Tuz hakkından dolayı Hz. Musa'nın parmağı ve dili yandı. Müneccimler toplanıp Firavun'a, seni helak edecek kişiye su ve ateş işlemez, dediler. Firavun, "Suya attım ama kurtuldu, bunu iyi biliyorum. O zaman ateş ile sinayayım onu." der. Ardından Firavun şöyle bir ses duyar: "Ona ateş ve su işlemez." Firavun bu sesi duyunca bu işin sırrını anladı. Hak düşmanına her zaman kötülük ulaşır. Bu sebeple Firavun suda boğulmuştur.

1123.-1136. Beyit (32. Nükte)

Hızır: Ebû Hanife bir gün mescide gittiğinde yanında kızı olan bir Arap genç ile karşılaşır ve ona sorar, "Bu kız senin mi?" diye. Genç, "Kıza sorarsan bililir. Helal-zade olduğu sözünden belli olur. Bu helal-zadedir. Eğer haram-zadeyse bana çok acı çektirir, kötü anılan biri olur. Oğul ve kız helal-zade olursa anne ve babası mutlu olur, eğer haram-zade olursa kederli olur. Helal lokma kazan ki çocukların pak olsun" der.

1137.-1149. Beyit (33. Nükte)

Hızır: Cüneyd-i Bağdâdî, bir adamın çocuğunu boynuna alıp dolaştığını görünce, "Bu çocuk kimdir?" diye sorar. Adam, "Düşmanımdır." diye cevap verir. Cüneyd-i Bağdâdî, "Bu nasıl düşman ki yeri boynundur? diye sorar. Adam, "Öldüğünde üzülürüm, yaşadığında cefa çekerim. Düşmanım değil de nedir?" diye cevap verir. Oğul ile kızı çok sevmeye ki safaya iresin.

1150.-1170. Beyit (34. Nükte)

Hızır: İbn-i Nessâc'ı gördüm. Azrail canını almak için gelmişti. İbn-i Nessâc Azrail'e, "Dört rekât namazımı eda edeyim ondan sonra canımı al!" dedi. Azrail, "Bu mümkün değil, vakit geldi canını almam gerekir." deyince İbn-i Nessâc tekbir getirdi ve namaza durdu. Azrail namazına saygı duyup bekledi. İbn-i Nessâc namazını eda ettikten sonra Azrail canını aldı. Ecel gelse bile namazını mutlaka eda et.

1171.-1187. Beyit (35. Nükte)

Hızır: Ebû Hanîfe bir gün çocukların Behlül'ü taşıdığını gördü. Onlara, "Bu divane size ne yaptı? diye haykırdı. Çocuklar da, "Neden bağıırıyorsun? Sen nikâh kıyıp icazet verirsin ey Molla." diye cevap verdiler. Ebû Hanife, "Haram-zadeler çoğaldı." diye cevap verdi. Edep ehli cihanda kalmadı. Edepsizden ve haram-zadeden her zaman uzaklaş.

1188.-1197. (36. Nükte)

Hızır: Hiri şehrinde bir ulu zat, Hz. Muhammed'in lâ-mekân sahibi olması ile ilgili sohbet ediyordu. Dinleyicilerden bir tanesi, "Lâ-mekân nedir?" diye sordu. Ulu zat, "Hz. Muhammed lâ-mekâna irip yakîni buldu." dedi. Her şey mekânda, tende ve canda değildir. Hz. Muhammed lâ-mekâna ulaştığı için kadri ve makamı hep yücedir.

1198.-1216. Beyit (37. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed, lâ-mekân eyleyip Miraca çıktığında dua etti. Ümmeti için çok dilekler diledi. O'nun ümmeti, her zaman Allahu Teâlâ'nın yardımına mazhar olsun. Hilekârlar ne kadar hile yapsa yapsın, her şey Allahu Teâlâ'nın kismetiyile olur. O bağışlayıcıdır, kullarını bağışlar.

1217.-1230. Beyit (38. Nükte)

Hızır: Bir gün bir ulu Şah, Mansûr-ı Ammâr'ın sohbetine katıldı. Mansûr o esnada minberde idi. Şah, Mansûr'a adamını gönderdi. "Şahın methedilmesi için gelmedim. Muradım bir duadır. Huzurunuzda, faydalanmak için geldim, dervişlerin arasında himmet umuyorum." dedi. Şah, Hak ehline yakın olandır. Şaha dervişten dua gereklidir. Şah, dervişi severse sultan; sevmezse zalimdir. Hikmet ehlinde nasibini al ki bulunduğu yere sultan olasın.

1231.-1247. Beyit (39. Nükte)

Hızır: Sultan Mahmut vefat etmişti. Onu rüyasında gördüler. "Hak sana ne yaptı?" diye sordular. Sultan Mahmut, "Bana sultan demeyin, sultanlık geçer de kulluk ebedî kalır. Ben esirliği kabul ettim." diye cevap verir. Bazı hükümdarlar adını sultan olarak tanıtırlar ama şeytanla dost olurlar. Âleme sultan, Allahu Teâlâ'dır. Süleyman veya İskender bile olsan O'nun kapısında kölesin.

1248.-1269. Beyit (40. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed vefat ettiğinde bedeni üç gün bekledi. Medine çok sıcak olmasına rağmen bedeninde herhangi bir bozulma olmadı. Bedeninden güzel kokular yayılıyordu. Hz. Muhammed her iki hâl üzerine mucize göstermişti.

1270.-1284. Beyit (41. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed Miraca çıktığında Hz. Âdem ile karşılaşmıştı. Hz. Âdem, "Ben bir kere buğday yedim, cennetten sürüldüm ama evlatlarım türlü isyan ederler. Allahu Teâlâ onlara ceza vermiyor." dedi. Bu işin sebebini sordu. Hz. Muhammed, "Öncesinde sen adalet terazisinde tartıldın ve boyun iki buklüm oldu, ben fazl terazisinde tartıldım. Allahu Teâlâ rahmet tohumları ekti, ümmetimin günahı çok olursa Hakk'ın fazlıyla affolur." diye cevap verdi.

1285.-1297. Beyit (42. Nükte)

Hızır: "**Allah**, kendi yolunda çarpışırken öldüren ve öldürülen **müminlerin canlarını** ve mallarını, karşılığında cennet vermek üzere **satın almıştır**."¹⁵⁷ Şeytan, "Ben de satmak istiyorum, Hz. Muhammed'in de bu konuda sözü var." dedi. Allâhu Teâlâ, "Ey iblis müddeîlikten vazgeçmedin, 'Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız'.¹⁵⁸ konusunu sen anlamadın." dedi. Her zaman Allahu Teâlâ'ya sığın ki şeytanın şerrinden kurtulasın.

1298.-1316. Beyit (43. Nükte)

Hızır: Allahu Teâlâ, Kur-an-ı Kerim'de üç yerde şöyle dedi: "**Melekler onların canlarını iyi kimseler olarak alırken...**"¹⁵⁹; "**Allah (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölmeyenlerinkini de uykularında alır.**"¹⁶⁰ "**Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak...**"¹⁶¹ Allahu Teâlâ Azrail'e, "Şu kulunun canını alın, dizlerinin bağını çözün." der. Daha sonra Allahu Teâlâ meleklerle, "Siz uzaklaşın, kulunun hâlimden ben eminim." diyerek o kulun canını kendisi alır. Eğer O'na yakın olduysan bütün isteklerine ulaşırısın.

¹⁵⁷ Tevbe/11.

¹⁵⁸ Kâf/16.

¹⁵⁹ Nahl/32.

¹⁶⁰ Zümer/42.

¹⁶¹ Secde/11.

1317.-1330. Beyit (44. Nükte)

Hızır: Hz. Yahya'dan işittim. Mahşer günü bir fakiri getirdiler. Allahu Teâlâ kuluna, "Bana ne getirdin?" diye sorar. Kul, "Eski, yamalı bir elbise getirdim. Dilenmek için yetmiş eve vardım, hepsi de 'Allah versin!' diye beni gönderdi. Hepsi beni sana gönderdi. Ne vereceksin bana? Senden seni isterim." der. Allahu Teâlâ, "Ben seninim, sen de benimsin." diye buyurur.

1331.-1360. Beyit (45. Nükte)

Hızır: Bilal-i Habeşî Mekke'de raks ederdi. O esnada Hz. Ömer geldi. Tuttu Bilal'in elinden, "Ne yapıyorsun böyle?" diyerek kızdı. Bilal, "Raks ederek safaya ulaşıyorum, şevki bulmuşum Mustafa'ya irerek." diye cevap verdi. Hz. Ömer, kırbacını kaldırıp vuracakken eli havada öylece kaldı. O an bir ses işitildi: "Dervişlerime el kakmasın. O kulunun içi aşk ve şevk ile dolu." Hz. Ömer o an şaşırdı ve Bilal'den dua edip elinin aşağı inmesini istedi. Bilal dua etti ve eli aşağı indi. Bundan dolayı sahabeler sema ederlerdi. Gerçi sema nehyedilir ama bu işin aslı vardır. Hz. Ömer, bu semanın hikmeti nedir, diye sordu. Bilal, "Hz. Muhammed'in elinde olsaydı da Ebû Talip imana gelseydi. Bu Hakk'ın elinde olan bir iştir. Hak Teâlâ'ya binlerce şükür ki beni imana getirdi ama o imansız gitti. İman etmek, Hak elindedir. Bunun için raks ederim." dedi.

1361.-1394. Beyit (46. Nükte)

Hızır: Vehb İbn-i Münebbih rivayet etmiştir. Ben ondan dinledim. Allahu Teâlâ cehennemi yarattığında, Cebrail'e oradan bir parça ateş getirmesi emrini verir. Cebrail, ateşi getirince üç yüz parçaya bölmesi emredilir. Bu ateşin her parçası, bir hastalık olup kullara verilmiştir. Kimisi karın ağrısı çeker bundan, kimisi baş ağrısı. Hz. Âdem'den beri her ümmete bu dert ve hastalıklar verildi, dünya malı unutulsun diye. *(Ey insanlar!) Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur.*¹⁶² Bu ayet nazil olunca Hz. Muhammed, "Benim ümmetim zayıftır, ateşin hangi tarafı hafiftir." dedi. Allahu Teâlâ, "Bu işi kolaylaştırdım. Ümmetin hastalık ve ağrı çekerse cehennem ateşinden kurtulmuş olur." buyurdu. Cebrail, Hz. Muhammed'e şöyle dedi: Cehennemden üç yüz ateş getirdim, bu ateşten üç yüz türlü hastalık meydana

¹⁶² Meryem/71.

gelmiştir." Hz. Muhammed, "Bende hastalık ya da ağrı olacak mı?" diye sordu. Cebrail, "Herkes hasta ve sıkıntıya düşecek." dedi. Hz. Muhammed'in de dişi kırıldı. Bu hadise üzerine Veysel Karanî bütün dişlerini çekti.

1395.-1412. Beyit (47. Nükte)

Hızır: Allahu Teâlâ kullarını cehennemden azat eder. Ateş, mümine ulaşırsa serin olur. Sıcak bir yemeği ağzına götürdüğünde üflersen serinletirsin, üşüyen ellerini de üfleyerek ısıtırsın. Allahu Teâlâ dilediğini serinletir, dilediğini soğutur.

1413.-1427. Beyit (48. Nükte)

Hızır: Bir kula ölüm vakti yaklaştığı zaman, Azrail yanına hemen gelir ve canını ver, der. Kul, "Vermem, bu emaneti sen vermedin ki sana vereyim. Hak Teâlâ verdi, O'na teslim ederim." der. Allahu Teâlâ Azrail'e, "Kulum doğru söyledi." diye buyurur. O kula ... adlı, alnında besmele nakşolunmuş bir melek gönderir ve kul o meleğe canını teslim eder.

1428.-1441. Beyit (49. Nükte)

Hızır: Bir baba çocuğunu sünnet ettirirken, çocuk sünnetçiyle karşı karşıya gelir. Hâlbuki anne ve babası onun dikkatini dağıtacak bir nesne gösterdiği zaman çocuk ona bakar ve sünnetçi de işini hemen halleder. Bu hikâyede olduğu gibi bir kul can verirken gökyüzüne bakar ve ona makamını gösterirler. Cennet balıyla ağzı tatlanır. Cehennem ehli ise gideceği yeri görüp gözünü yumar ve ağzına zakkum koyarlar. Cennet ve cehennem ehlinin ölüm hâli böyledir.

1442.-1453. Beyit (50. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed namaz esnasında her zaman imam oldu. Farz namazları cemaatle kılınır. Cemaatsiz farz namazı kılmak doğru olmaz. Hz. Muhammed her zaman önder olmuştur. Bundan dolayı hep imam oldu, hiç müezzin olmadı. O'na uyarsan cehennemden azat olursun.

1454.-1465. Beyit (51. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işittim. Şöyle buyurdu: "Rüzgâr olmazsa her yer pis kokuyla dolar, yıldızlar olmazsa dünya kurur, ahmaklar olmazsa dünya harap olurdu. Fakirlerin bereketi olmasaydı zenginler, zengin olmazdı; zayıflar olmasaydı

asla rahmet inmezdi. Bir yerde sultan olmazsa herkes birbirini yedi, âlimler olmasaydı herkes hayvana dönerdi. Âlemde değişim olmasaydı, yeryüzü fesat ile dolardı."

1466.-1485. Beyit (52. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işittim. Şöyle buyurdu: "Fakir kavim iyidir, sevgi doludur. Yattığında bile uludur. Daima ibadet eder. Allahu Teâlâ'yı her zaman tespih eder. Fakir kerametten nasip almış nebilere yakın kimselerdir. Kim ki fakiri incitirse Kâbe'yi yakmış gibi olur." Hz. Muhammed, böyle buyurdu. Sen de fakiri koru, ona yardım et.

1486.-1495. Beyit (53. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işittim. Şöyle buyurdu: "Her evin bir anahtarı vardır. Cennet kapısının anahtarı ise fakirleri sevmektir. Kıyamette fakirler, Allahu Teâlâ'ya yakın olur." Hz. Muhammed, fakirlikle övünmüştür. Sen de bu yolda devam et ki Hakk'a kavuşasın.

1496.-1506. Beyit (54. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işittim. Şöyle buyurdu: "Yâ Eba'd-Derdâ, fakirlerin gülmesi ibadet, sözleri zikirdir! Allahu Teâlâ, günde üç kez onlara nazar kılar. Onlar, Hak nazargahıdır." Hz. Muhammed, ben fakirim, dedi. Sen de fakir ol.

1507.-1516. Beyit (55. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işittim. Şöyle buyurdu: "Fakirleri sevmek yüce bir iştir. Onlar peygamberlerin ahlakına sahiptir. Onlarla birlikte olmak, salih kulların ahlakıdır. Münafıklar, onlarla birlikte olmaz." Sen de münafıklardan kaç, onlarla beraber olma!

1517.-1527. Beyit (56. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işittim. Şöyle buyurdu: "Ben fakirlerle mak'ad-ı sıdkta oturuyordum." Sen de fakirlerle ol ve onlarla yürü!

1528.-1536. Beyit (57. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işittim. Şöyle buyurdu: "Tasavvuf ehli (fakirler) ve dervişler hakkında kötü konuşmayın. Muhakkak onların ahlakları peygamberlerin ahlakıdır ve onların elbiseleri de yine onların (peygamberlerin) elbiseleridir." Fakirlere karşı azgın bir şekilde davranmayın. Onların hırkasını görüp kötü bir şekilde bakmayın. Onlar, peygamberlerin ahlakına sahiptir. Peygamberlerin kıyafetleri bunlara nasip olmuştur.

1537.-1548. Beyit (58. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işitim. Şöyle buyurdu: "Tasavvuf ehlinin (fakirlerin), dualarına rağbet edin (dikkate alın, onlardan dua isteyin). Çünkü onlar açlık ve susuzluk ehlidirler." Fakirlere ilgi gösterin. Onlar aç kimselerdir. Hak Teâlâ onlara nazar eder, ve onlara güzel dua ettirir. Onların dualara hemen kabul olur. Onlarla birlikte ol. Sakın şeytan gibi riyaya kapılma. İhlâs ile olursan kalbinde hiç şüphe ve kötülük kalmaz.

1549.-1557. Beyit (59. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed şöyle buyurmuştur: "Fakirleri ve yoksulları sevmek peygamberlerin ahlâkındandır. Peygamberlerin şefa'at etmeleri gibi üç (grup), insanlara şefa'at edecektir: Âlim, hizmetçi ve fakir." Fakirleri ve yoksulları sevmek peygamberlerin ahlâkındandır. Onlar, nebilerin şefa'ati gibi şefa'at ederler. Fakirleri sev. Çünkü onların duası cana safa verir. Hz. Muhammed, fakirlikle övünmüştür.

1558.-1570. Beyit (60. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer, sana taharrî konusunu anlatayım! Eğer kıblenin yönünü bilemezsen taharrî gerektir. Çölde taharrî yaparak namaz kılmak vaciptir. Daha sonra kıblenin yönü aklına gelse de namazın kabul olur. Çünkü Allahu Teâlâ, "Kulum yıllardır bana ibadet ediyor, ben onun namazını kabul ettim." buyurur.

1571.-1588. Beyit (61. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer sen bu ayeti bilir misin? "...adalet terazileri kuracağız."¹⁶³ Sana anlatayım. Kıyamet günü bir terazi kurulacaktır. Dünyada bir benzeri yoktur. Dünyadakiler ile kıyaslanmaz. Bu terazi Kaf Dağı'nı bile tartar. Zerrenin ağırlığını da tartar, dağın ağırlığını da. Her türlü sevap ve günah bu terazide tartılır.

1589.-1635. Beyit (62. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer sana bir hikâye anlatayım! Şehr-i Asker'de yaşlı bir adam vardı. Odun kesip, bu odunları şehirde satarak geçimini sağlıyordu. Bir aslanla dost olmuştu. Odunları kesip aslana yüklüyordu, aslan onun merkebi olmuştu. Bir zaman sonra adam hastalandı. Aslan da adamı ziyaret etmek için evine geldi. Aslanı gören halk bir anda kaçmaya başladı, hemen adamın yanına gelerek aslanın kendilerini korkuttuğunu söyledi. Adam, aslanın yanına gitti ve kızgın bir şekilde "Kokmuş ağızlı, bir daha bu şehre girme!" diyerek onu kovdu. Aslan doğruca dağa gitti. Bir zaman sonra ihtiyar adam yine odun kesmeye gitti. Odunları kesti, aslanın gelmesini bekledi ama aslan yoktu. Ardından aslan görüldü. Kükredi ve adama zarar vermek istedi. Adam, "Kızma aslan, seninle dostluğumuz var." dedi. Aslan, "Dostluğumuz gitti, bana kötü söz söyledin, seni öldüreceğim." dedi. Adam, "Beni öldürme!" dedi. Aslan, "Bir şartla öldürmem. Elindeki bıçakla beni öldürürsen seni öldürmem. Aksi takdirde seni öldüreceğim." dedi. Adam düşündü, başka çaresi olmadığını anlayınca bıçağıyla aslanın başına vurdu. Aslan yaralanıp dağa doğru kaçtı. Altı ay sonra aslanla adam karşılaşınca adam, aslanın yarasını sordu. Aslan, "Yaram iyileşti ama bana söylediğin sözlerden dolayı oluşan gönül yarası iyileşmedi." dedi. Gönül kırıcı olmamak gerekir. Dil ile Müslüman'ı incitirsen gönül kırıcı olursun.

1636.-1651. Beyit (63. Nükte)

Hızır: Mümin, başka bir mümine zarar geldiği zaman üzülen kimsedir. Nerede olursa olsun, başka bir mümine sevgi besleyendir. Çünkü bu sevgi imandandır. Ey Muzaffer alçak gönüllü ol, gafil olma! Alçak gönüllü olan kurtuluşa erer. Kimsenin kalbini kırma ki ahirette hiç kimse eteğine yapışmasın!

¹⁶³ Enbiyâ/47.

1652.-1669. Beyit (64. Nükte)

Hızır: Allahu Teâlâ kudsî hadiste, orucun mükâfatını ben vereceğim, buyurur. Kul, Allahu Teâlâ satın alsın diye orucunu tutar. Ya Rabbi orucumu satın al, der. Allahu Teâlâ, iki batman ekmek eder, sen ne kadara satarsın, buyurur. Kul, iki ekmek etmez ben yetmiş yıl ibadete satarım. Allahu Teâlâ, ey kulum ben onun değerini bilirim, orucunu satın aldım, buyurur. Kul; biz fakiriz sen zenginsin Ya Rabbî, senden irer fakire nimet, der. Ramazanda aç doyurursan bin kez hac yapmış gibi olursun. Bu pazarı elden bırakma.

1670.-1681. Beyit (65. Nükte)

Hızır: Hz. Süleyman yetmiş kez bu duayı yaptı: *"Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet."*¹⁶⁴ Hak Teâlâ sana iman mülkünü verdi. Günde yüz kez "İmanımı bu kulundan alma Sultanım!" diye dua et. Yoksa şeytan onu senden almasın. Hz. Süleyman'ın duası kabul oldu. Sen de dua et ki iman mülkün sağlam olsun.

1682.-1709. Beyit (66. Nükte)

Hızır: Hz. Ali'den işittim. Şöyle dedi: "Enes bin Mâlik anlatıyordu. Enes dört bin kelime söylediğini, bu dört bin kelimedenden dördünü ayrı tuttuğunu, söyledi. Sordum bu dört kelimenin ne olduğunu. Birincisi bu zamanın kadınlarıdır. İkincisi, sultana itimat etmemektir. Üçüncüsü, Allahu Teâlâ'dan her ne gelirse razı olmaktır. Dördüncüsü, yetmiş hastalığın evveli ölümdür, ölümü gözle vaktini heba etme."

1710.-1744. Beyit (67. Nükte)

Hızır: Harem içinde duruyordum. O esnada dört çocuğuyla fakir bir Arap geldi. Çocuklar çıplak ve açtı. Eteği taşlarla dolu Kâbe etrafında dolanıyorlardı. Mekke çocukları da ellerindeki taşlarla onu taşıyordu. Arap, "Bir şeyler ver. Buraya gelmişiz, yoksa evini yıkarım!" dedi. O esnada bir el peyda oldu, "Al bu bin altını ey küstah, taş atma!" diyerek bin altın verdi. Arap, o altınları aldığı gibi harem dışına attı. "Malı asiler alır. Ben kerem evime geldim, evini yıkmak için bir küstahlık yaptım ama benim muradım dünya ve ahiret değil, keremdir." dedi. Gökten iki

¹⁶⁴ Sâd/35.

ekmek indi ve çocuklar alıp hemen yemeğe başladılar. Yanına gittim. "Neden bin altını almadın da o iki ekmeği kaptın, bunun sırrı nedir?" diye sordum. Arap, "Maksadımız ekmek ile tuzdu, dünya değildi. Dünyayı sevmek hataların büyüğüdür. Bir şey iste ki hesabını vermek kolay olsun, yediğin lokmanın sıkıntısı sana ulaşmasın. Kanaat edip dünyaya aldanmamak gerekir." dedi.

1745.-1777. Beyit (68. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer, Şiblî'den bahsedeyim! Şiblî şeytanı görmeyi arzu etmişti. Şeytan ona göründü. Şiblî, şeytanı görünce korkusundan konuşamadı. Şeytan, "Korkma ey insan görmek istediğin benim!" dedi. Ardından, aralarında konuşma başladı. Şiblî, evliyaların hâllerini sordu: "Onları hiç azdırır mısın, onların gönüllerine girer misin?" Şeytan, "Onlar sema ederken gönüllerinden feragat ederler, o an onların gönüllerine girerim." dedi. Şeytan kayboldu ama Şiblî'yi hüznü bastı. Daha sonra mescide gitti. O, şeytanın sözünden dolayı Allahu Teâlâ'ya ağlayarak dua etti. Mescitten çıktı. O esnada mescitte yedi genç oturuyordu. O gençlerden biri şöyle dedi: "Lanetlenmiş şeytanın sözüne inanma, ne söylerse söylesin sözünü kendine yakın görme! Hücre-i hasa giremez."

1778.-1802. Beyit (69. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer, Hz. Muhammed'e taş attılar! O'nun dişini kıran taş, hacrû'l-esveddi. Önceden Hz. Muhammed onu öpmeyi dilemiş ama müşrikler müsaade etmemişti. Allahu Teâlâ, "Ya Ahmet sen tasalanma ben onu sana ulaştırırım. Dudağınla birlikte dişine değdiririm, o zaman öpersin o taşı." diye buyurdu. İşte dişinin yarası ondandır. Mekke'ye gidenler o taşı öperler, böylece günahlardan arınırlar. Bir zaman Hz. Muhammed, o taşı bağrına basıp ağlamıştı. Ardından o taştan bitkiler yetişti. Mekke alındığı zaman, Hz. Muhammed onu öptüğü için hacılar da onu öperler. Sen de öp ki yetmiş yıllık günahın gitsin.

1803.-1819. Beyit (70. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer sana Hz. Yusuf'un hâlini anlatayım. Kardeşleriyle yolculuğa çıktığı zaman kardeşleri onu kuyuya attılar. Sonra onu kurt yedi, diye haber ettiler. Kurdu Hz. Yakup'un huzuruna getirdiler. Hz. Yakup, "Oğlumu neden yedin?" diye sordu. Kurt "Ben yemedim, işin doğrusunu Allahu Teâlâ bilir." dedi.

Hızır: Hz. Yakup, "O zaman ona ne olduğunu söyle!" dedi. Kurt, "Ne olduğunu biliyorum ama söyleyemem, çünkü biz gammaz değiliz. Gammazlık kötü bir iştir." dedi. Kurdun dediği gibi gammazlık kötü bir iştir. Gammazlıktan uzak dur ki lanete ve hüsrana uğramayasın.

1820.-1832. Beyit (71. Nükte)

Hızır: Dinle Muzaffer! Hz. Eyyûb semanın lezzetini bilirdi. Bu yüzden, "Ya Rab bana on iki bin dil ver ki seni çok zikredeyim." diye dua etti. Vücudunda on iki bin kurt ortaya çıktı. Bütün kurtlar zikreliyordu. Teninden canına gıda ulaşıyordu. Sen de bol dua edip himmet et ki Rabbin razı olsun, teninden bütün hastalıklar gitsin.

1833.-1852. Beyit (72. Nükte)

Hızır: Hz. Zekeriya ağlayarak şöyle dua ederdi: "Ya Rab dergâhına ayak basmak uzaktır. Başım üstünde bir yol olsun ki geleyim." Daha sonra bin dişli bıçkıyı başının üstüne koyup başını bin parçaya böldüler. O bunu istedi, istediği de oldu. Zekeriya, "Rabbim bana mihman oldu. Ey Rabbim, kimi sana konuk olur kimine sen mihman olursun. Kimini de mancınıkla fırlatıp hânene ulaştırırsın!" dedi.

1853.-1868. Beyit (73. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer! Bir gün Cebrail, elinde biri yeşil biri kırmızı iki elbiseyle Hz. Muhammed'in yanına geldi. Hz. Muhammed, torunları Hasan ile Hüseyin'i çağırdı. Yeşil elbiseyi Hasan'a, kırmızıyı da Hüseyin'e verdi. Yeşil elbise zehre bulaşmış, kırmızı elbise de dünyanın kanına bulanmıştı. Akıl sahipleri bu sırrı, Hz. Muhammed'in anladığı gibi bilse. Bu durumdan sen, onların şehadet hâllerini anladın.

1869.-1893. Beyit (74. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Bir gün şeytana, lanetlenmesinin sebebi nedir, diye sordum. Şeytan anlatmaya başladı: "Cehennem malikleriyle beraber türlü türlü acayip şeyler gördüm. Bir defasında cehennemin derin bir yerine vardık, orada bir minber gördüm. 'Bu kimin?' diye sordum. Malik, 'Bu kürsü, Allahu Teâlâ'ya evvel çok yakın olan birine nasiptir.' dedi. 'Bu minbere bir yazı yazabilir miyim?' diye sordum. İzin verdi. Şunu yazdım: 'Azazilin şerefi gidecektir. Sonu kötü olacak ve

başına türlü hâller gelecektir.' Ey Hızır işte azazil oldu adım. Kıyamet günü olduğunda yine o derin yere ulaşacağım. Allahu Teâlâ 'Ey iblis yürü şu yazıyı oku, bir zaman azazil için sen yazmıştın!' diyecektir. O, minber üstüne çıkıp her sırrı, avaz avaz bağırarak anlatacağım." Her kim kötülüğü kendi dilerse sonunda o kötülük ona ulaşır. Kul Rabbinden ne dilerse, Rabbi ona dilediğini verir.

1894.-1911. Beyit (75. Nükte)

Hızır: Hz. Âdem cennette buğdayı yiyince vasıtasız Hak'tan bir ses işitir: "Neden yedin bu buğdayı? Başına kötü şeyler gelecek." Hz. Âdem, "Bu buğday kime ait, bunu kim yiyecek?" diye sordu. Allahu Teâlâ, "O, Muhammed'in nasibidir." buyurdu. Hz. Âdem ah çekti, "*Rabbimiz, biz kendimize zulüm ettik.*"¹⁶⁵ dedi. Kim yetim malı yerse cezası cehennem ateşidir. Cennette ateş olmadığı için Hz. Âdem dünyaya sürülmekle cezalandırıldı. Hz. Muhammed, yetimlerin başıdır. Yetim malı cehennem ateşi oldu. Kim yerse ona büyük bir dert ulaşır.

1912.-1958. Beyit (76. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Nur-ı Muhammedî, Hz. Âdem'in arkasındaydı. Hz. Âdem namaza durduğu zaman melekler de hemen arkasına durup ona uyarlardı. Çünkü onlar, nur-ı Muhammedî için Hz. Âdem'in arkasında saf tutarlardı. Hz. Âdem'e secde ettiler ama asıl maksat nur-ı Muhammedî idi. Hz. Âdem bir zaman sonra meleklerle, "Siz görüyorsunuz ama ben göremiyorum." dedi. Hak Teâlâ takdir etti ve nur-ı Muhammedî alnına geldi. Hz. Âdem üzgün bir şekilde, "Ya Rab, nur alnımdadır, yine göremiyorum!" dedi. Allahu Teâlâ'nın takdiriyle nur, şehadet parmağına geçti. Hz. Âdem nuru görünce hemen şehadet getirdi. O parmak artık şehadet parmağı oldu. Hz. Âdem'in sünneti gereği hep o parmakla şehadet getirildi. Bir zaman sonra Hz. Âdem uyudu ve uyandığında parmağındaki nurun gittiğini gördü. "Ya Rab nurumu aldın mı?" diye ağlamaya başladı. Bu üzüntüyle buğday ağacına gitti ve içini dökmeye başladı. "Ey buğday, sevdiğimin şekli sana benzerdi!" Buğdayın karnı yarıktı. "*(Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?*"¹⁶⁶ ayeti Hz. Âdem'in zamanında zuhur etti. Hz. Muhammed'in mührünün buğday üzerinde olduğunu fark etti. Bu benim yârim olacak, diyerek Hz. Muhammed'e olan

¹⁶⁵ Arâf/23.

¹⁶⁶ İnşirâh/1.

sevgisinden buğdayı hemen yedi. Hak Teâlâ'dan hitap duydu: "Maksuduna ulaştın, yerin artık dünyadır."

1959.-1972. Beyit (77. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Âdem yaratıldıktan sonra cennetin kapısında kelime-i tevhidin yazılı olduğunu gördü. "Lâ ilâhe illa'llah kısmını biliyorum, Muhammed resul kimdir?" dedi. O anda Hz. Âdem'e bir nida ulaştı: "Muhammed benim en has sevgilimdir. Sen dâhil her şey O'nun için var oldu." Hz. Âdem bir ah çekti ve "O ben değil miyim?" dedi. Hz. Âdem'in ahı yıldırım misali cennete düştü ve ardından buğday ağacı bitti. Hak Teâlâ, bu ağaca yaklaşma, diye buyurdu. Hz. Âdem, Hz. Muhammed'in Allahu Teâlâ'nın habibi olduğunu anladı.

1973.-1990. Beyit (78. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Muhammed vefat ettiğinde dünyada defnedilmeyi arzu ediyordu. Bir gün Cebrail, "Hak Teâlâ sana zümrütten bir tabut gönderdi." diyerek geldi. Hz. Muhammed, "Bu nedir?" diye sordu. Cebrail, "Sen vefat edince, bu tabuta koyup arşa ulaştıracağız." dedi. Hz. Muhammed, "Hak Teâlâ, *Oysa sen onların içinde iken Allah onlara azap edecek değildi.*¹⁶⁷ ayetini buyurdu. Ben kâfirler içinde iken Allahu Teâlâ onlara azap etmedi. Kâfirlere bile azap edilmemişken bu ümmetimi nasıl bırakır giderim? Ben vefat ettiğimde dünyada kalayım ki ümmetime azap ve sıkıntı gelmesin." diyerek toprağa defnedilmeyi tercih etti.

1991.-2023. Beyit (79. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Bir gün Hz. Muhammed Ebû Eyyûb'un evine gitti. Oraya Cebrail geldi: "Ya Resulallah arş, 'Hz. Muhammed neden bana gelmedi de yeryüzünde oldu, ben neden mahrum kaldım?' diye sordu. Üzülüp ağladı." dedi. Hz. Muhammed, "İçim dışım ümmetimin sevgisiyle doludur, onları bırakamam. Sen git sor bakalım neden ağlıyorsun, diye sorunca arş, "Hz. Muhammed bana konuk olmadı, bundan ağlarım." dedi. Melekler arşın bu sözlerini işitince, bu işe şaşırdılar. Bu çok acı bir olay, dediler. Arş onlara, "Toprak O'nun başında olsun, gönlü dilediğinde olsun. Ben isterdim ki bana gelsin ama O

¹⁶⁷ Enfâl/33.

toprağı tercih etti." dedi. Mutlu ol! Çünkü toprağa girdiğin zaman sen de Hz. Muhammed'le birlikte olacaksın.

2024.-2046. Beyit (80. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Nuşirevan devrinde bir zahit halka nasihat ederdi. Üç sene nasihat etti. Her sene üç nasihat etmişti. Bu nasihate kim uyarsa zahit olurdu. İlk sene; hazırınız günahlarınız, hâkiminiz beyleriniz, cennetiniz de evlerinizdir, dedi. İkinci sene; kanaat size yeter, faydasız boş işlere gönül kaptırmayın, zenginliği terk edin ki Hak Teâlâ sizi yüceltsin, dedi. Üçüncü sene; hakkı batıl yapayım deme, senin olmayanı isteme, Hakk'a her zaman yakın olmak gerek, dedi.

2047.-2058. Beyit (81. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! İmam-ı Şâfi ile ilgili bir hikâye anlatayım. İmam-ı Şâfi Mekke'de bir mescitte iken yanına bir Arap geldi. Ona şu beyti okudu: "Efendim! Allah aşkına bana fetva ver. Benim oğlana olan şevkim artınca nasıl olacak?" Bunun üzerine İmam-ı Şâfi ona şöyle cevap verdi: Nefsini okşar daha sonra sırrı gizler. Her işten korkar ve boyun eğer. Bu cevap üzerine o Arap şöyle dedi: "Nefis nasıl okşanır? Zira nefis oğlan katilidir. Onun her uzvu kırılımandır." O Arap'ın bu sözü üzerine İmam-ı Şâfi şu cevabı verdi: "Onun nefsi uzun bir hançer gibi olunca, ona ölümden daha faydalı bir şey yoktur."

2059.-2076. Beyit (82. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Mansûr b. Ammâr'ın vaazında dinledim. Hemedan'da sohbetinde şöyle diyordu: "Âlem üçtür. Biri bu dünya âlemi, biri kıyamet âlemi, birisi de cennet âlemdir. Hak Teâlâ, kullarım benim emrimle abat olur, buyurdu. Kıyamet âleminde Hz. Muhammed şefaattçidir. Cennet âleminde herkes istediğini elde eder. *Orada canlarınızın çektiği her şey var...*¹⁶⁸ Bu üç âlem var oldu. Hak Teâlâ'nın emrini tutasın ki mesut olasın. Mansûr'un böyle söylediğini işittim.

¹⁶⁸ Fussilet/31.

2077.-2088. Beyit (83. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer işit! Hz. Şuayb zamanında bir kişi eşeğini kaybedince kederlendi. Hz. Şuayb'ın yanına gelerek eşeğinin bulunması için dua istedi. Hz. Şuayb dua etti ama eşekten hiç haber yoktu çünkü Hak Teâlâ duasına icabet etmedi. Daha sonra Cebrail geldi ve şöyle dedi: "Eşek dua etmekle bulunmaz. Sen ortaya çıkmasını istersin, Allahu Teâlâ da saklı kalmasını diler. Allahu Teâlâ, 'Ben Settâr'ım. Saklayan gizleyen benim. Benim sakladığımı kim bulabilir?' buyurdu."

2089.-2113. Beyit (84. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hârûnürreşîd Basra halkına zulmediyordu. O devirde, zâhit biri olan Muhammed-i Semmâk yaşardı. Hârûnürreşîd onu huzuruna çağırır ama o yanına gitmezdi. Ancak Hârûnürreşîd zulmetmeye başlayınca hemen huzuruna çıktı. Hârûnürreşîd, Şeyh'i görünce mutlu oldu. Şeyh, Hârûnürreşîd'e "Buraya niye geldim bilir misin?" diye sordu. Hârûnürreşîd, "Bilmiyorum." dedi. Şeyh, "Sana soruyorum, Hak Teâlâ'nın mı hakkı var senin üstünde yoksa senin mi hakkın var Hak Teâlâ'da?" dedi. Hârûnürreşîd, "Bilmiyorum." dedi. Şeyh, "Hz. Muhammed, 'Hak Teâlâ'nın hakkı varsa üzerinde öfkeden uzak dur.' diye buyurdu. Sen de öfkeni yok et ki bu durum, Hak Teâlâ'da hakkın olmaya sebep olsun." dedi. Hârûnürreşîd bu sözü işitince Basra halkına zulmetmekten vazgeçti. Her kim öfkesini yok ederse Hak Teâlâ'da hakkı olur.

2114.-2124. Beyit (85. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed şöyle buyurdu: "Öfkelenen kişinin öfkesinden nasıl kurtulacağını anlatayım. Öfkelenen kişi taharetini ettikten sonra, namaz kılıp Allahu Teâlâ'ya ibadet etsin ve O'nu zikretsinsin." Bu taharet ile ibadetin hikmeti nedir, diye sordular. Hz. Muhammed, "Öfke cehennem ateşidir, abdest suyuyla söner." buyurdu.

2125.-2134. Beyit (86. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Muhammed bir Arap'a nasihat ederken dinledim. "Öfkelenme ki refah bulasın, gazap ehli iflah olmaz. Öfkeyi terk et ki cehennem ateşini görmeyesin."

2135.-2143. Beyit (87. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Katâde, "*İsyancı bir zorba değildi.*¹⁶⁹" ayetini tefsir ediyordu. Dedi ki, "Öfkelenenler asi olup Hak Teâlâ'yı unuttur. Nefsini öfkeyle katledip zamanını şekavet ile geçirir. Öfkeden uzak dur ki cehennem ateşinden uzak durasın."

2144.-2164. Beyit (88. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Şa'bî "Faydasız işleri bırakıp Hak Teâlâ'ya ulaşın!" der. Hz. Muhammed şöyle buyurdu: "Kıyamet günü bir mazlum davacı olarak onu öldüren kişinin yakasına tutup Hak Teâlâ'nın huzuruna getirir ve beni bu öldürdü, der. Hak Teâlâ, 'Neden öldürdün?' diye sorar. Katil, 'Falan kişi emrettiği için yaptım.' der. Hak Teâlâ, 'Benim emrimi bırakıp başkasının emrini yerine getirirsin.' buyurup kırk yıl ateşe atılmasını emreder." Haksız yere kan dökme. Yaptığının cezasını çekersin.

2165.-2173. Beyit (89. Nükte)

Hızır: Bir gün Hz. Muhammed otururken yanına bir genç geldi. Genç, Hz. Muhammed'e, "Emîrim bir kişiyi öldürmemi istedi, ben de öldürdüm. Benim hâlim nedir?" diye sordu. Hz. Muhammed, "Cehennem ateşi yüz parçaya bölünür; biri sana, doksan dokuzu emîrinedir." dedi.

2174.-2188. Beyit (90. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Cehennem ehli cehennemde, "Ya Rahîm bize isyanımızdan dolayı bu hâl oldu, bedbaht olduk." dediler. Hak Teâlâ, "Henüz bedbaht olmadınız, bedbaht kişinin hâleti kolay olmaz." buyurdu. Onlar sevinmeye başladılar. Ardından yine hitab-ı Hak duyuldu. Allahu Teâlâ, "*Aşağılık içinde kalın orada, artık benimle konuşmayın!*" der.¹⁷⁰ Bunun üzerine hepsi dilsiz oldular. Anladılar ki bedbaht kendileriymiş.

¹⁶⁹ Meryem/14.

¹⁷⁰ Mü'minûn/108.

2189.-2234. Beyit (91. Nükte)

Hızır: Ebû Hanife zamanında bir adam yatsı namazına kılarken neler oldu. Dinle! Karısının bir cariyesi vardı. Adam onunla yakınlık kurdu. Adam zannederdi ki karısı uyuyordu. O arada işini halletti ama karısı duydu ve hemen geldi. Bunun üzerine adam hemen başı açık namaza durdu. Kadın, "Baş açık ve taharetsiz bu nasıl namaz kılmaktır? Allahu Teâlâ'dan utanmaz mısınız?" diye sordu? Adam, "Gece kalktığında su bulamayınca abdestsiz ve başı açık namaz kılmak caizmiş. Ben bunun fetvasını öğrendim." der. Kadın, "Nereden işittin?" diye sorar. Adam, "Ebû Hanife söyledi." dedi. Kadın, "Ben bu işi ona bir sorayım, o zaman sana inanırım." diyerek gündüz Ebû Hanife'ye gitmeyi planlar. Kadından önce adam, hemen Ebû Hanife'nin yanına gider ve "Cariyemle bir şeyler yaptım, tedbir olsun diye namazı bu şekilde kıldım. Eğer yaptığım iş açığa çıkarsa yuvam yıkılacak." der. Ebû Hanife, "Adın ne?" der. Adam, "Ömer'dir" der. Ebû Hanife, "Sen evine git, ben bunun fetvasına bakacağım. Hile ile bir yol bulacağım." der. Adam eve gittikten sonra, karısıyla Ebû Hanife'nin huzurunu varırlar. Kadın, meseleyi Ebû Hanife'ye anlattı. Ebû Hanife kadına, "Üzülme bu mesele bana ulaşmıştır. Bu işi Ömer işlemiştir ve bana haberi ulaşmıştır." der. Kadın zannetti ki bu kişi, Hz. Ömer'dir. Cevabını alıp evine döner. Bunun üzerine kocasına, "Doğru söyledin." der.

2335.-2245. Beyit (92. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Mahşer günü olduğunda herkes birbirinden kaçacaktır. Kardeş kardeşten, kişi anne ve babasından, anne ve baba oğlundan uzaklaşacaktır. Ancak bir ümit vardır. Allahu Teâlâ, "*İşte o gün kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçır.*¹⁷¹" buyurdu. Kız kardeş belirtilmemiştir. Bu yüzden o, şefaet edecektir.

2246.-2269. Beyit (93. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle!

Bir zamanlar dervişleri gözetip kollayan bir sultan vardı. Vezirine bin kürk ile bin külahı, gözleri görmeyen dervişlere dağıtılmasını emretti. Gözleri görenlere vermemesini tembihledi. Bu haberi bir molla duyunca vezirin huzuruna çıktı ve kürk

¹⁷¹ Abese/34-35-36.

ile kûlah istedi. Vezir, "Bunları gözleri görmeyenlere vereceğim. Senin gözlerin görüyor." dedi. Bunun üzerine molla, "Eğer gözlerim olsaydı Hak kapısına varırdım, gözsüz olduğum için sizin kapınıza vardım." dedi. Doğru söz söylediği için isteği kabul edildi. Vezir, "İlim ehli Hak Teâlâ'nın kapısını görür. Hak kapısın gözleyerek yürü, yoksa kör olursun ey molla!" dedi. Vezir ona bin altın verip onu gönderdi.

2270.-2277. Beyit (94. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Ka'b-ı Ahbâr'dan duydum. Şöyle dedi: "Müminin kalesi üçtür. Birincisi, Allahu Teâlâ'yı zikrederek şeytanın yollarını kapatmaktır. İkincisi Kur'an-ı Kerim okumaktır. Üçüncüsü, mescide gitmek için gayret etmektir."

2278.-2280. Beyit (95. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed'den işittim şöyle buyurdu: "(Allah) gökten insanlara bir felâket indirdiğinde bu, mescitleri maddeten ve manen imar eden kimselerden uzak tutulur."

2281.-2382. Beyit (96. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Mâlik-i Dînâr şöyle dedi: "Bana ulaştığına göre şanı yüce Allah şöyle buyurmuştur: Ben kullarıma azap etmek isterim, ancak Kur'an için birlikte oturanlara ve mescitleri imar edenlere bakarım."

2383.-2289. (97. Nükte)

Hızır: Dinle Ey Muzaffer! Şakîk-i Belhî'den işittim. Dünya ehli gökten yıldızların döküleceğini görecekler. Ay ve güneşin fitnesinden dolayı yıldızlar dünya üzerine dökülecektir. Ay ve güneşin fitnesinden ötürü asuman ehli yas tutacak. Uykudan uyan, gözünü aç, sana ay ve güneşin fitnesini anlattım.

2290.-2335. Beyit (98. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Muhammed Miraca yükseldiğinde ay ile güneşin, ümmeti hakkında Allahu Teâlâ'ya şikâyetle bulunduğu gördü. Melekler, "Ya Rab, ümmet-i Ahmed'i cezalandıralım! Biz onların günahlarına dayanamıyoruz." dediler. Allahu Teâlâ, "Ben Hallâk-ı âlemim, onların günahlarını görüyorum. Onları helak etmeye kâdirim, size ne oluyor?" buyurdu. Hz. Muhammed bu durumu duyunca ayın giysisine, güneşin de saçına yapışıp cehennem meleğine verdi ve

bunların yüzlerinin karartılıp semada gezdirilmesini istedi. Hz. Muhammed'in bu isteği derhal yerine getirildi. Ardından ay ile güneş, Hz. Muhammed'in eteğine yapışıp pişmanlıklarını dile getirdi. Hz. Muhammed dua etti ve onların yüzlerinin karası gitti. Ancak yılda bir defa yüzleri kara olur. Ay ile güneş Hz. Muhammed'e, "Peki bu kara nasıl gidecek? diye sorar. Hz. Muhammed, "Yılda bir defa bu yüz karası sizde peyda olduğunda, ümmetimin çocukları damlara çıkıp bana salavat getirecekler. İşte o zaman, bu karalık gidecektir." diye cevap verdi.

2336.-2351. Beyit (99. Nükte)

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. İsa, ölüleri diriltmeden önce iki rekât namaz kıları. İlk rekâtte Mülk Suresi'nin birinci ayetini, ikinci rekâtte Secde Suresi'nin ikinci ayetini okuyup namazını tamamlardı. Ardından, Allahu Teâlâ'nın yedi ismini zikredip dua ederdi.

2352.-2365. Beyit (100. Nükte)

Hızır: Hz. Muhammed buyurdu: "Bir kişinin oğlu öldüğü zaman ağlamasın. Hak Teâlâ meleklerle, "Şu kulumun oğlunun canını bu tarafa ulaştırın." diye buyurur. Melekler, "Canını getirdik Yâ Rab!" derler. Hak Teâlâ, "Cennet içinde bir ev peyda ettim, bu eve 'beytü'l-hamd' adını verdim. Her kimin oğlu öldüğünde hamdetsin çünkü oğlunun canı o eve ulaşıyor." buyurdu.

Hızır: Ey Muzaffer yüz nükte söyle dedin, ben de hepsini söyledim!

Muzaffer: Evet söyledin. Hak Teâlâ'ya hamd, Hz. Muhammed'e selam ettin.

2366.-2449. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer Kûh-ı Lübnân'a cuma namazı kılmaya gideceğim!

Muzaffer: Neden oraya gidiyorsun, cuma namazı kılmak için başka yerler de var.

Hızır: Hiçbir şehirde adalet kalmadı. Dünyada cuma namazının kılınması için gerekli emn ü emân kalmadı.

Muzaffer: Orada seninle birlikte namaz kılan kaç kişi var?

Hızır: Dört bin dört yüz kırk dokuz kişi var. Hepsi aynı anda namaza dururlar.

Muzaffer: O mescidi kim yaptı?

Hızır: Dört bin dört yüz abdal ile kırk dokuz ehl-i rihâl yaptı.

Muzaffer: Ben de seninle geleyim de kırk dokuz tamam olsun.

Hızır: Ver elini!

Muzaffer: Hızır'ın eteğini tutunup Kûh-ı Lübnân'a vardık. Erenler toplu hâlde oraya geliyorlardı. Kimi havadan kimi yerden geliyordu. Hızır, her geleni bana tanıttı.

Hızır: Ey Muzaffer, bütün dilleri bilirim ama Arap dili, ilmin kapısıdır! Arap dilinden kismetine ulaşsın. Âlim ile cahilin farkı Arap diliyle belli olur. Ey Muzaffer, kutb-ı âlemsin artık! Hak Teâlâ katında merteben oldu. Biraz sonra kutb yerine sen imam olacaksın

Muzaffer: Müezzinler namaza çağırdı. Herkes namaza hazırlandı. Kutb-ı âlem minberde dualar etti. Beni imamlık için öne sürdüler. İki rekât namazda Kur'an'ı hatmettim. Cumayı kıldıktan sonra oradakiler zikre başladılar. Öyle bir zikir ki zannedersin sinelerinde kazan kaynar. Birisi minbere çıkıp dualar etti. Hızır'dan izin alarak iki rekât şükür namazı kıldım. Hızır, elimden tutarak beni kutbun yanına götürdü. Elini öptüm. Bana, "Cümle varlığı terk et ki olasın yâr, din ve imanını koru!" dedi. Bana biraz nasihat et, dedim. "Hızır senin hocandır, onun yanında biz nasıl nasihat ederiz." dedi. Sizi daima göreyim, dedim. Kutb, "Hepimiz Hızır'ın hizmetçisiyiz, sen de onunla berabersin. Onun nasihatıyla cihan ayakta durur." dedi. Böyle dedikten sonra kutb hemen kayboldu. Hızır'a tekrar tutundum ve oradan Mescid-i Yâfes'e vardık.

2450.-2470. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! Hz. Muhammed vefat ettiğinde taziyesini kimler yaptı?

Hızır: Hz. Muhammed perşembe günü vefat etti. Her yerde hüznün vardı. O an şöyle bir ses duyuldu: "Selam size ey ehl-i beyt! Allahu Teâlâ'nın rahmeti ve bereketi size ulaşsın, her dileğinizi O'ndan dileyin. O, herkesin canını alır; baki olan O'dur. Emrettiği doğru yoldan gidin." Bu ses duyulunca ehl-i beyt ve sahabeler sustular.

Muzaffer: Ey Hızır! O seslenen kimdi?

Hızır: Bendim. Ben olduğumu sahabeler bildi.

2471.-2549. Beyit سؤال گردن مظفر دریا از خض

Muzaffer: Ey Hızır! Nuşirevan kaç yıl adaletle hükmetti?

Hızır: Dört gün adaleti kıldı. Kendisi zalim bir mecusi idi. Onun pişmanlığını anlatayım. Karşısında bir doğan vardı. "Bu kuşun ömrü ne kadardır?" diye sordu. Kimi sekiz, kimi on yıl dedi. Nuşirevan, "Doğan avlanarak beslendiği için zalim olur ve ömrü ancak bu kadardır. Güvercin sakin olduğu için yirmi sene yaşar, zalimin ömrü uzun olmaz." dedi. Bu durumu bilen Nuşirevan bir gün attan düştü ve aklına, attan düşüp ayağını kıran Mısır hükümdarı Kayıtbay geldi. Zalim olan Nuşirevan, "Kim zulüm gördüyse gelsin bana söylesin, hakkını alsın." dedi. Adalet zincirini kurup tahtına oturdu. O kadar çok şikâyet dilekçesi geldi ki kâğıtların boyu tahtına ulaştı. Elini uzatıp bir kâğıt aldı, içinde oğlunun yaptığı zulüm anlatılıyordu. Hemen oğlunun boynunu vurdurdu. Ertesi gün yine dilekçeler geldi. Nuşirevan, içinden bir tanesini çekti ve içinde babasının zulmettiği yazıyordu. Hemen onun da boynunu vurdurdu. Üçüncü gün, yığılan kâğıtlardan bir tanesini çekti ve içinde vezirinin zulmettiği yazıyordu. Hemen onun da boynunu vurdurdu. Dördüncü gün dilekçe sunan olmadı. Böylece herkes huzurlu ve mutlu oldu.

Bir gün Nuşirevan hastalandı. Tabipler toplanıp şöyle dediler: "Senin hastalığın çok zor bir hastalıktır." Nuşirevan, "Ben zulmetmedim, neden bu hastalığa yakalandım?" diye sordu. "Zulmün olmasa bu hastalık sende olmazdı." dediler. "Peki bu hastalığın ilacı nedir?" diye sordu. Tabipler, "Adaletin zamanında yapılmış ama ardından harabeye dönmüş bir evden getirilecek toprak ile sana ev yapacağız. Sen de o evin içerisine girip şifa bulacaksın." dediler. Nuşirevan bu evin bulunması için emretti. Her yeri aradılar ama bulamadılar. Bir zaman sonra Namiyan şehrine vardıklarında, damı göçmüş bir ev buldular. Toprağını getirdiler. O toprak ile yapılan evde Nuşirevan uyudu ve şifa buldu. O şehrin reisini davet edip o evin durumunu sordular. Reis söze geldi: "Adaletin zamanında yıkıldı. Burada bir ulu tacir yaşardı. Ölünce çok malı kaldı. Eşyalarını bir evin içine koyduk, sahibini aramaya başladık. Adaletin ve zulmün zamanında içindekilerle birlikte ev harap oldu. İçindeki kumaşlar

çürüyüp gitti. Bu zulümdür." Nuşirevan'ın yüzü sarardı. Hemen, vârisin gelip hakkını alması için bulunmasını emretti.

2550.-2589. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır, Hatem'in cömertliği nasıldı?

Hızır: Ey Muzaffer, Hatem çok cömertti! Her gün çadırına oturup önüne bin altın koyardı. Haber salardı, ihtiyacı olan gelip alsın diye. Verdiğini geri almazdı. Zengin fakir ayırt etmezdi. Bir gün akrabası gelip yardım istedi. Hatem, "Dilediğin kadar alabilirsin." dedi. O kadar çok aldı ki aldığını hamallar bile götüremedi, aldıklarını tekrar yerlerine bıraktılar.

Muzaffer: Peki Hatem cehenneme gidecek mi?

Hızır: Kâfir olduğu için gidecektir. Ancak cömertliğinden cezası hafif olacaktır.

Muzaffer: Peki İslam beldelerinin hükümdarları neden cömert değil?

Hızır: Onlar İslam'ı terk edip cahil oldular. Kâfirler, adaletle muamele ederler. Müslüman hükümdarlar, Müslümanlara eziyet ederler. Kâfir hükümdarlar, cömertlik ederler ama Müslüman hükümdarlar, elde ne varsa onları almaya çalışır. İslam'ı terk ettikleri için adaletle hükmedemezler, cömert olamazlar. Düzen, gün geçtikçe bozuluyor. Bu zamanın Mehdi'si gelse de bu düzeni değiştirse.

2590.-2617. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer sözümü işit! Söylediklerimi aklında tut! Bir sultan uykuya varmadan önce yarın adalet ile hükmedeceğine niyet edip de yapamazsa, niyet ettiği için niyeti Nuşirevan'ın adaletinden daha iyidir. Müminin niyeti, Nuşirevan'ın adaletinden daha üstündür. Kim kelime-i tevhidi söylerse yüz bin kâfirin adaletinden daha iyidir. Ey Müslüman hükümdar! Nuşirevan ile Hatem kâfirdi. Onlar adalet ve cömertlikle davranırken sen neden Müslümanlara eziyet ediyorsun?

2618.-2660. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır, Hz. Yakup kurt ile ne konuştu?

Hızır: Sana kurdun hâlini anlatayım. Ben o kurdu gördüm ve onun için ağladım. Kurdu Hz. Yakup'a getirdiler. Hz. Yakup, "Ey alçak, oğlumu neden yedin? Bu suç sana yıkılmıştır. Çabuk bul oğlumu!" dedi. Kurt, "Sen zaten söyledin işin böyle olmadığını. Ya diridir ya ölü, ben nasıl bulayım? Beni bu işe salma, beytül-ahzâna gireyim de bu işin sonu bakalım nasıl olacak!" dedi. Hz. Yakup izin verdi ve kurt, otuz sene Hz. Yakup'un hizmetçisi oldu. Kurt yaşlandı, bir gün ağlayarak dua etti: "Ya Rab Hz. Yakup oğluna kavuşsun, ben de hür olup gideyim." Hak Teâlâ duasını kabul etti ve Hz. Yakup oğluna kavuştu. Kurt, "Ey Yakup oğluna kavuştun, artık ben gideyim." dedi. Hz. Yakup, "Senin vesilenle oğluma kavuştum ama sen suçsuzmuşsun, mahcup oldum." dedi. Kurda dua etti. Kurt, tüm kurtların şeyhi olarak bazen dağı, bazen ovayı gezdi. Kurt, inine ulaşır bütün kurtları etrafına topladı. Onlara, "Hz. Yakup'a oğlunun hâlini söylemeyerek hizmette kusur ettim." dedi. Onlar, "Ey anamız sen hiç kusur etmedin! Hz. Yakup'un duasını alarak bütün kurtlara şeyh oldun." dediler.

2661.-2696. Beyit

Muzaffer: Hızır'la Cünûn Ceziresine vardık. Ben tefekkür hâlindeydim. O esnada Hızır geldi. "Yukarıdaki mağaraya gidelim orada bir genç son nefesini verdi." dedi. Mağaraya vardık. Bir genç, taşı başının altına koyup bir parça kumaşla avret yerini örtmüş bir vaziyette ölmüştü. Bir ses duyduk ama sesin sahibini göremedik. Hızır, bu ses hurilerin, dedi. Orada bir el peyda oldu. Nurdan bir ibrik bıraktı. Yine bir ses duyuldu. Ses, "Bu ölüyü yıkayıp defnedin!" diyordu. Hızır, cenazeyi yıkayıp namazını kıldı ve defnetti. Bu gencin kim olduğunu sordum.

Hızır: Ey Muzaffer, o genç Hak dostuydu! Hak Teâlâ, onu sevdiği için kendine mihman yaptı. Ey Muzaffer, kim Allahu Teâlâ'nın sevdiğini severse keramete erer!

2697.-2712. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! Cuma günü vefat eden kişiyi Hak Teâlâ pak edermiş, ona kabir azabı olmazmış. Sen bu konuyu Hz. Muhammed'den işittin mi?

Hızır: Hz. Muhammed, "İki kavme kabir azabı olmaz! Biri cuma günü ölen diğeri ramazan ayında ölerdir." buyurdu. Bu gün ve ayın şerefi vardır. Allahu Teâlâ bunu Hz. Muhammed'in ümmetine nasip etmiştir.

2713.-2766. Beyit

Muzaffer: İbadet etmek için mescide gittim. O esnada Hızır geldi. Sana üç sorum var: Dev ulu kişi olur mu; Cebrail, Firavun'un ağzını neden balçıkla sıvadı; Allahu Teâlâ, dili satın alır mı?

Hızır: Dev bazen büyük olur, bazen de küçük. Dünya kâfirlere mahsustur. Dev, dünyada eğlenir; Müslüman da cennette. Allahu Teâlâ teni değil, kalbi satın almıştır. Cebrail, Firavun'un ağzını balçıkla sıvadı ki imana gelmeye mecali kalmassın. Hz. Musa, Cebrail'e neden böyle yaptığını sordu. Cebrail, "Hak Teâlâ onun imana gelmesini dilemedi." dedi.

2767.-2799. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Adem ile Hz. Havva yasak olan buğdayı yiyince başlarındaki taç ile elbiseleri havaya gitti. Çıplak bir şekilde kaldılar. Hz. Âdem gümüş ağacına varıp yaprak aldı. Hz. Havva da altın ağacına varıp yaprak aldı. Bu yapraklarla örtünüp dünyaya indiler. Altın ve gümüş ağacına dua ettiler. Bundan dolayı Hak Teâlâ, bu iki eşyayı dünyada kıymetli yaptı. Gümüşü onlara helal etti. Ayrıca altını da kadına mal etti. Bu iki nesne, kıymetli eşya oldular. Dinle Muzaffer sana buğdayı da anlatayım! Şeytan onları yoldan çıkarttığı zaman, buğdayı ilk önce Hz. Havva eline aldı. Üç adetti. Birisini gizledi, ikisini Hz. Âdem'e verdi. Hz. Âdem buğday tanesinin birini yedi, birisini geri Hz. Havva'ya verdi. Erkeğin eşini doyurması, Hz. Âdem'in sünnetidir. Bundan dolayı erkekler eşlerini beslerler. Hz. Âdem tırnağıyla buğdayı böldü. Buğdayın karnının yarıklığı bundandır. Kıyamete kadar erkek, eşini bu şekilde doyuracaktır.

2800.-2811. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer sana bir söz diyeyim! Hz. Muhammed'e sordum: "Hz. Hacer hür müydü, yoksa cariye miydi?" Hz. Muhammed şöyle buyurdu: "O hür bir kadındı, onu bir padişah tutmuştu. Tıpkı Hz. Yusuf gibi esirdi, aslı Salih Peygamber'e dayanıyordu. Sare de o padişahın elindeydi. Sare'ye Hz. Hacer'i

bağışladı. Sare de onu Hz. İbrahim'e verdi. Ondan İsmail doğdu ve İsmail'in yüzü nûr-ı Ahmet ile güzellik buldu."

2812.-2823. Beyit

Hızır: Hz. Muhammed'e peygamberlik geldiğinde ilk olarak kimler imana geldi, anlatayım. İlk imana gelen Hz. Hatice'dir. Sare, Hz. Hacer'i Hz. İbrahim'e verince Hz. İbrahim'in oğlu dünyaya geldi. Sare'nin neslinden de birçok peygamber gelmiştir. Alevîler, Hz. Hatice neslinden çoğalmışlardır. Bu iki ananın neslinde bereket vardı. Çünkü onların neslinden gelenlerin kimi nebi, kimi de veli oldu.

2824.-2844. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! Hz. İshak mı kurban olmayı gitti yoksa Hz. İsmail mi?

Hızır: Hz. Muhammed'den dinledim. Hz. Muhammed, Hz. İsmail neslinden gelmiştir. Kurban olmaya giden Hz. İsmail'dir.

Muzaffer: Sare'nin babası kimdi?

Hızır: Sare'nin babası, Nemrud'un yanında bulunan Meşir adlı bir vezirdi. Padişah, oğlancı biriydi. Sare'yi padişahın huzuruna getirdiler. Hz. İbrahim'i de getirdiler. Allahu Teâlâ, Hz. İbrahim'e bütün utanç işleri yok etti. Padişahın katında ne olduysa Hz. İbrahim hepsini gördü.

Muzaffer: Hz. Ayşe'ye atılan iftirada neden böyle bir durum olmadı. Keşke Hz. Muhammed'in üzülmeye sebep olmasaydı?

Hızır: Sare bir kâfirle buluştu. Sare bu yönden töhmet altında kalır. Hz. Ayşe'de ne töhmet vardı ne de şüphe. Töhmet altına bırakanlar, ayetin naziliyle rezil oldular.

2845.-2851. Beyit

Muzaffer: Hz. Musa senin taleben oldu mu? Senin ile arkadaşlığı nasıldı?

Hızır: Pîr ile her kişi istediğini bulur. Pirin sözüyle her zaman hareket et! Piri, bu dünyada önder kabul edip onun yolunda devam et.

2852.-2858. Beyit

Muzaffer: Hz. Yunus'u suya neden attılar, o neden bu azabı gördü?

Hızır: Hz. Yunus'ta muhabbet ateşi çok fazlaydı. Hiçbir su, o ateşi söndüremiyordu. Bu ateşin sönmesi için suya atıldılar.

2859.-2868. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! "*Onların hesabından sana bir şey yok.*¹⁷²" ayetindeki kavimden bahset.

Hızır: Ey Muzaffer! Ekmek ve tuz hakkından anla haber. Bir kişi şarap içerse o şarap, kişinin şanını kötü yapar. Haramı helal, düşmanı dost yaparsa ne olur? Tuz ve ekmeğin hakkını pek bilmez ama bunlardır bütün nimete merkez. Her kadını dilemek ayıp olur.

2869.-2876. Beyit

Muzaffer: Bir kişi namaza durduğunda unuttuğu her şey aklına gelir, bunun sebebi nedir?

Hızır: Hz. Muhammed, "Namaz Allah'ın nurudur." buyurdu. Her şey nur ile görünür. Bu sebeple kaybettiğin her şey namazda görünür.

2877.-2886. Beyit

Muzaffer: Ölümlere neden hoş kokular sürülür?

Hızır: Ölen bir kimse için dua okunur, üstüne koku sürülür. Çünkü kabirde gelincik gelip ölünün gözü ile burnunu koparır. Ölüde hoş koku olursa, gelincik yaklaşamaz.

2887.-2913. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! "*Bana (mazeretini gösteren) apaçık bir delil getirmediğin kesinlikle onu ağır bir şekilde cezalandıracağım, ya da kafasını keseceğim.*¹⁷³" ayetini açıklar mısın?

Hızır: Bu durumu hüthüte sordum. "Hz. Süleyman'ın sana cezası nedir, seni neden bu sıkıntıya düşürdü." dedim. Hüthüt ağladı ve anlatmaya başladı: "Bir kişi halkın diline düştü mü bütün acıların en acısı budur. Nice kuşlar var dünyada, hiçbiri

¹⁷² Enâm/52

¹⁷³ Neml/21.

benim gibi olmadı. Kişi, yârinden uzak olursa gerçek ceza budur. Dosttan ayrılan safa bulmaz. Arif ile cahil bir araya geldiğinde ikisinin dost olması mümkün değildir. Dosttan bir kırıcı söz ancak düşmanı sevindirir. Düşmanın sevinmesinden daha kötü bir iş olmaz. Hz. Harun, kardeşi Hz. Musa'ya, '*Sen de bana böyle davranarak düşmanları sevindirme. Beni o zalimler topluluğu ile bir tutma.*¹⁷⁴' dedi." Düşman sevindirme, dostu her zaman göz et. Allahu Teâlâ, Firavun ve beraberindekileri suda boğdu.

2914.-2922. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır bu dünyada neden ölümsüz oldun?

Hızır: Anlatayım. Azrail canımı almak için geldiğinde ona, "Ey Azrail bende dört can vardır! Bu dört cana, nasıl doyayım? Bu zeminde yattığımda, beni ehl-i zemin nasıl anacak?" dedim. Hak Teâlâ, "Ey Azrail o benim hatırıma talep eder, bunu ölmek için sebep gösterir! Sen onu bırak ki bütün zamanları görsün!" buyurdu.

2923.-2933. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Bir gün Hz. Musa'nın yanıdaydım. Hz. Muhammed ile ilgili konu açıldı. Hz. Musa O'nu andı. Şöyle dedi: "O'na Hak Teâlâ'dan kitap inecektir. O kitabın ilk suresi Fatiha'dır. Her kim bu sureyi okursa, kabre imanla gider. Sekerat ile kabir azabı ona erişmez. Sırat köprüsünden geçer, kıyamet korkusu yaşamaz." Hz. Musa, Fatiha Suresi'nin hikmetini böyle anlattı.

2934.-2969. Beyit

Hızır: Ben de iki şeye müştâk olmuşum.

Muzaffer: Onlar nedir?

Hızır: Birisi cemel-i Muhammed, diğeri Fatiha Suresi'dir. Bunlara ermek için ağladım. Hak Teâlâ, "Ey Hızır bunlar için ağladın, bunların sevabını bildin! Sana ömür verdim ki Muhammed'in devrine ulaşip Fatiha Suresi'ni ondan öğrenesin." buyurdu. Hz. Muhammed devrine ulaştım, istedim ki onu bulayım. Medine'de bir eve girdim ama ev sahibinin ahlakı kötüydü. Adı Hadend'di, Hz. Muhammed ile aynı gün doğmuştu. O, kendini peygamber ilan etmişti. İşi gücü hilekârlıktı. Hz. Muhammed,

¹⁷⁴ A'râf/150.

vefat ettiği gün Hadend sakatlandı ve o gece öldü. Hz. Muhammed vefat ettiği zaman mübarek bedeni üç gün bekledi. Medine'nin o sıcak günlerinde bedeninden güzel kokular yayılıyordu. Yaşamında ve vefatında hep güzel kokardı. Üç gün defnedilmemesinin sebebi, sahabelerin nübüvvet mührünü öpmek istemelerindendir.

2970.-2987. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Muhammed hırkasını giyinip gezinmeye çıktı. O esnada, nübüvvet mührünü Hz. Ömer görmedi. Bu duruma çok üzüldü. Hz. Ebûbekir'e, "Nerede mühür göremedim, bu durum beni çok üzdü." dedi. Hz. Ebûbekir, "Üzülme sabırlı ol, bu işin hikmetini anlarsın!" dedi. Bu konuşmalar devam ederken Hz. Muhammed hırkasını açtı ve Hz. Ömer mührü gördü. O esnada hoş bir ses duyuldu: "Ey Ömer, nübüvvet mührünü biz alıp gökyüzüne çıkarmıştık! O mühür ile vahiy kapısını mühürlemiştik. Artık yeryüzüne peygamber gelmeyecek, Cebrail de vahiy indirmeyecektir."

2988.-3003. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Muhammed'in defnedildiği günün gecesinde uykuya daldım. Rüyamda Hz. Muhammed'i gördüm. Nübüvvet mührünü kimin götürdüğünü sordum. Hz. Muhammed, "Cebrail götürdü." dedi. Neden götürdüğünü sordum. Hz. Muhammed, "Münafıklar öpmesinler, diye götürdü. Eğer onu öpseler cehennem azabından kurtulurlardı." dedi.

3004.-3135. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Bir gün Medine'ye gittiğimde Da'd, Kâfe ve Hadend bir evde oturmuşlar, Hz. Muhammed hakkında kötü söz söylüyorlardı. O kötü huylu Hadend, hep kötü sözler sarf etti. Onların sözleri zoruma gitti. Onları dağıtmayı istedim. Hükm-i şer' ile kısas etmek istedim. Kapılarını çaldım ve içeri girdim. Onlar beni görmeyip dışarı çıktılar. Kapıyı çalanı göremeyince içeri girdiler. Kapıyı çalan gitti, dediler. Benim içeride olduğumu görmediler. Birbirleriyle konuşmaya devam ettiler. Hadend, "Muhammed (Sav) başımıza çok kötü şeyler getirecek." dedi. Kâfe, "O ulu kişi hakkında b...k yedin!" dedi. Hadend, "Ümmetinden en kötüsüne bile Hak Teâlâ cennet verecekmiş." dedi. Kâfe, "Muhammed'in sözüne güvenilir, sınıadım onu." dedi. O esnada bir ses duyuldu. O

sesi Da'd ile Kâfe işitti. "Bu ses Allahu Teâlâ'dan geldi." dediler ve Müslüman oldular. Hadend, Müslüman olmadı. Da'd ile Hz. Muhammed'in yanına vardım. Elimde hediyem yoktu. Da'd Müslüman olmuştu, bundan daha iyi hediye olmazdı. Hz. Muhammed'in elini öpüp yanına oturdum. "Sana bir سوالim var." dedim. "Cevabını bilirim, söyleyeyim." dedi. "Ben nasıl biriyim?" diye sordum. Hz. Muhammed, "Sen kardeşim Hızır'sın, Hızır'ın iki kişi ile birlikte geleceğini Cebrail bana bildirdi. Onların konuşmaları da bana bildirildi." dedi. Hz. Muhammed, Kâfe ile Da'd'a cennet hâllerinden bahsetti. Daha sonra onlar şehadet getirdiler. "Ey Allah'ın Resulü, Hak Teâlâ'dan senin ümmetinden olmam için uzun ömürlü olmayı ve bir de Fatiha Suresi'ni öğrenmeyi diledim. Seni görmek nasip oldu. Bana Fatiha Suresi'ni öğretmeni istiyorum." dedim. "Öğreteyim ki kurtuluşa eresin." dedi. Şükür ki isteklerime ulaştım. Hz. Muhammed bana şöyle dua etti: "Ey Hızır kardeşim! Ümmetime yâr ol, evliyalara önder ol. Kıyamete kadar ömrün olsun, ümmetim içinde yaşayasın." Bunun üzerine, "Baş üstüne Sultanım, hizmet edeceğim." dedim.

3136.-3153. Beyit خبر موسى عليه السلام از محمد صلى الله عليه وسلم

Hızır: Ey Muzaffer işit! Hz. Musa'nın yanına vardım. Bana bir dua okudu. Sonra, "Muhammed ümmeti ol ki Allahu Teâlâ sonsuz rahmet etsin." dedi. Ben Hızır'ım ama yine de ona bir soru sordum: "Tevrat içinde Hz. Muhammed hakkında neler anlatılıyor?" Hz. Musa, "O, Tevrat içinde övülmüştür, onun sıfatları da yer almaktadır." dedi. Ey Musa, "O'nun faziletlerinden bahset." dedim. Hz. Musa anlatmaya başladı: "Her kim Zebur ile İncil'i okuyup amel etse, bütün kitapları okuyup amel etse ve sınırsız sevap alsa, bu sevaplarla birlikte on peygamberin sevabı kadar sevap Muhammed ümmetine verilir. Ümmet-i Muhammed bir gece sabaha kadar ibadet etse, on peygamber sevabını alır. Bir kez günahı için ağlasa, cennet içinde yerini yapmış olur."

3154.-3199. Beyit

Hızır: Hz. Muhammed şöyle buyurdu: "Ey Da'd dinle beni! Çar-yârimle dünya aydınlanır. Ey Da'd onları yanıma getir!" Da'd onları çağırdı. Hz. Muhammed her birini övdü. Hz. Muhammed: "Benim ilim şehrimin kapısı Ali'dir. Ey Da'd, ilmi ondan öğren! Hak Teâlâ'nın rızası her zaman Ebûbekir'ledir. Bedeni toprağa girip

çürüse, cisim gidip sadece can kalsa, o cana safvet erişir, derde derman erişir. Her nebi görse tanır o canı. Hak Teâlâ rızası her zaman Ömer'e ulaşsın. Ömer, cennet sahrasında bir güneştir. Osman, her yeri görür. Ferşten arşa kadar ulaşır gözü. Hakk'ın nuruyla uzağa ulaşır, uzaklık gider yakınla buluşur." Hz. Ali söze geldi: "Bir göz ki Hakk'ı görürse gerçek bir âlem olur. Uzaklık aradan gider, yakınlık oluşur. Ey Da'd şükür ki sen kötü olmadın! O Hadend'in, kalbi kasvetle doldu." Hz. Muhammed: "Ey Ali güzel söz söyledin! Sen ve ben, Musa ile Harun gibi biriz." buyurdu.

3200.-3214. Beyit

Hızır: "Ey Muzaffer dört ay ayrı kalacağız!" O mukaddes evde kaldım, hoş ibadetle meşgul oldum. Dört ay kaldıktan sonra Muzaffer'in yanına döndüm. Baktım ki ibadetle meşgul.

Muzaffer: Şükür ki geldin. Bana namazın erkânını ve imanın ne olduğunu anlat. Namazı, Hz. Muhammed'in kıldığı, imanı da bildirdiği gibi anlat.

Hızır: Anlatayım imanın esaslarını ki azaptan canını kurtarasın.

3215.-3223. Beyit ابتداء مسلمانى

Hızır: Allahu Teâlâ'ya şükredip ibadetle meşgul olacaksın. O, her türlü noksanlıktan münezzehtir. Her şeyi O yaratmıştır. Bu dinin yolu Hak Teâlâ'ya kulluk etmektir. İlk önce imanın esaslarını bilmelisin, ardından ibadetlerin erkânını öğrenmelisin. Küfür sözlerden uzak dur, O'nun emirlerine her zaman uy.

3224.-3240. Beyit باب في الإيمان

Hızır, imanın şartlarından bahsetmektedir.

3341.-3247. Beyit باب في الإيمان

Hızır, İslâm'ın şartlarından bahsetmektedir.

3248.-3255. Beyit باب في الإيمان

Hızır, abdestin farzlarından bahsetmektedir.

3256.-3268. Beyit باب سنن الوضوء وهي عشرة

Hızır, abdestin sünnetlerinden bahsetmektedir.

3269.-3277. Beyit باب في ما يستحب في الوضوء وهي ستة

Hızır, abdestin müstehaplarından bahsetmektedir.

3278.-3287. Beyit باب آداب الوضوء وهي ستة

Hızır, abdestin adaplarından bahsetmektedir.

3288.-3295. Beyit باب نوافل الوضوء وهي ستة

Hızır, abdestin nafilelerinden bahsetmektedir.

3296.-3303. Beyit باب كراهية الوضوء وهي ستة

Hızır, abdestin kerihlerinden bahsetmektedir.

3304.-3311. Beyit باب مناهي الوضوء وهي ستة

Hızır, abdestin menhiyatından bahsetmektedir.

3312.-3325. Beyit باب نواقض الوضوء وهي سبعة

Hızır, abdesti bozan durumlardan bahsetmektedir.

3326.-3329. Beyit باب فرائض الغسل وهي ثلاثة

Hızır, guslün farzlarından bahsetmektedir.

3330.-3336. Beyit باب سنن الغسل وهي ستة

Hızır, guslün sünnetlerinden bahsetmektedir.

3337.-3351. Beyit المعاني الموجبة للغسل وهو على نوعين

Hızır, guslü gerektiren durumlardan ve guslün çeşitlerinden bahsetmektedir.

3352.-3376. Beyit باب شروط الصلاة وهي ستة

Hızır, namazın şartlarından bahsetmektedir.

3377.-3386. Beyit باب أركان الصلاة وهي ستة

Hızır namazın rükünlerinden bahsetmektedir.

3387.-3398. Beyit باب يجب في الصلاة وهي سبعة

Hızır, namazın vaciplerinden bahsetmektedir.

3399.-3419. Beyit باب سنن الصلاة وهي أربع عشرة

Hızır, namazın sünnetlerinden bahsetmektedir.

3420.-3461. Beyit باب في ما يستحب في الصلاة خمس وعشرين

Hızır, namazın müstehaplarından bahsetmektedir.

3462.-3481. Beyit باب ما يكره في الصلاة عشرة

Hızır, namazın mekruhlarından bahsetmektedir.

3482.-3508. Beyit باب ما يفسد في الصلاة وهي أربعة عشر

Hızır, namazı bozan hâllerden bahsetmektedir.

3509.-3559. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır dört ay neler yaptın?

Hızır: Önce bir namaz kılalım ardından anlatacağım. Ey Muzaffer dinle! Hz. Ali şöyle dedi: "Ben Hz. Muhammed'den işittim. Bir kişi perşembe günü oruç olarak kuşluk vaktinde dört rekât namaz kılsa huzur bulur. Kıldığı namazda ilk rekâtta Fatiha ardından dört kez¹⁷⁵ İhlâs Suresi, ikinci rekâtta Fatiha Suresi ve ardından on üç kez İhlas Suresi, üçüncü rekâtta Fatiha ve on iki kez İhlas Suresi, dördüncü rekâtta Fatiha Suresi ve yine on iki kez İhlas Suresi okursa toplam bu namazda elli İhlas Suresi okumuş olur. Namazını bu şekilde kılıp ardından virtlerini yaptıktan sonra, 'Ya Rab; Hz. Havva, Hz. Sare, Hz. Asiye, Hz. Meryem, Hz. Fatma, Hz. Ayşe, Hz. Hatice'nin yüzü suyu hürmetine duamı kabul et!' diye dua etmelidir. Eğer bir kişi namazını bu şekilde kılıp dualarını böyle ettiğinde duaları kabul olmazsa, kıyamet günü eteğime yapışsın ve hiç fayda görmedim desin." Ey Muzaffer bunu birçok kişiye öğrettim! Hepsinin duasının kabul olduğunu gördüm.

3560.-3640. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır dört aydır neredeydin? Anlatacağım demiştin.

Hızır: Yaşadığım her şeyi anlatayım. Doğuda Reşik isimli bir şehre gittim. Muazzam bir şehirdi. Orada yaşayanların hepsinin adı Ebûbekir'di. Orada bir ay durduktan sonra Müsekkî adlı şehre vardım. Burada yaşayanların adı ise Ömer'di.

¹⁷⁵ Namazda elli İhlas Sûresi okunduğu belirtiliyor. Bu sebeple, burada belirtilen rakamın dört değil on dört olması gerekmektedir.

Burada da bir ay kaldıktan sonra Neşeka adlı şehre geçtim. Burada yaşayan herkesin adı Osman'dı. Burada da bir ay kaldıktan sonra Haryîs adlı şehre vardım. Burada yaşayan herkesin adıysa Ali idi.

Reşik ehline "Adınız neden Ebûbekir?" diye sordum. "Bizim isimlerimiz yanında bir isim daha vardır. Bu isimler Ebûbekr-i Musa, Ebûbekr-i Sâbit gibi." dediler. "Peki, neden hepinizin isminde Ebûbekir var?" diye sordum. Şöyle anlattılar: "Bir gün, içinde Hz. Ebûbekir'i metheden bir kâğıt bulduk. Bize bu isim çok hoş geldi. Bundan sonra doğan erkek çocuklarımıza Ebûbekir adını koyacağız diye kendimize bir söz verdik. Kıyamete kadar bu ad ile var olacağız." Orada ehl-i tedbir bir pîr gördüm. "Adın ne?" diye sordum. "Ebûbekr-i ahd'dır." dedi. "O kâğıt nerede?" dedim. "Bir pîrimiz var, ondadır." dedi. Yazıyı getirdiler, baktım. İyi dinle Muzaffer! O kâğıt Tevrat ayetiydi ve Hz. Ebûbekir'i methediyordu. O halkın içinde vezir veya bir emir yoktu. Bunun sebebini sordum. "Biz ehl-i insafız, bizde zulüm olmaz. Bey ile paşayı neyleyelim. Kadı ile müftü de yok." dediler. "Peki, anlaşmazlıklarınızı nasıl çözersiniz?" diye sordum. Şöyle anlattılar: "Zor bir meselemiz olursa bunu bir kâğıt üstüne yazarız. Sonra o kâğıdı bir varak üstüne koyarız. Ardından, ya İlâhî bu ism-i a'lâyî bize verdin, bu isim hatırına meselemiz biline, deriz. O esnada meselenin altında yeşil bir yazı yazılır ve sorumuzun cevabı alınmış olur." Bunun üzerine, "O varak nerede? Ben de göreyim, benim de bir sorum olacak." dedim. Elimi bir pir tuttu ve başka bir pirin evine götürdü. Meğer varak ondaymış. "Meselen nedir?" diye sordular. "Babam vefat etti. Biz iki erkek kardeşiz, annem ile bir de kız kardeşim var. Miras paylaşımı nasıl olur?" diye sordum. Anlattıklarım yazıldı ve o varak üstüne konuldu. Baktım ki yeşil bir yazı peyda oldu. Şöyle yazıyordu: "Annenize altıda bir, ikişer pay size bir pay da kız kardeşine verilir."

Oradan ayrıldım Müsekki şehrine vardım. Aynı soruları onlara da sordum, onlar da aynı cevapları verdiler. Oradan da ayrılıp önce Neşeka, ardından Haryîs şehirlerine vardım. Onlara da aynı soruları sordum, onlar da aynı cevapları verdiler. Bu şehirler bana garip gelen ulu şehirlerdi. Benden başka da bu şehirleri gören olmadı.

3641.-3686. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! Hz. Muhammed, "Besmele çeken cehenneme girmez." buyurmuş. Bu meseleyi anlatır mısın?

Hızır: Bu meseleyi Hz. Lokman biliyordu. Oğluna anlatmıştı. Hz. Lokman oğluna, "Besmele ile her işe başla, gönlünde hiç kötülük ve bozukluk olmasın." dedi. Bu nasihatten sonra yüz yıl daha yaşadı. Hz. Lokman'dan bu konuyla ilgili dinlediğim bir hikâye var, sana şöyle anlatayım: Cennetin reyyân adlı bir kapısı var. Bu kapıdan ramazan ayının hoşnut olduğu kimseler girer. Bu kimseler oruçlarına besmele ile başlarlar. Besmelenin bereketiyle besmelenin harflerine benzeyen dokuz melek o kimselere yâr olur. Dünyada besmeleyi çok zikreden kişiler de bu kapıdan cennete girer. Cennetin sekiz kapısı vardır: Bâb-ı reyyân, bâb-ı Allah, bâb-ı rahmet, bâb-ı teslîm, bâb-ı siyâh, bâb-ı ..., bâb-ı rıdvân ve bâb-ı ümmettir.

3687.-3717. Beyit سؤال گردن مظفر از خضر عليه السلام

Muzaffer: Ey Hızır! Hz. Muhammed, anne ve babasının mezarını gördü mü?

Hızır: Evet gördü. Annesinin mezarının üstünde gözyaşı döktü. Hz. Muhammed'in iki damla gözyaşının bereketiyle annesi kabir azabı görmedi. Anne ve babasının mezarına gittiğinde başında destar vardı. Bu davranış halk içinde sünnet hâline gelmiş, anne ve babasının kabrini ziyarete gidenler başlarını örtmüşlerdir. Hz. Muhammed, annesinin kabrini çok ziyaret ederdi. Sahabeler, "Ya Resulallah, babanızın da kabri var, onu da ziyaret etseniz." dediler. Bunun üzerine babasının kabrine gittiler. Hz. Muhammed, üzüntüsünden ağladı. "Ey baba! Çare yoktur, her ne takdir edilse o mutlaka ulaşır." dedi. Eline bir taş alıp okudu ve sonra mezarın içine bıraktı. Hak Teâlâ, kabir azabını ortadan kaldırdı.

Muzaffer: Taş atmak nedir, bu konuyu anlatır mısın?

Hızır: O taş ile Hak Teâlâ, Hz. Muhammed'i babasına duyurmuştur. Her kim bir mezara gittiğinde aynı davranışı yapsın. Çünkü bu sünnettir.

3718.-3773. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer! Sana omzundaki iki kâtipten haber vereyim!

Muzaffer: Ey Hızır, nice zamandır düşünüyorum! Onlar uyurken bile yazıyorlar. Peki neyin üstüne yazarlar, o yazı nasıldır?

Hızır: Ey Muzaffer, kimse bu soru gibi bir soru sormadı! Anlatayım dinle! Allahu Teâlâ, cennet ile cehennem arasında çok büyük bir ağaç yarattı. Sidre gibi gelişmişti. Adı münebbihtir. Kökü toprağın altında, tepesi arşa kadar uzanır. Ne kadar Âdemoğlu varsa o kadar yeşil yaprağı vardır. Allahu Teâlâ bir kulu yaratınca iki tane de melek yaratılır, yanlarında da bir tane dev vardır. Bu melekler Kırâmen Katibin'dir. Bunlardan birisi o ağaca varıp iki varak alır. Kul âkil bâliğ olunca melekler omzuna binerler. Elllerinde kudret kalemi sağdaki melek hayır işlerini, soldaki melek şer işleri yazar. O ağacın budakları, kalemleridir. Sağ taraftakinin adı Sûd, sol taraftakinin Tûd'dur. O ağacın yaprağı defterdir. Bu yaprak dolduğunda hemen iki tane daha getirirler. Bir kişi doğduğunda bir dev doğar. O kişi öldüğünde kâtipler tüm yazılanları toplar, o devin boynuna asarlar. Kıyamet günü dev yüklendiği defterleri getirir. Eğer ölen çocuksa o iki melek kıyamete kadar onun yanında durur. Anne ve babası o çocuk hakkında ne söylerse melekler hemen yazarlar. İyi anarlarsa da yazarlar, kötü anarlarsa da yazarlar. Eğer kâfir, iyi amel işlerse imanı olmadığından bu iyilik mümine yazılır; mümin kötülük işlerse bu kâfire yazılır.

3774.-3782. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır kabir azabını işiten olur mu?

Hızır: Hz. Ayşe'den işittim. Hz. Muhammed ona söylemiş. Kabir azabını sadece böcekler işitir, dedi.

3783.-3792. Beyit سؤال مظفر از عدّت خواتون نبوي

Muzaffer: Hızır'a Hz. Muhammed'in eşlerinin sayısını sordum.

Hızır: Bu soruyu Ebû Hanife'ye sordular. O da Hz. Muhammed için sayı yoktur. Hatta bir arada bile nikâh olur. Ama bu durum kimseye mubah değildir. Bu konuyu İmam-ı Hanbel'e de sordular. O da aynı cevabı verdi.

3793.-3818. Beyit

Muzaffer: Basra'da Hızır'la bir mescitte oturuyorduk. O esnada bir gencin canını teslim ettiğini gördük. Ama o gençte ne bir korku ne de korku sebebiyle bir inleme vardı. Kolayca canını teslim etti. Hz. Muhammed, ölüm zamanı yaklaştığında sinesine soğuk su saçardı, ateşi gitsin diye. Bunun hikmeti nedir?

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Muhammed, ölüm yaklaştığında sinesindeki ateşe su serperdi. O esnada, "Allah'ım ölüm sekarâtını bize kolaylaştır." derdi. O'nun sinesinde esrar vardı, diledi ki ziyan olmasın. Su ile böyle yapardı. Bu suyu sahabeler içerlerdi, kurtuluşa ermeyi gaye edinirlerdi. Hz. Muhammed son anlarında, "Allah'ım ölümümü kolaylaştır." derdi. O'nun can korkusu asla yoktur, ölüm anının kolaylığını istemiştir. Hak Teâlâ O'na, gönlünün istediğini verdi; ümmetine de bu korkuyu ulaştırmadı. Hepimize şefaât O'ndandır.

3819.-3889. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in matemini anlat. Her yıl matem yapıp ağıtlar söylenir. Bunun hikmeti nedir?

Hızır: Herkes onlar için gözyaşı döker. Bazıları onlar için ağlamayı men etti. Yeryüzünde ümmet-i Muhammed, gökyüzünde melekler yasını tutar. Hz. Muhammed buyurmuştu. Dinle sana anlatayım: Hz. Muhammed Miraca çıktığında geçmiş ümmetlere ait ruhların yas tuttuğunu görür ve sebebini sorar. Onlar da Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin için yas tuttuklarını söylerler. Hz. Muhammed, "Ben Miraca çıktığımda hayattaydılar, bu haberi kimden işittiniz?" diye sorar. Onlar da ay ile güneşten işittiklerini söylerler. Hz. Muhammed, ay ile güneşi yanına çağırır ve işin aslını anlatmalarını ister. Ay ile güneş şöyle dedi: "Daha Âdem yaratılmadan önce Hak'tan bütün cihanın yas tutması için ferman geldi. Allahu Teâlâ, Hz. Hasan ve Hüseyin yaratılmadan önce yeşil ve kırmızı elbiselerle onlar için yas tutulmasını emretti. Onların yası ölümlerinden önce yapıldığı gibi sonra da olacak." Allahu Teâlâ'dan emir geldiği zaman ay yüzünü karartır, güneş de tırmalar. İşte husuf ve kusefun sebebi budur. Kadınlar ayı, erkekler de güneşi taklit ederek yaslarını tutarlar. Onların yasını geçmiş ümmetlerin ruhları, ay, güneş ve ümmet-i Muhammed'in fertleri tutarlar. Ümmet-i Muhammed'in kadınları karalar giyip

kiyafetlerini parçalar. Her yıl tabiat yeşil kiyafetiyle, "Bu, Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in düğünüdür; nimetlerden dilediğiniz kadar yiyin." der.

3890.-3910. Beyit

Muzaffer: Ahvaz şehrinde o gece sufiler semaya başlamıştı. Her biri kendinden geçmişti. O kadar hoş bir manzara vardı ki keşke Hızır da bu manzarayı görseydi. Ben bu düşüncede iken Hızır geldi. "Her soruma hoş cevap verdin, semanın ahvalini anlat." dedim.

Hızır: Sema hoş muhabbetle olur, söz ile anlatılmaz. Arif onu anlatmaya kalksa lâl olur. Ey Muzaffer dinle! Arif olmayınca bu hâl bilinmez. Ateşin etrafında dönen pervane misali, semayı ancak arif anlar. Semaya varmayınca işin özünü bilemezsin. Sana semadan bir kısım anlattım.

3911.-3935. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır mescitten dışarı çıktığında, "*Lâ havle velâ kuvvete illâ bi'llâhi'l-âliyyü'l azîm*" dedin. "*Lâ havl*"ün manâsı nedir?

Hızır: Anlatayım. Abdullah İbn-i Mesûd söyle anlattı: "Hz. Muhammed'in huzuruna vardım. Bu kelâmın manasını sordum. Hz. Muhammed, 'Allah'tan başka kuvvet ve güç yoktur, O'nun yardımı her saat ulaşsın. Cebrail böyle cevap verdi.' dedi." Her kim bunu her zaman söylerse dünya ve ahiretini abat eder.

Muzaffer: Sevabı nedir?

Hızır: Havl ve kuvvet Allah'ındır. Hz. Ali şöyle dedi: "Hz. Muhammed'den işittim. Bu kelâmın sevabı dünya kadardır, o kadar çok ki akıl bunu idrak edemez."

Muzaffer: Bu kelâmın manasını Arabî dilden açıkla, Acemî dilden takrir et.

Hızır: Arapça bütün dillerin babasıdır. Ey Muzaffer, Hz. Muhammed buyurdu: "Kim lâ ilâhe illa'llâh derse, kabrinde korku ve zahmet çekmez."

3936.-3950. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer İbn-i Mesud söyle anlattı: "Hz. Eyyûb'un hanımı kendisine 'Senin duan Hak Teâlâ katında kabul olur, dua et ki şifa bulasın, uzun zamandır hastalık çekiyorsun' dedi. Hz. Eyyûb dua etti. Hak Teâlâ, şifa bulması için

Cebraîl'i gönderdi. Cebraîl, 'Yere vur, çıkan suyu iç, bu suyla yıkan!' dedi. Hz. Eyyûb yere vurdu ve çıkan suyla şifa buldu." Bu işlerin hepsi Allahu Teâlâ'dandır.

3951.-3961. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer işit! Vehb bin Münebbih'den dinledim. Şöyle anlattı: "Enbiyanın kitaplarını inceledim. O kitaplar içinde Allahu Teâlâ fakirleri andı. Kim zengin olmak isterse fakirlerle olsun, fakirlere yardım etsin. Her kim de fakirleri ezerek abat olmak isterse sonunda belâyâ maruz kalır." dedi. Hz. Muhammed fakirlikle övünmüştür.

3962.-3980. Beyit خبر دادن خضر عليه السلام از جنید

Hızır: Ey Muzaffer, Cüneyd-i Bağdadî'den dinledim! Semanın durumunu bana beyan etti. Sema kalbi kavî eyler, kalp böylece bir makama ulaşır. Can güvenli bir yer bulsun, kalp evliyaların kalbi gibi saf olsun. Ey Muzaffer, ağızdan çıkan söz kalpten gelirse amacına ulaşır. Eğer söz doğrudan dilden gelirse sıkıntılı bir durum olur, söz amacına ulaşmaz. Rahmet-i Hak üç yerde fakirlere iner: Birbirini severse 'inde's-semâ'da, birbirine selam verirse 'indel'l-likâ'da ve bir de uyku içinde rahmet iner. Fakirler, Hak Teâlâ'dan hiçbir zaman ayrı olmaz.

3981.-3986. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer, Bâyezîd-i Bistâmî'ye soru sordum o da şöyle cevap verdi: "Hak Teâlâ dünyada velîlerine, ahirette düşmanlarına cevreyler. Güzellikten delilik doğar ama delilikten güzellik doğmaz."

3987.-4005. Beyit

Ey Muzaffer, bir Müslüman'ın annesi ölürse semadan iyiliği ve himmeti kesilir! Ey Muzaffer, bir gün Ebû Hanîfe bir kişinin yazı yazdığını görür! Ancak yazının harf ve noktaları belli değildi. Ebû Hanîfe şöyle der: "Güzel yazı yaz ki okuyan her sırrı anlasın. Yazı güzel, düzgün ve anlaşılır olsun ki aşkı artırsın. Güzel yazı, gözün nurunu artırır." Hayatta iken güzel yaz ki öldüğünde rahmetle anılsın.

4006.-4021. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer! Hz. Muhammed (Kudsî Hadis), "Ben kalbi kırıklarla beraberim. Hâl-i rikkatte duayı ganimet bilin." buyurmuştur. Dua kalpten yapılırsa Allahu Teâlâ o duayı kabul eder.

Muzaffer: Ey mürşid-i a'zam, bu konuyu biraz daha izah et!

Hızır: Kalbin hazır olmazsa duan kabul olmaz. Dua kalpten yapılmalıdır. Allahu Teâlâ, kırık kalptedir. Allahu Teâlâ, "Kalbi kırık olan benim huzuruma gelmez, ben onun kalbindeyim." diye buyurur. Temiz bir kalp gerek ki dua kabul olsun.

4022.-4050. Beyit

Muzaffer: Hızır'dan çileye girmek için izin istedim.

Hızır: Sana çile gerekli değildir. Bir fazileten dolayı bin farzı terk etmek doğru değildir.

Muzaffer: Bu konuyu biraz daha izah et.

Hızır: Bu konuyu sonra izah edeyim.

Muzaffer: Hızır yanımdan ayrıldıktan sonra sabah olunca tekrar geldi. Elimden tutarak bir mağaraya vardık. Oradan çıkıp bir harabeye vardık. Bir genç, hasta ve yorgun bir şekilde yatıyordu. Başında da bir ihtiyar duruyordu. Hızır, o ihtiyardan hasta gencin durumunu sordu. İhtiyar, "Ben babasıyım. Oğlum hasta oldu. Sekiz gündür kendinde değil. Orucunu tutamaz, namazını da kılamaz. Farzları yapmaya gücü yetmez." der.

Muzaffer: Ey Hızır ben çileden vazgeçtim! Oruca başlamadan yemeğini hızlıca yiyip akşam olunca orucu hızlıca açmak gerekir. Tok bir şekilde ibadet etmek gerekir. Eğer bu şekilde olmazsa canına zillet erişir. Bundan dolayı çileye girmeyeceğim. Hızır'a çilenin kaç türlü olduğunu sordum.

Hızır: Halk içinde yapılan çile vardır. Bu çile şeyhler yardımıyla yapılır. Herkes şeyhe katılır ve halk önünde çile yapılır. Ancak şeriatte halk ile yapılmaz.

Halkı bırakıp Hâlik ile beraber olunur ki vahdete ulaşılsın. Çilede az yemek yenir, yapılan ibadetle Allahu Teâlâ'ya ulaşılır.

4051.-4078. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer! İmam-ı Salih sohbet ediyordu. Ben de o meclise katıldım. O esnada, "*Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür.*"¹⁷⁶ ayeti okundu.

Muzaffer: Hızır yanıma yaklaştı.

Hızır: Bu ayet can derdine dermandır. Bütün ayetler içerisinde bu ayet ümitvar eyler. Bir kötülük yaparsan bir cezası vardır ama bir iyilik yaparsan on mükâfatı vardır.

Muzaffer: Her zaman ümitvar olmak, bu ayetin beyan ettiği ile iş yapmak gerekir, dedim ve o sohbet meclisinden ayrıldık.

Hızır: Allahu Teâlâ, kullarına her zaman bire on verir. O, Rahman ve Rahim'dir. Zalimleri sevmez, onlara rahmet etmez.

4079.-4124. Beyit

Muzaffer: Hızır'la bir gün Kış Denizi'ne vardık. Camiye girdik. Bir gencin minber üstünde ağladığını gördük. Sözlerini dinledikten sonra durumunu anladım. Hızır'a, buradan gidelim çünkü bu sözler beni çok etkiledi, dedim. Hızır, "Bu genç, Hz. Ali'nin düşmanı bir haricîdir; Hz. Hasan ile Hüseyin'i de sevmez." dedi. O zaman, Hz. Ebûbekir'in faziletini anlat da dinleyelim, dedim.

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Bir gün Hz. Süleyman'ın huzuruna vardım. Belkıs'a güzel bir mektup yazdı. "*O, 'Bismillahirrahmânirrahîm' diye başlamakta.*"¹⁷⁷ ayeti o zaman yazıldı. Hak Teâlâ Cebrail'e, "Süleyman'ın elinden tut, mektubunu sen tamamla!" buyurdu. Cebrail, emri yerine getirdi ve mektup tamamlandı. Hz. Süleyman, "Bunda hikmet nedir? Bu yazının hâlinden beyan eyle! Hak Teâlâ ne emrettiyse söyle!" dedi. Cebrail, "Bu yazı O'nun kudretiyle yazıldı. İşte bu ayet, lehv-i mahfûzda Muhammed ümmeti için yazıldı. Hak Teâlâ, O'nun ümmetini

¹⁷⁶ Şûrâ/40.

¹⁷⁷ Neml/30.

metheder. Bu yazı, her kelâmın başı oldu." dedi. Hz. Süleyman, "Bunda hikmet nedir, bu ayet neden her şeyin başı oluyor?" diye sordu. Cebrail, "Sorup geleyim." dedi. Cebrail sorup geldikten sonra, "Hak Teâlâ, bu hattı dest-i kudretimle yazdım; Muhammed ümmeti için yazdım." buyurdu. Meğer onu Ebûbekir yazmış. Ümmetin faziletini bildi, ilk önce bu ayeti yazdı. Bu yazı bütün yazıların evvelidir. İlk önce o imana geldi, Kur'ân'a ilk yazıyı o yazdı. Hak Teâlâ, kudretimle yazdım sonra Ebûbekir bu yazıya dâhil oldu, buyurdu. İlk imana gelen odur, ilk ayet de bu yazıdır. Bütün isimlere bu yazı baş tacıdır. Bütün âlem buna muhtaçtır. Cebrail, Hz. Süleyman'a böyle izah etti. Ey Muzaffer, Allahu Teâlâ bu yazıyı Süleyman'a yazdırmadı, dest-i kudretle kendi yazdı!

4125.-4200. Beyit

Hızır: Hz. Ebûbekir, Hz. Muhammed ile oturup her zaman sohbet ederdi. Bir gün ümmetin fazileti hakkında konuşuyorlardı. Hz. Muhammed, Hz. Ebûbekir'e, "Ümmetin üçte biri bağışlanacak, sen de himmet et." dedi. Hz. Ebûbekir, "Benim himmetim odur ki ümmetin hepsi bağışlana." O esnada Cebrail geldi: "Ey Resul, kıyamet günü ümmetinin tüm günahkârları bağışlanacaktır. Ebûbekir yüzü suyu hürmetine hepsi bağışlanacaktır." Hz. Muhammed, "Nasıl olacak bu iş." diye sorar. Cebrail, "Ben bilmiyorum, Ebûbekir'e sorun." der. Hz. Ebûbekir, "Ben de bilmiyorum." der. Hz. Muhammed Cebrail'e, "Öğrenip gel." diye buyurdu. Cebrail tekrar geldi ve şöyle dedi: "Allahu Teâlâ buyurdu. Bu mesele, lehv-i mahfûzda belli olmuştur." Hz. Muhammed lehv-i mahfûzdaki o sırrı bildi. Kâfirlerin kıyamet günü hâllerini anlatmaya başladı: "Kıyamet günü Hz. Ebûbekir, kâfirleri görünce onların sevaplarını alıp müminlerin günahkârlarının silinmesi için onlara verecektir. Ebûbekir'in himmetiyle günahkâr müminler affedilip cennete gireceklerdir." Ey Muzaffer! Hz. Ebûbekir, imanındaki sadakat ile hakikati bulmuştur. Onun imanı ile cümle halkın imanı tartılsa Hak Teâlâ'nın emriyle onun imanı daha ağır basar.

Hz. Muhammed, Hz. Ebûbekir'e şöyle dedi: "Ümmetimin durumu için bana bir sır hâsıl oldu ama bu sırrı ümmetime söylemek doğru olmaz. Çünkü ümmetimin yalancı olmasını istemem. Dinle bu işin aslını anlatayım. Levh-i mahfûzda bir yazı var. O yazı, kudret kalemiyle yazılmıştır. Hak Teâlâ denizde bir kuş yarattı. O kuşun bin başı, her başında bin adet ağzı, her ağız içinde bin adet dili vardır. Bu kuş, Hak

Teâlâ'nın bin bir adını her dilde zikreder. Eğer bir mümin yalan söylerse Hak Teâlâ, Mustafa'nın sözünde yalan yok, ümmetinde de yalan olmasın diye hemen o kuşu yaratır. Hak Teâlâ, o müminin yalanını doğru eyler." Hz. Muhammed, ey Cebrail biraz daha anlat, diye buyurdu. Cebrail anlatmaya başladı: "Ümmet-i Mustafa'dan ölmek üzere olan bir genç gördüm. Siyah olan sakalı, Azrail'i görünce beyaz oldu. Siyah kılları beyazlaşmıştı. Kıyamet günü o genç, beyaz kıllarının yanı sıra Hakk'ın nuruyla da parlıyordu. Hak Teâlâ, 'Beyaz saç ve sakal benim nurumdur, onu ateş ile yakmam, ateş hiç nuru yakar mı? Her neden korktuysan korkma! Rahmetimle cennetime varasın.' buyurdu."

4201.-4227. Beyit

Muzaffer: Bir adaya varmışım. Bir cami içersinde Hak Teâlâ'nın sevgisiyle dolmuştum. Hızır yanıma geldi. Ey Hızır, "Has erenlerin hâllerinden bahset." dedim! Hızır anlatmaya başladı:

Hızır: Hz. Musa'dan bir güzel söz işittim. Hak Teâlâ Hz. Musa'ya, "Kim bu dünyada bana itaat ederse ben ona velâyet nasip ederim. Uzaklık ardan gider, ona yakın olurum." buyurdu. Her kim Hak Teâlâ'yı severse dünyanın kötülüğü ona ulaşmaz. Ey Muzaffer, Hak ehli ol! Her kim Hak Teâlâ'ya zahirden içtihat etse Hak Teâlâ ona makâm-ı irfânı verir, onu kıyamet günü âbidleriyle haşreder. Bâtınıyla içtihat etse onu ariflerin makamına ulaştırır.

4228.-4268. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır, Hz. Ömer'in kırbacını gördün mü, anlatır mısın?

Hızır: Gördüm. O kırbacın vasıflarını anlatayım. Ağırlığı on iki batmandı.

Muzaffer: Kim dikmişti? O zamana kadar neredeydi?

Hızır: Hz. Şit onu dikmişti. O zamana kadar Kaf Dağı'nda asılıydı.

Muzaffer: Peki ona ulaşan olmuş muydu, niçin oradaydı?

Hızır: Hz. Muhammed'in şeriatı onunla nizam buldu. Zengin fakir herkes ondan korkardı.

Muzaffer: O neden yapılmıştı? Hikmeti nedir?

Hızır: Onu ancak Hz. Ömer salladı. Öküz derisinden yapılmıştı. Hz. Ömer kırbacını her salladığında Rum imparatorları bile ondan korkardı. Din, Hz. Ömer'le nizam tuttu. Çünkü zengin fakir herkes ondan korkardı. Hz. Muhammed'in giydiği ayakkabıların süsü ondandı. Kimisi onun için Hz. İsmail'e inen kurbanın derisinden, kimisi tuba ağacının derisinden, kimisi Hz. Âdem'in çift sürdüğü öküzün derisinden yapıldığını söyler. Onu, Hz. Şîr yapıp Kâbil'in üzerine onunla yürümüşü.

Muzaffer: Hz. Şîr'in yaptığığın delili var mıdır, bunu açıklar mısın?

Hızır: Bu sırâ vâkıf oldum. Bu konu hakkında üç yüz on üç peygamberden haber aldım, dört yerde de yazıyordu. Bu sebeple o kırbacı Hz. Şîr yaptı.

4269.-4298. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır, Hz. Yusuf için yalan söyleyenlere ceza verildi mi?

Hızır: Onlar kurda iftira attılar. Bu sebeple kötü kişiler olarak anıldılar.

Muzaffer: Yahya bin Muâz'ın sözünü anlatır mısın?

Hızır: Ondan işittim. Tevhitten bahsediyordu. Yetmiş yıl küfr ile meşgul olan birinin imana gelince onun bir anlık tevhidi bile o küfrün hepsini yok eder. Yetmiş yıl tevhit ile yaşayan birinin tevhidi, günahları nasıl yok etmesin. Tevhidi dilinden hiç bırakma.

Muzaffer: Ey Hızır, Cüneyd-i Bağdâdî'den bahset!

Hızır: Cüneyd-i Bağdâdî şöyle dedi: "Ömürde bir kere nefsin katledilmesini emredersek, günde yetmiş kere öldürülmeyen çok sayıda nefse ihtiyaç duyarız."

Muzaffer: Ey Hızır, İbrahim-i Edhem'den bahset!

Hızır: İbrahim-i Edhem şu sözü beyan etti: "Allah'a itaat ettiğim hâlde cehenneme girmek, Allah'a isyan edip cennete girmekten daha evladır."

Muzaffer: Ey Hızır, Fudayl bin İyâz'dan bahset!

Hızır: Fudayl bin İyâz şu sözü beyan etti: "Sultan'dan sakınmayı öğrendik, Kur'ân'dan bir sûre öğrendiğimiz gibi."

Muzaffer: Ey Hızır, Bâyezîd-i Bistâmî'den bahset!

Hızır: Bâyezîd-i Bistâmî şu sözü beyan etti: " Abidler kıyamet gününde kimin onlarla birlikte olacağını bilseydiler, nefislerini dünyadan çıkarırlardı."

4299.-4325. Beyit

Muzaffer: Cünûn Adası'na vardım. Âlem-i marifete gönlümü verdim. Fikir denizinde coştum. O esnada Hızır geldi. Marifetten bahset, dedim.

Hızır: Mansûr bin Ammâr'dan bahsedeyim. O, marifette kemal bulmuştu. Hasan-ı Basrî gibi dolmuştu. Kimse onun gibi marifete yakın olmamıştı. O, arifin üç nefesi var, demişti. Bir nefesi dünyada, biri mezarda, biri de cennettir. Dünyadaki nefes, halkla birlikte olmak, eş ve çocuklarla yaşamaktır. Cennete ait olan nefes, hurilerle sohbet etmektir. Mezardaki nefes, kendisiyle sohbet etmesidir. Dünya ile ahiret arasında kendi amelleriyle birlikte olur.

4326.-4352. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer Mansûr bin Ammâr'dan anlatayım yine! Yine bir mecliste sohbet ediyordu. Şöyle anlatıyordu: "Arif, bu dünyada dört nesneye benzer. Bunlar su, rüzgâr, toprak ve ateştir. Arif, suya benzediği için özü daima aşağıdadır. Özgür bir şekilde yürür, bir yere bağlı kalmaz. Arif, rüzgâra benzediği için marifetle bütün hataları götürür, hoş bir koku salar. Bütün kötülükleri yok eder, ham olan her şeyi olgunlaştırır. Fitne ve fesat kokularını yok eder. Onun marifeti, rüzgâr gibidir. Marifet ehli, nifaksız olur. Ehl-i nifak olan asilerdir. Arif, toprak gibidir. İbadet tohumuyla zenginliği bulur. Can tarlasına bir tohum saçarsın, yetmiş mahsul alırsın. Arif, ateşe benzer. Cahillik odununu yakıp kül eder. İlmi ile olgunluk verir. Nefsin kötülüklerini yakıp gönülde hiç kaygı bırakma. İşte arif, bu dört nesne gibidir."

4353.-4366. Beyit

Muzaffer: Lahsa Adası'na vardım. Namaz kılıp dua ettim. O esnada Hızır yanıma geldi ve bana şöyle dedi:

Hızır: Ehl-i yakînin ibadeti gibi bu âlemde ibadet yoktur. Nereye varsan ibadetle meşgul olduğun için özün makbuldür. Hak Teâlâ ile aranda engel yoktur. Namazını kıldıktan sonra duanı et. Nasibin duadan gelir.

4367.-4553. Beyit

Muzaffer: Hızır'la Amman şehrine vardık. Namazımızı kıldık. Gönlü yaralı bir genç de bizimle namaz kıldı ve dua etti. Hızır'a, "Gönlü hasta bu genç, güzel bir şekilde ibadet edip duasını yaptı, Hak Teâlâ duasını kabul eder." dedim. Hızır, gencin yanına varıp selam verdi. Genç, selamı aldıktan sonra, "Safa getirdin ey Hızır, sen de hoş geldin Muzaffer." dedi. Hızır, "Beni nasıl bildin? diye sordu. Genç, "Hak Teâlâ bildirdi." dedi. Hızır, "Gönlün ve iştahın ne dilerse iste." dedi. Genç, "Sadece dua isterim." dedi. İki rekât namaz kıldıktan sonra Hızır'la dua ettik. Hızır gitti. Ben de gemiye binip devam ettim. Kays Adası'na vardım. Orada bir mescitte sabah namazı kıldım. Hızır da geldi ve bana gülümsedi. "Bensiz ne yapıyorsun? dedi. "Senden ayrı cihan bana gerekmez." dedim. "Beraber namaz kılalım, bensiz olmaz." dedi. Beraber namaz kıldıktan sonra, "Bana çâr yâri anlat." dedim. Anlatmaya başladı:

Hızır: Hz. Musa'dan dinledim. Hz. Musa: "Hak Teâlâ söyle buyurdu: 'Nice peygambere şeref verdik, kimine ateş ile sıkıntılar verdik. Evvel Âdem'i yarattık, cennet içinde abat eyledik. Süleyman Nebi'nin emrine rüzgârı verdik, Halil'i ateş içinde mesken kıldık.' Ya Rab, ben senin kulunum beni de methet. *'Ben seni kendim için seçtim.*¹⁷⁸ diye buyur. Ateş, rüzgâr, su ve toprak bana zarar vermesin. Has kulunum, bunlardan bana kötülük gelmesin." Allahu Teâlâ'ya bu şekilde niyazda bulundu. Çâr yâr ile ilgili dinle ne anlatılıyor. Hz. Musa: "Sıçrayıp rüzgârın saçından yakaladım. 'Rüzgâr emrindeyim, sana özümü göstereceğim.' dedi. Rüzgârın yüzüne baktım. İki gözü vardı. Sağ gözü parlaktı ama sol gözü suçlular için meskendi. Sağ gözünün üstünde Ebûbekir, sol gözünün üstünde Ebûcehil yazılıydı." Hz. Musa daha sonra toprağın eteğine yapıştı ve bana itaat et, dedi. Toprağın iki gözü vardı ve Hz. Musa'ya hâlini arz etmeye başladı: "Sağ gözüm cennet gibidir, burada oturan rahata irer. Kim Ömer'i severse burada oturur. Sol gözüm cehennem gibidir, kim Ömer'e düşmanlık beslerse burada oturur."

Muzaffer: Bu işin delili var mı?

¹⁷⁸ Tâhâ/41.

Hızır: Ey Muzaffer! Lût kavminin helakı ve azabı bu şekilde bulmuştur. Toprak, Hz. Musa'ya bu şekilde cevap verince Hz. Musa suyun saçından tuttu ve bana itaat et, dedi. Baktı ki suyun da iki gözü var. Sağ gözünün üstünde Osman, sol gözünün üstünde Nemrut yazılıydı. Su, hâlini şöyle arz etti: "Sağ gözüm ikinci cennettir. Her kim ki Hz. Osman'ı severse yeri burasıdır. Sol gözüm cehennem şeklidir. Her kim ki Osman'a düşmanlık ederse yeri burasıdır." Suyun, hâlini arz etmesinden sonra Hz. Musa ateşe vardı. "Bana itaat et!" dedi. Ateş, "İtaat etmem, çünkü senin dilini yakmıştım." dedi. Allahu Teâlâ ateşe, "Musa'nın emrini tut!" buyurdu. Ateş, "Ya Rab tutmam, çünkü ben onun özünü yaktım." dedi. Hz. Musa ateşe, "Neden itaat etmedin?" dedi. Ateş, "Allahu Teâlâ Cibrail'i yetmiş kez üstüme saldı, onun heybetinden parçalanıp, toz duman oldum." dedi. Hz. Musa, "Ya Rab rüzgârı, toprağı ve suyu emrime verdin ama ateş itaat etmedi, bu işin hikmeti nedir?" diye sordu. Hak Teâlâ, "Ey Musa, ona rahmet edip onu serbest bıraktım. Emrim öyleydi, ebedî lanetlenmiş olarak kalacak. Ateşi de emrine verdim, asileri helak et." buyurdu. Ateş, Hz. Musa'ya itaat etti. Baktı ki ateşin iki gözü var. Sağ gözü üstünde Ali yazılıydı. Hz. Musa ateşe hâlini arz et, dedi. Ateş, "Sağ gözüm cennet gibidir. Her kim Hz. Ali'yi severse yeri burasıdır. Sol gözüm cehennemin ikincisidir, her kim Hz. Ali'yi sevmese cezasını burada bulur. Allahu Teâlâ, şeytana burada azap eder." dedi. Allahu Teâlâ ateşin ışığını aldı ve bu ışıkla cennetin karanlığını aydınlattı. Ateşin parlaklığını cennete bahş eyledi. Cennetin karanlığını cehenneme verdi ve cehennem bu karanlıkla kemale erdi. Ateşin nurunu aldı, bu nuru Hz. Musa'nın yüzünde gösterdi. Bu nur ile Hz. Musa nurlara büründü. Hz. Musa ateşe, delilin nedir, diye sordu. Ateş, "Hz. Ali'yi seven, Hz. İbrahim gibi kalbi nurlu bir şekilde sağ gözümde oturacaktır. Hz. Ali'yi sevmeyenlerin yeri sol gözümdür. Onları helak ederim. Kelb kavmi asi oldular. Onlara sol gözümü mesken ederim." dedi. Hz. Musa ateşin hâlini de anladı. Hızır: "Ey Muzaffer, her kim Hz. Musa'ya baksa güneşe bakıyormuş gibi gözünden kuvvet kalmaz! Ey Muzaffer sana bir söz diyeyim! Hz. Yusuf'u görenler ellerini kesti. Hz. Muhammed'i görenler ise zünnarını kesip maksutlarına ulaştılar."

4554.-4768. Beyit

Muzaffer: Hızır'la Kîş Denizi'ne vardık. Üç gün üç gece hiç yemek yemedik. Hızır'a açım, dedim.

Hızır: Ey Muzaffer! Allahu Teâlâ sabır ehline yâdır. Ebû Hasan'ın kitabında görmüştüm. Feth-i Mûsulî de o kitaptan bahsetti. Amr bin Kays nakletmişti. Dinle anlatayım. "Karanlık bir geceydi. Göz gözü görmüyordu. Sahraya yöneldim. Büyük bir çayın yanına vardım. Taharetimi yaptıktan sonra o sudan abdest aldım. O sudan yüzü nurlu bir genç çıktı. Alnında kudret kalemiyle yazılmış bir yazı vardı. Yazı şu şekildedeydi: 'Ben ki Hallâk-ı âlemim, kullarıma rahmet ederim.' Bir adada kalmış idi. Ona yardımcı oldum ve onu Medine'ye ulaştırdım. Hz. Muhammed'in kabrine vardı. Vücudu kıllıydı. Allahu Teâlâ o gencin vücudundaki kıllar sayısınca ümmet-i Ahmet'in günahlarını bağışladım, diyordu. Çünkü alnındaki yazıda böyle yazıyordu. O gence, 'Hz. Muhammed'in kabrine nasıl gittin, orada ne gördün, kim seni oraya yönlendirdi?' diye sordum. Genç 'Hikâyem uzundur, dinle anlatayım.' dedi.

Genç, hikâyesini anlatmaya başladı: 'Denizde bir sefere çıktım. Gemim şiddetli fırtınada dalgalarla boğuşuyordu, bir o tarafa bir bu tarafa sallanıyordu. Bazen denizin dibi, bazen de Kûh-ı Lübnân görünüyordu. Sonunda gemi parçalandı. Herkes mest olup kendinden geçti. Bir gemi tahtasına tutundum. Tam boğulmak üzereydim. Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali isimlerini zikrettim. Onların ismini anınca kurtuldum. Bu isimler yüzü suyu hürmetine Hak Teâlâ bana yardım etti. Rüzgâr beni bir adaya sürükledi. Burada bir mağaraya sığındım. Bu mağarayı ihtiyar biri mesken edinmişti. İhtiyarın üstünde eski bir giysi, boğazında da zincir vardı. Selam verdikten sonra bana kim olduğumu sordu. Ümmet-i Ahmet'ten olduğumu söyledim. Hz. Muhammed hayatta mı, diye sordu. Hayır, dedim. İhtiyar bir anda ağlamaya başladı, aklı başından gitti. Kendine gelince Hz. Ebûbekir'i sordu. O da vefat etti, dedim. Yine ağladı. Sen kimsin, ne zamandan beri buradasın, diye sordum. Ben Hz. Musa'nın ümmetindeyim, bin dokuz yüz yaşımdayım, bir kardeşim vardı, yüz yıl önce vefat etti, o zamandan beri yalnızım, dedi. Ardından kelime-i tevhidi söyledi, imana geldiğini söyleyerek benim şahit olmamı istedi. Hz. Ebûbekir'i nasıl bildiğini sordum. Hz. Ebûbekir, Hz. Musa'nın kavmi içerisinde bütün özellikleriyle bilinir, Hz. Muhammed'in ümmetinde bile bu kadar bilinmez, dedi. Peki, bunları sen nasıl biliyorsun, diye sordum. İhtiyar anlatmaya başladı: 'Ben bunları Hz. Musa'dan dinledim. Hz. Muhammed'in sadık dostudur. Her kim ona düşmanlık beslerse ebedî cehennemde kalır. Bu sebeple on yıl kulluk ettim. Bir gün dolaşmaya çıktım. Bir

dağa vardım. Orada kendisine azap edilen bir adam gördüm. Boynunda bir zincir bağlı, aç ve susuzdu. Önünde güzel bir ırmak akıyor. Ne zaman ki o sudan içmeye niyetlenir, hemen boynundaki zincir çekilirdi. Beni görünce su içmek için yardım diledi. Elimle su verdim. Tam suyu içecekti ki zenciri yukarı çektiler. Adam yukarı çıktı ve tekrar aşağı indirdiler. Sen kimsin, diye sordum. Ben Âdem'in oğlu Kâbil'im, kardeşimi katlettim, bu yüzden bu cezayı çekiyorum, dedi. Kan dökenler böyle mi cezalandırılıyor, diye sordum. Evet, dedi. Oradaki mağaraya baktım ki yüz binlerce kişiye aynı cezayı veriyorlar. Ancak onlara daha fazla ceza verdiklerini gördüm. Onlara siz kimsiniz, diye sordum. Kan döktüğümüz için Allahu Teâla bize bu cezayı verdi, dediler. Cezanız neden Kâbil'le aynı değil, diye sordum. Kan dökmeyi o duymamıştı, bu sebeple cezası bize göre azdır, biz ise duymuştuk, cezamızın fazlalığı bundandır, dediler. Bu olayı gördüğümünden beri gözüme hiç uyku girmedi.' İhtiyar bunları anlattıktan sonra 'Ey pir vatan sevdası içimde çok fazladır.' dedim. İhtiyar, memleketin neresi, diye sordu. Ahvaz, dedim. Böyle dedikten sonra bir bulut geldi. İhtiyar, 'Ey bulut ne tarafa gidersin?' diye sordu. Bulut, 'Medine'ye gidiyorum.' dedi. İhtiyar, 'Bu genci de Medine'ye, Hz. Muhammed'in kabrine götür.' dedi. Benim memleketim Ahvaz'dır, dedim. İhtiyar, 'Sen Hz. Muhammed'in kabrine var. Hz. Musa ümmetinden Ebûbekir adlı bir kişinin, sana inandığını ve senin ümmetin olmak istediğini söyle. Bu muradımı ve selamımı iletisin. Hz. Ebûbekir'e selamımı söyleyesin. Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'ye de selam söyleyesin, dedi. Ey ihtiyar, onların adını nereden biliyorsun, diye sordum! İhtiyar, onların adı da Tevrat içinde anıldı, dedi. O ihtiyara biraz meyve toplayıp getirdim. Kızgınlıkla bana baktı ve şöyle dedi: 'İki bin dokuz yüz yıllık ömrüm küfr ile geçti ama Allahu Teâlâ rızkımı hiç eksiltmedi. Şimdi imana gelmişim, Müslüman olmuşum. Bundan sonra rızkım hiç eksik olur mu?' dedi. Böyle dedikten sonra beni bir bulut kapı.

Rüzgâr beni Hz. Muhammed'in kabrine ulaştırmıştı. O ihtiyarın selamını ilettim. Hz. Ebûbekir'in kabrinden, ona da yüz selam olsun, diye bir ses geldi. O esnada, ya Rab Muhammed ümmetinin kaç kişi cehennemden azat olacaktır, diye dua ettim. Muhammed ümmetinden, senin gövdendeki her kıl için yetmiş bin günahkâr affedilecektir, diye bir ses duydum. Ya Rab bana bir delil göster, deyince alnıma bu yazı yazılıverdi. Bu yazının yazılması için yetmiş bin melek geldi.' O genç

böyle anlatmıştı." O gence, suda ne yapıyordun, diye sordum. Genç anlatmaya devam etti: "Alnımdaki bu yazı ve verilen selamın bereketiyle su üstünde yürüyebilirim. Bir şehre varmışım. Baktım ki geminin biri batmak üzereydi. Gemi içindekiler ile birlikte battı. Hz. Muhammed'in suda boğulan şehittir, hadisi üzerine şehitleri ziyaret etmeye gelmişim." Amr bin Kays böyle anlatmıştı. Allahu Teâlâ, Hz. Ebûbekir'in hatırına sana mutluluk bahşetsin.

4769.-4801. Beyit (B) مکالمه سرور کائنات بماهي

Muzaffer: Hızır'la birlikte Mihrân adlı birinin evine misafir olmuştuk. Yemeğimiz balıktı. Yemeği yedikten sonra Hızır anlatmaya başladı.

Hızır: Hz. Muhammed'i balık yer iken görmüştüm. Balığı yedikten sonra dua etti. Ardından balık canlandı, "Allah'a şükürler olsun ki Hak resulüne layık oldum." dedi. Hz. Muhammed, "Ey balık, bu şükürün sebebi nedendir?" dedi. Balık dile geldi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın resulü! Allahu Teâlâ, Hz. Âdem'i yaratacağı zaman suya 'Ey su, Âdem'i yaratacağım. O bütün mahlûklardan yücedir.' buyurdu. O zaman balık üzüldü. 'Bizi sudan çıkaracaklar, kuşları da yere indirecekler.' diye endişelendi. O sözü ben söylemişim. Hz. Yunus'u karnında taşıyan da bendim. Bütün balıkların aslı benim, hepsinin dilini bilirim. Bunun üzerine Allahu Teâlâ söyle buyurdu: 'Ey balık onların karnı sana mesken, senin karnın da onlar için emin bir yer olsun!' Bundan dolayı denizde boğulan insanlar balıklar için yiyecek olurlar. Hz. Yunus da bana misafir olmuştu. Allahu Teâlâ'ya niyazda bulundum, ya Rab enbiyanın midesini bana mesken kıl, diye. Allahu Teâlâ, sabr et Mustafa'nın midesi ile yâr ol, buyurdu. Şimdi bana nasip oldu. Bu yüzden şükrederim."

4802.-4824. Beyit

Muzaffer: Hızır'la Cünun Adası'na vardık. Bir sufi geliyordu. Ona selam verdik ancak o selamımızı almadı. Hızır'a, bu sufinin bize nazarı olmadı, dedim.

Hızır: O bizi görmese de Allahu Teâlâ bizi görür. Dinle, Lokman'dan işittim! Her kim Allahu Teâlâ'nın bir kuluna hürmet etse, Allahu Teâlâ onu yüceltir; ayağa kalksa, Allahu Teâlâ meleklerine siz de ayağa kalkın, diye buyurur. Ayrıca, Hak Teâlâ melekler sayısınca o kula sevap verir, melekeler sayısınca da günahlarını affeder.

4825.-4835. Beyit

Muzaffer: Ey Hızır! Hak Teâlâ'nın isimleri insanın aklına sığmayacak kadar çoktur! Doksan dokuz adı ve bin bir namı vardır. Bu isimleri bana bildir.

Hızır: Ey Muzaffer, Ebû Hureyre'den işittim. Şöyle dedi: "Doksan dokuz adını yüz eyleyeyim. Yüz tamamlandı. İsimlerin hepsi birdir. Eğer zikredersen duan kabul olur."

4836.-4854. Beyit

Muzaffer: Hızır şöyle anlattı: "Hz. Muhammed, ramazan ayından bir gece önce çâr yâra ile Hz. Hasan ve Hüseyin'e ellerini uzattı. Sahraya doğru yöneldiler. Sahrada, elinde bir ibrikle Cebrail geldi. İçi kevser suyu ile doluydu. Hz. Muhammed o suyu onlara bölüştürdü. Hepsi o sudan abdest alıp iki rekât namaz kıldılar ve dua ettiler. Hepsi de ümmet-i Muhammed'in affedilmesi için dua etti. Daha sonra Cebrâil yine geldi. Hz. Muhammed'e, 'Başlarını yerden kaldırsınlar. Allahu Teâlâ, Ebûbekir'in sakalındaki bir kıl hürmetine ümmetini bağışladım, diye buyurdu.' dedi."

4855.-4886. Beyit

Hızır: Bir gün Hz. Ebûbekir, Yahudi mezarlığından geçiyordu. Sakalından bir kıl bir Yahudi'nin mezarına düştü. O mezardaki Yahudi, o mübarek kılın yüzü suyu hürmetine kırk yıl kabir azabı çekmedi. Ebûbekir'i seven kimseye Allâhu Teâlâ azap etmez. Onun sevgisinden dolayı rahmet eder. Daha sonra Cebrail, o Yahudi kabrine indi. O kılı alıp kırk yıl elinde tuttu ve Allahu Teâlâ'nın emriyle cennete saldı. O kıl, hurilere kıblegâh oldu. Cennet ehli mutlu oldu.

Bir gün akşam namazından sonra herkes uykuya daldığında Hz. Ebûbekir, seher vaktine kadar Hz. Muhammed'in kapısına yüz sürmüştü. Hz. Muhammed dışarı çıktığında baktı ki Hz. Ebûbekir'in sakalından nur yayılıyordu. Hz. Muhammed, eşiğime neden yüz sürdün, diye sordu. Hz. Ebûbekir, kimse görmeden yüzünü ilk ben görmek istedim, diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Muhammed ona, "Senin sakalının nuru semaya yükseldi, Allahu Teâlâ kimseye vermediği mertebeyi sana verdi." diye buyurdu.

4887.-4975. Beyit

Hızır: Vehb bin Münebbih'ten işittim. Anlatayım. Güneşin bir gerdanlığı vardır. Bu, Hz. Ebûbekir'in sakalının kılıdır. Ayın da gerdanlığı vardır. Bu da Hz. Ömer'in sakalının kılıdır. Hz. Osman'ın sakalının kılı gökyüzünün gerdanıdır. Hz. Ali'nin sakalının kılı ise yeryüzünün kılıdır. Her kim Hz. Ebûbekir için kötü söz söylerse güneş, kûsuf kaftanını giyer ve o kişiyi lanetle anar. Her kim Hz. Ömer hakkında kötü söz söylerse ay, husuf kaftanını giyer ve o kişi sıkıntıya düşer. Her kim Hz. Osman hakkında kötü söz söylerse gökyüzü titrer ve onu kötü sözlerle anar. Hz. Ali hakkında kötü söz söylendiğinde yeryüzü titrer. Yeryüzünün sallanması bundandır. Kıyamet günü herkes, çâr yâre kötü söz söyleyenlere lanetle bakar. Yer, gök, ay, güneş ve yıldızlar onlardan nefret eder. Her kim onlara kız verip dostluk kurarsa ay ve güneş bu durumdan rahatsızlık duyar.

Dinle Muzaffer bir söz daha söyleyeyim! Ramazan ayının başlamasından bir gece önce Allahu Teâlâ Cebrail'e, kevser suyunu alıp çâr yârin kabirlerine gitmesini buyurur. İlk önce, Hz. Ebûbekir'in yüzünü ve sakalını yıkar. Ardından Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali'nin yüzünü ve sakalını bu suyla yıkar. Ardından Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için de aynısı yapar. Daha sonra o suyu meleklerle verir. Melekler o suyu, temiz kalpli müminlerin üzerlerine saçar. Kıyamet günü müminler, üzerlerine saçılan bu suyu ellerine alarak, "Ya Rab bu altı mübarek kişinin yüzü suyu hürmetine bizleri bağışla." diyeceklerdir. Hak Teâlâ Cebrail'e, çâr yâr ile Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in sakallarındaki kılları saymasını isteyecektir. Her bir kıl için yetmiş bin günahkârı affedecektir.

4976.-5016. Beyit (B) سؤال گردن مظفر از اثناء سرور کائنات

Muzaffer: Hızır'dan, Hz. Muhammed'i methetmesini istedim.

Hızır: Hz. Muhammed, kâinatın efendisidir. Kalbi selim, cânı halîmdir. Fikri ve zikri her zaman esmâ-i hüsnâdır. Her zaman ümmetinin kurtuluşunu düşünür. Âlemin en hayırlısıdır. Ey Muzaffer! Hafif-i Abdullah, Hz. Muhammed'in faziletlerinden bahsetmişti. Anlatayım, dinle! Allahu Teâlâ yüz yirmi dört bin peygamber gönderdi. Hepsinin alnında kelime-i tevhit yazılıydı. Bu yazı nurdan yazılmıştı. Bütün peygamberler Hz. Muhammed'e iman etmişti bu sebeple hepsi

O'nun ümmetiydi. Hz. Musa'nın ümmetinden olup da Hz. Muhammed'i anlamayanlar Müslüman olmadılar. Hz. Musa'nın ümmeti oldular, ondaki manayı anlayamadılar. Kıyamet günü her mümin, onun ümmetine dâhil olmaktan ötürü kazançlı çıkacaktır. Cennetin kapısında onun adı yazılır. Bu da onun ümmeti için bir kurtuluştur. O'nun ümmetinde olmayan, cehennem içinde ebedi kalır. O'nun adını zikret ki kurtulasın.

5017.-5089. Beyit سوال گردن از فضیلت رمضان (B)

Muzaffer: Mescid-i Hürmüz'e vardım. Müezzinler ezan okuyordu. Namaz için hazırlık yaptım. Fakir birinin cenazesini getirdiler. Namazını kıldık. Hızır da geldi. Hızır'a, neden buraya gelip bu namazı kıldın, diye sordum. Hızır, ben her cenazede olurum, dedi. O zaman Azrail, bir insanın canını nasıl alır, diye sordum.

Hızır: Bir kişiye ölüm anı geldiği zaman Azrail gelir ve canını alır. Hak Teâlâ ilk önce Hz. Âdem'i yarattı. Âdem'den önce ilk olarak bu hâli, Habil gördü. Hak Teâlâ Azrail'i yarattığı zaman, henüz insana can vermemişti. Ölümü yaratıp Azrail'e gösterince Azrail bu duruma üzüldü ve bin yıl kendinden geçmiş bir şekilde öylece kaldı. Bunun üzerine Allahu Teâlâ onu iki yüzlü ve dört elli kıldı. Bir yüzüyle münafıklara göründü, bir yüzüyle de müminlere göründü. Müminlerin canını lütuf ile aldı. Azrail, mümine baktığı yüz ile cehenneme baksa cehennem o zaman cennet olurdu. Münafıklara baktığı yüz ile cennete baksa cennet, cehenneme dönüşürdü. Kâfirlerin canını aldığı elinde bin adet parmak vardır. Her bir parmakta süngü gibi bin tırnak vardır. O tırnağı Kaf Dağı'na saplasa dağı yerinden koparır. Müminlerin canını aldığı elleri nurdan bir tabak gibidir. Müminin canını o tabak içine koyar ve ya Rab bu canı neyleyim, diye sorar. Hak Teâlâ, onu Rıdvan'a ver, diye buyurur. Enbiyaların ruhlarıyla birlikte haşrolur. Azrail, müminin canını almaya geldiğinde mümin ona, Hz. Muhammed'in yüzünü seyredermiş gibi bakar ve canını kolayca teslim eder. Peygamberler, veliler ve nice müminler Azrail'de Hz. Muhammed'in nur cemalini görünce ruhlarını hemen teslim ederler.

Muzaffer: Ey Hızır bunun hikmeti nedir?

Hızır: Bir mümine ölüm anına geldiğinde, Azrail'de Hz. Muhammed'in nur cemali görünür. O müminin ruhu cennete ulaşır. Hz. Muhammed, ben onlar için kefil

oldum, hepsi benim yüzüme bakacaklar, buyurdu. Müminler cennete varır, onlarda hoş hâller peyda olur.

5090.-5157. Beyit (B) سُؤَالِ گَرْدَنِ اَزْفَضِيْلَتِ رَمَضَانَ

Muzaffer: Hızır'la beytül-mukaddeste iftar açtık. Ramazan ayıydı. İbadet ediyorduk. Hızır'dan, ramazanın faziletini anlatmasını istedim.

Hızır: Cebrail, Hak Teâlâ'nın emriyle bir kadeh su getirir. Hak Teâlâ, Cebrail'e o su ile Hz. Muhammed'in iftarını açmasını emreder. Hz. Muhammed o suyla orucunu açar. Hz. Muhammed uykuya daldığında, Cebrail suyun geri kalan kısmını alır ve ya Rab bu suyu ne yapayım, diye sorar. Hak Teâlâ, meleklerin o suyu her mümin için paylaşmasını ve onların içtikleri suya karıştırmalarını emreder. Böylece müminler o sudan içer ve cehennem azabında kurtulur. Cebrail, ümmetin bütün evlerine bakar. İftarını henüz açmamış bir ev varsa Cebrail o suyu hemen o eve ulaştırır. Cebrail bütün evleri kontrol eder.

Cebrail, bu görevini yerine getirirken nazar etmediği evler de vardır. Bu evler on ikidir. Bu evlerden ilki, içki bulunan evdir. İkincisi, içine fesat girmiş evdir. Üçüncüsü, içinde gıybet edilen evdir. Dördüncüsü, içinde köpek bulunan evdir. Beşincisi damında çan asılı olan evdir. Altıncısı, içinde kötü koku bulunan evdir. Yedincisi, resim bulunan evdir. Sekizincisi, içinde faizle alınan mal bulunan evdir. Dokuzuncusu, içinde karaborsa mallar bulunan evdir. Onuncusu, içinde yetim azarlanan ve kapısına gelmiş dilencinin kovulduğu evdir. On birincisi, borcunu ödemek için parası olmasına rağmen bu parayı evde tutan kişilerin bulunduğu evdir. On ikincisi, aldığı mal karşılığında parasını ödemek için gün verip de parası olduğu hâlde gününde borcunu ödemeyen kişinin bulunduğu evdir. Hak Teâlâ Cebrail'e, sen o evlerden yüzünü çevirdiysen ben de o evlere rahmet etmem, buyurur. On eve rahmet yakın olur ama iki ev var ki rahmetten ebedî mahrumdur. Birincisi, anne ve babasının malını zorla alıp onları inciten kişinin bulunduğu evdir. İkincisi, namaz kılınmayan evdir. Bu iki eve Cebrail hiç bakmaz.

5158.-5180. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Hz. Muhammed bir gün Hz. Ebûbekir'e bakî‘ mezarlığına gitmesini buyurdu. Hz. Ebûbekir hemen gitti. Allahu Teâlâ, emriyle tüm

mezarları misk kokulu olmuştu. Cennet kokusu gibi kokuyordu. Her kim oraya gitse sanki cennete gitmiş gibi oluyordu. Bir ulu zat rüyasında, deve katarlarının bakî‘ mezarlığına ulaştığının gördü. O ulu zat, bu develer buraya ne getirdi, diye sordu. Bu zata şöyle cevap verdiler: "Günahkâr birini buraya defnettikleri zaman, Hak Teâlâ cehennem zebanîlerine emreder. Zebanîler defnedilen kişiyi devlere yükleyip cehenneme götürür. Salih bir kişi Rum ve Hint diyarında ya da başka bir diyarda vefat ederse Hak Teâlâ Gılman'a emreder. Gılman o salih kişiyi Burak adlı bineğe yükler ve Bakî‘ mezarlığına defneder." Sen de salih bir mümin ol ki yerin Bakî‘ mezarlığı olsun.

5182.-5238. Beyit

Hızır: Hz. Muhammed bir gün bakî‘ mezarlığına vardı. O esnada, "Ey anacığım derman, yoksa bu can azap içinde kalacak!" diye bir ses duydu. Hz. Muhammed sesin geldiği mezara yöneldi. "Sen kimsin?" diye sordu. Mezardan, "Senin ümmetinden bir ensarım. On iki yıldır bu mezar içinde azap görmekteyim." diye cevap geldi. Hz. Muhammed, bu cezanın sebebini sordu. Mezardan, "Bilmiyorum, anneme sorun. Gençliğimde bir hata işledim, bu yüzdendir." diye cevap geldi. Hz. Muhammed, "Annen nerede?" diye sordu. Mezardaki kişi, "Hz. Ebûbekir'in evinde Ayşe'yi emziriyor. Ona iki yıldır bakıyor. Adı Cemile'dir." diye cevap verdi. Hz. Muhammed, "Anneni getirsinler." dedi. Genç, "Siz burada kalın ey Allah'ın Resulü! Siz giderseniz ben azap çekerim." dedi. Bunun üzerine Hz. Ebûbekir eve gidip Cemile'nin yanına vardığında, Cemile Hz. Ayşe'nin saçlarını tarıyordu. "Ey Cemile oğlun azap çekmektedir, mezarına gideceğiz." dedi. Cemile, "Yüz binlerce oğlum olsa bu işe feda olsun, bu işi bırakıp gelmem." dedi. Hz. Ebûbekir, "İşini bitir, gidelim." dedi. Annesi mezara vardı. Hz. Muhammed, örtüsünü mezarın üstüne örttü. Cemile bu şekilde oğlunun feryadını dinledi. Bu duruma çok üzüldü. Şöyle dedi: "Ya Rab ben oğlumun durumunu bilmiyorum. Ben ondan memnundum. Ne suç işledi ki bu cezayı çekiyor." Hâtıftan, bu ceza senden ötürüdür, diye cevap geldi. Cemile, "Ya Rab bilmiyorum, nedir suçu?" diye hacette bulundu. O anda Cebrail geldi ve anlatmaya başladı: "Ramazan ayında bir akşam o genç, annesinin sözünü tutmamıştı. İftar vaktiydi. Oğlunun elinde bir bardak su vardı ve bu suyu içmek istiyordu. Annesi 'O suyu içme daha vakit var.' dedi. Güneş batmıştı, iftar vakti olmuştu. Genç, 'İftar

vakti girdi, dinî bakımdan bir engel yok.' dedi. Annesi, 'Sabr et bekle!' dedi. Gerçi vakit girmişti ama genç, annesinin sözünü tutmadı ve suyu içti. Annesinin sözünü tutmadı, bu sebeple Hak Teâlâ ona azap verdi." Annesi, "Ben onu affettim." dedi. Hak Teâlâ da onu affetti. Anne ve babasına isyan edenin hâli böyle olur.

5239.-5258. Beyit خبر دادن خضر عليه السلام از بینماز (B)

Hızır: Ey Muzaffer! Hz. Ali'nin kardeşi Akîl, Hz. Muhammed'le sefere çıkmıştı, bu seferde çok susamıştı. Durumunu arz edince Hz. Muhammed, bir ceylana suyun yerini sordu. Ceylan, "Su buradan uzaktadır, gitmek zahmetlidir. Ben yavrularıma su ve yiyecek götüreyim. Sonra size suyun yerini gösteririm." dedi. Hz. Muhammed, git yavrularını besle, dedi. Akîl, bu ceylan nasıl gelsin, diye sordu. Hz. Muhammed ceylana, gelir misin söyle bize, dedi. Ceylan başını Hz. Muhammed'in kulağına uzatıp bir şeyler söyledi. Akîl, size ne söyledi ey Allah'ın Resulü, dedi. Hz. Muhammed, "Ceylan, gelmezsem ümmetinin namaz kılmayanlarından olayım, yatsıyı terk edeyim, kötü ahlaklı olayım, dedi. Gelecektir kaygılanma." diye buyurdu. Yatsıyı terk eden münafıktır. Bî-namaz olmayın.

5259.-5323. Beyit خبر دادن خضر عليه السلام از زمان چاریار (B)

Muzaffer: Hızır'la bir gün Medine'ye vardık. Hz. Osman'ın kabrine gittik. Hızır ağlamaya başladı. Neden ağladığını sordum. Mutluluktan ağlıyorum, diye cevap verdi. Anlat ki onların faziletini ben de bileyim, dedim.

Hızır: Ey Muzaffer dinle! Vehb bin Münebbih'den işittim. Hak Teâlâ âlemin dört yanını çâr yârin adıyla döşedi. Güneyi Hz. Ebûbekir, kuzeyi Hz. Ömer, doğuyu Hz. Osman, batıyı da Hz. Ali'nin adıyla bezemiştir. Hz. Ebûbekir'in adını güneyde Kaf Dağı'nın üzerine nakşetmiştir. Allahu Teâlâ her gün dört yüz bin melek yaratır. Çâr yârin her biri adına yüz bin melek onların adına karşı durup zikrederler. Yapılan bu zikir ve tespih adına Hak Teâlâ onlara sevap verir. Onlar bu sevapları çâr yâri sevenlere bağışlar. Onları seven bir kişi, kıyamette selsebîl çeşmesinden içer. O gün işaret parmağını kaldırıp kelime-i tevhit getirir. Parmaklarından nur yayılır. Çâr-yâr düşmanları o nurdan biraz isterler. Onlar ağzını açtıkça üstlerine nurdan bir yıldırım düşer ve karanlığa düşerler. Sen de çâr yâri sev ve sünnî ol.

5324.-5333. Beyit خبردادن خضر عليه السلام از بهتان عائشه را (B)

Muzaffer: Hızır'dan işittim. Ona sordum, o da anlatmaya başladı.

Hızır: Hz. Muhammed'in benzi, Hz. Ayşe'ye atılan iftiradan ötürü kırmızı olmuştu. Hz. Ayşe'nin içi yanıyordu, içi de dışı da kıpkırmızı olmuştu. Bu konuda ayet inince Hz. Muhammed'in gönlü rahat oldu. Hak Resulü bu iftirayı atanları menetti.

5334.-5369. Beyit

Hızır: Ey Muzaffer işit! Hak Teâlâ'ya layık kişiler kıyamet günü, "***Ticaretin de satımın da kendilerini Allah'ı anmaktan, namazı hakkıyla kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoyamadığı, gözlerin ve gönüllerin dehşetle sarsılacağı bir günden korkan kişiler...***"¹⁷⁹ ayetini yâd ederler. Günahkârlar onların eteğine yapışıp, "Yaptığımız alım satımda biz bu hâle düştük, siz kârlısınız. Biz bu ticarete zararlı çıktık." diyecekler. Cehennem onların üzerine saldırınca onlar, Hak ehlinin eteğine sığınacaktır. Hak Teâlâ meleklerle, zalimleri ve mazlumları getirin, diye emreder. Hak Teâlâ, "Ey dervişler, bu günahkârlar size zulmettiği için derece kazandınız, şimdi bunların cezasını siz verin!" buyurur. Dervişler, "Ya Rab bunlar sayesinde mertebemiz arttı, bunların zulmünü bağışladık." derler. Ey Muzaffer, nasihatimi iyi dinle! Bu dünyada köleler, garipler, dervişler olmasaydı sultanlar yiyecek lokma bulamazdı. Bu dünyanın düzeni onlarla sağlandı. Sen de onlarla dost ol. Eğer sultan isen onları gözet, onların duasını al!

5370.-5381. Beyit نصيخ خضر پیغمبر عليه السلام

Hızır: Ey Muzaffer, ne zaman gönlün daralırsa Kur'an oku! Hz. Muhammed'in huzurundaydım. Şöyle anlattı: "Kur'an, cebel-i Hak'tır. Kim okursa derdine derman bulur. Okuyan kimseyi muradına kavuşturur." Kur'an oku ki bu dünyada huzur bulasın.

5382.-5480. Beyit خبردادن خضر عليه السلام از ابليس لعنة الله عليه (B)

Hızır: Ey Muzaffer sana şeytanın hâinden bahsedeyim. Şeytan, Hz. Âdem'e secde etmediği için lanete uğramıştı. Cennete doğru gitti. Meskeni arşın direği idi.

¹⁷⁹ Nûr/37.

Üzölüp gözyaşı döktü. Tuba ağacının yanına vardı. Meyvesini ve yaprağını düşürdü. Tuba ağacının yaprağına yazılmış bir yazı fark etti. Yaprakta, "Muhammed Resûl-i Rabbü'l-enâm" yazıyordu. Bu yazıyı görünce hemen yaprağı dürüp pazusuna bağladı. Daha sonra, "Ya Rab bu ismin hürmetine bana uzun ömür ver!" diye niyazda bulundu. Allahu Teâlâ, "Bu âlem var olduğu müddetçe sana ömür verdim. Dünya durduğunda sen de dur. Dilediğini verdim, yürü âlem içine! Ahireti değil dünyayı istedin. Lanet ile meşhur oldun." diye buyurdu. Bu konu hakkında ulu bir kişi şöyle dedi: "Eğer şeytan bu ad hürmetine tövbe etseydi, tövbesi kabul olurdu. Ama o bu ad hürmetine gökleri ve yeri seyran etmeyi tercih etti." O yazı pazusunda olduğu için gayet mutluydu.

Muzaffer: Ey Hızır, şeytanın zaten cennetle alakası kalmamış, lanetlenmişti! Peki ne işi var cennette? Hz. Âdem'e türlü türlü oyunlar ediyor?

Hızır: Hz. Muhammed'in adı pazusunda bağlıydı. Bu adı kendine şefaateçi etti. Hak Teâlâ da duasını kabul etti. Her kimde Hz. Muhammed'in sevgisi olsa, Allahu Teâlâ o kişinin duasını geri çevirmez. Her ne kadar cennetle alakası olmasa da bu ad hürmetine, hem cenneti hem de dünyayı seyran ediyordu.

Muzaffer: Ey Hızır, o yazıya sonra ne oldu?

Hızır: Allahu Teâlâ, Hz. Âdem ile Hz. Havva'yı cennetten dünyaya indirdi. Hz. Âdem şeytanın bu durumunu Cebrail'e sordu. Cebrail de şeytanın pazusunda bağlı olan yazıdan ötürü bu şekilde olduğunu bildirdi. Bu durumu Hz. Âdem, Hz. Havva'ya anlattı. Hz. Havva, ondan o yazıyı alacağım, dedi ve şeytanın yanına yaklaştı. Şeytan, Hz. Havva'ya, "Ey Havva! Âdem'in sözünü tutma, benim sözümü tut ki rüsva olmayasın!" dedi. Hz. Havva, "Senin sözünün tutayım ama bana bir hediye ver." dedi. Şeytan, "Sana giysilerimi veririm." dedi. Hz. Havva, "Giysim var." dedi. Şeytan, "Gönlün neyi istiyorsa onu vereyim." dedi. Hz. Havva, "Ben o duayı öğrenmek istiyorum. Onu öğreneyim ki iman ile yaşayayım. Sen neden imana gelmiyorsun? Dünyada adın şeytan diye anılıyor." Şeytan, "Ömrümün bir kısmını sana vereyim." Hz. Havva, "Ne kadar yaşasan da sonunda ölüm gelecektir." Şeytan, "Peki ne vereyim sana?" dedi. Hz. Havva, "Pazuna bir yazı bağlamışsın, onu istiyorum." dedi. Şeytan, "Onu sana vermem. Ancak bir nüshasını verebilirim." dedi.

Hız. Havva akıllı biriydi. Şeytanı oyuna getiriyordu. Şeytan onun hilesini anlayamadı. Hız. Havva, "Yazının nüshasını yazıp hemen sana vereceğim." dedi. Şeytan yazıyı verdi. Hız. Havva yazıyı aldıktan sonra hemen şu duayı okudu:

"لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم"

Şeytan bu duayı duyunca hemen kaçtı. Hız. Havva yazıyı alıp Hız. Âdem'e götürdü. Bir gün şeytan, Hız. Havva'yı gördü ve şöyle dedi: "Ben sizi cennetten kovdurdum. Gerçi ben de gökyüzünden ayrıldım, Muhammed adından ayrı kaldım. Dergâhtan kovulup, dünyaya sürüldüm. Bunlara hiç üzülmedim ama nâm-ı Muhammed'i benden aldın ya sanki canımı bedenimden çıkardın. Beni hile ile avladın. Hak Teâlâ'nın bu ad hürmetine bani affedeceğini umuyordum. Kıyamet günü bu ad hürmetine kurtulacaktım. Elimden aldığın için çok kötü hâllere düştüm."

5481.-5506. Beyit (B) خبر دادن خضر عليه السلام از فضلت مرحبا

Muzaffer: Hızır'la Lakân Dağı'na doğru gidiyorduk. Yolda bir genç bize selam verdi. Selamına karşılık verdik. Hızır gence, merhaba, dedi. Hızır'a bu merhaba kelimesini anlatır mısın, bu kelimeyi ilk kim kullandı, diye sordum.

Hızır: Merhabayı ilk olarak Hız. İbrahim kullandı. Hız. İbrahim'e gelen misafirler selam verdikleri zaman, Hız. İbrahim onlara merhaba diye karşılık verirdi. Hız. Ebûbekir, Hız. Muhammed'in huzuruna varıp selam verdiğinde, Hız. Muhammed onun selamına karşılık verip ardından 'merhaba' derdi. Hız. Ömer de merhaba kelimesini çok kullanırdı. Fars dilinde merhaba; canın ferah, gönlün safada olsun demektir. Evin merhaba ile dolsun. Selam kelimesi kullanılmadan önce merhaba kelimesiyle selamlaşılıyordu. Merhaba demek sünnettir. Hız. Âdem, Miraçta Hız. Muhammed'i görünce 'merhaba' dedi.

5506.-5523. Beyit

Hüküm sona erdi. Sözü, cahil ve âlim herkese söyledim. Muzaffer'e üstat olan Hızır ağzından anlattım. Türkçeye Farsçadan tercüme ettim. Rivayet eden Muzaffer-i derya, nazma geçiren Murâdî'dir. Yedi bin beyit söyledim. Devrin sultanı II. Bayezid, memleketi adaletle mutlu ediyordu. Hicrî dokuz yüz onda bu *Ledün-nâme* tamamlandı. Her kim okursa dua etsin. Bu sözden dünyaya tatlılık ve güzellik yayılsın. Hız. Muhammed'e salavat getirin.

II. BÖLÜM

LEDÜN-NÂME'DE DİN VE TASAVVUF

1. Din¹⁸⁰

1.1. İtikad

1.1.1. Allah

Edebiyatımızda mesnevîlere genellikle, dinî edebiyatımızın önemli bir türü olan tevhitlerle başlanır. *Ledün-nâme*'nin giriş kısmıyla ilgili mevcut durumdan¹⁸¹ ötürü müstakil bir tevhit manzumesi yoktur. Bunun yanında eserin genelinde, bu türün içeriğine uygun beyitlere rastlamak mümkündür.

Allahu Teâlâ her türlü noksanlıktan münezzehtir. Her türlü mahlukatı yaratan ve yöneten O'dur:

Zât-ı Hak 'aybdan münezzehtür
Kul ne kim kılsa andan aña dur

Cümle eşyâyı ol kılupdur var
Melek ü ins ü cinni şöyle ki var (3217-3218)

Allahu Teâlâ birdir, diridir ve bakidir. Nimetleri sınırsızdır. Her şeyi işitir ve bilir. Doğmamış ve doğurmamıştır:

Hayy [u] Bâkî durur tûvânâdur
Ni'met-i Rahîm hâdden aşadur

Görür ü işidür bilür hâli
Aña ma'lûm kulumuñ ahvâli

Bir durur hem kadîmdür vâhid
Zen ü ferzend yok aña vâlid (3230-3230)

Ledün-nâme'de Allahu Teâlâ'nın isim ve sıfatlarının sıklıkla zikredildiği görülmektedir. Huzâ (Hudâ), Hak ve Rab en çok kullanılan isimlerdendir. Eserde geçen, Allahu Teâlâ'nın isim ve sıfatları şunlardır: Allâh (127), Hak (174), Settâr (340), Samed (255), Huzâ-yı Kerîm (356), Sübhân (385), Gaffâr (400), Cebbâr (431),

¹⁸⁰ *Ledün-nâme* genellikle Hızır ağzından anlatılmıştır. Bu sebeple eserin dinî ve tasavvufî tahlili yapılırken Hızır'ın ismi kullanılmıştır. Şairimiz Murâdî'nin kendisine nasihat ettiği kimi yerde de kendi adı zikredilmiştir.

¹⁸¹ Geniş bilgi için bk. "Muhteva Açısından Eserin Tertibi" başlığı, s.61.

Rahmân (443), Rezzâk (492), Bârî (495), Celîl (588), Hayy-ı Hakîm (707), Fettâh (847), Ganî (958), Ferd-i Vedûd (1235), Çalab (1326), Kadîr (1582), Ehad (1784), Rahîm (1818), Mabûd (1848), Settâr (2086), Mecîd (2242), Yezdân (2522), Bî-çün (2711), Hâlık (3219), Bâkî (3230), Hazret-i Ceberût (3677), Tari (4077), Hallâk (4176), Mü'min (4184), Basîr (4810), Vehhâb (5290).

Esmâ-i hüsnâda her bir isim, taşıdığı mana itibariyle Allahu Teâlâ'ya has bir yönü, her durum ve olay için O'nun münasip olan vasfını ifade etmektedir. Murâdî, şiirlerinde işlediği konunun muhtevasına göre esmâ-i hüsnâya şöyle yer vermiştir:

Allahu Teâlâ, kullarını affedendir, senin tövbeni kabul etmeyeceğini sanma:

Gönlümüzde yakînumuz dahı var
Şanma kim seni red ide Ğaffâr (400)

Bir atlı, şehrin kapısına vardığında Allah'ın Fettah ismini zikrederek kapıyı açın demesi gerekir ki, sabah hayırlı olsun:

Her süvâr irse şehre diñle haber
Bâb-ı şeh'r üzre irdüğünde ol er

Açıvir dir kapuyı yâ Fettâh
Kim şabâhumuz ola hayr şabâh (846-847)

Allâhu Teâlâ'nın gizlediği bir şeyi, O dilemedikçe kimse bulamaz:

Dir ben ol Tañrı'yam ki Settâr'um
Şanmağıl sen beni ki bî-kârum

Şaklayıcı benüm cihânda hemîn
Kim bulur şakladuğum aña yakîn (2086-2087)

Eserin genelinde, Allahu Teâlâ'nın Rahmân ve Rahîm isminin çok zikredildiği görülmüştür. Allahu Teâlâ'nın affedici olduğu, Hz. Muhammed'in ümmetinden olanlara her zaman Rahmân ve Rahîm ismiyle muamele edeceği, zalimleri de cezalandıracağı vurgusu sürekli gündemde tutulmuştur:

Hak Te'âlâ Rahîm u Rahmân'dur
Kulların setr idici Sultân'dur (763)

Ümmeti-çün Resûl-i ekrem-i dîn
Çok dilekler dilemiş idi o hîn

Ümmeti Hâk ‘inâyetinde ola
Her biri kesb-i tâ‘atında ola

Bir bahâne irür Huzâ’dan iy cân
Kulların yârlıgar bes ol Raḥmân (1207-1209)

Zâlimi yarlıgamaz ol Sübhân
‘Afv kılmaz şuçunı ol Ğufrân (4073)

Ledün-nâme'de, mahşer günü Allahu Teâlâ'nın dünyada yaptıkları amellerden ötürü kullarını hesaba çekmesi, affetmesi, cezalandırması ve onlara hitap etmesi ile ilgili konulara birkaç yerde yer verilmiştir:

‘Araşât-ı kıyâmet içre yakîn
Bir fakîri götüreler ol hîn

Hâk Te‘âlâ diye ki iy bendem
Vir şişâbuñı ki ire derdüñe em

Ne getürdüñdi söyle der-gâhâ
İresin tâ ki ‘izz-ile câha (1319-1321)

Ledün-nâme'de Hz. İsa'nın ölüleri diriltme mucizesinden bahsedilmiştir. Hz. İsa'nın ölüleri diriltmek için Allahu Teâlâ'nın yedi ismini zikrettiği, bir musibetle karşılaştığı zaman esmâ-i hüsnâyı dua olarak okuduğu belirtilmiştir:

Yidi adın Huzâ'nuñ idüp yâd
Meyyide okur idi ol dil-şâd

ياقديم يا حيّ يادائم ياراحيم يافرد ياوترياحد ياصمد

Her kaçan bir muşîbet irse aña
Uşbu esmâ'ı okır idi du‘â (2344-2345)

ياحيّ ياقيوم يارحمن يارحيم ياذاالجلال والاکرام يانورالسموات وما بينهما وربّ العرش العظيم

1.1.2. Melekler

Melekler, gece gündüz Allahu Teâlâ'ya ibadet etmekle meşgul, her zaman dua ve zikir hâlinde olan nurdan yaratılmış varlıklardır.¹⁸² *Ledün-nâme*'de meleklerin Hz. Âdem'e secde etmelerinden (162), her zaman zikir ve dua hâllerinde olmalarından (544-547), Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin için matem tutmalarından (3833/3878) bahsedilmiştir. Hz. Âdem'in meleklerle muallim yapması konusuna değinilmiştir (345).

İmanın şartlarından ikincisinin meleklerle iman olduğu vurgulanmış; latif bir bedene sahip olan bu meleklerin ibadetleri ile yüce olduklarından söz edilmiştir:

Hem ikinci meleklerine îmân
Gerçi sana nihândur bu zamân

Perr ü bâl-ıla cümle cism-i latîf
Hem olardur 'ibâdet-ile şerîf (3233-3234)

Eserin bazı yerlerinde meleklerin tasvir edilmiş şekilleri yer almaktadır. Bismelenin faziletinden bahsedilirken oruca besmele ile başlayan bir müminin, cennet kapısından girerken dokuz melek tarafından karşılandığı anlatılır. Alınlarında besmele nakşolunmuş bu dokuz melek, bismelenin bazı harflerine benzetilmiş şekillerle tasvir edilir:

İbtidâ itse besmeleyle oruc
Şıdk-ı ihlâş-ıla iderse hürûc

Berekâtıyla bismelenün iy cân
Yârdür bil tokuz melek-i Sübhân

Biri hâ şekli biri yâ şekli
Biri mîm şekli lutf-ıla bekli

Bes Rahîm hâ vü yâ vü mîm iy cân
Üç ferîşteh olunca diñle hümân

Bende-i rûze-dâr ol demler
Ol ferîşte üzre otura ber-ser

¹⁸² Geniş bilgi için bk. İlyas Çelebi, "Melekler", "Ahiret", **İslamda İnanç Esasları**, İfav Yay., İstanbul, 1998, s.238.

Nağş ola alnında şekl-i bi'smi'llâh
Ol kapudan ki bula cennete râh

Üç melek dahı başı üzre tura
Vaşf idem anları saña iy sere

Biri şekl-i elif birisi lâm
Birisi şekl-i hâdur aña temâm

Üç ferîşteh dahı kıla peydâ
Biri hâ şekli ola key zîbâ

Biri mîm ü birisi nûn-mişâl
Gövdesinde ola bendenün bil hâl (3660-3669)

Eserde, Hz. Muhammed'in Miraç gecesi müşahede ettiği bir melekten bahsedilir. Bu meleğin yüz bin başı, her başında yüz bin yüzü, her yüzünde yüz bin ağzı, her ağzında yüz bin dili, her dilinde yüz bin farklı lisanın olduğu tasvir edilir (535-551). Bu meleğin görevi, her zaman zikir ve tespih etmektir. Gül koklayıp da Hz. Muhammed'e salavat getiren kişiye, bu meleğin yaptığı zikir adedince sevap verilir:

Didüm iy Cebrâ'îl bu ne kişidür
Zıkr [ü] tesbîh dâymâ işidür

Her ki bir gül koparsa koкса dahı
Şalavât virse sen habîbe ahî

Hak Te'âlâ virür cihân şevâb
Ol melek zıkr [ü] tesbîhince hisâb (547-549)

1.1.2.1. Cebrail

Kur'an-ı Kerim'de Cebrail; şüphesiz değerli, güçlü ve arşın sahibi katında itibarlı, orada (meleklerce) itaat edilen, güvenilir bir elçi¹⁸³ olarak nitelendirilmektedir. Dört büyük melekten biri olan Cebrail'in adı *Ledün-nâme*'de sıklıkla zikredilmiş; Cibrîl (1385), Emîn-i güzîn (4143), Sürûş-ı güzîn (4097), Rûh-ı selîm (5143) isimleriyle de anılmıştır. Cebrail, Allahu Teâlâ ile resulleri arasında

¹⁸³ Tekvîn/19-21.

vahiy tenzîl ve tebliğ etmekle muvazzaftır.¹⁸⁴ *Ledün-nâme*'de Cebrail'in Hz. Davut, Hz. Şuayb, Hz. Musa, Hz. Süleyman, ve Hz. Muhammed'e vahiy getirme vazifesinden şöyle bahsedilmiştir:

Hz. Davut'un, adaleti sağlamak için gökten indirilmiş bir vaziyette duran bir zinciri vardır. Bu zincirin farklı vilayetlere taşınması vazifesini Cebrail yapmaktadır:

Cebrâ'îl ol zamân gelürdi revân
Her ne olursa 'âlem içre iy cân

Dir fulân da'vî böylece oldı
Ol filân şol filâna güç kıldı

Gönderür idi silsile Dâvûd
Cebrâ'îl ile anda irişe zûd (630-632)

Eşeğini kaybeden birisi, eşeğin bulunması için Hz. Şuayb'ten dua etmesini ister. Dua etmeye başlayan Hz. Şuayb'e Cebrail gelip boş yere dua etmemesini, eşeğin bulunamayacağını tebliğ eder:

Yidi gün bes Şu'ayb kıldı du'â
Hâl-i har ma'lûm olmadı aşlâ

Hâk du'âsın icâbet eylemedi
Cebrâ'îl irüben işit ne didi

Hâk şalât u selâmı ire aña
Dir Şu'ayb'e kim itme dahı du'â

Renc çekme bulına diyü bu dem
Biñ yıl itseñ du'â bulunmaz hem (2081-2084)

Hz. Süleyman, besmelenin hikmetini Cebrail'e sormaktadır:

Besmele sebz hattla oldı 'ayân
Bes tamâm oldı nâme-i 'ünvân

Bes Süleymân söze geldi hemîn
Didi Cibrîl'e iy sürûş-ı güzîn

Bunda hikmet nedür di eyle 'ayân
Uşbu hatt hâletinden eyle beyân

¹⁸⁴ Şemseddîn Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, s.470.

Ḥaḳ ne emr itdise beyân eyle
Uşbu ḥaṭṭ işini ‘ayân eyle (4096-4099)

Hız. Muhammed, kendisine zümürütten bir tabut getiren Cebrail'e bunun hikmetini sorar. Cebrail, "Sen vefat edince seni bu tabuta koyup semaya götüreceğiz." der. Hız. Muhammed ona, "Ben toprak içinde bile ümmetimle beraber olmak istiyorum." cevabını verir:

Cebrâ'îl irdi bes ‘aleyhi’s-selâm
Ḥaḳ kelâmın didi nişe beyân

Bes zümürütten anda bir tâbût
Didi gönderdi ḥazret-i Ceberût

Dir Resûl-i Ḥuzâ nedür uşbu
Bildür anı birâzer imdi be-gû

Dir Resûl'e vefât idecek iy cân
Uşbu tâbûta şalaruz el-ân (1976- 1979)

Şol ümîze ki ümmetümle bile
Ḥâḳ içinde ḳalam bil anı hele (1987)

Ledün-nâme'de Cebrail'in peygamberlere vahiy getirme vazifesi haricinde, Allahu Teâlâ'nın emirleri doğrultusunda bazı önemli işlerle vazifelendirildiğinden de söz edilir. Bu vazifeler şunlardır: Çâr yârin ve Hız. Hasan ile Hız. Hüseyin'in kabirlerine gidip kevser suyuyla sakallarını yıkamak (4925-4975); elindeki bir bardak suyu, orucunu açmak için bekleyen müminlerin bardaklarına aktarmaktır (5090-5120). Cebrail bu vazifeyi yerine getirirken içerisinde kötü hâl ve davranışların olduğu on iki eve nazar etmediğinden bahsedilmiştir (5121-5157).

Cebrail ile ilgili *Ledün-nâme'de* anlatılan ilginç bir kıssa ise, onun teninin beyazlığı ve neden yaratıldığı ile ilgilidir. Cebrail'e teninin renginin beyazlığı ile ilgili sorulan soruya şöyle cevap vermektedir:

Didi Cibrîl melekler içre beni
Aḳ yüzlü yaratdı Ḥaḳ bil anı

Ḥâdim-i ḥâtemü'n-nebiyyînem dir
Beñzüm aḡ oldı anuñ-içün dir (486-487)

Cebrail'in, neden yaratıldığı konusu işlenirken kâfûr ağacından yaratıldığı anlatılır. Bu ağaçtan yaratılışındaki hikmet izah edilir. Buna göre; Cebrail, kâfûr ağacının gövdesinde üç yüz bin yıl kaldıktan sonra Hak Teâlâ onu bu ağaçtan yaratmıştır. Bu ağaçtan yaratılması Miraç gecesi, Ümmü Hânî'nin evinde uyuyan Hz. Muhammed'i, Cebrail'in nazik bir şekilde uyandırmasıyla ilgilidir. Kâfûr ağacı, tabiatı gereği serindir. Cebrail, Hz. Muhammed'in ayağına yüzünü sürerek O'nun hararetini almış ve böylece Hz. Muhammed uykusundan uyanmıştır. Cebrail'in kâfûrdan yaratılışının hikmeti bundandır (488-512):

Ümmü Hânî evine irdüm tâ
Uyğuda idi ol Resûl-i Huzâ

Başı ucında oturdum anuñ hem
Hak Te'âlâ baña buyurdi o dem

Didi zînhâr uyarmağıl anı
Tâ ki seksenmeye anuñ cânı

Ayağına Resûl'ün urdum yüz
Dinlegil ne yire irişür söz

Çün kim öpdüm ayağın ol şâhuñ
Uyanuben Resûlu'llâh'ın

Hak Te'âlâ didi kim iy Cibrîl
Üç yüz biñ yıl oldu iy 'âkil

Tâ bileydün sen aşluñuñ hâlin
Nişe kâfûrdan olundu yakın

İy emînüm bil añı bu demler
Hizmetiyle olduñ Resûl'e nöker

Aña kulluğ-ıçün seni bu zamân
Eylemişem özüñ emîn-i cihân

Bu zamân ya'nî pây-bûs idesin
Ayağı ucında anuñ cülûs idesin

Aşl-ı zâtun durur senün kâfûr
Çünki öpdün ayağın iy yüzi nûr

Key şovukdur tabî‘at-ı kâfûr
Ol hârâret demini eyledi dûr (500-511)

1.1.2.2. Mikail, İsrâfil

Mikail ve İsrâfil'in isimleri *Ledûn-nâme*'de iki yerde geçer ve dört büyük meleklerle birlikte anılır.

Ledûn-nâme'de şeytan hakkında uzun malumat verilir. Şeytanın henüz isyan etmeden önceki hâli anlatılır. Şeytanın meleklerle muallim yaptığından, dört büyük meleğin de ondan ders aldığından söz edilir:

Diz çöküben öñünde Cebrâyil
Va‘z [u] nuşhına olup anuñ kâyil

Dağı Mîkâ‘îl ancılayın hem
Diñler idi ne kim dise ol dem

Dağı İsrâfil-ile ‘Azrâ‘îl
Va‘zına cümlesi olup mâyil (414-416)

Hızır, nûr-ı Muhammedî ile Hz. Ayşe'nin cennette nikâhlarının kıyılması bahsini anlatmıştır (163-271). Bu kısımda Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın nikâhları kıyılmadan önce, nûr-ı Muhammedî zâhir olup Hz. Muhammed ile Hz. Ayşe'nin nikâhının kıyılmasından söz eder. Bu nikâh merasimi tasvir edilirken dört büyük meleğin bu nikâhta hazır bulunduğu belirtir:

Cebrâ‘îl-i emîn Mîkâ‘îl
Dağı İsrâfil-ile ‘Azrâ‘îl

Şalavât-ı Huzâ ‘aleyhim heb
Anlara ire ki oldur ehl-i edeb

Hâzır idi bu cümle-i mezkûr
Ol nikâh üzre oldılar mesrûr (232-234)

1.1.2.3. Azrail

Azrail, eserde Cebrail'den sonra adı en çok zikredilen melektir. Kimi yerde Melekül-mevt ve Ebû Yahyâ isimleriyle verilir. Eserde adı dört büyük meleklerle birlikte anılmıştır (232/416). Bunun haricinde, Azrail'in aslî vazifesi olan insanların canını alması bahsi, Hızır ağzından sıklıkla dile getirilmiştir.

Azrail ile değinilen konulardan biri, Azrail'e ölüm meleği görevi tevdi edilmesiyle ilgilidir. Bu konudan şu şekilde bahsedilir: Allahu Teâlâ hiç kimseye can vermemiş iken Azrail'i yaratır ve ona ölümü gösterir. Gördüğü manzara karşısında çok etkilenen Azrail, bin yıl kendinden geçmiş bir vaziyette kalır:

Melekü'l-mevti çün yaratdı Huzâ
Virmemişken nefes dahı aşlâ

Mergi yaratdı ana gösterdi
Gördügidi dem irişdi dil derdi

Biñ yıl şöyle kaldı ol bî-hûş
Diñlegil hâleti neye olur tuş (5033-5035)

Hızır, Azrail'in fizikî betimlemesini Muzaffer'e şöyle anlatır: "Allahu Teâlâ, Azrail'i iki yüzlü ve dört elli yaratmıştır. Mümine baktığı yüzle cehenneme baksa cehennem cennete, kâfire baktığı yüzle cennete baksa cennet cehenneme dönüşür.":

Bir yüziyle mü'minâna ire
Cânını lûṭṭla anuñ götüre

Melekü'l-mevt cehenneme itse nazâr
Mü'mine varduğı yüziyle eger

Cennet olaydı ol zamân nîrân
Hüsn-i vechinden anuñ ola cinân

Şol yüziyle ki ire zındîḳa
Baḳsa cennâta şevketin yıḳa

Dûzaḫa döndürüpdî cennâtı
Uşbu resm-iledür anuñ zâtı (5039-5043)

Hızır, salih bir mümine Azrail'in Hz. Muhammed'in suretinde göründüğünü belirtir ve bu durumu şu şekilde izah eder: "Hz. Muhammed'in ruhu yaratıldığında söze geldi ve şöyle dedi: 'Bir mümine ölüm anı geldiğinde Azrail ona benim suretimde görünür.' ":

Yaradup rûḫ-ı Muştafâ'yı Huzâ
‘Arz kıldı meleklerle anda

Rûh-ı Aḥmed çü söze geldi hemân
Mü'minâna irişse va'de-i cân

Melekü'l-mevt aña musallaḥ ola
Şûreti bencileyin ola gele (5068-5070)

Lediün-nâme'de Azrail'in vasıfları ve vazifesini nasıl icra ettiḡi bahsi yer alırken, ölüm anında canını alacaḡı insanlarla yaptıḡı konuşmalara da yer verilmiştir. Bu konuşmalardan biri Hızır'la Azrail arasında geçer. Hızır, ebedî hayata mazhar olmayı, ölüm anında Azrail'le arasında geçen konuşma neticesinde elde ettiḡini beyan eder. Hızır; Azrail'le karşılaştınca ağladığını, sahip olduḡu bu dört canı nasıl teslim edeceğini belirtir. Hızır'ın bu haceti Allahu Teâlâ tarafından kabul edilir böylece kendisine ebedî hayat verilir:

Dir Muḡaffer ki Hızır'a şordum iy cân
Niçün olduñ cihânda câvîdân

Hızır dir iy Muḡaffer-i 'âlem
Söyleyem saña bir sebeb bu dem

Melekü'l-mevt irişdi kim ala cân
Didi cânuñ alurmen iy cânân

Ağladum didüm iy melek bu ḡisâb
Dört cândur ki doyamaz her şâb

Ben niçe doyam uşbu dörde yakîn
Beni nite añalar ehl-i zemîn

Ben zemîn içre yatam Âdem-vâr
Ola 'âlemde sen ne dirsın iy yâr

Ḥaḡ Te'âlâ buyurdı ol demler
Anda 'Azrâ'il'e ki iy server

Ol benüm yâdımı taleb eyler
Ölmemeḡlige bir sebeb eyler

Uşbu demlerde sen de ḡo anı
Göre 'âlemde devr-i ezmânı (2914-2922)

Eserde, İbn-i Nessâc'ın da ölüm vakti geldiḡinde Azrail'le konuştuḡundan söz edilir. İbn-i Nessâc, Azrail ile karşılaştınca ondan dört rekâtlık vakit namazı kılmak

için izin ister. Azrail, bunun mümkün olmadığını söyleyince İbn-i Nessâc hemen tekbir getirerek namaza durur. Bunun üzerine Azrail onun namazına hürmet edip bir müddet bekler, namaz bittikten sonra canını alır:

İbn-i Nessâc dir namâzum edâ
Kılayum andan al bi-emr-i Huzâ

Fevt olmaya tâ namâzum iy cân
Bu çekişikte iken anda hemân

İbn-i Nessâc eyledi tekbîr
Dört rek‘at namâzı kıldı fakîr

Melekü’l-mevt hürmet idüp aña
Şabr kıldı namâzın itdi edâ

Dört rek‘at namâz idince hemân
Melekü’l-mevt şabr kıldı iy cân

Çün namâzı kıluben itdi du‘â
Aldı cânını anda Bû Yahyâ (1157-1162)

Ledün-nâme'de sürekli soru soran ve eserin akışına yön veren bir konumda olan Muzaffer, Azrail'in bir insanın canını nasıl aldığını mürşidi olan Hızır'a sorar. Hızır, bu soruya şöyle cevap verir: "Bir kişiye ölüm anı geldiğinde Azrail gelir. O kişinin canını alır ve teninde kanını kurutur.":

Didi iy Hızır söylegil bu dem
Melekü’l-mevti ‘arz itgil hem (5025)

Bir kişiye ki olursa ölmek
Melekü’l-mevt yine irer bî-şek

Qabz ider anda ol kişi cânın
Qurudur tende ol zamân qanın (5029-5030)

1.1.2.4. Kiramen Katibin

"Yazan, kayda geçiren" anlamındaki kâtib ile "iyi, dürüst ve değerli" anlamındaki kerîm kelimesinin çoğulundan meydana gelen kirâmen kâtibin terkihi "değerli yazıcılar" anlamına gelmekte¹⁸⁵ ve bu melekler hakkında Kur'an-ı Kerim'de

¹⁸⁵ İlyas Üzümlü, "Kirâmen Kâtibîn", *DİA*, İstanbul, 2002, C.XXVI, s. 59.

şöyle bahsedilmektedir: "*Hâlbuki üzerinizde muhakkak bekçiler, değerli yazıcılar vardır. Onlar yapmakta olduğunuzu bilirler.*"¹⁸⁶

Ledün-nâme'de, Hızır tarafından bu yazıcı melekler hakkında elli beş beyitlik (3718-3773) detaylı bir anlatım yapılır. Bu melekler, omzuna bindiği insanın her amelini yazar. Cennet ile cehennem arasında yetişen ulu bir ağacın yapraklarını kâğıt olarak kullanır. İnsan akıl bâliğ olunca omuzlarına binip yazmaya başlar. Sağdaki melek hayrı, soldaki melek ise şerri yazar. Kalemeleri de kudret kalemidir. Bu kalemler, o ulu ağacın dallarından yapılan kalemlerdir:

Ol kirâmen ki kâtibîn dinür
Her ne işlerseñ anlara bilinür

Ol ağaçta varur birisi revân
Alur iki varak bes anda hemân

Bende bâliğ olıcağız getütür
Hâzır olup omuz başa oturur

Ol varak durur anlara kırtâs
Defterine olaruñ oldur esâs

Şağı hayrın yazar şolı şerrin
Yazar işledügin kımaz birin

Var durur añların da iki devât
Kalem-i kudret elde ol iki zât

Ol dırahtuñ budakları aklâm
Yazar ol kıl ne işlediyse temâm (3739-3745)

1.1.3. Kitaplar

Ledün-nâme'de iman bahsi işlenirken, imanın şartlarından üçüncüsünün Hak kelamı olan kitaplara iman olduğu vurgulanmıştır:

Hem üçincisidür kelâmu'llâh
Haq Te'âlâ sözidür ol âgâh (3235)

¹⁸⁶ İnfitâr/10-12.

1.1.3.1. Kur'an-ı Kerim

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'den *Ledün-nâme*'de övgüyle bahsedilir. Hızır; Kur'an-ı Kerim'in sözlerin en güzeli ve doğrusu olduğunu, Allahu Teâlâ'nın bu kitabı Resulüne gönderdiğini belirtir:

Sözlerüñ hâşşı Hâk sözidür iy cân
Gönderüpdür Resûl'ine Qur'ân (1039)

Hızır, Kur'an-ı Kerim okumanın fazileti ile ilgili Ka'b b. Ahbâr'ın sözlerini şöyle nakleder: "Müminin kalesi üçtür. Bu kalelerden ikisi Allah'ı zikretmek ve mescide varmaktır (2274/2276). Üçüncüsü ise Kur'an-ı Kerim okumaktır.":

Birisi hem okıyasın Qur'ân
Hoş hisâr ola saña çün keyvân (2275)

Hızır, Hz. Musa'nın Kur'an-ı Kerim'den övgü dolu sözler söylediğine dikkat çekilir. Hızır, Hz. Musa ile beraber iken Hz. Musa'nın Hz. Muhammed'e indirilecek kitap olan Furkan'dan bahsettiğini nakleder. O kitabın ilk suresinin Fatiha Suresi olduğunu ve her kim bu sureyi okursa iman ile kabre gideceğini vurgular:

Didi ire Huzâ'dan aña kitâb
Adı Furkân ola rûşen-i tâb

Sûre-i evveli anuñ iy cân
Fâtihâ sûresidür aña 'ayân

Her ki okursa fâtihâ süre
Gide îmân ile vara gûra (2972-2929)

Hızır, Kur'an-ı Kerim'in cebel-i Hak olduğunu belirtir ve şu nasihati yapar: "Kim okursa derdine derman bulur. Sen de Kur'an-ı Kerim'i oku ki bu dünyada huzur ve mutluluk bul.":

Cebel-i Hâk'dur Qur'ân'ı bil iy cân
Kim okur derdine irer dermân

Okı Qur'ân'ı bul cihânda şafâ
Vir şalavât Muhammed'e dil-i mâ (5380-5381)

1.1.3.2. Diğer Semavî Kitaplar

Lediün-nâme'de, bütün kutsal kitapların adı geçmektedir. Tevrat, üç kıssa içerisinde geçmekte olup bu kıssalarda Tevrît diye de zikredilmiştir. Hızır'ın anlattığı iki kıssada, başta Hz. Ebûbekir olmak üzere dört büyük halifeden Tevrat'ta övgüyle bahsedildiği belirtilmiştir:

Yazılı gördüm âyet-i Tevrît
Yayılpup ‘âleme bu resm-ile şît

Na‘t-ı Ebû Bekr içinde yazılı hemîn
Neden imiş bilindi baña yakîn (3603-3603)

Didi Hâk hakkı anlaruñ hâli
Yazılı Tevrît içre ahvâli

Cümle Tevrît içindedür ma‘lûm
‘Ârif añlar o sırrı iy maḥdûm

Añdı Tevrît içinde anları Hâk
Okıyup bilmişem bu resme sebak

Muştafâ birle çâr yârânı
Kırk biñ yirde añup durur anı (4716-4719)

Eserde Tevrat'ın zikredildiği üçüncü kıssa ise Hızır'ın sorusu üzerine Hz. Musa tarafından anlatılır. Hızır, ümmet-i Muhammed'in faziletini Hz. Musa'dan anlatmasını ister. Hz. Musa, ümmet-i Muhammed'in faziletini, kutsal kitapları okumanın faziletiyle mukayese ederek bildirir:

Didüm aña ki anda yâ Mûsâ
Söyle anuñ fazîletini baña

Didi iy Hızır görmişem be-kitâb
‘Arz [idem] saña bu zamân deryâb

Ger kimesne okısa Tevrât'ı
Ma‘nîsi birle pâk idüp zâtı

Hem Zebûr ile okısa İncîl
Ma‘nîsini bilüp sürerse sebîl

Cümle şuhuf okuyup itse ‘amel
Bî-kerân bulsa ol şevâb maḥal

Dağı on mürselün şevâbı kadar
Ümmet-i Aḥmed'e şevâb irer (3145-3150)

Hızır, Allahu Teâlâ'nın canı satın aldığını bunu da üç yerde vaat ettiğini ifade eder. Beyitte, Allahu Teâlâ tarafından satın almanın vaat edildiği bu üç yerin, beyitten hemen sonra yer alan ayette¹⁸⁷ ifade edildiği üzere, Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim olduğu anlaşılmaktadır:

Hak Te'âlâ teni şatun aldı
Melekûtün şehâdeti oldu

Enbiyâya virildi hûb-ı laṭîf
Aşfiyâya virildi nâm-ı şerîf

Üç kabâle yazıldı bu kâre
Uygıl anlara olma âvâre (681-683)

1.1.4. Peygamberler

Ledün-nâme'de imanın şartları bahsi anlatılırken imanın şartlarından dördüncüsünün peygamberlere iman etme olduğu vurgulanmıştır:

Dağı dördinci enbiyâ vü Resûl
Hak durur cümle oları bilmiş ol (3236)

Hızır, Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın cennette nikâhlarının kıyılması konusuna geniş yer vermiştir (163-271). Bu nikâhtan önce, Nûr-ı Muhammedî'nin zahir olup Hz. Ayşe ile nikâhı kıyılmıştır. Cennette kıyılan bu nikâhta, yüz yirmi dört bin peygamberin hazır bulunduğu anlatılmıştır:

Yüz biñü yigirmi dört biñ hâş
Enbiyâ cümle anda hâşsu'l-hâş

Ellerinde tutup kadehler nûr
Pür idi içi hep şarâb-ı ṭahûr (235-236)

¹⁸⁷ Tevbe/111: ...Allah, bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da kesin olarak va'detmiştir...

Muzaffer, mürşidi Hızır'dan Hz. Ömer'in kırbacını anlatmasını ister (4229-4316). Hızır, bu kırbaça ait vasıflardan bahsederken bu kırbacın üzerinde, üç yüz on üç peygamberin isminin yazılı olduğunu belirtir:

Üç yüz on üç peyember-i mürsel
Yazılıpdi o dirre üzre güzel (4263)

1.1.4.1. Hz. Âdem

Hz. Âdem insanlığın, atası ve ilk peygamberdir. Kur'an-ı Kerim'de Allâhu Teâlâ'nın seçkin kulları arasında sayıldığından¹⁸⁸ "Safiyyullah" unvanıyla da anılmaktadır.¹⁸⁹ *Ledün-nâme*'de safî (1284), safiyyullah (166), Âdem-i safî (1949) gibi unvanlarla zikredilmekte ve ismi Hz. Muhammed'den sonra en çok geçen peygamber olarak öne çıkmaktadır.

Eserde Hz. Âdem'in topraktan yaratılması¹⁹⁰, bütün isimleri öğrenmesi¹⁹¹, meleklerle muallimlik yapması ve bütün meleklerin ona secde etmesi konularına değinilmiştir:

Âdem'i hâkden yaratdı Huzâ
Boynına hoş keramet itdi ridâ (154)

Âdem'i oldı hâkdan peydâ
Cân irüp cism-ile olup şeydâ

İftitâh ile aña cümle sürüş
Secde kıluban oldı demleri hoş (171-172)

Nite ki oldı mu'allim ol Âdem
'İlm-i esmâ ile bulupdı dem (335)

Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın nikâhlarının cennette, yapılan bir merasimle kıyıldığından bahsedilmiştir. Bu konu, nûr-ı Muhammedî ile Hz. Ayşe'nin cennette nikâhlarının kıyılması bahsi içerisinde anlatılmıştır (163-270):

Bes nikâh oldı 'akd Havvâ'ya
Tâ Safî buldı anuñ-ıla vâye (190)

¹⁸⁸ Bk. Âl-i İmrân/33.

¹⁸⁹ Süleyman Hayri Bolay, "Adem", *DİA*, İstanbul, 1988, C.I, s. 358.

¹⁹⁰ Bk. Hicr/26,28,33; Rahmân/14.

¹⁹¹ Bk. Bakara/31.

Hız. Âdem ile Hız. Havva'nın cennette iken yaklaşmaları yasaklanan ağaca¹⁹² yaklaşp da cennetten çıkarılma hadiseleri *Ledün-nâme*'de, birbirinden müstakil yerlerde sıklıkla zikredilmiştir (175, 859, 1895, 1953, 1970). Eserin genelinde bu ağaç, buğday ağacı olarak belirtilir. Hız. Âdem'in bu ağaçtan buğday yeme sebebi, eser birbirinden müstakil yerlerinde farklı gerekçelere dayandırılır. Hız. Âdem'in buğdayı yeme sebebi ilk olarak şöyle açıklanır: Nûr-ı Muhammedî, Hız. Âdem'in parmağında zuhur eder (1935). Bir müddet sonra bu nur parmağından alınır (1942). Hız. Âdem, parmağındaki nûr-ı Muhammedî'nin alınmasından dolayı üzölür ve buğday ağacına yaklaşır. Buğdayı sevdiğine (Nûr-ı Muhammedî'ye) benzetir ve yemeğe başlar (1947-1953). Böylece dünyadan sürölür:

Sevgüsiyle Muḥammed'ün Âdem
Yidi buğdayı germ olup ol dem

Bes ḥitâb itdi Hâḳ Te'âlâ aña
Didi maḳşûduñâ irişdün ha

Tır yukaru yirün degül uçmaḳ
Lâyıḳuñ esfelîne dek uçmaḳ (1953-1955)

Eserin bir başka yerinde bu buğday, Hız. Muhammed'in nasibi olarak vasıflandırılır. Hız. Âdem, buğdayı yiyince yetim malı yemiş olur. Böylece cennetten çıkarılır:

Didi Âdem ki bu kimün olısar
Kim yiyiser durur baña eyle ḥaber

Didi olup Muḥammed'e o naşîb
Sen niçün yiyesin naşîb-i ḥabîb (1899-1900)

Şol sebebden ki olaydı mâl-ı yetim
Kim yese irer aña derd-i 'azîm (1902)

Ol sebebden irişdi dünyâya
İrdi anuñ-çün âh-ile vâya (1904)

Hızır, müridi Muzaffer'e Miraç gecesi Hız. Muhammed ile Hız. Âdem arasında geçen konuşmadan şöyle bahseder: Hız. Muhammed, Miraç gecesi Hız. Âdem ile

¹⁹² Bk. A'râf/19.

karşılaştığı zaman Hz. Âdem şu soruyu sorar: "Ben bir kez buğday yedim cennetten kovuldum. Evlatlarım o kadar günah işliyorlar, Hak Teâlâ neden günahlarını affediyor?" Hz. Muhammed bu soruya şu şekilde cevap verir: "Adalet terazisinde ilk önce sen tartıldın, boyun iki büküm oldu. Allahu Teâlâ, rahmet tohumu ekip beni fazl terazisinde tarttı. Adalet ile fazl bir değildir. Ümmetim günah işlediği zaman onların günahları fazl-ı Hak ile affolur.":

‘Adl mîzânına sen evvel ata
Tartılısun ki kıddüñ oldu dü-tâ

Fazl mîzânına beni çeküben
Dâne-i rahmeti Huzâ eküben

Bil ber-â-ber degül durur iy cân
‘Adl-ile fazl hâli añla ‘ayân

Ümmetüm ger günâh ider-ise çok
Fazl-ı Hâk birle cümlesi olur yok (1278-1281)

1.1.4.2. Hz. Şît

Hz. Âdem'in oğludur. Hibetullah diye anılmaktadır.¹⁹³ *Ledün-nâme*'de ismi Şîs (4224) ve Hibetullah (4217) olarak da geçmektedir. Hz. Şît'in adı sadece, Hz. Ömer'in kırbacına ait özelliklerin bahsedildiği kısımda yer almaktadır. Hızır, bu kırbacı Hz. Şît'in, Hz. Âdem'in çift sürdüğü öküzün derisinden yaptığını belirtir. Bu kırbaçla Kâbil'in üzerine yürümüştür. Hızır, bu kırbacın Hz. Şît tarafından yapıldığını; bunun da dört yerde yazılı olduğunu beyan eder:

Çift sürdüğü öküzüñ derisin
Hibetu'llâh düzmiş-idi yakın

Ya'nî Şîş nebî düzetmiş-idi
Kâbil üzre anuñla gitmiş-idi (4257-4258)

‘Amel-i Şîş diyü dört yire hem
Yazılupdı ben anı görmişem

Bes anuñ-çün didüm ki Şîş-i güzîn
Düzdi ol dirre'i bil imdi yakîn (4264-4265)

¹⁹³ M. Asım Köksal, **Peygamberler Tarihi**, Diyanet Vakfı Yay, Ankara, 2004, s.67.

1.1.4.3. Hz. İbrahim

Allahu Teâlâ'nın sevgisini kazanmış olduğundan dolayı "Halîl", "Halilüllah" unvanlarıyla anılan Hz. İbrahim hakkında Kur'an-ı Kerim'de detaylı bilgiler yer almaktadır.¹⁹⁴ *Ledün-nâme*'de, Hz. Âdem ile birlikte Hz. Muhammed'in atası olarak zikredilir:

Biri İbrâhîm Şafî birisi
Atalardur bular erüñ irisi

İkisi de Muḥammed'e ata
Oldı bilgil o pâk-ı dil zâta (195-196)

Hızır, Hz. İbrahim'e anne karnından vefat edinceye kadar hiç bir düşmandan zarar gelmediğini anlatır:

Biri İbrâhîm oldı merd-i Ḥalîl
Ana karnında öyle olan bil

Hiç 'adûdan gezend irmedi aña
Tâ vefât eyleyince merd-i seḥâ (90-91)

Hz. İbrahim bazı beyitlerde, "Halîl" diye anılmıştır. Hızır "merhaba" kelimesini hakkında bilgi verirken bu kelimeyi ilk kullananın Hz. İbrahim olduğunu anlatır:

Evvelâ merḥabâ dimek bil iy cân
Bil Ḥalîl itdi uşbu ḥâl[i] 'ayân

Ol Birâhim peyember-i dâna
Her kaçan kim konuḡ irişe aña

Anda İbrâhîm'e ki virse selâm
Merḥabâ dir idi Ḥalîl hemân (5487-5489)

Hızır, Hz. İbrahim'in ilk eşi Sare'nin, cariyesi Hz. Hacer'i Hz. İbrahim'e vermesinden şöyle bahseder: "Hz. İbrahim'in Hz. Hacer'le evlenmesinden bir oğlu olmuştur. Sare'nin de oğlu oldu, Allahu Teâlâ bu oğlan ile ona çok yüce bir nesil nasip etti. Hz. İbrahim ve Sare'nin neslinden cihana birçok peygamber gelmiştir.":

¹⁹⁴ Bk. Bakara/127, 136; Nisâ/125; Enâm/74-83; Hûd/73; İbrâhim/35-41; Nahl/123; Enbiyâ/58-70; Saffât/91-107.

Virdi Sâre de Hâcer'i ol dem
Ola İbrâhîm oğlu andan hem

Sâre'ye dağı virdi nesl-i celîl
Üredi enbiyâ zi-nesl-i Halîl (2816-2817)

Sâre'den niçe enbiyâ vü resûl
Toldı bu 'âlem içre bilmiş ol (2820)

Hızır, Sare'nin devrin padişahı tarafından sarayda alıkonulması hâdisesine değinir. Sare, kötü ahlaklı padişah tarafından sarayda alıkonulmuştur. Hz. İbrahim, Allah'ın yardımıyla aradan tüm engellerin kalkmasıyla, sarayda vuku bulan her hâdiseyi müşahede etmiştir:

Soñra şâha yönüldüğünde Halîl
Ya'nî kim gitmege tutupdı sebîl

Pâd-şâh idi katı şâhid-bâz
Tutdılar Sâre'i bes añlañ râz

Pâd-şâhuñ katına iletdiler
Koyup İbrâhîm anda gitdiler

Götürüp cümle-i hicâb Huzâ
Gördi İbrâhîm anda her ne ki ola

Pâd-şâhuñ katında her ne ki oldu
Turduğı yirde gördi vü bildi (2833-2837)

Eserin genelinde Hz. İbrahim'in ateşe atılması hadisesine sadece bir yerde değinilir:

Âteş ile Halîl oldu qarîn
Buldı od içre mesken ey miskîn (4404)

1.1.4.4. Hz. İsmail, Hz. İshak

Hz. İsmail ve Hz. İshak, Hz. İbrahim'in oğullarıdır. *Ledün-nâme*'de Hz. İsmail'in adı üç yerde, Hz. İshak'ın adı iki yerde zikredilmiştir. Hz. Hacer'den doğan Hz. İsmail'in yüzünün, nûr-ı Muhammedî ile güzelleştiği; Sare'den doğan Hz. İshak'ın neslinden birçok peygamberin geldiği anlatılmıştır:

Toğdı Hâcer'den anda İsmâ'îl
Nûr-ı Aḥmed'le buldı vech-i cemîl (2810)

Sâre'den niçe enbiyâ vü resûl
Toldı bu 'âlem içre bilmiş ol (2820)

Muzaffer, Hızır'a Hz. İsmail'in mi yoksa Hz. İshak'ın mı kurban olarak seçildiğini sorar. Hızır, bu soruya, "Hz. Muhammed, Hz. İsmail'in neslinden gelmiştir; bu sebeple kurban için seçilen Hz. İsmail'dir." cevabını verir:

Didüm ey Hızır kim durur kurbân
Bizlere anı dahı eyle beyân

Ya'nî İshâk mı İsmâ'îl mi
Kankısı zebhâ geldi sen anı di

Ba'zı dir zebhâ yâr olan İshâk
Kimi İsmâ'îl'i didi yüzi aķ

Ol Resûl-i Huzâ 'aleyhi's-selâm
Böyle buyurdi diñlegil iy hümâm

İki kurbâna gelmiş oğlıyam üş
Bu söze tutuñuz siz imdi güş

Uşbu taḥkîkdür Resûl-i Huzâ
Nesl-i İsmâ'îl idi geldi şafâ

Ma'lûm oldı degül imiş İshâk
Ya'nî İsmâ'îl idi ol yüzi aķ (2824-2830)

Eserde Hızır, Hz. Ömer'in kırıbaçıyla ilgili vasıfları anlatılırken, bu kırıbaçın neden yapıldığı ile ilgili farklı bilgilerin olduğunu belirtir. Bu bilgilerden biri de bu kırıbaçın Hz. İsmail'e inen koçun derisinden yapıldığıdır:

Post-ı keşş-idi didi niçeler
Oldı İsmâ'îl'e fidâ-yı ciger (4253)

1.1.4.5. Hz. Yakup, Hz. Yusuf

Kur'an-ı Kerim'de ahsenü'l-kasas (kıssaların en güzeli) olarak nitelendirilen Hz. Yusuf kıssasının¹⁹⁵ en önemli kahramanları, Hz. Yusuf ile Hz. Yakup'tur. Kıssada Hz. Yusuf, *"Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri*

¹⁹⁵ Bk. Yûsuf/3-102.

*açılınsın...*¹⁹⁶ talimatını vermektedir. *Ledün-nâme*'de bu konu işlenirken Hz. Yusuf'a, gömleği neden babasının gözüne değil de yüzüne sürmesini istediği sorulur (1046). Hz. Yusuf bu soruya, "Babam gözlerinden dolayı bu hâle gelmiştir. Hak'tan başkasına bakan gözler kör olur. O, aşkı iki yere sarf etti. Gömleğimi yüzüne sürerse belki gözleri açılır." diye cevap verir. Ardından Hızır, bu konuyla ilgili şu nasihat yapar: "Hz. Yakup'un nazarı sadece Hz. Yusuf'a yöneldiği için gözleri bundan zarar görmüştür, bundan dolayı her zaman Hak cemaline nazır olmak gerekir.":

Didi çeşmiyiçün 'itâbum var
'Aşk-ı çeşm-ile ıztırâbum var

Gönlegüm yüzi üzre kónsa iy cân
Var ümîzüm açıla gözi revân (1047-1048)

'Aşk-ı bes iki yire şarf itdi
Çeşmi bir yüze dahı zarf itdi

Kör oldu anuñ-içün Ya'kûb
Hüzn evine özi olup mensûb

Yûsuf'uß kim kâmîşi irdi revân
Yüzine sürdi ol kâmîsi revân

Çeşm-i a'mâsı nûr u fer buldı
Yine tâze iki güher buldı

Hâk cemâline dâyim ol nâzır
Gayra bakma gel imdi ol hâzır

Yûsuf'a kılduğıyiçün nazarı
Çeşm-i Ya'kûb'uß irdi bil zararı (1054-1059)

Yusuf kıssasında, Hz. Yusuf'un kardeşleri onu kuyuya attıktan sonra, babasına Yusuf'un kurt tarafından yenildiğini bildirirler.¹⁹⁷ Kurt iftiraya uğramıştır. Bu sebeple, divan edebiyatında iftiraya uğrayan kişiler için gürg-ı Yusuf mazmunu kullanılır.¹⁹⁸ *Ledün-nâme*'de bu konu üç farklı yerde geçmektedir. İlk olarak kurdun Hz. Yakup'un huzuruna getirildiğinden bahsedilir. Hz. Yakup, kurda yüklenen bu

¹⁹⁶ Yûsuf/93.

¹⁹⁷ Yûsuf/17.

¹⁹⁸ Onay, a.g.e., s.184.

suçtan ötürü kurdu hesaba çeker. Kurt bu işin aslını bildiğini ancak gammazlık yapamayacağını söyler:

Diñlegil hâl-i Yûsuf-ı şiddîk
Ol birâzerleriyle oldu refîk

Hak şalâtı selâmı ire aña
Çâha şaldılar irdi hâl buña

Gürg-ı bî-çâre'i tutuben tîz
Kurd kıldı bu işi diyü 'azîz

Pîş-i Ya'kûb'a getürür bes
Didi sen mi yedüñ anı nâ-kes

Yûsufum nişe yidüñ iy gürgek
Saña idem kışâş imdi gerek

Didi ben yimedüm Resûlu'llâh
Hâl-i tahkîkîni bilür Allâh

Didi Ya'kûb sen de ol hâli
Bilür iseñ di söyle ahvâli

Dir bilürem di söyle dir Ya'kûb
Didi söylemezem dilüm açub

Siñlerüz biz didi Nebîyyu'llâh
Cümle-i işden olmuşuz âgâh

Her işi işlerüz velâkin iy cân
Kâr-ı gammâzı itmedüm sen inan (1805-1814)

Hızır, iftiraya uğrayan bu kurtla ilgili eserin bir başka yerinde bir kıssa daha anlatır. Bu kıssada, Kurt ile Hz. Yakup'un konuşmasına geniş yer verilir. Muzaffer, Hızır'dan kendisine iftira atılan o kurt ve Hz. Yakup hakkında bilgi vermesini ister. Hızır, o kurdu görüp onun için ağladığını söyleyerek kurdun durumunu anlatmaya başlar: "Ben o kurdu gördüm ve onun için ağladım. Kurdu Hz. Yakup'a getirdiler. Hz. Yakup, 'Ey alçak oğlumu neden yedin, bu suç sana yıkılmıştır. Çabuk bul oğlumu!' dedi. Kurt, 'Sen zaten söyledin işin böyle olmadığını. Ya diridir ya ölü, ben nasıl bulayım? Beni bu işe salma, beytül-ahzâna gireyim de bu işin sonu bakalım nasıl olacak!' dedi. Hz. Yakup ona izin verdi ve kurt, otuz sene Hz. Yakup'un

hizmetçisi oldu. Kurt yaşlandı, bir gün ağlayarak dua etti: 'Ya Rab, Hz. Yakup oğluna kavuşsun, ben de hür olup gideyim!' Hak Teâlâ kurdun duasını kabul etti ve Hz. Yakup oğluna kavuştu. Kurt, 'Ey Yakup oğluna kavuştun, artık ben gideyim.' dedi. Hz. Yakup, 'Senin vesilenle oğluma kavuştum ama sen suçsuzmuşsun, mahcup oldum.' dedi. Kurda dua etti. Kurt, tüm kurtların şeyhi olarak bazen dağı, bazen ovayı gezdi. Kurt, inine ulaşır bütün kurtları etrafına topladı. Onlara, 'Hz. Yakup'a oğlunun hâlini söylemeyerek hizmette kusur ettim.' dedi. Onlar 'Ey anamız sen hiç kusur etmedin! Hz. Yakup'un duasını alarak bütün kurtlara şeyh oldun.' dediler (2618-2660)."

Eserin bir başka yerinde Hızır, Hz. Yusuf için yalan söyleyenlerin ve kurda iftira atanların kötü bir şekilde anılacağı ifade eder:

Ol cemâ'at Yûsuf-içün iy cân
Söyledilerdi ol zamân yalan

Anlara hiç siyâset oldu mıdı
Her birisine âfet oldu mıdı

Didi hâlâtı anlaruñ bed-nâm
Kurda anlar ki itdiler bühtân (4270-4272)

1.1.4.6. Hz. Eyyûb

Hz. Eyyûb Kur'an-ı Kerim'de, yakalandığı hastalığa sabretmesi ile salih kullara örnek olarak gösterilmiştir.¹⁹⁹ Hızır, Hz. Eyyûb'un hastalığa yakalanma sebebini Allahu Teâlâ'yı çokça zikretme isteğiyle ilişkilendirir. Hz Eyyûb bir gün, Allahu Teâlâ'dan kendisini zikretmek için kendisine on iki bin dil vermesi için dua eder. Duası kabul olur ve vücudunda Allahu Teâlâ'yı zikreden on iki bin kurt peyda olur:

Diñle Eyyûb'dan haber bu dem
Haq selâmı aña ire her dem

Ol bilüp lezzet-i semâ' u şafâ
Didi yâ Rab zebân eyle 'atâ

On iki biñ dil eylegil baḥşîş
Zikr idem adıñı sürüp teşvîş

¹⁹⁹ Bk. Enbiyâ/83-84; Sâd/41-44.

On iki ide on iki biñ kurd
Eyledi gövdesini anuñ yurd

Bes düvâz deh hezâr tesbîh ol
Eyler idi bil anı merd-i kabûl

Cümle-i kerm dahı idüp tesbîh
Şanma ki anlar iderdi kâr-ı kabîh

Bes şevâbın virüben Eyyûb'e
Anlar oldu çün aña mensûbe

Ya'nî ol tenden irdi câna ğıdâ
Kermeler itdiler şevâbın 'atâ (1822-1829)

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Eyyûb'un şifa bulması için ayağını yere vurma, yerden çıkacak suyu içip bu suyla yıkanması emredilmiştir.²⁰⁰ Eserde bu konuya değinilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de bahsedildiği şekilde Hz. Eyyûb'un kendisine emredileni yapıp şifasını bulduğu anlatılmıştır:

Bes du'â kıldı ol zamân Eyyûb
Raḥmet-i Ḥaḳḳ'a vâḳt olup mensûb

Vaḥy gönderdi def'i Eyyûb'a
Dir yeter gezdüñ oba vü oba

Gönderür Cebrâ'il'i anda Ğanî
Didi var ḳaldur uşbu demde anı

Diyüben yûri ḥikmetüm göre ol
Zikrûme ola dâyimâ meşġûl

Ḳaldurup anda yirden Eyyûb'ı
Didi yir ile eyle âşûbı

Dep yiri tâ ki göresin ḥikmet
Ḥikmet ehline Ḥaḳ virür ḥâlet

Depdi yiri şu indi oldu revân
Yundı vü içdi şıḥḥat irdi hemân (3943-3948)

²⁰⁰ Sâd/42.

Hızır, *Ledün-nâme*'de güllerin vasıfları hakkında bilgi verirken bazı insanların sarı gül ile Hz. Eyyûb'un hastalığı arasında ilişki kurduğunu belirtir. Onlara göre, Hz. Eyyûb'un kanı toprağa karışınca Hz. Eyyûb sıhhate kavuşmuş, bunun neticesinde yerden sarı gül bitmiştir:

Ba'z dir derde düşicek Eyyûb
Çürüyüp kirme olıcak mensûb

Hak şalât u selâmı aña müdâm
İrişe cânına aňun iy hümâm

Çünkü âhîr irişdi sıhhate ol
Yire rîg ile kanı ki itdi duhûl

Gül-i zerdi bes andan itdi bedîd
Derd-i Eyyûb'dan ola mecîd

Koşulana riqqat irer iy cân
Bu durur aşl-ı verd-i zerd hemân (536-540)

1.1.4.7. Hz. Şuayb

Hızır, *Ledün-nâme*'de sadece kısa bir hikâye içerisinde zikredilmektedir. Bu hikâyede eşeğini kaybeden biri, Hz. Şuayb'den eşeğinin bulunması için dua etmesini ister. Hz. Şuayb yedi gün dua ettikten sonra Cebrail gelir, "Bin yıl dua etsen de o eşek bulunmaz. Hak Teâlâ, 'Ben Settâr'ım, gizlediğimi kimse bulamaz!' buyurdu." diyerek eşeğin bulunamayacağını söyler:

Hak du'âsın icâbet eylemedi
Cebre'îl irüben işit ne didi

Hak şalâtı selâmı ire aña
Dir Şu'ayb'e kim itme dahı du'â

Renc çekme bulına diyü bu dem
Biñ yıl itseñ du'â bulunmaz hem

Sen dilersüñ ki setr ola izhâr
Hak diler kim bulunmaya o hımâr

Dir ben ol Tañrı'yam ki Settâr'um
Şanmağıl sen beni ki bî-kârüm

Şaklayıcı benüm cihânda hemîn
Kim bulur şakladuğum aña yakîn (2082-2087)

1.1.4.8. Hz. Musa

Hz. Musa *Lediün-nâme*'de ismi en çok zikredilen peygamberlerdendir. Eser içerisinde ismi Kelîmullah (4522), Musa bin İmrân (4521) olarak da zikredilmiştir. Hızır, müridi Muzaffer'e Hz. Musa'nın Firavun'la olan mücadelesinden kesitler anlatmıştır (97/1092-1108). Eserin bir başka yerinde Hızır, Hz. Musa'dan dinlediği ilginç bir kıssadan bahseder. Bu kıssada Hz. Musa'nın, Hak Teâlâ'nın yardımıyla dört unsura (hava, su, toprak ve ateşe) hükmetme mücadelesi anlatılır. Bu uzun kıssada Hz. Musa, dört unsura hükmeder. Bunun sonucunda Hz. Musa, dört unsurun bünyesindeki hikmetleri keşfeder. Dört unsur, çâr yârı sevenlerin ve sevmeyenlerin hâllerini Hz. Musa'ya arz eder (4394-4553).

Lediün-nâme'nin muhtevası çoğunlukla Hızır ağzından anlatılmıştır. Hızır, karşılaştığı olay ve kişiler hakkında Muzaffer'e bilgi vermiştir. Ancak, Kehf Suresi'nde²⁰¹ ve Hadis-i Şeriflerde²⁰² geçen Hz. Musa ile Hızır'ın yolculuğunu anlatan kıssaya ait herhangi bir bilgiye pek yer verilmemiştir.²⁰³ Eserde Hızır'ın Hz. Musa ile karşılaşması, onunla konuşması ve ona soru sormasına yer verilmiş olup Kehf Suresi'nde geçen seyahate pek değinilmemiştir. Sadece bir yerde Muzaffer'in Hızır'a, "Hz. Musa taleben oldu mu, onunla arkadaşlık yaptın mı?" diye bir soru yöneltmiştir:

Döndi yine Muzaffer-i bâ-fer
Hızra dir vir baña bu demde haber

Anda şâkirdüñ oldı mı Mûsâ
Hak şalât u selâmı ire aña

Nişe olmışdı senüñ ile refîk
Söyle ol hâli bilelüm tahkîk (2845-2847)

²⁰¹ Geniş bilgi için bk. "Kur'an-ı Kerim'de Hızır" başlığı, s.5.

²⁰² Geniş bilgi için bk. "Hadis-i Şeriflerde Hızır" başlığı, s.8.

²⁰³ Geniş bilgi için bk. "Eserin Ana Karakterleri/Hızır" başlıkları, s.68.

Hızır bu soruya, "Bu dünyada mutlaka bir pirin ardından gitmek gerekir. Pirin sözüyle hareket et!" diye cevap vererek Hızır'ın bu konuyla ilgili detaylı bilgi vermediği görülür:

Didi Hızır iy Muzaffer-i dil-pâk
Kulağ açup sözümi kıl idrâk

Anuñ-içün olupdur ol hâlet
Pîr-ile her kişi bulur hâcet

Pîri olmayan er degüldür bil
Pîr kavliyle sürgil iy ‘âkil

Pîri dünyâda pîşvâ itgil
Toğru uhrâ yedüñ revân gitgil (2848-2851)

Ledün-nâme'de bir yerde ise Hızır şöyle söylemektedir: *Ben ki Hızır'um su'âl itdüm bes / Ya 'nî Mûsâ'ya anda açdum nefes* (3141). Burada Hızır, Kehf Suresi'ndeki konumuna işaret etmektedir. Çünkü Kehf Suresi'ndeki kıssada Hz. Musa soru soran, karşılaştığı olayların içyüzünü öğrenmek isteyen; Hızır ise kendisine soru sorulan ve bu olayların içyüzünü bilen konumundadır. Bu beyitte ise soru soranın kendisi olduğunu vurgulamaktadır. Bu bilgiler dışında, Kehf Suresi'nde Hz. Musa ile Hızır hakkında geçen kıssa hakkında herhangi bir bilgi yoktur.

Ledün-nâme'de Hızır ağzından Hz. Musa ile ilgili anlatılan önemli konulardan birisi de Hz. Musa'nın Hz. Muhammed'i methetmesi ve ümmet-i Muhammed'in faziletlerinden bahsetmesiyle ilgilidir. Hızır, Hz. Musa'nın Hz. Muhammed ile O'nun ümmeti hakkındaki methini sıklıkla vurgulamıştır:

Hak şalât u selâmı ire aña
Añdı hâlât-ı Aḥmed'i Mûsâ

Didi ire Huzâ'dan aña kitâb
Adı furkân ola rûşen-i tâb (2926-2927)

Didi Tevrît içinde na't-ı cihân
Hem şifâtı da oldı cümle ‘ayân

Hak şalât u selâmı cânına yâr
Şeref-i menzilet anuñdur iy yâr (3143-3144)

Ger kimesne okısa Tevrât'ı
Ma'nîsi birle pâk idüp zâtı

Hem Zebûr ile okısa İncîl
Ma'nîsini bilüp sürerse sebîl

Cümle şuhuf okuyup itse 'amel
Bî-kerân bulsa ol şevâb maḥal

Daḥı on mürselüñ şevâbı kadar
Ümmet-i Aḥmed'e şevâb irer (3147-3150)

1.1.4.9. Hz. Harun

Hz. Musa'nın kardeşi olan Hz. Harun, *Lediün-nâme*'de iki yerde zikredilmektedir. Bunların ilkinde Hızır, Muzaffer'e düşman sevindirilmemesi hususunda nasihat ederken A'râf/15²⁰⁴'te, Hz. Musa ile Hz. Harun arasından geçen hadiseyi örnek verir:

Hîç bundan büyük iş olmaz iy cân
Ki ola saña şemâtet-i 'udvân

Didi Mûsâ'ya nitekim Hârûn
İy qarındaş itme bağrumı ḥûn

فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءِ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ²⁰⁵

Dir Huzâ anda bil ki Mûsâ'ya
Düşmene yardım itme ir râya

Düşmeni bu zamân sevindürme
Dostlar cânın göyündürme (2907-2910)

Hz. Harun'un adı ikinci olarak, eserde manzum tercümesi verilen hadisin içinde geçer. Bu hadiste²⁰⁶ Hz. Muhammed, Hz. Ali'yle olan muhabbetini, Hz. Musa ile Hz. Harun'un arasındaki yakınlığa ve muhabbete benzeter:

Didi aḥsent yâ 'Alî-yi velî
Söz budur kim didüñ iy ḳalb-i celî

²⁰⁴ Sen de bana böyle davranarak düşmanları sevindirme. Beni o zalimler topluluğu ile bir tutma.

²⁰⁵ A'râf/150: Sen de bana böyle davranarak düşmanları sevindirme. Beni o zalimler topluluğu ile bir tutma.

²⁰⁶ Bu hadis için bk. "Hadisler" başlığı, s.229.

Sen ü ben vâhidüz bil iy cân
Mûsâ Hârûn-ıla niteyise hemân (3197-3198)

1.1.4.10. Hz. Hızır

Hızır, *Ledün-nâme*'nin genelinde olayları ve kişileri anlatan konumundadır. Peygamber olup olmadığı kesin değildir. *Ledün-nâme*'de peygamber olarak belirtilmektedir (4023). Hızır'la ilgili İslâmî kaynaklarda geçen en önemli bilgi olan Hz. Musa ile seyahati hakkında herhangi bir bilgi yer almamaktadır.²⁰⁷ Hızır'la ilgili detaylı bilgiye çalışmamızın Giriş kısmında ve Eserin Ana Karakterleri/Hızır başlığında yer verilmiştir.²⁰⁸

1.1.4.11. Hz. Yunus

Hz. Yunus hakkında Kur'an-ı Kerim'de balığın karnında hapsolmuş bir vaziyette olduğundan bahsedilir.²⁰⁹ *Ledün-nâme*'de adı iki yerde geçer. Hz. Yunus'un adı ilk olarak Muzaffer'in, Hz. Yunus'un neden denize atıldığıyla ilgili sorduğu soruda zikredilir (2853). Hızır bu soruya, Hz. Yunus'un kalbinde muhabbet ateşi çok fazlaydı, bu ateşi söndürmek için suya attılar, diyerek ledünnî açıdan cevap verir:

Ğâlib idi âteş-i muhabbet iy cân
Yûnus'un kalbi içre aña 'ayân

Her ki nişe oda saçarlar şu
Tâ söyündüre ol odı dersü

Bes anuñ-çün atıldı bahre iy cân
Def' ola anda qalmaya 'atşân (2856-2858)

Hz. Yunus'un adı eserin bir başka yerinde, Hz. Muhammed'in yediği bir balıkla yaptığı sohbette zikredilir. (4776-4801). Hızır'ın anlattığı bu kıssada, Hz. Muhammed balığı yedikten sonra balık şükreder. Hz. Muhammed bunun sebebini sorunca balık, Hz. Muhammed'in midesine layık olduğu için şükrettiğini, söyler. Balık, Hz. Âdem'den itibaren hikâyesini anlatmaya başlar. Bu kıssada balık, Hz. Yunus'u karnında misafir edenin de kendisi olduğunu ifade eder:

²⁰⁷ Geniş bilgi için bk. "Eserin Ana Karakterleri/Hızır" başlıkları s.68.

²⁰⁸ Bk. s.3.

²⁰⁹ Saffat/142-146; Enbiyâ/87-88.

Ol semekûñ ki ben didüm bu sözi
Habs-i Yûnus oldum aña sözi

Yûnus'a eyledüm derûnı mekân
Bilürem mâhiyân dilin hep iy cân (4786-4787)

Garğ-ı deryâ ola benî Âdem
Mâhiyân ekl kıla añları hem

Yûnus oldu baña hemân mihmân
Karnum içinde kaldı niçe zamân (4791-4792)

1.1.4.12. Hz. Davut

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Davut'a hükümdarlık, hikmet, hak ile batılı ayırma yeteneği verilmiş olduğu anlatılır.²¹⁰ *Ledün-nâme*'de Hz. Davut'un hükümdarlığı ve adaleti sağlama gücünden bahsedilmiştir.

Hızır anlattığı kıssada, Hz. Davut'un Kudüs'te hükümdarlık yaparken sahip olduğu bir zincirle adaleti sağladığını belirtir (609-657). Bu zincirin fonksiyonundan ve vasıflarından ise şöyle bahseder: "Hz. Davut'a ait olan, gökten aşağı doğru asılı bir vaziyette duran bu zincir adaleti sağlıyordu. Bu zincir iyiyle kötüyü, doğruyla yanlış ayırt ediyordu. Hz. Davut'un her şehirde bir vekili vardı. Kim bir anlaşmazlığa düşerse o vekil, anlaşılamayan bu kişileri bir deve bindirip Kudüs'e gönderiyordu. Bu zincir haklıyla haksızı belirliyor, hak kiminse ona yapışıp adaleti sağlıyordu.":

Ol zamân hükm ider-iken Dâvûd
Hükm-i Dâvûd-ile buluben sûd

Hak şalât u selâmı irsün aña
Diñle bu sözi batğıl imdi taña

Her vilâyetde ki olsa da'vî-dâr
Ger 'Arap ger 'Acem ü geri Tatar

Nâyibini komış-ıdı Dâvûd
Her biri 'ilmlüydî şâhib-i cûd

Gelse iki da'vî-dâr müşkil-i hâl
Anları ayırd idemese fi'l-hâl

²¹⁰ Sâd/20; Bakara/251.

Hükm iderdi nâyib-i Dâvûd
Ol iki da'vî-dârı göndere zûd

İrişe silsile-i Dâvûd'a
Haşlu haşsuz biline âlûde (617-623)

1.1.4.13. Hz. Süleyman

Hz. Davut'un oğlu olan Hz. Süleyman, hükümdar bir peygamberdir. *Ledün-nâme'de* adı dört yerde zikredilmektedir.

Eserde Hızır, Sad Suresi'nin otuz beşinci ayetinde Hz. Süleyman'ın yaptığı duayı söyler: "*Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümlerlik) bahşet.*"²¹¹ Hızır, Hz. Süleyman'ın bu duayı günde yetmiş kere okuduğunu vurguladıktan sonra, günde yüz defa bu duayı okuyarak iman mülkünün korunması gerektiğini nasihat eder:

Süleymân nebî 'aleyhi's-selâm
Yitmiş kez didi bu sözi temâm

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي²¹²

Yitmiş kez bu sözi yâd itdi
Ya'nî kim muhkem bilâd itdi

Haş saña virdi mülk-i îmânı
Sen ne dîrsin bilür misin anı

Günde yüz kez digil ki îmânum
Almağıl bendeden di sulţânım (1672-1675)

Eserde, beyit arasında Neml Suresi'nin yirmi birinci ayetinin bir bölümü yer almaktadır. Ayetin tamamının meali şöyledir: "Bana (mazeretini gösteren) apaçık bir delil getirmedikçe **kesinlikle onu ağır bir şekilde cezalandıracağım, ya da kafasını keseceğim.**" demiştir. Muzaffer bu ayetin hikmetini Hızır'a sorar. Hızır, bu soruya şöyle cevap verir: "Hüthüte Hz. Süleyman'dan cezaya uğrayıp uğramadığını sordum. O da, bu sözden aşağı ceza mı olur, diye cevap verir.":

²¹¹ Sâd/35.

²¹² Sâd/35.

Hüdhüde şordum anda hâlet ne
Şeh Süleymân'dan 'uķûbet ne

Nitesi itdi saña cevr ü 'azâb
Bildür anı ki nite oldu hîsâb

Ağladı hüdhüd ol dem içre hemîn
Baş aşğa bırakup itdi enîn

Didi yâ Hızır bundan az ki 'azâb
Ola mı diñle nite oldu hîsâb

Diline düşe bir kişi halkuñ
Acırağı budur kamu telhüñ (2890-2894)

Hızır eserin bir başka yerinde, Hz. Süleyman'ın yanında iken gördüklerinden bahseder. Cebrail'in Neml Suresi'nin otuzuncu ayetini Hz. Süleyman'a yazdırdığını söyler, bu ayet içerisinde yer alan besmelenin hikmetini anlatır. Bu olayı Hz. Ebûbekir'le şöyle ilişkilendirir: "Cebrail, Hak Teâlâ'nın emriyle Hz. Süleyman'ın elini tutar ve ona '*Mektup Süleyman'dan gelmiştir. O, Bismillahirrahmânirrahîm, diye başlamakta.*'²¹³ ayetini yazdırır. Hz. Süleyman besmelenin hikmetini sorunca Cebrail, bu yazı levh-i mahfuzda dest-i kudretle yazıldı ve bütün yazıların başıdır, ümmet-i Ahmet'e mensuptur, diye cevap verir. Ümmet-i Muhammed'in faziletini ilk olarak Hz. Ebûbekir bildiği için bu yazıyı yazmak ona nasip olmuştur."

Hak didi anda Cebrâ'îl'e hemîn
Îr Süleymân katına uşbu demin

Dut elini revân Süleymân'ıñ
Nâmesin sen tamâm kııl anuñ

Def'i irişdi Cebrâ'îl-i emîn
Ol nebînüñ tutar bes anda elin

Mütehayyir ider Süleymân'ı
Yazdı Cibrîl hatt-ı Yezdânı

Besmele sebz hattla oldu 'ayân
Bes tamâm oldu nâme-i 'ünvân

²¹³ Neml/30.

Bes Süleymân söze geldi hemîn
Didi Cibrîl'e iy sürûş-ı güzîn (4092-4097)

Meger anı Ebû Bekr yaza
Şıdķ-ıla vâķıf oldu ol râza

Ümmetüñ bildi ol fazîletini
Yazar evvel Hakk'ıñ bu âyetini (4112-4113)

Ledün-nâme'de Hızır'ın Hz. Musa'dan dinlediklerini anlattığı bir kısım vardır(4397-4553). Bu kısımda Hz. Musa'nın dört unsura hükmetmesinden bahsedilir. Burada Hz. Musa, Hak Teâlâ'ya niyazda bulunurken Hz. Süleyman'ın rüzgâra hükmetme mucizesini şöyle zikreder:

Ol Süleymân nebîyi yile süvâr
Eyleyüp buldı dost ile qarâr (4403)

1.1.4.14. Hz. Lokman

Peygamber olup olmadığı kesin olmayan Hz. Lokman, Kur'an-ı Kerim'de kendisine hikmet verilmiş, oğluna nasihat eden bir kişi olarak tanıtılır.²¹⁴ *Ledün-nâme*'de adı üç yerde zikredilir. Hızır ilgili konulara, "Lokmân'dan işittim." diye giriş yaparak başlar.

Eserde daima soru soran kişi konumunda olan Muzaffer, yine bir yerde Hızır'a, "Neden kadınlar zayıf, erkekler güçlüdür?" diye bir soru sorar. Hızır, bu soruya Hz. Lokman'dan duyduğu şekilde cevap verir (119-162). Bu cevapta Hızır, Hz. Âdem'in topraktan, Hz. Havva'nın Hz. Âdem'in kaburga kemiğinden yaratıldığını, bu sebeple erkeklerin topraktan yaratıldığı için güçlü, kadınların etten yaratıldığı için zayıf olduğunu anlatır:

Muzaffer yine su'âl itdi
Bes su'âlini Hızır işitdi

Quvvet-i merd birle za'f-ı zenân
Neden olmuşdur anı eyle 'ayân

Bes söze geldi Hızır-ı hâzır hem
Dir semâ' it Muzaffer-i 'âlem

²¹⁴ Lokmân/12-19.

Dir bu hâli işitdim ez-Loqmân
Söyleyem bir bir anı diñle iy cân (119-122)

Muzaffer, bir başka yerde ise Hızır'a besmelenin hikmetini sorar. Bu soru üzerine Hızır, Hz. Lokman'ın oğluna nasihat ederken duyduklarını anlatır (3648-3683). Duyduğu bu nasihatte Hızır, orucuna besmele ile başlayan kişinin cennetin altın kapısından girdiğinden ve o kişiye, bedeni besmelenin harflerine benzeyen dokuz meleğin eşlik ettiğinden bahseder:

Besmele birle başla ol işe
Düşmeye göñlüñ anda teşvîşe
Çünkü bu pendî oğluna Loqmân
Virdi yüz gün dahı yaşadı hemân (3652-3653)

Didi Loqmân'dan semâ' itdüm
Kadrüm añuñla irtifâ' itdüm

Cennetüñ didi bir kâpusı var
Tahta-ı altunla yapusı var

Adı reyyân durur ol kâpunuñ
Ma'rifet dürrlerin bu dem kâpunuñ

Şol kişi girer ol kâpudan iy cân
Hoşnûd ola ol kişiden ramazân

İbtidâ itse besmeleyle oruc
Şıdk-ı ihlâş-ıla iderse hürûc

Berekâtıyla besmelenüñ iy cân
Yârdür bil tokuz melek-i Sübhân (3656-3661)

Hızır, eserin bir başka yerinde Hz. Lokman'dan işittiklerini şöyle nakleder: "Her kim Allahu Teâlâ'nın bir kuluna hürmet ederse, Allahu Teâlâ da meleklerine, hürmet eden o kula hürmet edilmesini emreder.":

Dir Hızır sem' idüpvenin Loqmân
Uşbu sözi didi işit sen iy cân

Her ki bir Hâk kûluna hürmet ide
Ululayubunan aña 'izzet ide

Ayak üstine turup itse kıyâm
Buyura ol zamânda Rabbü'l-enâm

Melekûte diye ki yâ melekût
Eylemeñüz bu demde imdi sükût

Eyleñüz siz dañı bu demde kıyâm
Nite ki ol bende itdi 'izzet-i tâm (4811-4815)

1.1.4.15. Hz. Zekeriya

Hz. Zekeriya Kur'an-ı Kerim'de; duası kabul edilen, hayırlı işlere koşan, Meryem'i himaye eden, namaz kılan biri olarak tanıtılmaktadır.²¹⁵ Hızır, Hz. Zekeriya'dan iki yerde bahsetmektedir.

Hızır eserde, Hz. Zekeriya'nın öldürülüşünü, ettiği dua ile şöyle ilişkilendirir: "Hz. Zekeriya bir gün, 'Ya Rab kapına yakın değilim. Baş üzre yoluna geleyim.' diye dua eder. Hz. Zekeriya'nın duası kabul olur. Hz. Zekeriya'nın başını bin ayaklı bıçkı ile keserler. Başı bin parçaya bölünür çünkü O, böyle istemişti. Bunun üzerine Hz. Zekeriya, Rabbim bana mihman oldu, dedi.":

Zekeriyyâ nebî 'aleyhi's-selâm
Nâliş idüp didi ey Rabbü'l-enâm

Der-gehüñe ayak başmak iy Hâk
Şöyle bildüm degül durur elyak

Baş üzre gerek ki sürem râh
Zekeriyyâ bu resme dir ân-gâh

Ol zamân biñ ayaklu bıçguyı
Çekdiler başı üzre kayguyı

Dildi başını erre şad pâre
Ol bunu istedi ki öyle ola

Dildi başını bıçğu dendânı
Biñ ayaklu nite ide seyrânı

Bir ayağı kesilse yine sürer
Kırk ayaklu didükleri iy server

²¹⁵ Enbiyâ/89, 90; Âl-i İmrân/37, 39.

Zekeriyyâ didi ‘aleyhi’s-selâm
Ol baña mihmân Rabbü’l-enâm (1834-1840)

Hızır, güllerin renklerindeki hikmet ile ilgili bir konu anlatmaktadır. Bu konuda, güllerin renkleriyle ilgili bazı rivayetlere yer vermiştir. Bu rivayetlerden biri de kırmızı gülün bu rengi, Hz. Zekeriya'nın kanıyla almış olması şeklindedir:

Zekeriyyâ içün dahı dirler
Bir rivâyet ne hoş şeker yirler

Çünki biçdiler ol ten-i pâki
Kanı nûr itdi ol zamân hâki

Bitdi yirden külâle-i sürhîn
Bes kızıl güller andan oldu hemîn (531-533)

1.1.4.16. Hz. Yahya

Hz. Zekeriya'nın oğlu olan Hz. Yahya'nın ismi sadece bir yerde zikredilmiştir. Hızır, Hz. Yahya'dan duyduğu bir kıssayı nakleder. Bu kıssada, kıyamet günü yamalı bir elbise ile Hak Teâlâ'nın huzuruna gelen bir dilenciden bahsedilir. Hak Teâlâ bu dilenci kuluna, bana ne getirdin, diye sorar. Dilenci, "Ya Rab dünyada iken hangi kapıya gittiysem 'Allah versin!' diyerek beni sana gönderdiler. Ben de senden seni isterim." der. Hak Teâlâ ona "Ben seninim, sen de benimsin!" diye cevap verir:

Zekeriyyâ'nuñ oğlu Yahyâ'dan
İşidüpvên bu sözi sem‘ it sen

‘Araşât-ı kıyâmet içre yakîn
Bir fakîri götüreler ol hîn

Hak Te‘âlâ diye ki iy bendem
Vir hışâbuñı ki ire derdüñe em

Ne getürdüñdi söyle der-gâhâ
İresin tâ ki ‘izz-ile câha

Didi bir delk getürmişem yâ Rab
Yitmiş vaşladur bu demler heb

Yitmiş eve dahı vardum hem
Tâ ki hayr ehli bezl ide ni‘am

Hak vire didiler kâmusı baña
Gönderüpdür beni kâmusı saña

Ne virürsin baña ‘ayân eyle
Bileyin ben dağı anı söyle

Saňa gönderdiler beni Çalab'um
Senden irişiser benüm talebüm

Hak Te‘âlâ eyitdi beni saña
Ne gerek dağı söyle imdi baña

Diye senden seni ben ister idüm
Dağı gayrıyla ne var işüm

Hak Te‘âlâ eyitdi senünven ben
Sen benümsin key añağıl anı sen (1318-1327)

1.1.4.17. Hz. İsa

Hz. İsa, *Ledün-nâme*'de ölüleri diriltme mucizesiyle zikredilmektedir. Hızır, Hz. İsa'nın ölüyü diriltmek için iki rekât namaz kıldığını, bu namazda okuduğu sureleri ve ettiği duayı anlatmaktadır:

‘İsâ bin Meryem ol güzîn-i cihân
Hak şalât u selâmıyla şadân

Her kaçan dilese ölüyi diri
Eylemek için aña bu haberi

İki rek‘at namâz kılurdu
Diñle ol dem ne hâl olurdu

Evvel-i rek‘atinde ol Resûl
Bil tebârek okurdu anda hem ol

Hem *elif lâm mîm tenzîlû*
Rek‘at-i şânîde sürüp dili

Bu iki sûre birle iki rek‘at
Kıluben ba‘de diler hâcet

Hakk'a hamd u şenâ iderdi hemîn
El getürüp du‘â kılurdu ol hîn

Yidi adın Huzâ'nuñ idüp yâd
Meyyide okur idi ol dil-şâd

ياقديم يا حيّ يادانم ياراحيم يافرد ياوتريا احد ياصمد

Her kaçan bir muşîbet irse aña
Uşbu esmâ'ı okır idi du'â

ياحيّ ياقيوم يارحمن يارحيم ياذاالجلال والاکرام يانورالسموات وما بينهما وربّ العرش العظيم

Bunı okıdukda İsâ bin Meryem
Kalmaz idi gönülde zerrece gam (2337-2346)

Hızır eserin bir yerinde, henüz anne karnında iken dört bebeğin Hak Teâlâ tarafından korunduğundan söz eder. Bu bebekler Hz. Muhammed, Hz. Musa, Hz. İbrahim ve Hz. İsa'dır. Bu bebekler içerisinde Hz. İsa'nın, anne karnında iken mucizevî bir şekilde konuşmaya başlamasından söz eder:

Biri 'İsâ idi 'aleyhi's-selâm
Ana püştine yüz tutan iy hüâmâm

Ana karnındayiken ol server
Uğramañ katına aña didiler

Ana karnındayiken itdi kelâm
Bende-i Hâk benüm didi o hüâmâm (98-100)

1.1.4.18. Hz. Muhammed

Peygamberlik silsilesinin sonuncusu olan Hz. Muhammed diğer peygamberlere nazaran edebiyatımızda ayrı bir yeri vardır.²¹⁶ Divân şairlerince O'nun hilyesi, sîreti, şemâilî ve hadisleri hakkında birçok manzume kaleme alınmıştır. Her şairin, O'nu metheden na't kaleme aldığı, bu na'tlerde O'ndan şefaât talep ettiği görülmektedir.²¹⁷ Mesnevî geleneğimizde yaygın olarak kullanılan usûllerden olan eserin girişine tevhîd, münacât ve nâ't gibi türlerle başlama, *Ledün-nâme*'de görülmemektedir.²¹⁸ Bunun yanında eserin genelinde Hz. Muhammed'i metheden, O'nun güzel vasıflarından bahseden birçok beyit yer almaktadır. Ayrıca

²¹⁶ Geniş bilgi için bk. Zülfikar Güngör, "Edebiyatımızda Hz. Peygamber Sevgisi", **Diyanet Aylık Dergisi**, S.161, Mayıs 2004, s.56-57.

²¹⁷ Na't için bk. Emine Yeniterzi, **Divân Şiirinde Na't**, TDV Yay., Ankara, 1993.

²¹⁸ Geniş bilgi için bk. "Muhteva Açısından Eserin Tertibi" başlığı, s.61.

eserin sonlarına doğru bir na't karşımıza çıkmaktadır. Bu na't müstakil bir tür şeklinde değildir. Eserin genelinde uygulanan usûle göre Muzaffer, Hızır'dan yine bir istekte bulunur. Bu istekte Muzaffer, Hızır'dan Hz. Muhammed'i methetmesini ister. Bunu üzerine Hızır on altı beyitlik bir na't beyan eder (4977-4992):

Medh ide ol Muḥammed-i 'arabî
Raḥmet ider aña cihân Çeleb'i

Seyyid-i kâyinâtdur memdûḥ
Ḥâ'ce-i pâk-zâtdur memdûḥ

Bil şerî'at dışâridur anuñ
Hem ḥaḳîḳat şî'âridur anuñ (4977-4979)

Ledün-nâme'de Hz. Muhammed için kullanılan isimlerden bazıları şunlardır: Ahmed-i Muhtar (512), cedd-i Hasen (826), Habib-i Huzâ (894), Mustafâ Müctebâ (896), Muhammed-i Arabî (1249), Mihter-i Âlem (3801), Mahmûd (3961), Resûl-i Hassu'l-Has (4135).

Tasavvufî görüşe göre Hz. Muhammed'in nuru, Allahu Teâlâ'nın yarattığı ilk nur olup Hz. Âdem'den başlayarak Hz. Muhammed'e kadar intikal etmiştir.²¹⁹ *Ledün-nâme*'de nûr-ı Muhammedî konusu birçok yerde işlenmiştir. Bu konu ilk olarak, Hz. Ayşe'nin nikâhının anlatıldığı kısımda karşımıza çıkar. Muzaffer, Hızır'dan Hz. Ayşe'nin nikâhının nasıl kıyıldığını anlatmasını ister. Hızır'ın uzun ve detaylı bir şekilde anlattığı bu konuyu şu şekilde özetlemek mümkündür: Cennette Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın nikâhı kıyılırken Hz. Âdem, önce Hz. Muhammed ile Hz. Ayşe'nin nikâhlarının kıyılmasını arzu eder. Nikâh için cennet süslenir, bütün peygamberler hazır olur. Yer ve gök bu nikâha hazırlanır. Tüm âlem bu durumdan mutluluk duyar. Nûr-ı Muhammedî zahir olur ve Hz. Ayşe ile nikâh, dört halifenin şahitliğinde gerçekleşir. Bu nikâhın ardından, Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın nikâhları kıyılır (163-271):

Didi Âdem Muḥammed-i muḥtâr
Bint-i Şiddîḳ-ile kılp bânâr

Evvel aña nikâḥ eyleye Ḥaḳ
Şoñra Ḥavvâ'ya ben olam elyak

²¹⁹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.488-499.

Nûr-ı Aḥmed hemân olup zâhir
Emr eyledi ol zamân Kâdir (204-206)

Eserin bir başka yerinde ise nûr-ı Muhammedî'nin, Hz. Âdem'in bedeninde tezahürüne değinilmiştir. Nûr-ı Muhammedî önce Hz. Âdem'in sırtında zahir olur (1914). Hz. Âdem'in Hak Teâlâ'dan, nûr-ı Muhammedî'yi görmek istemesi niyazı üzerine bu nûr daha sonra alnında, en sonunda ise parmağında zahir olur:

Didi Âdem melâ'ike bu zamân
Görüben nûr-ı Muştafâ'yı 'ayân

Ben göremezem imdi ol nûr
Püştüm olmaz bu cânımuñ tûrı (1927-1928)

Yine takdîr ide Huzâ-yı Kerîm
Ol müsebbiḥa barmağında 'azîm (1934)

Hızır, nûr-ı Muhammedî'nin Hz. Hacer'e mihman olduğundan bahseder. Sare, Hz. Hacer'i Hz. İbrahim'e verince nûr-ı Muhammedî, Hz. Hacer'e mihman olur. Hz. İsmail doğduğunda, onun yüzüne bu nûr ile güzellik gelir:

Sâre İbrâhîm'e revân itdi
Nûrı ol cânda mihmân itdi (2809)

Ṭoğdı Hâcer'den anda İsmâ'îl
Nûr-ı Aḥmed'le buldı vech-i cemîl (2810)

Ledün-nâme'de, Hz. Muhammed'in Tevrat'ta methedildiğinden bahsedilir. Hızır, Hz. Muhammed'in Tevrat'ta nasıl methedildiğini Hz. Musa'ya sorar. Hz. Musa, O'nun Tevrat'ta methedildiğini, güzel vasıflarının yer aldığını söyler:

Didüm iy Hâḳ Resûl'i eyle beyân
Nite Tevrît içinde oldı 'ayân

Didi Tevrît içinde na't-ı cihân
Hem şifâtı da oldı cümle 'ayân

Hâḳ şalât u selâmı cânına yâr
Şeref-i menzilet anuñdur iy yâr (3142-3144)

Hızır, eserin genelinde Hz. Muhammed'in ümmetinden olmanın ayrıcalığını belirtir, ümmet-i Muhammed'in günahkârlarının affedileceğini sık sık vurgular. Hiç bir ümmet O'nun ümmeti gibi olmamıştır. Bütün ümmetler O'nun ümmetini sevmiştir. Ümmet-i Muhammed'in yeri cennettir:

Hîç bir ümmet içre aña mişâl
Gelmemişdür vücûda aña hayâl

Cümle ümmet anı sever cândan
Sevmek anı bilür ki îmândan (4632-4633)

Saňa yardımcıdur Huzâ-yı Kerîm
Ümmet-i Aḥmed'ün yiri oldı na'îm (4199)

Lediün-nâme'de Hz. Muhammed'in ümmetine olan sevgisiyle ilgili birçok beyit yer alır. Hz. Muhammed'in ümmeti için kaygılanması, ümmetinin affedilmesi için dua etmesi konusu çok sık işlenir:

Dir benüm ümmetüm za'îf ü nahîf
Tâḳat-ı âteşe ne rûye ḥafîf

Dir Huzâ iy Muḥammed-i muḥtâr
Uşbu taḳdîrüm içre bil kim var

İrmeye ümmetüñe renc ü 'anâ
Ger irerse bula beḳâda şafâ (1377-1379)

Ümmeti-çün Resûl-i ekrem-i dîn
Çok dilekler dilemiş idi o ḥîn

Ümmeti Ḥaḳ 'inâyetinde ola
Her biri kesb-i tâ'atında ola

Bir bahâne irür Huzâ'dan iy cân
Ḳulların yârlıḡar bes ol Raḥmân (1207-1209)

Ümmetî ümmetî diyüp dileye
Ḥaḳ aña her dilek ḳabûl diye (4986)

Hızır, eserin bir yerinde Hz. Muhammed ile yaptığı sohbetten bahseder. Bu sohbette Hz. Muhammed Hızır'a, kıyamete kadar ümmetine yâr olmasını buyurur:

Benüm ümmetüme dahı yâr ol
Evliyâlar sûyına sâlâr ol

Tâ kıyâmet yûri cihân içre
Ümmetüm yâr olup zamân içre (3133-3134)

Lediün-nâme'de, Miraç hâdisesinin anlatıldığı müstakil bir türün olmamasına rağmen, eserin farklı yerlerinde Miraç konusuna değinildiği görülmektedir. Bunlardan birisi, Miraç gecesi Ümmü Hânî'nin evinde uyumakta olan Hz. Muhammed'in uykusundan uyandırılmasıyla alakalıdır. Hak Teâlâ Cebrail'e, Hz. Muhammed'i uyandırırken hassas davranmasını buyurmaktadır:

Başı ucında oturdum anuñ hem
Hak Te'âlâ baña buyurdi o dem

Didi zînhâr uyarmağıl anı
Tâ ki seksenmeye anuñ cânı (501-502)

Eserde merhaba kelimesi ile bilgi verilirken Hz. Âdem'in, Mirâç gecesi Hz. Muhammed'i merhaba diyerek karşıladığı anlatılır:

Şeb-i Mi'râca irdüğinde Resûl
Âdem ile yolağdı bilmiş ol

Seyyid-i kâyinât gördüğü dem
Merhabâ merhabâ didi Âdem (5505-5506)

Lediün-nâme'de her konu genellikle Hızır ağzından anlatılmıştır. Hızır, anlattığı konuları çoğunlukla Hz. Muhammed'e salavat verilmesi telkiniyle bitirir:

Çeşm-nârın söyündür imdi iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân (2124)

Böyle diyüp Hızır Muzaffer'e iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân (3640)

1.1.5. Ahiret ve Ahiretle İlgili Mefhumlar

1.1.5.1. Ahiret

Ahiret; "son", "sonra olan" gibi anlamlara gelmekte olup dünya hayatından sonra, ona benzer fakat daha değişik ve ölümsüz bir hayattan, ebediyet âlemine ait çeşitli merhaleler ve hâllerden ibarettir.²²⁰

Ledün-nâme'de imanın şartları konusu işlenirken imanın şartlarından beşincisinin ahiret inancı olduğu belirtilmiştir:

Hem bişinci kıyâmetine inan
Hem hisâb ü 'ikâb ü dâr-ı cinân (3237)

Hızır, ahiret hayatını anlatırken ahiret hayatının dünya hayatına benzemediğini söyler. Dünyadaki zenginlik ve fakirlik orada geçerli değildir, herkes aynıdır. Hayır ve ihsan ahirette yapılmaz. Dünyada işlediğin hayır ahirette sana faydalı olur:

Dağı 'uqbâ da vardır aña yakîn
Biribirine beñzemez iy emîn

Dünye tertîbine bilgil 'uqbâ
Beñzemez şöyle bilgil imdi ebâ

Anda dervîş ü baydur yeksân
Olmaz ol yirde hayr-ıla ihsân

Bunda fîtr-ıla gûşt-i kurbânuñ
Anda irür makâmına cânuñ (808-811)

Eser Hızır ağzından anlatılmasına karşın şairimiz Murâdî, bazı yerlerde kendisine nasihat ettiği görülür. Murâdî kendisine, dünya hayatına aldanılmaması, âhiret hayatının gaye edinmesi gerektiği ile ilgili nasihat etmektedir:

Oturup gûşe-i kanâ'atda
Olma dünyâyile şenâ'atda

Âhiret gözle iy Murâdî yakîn
Câyûñ ola makâm-ı 'illiyyîn (1740-1741)

²²⁰ Bekir Topaloğlu, "Ahiret", *DİA*, İstanbul, 1988, C.I, s. 543.

Eserde bazı beyitlerde ahiretle ilgili, ahiret yurdu anlamına gelen "dâr-ı ukbâ" ifadesi de kullanılmaktadır:

Dâr-ı 'uqbâ durur bilün bâkî
Böyle didi cihân Hallâk'ı (3164)

1.1.5.2. Kabir ve Berzah

Dünya hayatının bittiği ahiret hayatının başladığı yer olan kabirde insan bedeni kıyamete kadar kalacaktır. Kıyametin kopmasına kadar devam edecek olan bu hayata berzah ya da kabir hayatı denilmiştir.²²¹ Kabir ve kabir azabı konuları *Ledün-nâme*'de sıklıkla geçmektedir (2705, 3930, 3692, 3705, 3775, 4312, 4858, 5189).

Hızır, müridi Muzaffer'e, Hz. Muhammed'in cuma günü ve ramazan ayında vefat edenlerin kabir azabı çekmeyeceği hadisini bildirmektedir:

Ol gurûh ki biri öle cum'a günü
Gûr 'azâbından ola dûr teni

Oruç ayında dahı ölenler
Gûr 'azâbını görmez ey server (2706-2707)

Hızır, arifin vasıflarını anlatırken Mâsûr-ı Ammâr'ın arifler hakkında beyan ettiklerini nakleder. Buna göre arifin üç nefesi vardır. Bir nefesi dünyaya, bir nefesi cennete, bir nefesi de kabre aittir. O, nefesi ile kabirde sohbet eder. Kabir hayatının başlangıcı ile dünya hayatı biter, arif için şenlik başlar. Onun ameli ve irfanı kabirde onun arkadaşı olur:

Ol biri kim meyândur nefesi
Gûr içre işit n'olur hevesi

Ol nefes birle kendü şöhet ider
Dünyâdan kurtulup şetâret ider

'Ameli neyise muşâhibi ol
Anuñ ile olur o dem meşgûl

Dünyâ vü âhiret meyânında
Ulı bildiyse Hâk emânında

²²¹ Topaloğlu, a.g.md., s. 546.

Kendünün her ne ise 'irfânı
Olısar yâr u cân yârânı (4318-4322)

1.1.5.3. Kıyamet, Mahşer

Dünyanın son bulmasıyla bütün insanların hesap vermek üzere mahşer meydanında toplanıp ahiret hayatının başlamasına kıyamet adı verilir.²²² *Ledün-nâme*'de kıyamet; rûz-ı kıyâmet (156), arasât-ı kıyâmet (1319), haşr (2239), rûz-ı kısıs (4135) mefhumlarıyla ifade edilir. Eserin birbirinden müstakil farklı yerlerinde, hesap günü ile ilgili beş kıssaya yer verilir. Bu kıssaların ilkinde, kıyamet günü şeytanın hüsrana uğraması anlatılmıştır (680-705). İkinci kıssada, dünya iken dilencilik yapıp gittiği her kapıdan "Allah versin!" diye kovulan bir dilencinin mahşer günü hesaba çekilişi anlatılmıştır. Bu dilenci, "Ya Rab, beni sana gönderdiler!" diyerek Hak Teâlâ'ya hacetini dile getirir (1318-1330). Üçüncü kıssada, mahşer günü mazlumun zalimden hakkını almasından bahsedilmiştir (2147-2164). Dördüncü kıssada, dört halifeyi sevenlerin kıyamet günü parmaklarındaki nurdan belli olacağı, sevmeyenlerin cehenneme gönderileceği konusuna yer verilmiştir (5293-5323). Beşinci kıssada, zulme uğrayan bir dervişin kıyamet günü zalime hakkını helâl etmesi anlatılmaktadır (5334-5369).

Kur'an-ı Kerim'de kıyamet günü adalet terazilerinin kurulacağından bahsedilir.²²³ Hızır eserinde, kıyamet günü her şeyin tartılacağı bu terazinin bazı vasıflarından söz eder (1573-1588). Bütün terazilerden daha büyük olan bu terazide, zerre boyutunda günahlar ve sevapların tartılacağını söyler:

Anuñ-içün didi mevâzin ey yâr
Cümle 'âlem terâzûsine hezâr

Tartulur zerrece şevâb [u] günâh
Niçeler hâleti ola anda tebâh (1584-1585)

Kur'ân-ı Kerîm'de mahşer günü şöyle anlatılmaktadır: "*Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün kulakları sağır edercesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün onlardan herkesin kendini meşgul*

²²² İlyas Çelebi, *İslam'da İnanç Esasları*, s.265.

²²³ Enbiyâ/47.

*edecek bir işi vardır.*²²⁴ Bu ayetlerde kıyamet günüyle ilgili bildirilen duruma *Ledün-nâme*'de iki farklı yerde değinilmiştir. İlkinde şu şekilde ifade edilmektedir: Bizim atamız Hz. Muhammed'dir. Oğlun atadan, atanın oğuldan kaçtığı bu günde atamız bizden uzaklaşırsa ne yaparız? Ona layık olalım ki kıyamet günü O bizden uzaklaşmasın (584-602):

Hoş atadur ki kaçmaz oğuldan
Zî-oğul kim aña irer ihsan

Seni diler ki kendüye iresin
Ümmet olup bile alup viresin

Sünnetini getüresin yirine
Ger getürmez iseñ özüñ yirine

Atañı çün kim eyledüñ hoşnûd
İki 'âlemde buldı cânuñ sûd (599-602)

Eserde ilk olarak, herkesin birbirinden kaçtığı kıyamet gününde, kurtuluşun Hz. Muhammed'in şefaatinde olduğu ifade edilmiştir. Hızır aynı konuya başka bir yerde de değinmiş ancak burada şefaatinin kız kardeş olduğu beyan etmiştir (2329). Bunun gerekçesini ise ayetlerde, yakın akrabaların birbirinden kaçacağı belirtilmesine karşın bu yakın akrabalar arasında kız kardeşin zikredilmeyişine dayandırmıştır:

Birbirinden kaçça kamu insân
Gözlemeyüp biribirini hemân

Kardeşından kaçça karındaşı
Ola âvâre haşrdan başı

Ana vü atadan dahı kaçça hem
Yoldaşından dahı kaçça ol dem

Dahı oğlun göricegin kaçça
Dest pâça ola vü zülfin şaça

Şol sebebden ki tuta bir ümmîz
Üş saña bildürem kelâm-ı Mecîd

²²⁴ Abese/33-34-35.

Hak Te'âlâ buyurdu Kur'an'da
Okı Kur'an'ı biline anda

Lik kız kardeş olmamışdur yâr
Ol şefâ'at kılsar ey dil-şâd (2238-2244)

1.1.5.4. Cennet

Cennet kavramı *Ledün-nâme*'de dâr-ı cinân (3337), uçmak (3644), firdevs (1031), behişt (4305), na'im (4316), cinân-ı me'vâ (4431) gibi isim ve terkiplerle işlenmiştir. Eserin birbirinden bağımsız yerlerinde, cenneti kazanmak için yapılması gerekenlerle ilgili nasihatler sık sık vurgulanmıştır. Bu nasihatleri; fakirlere yardım etmek (812), öfkeyi terk etmek (2142) ve Hz. Muhammed'in ümmetinden olma şerefine ulaşmak (5010) olarak sıralayabiliriz. *Ledün-nâme*'de, müminlerin cennet kapısına gelişinden ve bu kapıdan cennete giriş şeklinden bahsedilmiştir. Bu konuyla ilgili anlatılan bir kıssada, orucuna besmele ile başlayan mümini, cennetin reyyân kapısında, şekli bismelenin harflerine benzeyen dokuz meleğin karşılayacağından söz edilmiştir (3641-3686). Eserin bir başka yerinde ise müminlerin nefsinin, tıpkı bir merkep gibi kâfirlerin sırtına binip cehennem kapısına kadar geleceğinden, kâfirlerin cehenneme gönderilerken müminlerin cennete gireceğinden söz edilmiştir. (725-736):

Mü'minân ola gebrlere süvâr
Tamu kapısına irince ki var

Şalalar gebrleri diñle hayâl
Ol cehennem içinde dâyim kal

Mü'minân süre cennete râhı
Yurd idine sarây-ı Allâh'ı

Şaluban merkebânı âhûra
Mü'minân irdi cennet ü hûra (731-734)

Hızır, öğle ve ikindi namazlarının farzlarıyla cennetin sekiz kapısı arasında bir ilişki kurar. Buna göre, öğle ve ikindi namazlarının farzlarının toplamı sekizdir. Hızır, gündüz eda edilen bu sekiz rekâtın sekiz cenneti aydınlattığı ve cennetin sekiz kapısını açtığını ifade eder:

Gündüzün kim kıla sekiz rek‘at
Rûşen eyler derûnı bî-‘illet

Ol sekiz rek‘atüñ sekiz cennet
Rûşenâsıdur añlağıl hâlet

Rûz-ı rûşende kıldıguñ-çün iy cân
Açılur saña bâb-ı heşt-cinân (286-288)

Hızır, cennetin sekiz kapısının isimlerini başka bir yerde de zikreder. Dünyada iken besmeleyi çok zikreden cennetin sekiz kapısından biri olan reyyân kapısından gireceğini belirttikten sonra cennetin sekiz kapısını sıralar:

بسم الله الرحمن الرحيم

Dünyâda zıkr iderdi dâyim iy cân
Âhiretde açıldı bâb-ı cinân

Bâb-ı reyyândan girer be-cinân
Var sekiz kapısı cinânuñ i cân

Biri reyyân biri bâbu'llâh
Bâb-ı rahmet durur biri ol âgâh

Birisi dahı bâb-ı teslîm ol
Biri bâb-ı siyâh durur uşûl

Birisi bâb-ı anuñ
Gir revañ şâd ola senüñ cânüñ

Bâb-ı rıdvândur biri dahı hem
Sekizincisi nedür anı diyem

Bâb-ı ümmet durur Muḥammed-içün
‘Âlemüñ muḳtedâsı Aḥmed-içün

Çünki bildüñ bu heşt ebvâbı
Vir şalavât ki ire dil tâbı (3679-3686)

Hızır dünyanın kâfirlere, cennetin de Müslümanlara mahsus olduğunu, Hak Teâlâ'nın mümine her dilediğini cennette vereceğini vurgular:

Dünyâ kâfirlere durur maḥşûş
Saña ‘arz eyleyem ‘umûm u ḥuşûş

Kâfir-i dîve oldı dünyâda dâr
Mü'mine oldı behişt dâr-ı karâr

Dîv dünyâda eglenür dâym
Ehl-i İslâm olur cinânda muķîm

İştihâsı füzûn Müselmânuñ
Bulısardur şafâsını cânuñ

Ne ki göñli dilerse virür Hâķ
Cennet içre akar niķe ırmaķ (2727-2731)

Hızır, Mansûr-ı Ammâr'ın arifler hakkında söylediklerini nakleder. Mansûr-ı Ammâr'a göre ariflerin üç nefesi vardır. Bu nefeslerin biri dünyaya, biri kabir hayatına, biri de cennete aittir:

Didi Manşûr 'ârifüñ bil iy cân
Var durur üç nefes özinde 'ayân

Bir nefes oldı dâr-ı dünyâda
Bir nefes daķı gûr-ı bünyâda (4141-4342)

Ledün-nâme'de cennetle ilgili birçok kavramın kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan biri de mak'ad-ı sıdktır. Kur'an-ı Kerim'de mak'ad-ı sıdk, takva sahiplerinin cennette muktedir bir hükümdarın katında bulanacakları doğruluk meclisi olarak geçmektedir.²²⁵ Bu ifade eser içerisinde birkaç yerde geçmektedir. Şeytan'ın, Hz. Âdem'e secde etmeyip lanetlendikten sonra, mak'ad-ı sıdıkta Hz. Âdem'in oturduğundan bahsedilmiştir (449). Eserin bir yerinde mak'ad-ı sıdıkta, müminlerin oturacağı (20-21); bir başka yerinde ise Hz. Muhammed'in fakirlerle birlikte oturacağı belirtilmiştir:

Hâķ Resûl'inden işidüpven anı
Söleyem saña diñle imdi beni

Didi sırr-ı Huzâ'da meclis-i hâş
Olduğında bilemceyidi havâş

Oturupdum taşavvuf ehlile ben
Mak'ad-ı sıdıkda iy vech-i hasen (1518-1520)

²²⁵ Kamer/53-54.

Cennet ehline hizmet edecek olan huri ve gılman, eser içerisinde iki yerde birlikte kullanılmıştır. İki yerde de Hak Teâlâ'nın, salih kullarını huri ve gılman ile görüştüreceği zikredilmiştir.

Raḥmetümle na'îme irişesin
Hûr u gılmânım ile görüşesin (4198)

Ya'nî hûrân birle gılmânı
Şoḥbet ide anlaruñ-ıla cânı (4317)

Kevser, müminlerin cennette suyundan kana kana içeceği bir ırmaktır. *Ledün-name*'de iki yerde, Cebrail'in Allahu Teâlâ'nın emriyle kevseri dünyaya getirişi zikredilir. İlk olarak; Cebrail'in ramazan ayında çâr yâr, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e abdest almaları için kevser suyunu getirişi anlatılır. Çâr yâr, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, bu sudan abdest alıp namaza durduktan sonra ümmet-i Muhammed için dua eder (4836-4854):

Âb-dest aldılar o şudan iy cân
Bes namâza turlar anda hemân

Her biri iki rek'at itdi namâz
El getürüp ider du'â vü niyâz

Ümmet-i Aḥmed-içün ol demler
Her birisi du'âlar eylerler (4844-4846)

Eserde kevser suyunun yeryüzüne getirişi ile ilgili anlatılan ikinci kıssada Cebrail'in, kevser suyunu ramazan ayının başlangıcından bir gece önce dünyaya getirişi hikâye edilir. Cebrail; çâr yar, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in kabirlerine varıp kevser suyu ile onların sakallarını yıkar. Suyun geri kalanını da müminlerin üzerine saçar (4923-4975):

Her kaçan kim ire oruç ayı
Şeb-i evvelde diñlegil râyı

Buyura Hâk ki Cebrâ'il-i emîn
Âb-ı kevşer şuyından ala hemîn

Hulefâ râşidine yârâna
Ol Resûl'ümle toḡru varana (4924-4926)

Haseneyn'ün de türbetine ire
Anlaruñ dañı işlerin bitüre

Yudı kevşerle anlaruñ yüzini
Lütfla oñşadı anlaruñ özini (4939-4940)

Tuba, Sidre'de bulunan dalları ve yapraklarıyla bütün cenneti gölgeleyen bir ağaçtır. Hızır eserde, nûr-ı Muhammedî ile Hz. Ayşe'nin cennette kıyılan nikah merasimlerinde tuba ağacının süslendiğini anlatır (208). Bir başka yerde ise şeytanın lanetlendikten sonra tuba ağacından kopardığı bir yaprakta, nam-ı Muhammed'in yazılı olduğunu görmesi ile ilgili bir kıssa anlatır (5382-5480). Hızır, müridi Muzaffer'e, Hz. Ömer'in kırbağıyla ilgili detaylı bir anlatım yapar. Bu kırbağın vasıflarını anlatılırken, o kırbağın tuba ağacının derisinden yapıldığına dair bir rivayeti nakleder:

Ba'zılar dir dıraht-ı tûbânuñ
Postı idi didiler anuñ (4355)

1.1.5.5. Cehennem

Cehennem konusu, *Ledün-nâme*'de sıkça işlenmiştir. Beyitlerde cehenemden tamu (729), hutame (825), lezâ (1399), nîrân (2142), dûzah (2171), cahîm (2176), nâr (2569) gibi kavramlarla bahsedilmiştir. Eserde genellikle cennetle birlikte kullanılır. Cehennem ateşinden kurtuluş yollarıyla ilgili nasihatlere çokça yer verilir. Abdest ve teyemmüm alanın, salavat getirenin, öfkesini yenenin, imanın şartlarını bilen cehennem azabından kurtulacağı vurgusu eserin birbirinden müstakil yerlerinde ifade edilmiştir:

Dir Huzâ şuyıla tahâret idüñ
Hem teyemmümle sûy-ı hâke gidüñ

Tâ ki rûz-ı kıyâmet olsa iy cân
Görmeye seni âteş-i nîrân (155-156)

Vir şalavât be-rûh-ı Ahmed-i hâş
Tâ cehennemden ire cânâ halâş (1040)

Şâda irmek diler iseñ cânı
Hışm terk eyle görme nîrânı (2134)

Bildürem saña kavî-i îmânı
Görmeye cânûñ anda nîrânı (3216)

*Ledün-nâme'*de, müminlere cehennemden korunmak için tedbirler sunulmuş, uyarılarda bulunulmuştur. Kâfirler için ise cehennemin cezalandırıcı yönü dile getirilmiştir. Kıyamet günü, müminin nefsinin kâfirin boynuna bineceğinden bahsedilir. Buna göre, mümin tıpkı merkebin sırtına binmiş gibi cehennemin kapısına kadar gelecektir. Kâfir, merkeplerin ahıra girmesi gibi cehenneme itilecektir. Mümin de cennette varacaktır:

Vir şalavât be-rûh-ı Ahmed-i hâş
Tâ cehennemden ire cânâ hâlâş (1040)

Mü'mine eyler ol cehennemi serd
Kâfire serdi germ ider ol Ferd (1409)

Şalalar gebrleri diñle hayâl
Ol cehennem içinde dâyim kal

Mü'minân süre cennete râhı
Yurd idine sarây-ı Allâh'ı

Şaluban merkebânı âhûra
Mü'minân irdi cennet ü hûra (732-734)

Hızır, müridi Muzaffer'e cehennem ehlinin çektiği azaptan bahseder. Hızır, Hak Teâlâ'nın adını zikrederek affedilme umuduna kapılan şekavet ehlinin bedbaht bir şekilde cehennemde kalışını anlatır:

Hızır dir yâ Muzaffer aña haber
Ehl-i dûzah cehennem içre n'ider

Çığrışalar ki yâ Kerîm-i Rahîm
Gâlib oldu bize bu derd-i cahîm

Şakvetümüzden irdi bize bu hâl
Bed-baht olduk irdi cânâ zevâl

Hak diye kim henûz bed-bahtlık
İrmemişdür size bilüñ bayık

Şol sebebden ki beni dilerler
Benüm adım dilindedür ezber

Bilünüz ol degül durur bed-baht
Hâleti olmaz ol kişinün saht

İrdi şâzî bes anlara ol dem
Cümlecügi hemân olur hürrem

Anda yine hitâb-ı 'izzet ire
Ehl-i dûzağ demine zillet ire

اُخْسُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ²²⁶

İşidicek hitâb-ı Hakk'ı hemîn
Küng lâl ola cümlesi ol hîn

Bileler kendüler durur bed-baht
Olalar ol arada gayet saht

Emr-i Bârî tut kovulmayasın
Ebedî dûzağ içre qalmayasın (2175-2185)

Hızır, akşam ve yatsı namazlarının farzlarıyla cehennem yedi kapısı arasında şöyle bir ilişki kurar: "Akşam ve yatsı namazlarının farzlarının toplamı yedidir. Bu yedi rekât farz namaz ile cehennem yedi kapısı bağlanır.":

Üç rek'at namâz-ı şâm oldu
Dörd hem yatsuda tamâm oldu

Yididür tamu kapısı iy yâr
Bağlanur bil hemân-dem heft dâr (284-285)

1.1.6. Kaza ve Kader

Lediün-nâme'de imanın şartları bahsi işlenirken imanın şartlarından altıncısının kaza ve kadere, hayır ve şer her şeyin Hak Teâlâ'nın takdiriyle gerçekleştiğine iman olduğu belirtilir:

Bilgil altıncı hem kazâ vü kader
Hükm-i taqdîrdür bu hayr-ıla (3238)

²²⁶ Mü'minûn/108: Allah "Aşâğılık içinde kalın orada, artık benimle konuşmayın!" der.

1.2. İbadet

İbadet, kulun Allahu Teâlâ'ya saygı ve ta'zim göstermesidir. İbadetin yapılış gayeleri cennete girmeyi ümit etme, cehennem korkusu, Allahu Teâlâ'nın emrine uymak ve Allahu Teâlâ'ya sadece rab olması dolayısıyla ibadet etmektir.²²⁷

Eserin bir yerinde Hızır, ibadet edilen her yerin mescit olduğunu belirtir. Ayrıca ibadet edilmesi hususunda sık sık nasihatte bulunur:

Her ne yirde 'ibâdet itseñ iy cân
Bil ki mesciddür ol yir aña hemân

Sür 'ibâdet demine cânuñ sen
Mescid oldı cihân kamu rûşen (1023-1024)

Hamd-ı Hâk birle eyle gönüñ şâd
Hem 'ibâdetle cânuñ it âbâd (3215)

Nefsüñi hem 'ibâdete süresin
Hâk Te'âlâ cemâlini göresin (720)

Hızır, fakir ve fakirlik ile ilgili konuları Muzaffer'e sıkça anlatır. Fakirlerle ibadet arasındaki ilişkiyi, eserin birbirinden müstakil bazı yerlerinde şöyle vurgular: "Fakirler daima ibadetle meşguldür, onların gülmesi de ibadettir. Fakirlere kötülük edenin yüz yıllık ibadeti silinir.":

Şol Ğanî'den ki tura tâ'atde
Dâyimâ yüz süre 'ibâdetde (1470)

Gülmesi anlaruñ 'ibâdetdür
Her sözi Hâk'a zıkr ü tâ'atdür (1499)

Her ki ide bir fakîre cebr ü cezâ
Yüz yıllık 'ibâdeti yok ola (1482)

Hızır, *Ledün-nâme*'de Hz. Ebûbekir'i metheden ifadelerle çok yer vermiştir. Bu övgü dolu ifadelerden biri de çehresinin rengiyle alakalıdır. Hızır, Hz. Ebûbekir'in çehresinin sarışın olmasının sebebini, geceleri çok ibadet etmesi olarak gösterir:

²²⁷ Ahmet Hamdi Akseki, **İslâm Dini**, Başnur Matbaası, Ankara, 1972, s.110.

Hem Ebû Bekr çehresi dahı hem
Şaruşin idi anlağıl bu dem

Giceler tâ'at [u] 'ibâdetden
Zerd olmışdı vechi tâ'atden (474-475)

1.2.1. Kelime-i Şehadet

Kelime-i şehadet İslâm'ın şartlarının birincisidir. Allah'tan başka ilah olmadığını, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğunu dil ile söyleyip kalp ile tasdik etmektir. *Ledün-nâme*'de İslâm'ın şartları bahsinde, İslâm'ın şartlarından ilkinin kelime-i şehâdet olduğu vurgulanmıştır:

'İlm-i evvel şehâdet ide Huzâ
Bir durur zıdd u nidd yok hem-tâ

Hem Muhammed durur Resûlu'llâh
Buldı Hâk'dan vücûd[ı] 'izzet [ü] câh (3242-3243)

Ledün-nâme'de kelime-i şehadet, üç yerde beyit aralarında lafzen zikredilir. Hızır, et-tehiyyâtü duasının hikmetinden bahsederken kelime-i şehadeti, tevhidin sırrı olarak belirtir; şirkten koruyan kıymetli bir söz olarak nitelendirir:

Ol namâz içre nişe okındı
Diyeyüm saña dâyim okı indi

Tâ kim âhirde okına tevîd
Ehl-i tevîdün oldu vaqti sa'îd

أشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله

Şirk-i maḥfiden ider ol söz dūr
Sırr-ı tevḥîd irürür aña sürür (749-751)

Hızır, farz namazlarının cemaatle kılınmasını tavsiye eder. Cemaatle namaz kılarken müminin Hak Teâlâ'nın birliğine, Hz. Muhammed'in O'nun resulü olduğuna şehadet getirdiğini vurgular:

Bî-cemâ'at dürüst olmaz farz
Zîrâ anda edâ idersin farz

Birliği Hâk'a hem şehâdet idüp
Hem Resûl'e şehâdet ide gidüp (1447-1448)

أشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله

Hızır, şehadet parmağını kaldırarak kelime-i şehadet getirmenin Hz. Âdem'in sünneti olduğunu söyler. Bu sünnetin ortaya çıkışı ile ilgili ise şöyle bir kıssa anlatır: "Nûr-ı Muhammedî, Hz. Âdem'in alnında iken Hz. Âdem, 'Ya Rab nûru göremiyorum.' diye niyazda bulunur. Hak Teâlâ, nûr-ı Muhammedî'yi şehadet parmağında peyda eder. Bunun üzerine Hz. Âdem, şehâdet parmağını kaldırarak şehadet getirir. Bu şekilde şehadet getirmek, Hz. Âdem'in sünnetidir. Şehadet parmağını kaldırıp çokça şehadet getirilmesi gerekir (1912-1972).":

Sünnet-i Âdem-i Şaffî'dür iy cân
Barmağın götürüp digil çend-ân (1939)

أشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله

1.2.2. Namaz

Namaz bahsi *Ledün-nâme*'de çok sık işlenmiştir. İslâm'ın şartları bahsinde, İslâm'ın şartlarından ikincisinin namaz olduğu vurgulanır:

Hem ikincisidür namâz u niyâz
'Özr olmaz namâza anlân râz (3244)

Ledün-nâme, Muzaffer ile Hızır arasında soru cevaba dayalı bir usûle göre oluşturulduğu için namaz ile ilgili Muzaffer'in sorduğu sorulara Hızır, hikemî cevaplar verir. Muzaffer'in namaz hakkında ilk sorusu, farz namazların on yedi rekât olmasındaki hikmetin ne olduğuyla ilgilidir. Öğle ve ikindi namazlarının gündüz kılınması ve bu namazların farzlarının toplamı sekiz olması sebebiyle Hızır, bu sekiz rekâtın cennetin sekiz kapısını açtığını söyler. Akşam ve yatsı namazlarının farzlarının toplamı yedidir. Cehennem karanlıktır, onun yedi kapısı vardır. Hızır, bu yedi rekâtın cehennemin yedi kapısını kapattığını belirtir. Sabah namazı iki rekâttır. Biri gündüzü biri geceyi nurlandırır (272-301):

Bil ki gündüzde ol sekiz rek'at
Kılsa bende bulur sekiz cennet

Açılur cennetün sekiz bâbı
Naql idem fuşûl [u] ebvâbı (279-280)

Üç rek‘at namâz-ı şâm oldu
Dörd hem yatsuda tamâm oldu

Yididir tamu kapısı iy yâr
Bağlanur bil hemân-dem heft dâr (284-285)

İki rek‘at ki kaldı farz-ı namâz
Kılınur şubh-demde añañ râz

Ne gicedendür ol ne gündüzden
Gice vü gündüzi ider rûşen (292-293)

Muzaffer, Hızır'a namazın emredilmesindeki hikmeti sorar. Hızır bu soruya, "İnsan unutkandır, unutkan ise asi olur. Şirk gizlidir. Namaz ile kul, şirkten kurtulup tevhibi bulur. Namaz olmasaydı küfür ile şirk can ve cismi kirletirdi." şeklinde cevap verir (737-753):

Dir Muzaffer ki bilmezem niçün
Farz kıldı şalâtı ol Bî-çün

Hızır dir bildürem saña anı
Kim niçün baş kıldı erkânı

Şol sebebden ki bende nâsîdür
Her unuducu bilün ‘âşîdür

Perde-i gaflet örtünüpdür cân
Emr olındı namâz her erkân (739-742)

Ger namâz olmasaydı küfr-ile şirk
Cân u cismi edeydi mühmel ü çirk

Bes gerek cân u dil bula tevhib
Ehl-i tahkîk ola olmaya taklîd (745-746)

Eserde, namaz kılmayanların durumları hakkında bazı bilgilere yer verilir. Namaz kılmayanların cehennemine hutame kısmında kalacağı (824-825), içinde namaz kılınmayan eve Cebrail'in nazar etmediği (5148), yatsıyı terk edenin münafık olup azap göreceği anlatılır:

Yatsuyı terk iden münâfıkdur
Hak ‘azâbı bes aña lâıyıkdur

Bî-namâz olmasuz namâza revân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân (5257-5258)

Hızır, namazın önemi hususunda bir kıssa anlatır. Bu kıssada, İbn-i Nessâc ile Azrail arasında konuşma yer almaktadır (1150-1169). Anlatılan bu kıssaya göre, İbn-i Nessâc bir gün namaza duracak iken Azrail'in geldiğini görür. Azrail ona, canını alacağını bildirir. İbn-i Nessâc, namazını eda etmesi için müsaade ister. Azrail, bunun mümkün olamayacağını bildirir. Azrail'in bu cevabı üzerine İbn-i Nessâc hemen namaza durur. Bu durumu gören Azrail namazın bitmesini bekler, namazdan sonra İbn-i Nessâc'ın canını alır:

İbn-i Nessâc dir namâzum edâ
Kılayum andan al bi-emr-i Huzâ

Fevt olmaya tâ namâzum iy cân
Bu çekışikde iken anda hemân

İbn-i Nessâc eyledi tekbîr
Dört rek‘at namâzı kıldı fakîr

Melekü'l-mevt hürmet idüp aña
Şabr kıldı namâzın itdi edâ

Dört rek‘at namâz idince hemân
Melekü'l-mevt şabr kıldı iy cân (1157-1161)

Lediün-nâme'nin iki önemli karakteri olan Muzaffer ile Hızır her zaman bir yolculuk hâлиндeler. Vardıkları diyarlarda, vefat eden insanların cenaze namazlarına katıldıklarını anlatırlar. Ayrıca Hızır, Muzaffer'e bütün cenazelere katıldığını bildirir:

Bir cenâze getürdiler gördüm
Bir fakîr ü hakîr-imiş şordum

Kılduk anuñ namâzını bârî
Hızır-ı hâzırdı diñle güftârı

Ol cenâze namâzın idüp edâ
Didüm iy Hızır-ı hâzır u dâñâ

Bunda nite oldu irdüñ eyle beyân
Geldüñ uşbu namâzı kılduñ iy cân

Didi Hızır iy Muzaffer-i deryâ
Hîç cenâze olmaya irmeyem ben aña (5020-5024)

Lediün-nâme'de Hızır'ın, gayb erenleri ile buluşup Kûh-ı Lübnan'da cuma namazı kılmasıyla ilgili detaylı tasvir edilmiş bir seyahatten bahsedilir. Burada Hızır, Muzaffer'e cuma namazını eda etmek için Kûh-ı Lübnan'a gideceğini söyler. Muzaffer, cuma namazı için niçin oraya gideceğini sorması üzerine Hızır, dünyada adalet ve emniyet kalmadığını, cuma namazının kılınması için gerekli şartların oluşmadığını söyler. İkisi, gayb erenleri ile cuma namazı kılmak için Kûh-ı Lübnan'a giderler. Muzaffer burada karşılaşılan mekân, olay ve kişilerle ilgili tasvirleri; gayb erenleri ve kutb ile birlikte cuma namazının eda edilişi anlatır (2366-2448):

Dir Hızır şindi ben revân oluram
Kûh-ı Lübnân'da cum'ayı kıluram

Dir Muzaffer ki cum'a'ı anda niçün
Kim kılasın baña digil eknûn

Ğayr şehr içre nişe kılmayasın
Anlaruñ-ıla varup olmayasın

Dir Hızır hîç bir şehrde bu dem
Sürmezem adına namâz ne dem

Andan ötüri ki 'adl kalmadı hîç
Dağı emn ü emân olmadı hîç

Der-cihân şart-ı cum'a bulunmaz
Anda olınan cihânda olunmaz (2366-2371)

Lediün-nâme'de namaz hakkında detaylı bir ilmihal bilgisi yer almaktadır. Namazın şartlarından (3352-3376), namazın rükünlerinden (3377-3386), namazın vaciplerinden (3387-3398), namazın sünnetlerinden (3399-3419), namazın müstehaplarından (3420-3461), namazın mekruhlarından (3462-3481) ve namazı bozan hâllerden (3482-3508) bahsedilir.

1.2.3. Oruç

Lediün-nâme'de, İslâm'ın şartları bahsinde İslâm'ın şartlarından dördüncüsünün oruç tutmak olduğu vurgulanmıştır:

Dağı dördinci rûze-i ramazân
Hem bişincisi hacca ola revân (3246)

Hızır, beyit arasında *"Yalnız oruç müstesna, o benimdir. Onun mükâfatını verecek olan da benim."* kutsî hadisini beyan eder. Bu hadisten hareketle, müminin orucunu Hak Teâlâ'ya satmasıyla ilgili de bir kıssa anlatır (1653-1669):

Hak Te'âlâ didi kelâmında
Hak sözün diñle ol selâmında

الصَّوْمُ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ

Bende oruc tutup ki kıla namâz
Hak Te'âlâ niyâzına ider nâz

Kim oruc tutasın şatar men anı
Al orucuñ şatun diye Ğanî

Orucuñ şatun al diye Bârî
Eylegil imdi uşbu bâzârı

Diye ol kıl niçeye alam şatun
Dir iki batman itmege Bî-çün

Ol kıl eydege ben şatursam iy Hak
Yitmiş yıl 'ibâdetüm el-hak

Sen şatun ala mısın iy Sübhân
Hak diye virem iki batman nân

Hak diye iy kulum şatun aluram
Cümlesinüñ bahâsını bilürem (1654-1661)

Hızır, Hz. Muhammed'in ramazan ayı ve cuma gününün fazileti hakkında söylediği hadisi beyan eder.²²⁸ Beyit arasında hadis olarak belirttiği bu ifadede cuma günü ve ramazan ayında vefat edenin kabir azabı görmeyeceği bildirilir. Bu hadisi

²²⁸Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır, bu ifadeye benzer şöyle bir hadis mevcuttur: "Bir Müslüman cuma günü veya gecesi ölürse Cenab-ı Hak onu kabir fitnesinden (sualinden ve azabından) kurtarır." Tirmizî, "Cenâiz", 73.

bildirdikten sonra, cuma gününün ve ramazan ayının şerefi vardır; zengin ve fakirin ümidi budur, diyerek bu konu hakkında nasihat eder:

Ol gurûh ki biri öle cum‘a günü
Gûr ‘azâbından ola dûr teni

Oruç ayında dahı ölenler
Gûr ‘azâbını görmez iy server

Şerefi var bugün vü ol ayuñ
Budur ümmîzi yoğsul [u] bayuñ (2706-2708)

Muzaffer, Hızır'a ramazan ayının fazileti ile ilgili soru sormaktadır. Hızır, ramazan ayının faziletini şu şekilde anlatır: "Hak Teâlâ'nın emriyle Cebrail bir kadeh suyu, ramazan ayında Hz. Muhammed'e iftar etmesi için gönderir. Hz. Muhammed içtikten ve uykuya daldıktan sonra Cebrail, suyun geri kalanını ne yapayım diye Hak Teâlâ'ya sorar. Hak Teâlâ, bu suyun her bir meleğe üleştirilmesini emreder. Her melek o suyu, oruçlu müminin orucunu açmak için elinde tuttuğu bardağa boşaltır. O suyla orucunu açan mümin, cehennem azabından kurtulur." (5090-5120):

Emr-i Hâk birle Cebrâ'îl-i emîn
Bir kadeh pür tahûr mâ-i mu'în

Îlde anı hazîra-ı hâşşa
Benden eyle selâm ol hâşşa

Ümmeti içe uşbu âb-ı revân
Evvel iftâr eyle imdi revân

Vire evvel Muhammed'e câmı
Nûş idüp bula vâkt-i hoş-kâmı (5096-5099)

Uyhuya vardı ol Resûl-i güzîn
Şalavât-ıla cân bulup tezyîn

Cur‘a-i Muştafâ'yı Cebrâyil
Diyeyim neyledi semâ‘ it bil

Qalmış idi baqiyye-i şerbet
Bes hevâya irürdi işit hâlet

Dir İlâhî bu âb-ı pâk bu dem
Neyleyem emrûñ-ile di kim idem

Didi Hâk kim ire ferîştehler
Bâkî-yi şerbeti üleşe yekser

Her ne mü'min ki rûza dutmuşdur
Dîn ü dünyâsını ol itmişdür

Her ferîşteh ilede anlara âb
Şuyına qarışup vire o şu tâb

Mü'minân ol şudan ideler nûş
Eyleye cân-ı mü'min ol dem hoş

Âteşinden cehennemüñ âzâd
Ola mü'minler oluñuz dil-şâd (5106-5114)

1.2.4. Zekât

Zekât, *Ledün-nâme*'de iki yerde zikredilmiştir. İlkin, İslâm'ın şartları bahsinde, İslâm'ın şartlarından üçüncüsünün zekat vermek olduğu, verilen bu zekatla fakirlerin iftarını açtığı ifade edilmiştir:

Hem üçinci zekâtdür bil iy yâr
İde dervîşler anı iftâr (3245)

Zekat bahsi ikinci olarak, Hızır'ın yapmış olduğu bir nasihatte geçer. Bu nasihatte Hızır, Allahu Teâlâ'nın mümine mal ve nefis verdiğini, verilen zekâtla Hak Teâlâ'nın rızasının kazanılacağını ifade eder:

Saña mâl-ile nefsi iy mü'min
Virdi kim olasın Huzâ'ya yakın

Çıkarasın zekâtı mâlîñdan
Tañrı hoşnûd ola hâliñden (719-720)

1.2.5. Hac

Ledün-nâme'de, İslâm'ın şartları bahsinde, İslâm'ın şartlarından beşincisinin Hac vazifesini yerine getirmek olduğu belirtilmiştir:

Dağı dördinci rûze-i ramazân
Hem bişincisi hacca ola revân (3246)

Hac esnasında yerine getirilen vazifelerden birisi de Hacerü'l-esved'e dokunmaktır. Hz. Muhammed onu öpüp ona dokunmuştur.²²⁹ Hadislerde rivayet edilen bu dokunma, *Ledün-nâme*'de farklı olarak şu şekilde anlatılır: Hz. Muhammed bir gün Hacerü'l-esved'i öpmek isteyince müşrikler buna izin vermez. Hak Teâlâ, Sen üzülme ben onu sana ulaştıracağım, buyurur. Hz. Muhammed'in dişini kırıp dudağını yaralayan taş, Hacerü'l-esved'di. Mekke alındığında Hz. Muhammed onu tekrar yerine koymuştur. Hacılar, Hac vazifesini yerine getirirken günahlarından arınmak için onu öperler (1778-1802):

Gebrler komadılar öpmege iy cân
Ol Resûl 'izzet ide añâ 'ayân

Hak Te'âlâ didi ki yâ Ahmed
Sen melûl olma bu işe dir Ehad

Hacerü'l-esvedî saña irürem
'Aşk-ıla öpesin anı ol dem

Zahm-ı dendânı ol hacedendür
Leb ü dendân demiyle gevherdür (1783-1786)

Mekke alındukda yine anı Resûl
Rüknde koymuş-ıdı bilmiş ol

Şindi huccâc öper sürer yüzini
Bî-günâh eyleyüp hemân özini (1798-1799)

Hızır eser içerisinde, eteğini taşlarla doldurup çocuklarıyla birlikte Kabe'yi taşlamaya çalışan fakir bir Arap'la ilgili hikâye anlatır. Hızır'ın bizzat gözlemlediği bu olayda Arap, Hak Teâlâ'dan bir şeyler diler, dileği kabul edilmezse Kâbe'yi taşılayacağını söyler. O esnada orada bir el peyda olur ve bu elden ona bir kese altın verilir. Altını kabul etmeyen Arap, yaptığı işin küstahlık olduğunu belirtir ve sadece kerem umduğunu söyler. Kendisine iki parça ekmek verilince oradan ayrılır. Hızır, Arap'a altını neden kabul etmediğini sorar. Arap, Hızır'a "Maksadım ekmek ve tuzdu. Muradım dünya değildir." diyerek cevap verir (1714-1740):

Ben kerem uma gelmişem bu dem
Neylerem ben denânîr-i 'âlem

²²⁹ Buhârî, "Hac", 60.

Uşbu küstâhlık ki eylemişem
Evüni yıkmağı ki söylemişem

Dünyâ vü âhiret degül maşşûd
Bir keremdür murâdum iy Ma‘bûd

İki kirde hevâdan indi hemîn
Kıpdı kirdeleri bes ol miskîn (1726-1729)

Bu ne sır idi eyleñ imdi beyân
Söze geldi ‘Arabî anda hemân

Didi maşşûdumuzdı nân u nemek
Bes ne hâcet ki şöyle böyle dimek

Dünyâ degül murâdı er kişinüñ
Gözleye her işini gerdişinüñ (1734-1736)

Hızır, eserin bir yerinde Muzaffer'e "Râbia gibi ol ki seni de Kabe karşılaşın." nasihatinde bulunmaktadır. Bu nasihatte Hızır, Râbia el-Adeviyye'yi Hac yolunda Kâbe'nin karşılamaya gelmesiyle ilgili anlatılan menkıbeye²³⁰ telmihte bulunur:

Hâtûn ol Râbi‘a gibi sen de
Ka‘be karşı gele saña anda (957)

1.3. Ayet ve Hadisler

1.3.1. Ayetler

Murâdî, *Lediün-nâme*'de ayetlere çok sık yer verir. Eserin geneline baktığımızda ayetlerin beyitlerde iktibas yoluyla kullanımının az olduğu görülür. Ayetlere daha çok beyit aralarında yer verilir. İktibas yoluyla beyitlerde kullanılan ayetler şunlardır:

1. "De ki: 'Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden **ümidinizi kesmeyin**. Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.' "²³¹ (Zümer/53)

²³⁰ Hülya Küçük, Semih Ceylan, "Râbia el-Adeviyye", **DİA**, İstanbul, 2007, C. XXXIV, s.380.

²³¹ İktibas edilen ya da beyit arasında verilen ayetlerde konu bütünlüğünün sağlanması amacıyla bazı yerlerde ayetin meali tam olarak verilmiştir. Ayetin, iktibas edilen ve beyit arasında verilen ilgili kısmı bold olarak gösterilmiştir.

Geldi *lâ taknetü* hitâb-ı Huzâ
Yirüzinde virildi anlara câ (177)

2. "Tâ hâ" (Tâhâ/1)

Kimi okurdu ânda *tâhâ*'yı
Bir neşât idi yoğ-ıdı tâyı (214)

3. "Battığı zaman yıldıza andolsun ki..." (Necm/1)

Gâh *ve'n-necmi izâ hevâ* didiler
Melekût uşbu resme söylediler (215)

4. "Onlara, mühürlü (el değmemiş) saf bir içecekten içirilir."
(Mutaffîfîn/25)

Bil ki *yuskevne min rahîkin* didi
Ümmet ervâhına ol oldu ğidâ (238)

5. "Eğer siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu **iki kişiden biri olarak** (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. **Hani onlar mağarada bulunuyorlardı.**" (Tevbe/40)

Geh şebân-gâhı geşt idüben gâr
Şâniye's-neyni iz humâ fi'l-gâr (240)

6. "(Peygambere olan mesafesi) **iki yay aralığı kadar** yahut daha az oldu."
(Necm/9)

Gâh bulmuşdı *kâbe kavseyni*
Kurbet-i Hakk'la olup zeyni (241)

7. "**Kötü kadınlar, kötü erkeklere;** kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır." (Nûr/26)

El-habîşâtu li'l-habîşîne bil
Kâfir-içün dinildi iy 'âkil (310)

8. (Peygambere olan mesafesi) **iki yay aralığı kadar** yahut daha az oldu.

Kâbe kavseyn'e irdüğünde Resûl
Uşbu sözleri söylemişdi uşûl (1204)

9. "Çünkü **biz** ona şah damarından **daha yakınız.**" (Kâf/16)

Naḥnu aḳrabu ḥayâlin aṇlamadıñ
Müdde'îlikden elini yumaduñ (1295)

10. "Allah her bakımdan sınırsız zengindir, **siz ise fakirsiniz.**"
(Muhammed/38)

Kîse-i iflâsdan şayup Şehâ
Dimedüñ mi ve *entumu'l-fuḳarâ* (1664)

11. "Dediler ki: 'Rabbimiz! **Biz kendimize zulüm ettik.**" (A'râf/23)

Dir Şafî *rabbenâ zalemnâ âh*
Nişe didi bu sözi ol âgâh (1901)

12. "Elim lâm mîm. Kendisinde hiçbir şüphe bulunmayan bu Kitab'ın
indirilişi, âlemlerin Rabbi tarafındandır." (Secde/1-2)

Hem *elîf lâm mîm tenzîlî*
Rek'at-i şânîde sürüp dili (2341)

13. "Ben seni kendim için seçtim". (Tâhâ/41)

Ben senüñ bendeñem nüvâht eyle
Vaşšana 'tüke li-nefsîgi söyle (4405)

14. "**Allah** Mûsa ile de doğrudan **konuştı.**" (Nisâ/164); "Ben seni kendim
için seçtim". (Tâhâ/41)

Yâd idesin ve *kellema'llâhu*
Nâs üzre [*v*]*aşšana 'tüke âgâhî* (4407)

15. "(Azap) emrimiz gelince oranın **altını üstüne** getirdik. Üzerine de
Rabbinin katında işaretlenmiş pişirilmiş balçıktan taşlar yağdırdık. Bunlar
zalimlerden uzak değildir." (Hûd/82)

Anuñ-içün dinildi *'âliyehâ*
Bunuñ-içün dinildi *sâfilehâ* (4469)

16. "Sonunda onu da, sarayını da yerin dibine batırdık." (Kasas/81)

Fe-ḥasefnâ bihi ve bidârihi'l-'arz
Uşbu âyet olındı ol dem 'arz (4494)

17. "Canımızı **iyilerle beraber** al." (Âl-i İmrân/193)

Âteş-i dûzağ olmaya aña yâr
Cennet ehli ola *me‘a'l-ebrâr* (5120)

Lediün-nâme'de ayetler, anlatılan konunun muhtevasına göre beyit aralarında çok sık kullanılmıştır. Bu ayetler şunlardır:

1. "Kabirlerin içindekiler dışarı çıkarıldığı zaman," (İnfitâr/4)

Tâ ki bu keştînüñ dırahtı harâb
Olmadan anda iriş aḥbâb (15)

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

2."Doğrusu münafıklar cehennem en alt tabakasındadırlar." (Nîsâ/145)

Taş hem dûzağa irür galtân
Her şey aşlına irişür el-ân (17)

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ

3. "Ey Âdem! Sen ve eşin cennette kalın. Dilediğiniz yerden yiye. **Fakat şu ağaca yaklaşmayın.** Yoksa zalimlerden olursunuz." (A‘râf/19)

Ol Şafî'den ‘ayân olup Havvâ
Şecer-i gendüma yakın olma (175)

وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ

4. "Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allâh'ın Resûlü ve nebîlerin sonuncusudur. Allâh her şeyi hakkıyla bilendir." (Ahzâb/40)

Yâ Muhammed senüñ-çün itdüm var
Cümle-i ‘âlemi kılup izhâr (199)

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ

5. "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye **kulunu (Muhammed'i) bir gece** Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya **götüren Allah'ın şanı yücedir.**" (İsrâ/1)

Birisi dahı okıyup âyet
Hak Resûl'i hakkında hoş hâlet (213)

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا

6. "Tâ Hâ. (Ey Muhammed) Biz Kur'ân'ı sana sıkıntı çekesin diye değil, ancak (Allâh'ın azabından) korkacaklara bir öğüt(bir uyarı) olsun diye **indirdik**." (Tâhâ/1-2)

Kimi okurdu aında *tâhâ*'yı
Bir neşât idi yoğ-ıdı tâyı (214)

طه مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى

7. "Şahit olarak Allâh yeter. Muhammed Allâh'ın Resûlüdür." (Fetih/28-29)

Gâh *ve'n-necmi izâ hevâ* didiler
Melekût uşbu resme söylediler (215)

وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

8. "Güneş ve ay bir araya getirildiği zaman..." (Kıyamet/9)

Zer-feşân oldu gün idüp cevelân
Eyleyüben muvâfaqat ol iy cân (217)

وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

9. "Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına." (Kalem/1)

Sihr-i ahđar devât olup ol dem
Şecerât oldu cümle anda kalem (226)

ن وَالْقَلَمُ وَمَا يَسْطُرُونَ

10. "Allâh'ın izniyle kendi yoluna çağırın bir davetçi ve aydınlatıcı bir **kandil** olarak gönderdik." (Ahzâb/46)

Yaqtılar bir çerâğ-ı nûrânî
Rûşen itdi sarây-ı vicdânı (239)

وَسِرَاجًا مُنِيرًا

11. "Çünkü o çok zâlim, çok câhildir." (Ahzâb/72)

Dahı ruhsâr-ı Âdem'e iy cân
Çekdiler nîl nakş olındı 'ayân (266)

إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

12. "Tâ ki Allâh senin geçmiş ve gelecek günahlarının bağışlasın." (Fetih/2)

Dahı ruhsâre-i Muḥammed'e hem
Yazdılar uşbu âyeti ol dem (268)

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ

13. "Seni eksiklerden uzak tutarız Allâh'ım! Bu, çok büyük bir iftiradır."
(Nûr/16)

Yaqdılar külin itdiler perrân
Şaçdılar gözlerine diñle beyân (270)

سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ

14. "Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; **temiz kadınlar temiz erkeklere**, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır." (Nûr/26)

Kâfirüñ gerçi var hıyâneti az
Âyeti diñle tâ bilesin râz (309)

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ ... وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ

15. "Allâh Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti." (Bakara/31)

Tıfl-ı cânâ mu'allim Âdem'dür
Âdemî her ki bildi hoş demdür (336)

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا

16. "Hani, Rabbin meleklere, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.'
demişti. Onlar, 'Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın?
Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.' demişler, Allah
da, 'Ben sizin bilmediğinizi bilirim.' demişti." (Bakara/30)

Böyle dimişken oldı yine eşîm
Ol günâh-ile irdi vaktine bîm (339)

وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ

17. "Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek **birini mi yaratacaksın?**"

(Bakara/30)

Bes haṭâ idüp okıdılar iy cân
Biz yiterüz 'ibâdete el-ân (341)

أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا

18. "Melekler, 'Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin' **dediler.**" (Bakara/32)

Uşbu âyet olardan oldı 'ayân
Okı Kur'ân'ı tâ biline beyân (349)

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا

19. "Güzel sözler ancak O'na yükselir. Sâlih ameli de güzel sözler yükseltir." (Fâtır/10)

Bir yire irgürür seni Bârî
Haḫḫ-ile anda eyle bâzârı (404)

إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ

20. "Hani meleklerle, 'Âdem için saygı ile eğilin!' demiştik, onlar da saygı ile eğilmişlerdi." (İsrâ/61)

Çünkü toprakdan oldı Âdem var
Âdem' e secde emr ider Cebbâr (431)

أَسْجُدُوا لِآدَمَ

21. "Ey iman edenler! (Aklı örten) **içki** (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları **ancak**, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz." (Mâide/90)

Hamr içen hâletini aındı Huzâ
Okı Kur'ân'ı tâ biline saña (560)

إِنَّمَا الْخَمْرُ

22. "Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. (Âli İmrân/110)

Anuñ-içün buyurdı hayr-ı beşer
Okıyup bu hadîsi añla haber (587)

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ

23. "Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün kulakları sağır edercesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün onlardan herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır." (Abese/34/35)

قَوْلُهُ تَعَالَى يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ / وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ

Ol gün ol gün durur ki ata oğul
Bakmayup hâline ola meşgûl

Birbirinden kaçır karundaşı
Ana olmaya oğlı kıldaşı

Kaçar imiş oğuldan ata
Fıkr kııl hâletüñi iy ata (590-592)

24. "Allah bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da kesin olarak va'detmiştir." (Tevbe/111)

Üç kabâle yazıldı bu kâre
Uygıl anlara olma âvâre (683)

وَعَدَا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ

25. "Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah'ın ve Resûl'ünün haram kıldığını haram saymayan ve hak din İslam'ı din edinmeyen kimselerle, küçülerek (boyun eğerek) kendi elleriyle cizyeyi verinceye kadar savaşın." (Tevbe/29)

Elleründen alına bâc [u] harâc
İdeler gebri bir pula muhtâc (724)

يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

26. "Allah'ın, göğsünü İslâm'a açtığı, böylece Rabbinden bir nur üzere bulunan kimse, kalbi imana kapalı kimse gibi midir?" (Zümer/22)

Muṣṭafâ'ya açar Huzâ bâbı
Yüz biñ olsa cinân ebvâbı (842)

أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ

27. "De ki: 'Rabbim! (Gireceğim yere) doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. (Çıkacağım yerden de) beni doğruluk ve esenlik içinde çıkar.'" (İsrâ/80)

Bu kelimâtı kim ki ide revân
Ol kapudan gire revân hem (851)

أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ

28. " 'Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılsın ve bütün ailenizi bana getirin.' dedi." (Yûsuf/93)

Didi Yûsuf ki gönlegüm bu zamân
Atama iltûn yüzine süre revân (1043)

إِذْ هَبُوا بَقْمِصِي هَذَا فَأَلْفُوهُ عَلَىٰ وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا

29."Oysa o gün bir kısım yüzler Rablerine bakarak mutlulukla parıldayacaktır." (Kıyâmet/22-23)

Hâk buyurmuş durur kelâmında
Okıyup ol Huzâ selâmında (1049)

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ

30. "Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler." (Kamer/55)

Ḳandedür ‘ârife diseñ mesken
Maḳ‘ad-ı şıdḳda durur bilesin (1071)

فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ

31. "Hataları (küfür ve isyanları) yüzünden suda boğuldular ve cehenneme sokuldular da kendileri için Allah'tan başka yardımcıları bulamadılar." (Nûh/ 25)

أَعْرِفُوا فَأَدْخُلُوا نَارًا

Hâtif-ı kudret idicek âvâz
Bildi Fir‘avn nite durur râz (1120)

32. "Şüphesiz **Allah, mü'minlerden canlarını** ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında **satın almıştır.**" (Tevbe/111)

Kâzerûn içre girüben bir pîr
Şeyh Ebû İshâk türbetinde ne dir (1286)

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ

33. "Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız." (Kâf/16)

Naħnu akrabu hayâlin aňlamadıñ
Müdde‘îlikden elini yumaduñ (1295)

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

34. "Melekler onların canlarını iyi kimseler olarak alırken..." (Nahl/32)

Üç yirde dimiş durur ol Hâk
Sem‘-i cân aç alasın imdi sebak (1300)

الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُم الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ

35. "Allah (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölmeyenlerinkini de uykularında **alır.**" (Zümer/42)

Dağı bir yirde didi ol Bârî
Okı biline tâ kim esrârı (1301)

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا

36. "De ki: 'Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.' " (Secde/11)

Yine bir yirde aındı diñle haber
Diñle ol âyeti Muzaffer-i fer (1302)

فَلْيَتَوَفَّكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ

37. "(Ey insanlar!) Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur."

(Meryem/71)

irdi vaqt-i haber

Ol Muhammed'e âyet indi meger (1375)

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا

Âyeti anda okıyup Cibrîl

Bildi Aḥmed ki nite kavlı Celîl (1385)

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا

38. "Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız." (Enbiyâ/47)

Hîç bilür misin uşbu âyeti sen

Ḥaḳ didi yazdum okıgıl rûşen (1572)

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ

39. "Allah her bakımdan sınırsız zengindir." (Muhammed/38)

İy benüm bendem üş ḥazâyin-i ḥâş

Ḥâzır oldı gerek durur ihlâş (1662)

وَاللَّهُ الْغَنِيُّ

40. "Süleyman, 'Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümlerlik) bahşet!" (Sâd/35)

Ol Süleymân nebî 'aleyhi's-selâm

Yitmiş kez didi bu sözi temâm (1672)

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مَلَكًا لَا يَتَّبِعِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي

41. "Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, ancak ve ancak karınlarını doldurasiya ateş yemiş olurlar ve zaten onlar çılgın bir ateşe (cehenneme) gireceklerdir." (Nisâ/10)

Ḥaḳ buyurmuş durur kelâmında

Ṭut sözün olasın selâmına (1903)

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا

42. "(Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?" (İnşirâh/1)

Ėarnı yarıkđı Ėıntanuñ görđi
Uşbu âyet demine yügürđi (1949)

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ

43. "Ey örtünüp bürünen (Peygamber!)" (Müddessir/1)

Görđi bir perde çekülü ber-ser
Yazılı idi anda kıł ezber (1950)

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ

44. "Oysa sen onların içinde iken **Allah onlara azap edecek değildi.**"
(Enfâl/33)

Hak Te‘âlâ buyurđı diñle Ėaber
Gebrler ĖaĖkına işit server (1982)

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ وَهُمْ

45. "Ve **Allah dilediğini yapar.**" (İbrâhîm/27); "Şüphesiz Allah **istediği hükmü verir.**" (Mâide/1)

Ben Ėuzâ'yum ne dilersem kılıram
Zîrâ ne neye kâr-iken bilürem (2067)

يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ [وَ] ²³² يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

46. "Şüphesiz, Rabbin sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın." (Duhâ/5)

Ol olur kim diler Muğammed iy cân
Uşbu âyet durur aña bürhân (2069)

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى

47. "Çok bağışlayan ve çok merhametli olan Allah'dan bir ağırlama olarak,
orada canlarınızın çektiği her şey var, istediğiniz her şey orada sizin için var."
(Fussilet/31)

²³² Bu bağlaç âyetlere ait değildir. A ve B'de yer almaktadır.

Ol olur anda kim sen istersin
Çün sözüñ geçe dahı n'istersin (2071)

وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهُي أَنْفُسُكُمْ

48. "Ve anne babasına iyi davranan bir kimse idi. **İsyancı bir zorba değildi.**"
(Meryem/14)

Hak kelâmın ider idi tefsîr
Eyledi uşbu âyeti takrîr (2137)

وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا

49. "Allah, 'Aşağılık içinde kalın orada, artık benimle konuşmayın!' der."
(Mü'minûn/108)

Anda yine hitâb-ı 'izzet ire
Ehl-i dûzağ demine zillet ire (2182)

اِخْسَوْا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ

50. "Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından
kaçacağı gün." (Abese/34-35-36)

Hak Te'âlâ buyurdı Kur'an'da
Okı Kur'an'ı biline anda (2243)

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ

51. "Her can ölümü tadacaktır." (Ankebût/57, Âl-i İmrân /185)

Kim Hamîd ü Mecîd'dür Bârî
Böyledür bilüñ emr-i Cebbârî (2460)

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

52. "...içinden ırmaklar akan..." (Muhammed/12, Fetih/17, Hacc/14,
Burûc/11, Nisâ/122, Bakara/25, Beyyine/8)

Hak buyurmuş durur semâ' eyle
Kadr-ı sem' ile irtifâ' eyle (2736)

تَجْرِي مِنَ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

53. "Ben, sizin en yüce Rabbinizim!" dedi." (Nâziât/24)

Uşbu sözi demiş durur Fir'avn
Halkına dir ki size itdüm 'avn (2755)

أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى

54. "Allah'ı bırakıp, kendilerine ne zarar, ne de fayda verebilecek şeylere tapıyorlar ve 'İşte bunlar Allah katında bizim şefaathçılarımızdır.' diyorlar. (Yûnus/18)

Büt-pereste şefâ'at eyler dir
Bütlerümüz 'inâyet eyler dir (2763)

هُؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ

55. "Onların hesabından sana bir şey yok, senin hesabından da onlara bir şey yok ki onları kovasın." (Enâm/52)

Yine şordum Hızır'dan ol demler (2859)
Uşbu sözden baña di söyle haber

مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ

56. "Bana (mazeretini gösteren) apaçık bir delil getirmedikçe kesinlikle onu ağır bir şekilde cezalandıracağım, ya da kafasını keseceğim."(Neml/21)

Didüm iy Hızır söyle bir ma'nî
Neyiçün oldı söylegil ya'nî (2887)

لَأُعَذِّبَهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ

57. "Sen de bana böyle davranarak düşmanları sevindirme. Beni o zalimler topluluğu ile bir tutma." (A'râf/150)

Didi Mûsâ'ya nitekim Hârûn
İy qarındaş itme bağrumı hûn (2908)

فَلَا تَشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءِ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

58. "Hani, sizin için denizi yarmış, sizi kurtarmış, **gözlerinizin önünde Firavun ailesini suda boğmuştuk.**" (Bakara/50)

Düşmen-kâm olma dost gözet (2911)
Tâ murâduñ virem bulup hâlet

وَأَعْرَفْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

59. "Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın." (Âl-i imrân/103)

İy Muzaffer Huzâ-yı 'azze ve cell
Böyle buyurdi diñle uşbu mağall (3078)

وَاغْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا

60. "Biz onların kalplerindeki kini söktük. **Artık onlar sedirler üzerinde, kardeşler olarak karşılıklı otururlar.**" (Hicr/47)

Bunı didi Resûl-i 'âlemyân
Diñlegil ne didi diyem ben iy cân (3102)

إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

Cümle mü'minlere qarındaş ol
Çâr yârüm demine yoldaş ol (3162)

إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ

61. "Ben işimi Allah'a havale ediyorum. **Şüphesiz Allah kullarını hakkıyla görendir.**" (Mü'min/44)

Dağı yitmiş kez okıya bunı hem
Kalmaya ol kişide zerrece ğam (3530)

وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

62. "Eyyûb'u da hatırla. Hani o Rabbine, **'Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin.'** diye niyaz etmişti." (Enbiyâ/83)

Dağı yitmiş kez eyleye bunı yâd
Koma dilden ki ire cânuña şâd (3531)

أَنِّي مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Yitmiş kez bu virdi dahı iy cân
Ba'de okıya şevâbı cihân (3532)

مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

63. "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik." (Fetih/1)

Dahı bu âyeti de yitmiş kez
Okıyanuñ her işi ola geñez (3533)

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا

64. "Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: **Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!**" (Saf/13)

Dahı yitmiş kez uşbu âyeti hem
Okıya yardım ide Hâk ol dem (3534)

نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

65. "**Kötü kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır.** (Nûr/26)

Nitekim Hâk buyurdu sem' it iy cân
Saña bildürsin âyet-i Kır'ân (3769)

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ ... وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ

66. "Onlar; başlarına bir musibet gelince, '**Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz.**' derler." (Bakara/156)

Hâk Resûl'i bes itdi bir kez âh
Okıdı uşbu âyeti ân-gâh (3840)

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

67. "Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür (ona denk bir cezadır). (Şûra/40)

Okıdı mukrî âyet-i Kır'ân
Uşbu âyet okındı anda hemân (4054)

وَجَزَا سَيِّئَةً سَيِّئَةً مِّثْلَهَا

68. "Ama kim affeder ve arayı düzeltirse onun mükafatı Allah'a aittir."
(Şûra/40)

Seyyi'âtı şal ardına iy cân
Uşbu âyetde gör ne dir Qur'ân (4066)

فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

69. Mektup Süleyman'dan gelmiştir. O, "Bismillahirrahmânirrahîm" diye başlamakta. (Neml/30)

Uşbu âyet yazıldı ol dem iy cân
Sırr-ı nâme işit ne oldu 'ayân (4091)

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

70. "Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar." (Âl-i imrân/169)

Uşbu hâlet demine âyet var
Okıgıl Hâk sözini iy hüş-yâr (4323)

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ

71. "Hataları (küfür ve isyanları) yüzünden suda boğuldular ve cehenneme sokuldular da kendileri için Allah'tan başka yardımcıları bulamadılar." (Nûh/25)

Âb Fir'avn'ı garğa virdi revân
Nâra koşdı vardı cânı hemân (4492)

أُغْرِقُوا فَأَدْخَلُوا نَارًا

72. "Yazılı kağıt tomarlarının dürülmesi gibi göğü düreceğimiz günü düşün."
(Enbiyâ/104)

Añdı Qur'ân içinde arz u semâ
Nite olmışdur añla iy dâna (4910)

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ

73. "O gün yer, başka bir yere, gökler de başka göklere **dönüştürülür** ve insanlar bir ve kahhar (her şeyin üzerinde yegâne hakim) olan Allah'ın huzuruna çıkarlar." (İbrâhîm/4)

Dağı bir yirde aındı ol Bârî
Diñlegil nite oldu ol kârı (4911)

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ

74. "Gök yarıldığı zaman." (İnfîtâr/1)

Dağı bir yirde aındı ol Sübhân
Okı Qur'ân'ı tâ biline 'ayân (4912)

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ

75. "Ay karanlığa gömüldüğü..."(Kıyâmet/8)

Aındı bir yirde dağı hâli Huzâ
Okıgıl âyeti biline saña (4913)

وَحَسَفَ الْقَمَرُ

75. "Ta ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, sana olan nimetini tamamlasın." (Fetih/2)

Dilemeden dilegün oldu kabûl
Zîrâ sensin habîbüm iy ulu kûl (4987)

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ

76."Ticaretin de satımın da kendilerini Allah'ı anmaktan, namazı hakkıyla kılmaktan ve zekâtı vermekten **alı koyamadığı**, gözlerin ve gönüllerin dehşetle sarsılacağı bir günden korkan **kişiler**..." (Nûr/37)

Hakk'a lâyıķ kişiler ol dem iy cân
'Araşâta ireler anda hemân (5335)

رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ

77. "Şüphesiz şeytanın hilesi zayıftır." (Nisâ/76)

Keyd-i şeytânı za'fla aındı Huzâ
Okıgıl tâ biline hâl saña (5461)

إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

78. "Sizin tuzağınız çok büyüktür." (Yûsuf/28)

Hem zenân hakkına dahil Bârî
Zikr idüpdür bu resme güftârı (5462)

إِنَّ كَيْدَكُمْ عَظِيمٌ

Ledûn-nâme'de, beyit aralarında verilen bazı ayetlerde hata yapıldığı görülmüştür. Meryem Suresi'nin 14. ayetinde geçen وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ifadesi, A ve B nüshasında وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا شَقِيًّا şeklinde yer almaktadır.

Hak kelâmın ider idi tefsîr
Eyledi uşbu âyeti takrîr (2137)

وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا شَقِيًّا

Eserin bir başka yerinde her iki nüshada da وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ فيها ما تشتهيه الأنفس وتلذذ فيها şeklinde bir ifade yer almaktadır. Bu ifadede Zührûf/71(وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ) ile Fussilet/32(وَالْأَعْيُنُ) den kelimeler yer almaktadır. Burada hangi ayetin kastedildiği belli değildir:

Kâfir-i dîve oldu dünyâda dâr
Mü'mine oldu behişt dâr-ı karâr (2728)

وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ

Murâdî kimi zaman, anlattığı konu ile bu konu için örnek olarak verdiği ayet arasında ilginç bir bağlantı kurar. Örneğin, buğdaydaki yarıklık ile İnşirâh Suresi'nde "(Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?" ayetinde ifade edilen şakk-ı sadr hâdisesi arasından şöyle bir bağlantı kurar: Hz. Âdem cennette iken nûr-ı Muhammedî önce onun sırtında, ardından alnında ve en sonunda parmağında zahir olur. Hz. Âdem bir gün uyandığı zaman, nûr-ı Muhammedî'nin parmağından gittiğini görür. Bu duruma çok üzülür. Buğday ağacına doğru gider. Buğdayın karnının yarık olduğunu görür. "(Ey Muhammed) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?" ayetini duyar. Şakk-ı sadr hadisesinden dolayı buğdayı sevdiğine (Hz. Muhammed'e)

benzetir. Buğdayı yer. Bunun üzerine Hak Teâlâ, Hz. Âdem'i cennetten dünyaya sürer (1912-1958):

Ėarnı yarıkđı ĥıntanuñ görđi
Uşbu âyet demine yügürđi (1949)

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ²³³

Eserin bir başka yerinde benzer bir durumun varlığı mevcuttur. Abese Suresi 34-35-36'da kıyamet günü kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı bildirilir. Murâdî Hızır ağzından, kişinin kıyamet günü kaçacağı bu kişiler arasında kız kardeşin yer almadığını belirtmiş; ayetlerde ifade edilen bu durumdan, kız kardeşin şefaathçi olacağı sonucunu çıkarmıştır:

Hak Te'âlâ buyurđı Ėur'an'da
Okı Ėur'an'ı biline anda

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ²³⁴

Lik kızkardaş olmamışdur yâr
Ol şefâ'at kılısar iy dil-şâd (2243-2244)

Murâdî, anlattığı muhteva ile ilgili ayete yer verirken, kimi yerde ayet yerine hadis ifadesini kullandığı görülür:

Anuñ-içün buyurđı ĥayr-ı beşer
Okıyup bu ĥadış aña ĥaber (587)

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ²³⁵

1.3.2. Hadisler

Hadis kelime olarak sonradan meydana gelmiş olan, yok iken var olan ve yeni anlamlarına gelmektedir. İstilah olarak Hz. Muhammed'in söz, fiil ve takrirlerine hadis denmektedir.²³⁶ Murâdî beyitlerde hadislerden çok az iktibas

²³³ İnşirâh/1: (Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?

²³⁴ Abese/34-35-36: **Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün** kulakları sağır edencesine şiddetli ses geldiği vakit, işte o gün onlardan herkesin kendini meşgul edecek bir işi vardır.

²³⁵ Âli İmrân/110: Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz.

²³⁶ Hadis kavramı hakkında geniş bilgi için bk. Talat Koçyiğit, **Hadis İstilahları**, Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Yay., Ankara, 1985, s. 120-123.

yapmıştır. Hadisler daha çok beyitlerin arasında verilmiştir. İktibas yoluyla beyitlerde yer alan hadisler şunlardır:

Hiz. Muhammed'in, "Fakirlik benim övüncümdür, ben onunla övünürüm."²³⁷ hadisi *Ledün-nâme*'de birçok yerde geçmektedir:

Bil ki *el-fakru fahrî* didi Resûl
Sen dağı fakri eyle imdi kabûl (1484)

Hiz. Muhammed, "Allâh'ım ölüm sekerâtını **bize kolaylaştır.**"²³⁸ buyurmuştur.

Didi *hevvin 'aleynâ*²³⁹ son demde
Sekerât irdi vakt-i mâtemde (3809)

"Hiz. Muhammed suda boğulan şehittir."²⁴⁰ buyurmuştur:

Didi Ahmed ki *el-garîku şehîd*
Uşbu kavîl üzre anda râh-ı resîd (4757)

Murâdî, "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım."²⁴¹ kudsî hadisini manen iktibas etmiştir:

Muştafâ'ya zenân u hûrânî
Hoş söz okurdu emr-i Sübhânî

Yâ Muhammed senüñ-çün itdüm var
Cümle-i 'âlemi kılup izhâr (198-199)

Murâdî, "Dünya sevgisi her çeşit hatalı davranışların başıdır. Bir şeye olan sevgin seni kör ve sağır yapar."²⁴² hadisinin ilk kısmını manen iktibas etmiştir.

Dünyâ sevmek hatâlaruñ seridür
Heft çûş olsa cânları eridür (1738)

Murâdî, Hiz. Muhammed'in Hiz. Ali için buyurduğu "Senin bana nispetin, Harun'un Musa'ya nisbeti gibidir."²⁴³ hadisini manen iktibas etmiştir.

²³⁷ İsmail b. Muhammed el-Aclûnî; *Keşfü'l-Hafâ ve Mezîlü'l-İlbâs ammâ'eştehera mine'l-Ehâdîsi 'alâ Elsineti'n-Nâs, el-Müessesetü'r-Risâle II*, Beyrut, 1405, s.87.

²³⁸ Tirmizî, "Cenâiz", 8.

²³⁹ Hadis. "Allâh'ım ölüm sekerâtını bize kolaylaştır."

²⁴⁰ Buhârî, "Ezan", 32; Ebû Davud, "Cenâiz", 14.

²⁴¹ Aclûnî, *a.g.e.*, C. II, s.132.

²⁴² Ebû Dâvud, "Edeb", 125.

Sen ü ben nefs-i vâhidüz bil iy cân
Mûsâ Hârûn'la niteyise hemân (3198)

Murâdî, "Ümmetimin imanı terazinin bir kefesine, Ebûbekir'in imanı diğer kefesine konsa, Ebûbekir'in imanı ağır basardı.²⁴⁴" hadisini manen iktibas etmiştir:

Ȧartsalardı çekiyle îmânın
Şıkl göstere emr-i Yezdânî

Cümle halkuñ ki vardur îmânı
Cümleden bil şakîl ide anı (4160-4161)

Hızır ağzından Muzaffer'e yapılan nasihatte Murâdî, "Her kim lâ ilâhe illa'llâh derse cennete girer.²⁴⁵" hadisini manen iktibas etmiştir:

İy Muzaffer didi Resûlu'llâh
Kim dise lâ ilâhe illa'llâh

Bil kubûrında anlaruñ haşyet
Hem nüşûrında görmeye zaħmet (3932-3933)

Murâdî, Hz. Muhammed'in Hz. Ali hakkında buyurduğu "Ben ilim şehriyim, Ali de kapısıdır.²⁴⁶" hadisini manen iktibas etmiştir:

‘İlm şehri benüm ‘Alî bâbı
İmdi ‘ilm-ile buluñuz tâbı (3159)

Şairimiz öfke konusundan bahsederken Hz. Muhammed'in "Öfke şeytandandır, şeytan da ateşten yaratılmıştır. Ateş ise su ile söndürölür. Öyle ise biriniz öfkelenince hemen abdest alsın.²⁴⁷" hadisini manen iktibas etmiştir:

Ol Resûl-i Huzâ ‘aleyhi’s-selâm
Söyleyem cânuña irişe selâm

Her ki hışma süre dil ü cânı
Söyleyem nice def‘ ide anı (2116-2117)

²⁴³ Müslim, "Fedâilü's-Sahâbe", 30.

²⁴⁴ el-Müttakî, **Kenzu'l-Ummâl**, 35614.

²⁴⁵ Müslim, "Kitâbü'l-İmân", 53.

²⁴⁶ Tirmizî, "Menâkıb", 20.

²⁴⁷ Ebû Dâvud, "Edeb", 4.

Didiler yâ Resûl hikmet ne
Bu tahâretle bu 'ibâdet ne

Didi hışm âteş-i cehennemdür
Âb-dest âb birle ol söyünür (2120-2121)

Murâdî, adaletle hükmetmeye niyetlenen bir sultandan bahsederken "Ameller niyetlere göredir."²⁴⁸ hadisine telmihte bulunmuştur:

Uykuya varduğında bir sultân
Niyyet eylese uşbu resme iy cân

Yarın idem dise тұrup 'adli
Müstehakka eylesem dise bezli

İtmese 'adl gerçi niyyet var
Bil 'amel niyyet-ile olur iy yâr (2592-2594)

Lediün-nâme'de mevcut hadislerin çoğu beyitlerin aralarında Arapça olarak yer almaktadır. Bu hadisler şunlardır:

1. "Âdem su ile balçık arasında iken ben peygamberdim."²⁴⁹

Anuñ-içün didi Resûl-i Huzâ
Oķı tâ bula cânuñ imdi şafâ (244)

كنت نبيا وأدم بين الماء والطين

Anuñ-içün didi bu sözi Resûl
Oķıyuban hadîşi bilmiş ol (484)

كنت نبيا وأدم بين الماء والطين

2. "Yücelik izârım, büyüklük ridâm (sayılır). Kim bunlarla benimle çekişip (buna ortak olmaya çalışırsa) onu cehenneme atarım."²⁵⁰

Huṭbe kim Haķ oķıdı sem' it iy cân
Uşbudur saña idem anı 'ayân (249)

العظمة إزاري والكبرياء ردائي فمن نازعني فيهما ألقيته في النار

²⁴⁸ Tirmizî, "Fedâilu'l-Cihâd", 16.

²⁴⁹ Aclûnî, a.g.e., C. II, s.187.

²⁵⁰ İbn Mâce, "Zühhd", 16.

3. "Ben size Allah'ın kitabı ve ıtratım olan sakaleyni bırakıyorum."²⁵¹

Muṣtafâ müctebâ 'aleyhi's-selâm
Uşbu sözi diyüpdür aña kelâm (913)

إني تارك فيكم الثقلين تاب الله وعترتي

4. "Cami komşusunun namazı ancak camidedir."²⁵²

Buyurupdur Muhammed-i muhtâr
Bu hadîşi semâ' it iy hüş-yâr (1018)

لا صلاة لجار المسجد إلا في المسجد

5. "Yeryüzü benim için mescit ve temiz kılınmıştır."²⁵³

Uşbu söz hakkına diledi yakîn
Bu kelâmı işitgil imdi hemîn (1022)

جعلت لي الأرض مسجداً وتراباً طهوراً²⁵⁴

6. "Şeytan, kanın aktığı gibi sizin damarlarınızda dolaşır."²⁵⁵

Virdi peygâmbere ki buña fetvâ
Var şüf'am benüm ola ol câ (1288)

قوله عليه السلام إن الشيطان يجري في عروق أحدكم كجري الدم

7. "Tasavvuf ehli (fakirler) ve dervişler hakkında kötü konuşmayın. Muhakkak onların ahlakları peygamberlerin ahlakıdır ve onların elbiseleri de yine onların (peygamberlerin) elbiseleridir."²⁵⁶

Ol Muhammed'den işidüben kim
Ne didi diñledüm saña tâ kim (1529)

لاتطعنوا على أهل التصوف والخرق فإن أخلاقهم أخلاق الأنبياء ولباسهم لباس الأنبياء

²⁵¹ Ahmed b. Hanbel, "Müsned", III, 17.

²⁵² Abdürrezzak b. Hemmâm, **Musannef**, Salat, I, 497.

²⁵³ Nesâî, "Mesâcid", 42.

²⁵⁴ Bu hadis, kaynaklarında şu şekilde yer almaktadır: جعلت لي الأرض مسجداً وطهوراً

²⁵⁵ Buhâri, "İtikâf", 11.

²⁵⁶ Eserde hadis olarak belirtilen bu ifade kaynaklarda tam olarak şu şekilde geçmektedir: "Fakirler ve açlık çekenler hakkında kötü konuşmayın. Muhakkak onların ahlakları peygamberlerin ahlakıdır ve onların elbiseleri de yine onların (peygamberlerin) elbiseleridir." Aclûnî, **a.g.e.**, C.2, s.351. Hadis No:3001.

8. "Allahu Teala şöyle buyurmuştur: 'İnsanın oruç dışında her ameli kendisi içindir. **Oruç benim içindir, mükâfatını ben vereceğim.**'²⁵⁷ "

Ḥaḳ Te‘âlâ didi kelâmında
Ḥaḳ sözün diñle ol selâmında (1654)

[إلا] الصوم فإنه لي وأنا أجزي به

9. "(Allah) gökten insanlara bir felâket indirdiğinde bu, mescitleri maddeten ve manen imar eden kimselerden uzak tutulur."²⁵⁸

Ḥaḳ şalât u selâm ire aña
Ne dimişdür diyem bu demde saña (2280)

إذا أنزل عاهة من السماء على أهل الأرض صُرفت عن عمار المساجد

10. "Bir şeyi seven onu çok zikreder."²⁵⁹

Hızır dir iy Muẓaffer-i deryâ
Diñlegil ol ḥadîşi ol dâna (2392)

من أحب شيئاً أكثر من ذكره

11. "Kim kırk gün ihlâsla Allah'a kulluk ederse, kalbinden diline hikmet pınarları akar."²⁶⁰

Seyyid-i ‘âlem ol ‘aleyhi’s-selâm
Şöyle buyurdi diñlegil iy hümâm (2876)

من أخلص الله تعالى أربعين صباحاً، ظهرت ينباع الحكمة من قلبه على لسانه

12. "Müminin ferâsetin korkun, çünkü o Allah'ın nuruyla nazar bakar."²⁶¹

Virdi bu âyet-ile câna şafâ
Ṭola göñlüñ evine nûr ziyâ (3077)

اتقوا فراسة المؤمن فإنه ينظر بنور الله

13. "Allah'ım ölüm sekerâtını bize kolaylaştır."²⁶²

²⁵⁷ Buhârî, "Savm", 9.

²⁵⁸ Suyûtî, *Câmiu's-sağîr*, 2/208 Hadis No:1678.

²⁵⁹ Aclûnî, *a.g.e.*, II, 222. 2/222.

²⁶⁰ Aclûnî, *a.g.e.*, II, 223-224.

²⁶¹ Tirmizî, "Kitâbu Tefsîru'l-Kur'ân", 15.

²⁶² Tirmizî, "Cenâiz", 8.

Uşbu sözi dir idi ol demler
Diñlegil kim ne didi peygâmbir (3804)

الهي هون علينا سكرات الموت

14. "Güç ve kudret ancak şânı yüce Allah'tandır."²⁶³

Didüm iy Hızır şimdi mescidden
Taşra geldüñdi söyledüñ rûşen (3911)

لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم

15. "Ben yok olmuş kabirleri ve kırık kalpleri olanların yanındayım."²⁶⁴

Hızır dir iy Muzafer-i dil-dâr
Hak Te'âlâ buyurdi hoş güftâr (4006)

أنا عند المنكسرة قلوبهم

16. "Hâl-i rikatte duayı ganimet bilin, zira bu hâlde dua rahmettir."²⁶⁵

İy Muzafer Habîb-i Hak Ahmed
Böyle buyurdi ol Resûl-i Ehad (4007)

اغتموا الدعاء عند الرقة

17. "İşlerin en hayırlısı orta olanıdır."²⁶⁶

Dağı ol seyyid-i benî Âdem
Ne didi diñle anı dağı diyem (4324)

خير الامور اوسطها

18. "el-Beyâzî anlatıyor: Resûlullah (aleyhissalatu vesselam) namaz kılmakta olan insanların yanına geldi. Kıraatte sesleri yüksekti. Hemen, '**Namaz kılan kimse Rabbine münacatta (hususî konuşmada) bulunuyor.**' demektir. Öyleyse ne şekilde münacatta bulunduğuna dikkat etsin. Kur'an'ı birbirinize cehren okumasın!"²⁶⁷

²⁶³ Buhârî, "Cihâd", 27.

²⁶⁴ Ebu Nuaym, Hilye, II, 364.

²⁶⁵ Râmûzu'l- ehâdis, C.I, 75/7.

²⁶⁶ Acûnî, a.g.e., I, 448.

²⁶⁷ Ebû Dâvud, "Salât", 310.

Nitekim Hâk Resûl'i buyurdu
Ümmetinûn işini kayurdu (4360)

قال النبي عليه السلام المصلي يناجي ربه

19. "(Allah'ım) Sana övgüleri saymakla bitiremem. Sen kendini nasıl övdüysen öylesin.²⁶⁸"

Sen saña itdügün şenâyı bu dem
Nite kılam saña o resm-ile hem (4991)

لا أحصي ثناء عليك أنت كما أثنيت على نفسك

20. "Ne mutlu beni görenlere!²⁶⁹"

Uşbunuñ-çün buyurdu kân-ı vefâ
Muştafâ müctebâ Resûl-i Huzâ (5081)

طوبى لمن ابصرني

21. "İftarı acele ediniz, sahurı geciktiriniz.²⁷⁰"

Ümmetüñe naşib-i hâşşum var
Evvelâ anı ideler iftâr (5101)

تعجيل الإفطار

22. "Kim öncekilerin ve sonrakilerin ilmini öğrenmek isterse Kur'an okusun.²⁷¹"

Şöyle buyurdu ol Resûl kelâm
Dâyim ire aña şalât u selâm (5373)

من أراد علم الأولين والآخرين فليقرأ القرآن

23. "Güç ve kudret ancak şanı yüce Allah'tandır.²⁷²"

Bu du'âyı okıdı ol hâtûn
Kaçdı iblîs eylemedi sükût (5454)

لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم

²⁶⁸ Müslim, "Salat", 222.

²⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, "Müsned", 18/211.

²⁷⁰ Taberânî, *Mücemu'l-Kebîr*, 25, 163.

²⁷¹ Bedrüddin Muhammed ez-Zerkeşî, *el-Burhân fî Ulûmi'l-Kur'ân*, Kahire, 1957, I, 8.

²⁷² Buhârî, "Cihâd", 27.

24. "Yaşlı kadınların dinine yapışın."²⁷³

Bu haber Muştafâ'ya irişdi
Bu hadîşi buyurdı söz açdı (5458)

عليكم بدين العجائز

Ledün-nâme'de, hadis olarak belirtilip de hadis kaynaklarında tespit edemediğimiz ifadeler mevcuttur. Hadis olarak belirtilen bu ifadelerden bazısına benzer hadislerin olduğu tespit edilmiştir. Çoğunlukla beyit aralarından yer alan bu ifadeler şunlardır:

1. "Tasavvuf ehlinin (fakirlerin), dualarına rağbet edin (dikkate alın, onlardan dua isteyin). Çünkü onlar açlık ve susuzluk ehlidirler. Allahu Teâlâ onları gözetir ve onlara (dualarına) çok hızlı icabet eder."

Ne didi ol Resûl sem' eyle
Her mecâlisde ol sözi söyle (1539)

ارغبوا في دعاء أهل التصوف هم أصحاب الجوع والعطش فإن الله تعالى ينظر إليهم فأسرع إجابتهم

2."Fakirleri ve yoksulları sevmek peygamberlerin ahlâkındandır. Peygamberlerin şefa'at etmeleri gibi üç (grup), insanlara şefa'at edecektir: Alim, hizmetçi ve fakir." Eserde hadis olarak belirtilen bu ifadeye kaynaklarda rastlanılmamıştır.

Bu hadîşi dahı buyurmuşdur
Ümmeti kaydını kayurmuşdur (1551)

حب الفقراء والمساكين من أخلاق المرسلين ثلاثة يشفع في الناس مثل شفاعته النبيين العالم والخادم والفقير

3. "Ölü diriltilecek, öyle ki cehennemini sesini duyacak. Allah meleklerine: Bu garibi ailesi ve eşi terk etti. Ve sevdikleri bıraktı. Bu onun ilk gecesidir. O benim misafirim. Misafir edenin misafire ikram etmesi gereklidir."

Hızır dir iy Muzaffer-i cânân
Haq Resûl'i didi bu sözi inan (2767)

²⁷³ İmâm-ı Gazâlî, *İhyâü Ulûmi'd-Dîn*, (Mesîru Umûmi'l-Muvahhidîn Şerh u Terceme-i Kitâb-ı İhyâü Ulûmi'd-Dîn -7-, Ter. Yusuf Sıdkî el-Mardinî) Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay., İstanbul, 2018.

يخسر الميت حتي يسمع صوت سعيير يقول الله تعالى ملائكتي غريب فارقه الاهلون
وزوجة ودعهد الاحبة وهذا اول ليلة يلاقي وهو صيفي وحق وعلي المصيف ان يكرم صيفه

4. "Namaz Allah'ın nurudur."

Şöyle buyurdi ol Resûl-i Huzâ
Nûr durur namâz kıl ihyâ (2873)

الصلوة نور الله

Bu ifadeye benzer şöyle bir hadis mevcuttur: "Namaz nurdur, sadaka bir burhandır, sabır bir ışıktır."²⁷⁴

5. "İki kişiye kabirlerinde azap yoktur. Cuma günü ölen ve ramazan ayında ölendir."

Hızır dir iy Muzaffer imdi be-gûş
Hağ Resûl'i ne didi söyleyem uş (2703)

اثنتان لا يعذبان في قبرها من في مات في يوم الجمعة ومن مات في شهر رمضان

Bu ifadeye benzer şöyle bir hadis mevcuttur: "Bir Müslüman cuma günü veya gecesi ölürse Cenab-ı Hak onu kabir fitnesinden (sualinden ve azabından) kurtarır."²⁷⁵

6. "Dua Allah'ın askerlerinden bir askerdir. Allah bir kuluna hayır murat etmek isterse onu dua ile imtihan eder."

Hağ şalât u selâmı cânına yâr
Şöyle buyurdi Ahmed-i muhtâr (4366)

الدعاء جند من جنود الله تعالى فإذا أراد الله تعالى خيرا بعبد امتحن قلبه بالدعاء

7.
İy Muzaffer didi Resûlu'llâh
Kim dise lâ ilâhe illa'llâh

Bil kubûrında anlaruñ haşyet
Hem nüşûrında görmeye zahmet (3932-3933)

²⁷⁴ Müslim, Tahâret, 1.

²⁷⁵ Tirmizî, "Cenâiz", 73.

1.4. Diğer Dinî Mefhumlar

1.4.1. İnançla İlgili Mefhumlar

1.4.1.1. Kelime-i Tevhit

Kelime-i Tevhit, Allahu Teâlâ'nın birliğine ve O'ndan başka ilah olmadığına, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna inanmaktır. Hızır'ın Muzaffer'e yaptığı nasihatte, kelime-i tevhidin faziletini hadis olarak belirttiği bir ifadeyle²⁷⁶ anlatmaktadır. Buna göre, kelime-i tevhit getiren kişi kabirde ve mahşerde sıkıntı çekmeyecektir:

İy Muzaffer didi Resûlu'llâh
Kim dise lâ ilâhe illa'llâh

Bil kubûrında anlaruñ haşyet
Hem nüşûrında görmeye zaḥmet (3932-3933)

Hızır, müminin niyetinin adaletle hüküm sürmüş olan Nuşirevan'ın amelinden daha üstün olduğu vurgular. Bu üstünlük mümin olmasındandır. Kelime-i tevhidi zikreden müminin niyeti, yüz bin adil kâfir hükümdarın amelinden daha kıymetlidir:

Niyyet-i mü'min-i muvahḥid iy cân
Biñ kez yeg hezâr Nûşirevân

Dise kim lâ ilâhe illa'llâh
Hem Muḥammed durur Resûlu'llâh

Yüz biñ 'adl-i gebrden bih-ter
Dilde tevhîdi söylese ezber (2598-2600)

1.4.1.2. İman

İman, kişinin bir şeye şüphesiz ve kesin olarak inanması, kendine haber verilen bir hükmü kabul etmesi ve tasdik etmesi, haberi getirenin sözüne inanmasıdır. İman, itikadî manada ise Allah'a ve Hz. Muhammed'e Allah tarafından verildiği kesin olan şeylerin doğruluğuna inanmak, tüm bunların doğruluğunu dil ile söyleyip kalp ile tasdik etmektir.²⁷⁷

²⁷⁶ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır.

²⁷⁷ Geniş bilgi için bk. Akseki, **a.g.e.**, s.53.

Kur'an-ı Kerim'de, kelîme-i tevhit sağlam ve yüksek bir ağaca benzetilir: "*Görmedin mi Allah güzel bir sözü nasıl misal getirdi? (Güzel bir söz), kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir.*"²⁷⁸ Hızır, Muzaffer'e bu ağacın hurma ağacı olduğunu belirtir, imanın neden bu hurma ağacı gibi olması gerektiğini şöyle izah eder: "Hurma ağacı sağlamdır. İman hurma ağacı gibi sağlam olmalı ki onu hırsız şeytana karşı koruyabilesin. Şeytanın, imanını çalmasına karşı dikkatli ol! Çünkü lanetlenmiş şeytanın amacı imanı çalmaktır.":

Hızır dir iy Muzaffer-i deryâ
Bir haber diyeyim bu demde saña

Hağ nite kıldı diñle î mânı
Saña 'arz eyleyem bu dem anı

Beñzedüpdür dıraht-ı hurmâya
Hüsn zîverle şaluben şâye

Bunda hıkmî neyidi diñle iy cân
Dir Muzaffer ki söyle iy dil-dâr

Hızır dir şol sebebden î mânı
Beñzedür temr ağacına anı

Şol sebebden ki agraður bostân
Ne kılur diyeyim saña bu zamân

Gayrı yemişe eylemez nazarı
Bes ruṭab oldı qaşdı bil haberi

Aşlı şâbit durur yir üzre hemân
Fer'î gökden yaña yedür ne gümân

Uğrı şeytândan sağın cânuñ
Kim aparmaya dîn ü î mânı

Qaşd-ı iblîsdür bilüñ î mân
Key sağın çalmaya anı şeytân

Naḥl talında aşâ ḳo anı
Ḳurtar andan dîn ü î mânı

(648-658)

²⁷⁸ İbrâhîm/24.

Ne la'îndür ki irişe şeytân
Kaşd-ı îmân idüp ala îmân (3111)

Ledûn-nâme'de yer alan ayetler çoğunlukla beyit aralarında verilmiştir. Bu ayetlerden biri de Sâd Suresi'nin 35. ayetidir. Bu ayette, Hz. Süleyman'ın duası anlatılır. Ayetin meali şu şekildedir: "*Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet.*"²⁷⁹ Hızır, Hz. Süleyman'ın bu duayı günde yetmiş kez okuduğunu belirttikten sonra şu nasihati yapar: "Hz. Süleyman bu duayı okuyarak sağlam beldeler kurdu. Sen de bu duayı günde yetmiş kez oku ki Allahu Teâlâ'nın sana verdiği iman mülkü sağlam olsun.":

Ol Süleymân nebî 'aleyhi's-selâm
Yitmiş kez didi bu sözi temâm

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي

Yitmiş kez bu sözi yâd itdi
Ya'nî kim muhkem bilâd itdi

Hâk saña virdi mülk-i îmânı
Sen ne dirsın bilür misin anı

Günde yüz kez digil ki îmânım
Almağıl bendeden di sulţânım

Öyle olsa vilâyet-i îmân
Senüñ olur n'ider ya'nî şeytân (1672-1676)

Ledûn-nâme'de, Muzaffer ile Hızır'ın gayb erenleriyle birlikte Kûh-ı Lübnân'da cuma namazı kıldığına dair bir kıssa yer alır (2366-2449). Bu kıssa Muzaffer tarafından anlatılır. Burada Muzaffer, manevî mertebelerin en yükseğinde bulunan kişi olan kutuptan, "cümle varlığı terk et, dinini ve imanını koru" nasihatini alır:

Çomadı kûtb didi terk it var
Cümle varlığı tâ olasın yâr

Dağı dir şakla dîn ü îmânüñ
Raḥmet-i Hâk'la zeyn ola cânüñ (2434-2435)

²⁷⁹ Sâd/35.

1.4.1.3. Küfür ve Şirk

Küfür kelimesi sözlükte örtmek, gizlemek olarak yer almaktadır. İstilahî anlamda Hz. Muhammed'i, Allahu Teâlâ'dan getirdiği kesinlikle sabit olan şeylerde yalanlayıp tevâtüren bize ulaşmış bulunan esaslardan birini ya da birkaçını inkâr etmektir. Şirk ise, tevhidin zıttı olup Allahu Teâlâ'ya ortak koşma, O'ndan başka ilah olduğunu kabul etme, O'nun yardımcısı olduğunu kabul etmektir.²⁸⁰

Hızır, Yahya Bin Muaz'ın küfür ve tevhit hakkında görüşlerini nakleder ve ardından bu konuyla ilgili şöyle nasihatte bulunur: "Bir kişi yetmiş yıl küfür içinde kalsa da onun bir anlık tevhidi o küfrün hepsini yok eder. Yetmiş yıl tevhit dilinden eksik etmeyen birinin günahları nasıl silinmesin. Tevhit, küfür binasını yok eder. Tevhidi dilinden eksik etme!":

Yitmiş yıl ki küfr-ile ola yâr
Cümlesin yıka def'i şöyle ki var

Yitmiş yıl ki söyleye tev'hîd
Bir günâha olmaya bes anda müfîd

Sürmegil sen günâha cân u dili
Komağıl sen derûnda gışş u gıllı

Küfr bünyâdını yıkar tev'hîd
Nite itmeye ol günâh ba'îd

Sür dilüñi müdâm tev'hîde
İr bu demler ma'âm-ı tefrîde

Koma dilden kelâm-ı tev'hîdi
Görmeyesin iki cihânda bedi (4276-4281)

Hızır, namazın ehemmiyetinden bahsederken şirkin gizli olduğunu, dinî yaşantının namaz ile belli olduğunu belirtir. Buna göre namaz olmasaydı küfür ile şirk, can ile cismi kirletecekti. Namaz, kişiyi tevhide ve hakiki imana yöneltir, şirki ortadan kaldırıp müminde iman ile insafı artırır:

Şirk gizlü durur bil anı hemîn
Âşikâr oldu bu namâz ile dîn

²⁸⁰ Geniş bilgi için bk. Ahmet Sâim Kılavuz, **Anahatlarıyla İslâm Akâidi ve Kelâm'a Giriş**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2004, s. 60-65.

Ger namâz olmasaydı küfr-ile şirk
Cân u cismi edeydi mühmel ü çirk

Bes gerek cân u dil bula tevḥîd
Ehl-i taḥkîk ola olmaya taḳlîd

Süre tevḥîdi şirk evşâfin
Artura î mân birle inşâfin (744-747)

Hızır, eserin bir yerinde Firavun'un imana gelemeyişinden bahseder. İlahlık iddiasında bulunduğu için son nefesinde imanın nasip olmadığı bildirir. Bunun sebebini ise, Cebrail'in onun ağzını balçıkla sıvadığı için imana gelmeye mecali kalmamıştır, olarak açıklar (2746). Hz. Musa bunun hikmetini sorunca Cebrail, "Hak Teâlâ imana gelmesini istemedi. O mülhiddi. Mülhid zarara uğrayandır." diye cevap verir:

Didi Cebrâ'îl iy Kelîmu'llâh
Ḥaḳ anı dilemedi ol âgâh

Anuñ î mânun eylemedi ḳabûl
Didi Mûsâ nişe olmadı maḳbûl

Dir Emîn mülhid idi ol mel'ûn
Mülhidüñ ḥâleti olur maḡbûn (2749-2751)

Hızır, Firavun'un bu durumunu anlattıktan sonra putperestlerin hâllerinden şöyle bahseder: "Putperestler, putları kendilerine şefaâtçi edinin onlardan yardım dilerler. Putperest ile kâfir Hristiyanlık yolunda beraberdir.":

Büt-perestüñ sözi budur dâyim
Ya'nî yardım ḳılır bütî tâ kim

Büt-pereste şefâ'at eyler dir
Bütlerümüz 'inâyet eyler dir

هُؤْلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ²⁸¹

Şûret-i Ḥaḳḳ'ı bil müşebbihî iy cân
Eyleyüp dimez uşbudur Raḥmân

²⁸¹ Yûnus/18: İşte bunlar Allâh katında bizim şefaâtçılarımızdır...

Büt-perest ile kâfir sâde
Bil ber-â-ber tarîk-i tersâde (2764-2765)

Eserin bir başka yerinde Hızır, kelime-i şehadetin mümini gizli şirkten uzaklaştırıp tevhit sırrına eriştiirdiği vurgular. Kelime-i şehadet, namaz içinde her zaman okunduğu için kişinin kalbi temiz, dini abat olur:

أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا رسول الله

Şirk-i mahfiden ider ol sözdür
Sırr-ı tevhid irürür aña sürür

Ol namâz içre dâyim ider yâd
Hâlişü'l-kalb dîni olur âbâd (751-752)

1.4.2. Miraç

Hızır, Muhammed'in Recep ayının 27. gecesi Cebrail'in rehberliğinde Mekke'deki Mescid-i Haram'dan Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya gelmesine "isrâ", Mescid-i Aksa'dan Sidre-i Munteha'ya oradan da Arş'a yükselerek Allahu Teâlâ ile görüşüp dönme mucizesine "miraç" denir. Edebiyatımızda Miraç hâdisesini anlatan manzumeler miraciye ya da miraç-nâme adını taşımaktadır.²⁸²

Lediün-nâme'de, miraciye türünde müstakil bir manzume mevcut değildir. Bunun yanında, Miraç gecesi meydana gelen olaylarla ilgili bazı kıssalar anlatılır. Hızır, Ümmü Hânî'nin evinin önünde Hızır, Muhammed'i götürmek için bekleyen Burak ile ilgili şöyle bir kıssa beyan eder: "Hz. Muhammed'i götürmek için bekleyen Burak'ın tırnağına, önceden orada abdest almış olan Hz. Ebûbekir'in abdest suyu bulaşır. O su, Burak'ın vücuduna işler ve vücudunda ter olarak peyda olur. Cebrail, o teri alıp Hak Teâlâ'nın emriyle yeryüzüne salar. Böylece o terden güller biter.":

Vahtakim irdi Cebrâ'il-i emîn
Ümmü Hânî mekânına ol hîn (542)

N'oldı sümm-i burâka diñle haber
Sem' kıl söyleyem saña bâ-fer

Meger ol yirde Bû Bekr-i Şiddîk
Âb-dest almış idi bil tahkîk

²⁸² Geniş bilgi için bk. Metin Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mi'rac-nâmeler*, Ankara, 1987.

Meger andan ter oldu sümm-i burâk
Tâ ki mağzına dek olup ilhâk

Bes sirâyet kılup dimâğa teri
Derledi alnı süricek ileri

Derledi çün burâk-ı nûrânî
Cebrâ'îl alup eline anı

Hâk buyurdu zemîne şal 'araķı
Göresiz kâle nûrdan t̄abaķı (455-460)

Yine düşdi zemîn üzre o der
Gül [ü] gül-nâr bitdi bulup fer (465)

Hızır, eserde Cebrail'in neden yaratıldığıyla ilgili bir konu anlatır. Burada, Cebrail'in kâfûr ağacından yaratıldığını belirtir. Bu ağaçtan yaratılışındaki hikmeti, Miraç gecesi Hz. Muhammed'in uykudan uyandırılmasıyla şöyle ilişkilendirir: "Cebrail, kâfûr ağacının gövdesinde üç yüz bin yıl kaldıktan sonra, Hak Teâlâ onu bu ağaçtan yaratmıştır. Cebrail'in bu ağaçtan yaratılması, Miraç gecesi, Ümmü Hânî'nin evinde uyuyan Hz. Muhammed'i nazik bir şekilde uyandırmasıyla alakalıdır. Kâfûr ağacı, tabiatı gereği serindir. Cebrail, Hz. Muhammed'in ayağına yüzünü sürerek O'nun hararetini almış ve böylece Hz. Muhammed uykusundan uyanmıştır. Cebrail'in kâfûrdan yaratılışının hikmeti bundandır." (488-512):

Ümmü Hânî evine irdüm tâ
Uykuda idi ol Resûl-i Huzâ

Başı ucında oturdum anuñ hem
Hâk Te'âlâ baña buyurdu o dem

Didi zînhâr uyarmağıl anı
Tâ ki seksenmeye anuñ cânı (500-502)

Bu zamân ya'nî pây-bûs idesin
Ayağı ucında anuñ cülûs idesin

Aşl-ı zâtun durur senüñ kâfûr
Çünkü öpdüñ ayağın iy yüzi nûr

Key şovukdur t̄abî'at-ı kâfûr
Ol harâret demini eyledi dûr

Uyanugeldi Aḥmed-i muḥtâr
  urba irişdi eyleyüp reft r (509-512)

Hızır, salavat getirmenin önemini vurgularken Hz. Muhammed'in Miraç gecesi gördü bir meleği tasvir eder. Hz. Muhammed ile Cebrail arasında bu melek hakkında geçen konuşmayı şöyle anlatır: "Hz. Muhammed Miraç gecesi; yüz bin başı, her başında yüz bin ağzı, her ağzında yüz bin dili, her dili bin farklı lisanı konuşan ve her zaman zikir h linde olan bu meleği Cebrail'e sorar. Cebrail, 'Her kim bir g l koparıp da sana salavat getirirse, Hak Te    o meleğin ettiği zikir kadar o kimseye sevap yazar.' " der:

Bil Res l-i  uz   'aleyhi's-sel m
  eb-i Mi   a s rd  nde iy h m m

Bir melek gördi başı yüz bi  var
 Her başı yüzi  ad hez r iy y r

Her yüzinde de  ad hez r deh n
 Her deh nında  ad hez r zeb n

Her dili bi  luğat ider in  
  o  fe   atle ba t ider iml 

Didüm iy Cebr  l bu ne kişidür
 Z kr [ ] tesb   d yim  işidür

Her ki bir g l  oparsa  o sa dağı
  alav t virse sen  ab be a  

 a  Te    virür cih n  ev b
 Ol melek z kr [ ] tesb  hince  is b (543-549)

Hızır, Hz. Muhammed'in Miraç gecesi "*K be Kavseyn*"²⁸³e ulaştığında, ümmetinin affedilmesi için Hak Te   'ya niyazda bulunduğunu anlatır:

Ol  ab b-i  uz   'aleyhi's-sel m
 Sürdi Mi   a irdi n k -n m

L -mek nda kılup m n c tı
 Anda 'arz itdi cümle   c tı

²⁸³ Necm/9: (Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.

Uşbu sözler dinildi ol yirde
Dir iseñ diyeyim anı nirde

Ğâbe kavseyne irdüğinde Resûl
Uşbu sözleri söylemişdi uşûl (1201-1204)

Ümmeti-çün Resûl-i ekrem-i dîn
Çok dilekler dilemiş-idi o hîn (1207)

Eserde, Miraç gecesi Hz. Muhammed ile Hz. Âdem arasında geçen şöyle bir konuşmadan bahsedilir: Hz. Muhammed, Miraç gecesi Hz. Âdem ile karşılaştığı zaman Hz. Âdem ona şu soruyu sorar: "Ben bir kez buğday yedim, cennetten kovuldum. Evlatlarım o kadar günah işliyorlar, Hak Teâlâ neden onların günahlarını affediyor?" Hz. Muhammed, "Adalet terazisinde ilk önce sen tartıldın, boyun iki büklüm oldu. Allahu Teâlâ, rahmet tohumu ekip beni fazl terazisinde tarttı. Adalet ile fazl bir değildir. Ümmetim günah işlediği zaman fazl-ı Hak ile günahları affolur." diye cevap verir:

‘Adl mîzânına sen evvel ata
Tartılısun ki kıddûn oldu dü-tâ

Fazl mîzânına beni çeküben
Dâne-i rahmeti Huzâ eküben

Bil ber-â-ber degül durur iy cân
‘Adl-ile fazl hâli aña ‘ayân

Ümmetüm ger günâh ider-ise çok
Fazl-ı Hâk birle cümlesi olur yok (1278-1281)

Ledün-nâme'de, Hz. Muhammed'in Miraç gecesi şahit olduğu iki farklı olayla husuf ve küsf hâdisesi arasında bağlantı kurulmuştur. Bu iki olay eserde, birbirinden müstakil yerlerde ve muhtevada işlenmiştir. Husuf ve küsuf hâdisesinin gerçekleşme sebebiyle ilgili olarak anlatılan ilk olay şöyledir: Hz. Muhammed, Miraç gecesi ay ile güneşin ümmet-i Muhammed'i Hak Teâlâ'ya şikâyet ettiğine şahit olur. Ay ile güneş, ümmet-i Muhammed'in günahlarının çokluğundan yakınıyor ve böylece cezalandırılmasını arzu eder. Bu yakınmaya çok kızan Hz. Muhammed, ay ile güneşin yüzüne karalar sürülerek cezalandırılmasını ister. Bu durumdan pişman olan

ay ile güneş, Hz. Muhammed'e pişmanlıklarını dile getirir. Bunun üzerine Hz. Muhammed, onları affeder ama yılda iki defa bu yüz karası onlara ulaşır. Husuf ile kûsuf hadisesi bu sebeple gerçekleşir (2290-2361).

*Lediün-nâme'*de Hz. Muhammed'in, Miraç gecesi husuf ve kûsuf olayının gerçekleşmesiyle ilgili şahit olduğu ikinci olay şöyledir: Hz. Muhammed Miraç gecesi geçmiş ümmetlerin ruhlarının Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için yas tuttuğunu görür ve onlara, "Ben Miraca çıkmadan önce onlar hayattaydı. Size kim bu haberi verdi?" der. Onlar, "Bize ay ile güneş haber verdi." derler. Hz. Muhammed bu durumu ay ile güneşe sorar. Ay ile güneş, "Hz. Âdem yaratılmadan önce, Hak Teâlâ'dan, Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin için yas tutulması emri geldi. Bu yas onun içindir." der. Ay ile güneş, acısından yüzlerini tırmalar. İşte husuf ile kûsuf bu sebeple gerçekleşir (3820-3889):

Bir cemâ'at görür giyer pâlâs
Cümle girye-künân dutar yas

Anlaruñ hâline melekler hem
Ağlaşurlar figân idüp ol dem

Şorar anlara Hâk Resûl'i hemîn
Nişe kılırsuz uşbu demler enîn

Söyleñüz kimden ötürüdür bu yas
Ne diyelüm tapuña Hayru'n-nâs

Didük saña nite olur hâlet
Lîk götürmeye özüñ tâkat

Hâk Resûl'i olara ider ilhâh
Çeşm [u] gûş oldu ol yüzi mişbâh

Didiler aña yâ Resûla'llâh
Haseneyn-içün iderüz biz âh

Anlaruñ mâtemi-çün ağlaşuruz
Dil ü cânı ol oda tağlaşuruz

Hâk Resûl'i bes itdi bir kez âh
Okıdı uşbu âyeti ân-gâh

(3832-3840)

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ²⁸⁴

Tırmalayup yüzini mâh u felek
Güneşüñ rengi hem olur münfek

Bu husûf u kusûf andandur
Uşbu iş dahı şorma kãdandur (3868-3869)

1.4.3. Hayat ve Ölüm

Lediün-nâme'de hayat kavramı çok sık zikredilmekte ve çoğunluklu salavat telkini ile birlikte kullanılmaktadır. *Lediün-nâme*'nin genelinde konu başlıkları yoktur. Konunun bitimi, Hz. Muhammed'e salavat verilmesi telkiniyle gerçekleşir. Hayat kavramının bu telkinle birlikte kullanıldığı görülmektedir. Hızır, "Salavat ver ki canın hayat bulsun." nasihatini sıklıkla yapar:

Aç dilüñ vir bu dem aña şalavât
Şalavât-ile ire cãna hayât (568)

Vir Muḥammed revânına şalavât
Ebedî bula cãnuñ anda hayât (1032)

Ol Muḥammed revânına şalavât
Şalavâtıyla ire cãna hayât (4553)

Ölüm, hayatın karşısı ve sonudur. *Lediün-nâme*'de Azrail'in bir insanın canını nasıl aldığıyla ilgili birbirinden müstakil yerlerde kıssalar yer almaktadır. Bu kıssaların birinde Hızır, Azrail'in sâlih kulların hayatının nasıl aldığını anlatır. İlk olarak ölümle ilgili üç ayet bildirir. Ardından, Azrail'in bu görevi nasıl yaptığını şöyle izah eder: "Azrail, o kulun dizlerinin bağını çözüp, boyunu çember hâline getirdikten sonra Hak Teâlâ Azrail'e, 'Çekilin kulumun hâlini ben biliyorum.' diyerek canını kendisi teslim alır.":

Üç yirde dimiş durur ol Hâk
Sem'-i cân aç alasın imdi sebak

الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ²⁸⁵

²⁸⁴ Bakara/156.

²⁸⁵ Nahl/32.

Dağı bir yirde didi ol Bârî
Okı biline tâ kim esrârı

²⁸⁶ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا

Yine bir yirde aındı diñle haber
Diñle ol âyeti Muẓaffer-i fer

²⁸⁷ قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ

Uşbu üç âyet oldı râst ‘ayân
Kulları haqqına didi Sübhân

Şöyle dir kim feriştelere Huzâ
Buyura sürûñüz bu demler tâ

Cânını şol kuluñ aluñ
Cismini hak-i ‘âleme şaluñ

Dizleri bendini söküñ bu dem
Kaddini çenber eyleñ anuñ hem

Yine ol dem Huzâ-yı ‘azze ve cell
Ol meleklere diye çeküñüz el

Sizler ırağ oluñ yakınam ben
Kulumuñ hâline emînem ben

Melekü’l-mevte diye sen dağı dūr
Ol ki bendem işin kılam ma‘mūr

Kendüsi ala bendenüñ cânın
Bende ol demde göre sultânın (1300-1310)

Eserin bir başka yerinde Hızır, Azrail'in bir insanın canını nasıl aldığını şöyle izah eder: "Bir kişiye ölüm anı geldiğinde Azrail gelir. O kişinin canını alır ve teninde kanını kurutur.":

Bir kişiye ki olursa ölmek
Melekü’l-mevt yine irer bî-şek

Kabz ider anda ol kişi cânın
Kurudur tende ol zamân xanın (5029-5030)

²⁸⁶ Zümer/42.

²⁸⁷ Secde/11.

Hızır, salih bir müminin ölüm anını sünnet olan bir çocuğun durumuna benzetmiştir. Buna göre; sünnetçi, çocuğun önünde işini yaparken anne ve babası çocuğun dikkatini başka yöne çekmek için ona bir nesne gösterir. Böylece sünnetçi bu esnada işini halleder. Azrail, salih bir müminin canını almaya geldiği zaman, o müminin gözü semaya çevrilir ve ağzına cennet balı verilerek ona cennetteki makamı gösterilir. Cehennem ehlinin ölüm anında ise onlara cehennem manzarası gösterilir. Makamını gören cehennem ehli, bu manzara karşısında gözünü yumar:

İy Muzaffer kaçan bir oğlanı
Atası sünnet itdüre anı

Pîş-i haccâma ol püser iricek
Gözi cerrâh yüzini göricek

Gösterür atası vü anası aña
Bir nesene ki bakar ol yaña

Anı görmeklige olur meşgûl
Bu meşel hâletini bilmiş ol

Def'î sünnet ider anı haccâm
Lezzet-i bal-ıla olur bâ-kâm

Buncılayın durur işit haberi
Bende cân virse gögedür nazarı

Gösterürler maķâmın anda aña
Anı görüp yönelür ol yana

'Asel-i cennet-ile ağzın pür
Cennet ehlinden-ise olur hür

Vây eger ol cehennem ehl ola
Bes maķâmın görüp gözi yumıla (1429-1437)

Hızır, eserde Enes b. Mâlik'e ait nasihatleri naklederken bunlardan ölümle ilgili olanları şöyle anlatır: "Ölüm, yetmiş hastalığın evvelidir. Ölümü gözleyip zamanı ziyan etmemek gerekir.":

Yitmiş dâ'uñ evvelidür mevt
Gözleyüp mevti itme vaķtũñi fevt (1699)

Hızır, ölümün yaratılıp Azrail'e gösterilişinden bahseder. Allahu Teâlâ hiç kimseye can vermemiş iken Azrail'i yaratır ve ardından ona ölümü gösterir. Gördüğü manzara karşısında çok etkilenen Azrail, bin yıl kendinden geçmiş bir vaziyette kalır:

Melekü'l-mevti çün yaratdı Huzâ
Virmemişken nefes dahı aşlâ

Mergi yaratdı ana gösterdi
Gördügidi dem irişdi dil derdi

Biñ yıl şöyle kaldı ol bî-hûş
Diñlegil hâleti neye olur tuş (5035-5037)

Hızır *Ledün-nâme*'de, ebedî hayata nasıl mazhar olduğuyula ilgili üç farklı bilgi verir. İlk olarak, Hak yolunda kendini köle olarak sattığından bahseder. Bu yolda köle olarak çalışması neticesinde, ebedî hayata mazhariyetle ödüllendirildiğini söyler (27-81):

Cebrâ'îl iricek 'aleyhi's-selâm
Didi Hızır'a işit nite oldı kelâm (76)

Çünkü bir sâ'at ol baña bende
Oldı olsun cihânda ol zinde

Cümle-i 'âlem aña zîr-i kâdem
Sözi toğrulara sen ol hem-dem

Dâyimâ zinde ol cihân içre
Ad-ile Hızır añıl zamân içre (79-81)

Eserin başka bir yerinde ise Hızır, ebedî hayata mazhar olmayı, ölüm anında Azrail'le arasında geçen konuşma neticesinde kazandığını söyler. Hızır, Azrail'le karşılaşınca ağlar; ona, sahip olduğu bu dört canını nasıl teslim edeceğini söyler. Hızır'ın bu haceti Allahu Teâlâ tarafından kabul edilir, kendisine ebedî hayat verilir:

Dir Muzaffer ki Hızır'a şordum iy cân
Niçün olduñ cihânda câvîdân

Hızır dir iy Muzaffer-i 'âlem
Söyleyem saña bir sebeb bu dem

Melekü'l-mevt irişdi kim ala cân
Didi cânuñ alurmen iy cân ân

Ağladum didüm iy melek bu hisâb
Dört cândur ki doyamaz her şâb

Ben niçe doyam uşbu dörde yakîn
Beni nite añalar ehl-i zemîn

Ben zemîn içre yatam Âdem-vâr
Ola ‘âlemde sen ne dirsın iy yâr

Hak Te‘âlâ buyurdı ol demler
Anda ‘Azrâ’îl'e ki iy server

Ol benüm yâdımı taleb eyler
Ölmemeklige bir sebeb eyler

Uşbu demlerde sen de kıo anı
Göre ‘âlemde devr-i ezmânı (2914-2922)

1.4.4. Şeytan

Şeytan kavramı *Ledün-nâme*'de ‘azâzîl (72), racîm (360), iblîs (375), racîm-i la‘în (380), şeytân (451), iblîs-i el‘an (573), bilîs-i şakî (1770), şeyâtîn (2274), iblîs-i dûn (5459), la‘în (5479), bilîs-i la‘în (5385) gibi kelime ve terkipler şeklinde geçmektedir. Şeytan konusu, *Ledün-nâme*'de çok sık işlenmiş olup şeytanla ilgili birçok kıssa mevcuttur. Bu kıssalar içerisinde şeytanla ilgili detayların yer aldığı üç adet uzun kıssa öne çıkar. Bu kıssaların ilkinde Hızır, şeytana ait hâllerden söz eder (313-449). Şeytanın neden yaratıldığından, Hak Teâlâ'ya uzun yıllar ibadet etmesinden ve Hz. Muhammed'in adı hürmetine af dilemesi üzerine makamının yücelmesinden bahsedilir. Ayrıca bu kıssada şeytanın meleklerle muallimlik yapması, Hz. Âdem'e secde etmemesi ve bunun sonucundan lanetlenmesi gibi konulara da değinilir:

Çünkü secde eylemedi Âdem'e ol
Tavk-ı la‘nete buldı cânı vuşûl

Kürsüsinden düşürdiler anı
La‘net-i Hak'la devr olup cânı

Giydi seccâde-i riyâyı bilîs
Sürülüp ol habîş şeytân pis

Maḳ'ad-ı şıdkda Şaff'ye hemân
Virdi seccâde ol zamân Sübhân (446-449)

Şeytanla ilgili ikinci kıssa, diğer kıssalara göre daha kısadır (1870-1893). Bu kıssada Hızır, şeytana neden lanetlendiğini sorar. Şeytanın lanetlenmesinin bilinen sebebi, Hz. Âdem'e secde etmemesidir. Ancak burada şeytanın lanetlenmesi ile ilgili farklı bir sebep sunulur. Eserde şeytan, kendi ağzından bu olayı şöyle anlatır: "Bir gün cehennem melekleriyle gezintiye çıktım, bu gezintide garip şeyler müşahede ettim. Cehennemin alt tabakasında bir minber gördüm ve bunun kime ait olduğunu sordum. Cehennem meleği, bu minber önce Hak Teâlâ'ya yakın olup sonra lanete uğrayan birine nasip olacaktır, diye cevap verdi. Bu minbere bir yazı yazmak için izin istedim ve izin verildi. Şu yazıyı yazdım: 'Azâzîlin şerefi ilk başta gidecek, daha sonra başına türlü türlü hâller gelecektir.' İşte böylece adım azâzîl oldu. Kıyamet günü Hak Teâlâ, git o yazıyı oku, buyuracaktır. İşte kendi kendime ettim." Şeytan burada, akıbetinin çok önceden kendi eliyle belirlendiğini ifade eder:

Hak Te'âlâ diye ki iy iblîs
Yüri şol hattıñ okı iy telbîs

Uşbu minber 'azâzîlün diyü sen
Yazdugıydı bes ol zamân rûşen

Çıkup ol minber üzre idem âvâz
Anda ma'lûm olunısar her râz

Kendü kendüye itmiş olsa kişi
Çare yokdur ki gide teşvîşi

Kendü dilemiş olsa nikbeti hem
İrüşür âña hemmle gam (1887-1891)

Şeytanla ilgili üçüncü kıssa ise Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın dünyaya sürülmesinden sonra, Hz. Havva ile şeytan arasında geçer (5382-5480). Bu kıssanın girişinde; şeytanın, Allahu Teâlâ'ya isyan edip lanetlendikten sonra, Tuba Ağacının etrafında dolaşmasından bahsedilir. Daha sonra şeytan, o ağaçtan bir yaprak düşürür. Yaprakta Hz. Muhammed'in adının yazılı olduğunu fark edince yaprağı hemen pazusuna sarar. Hz. Muhammed'in ismi hürmetine Hak Teâlâ'dan uzun ömür ister. O'nun ismi hürmetine dilekte bulunduğu için kendisine kıyamete kadar ömür verilir.

Bu ismi kendisine şefaâtçi edinmişti. Hz. Havva, bu durumdan haberdar olur ve nâm-ı Muhammed'in yazılı olduğu bu yaprağı almaya karar verir. Şeytanla sohbete başlar. Bir yolunu bulup hileyle o yazıyı ondan alır. Şeytan bu duruma çok üzülür. Çünkü bu isim hürmetine kıyamette affedileceğini umuyordu:

Aldı nâm-ı Muḥammed'i benden
Şanki cânım çıkardı bu tenden

Hîleyile beni şikâr itdi
Mekrini benden üstüvâr itdi

Ben umardum ol ad hürmetine
Raḥmet-i Ḥaḳ irişe 'izz tene

Ol kıyâmetde kurtulam diyüp âh
Alduñ elümden oldı hâl-i tebâh

Kâr-ı dûzaḥdan olayidüm emîn
Gitdi varlık işümdür imdi enîn

Âh elüñden senüñ didi Ḥavvâ
Olmışam 'âlem içre ben rüsvâ (5473-5478)

Şeytan, yukarıda anlatılan kıssada Hz. Muhammed'in ismi hürmetine hacette bulunmuştur. Bu kıssada geçen olaya benzer bir durum, şeytanla ilgili anlatılan ilk kıssanın içerisinde de zikredilmektedir. Bu kıssada şeytan, yeşil bir levha üzerinde yazılı olan Hz. Muhammed'in ismi hürmetine hacette bulunmaktadır:

Didi nâm-ı Muḥammed için iy Ḥaḳ
Ḥâş dostuñ-ı mış senüñ el-ḥaḳ

Uşbu ad hürmetine yâ Sübhân
Mertebem yüce kı l benüm el-ân (384-385)

Ledün-nâme'de, şeytanla ilgili anlatılan bu üç kıssanın yanında başka kıssalar da mevcuttur. Bu kıssalarda; Firavun'la şeytanın karşılaşması (572-583), şeytanın kıyamet günü "*Allah, kendi yolunda çarpışırken öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını, karşılığında cennet vermek üzere satın almıştır.*"²⁸⁸ ayetini öne

²⁸⁸ Teybe/111.

sürerek nefsinı satmak istemesi (1286-1297), Şeyh Şiblî'nin şeytanla karşılaşması (1745-1777) anlatılır.

Hızır, şeytanın imanı çalma gayretinde olduğu belirterek şeytanın bu girişimine karşı dikkatli olunması gerektiğiyle ilgili nasihatini eserde sık sık dile getirir:

Uğrı şeytândan sakın cânuñ
Kim aparmaya dîn ü îmânuñ (655)

Öyle olsa vilâyet-i îmân
Senüñ olur n'ider ya'nî şeytân (1676)

Ne la'îndür ki irişe şeytân
Kaşd-ı îmân idüp ala îmân (3111)

Ledün-nâme'nin birbirinden müstakil yerlerinde Hızır; Hak Teâlâ'yı zikreden, O'na sığınan ve vasıl olanların şeytanın şerrinden korunacağından bahseder:

Hakk'a vâsıl olanlara şeytân
Kânde bulışsardur aña 'ayân (1072)

Hakk'a sığın bu demler umun murâd
Şerr-i şeytândan olasin âzâd (1297)

Birisi zikr idesin Allâh'ı
Bağlayasın şeyâtine râhı (2274)

1.4.5. Günah

Hızır, günah kavramını *Ledün-nâme*'de sıklıkla zikretmiştir. Her zaman tevhit ile olanın günahı uzak kalacağını dile getirir (4277). Hızır, sabah namazının farzının faziletinden bahsederken sabah namazının birinci rekâtının gündüz, ikinci rekâtının gece işlenen günahları sildiğini ifade eder:

Rek'atüñ biri gündüze tâbi'
Birisi hem giceyedür râci'

Bir rek'at-ile gündüz itse günâh
Yuyulur şöyle bilgil iy hem-râh

Gice kıldığı hem günâh dahı
Rek'at-ı şânîle bozılır ahî (296-298)

Hızır eserde, kıyamet günü kurulacak olan terazinin vasıflarına dair bilgi verir (1571-1588). Bu terazinin, zerre büyüklüğündeki günahları ve sevapları tartacağını söyler. Hızır'ın bu anlatımından sonra Murâdî, günahlarının çokluğundan yakınır:

Tartulur zerrece şevâb [u] günâh
Niçeler hâleti ola anda tebâh

İy Murâdî güneşlerüñ bisyâr
Tağlar gibidür hezâr hezâr (1585-1586)

Hızır, Hacerü'l-esved taşını öpenlerin yetmiş yıllık günahlarının affedileceğini, bu sebeple hacıların onu öptüğünü söyler. Günahlardan arınmak için Hacerü'l-esved'in öpülmesini tavsiye eder:

Hacerü'l-esvedi öpince iy cân
Gide yitmiş yılıñ günâh hemân (1796)

Şindi huccâc öper sürer yüzini
Bî-günâh eyleyüp hemân özini

Sende ümmetsin eylegil seferi
Varuben öpe görgil ol haceri

Tâ ki yitmiş yılıñ günâh[ı] gide
Hağ Te'âlâ o kıla rahmet ide (1799-1801)

Hızır, eserin genelinde ümmet-i Muhammet'in günahlarının affedileceği hususuna sıkça vurgu yapar. Ümmet-i Muhammed'in günahlarının, fazl-ı Hak ile affedileceğini söyler (1281). Eserin bir başka yerinde, Hz. Muhammed'in Miraç gecesi ümmetinin durumuyla ilgili şahit olduklarından şöyle bahseder: "Miraç gecesi Hz. Muhammed, ümmetinin günahları hakkında, ay ile güneşin Allahu Teâlâ'ya şikâyetinde bulunduğunu görür. Bu duruma üzülen Hz. Muhammed, ay ile güneşi cezalandırır." (2291-2331). Hızır bir başka yerde ise Ümmet-i Muhammed'den günahları için üzülen kimse için cennette büyük bir çadır kurulduğunu söyler:

Bir kez itse günâhı-çün âhı
Cennet içinde kıra bün-gâhı (3153)

1.5. Dinî Şahsiyetler

1.5.1. Dört Halife

Ledün-nâme'de çâr yâr olarak çokça zikredilen dört halifenin (Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali) fazileti, üstünlüğü ve vasıflarından sıklıkla bahsedilmiştir. Hızır'ın dört halife ile ilgili bahsettiği en önemli konu, dört halifenin Tevrat içerisinde methedilmesiyle alakalıdır. Hızır, dört halifenin Tevrat içerisinde methedilmesiyle ilgili kıssaları Vehb b. Münebbih²⁸⁹'e dayandırarak nakleder (4888). Bu kıssalardan ilki, Hızır'ın dört ay boyunca dört farklı beldeyi ziyaret etmesiyle ilgilidir (3559-3640). Hızır, birinci beldeye yaşayanların hepsinin ismi Ebûbekir, ikinci beldedekilerin Ömer, üçüncü beldedekilerin Osman, dördüncü beldedekilerin Ali olduğunu anlatır. Bu isimler verilmesinin sebebini ise bu isimlerin, bir zaman gökten düşen ve Tevrat'a ait olduğu ifade edilen bir kâğıtta yazılı olması olarak beyan eder.

Dört halifenin isimlerinin Tevrat'ta zikredilmesi ile ilgili ikinci ve uzun kıssayı Hızır, Hz. Musa'dan dinlediğini bildirir (4396-4553). Bu kıssa; Hz. Musa'nın toprak, su, hava ve ateşe hükmetmesiyle ilgilidir. Dört unsur, gözlerinde dört halife ile ilgili meydana gelen mucizevî hadiseleri Hz. Musa'ya anlatır. Hz. Musa, dört unsura hükmetmek için duada bulunur ve dört unsur Hz. Musa'nın emrine verilir. Hepsi, hâllerini Hz. Musa'ya arz etmeye başlar. Hepsinin iki gözü vardır. Rüzgârın sağ gözünde Hz. Ebûbekir'in dostları, sol gözünde düşmanları; toprağın sağ gözünde Hz. Ömer'in dostları, sol gözünde düşmanları; suyun sağ gözünde Hz. Osman'ın düşmanları, sol gözünde düşmanları; ateşin sağ gözünde Hz. Ali'nin dostları, sol gözünde düşmanları vardır. Sağ gözdekiler cennete, sol gözdekiler cehenneme gidecektir. Hz. Musa ağzından anlatılan bu kıssada dört halifenin dostlarının ve düşmanlarının akıbetlerinden bahsedilir:

İki gözi var idi ol bâduñ
Vaşf idem saña kavlin üstâduñ

Bir gözi rûşen ü iñen mergûb
Bir gözi hem kabâhata mensûb

²⁸⁹ Geniş bilgi için bk. "Vehb b. Münebbih" başlığı, s.274.

Şağ gözi üzre Ebûbekr şiddîk
Yazılı idi imdi bil tahkîk

Şol gözi üzre Ebû Cehl menkûş
Böyle görindi çeşm-i çep nâ- hoş

Şağ gözi behîşt tek rûşen
Şol çeşmi de dûzah-ı külhan

Didüm iy bâd Hâk haķı di haber
Uşbu haţtuñ deminde söyle eşer

Didi bâd işit imdi gör ne direm
Her ki Bû Bekr'e ider muhabbet hem

Şağ gözümde olur anuñ câyı
Yurd idinür cinân-ı me'vâyı

Her ki Bû Bekr'e olsa bil düşmen
Şol çeşmümde tutar ol mesken

Dûzah-ı çeşmüm içre olur ihrâķ
Tâ kıyâmet çeker o derd-i firâķ (4424-4433)

Dört halifenin Tevrat içinde anılması konusunda *Ledün-nâme*'de zikredilen üçüncü kıssa, Hz. Musa'nın ümmetine ait biri tarafından anlatılır. Hızır, Hz. Muhammed'in ismiyle birlikte dört halifenin isimlerinin de Tevrat içinde çokça anıldığını vurgular (4559-4768):

Añdı Tevrît içinde anları Hâk
Okıyup bilmişem bu resme sebaķ

Muştafa birle çâr yârânı
Kırķ biñ yirde añup durur anı

Kırķ biñ yirde Muştafa dir iy yâr
Hem Ebû Bekr añıldı bist hezâr

On iki biñ yirde hem Fârûķ
Añılupdur bil iy cüvân-ı ģalûķ

On biñ yirde añdı 'Oşmân'ı
Şâd olsun hemîşe anuñ cânı

Biş biñ yirde ol ‘Alî’dür yâd
Baña ta‘lîm idüp durur üstâd

Cümle Tevrît içinde mezkûr
Türbet-i Muşafâ'ya irişigör (4718-4724)

Hızır, Vehb Bin Münebbih'e dayandırdığı dört halîfe ile ilgili bilgileri yine eserin bir başka yerinde nakletmektedir. İlk olarak Hak Teâlâ'nın, âlemin dört köşesini dört halifenin adıyla bezediğini söyler ve sonra dört halife sevgisinin önemini vurgular. Onlara nefret duyulmaması uyarısını yapar, onları sevenlerin hem bu dünyada hem de ahirette mutlu olacağını belirtir. Bu ifadelerden sonra Murâdî, çâr yârin sevilmesi gerektiğini konusunda nasihat eder (5259-5323):

Vehb bin ol münebbih-i devrân
Söyledi ben işitdüm andan iy cân

Hak Te‘âlâ bil imdi ‘azze ve cell
Neylemişdür diyem saña bu mağall

‘Âlemüñ dört gûşesinde yakîn
Çâr yâruñ adıyla düzdi hemîn

Bezedi nâm-ı çâr yârla heb
Diñle iy sünnî kâr [u] bâr-ı aceb (5269-5272)

Key saşın olma anlara kîn-dâr
Kim aduñ aña senüñ dîn-dâr

Dîn ü dünyâñu key Hak kıla rûşen
Dâr-ı cennetde bulasın mesken

İy Murâdî çehâr-yâri sev
Tâ ki nûr ide sende de pertev (5319-5321)

Anlatılan bu kıssaların ortak yönü, dört halifeyi sevenlerin mükâfatlandırılıp sevmeyenlerin cezalandırılmasıdır. Hızır, Vehb Bin Münebbih'e dayandırdığı bir başka kıssayı şu şekilde anlatır: "Güneşin gerdanında Hz. Ebûbekir'in, ayın gerdanında Hz. Ömer'in, gökyüzünün gerdanında Hz. Osman'ın, yeryüzünün gerdanında Hz. Ali'nin sakalından bir kıl vardır. Her kim Hz. Ebûbekir hakkında kötü söz söylese güneş kûsuf kaftanını giyer, Hz. Ömer hakkında kötü söz söylese

ay husuf kaftanını giyer, Hz. Osman hakkında söz söylese gökyüzü titrer, Hz. Ali hakkında kötü söz söylese yeryüzü titrer." (4887-4975):

Her kaçan bir kişi Ebû Bekr'e
Bed-sühân söylese irüp sekre

Gün giyer bes kusûf kaftânun
La'net-ile añar anuñ cânuñ

Bir kişi kim 'Ömer haqqına yoz
Söylese gelmez âhirî işi uz

Giye ay câme-i husûf ol dem
İrişür hâline anuñ derhem

Her kaçan bir kişi ki 'Osmân'ı
Yâd ide bed kelâm-ıla anı

Âsumân-ı cihân ola lerzân
Hem nücûm dökilür köp ola iy cân

Bed sühân dise her havâric-i dîn
Ditreye bu zemîn gide sükûn (4896-4902)

Eserin ilerleyen kısımlarında Hızır, Cebrail'in kevser suyuyla dört halifenin sakalını ve yüzünü yıkadığından bahseder. Cebrail, Hak Teâlâ'nın emriyle kevser suyunu alıp dört halifenin kabirlerine gider, burada kevser suyuyla onların yüzünü ve sakalını yıkar (4923-4931):

Türbetini 'Atîk'üñ ide küşâd
Yuya kevserle vechin eyleye şâd

Ol mübârek mehâsinin yuya
Taraya şâneyle şuyı kıya

Ba'de yuya vech-i Fârûk'ı
Yâr-i cân-ı resûl-i [ma'sûk'ı]

Dahı 'Osmân mehâsinin yuya ol
Göstere şâne birle hûb uşûl

Hem 'Alî'nüñ de türbetine ire
Yuya yüzini zîb ü zeyn vire (4933-4937)

Dört halifenin isimleri, *Ledün-nâme* genellikle aynı konu içerisinde bir arada zikredilmiştir. Bunu yanında Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer ve Hz. Ali hakkında bazı konulara müstakil olarak değinilmiştir. Bu konular, ismi zikredilen halifeler ile ilgili aşağıda açılan başlıklarda değerlendirilmiştir.

1.5.1.1. Hz. Ebûbekir

Hz. Ebûbekir *Ledün-nâme*'de Sıddîk (2971), Sâhib-i gâr (4127), Atîk (4162), yâr-ı Mustafa (4855) gibi isim ve terkiplerle sıklıkla zikredilir. Hz. Ebûbekir'in sadakatinden ve vasıflarından çok bahsedilir. Hak Teâlâ'nın kimseye vermediği mertebeyi Hz. Ebûbekir'e verdiği belirtilir (4885).

Hızır, eserde ilk olarak Hz. Ebûbekir ile Ebûcehil'in henüz bebek iken konuldukları beşiklerinden şöyle bahseder: "Ebûcehil'in annesi onu abnos ağacından bir beşiğe koyar. Ağaç, Ebûcehil'in kötülüğünden siyah olup su yüzeyinde durmaz ve suya batar. Hz. Ebûbekir'in annesi, Hz. Ebûbekir'i yoksulluk sebebiyle taştan yapılmış bir beşiğe bırakır. Taş onun bereketiyle suya batmadan havada kalır." (777-794):

Ƙodı bir taş üzre Bû Bekri
Diñle n'eyledi ol taşu Tañrı

Berekâtında maǵdeminüñ iy cân
Gitdi ağırlığı taşuñ anda hemân

Suya batmadı anda seng-i girân
Geldi su üzre tırdı şöyle hemân

Çün Ebû Cehl toǵdı ol demler
Diñle n'itdi anuñ içün mâder

Düzedüp âbnûsı gehvâre
Ol beşikde yata yüzi ƙara

Ƙademi şûmluǵından anuñ ol dem
Ağır oldu ağaç zî-şûm-ƙadem

Ol sebebden şuya batup ƙaldı
Şûmlıǵından bes anuñ öyle oldu (788-794)

Hızır, Hz. Süleyman'ın Belkıs'a yazdığı mektupla ilgili bazı bilgiler verir (4088-4124). Kur'an-ı Kerim'de, Hz. Süleyman'ın bu mektuba besmele ile başladığı bildirilir. Hızır, bu besmelenin levh-i mahfûzda, Hak Teâlâ'nın emriyle Hz. Ebûbekir tarafından yazıldığını söyler ve bu meseleyi şöyle izah eder: "Hz. Süleyman'ın Belkıs'a mektup yazma anında oradaydım. Mektubun girişinde '*Mektup Süleyman'dan gelmiştir. O, 'Bismillahirrahmânirrahîm' diye başlamakta.*²⁹⁰' ayeti yer almaktadır. Hz. Süleyman besmelenin hikmetini Cebrail'e sorar. Cebrail şöyle cevap verir: 'Besmele, lehv-i mahfuzda yazılan ilk ayettir. Hak Teâlâ onu yed-i kudretle yazmış, ümmet-i Muhammed'den ilk imana gelen kişi Hz. Ebûbekir olduğu için, bu yazının yazılmasına onu dâhil etmiştir.' "

Ümmetüñ bildi ol fazîletini
Yazar evvel Hakk'ın bu âyetini

Cümle hattıdan bu yazudur evvel
Yazmağa Bû Bekr ider medhal

Evvel ol geliserdür îmana
Evvel ol yazı yaza furkâna

Dir Huzâ kudretümle yazdum ezel
Şâniyen Bû Bekr ider medhal

Zîrâ evvel getürdi ol îmân
Hem bu âyetdür evvel-i Kur'ân (4113-4117)

Hızır, Hz. Ebûbekir'in hürmetine ümmet-i Muhammed'in birçok günahkârının bağışlandığını *Ledün-nâme*'de sık sık ifade eder. Hz. Ebûbekir'in müminlerin cennete girmesine vesile olmasını ise şöyle anlatır: "Hz. Muhammed ile Hz. Ebûbekir birlikte otururken Cebrail gelir ve Hz. Ebûbekir'in yüzü suyu hürmetine ümmetin günahkârlarının affedildiğini söyler. Hz. Muhammed, Cebrail'den bu işin hikmetini sorar. Cebrail, Hz. Muhammed'in lehv-i mahfûza nazar etmesini ister. Hz. Muhammed lehv-i mahfûza bakar ve orada Hz. Ebûbekir'in kâfirlerin sevaplarını alıp ümmet-i Muhammed'in günahkârlarına verdiğini, onların cennete girmesine vesile olduğunu görür." (4126-4158):

²⁹⁰ Neml/30.

Nazar eyledi Hâk Resûl'i hemîn
Levh-i mahfûzda bildi sırr-ı yakîn

Levh-i mahfûzda görür bir hatt
Yazılı i'râb ile cümle nuqat

Ol kıyâmetde gebrler hâlin
Söylemiş nite olur ahvâlin

Gebr kullar irişedür 'araşât
Küfr-ile hâli geçmiş ola 'uşât

İre makşadlarına anda yakîn
Göre Şiddîk anları ol hîn

Alacak anlaruñ sevâbın heb
Vire mü'min 'uşâta diñle sebeb

Ümmete bahş eyleye Şiddîk
Cennete girmege bulına tarîk (4146-4152)

Lehv-i mahfûzda bu durumu müşahede eden Hz. Muhammed, şu hadisi buyurur: "*Ümmetimin imanı terazinin bir kefesine, Ebûbekir'in imanı diğer kefesine konsa, Ebûbekir'in imanı ağır basardı.*" :

Tartsalardı çekiyle îmânın
Şıkl göstere emr-i Yezdânî

Cümle halkuñ ki vardur îmânı
Cümleden bil şakîl ide anı (4160-4161)

Hızır *Ledün-nâme*'nin bir başka yerinde, Hak Teâlâ'nın Hz. Ebûbekir'in sakalının bir kılı hürmetine ümmet-i Muhammed'i bağışladığını beyan eder:

Hâk Te'âlâ buyurdu yâ Ahmed
Ümmetüñ hâletine irdi meded

Bir kılı şeybetine Bû Bekr'üñ
Yarlıgadum cemî'i bil fikr'üñ (4850-4851)

Hızır, Hz. Ebûbekir'in sakalıyla ilgili şöyle bir kıssa anlatılır: "Bir gün Hz. Ebûbekir, Yahudi mezarlığından geçerken sakalından bir kıl, bir Yahudi'nin kabrine düşer. Bunun üzerine o kabirdeki Yahudi kırk yıl kabir azabı görmez. Daha sonra

Cebrail o kılı oradan alır ve kırk yıl elinde gezdirir. Hak Teâlâ'nın emriyle o kılı cennete bırakır. O kıl cennette hurilere kıblegâh olur.":

Bir gün ol yâr-ı Muştâfâ Şiddîk
Gider idi işit haber tahkîk

Ol yahûdîlerüñ mekâbirine
Ugrayup geçdi işit ne oldı yine

Ol mübârek şakalı kılından
Birisi düşdi anda işit sen

Kırk yıl bes 'azâb-ı gûr-ı Yehûd
Olmadı rahmet itdi Ferd-i Vedûd (4855-4858)

Cebrâ'îl irdi gûr-ı gebrâna
Alup ol kılı irdi şâdâna

Kırk yıl tutdı elinde ol kılı
Hamd-ı Hâk üzre olup anuñ dili

Emr-i Hâk irdi şaldı cennâta
Uşbu remzi semâ' et iy ata

Kıble-gâh oldı anda hûrâna
Cennet ehli irişdi şâdâna (4865-4868)

1.5.1.2. Hz. Ömer

Dört halifeden ikincisi olan Hz. Ömer, *Ledün-nâme*'de Ömer-i Hattâb (1334) ve Fârûk (1337) lakaplarıyla anılmıştır. Hızır, Hz. Ömer'in, halifeliği sırasında evinden çıkan tüm kadınların yüzlerini kapatmalarıyla ilgili vermiş olduğu emri ve bu emri vermesinin altındaki nedeni anlatır. Hz. Ömer'in bu uygulamasındaki hikmet, kimsenin Hz. Ayşe'nin yüzüne bakmasına gönlünün razı olmamasıyla ilgilidir. Her ne kadar Hz. Ayşe müminlerin annesi olsa da Hz. Ömer, onun yüzüne bakılmasını istemiyordu. Bundan ötürü Hz. Ömer, bütün kadınlara böyle bir yasak getirmiştir (931-958):

Dilemezdi 'Ömer ki Şiddîk'a
Baş açık yüz açık yola çıka

'Âyişe vechini göre gayrı
Ol cemâle düşe anuñ seyri

Gerçi mü'minlere ol ana idi
Ana görünse oğluna neydi

‘Ömer anı şavâb görmedi
Ana görmege izn virmedi

Çande kaldı ki gayr kes göre yüz
Çavrına ir neye irür bu söz

Ümmine mü'minânun olsa bu hâl
Yüri iy hâtûn itme keşf-i cemâl

Burka‘ ile özüñ penâh eyle
Keşf idüp top yüzüñ siyâh eyle

Bil ki hâtûnlar-içün oldı kelâm
‘Âyşe şaffı ola olara maķâm (947-954)

Lediün-nâme'de, Hz. Ömer'in Hz. Muhammed'de nübüvvet mührünü bir süreliğine görememesi sebebiyle duyduğu kaygıdan bahsedilir (2970-2987). Bu durum şu şekilde anlatılır: "Bir gün Hz. Ömer, Hz. Muhammed'de nübüvvet mührünün olmadığını görür ve Hz. Ebûbekir'e, nerede nübüvvet mührü diyerek, üzüntüsü dile getirir. Hz. Ebûbekir ona sabrı tavsiye eder. Bir müddet sonra Hz. Muhammed hareket edince hırkası açılır ve Hz. Ömer hemen nazar edip bu sefer mührün var olduğunu görür. Bu esnada şöyle bir ses duyulur: 'Ey Ömer nübüvvet mührünü biz alıp gökyüzüne çıkarmıştık. O mühür ile vahiy kapısını mühürledik. Artık yeryüzüne peygamber gelmeyecek, Cebrail de vahiy indirmeyecektir.' "

Gördi mühür-i nübüvveti ol dem
Bir hoş âvâz irişdi ol dem hem

İy ‘Ömer bil nübüvvetüñ mührin
Biz alup gitmiş idük aña yakın

Tâ ki yirden peyember olmaya var
Hâtm-i mürsel Muhammed-i muhtâr

Âsumâna dahı irişür mühri
Şol kapu ki oldı vahy-içün toğrı

Vahy indirmeye dahı Cibrîl
Hâtm urduķ o bâba biz ta‘cîl (2982-2986)

Hiz. Ömer, kırbacı kullanan ilk halifeydi. O, insanları tedib etmek için kırbacını eline alır, çarşı-pazar dolaşırdı.²⁹¹ Hızır, müridi Muzaffer'e Hiz. Ömer'in kırbacının vasıflarından bahseder; Muzaffer'in bu kırbaç hakkında sorduğu sorulara cevaplar verir. Hızır, o kırbacı gördüğünü ve onun on iki batman olduğunu bildirir. Hızır, o kırbacın neden imal edildiği hakkında bilgi verir. Hiz. Ömer'in kırbacından Rum İmparatoru dâhil herkesin korktuğunu, bu kırbaç ile nizamı sağladığını bildirir (4228-4265):

Ṭurrasın şalduğında Yeşrib'de
Ditrer-idi kayâşıra dibde

Bil 'Ömer birle tıtdı dîn nızâm
Ṭırradan qorqar idi hâşş-ıla 'âm (4248-4249)

Hızır'ın Hiz. Ömer ile ilgili zikrettiği bir başka olay ise Hiz. Ömer ile Bilâl-i Habeşî arasında geçmekte olup burada semanın faziletine değinilmiştir. Bu olaydan şu şekilde bahsedilir: "Bir gün Bilal-i Habeşî cezbeye gelip raks ettiği bir anda, Hiz. Ömer gelir ve bu duruma çok öfkelenir. Kırbacını Bilal-i Habeşî'ye vurmak için kaldırdığında eli havada kalır. O anda hâtıf-ı kudretten şöyle bir ses gelir: 'Dervişlerime el kakmasın.' Hiz. Ömer elinin inmesi için Bilal-i Habeşî'den dua etmesini ister. Bilal-i Habeşî dua eder ve Hiz. Ömer'in eli aşağı iner. Hiz. Ömer bunun hikmetini sorar. Bilal-i Habeşî, 'Keşke Hiz. Muhammed'in elinde olsaydı da amcası Ebû Tâlib'i benden önce imana getireydi. Ama bu iş Hak Teâlâ mahsus olmuştur. İman, Hak Teâlâ'nın elindedir. Bunda ötürü sema ediyorum.' diye cevap verir." (1331-1360):

Döndi didi Bilâl'e anda 'Ömer
Neyidi rakşa hikmet eyle haber

Didi iy Fârûk aıla hikmetden
Söyleyeyüm bu dem semâ' ide sen

Ger Muhammed elinde olaydı yakın
Dîn [ü] îmânı bilgil imdi hemîn

²⁹¹ Geniş bilgi için bk. Mehmet Akbaş, "Hiz. Ömer'in Kırbacı", *Fırat Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, , 15:1, 2010, ss. 57-70.

Benden öñdin dileyeyidi iy cân
Ebû Tâlib getüreyidi î mân

‘Ammisin getüreydi î mânâ
Uşbu iş maşşûş oldu Sübhân'a

Andan ötrü ideridüm rakşı
Şanmağıl dîn de bulam naşşı

Hak elinde olduğı için î mân
Bes anuñ-çün durur bu rakşum iy cân

Beni Hak mü'min itdi şükr-i hezâr
Ol Ebû Tâlib oldu küfr-ile zâr (1351-1358)

1.5.1.3. Hz. Osman

Hiz. Osman'ın ismi *Ledün-nâme*'de müstakil olarak anılmamış olup dört halîfenin isimlerinin bir arada zikredildiği yerde geçmektedir. Bu sebeple "Dört Halîfe" başlığı altında değerlendirilmiştir.

1.5.1.4. Hz. Ali

Hiz. Ali *Ledün-nâme*'de, Şeh-i Merdân (1683), Alî-yi mükerrerem-i insân (3195), Tanrı Aslanı (3924), Haydar (4510), Şîr-i Yezdân (4533), Haydar-ı Saf-der (4713) isim ve terkipleriyle anılmaktadır. Hiz. Ali'nin ismi genellikle, dört halifenin isimlerinin bir arada zikredildiği yerlerde geçmektedir. Bunun yanında isminin müstakil olarak zikredildiği yerler de vardır.

Hızır, Muzaffer ile yaptığı yolculukta Hiz. Ali, Hiz. Hasan ve Hiz. Hüseyin'i sevmeyen biriyle karşılaşır. Bu karşılaşmadan duyulan rahatsızlık şöyle dile getirilir:

Dir Muzaffer ki Hızır'la bir gün
Kîş baħrine dek irişdük çün

Câmi'ine irişdük anda hemân
Minber üzre ağı bir cüvân revân

Quruben meclis eyledi kelimât
Diñleyüp sözün añladum hâlât

Tur didüm Hızır'a gidelüm bu dem
Diñledükçe sözün irür baħa gam

Hızır dir hâricî durur bu cüvân
Düşmenidür 'Alî'nüñ aña 'ayân

Hasaneyni de sevmez ol seveni
Uşbu il içre bilür el bunı (4079-4084)

Ledün-nâme'de, Hz. Muhammed'in Hz. Ali hakkında buyurduğu "*Ben ilim şehriyim, Ali de kapısıdır.*"²⁹² ve "*Senin bana nispetin, Harun'un Musa'ya nispeti gibidir.*"²⁹³ hadisleri manen iktibas edilmiştir:

'İlm şehri benüm 'Alî bâbı
İmdi 'ilmile buluñuz tâbı (3159)

Sen ü ben vâhidüz bil iy cân
Musa Hârûn-ıla niteyise hemân (3198)

1.5.2. Ehl-i Beyt

1.5.2.1. Hz. Fatma

Hz. Fatma Hz. Muhammed'in kızı, Hz. Ali'nin karısı, Hz. Hasan ve Hüseyin'in annesidir. Hz. Fatma'nın ismi bir yerde geçmektedir. Hızır, Hak Teâlâ'ya affedilmesi için niyazda bulunurken Hak Teâla katında mertebesi belli olan Hz. Fatma hürmetine de af dileğinde bulunulması gerektiğini vurgular:

Fâtıma hürmetine derd-i dili
Hağ katında merâtibi belli (3544)

1.5.2.2. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin

Hz. Muhammed'in çok sevdiği torunları olan Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in isimleri *Ledün-nâme*'de sıkça geçmektedir. Hasaneyn (3838), Şubeyr ve Şeber (3887) olarak da zikredilmişlerdir. Bazı yerlerde ise dört halife ile birlikte anılmıştır (4843/4939/4964).

Ledün-nâme'de, Hz. Hüseyin'in İslâm tarihinin en acı hadiselerinden biri olan Kerbela'da şehit edilişinden ötürü yapılan matem sık sık vurgulanır. Hızır, Hz.

²⁹² Tirmizî, "Menâkıb", 20.

²⁹³ Müslim, "Fedâilü's-Sahâbe", 30.

Muhammed'in "*Ben size Allâh'ın kitabı ve ıtratım olan sakaleyni bırakıyorum.*"²⁹⁴ hadisini belirtir, ardından Yezid'in Kur'an-ı Kerim'e saygısızlığı ve Hz. Hüseyin'i şehit etmesi sebebiyle lanetlendiğini ifade eder:

إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله وعترتي²⁹⁵

Ol Yezîd-i la'în-i bed-efkâr
Şuçsuzın kıydı âle bed-girdâr

Kim Hüseyin'ün işini itdi temâm
Bu cihân 'âleminde bozdı nizâm

Muşhafa dahı hürmet eylemedi
Hak kitâbına 'izzet eylemedi

Şol sebebdan ki aña halk-ı cihân
Anuñ-içün küşâd idüpdi zebân

Bu iki şerri işledügi-çün
'Âlem içre Hak itdi anı mel'ûn (914-918)

Hızır, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için tutulan matem konusuna geniş yer ayırır. Eserin bir yerinde Muzaffer, Hızır'a matem-i hanedanı anlatmasını ister (3820). Hızır, hem yeryüzünde hem de gökyüzünde onlar için yas tutulduğunu ifade ettikten sonra Hz. Muhammed'in Miraç gecesi gördüklerini şöyle anlatmaya başlar: "Hz. Muhammed Miraç gecesi geçmiş ümmetlerin ruhlarının Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için yas tuttuğunu görür ve onlara, 'Ben Miraca çıkmadan önce onlar hayattaydı. Size kim haber verdi?' der. Onlar, 'Ay ile güneş haber verdi.' derler. Hz. Muhammed bu durumu ay ile güneşe sorar. Ay ile güneş, 'Hz. Âdem yaratılmadan önce Hak Teâlâ'dan Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin için yas tutulması emri geldi. Bu yas onun içindir.' diye cevap verir. Bu acıdan ötürü ay ile güneş yüzlerini tırmalamıştır. İşte husuf ile kûsuf ondandandır." (3819-3889):

Bir cemâ'at görür giyer pâlâs
Cümle girye-künân dutar yas

²⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, "Müsned", III, 17.

²⁹⁵ Hadis: "Ben size Allâh'ın kitabı ve ıtratım olan sakaleyni bırakıyorum." Ahmed b. Hanbel, "Müsned", III, 17.

Anların hâline melekler hem
Ağlaşırlar figân idüp ol dem

Sorar anlara Hâk Resûl'i hemîn
Nişe kılursuz uşbu demler enîn

Söyleñüz kimden ötürüdür bu yas
Ne diyelüm tapuña Hayru'n-nâs

Didük saña nite olur hâlet
Lîk götürmeye özüñ tâkat

Hâk Resûl'i olara ider ilhâh
Çeşm [u] gûş oldu ol yüzi mişbâh

Didiler aña yâ Resûla'llâh
Haseneyn-içün iderüz biz âh

Anların mâtemi-çün ağlaşıruz
Dil ü cânı ol oda tağlaşıruz

Hâk Resûl'i bes itdi bir kez âh
Okıdı uşbu âyeti ân-gâh (3832-3840)

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ²⁹⁶

Hızır eserin bir başka yerinde, yüz bin meleğin yeryüzüne inip Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin için ağlayıp yas tuttuğu anlatır:

İre yüz biñ melekler anda hemîn
Ta'ziyet tâze kıla anda o hîn

Zâr zâr ağlayalar idüp yas
Diyeler bunlar idi hayru'n-nâs

Zâlim elinde oldılar mazlûm
Bunda vü anda oldılar mercûm (4942-4944)

1.5.3. Sahabe

1.5.3.1. Abdullah b. Mesud

İlk Müslümanlardan ve aşere-i mübeşşereden biri olan Abdullah b. Mes'ûd *Ledün-nâme*'de iki yerde zikredilmektedir. Hızır, Abdullah b. Mes'ûd'un Hz.

²⁹⁶ Bakara/156: Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz.

Eyyûb'un şifa bulması ile ilgili rivayetini nakletmiştir (3936-3950). Bir başka yerde ise Muzaffer'in Hızır'a, *Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-'aliyyi'l-azîm* dua ve zikrinin hikmetini sorar. Hızır bu soruyu Abdullah b. Mes'ûd'un, Hz. Muhammed'e sorduğunu söyler ve bu konuyla ilgili rivayeti nakleder:

Didi Hızır iy Muzaffer imdi işit
Söyleyem bir bir aña imdi yigit

İbn-i Mes'ûd ya'nî Abdu'llâh
Hak rızâsı ire aña her gâh

Ol Resûl'ün katında vardum dir
Bu kelâm ma'nîsini şordum dir

Havl yok ma'siyetde illâ Hak
Şaklaya Hak'a olasin elyak

Dağı yok kuvvetüm 'ala't-tâ't
İre tevfiğ-i Bârî her sâ'at (3914-3918)

1.5.3.2. Enes b. Mâlik

Küçüklüğünden itibaren Hz. Muhammed'in yanında bulunan ve O'na hizmet eden Enes b. Mâlik'in ismi bir yerde zikredilir. Hızır, Enes b. Mâlik ile Hz. Ali arasında geçen konuşmayı nakleder. Bu konuşmada Enes b. Mâlik, dört bin söz içinde dördünü ayırdığını belirtmesi üzerine Hz. Ali, o dört sözü beyan etmesini ister. Enes b. Mâlik bunların averât-ı zamâne, sultana itimat etmemek, Allahu Teâlâ'dan her ne gelirse razı olmak, yetmiş hastalığın evvelini ölüm olarak görüp ölümü gözlemek olarak ifade eder (1683-1699):

Dir 'Alî Mâlik oğlu ya'nî Enes
Rağiya'llâhü 'anh açdı nefes

Dir Enes kim tefahhuş eylemişem
Dört biñ hoş kelime söylemişem

Dörd biñden idüp bu dördi ihrâc
Begenüp eyledüm kâmusına tâc

Dir 'Alî söyle yâ Enes anı
Ol dörd sözleri didi tanı (1685-1688)

1.5.3.3. Bilal-i Habeşî

Hız. Muhammed'in ilk müezzini ve ilk Müslümanlardan olan Bilal-i Habeşî'nin ismi *Ledün-nâme*'de, Hız. Ömer ile birlikte zikredilmiş ve Hız. Ömer başlığı altında değerlendirilmiştir.²⁹⁷

1.5.4. Tâbiin

1.5.4.1. Veysel Karanî

Asıl adı Üveys el-Karânî'dir. Hız. Muhammed döneminde yaşamış olmasına rağmen Hız. Muhammed ile görüşmemiştir. Hız. Muhammed, vefat etmeden önce hırkasının Veysel Karanî'ye teslim edilmesini vasiyet etmiştir. Bu hırka daha sonra Hız. Ömer ve Hız. Ali tarafından Veysel Karanî'ye teslim edilmiştir.²⁹⁸ Veysel Karanî, Hız. Muhammed'i görmeden O'nun terbiyesinden geçmiştir. Bundan dolayı tasavvufta bir şeyhe bağlanıp resmî sülük görmeyen, ancak Hız. Muhammed'in veya bir velinin ruhunu etkilemesi ile terbiye ve irşâd olanlar için üveysîlik mefhumu kullanılır.²⁹⁹

Ledün-nâme'de Veysel Karanî'nin, Hız. Muhammed'e duyduğu sevgiden şöyle bahsedilir: "Veysel Karanî, Hız. Muhammed'in Uhut Savaşı'nda dişinin kırıldığını duyar. Bunun üzerine Veysel Karanî, Hız. Muhammed'in hangi dişinin kırıldığından emin olmadığı için bütün dişlerini çektirir.":

Bes mübârek dişini ol demler
Seng irişüp çıkardı aña haber

Kimse yokdur ki derde yolukmaz
Hoş gören derdi şıhate bakmaz

Veys bildi hayâl-i dendânı
Bu mıdur bu mıdur diyüp anı

Cümle-i dişlerini çekdürdi
Şanmağıl Veys'i anda dek tırdı (1389-1392)

²⁹⁷ Bk. s.265.

²⁹⁸ Geniş bilgi için bk. Ahmet Yaşar Ocak, *Veysel Karanî ve Üveysîlik*, İstanbul, 1981, s.71-88.

²⁹⁹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.678.

1.5.4.2. Vehb b. Münebbih

Tâbiinden olan Vehb b. Münebbih, zengin ilmî ve kültürel yönüyle tanınmaktadır. Özellikle peygamber tarihi, İsrâîlî haberler, Kur'an-ı Kerim ve diğer ilâhî kitaplara vâkıf olması, Kur'an-ı Kerim ve hadislerde geçmiş ümmetler hakkında verilen sınırlı bilgilerin ayrıntılarına dair rivayetleri elde etmesi kendisini öne çıkarmıştır.³⁰⁰ Vehb b. Münebbih'in bu yönü *Ledün-nâme*'de zikredilmiştir (3953). Hızır *Ledün-nâme*'de, Kur'an-ı Kerim dışındaki ilâhî kitaplarda geçen konuları Vehb b. Münebbih'e dayandırmaktadır.

Hızır, fakirliğin önemini vurgularken Allahu Teâlâ'nın fakirlere verdiği önemi ilâhî kitaplarda buyurduğunu söyler, bu bilginin ilâhî kitaplara vâkıf olan Vehb b. Münebbih tarafından beyan edildiğini belirtir:

Yâ Muzaffer işit ne direm iy cân
Vehb bin ol münebbih-i devrân

Söyledi uşbu resm-ile kelimât
Andan işitmişem iy nîkû-şîfât

Kütüb-i enbiyâdür nazarı
Eylemişem diyem niçe haberi

Şalavât-ıla hem selâm-ı Huzâ
Enbiyânuñ demine vire şafâ

Ol kitâblar içinde aındı Rahîm
Enbiyâya ki gönderüpdi Kerîm

Kim dilerse ganî ola iy cân
Fuqarâ şîhhatine ire hemân

Faqr ehlinden iderem anı
Zîrâ kim anları sever cânı

(3951-3957)

Hızır, dört halifenin faziletini ve üstünlüğünü *Ledün-nâme*'de çokça anmıştır. Bu konuyla ilgili bahsettiklerinden ikisini Vehb b. Münebbih'e dayandırır.³⁰¹ Eserin bir başka yerinde ise Vehb b. Münebbih'in rivayet ettiği bir hadise, manzum bir şekilde şöyle yer verir: "Hak Teâlâ cehennemi yarattıktan sonra Cebrail'e oradan bir

³⁰⁰ Mehmet Emin Özafşar-Mahmut Demir, "Vehb b. Münebbih", *DİA*, İstanbul, 2012, C.XLII, s.608.

³⁰¹ Geniş bilgi için bk. "Dört Halife" başlığı, s.258.

parça ateş getirmesini, ardından o ateşi üç yüz parçaya bölmelerini emreder. Bu ateşlerden her biri insan için bir dert ve hastalık olur." (1361-1394):

Vehb ibn-i Münebbih ol râvî
Diñledi Aḥmed'den ol söz ü şavı

Diñlegil iy Muẓaffer-i deryâ
Bir söz işitdüm aña iy dâna

Ḥaḳ Te‘âlâ yarattı ıamuyı
Varur anda kim olsa bed-ḥûyı

Didi Cebrâyil'e bes anda Huzâ
Bir pâre od getür bu demde baña

Sürdi Cebrâyil ol zamân fi'l-hâl
Bir pâre od getürdi diñle ḥayâl

Didi Ḥaḳ eyle üç yüz pâre
Tâ ki her emr yirine vara

Üç yüz kısmet eyledi Cibrîl
Her kısmını diñle ne itdi Celîl

Her biri bir ‘azîm derd oldu
Kısmet olındı şanma serd oldu (1362-1369)

1.5.4.3. Ka‘b el-Ahbâr

İsrailoğullarıyla ilgili rivayetleriyle tanınmış olan Ka‘b el-Ahbâr, Tevrat hakkında geniş ilim sahibidir.³⁰²

Lediün-nâme'de Ka‘b el-Ahbâr'ın ismi bir yerde geçmektedir. Hızır, Ka‘b el-Ahbâr ait bir nasihati nakleder. Bu nasihate göre müminin kalesi üçtür. Bu kaleler Allahu Teâlâ'yı zikretmek, Kur'an-ı Kerim okumak ve mescide gitmek için gayret etmektir:

Ka‘b-ı aḥbârdan semâ‘ itdüm
Ḳadrüm anuñla irtifâ‘ itdüm

Hışn-ı mü'min şelâşe didi ol
Söyleyem ma'nîsini bilmiş ol

³⁰² Geniş bilgi için bk. M. Yaşar Kandemir, "Kâ'b el-Ahbâr", *DİA*, İstanbul, 2001, C.XXIV, s.1-3.

Ya'nî üçdür hîşâr-ı mü'min iy cân
Kim aña yol bulımaya şeytân

Birisi zıkr idesin Allâh'ı
Bağlayasın şeyâtîne râhı

Birisi hem okıyasın Kur'ân
Hoş hîşâr ola saña çün keyvân

Hışn-ı mü'min birisidür mescid
Varmağa eyle imdi cehd-ile cidd (2271-2276)

1.5.4.4. Hasan-ı Basrî

Tabiinden âlim ve zahit biri olarak tanınan Hasan-ı Basrî, yetmiş Bedir gazisi olmak üzere yüz yirmi sahabe ile görüşmüştür. İyi bir hatip ve etkili bir vaizdir. Hâkimâne sözleri ile zahitler, sufiler ve vaizler üzerinde etkili olmuş birisidir.³⁰³

Lediün-nâme'de ismi iki yerde zikredilir. İlk olarak, Hasan-ı Basrî'nin Râbia el-Adeviyye'ye evlilik teklifine³⁰⁴ telmihte bulunulmuştur:

Eger irmese Râbi'a Hasan'a
Hasan ol gün dimez idi nesne (956)

Hızır, Mansûr b. Ammar³⁰⁵'a ait bir nasihatten bahsetmeden önce, onun marifetteki olgunluğunu Hasan-ı Basrî'ye benzetir:

İbn-i 'Ammâr ya'nî ol Manşûr
Ne didi söyleyem kulağın ur

Ma'rifetde kemâl bulmuş-ıdı
Hasan-ı Basrî gibi tolmış-ıdı (4308-4309)

³⁰³ Süleyman Uludağ, "Hasan-ı Basrî", *DİA*, İstanbul, 1997, C.XVI, s. 291.

³⁰⁴ Hasan-ı Basrî'nin Râbia el-Adeviyye'ye evlilik teklifinde bulunduğu rivayet edilse de, Hasan-ı Basrî Râbia el-Adeviyye'den yetmiş yıl önce vefat ettiğinden böyle bir durumun olması mümkün değildir. Geniş bilgi için bk. Hülya Küçük-Semih Ceylan, "Râbia el-Adeviyye", *DİA*, C.XXXIV, s.380.

³⁰⁵ Geniş bilgi için bk. "Mansûr b. Ammar" başlığı, s.316.

1.5.5. Diğer Din Büyükleri

1.5.5.1.Ebû Hanife

Dört büyük mezhepten biri olan Hanefî mezhebinin imamıdır. *Ledûn-nâme*'de ismi Ebû Hanîfe (3998), İmâm-ı has (1173), âlem üstâdı (3368) ve İmâm-ı Nu'mân (3785) olarak geçmekte ve kendisinden birbirinden müstakil altı yerde bahsedilmektedir. Bunlardan ikisi Ebû Hanife'ye fikhî konuda yapılan müracaatla ilgilidir. Bu fikhî konulardan ilki Hz. Muhammed'in eşleriyle ilgili sorulan soruya verdiği cevaptır (3785-3787). Diğer konu ise eşiyle sorun yaşamış bir adamın, yaşadığı sorunun giderilmesi için Ebû Hanife'den fikhî bir çözüm istemesiyle ilgilidir (2189-2234). Eserin bir başka yerinde, namazın farzları hakkında bilgi verilirken Ebû Hanife'nin adından şöyle bahsedilir:

‘Avratuñ cümle cismidür ‘avreti
Yüzi ‘avret degül ne hoş şûret

Ayası dahı ‘avret olmadı
Şöyle buyurdı ‘âlem üstâdı

Hem ayakları dahı bilgil iy cân
‘Avret olmadı şöyle dir Nu‘mân

Câriye er gibidür aña bu dem
Arkası kırmı ‘avret anuñ hem (3367-3370)

Bu fikhî konular dışında, Ebû Hanife'nin ismi üç kıssada zikredilir. Bu kıssalardan birinde Ebû Hanife, mescitte kızıyla oturan bir Arap ile kızının haram-zede mi yoksa helal-zade mi olduğu konusunda sohbet eder (1123-1136). Bir başka kıssada ise Ebû Hanife, Behlûl-i Dâna'yı delidir diye taşıyan çocuklara uyarıda bulunur. Çocukların, "Sen nikâh kıyıp fetva verirsin, bu işe karışma!" cevabını vermesi üzerine Ebû Hanîfe, "Hayâ kalmayıp haram-zâdelerin çoğalmıştır." ifadesini beyan eder:

Sem‘ kııl iy Muẓaffer-i hem-râh
Diñle Behlûl'den iy nîkû-hâh

Taş üşürmişdi aña oğlanlar
Delüdü diyü taş urur anlar

Bû Hanîfe imâm-ı haş ol dem
Raḥmet-i Ḥaḳ'la cânı ola ḥürrem

Ḥaykıruban ḳaḳıdı şıbyâna
Neyledi size diyü dîvâne

Söze geldiler anda bes niçeler
Ne didiler semâ' it aña ḥaber

Didiler iy Ebû Hanîfe saña
Bu çağırmaḳ neden gelür Mellâ

Bu çıḡırmaḳ saña gerekdi iy cân
Şol ḥüküm üzre itdüñ anı 'ayân

Sen nikâḥa velîsin iy Mollâ
Bil icâzet virüpsin iy dâna

Lâ-cerem çoḡalup ḥarâm-zâde
Bu ḥayâ ḥırmenin virüp bâde

Bes ol oḡlanlar içün öyle cevâb
Bunda bir dürlü daḡı oldı ḥisâb (1171-1180)

Ledün-nâme'de Ebû Hanife hakkında anlatılan son kıssada, Ebû Hanife'nin kötü yazı yazan birine güzel yazı yazma hususundaki tavsiyesi anlatılır. Bu kıssada Ebû Hanife, güzel yazmanın hikmetinden şöyle bahseder: "Güzel yazıyla her türlü sır bilinir. Yazı doğru ve fasih olmalı ki aşkı çoḡaltsın. Güzel yazı gözün nurunu artırır." (3998-4005):

Dir İmâm aña ḥûb yazı yaz
Tâ okuyana biline her râz

Hem şafâ süre okusa ḥâ'nende
İtmeye kimse ḥaṭṭıña ḥande

Ḥûb ḥaṭṭ kim ola faşîḥ [ü] şaḥîḥ
Arturur aşḳ ol kelâm-ı melîḥ

Nûr-ı çeşm arturur ḥaṭṭ-ı ra'nâ
Böyle diyüp naşîḥat itdi aña (4001-4004)

1.5.5.2. İmâm-ı Şâfi‘î

Şâfi‘î mezhebinin imamı İmâm-ı Şâfi‘î, *Ledün-nâme*'de sadece bir yerde zikredilir. Burada, İmâm-ı Şâfi‘î'nin bir Arap ile karşılaşmasına ve konuşmasına yer verilir. İmâm-ı Şâfi‘î ile Arap'ın birbirlerine verdikleri cevaplar eser içerisinde, Arapça beyitler şeklinde yer almaktadır:

Bir hîkâyet de uşbu gelmişdür
Ol İmâm Şâfi‘î ne kılmışdur

Hâk rızâsı añaunla ola qarîn
Mescid-i Mekke'de idi ol hîn

İrdi katına bir ‘Arab ol dem
Okıdı uşbu beyti açup dem

ايها الملكي بالله افنتي
اذا اشد شوقي بالغتي كيف يصنع³⁰⁶

Ol ‘Arabî bu beyti çün okıdı
Şâfi‘î bes cevâbın aña didi

Rağiya’llâhü ‘anh ol ‘âlim
Uşbu beyti ne hoş dimiş nâzım

يداري هواه ثم يكتم سره
ويضير في كل الا مود ويخضع³⁰⁷

Böyle diyince Şâfi‘î tâzî
Yine bir beyt olur ser-âgâzî

فكيف يداري ولهوا قاتل الفتى
وفي كل عضو منه سم منفع³⁰⁸

Bes yine virdi Şâfi‘î de cevâb
Tıbb-ı şâfi nite buyurdı cevâb

اذا هوا الم يصير طول حنجره
فليس له شيء من الموت انفع³⁰⁹

(2048-2058)

³⁰⁶ Efendim! Allah aşkına bana fetva ver. Benim oğlana olan şevkim artınca nasıl olacak?

³⁰⁷ Nefsini okşar daha sonra sırrı gizler. Her işten korkar ve boyun eğer.

³⁰⁸ Nefis nasıl okşanır? Zira nefis oğlan katilidir. Onun her uzvu kırılıgandır.

³⁰⁹ Onun nefsi uzun bir hançer gibi olunca, ona ölümden daha faydalı bir şey yoktur.

1.5.5.3. Ahmet b. Hanbel

Hanbelî mezhebinin imamı Ahmet b. Hanbel'in adı, *Ledün-nâme*'de bir yerde geçmektedir. Hz. Muhammed'in hanımlarıyla ilgili Ebû Hanife'ye fikhî bir soru sorulmasının ardından, aynı sorunun Ahmed b. Hanbel'e yöneltildiğinden söz edilir:

Şordılar hem İmâm-ı Hanbel'den
‘İddet olur mı söylegil anı sen

Ol peyember havâtînine iy cân
‘İddet olur mı kııl beyân hemân

Yâhû olmaz mı eylegil takrîr
Söylegil bilelüm bu demler dir

Uşbu resme cevâb virdi İmâm
‘Ömr-i âhirdür aña ‘iddet-i tâm (3788-3791)

1.5.5.4. Salih b. Ahmed b. Hanbel

Ahmet b. Hanbel'in oğlu ve talebesidir. Ahmet b. Hanbel'in akait, hadis ve fıkıh alanındaki görüşlerinin günümüze ulaşmasında önemli role sahip olan kişilerden biridir.³¹⁰

Salih b. Ahmed b. Hanbel'in ismi sadece bir yerde anılır. Hızır ile Muzaffer, İmâm-ı Salih'in sohbetine katılır. Hızır o mecliste okunan bir ayetin faziletinden Muzaffer'e bahseder:

Meclis itmiş-idi İmâm Şâlih
Bil durur hâlka kim durur tâlih

İrüp ol meclise karâr itdüm
Ehl-i hâlet demin şikâr itdüm

Okıdı mukrî âyet-i Kur’ân
Uşbu âyet okındı anda hemân

وَجَزَاءِ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا³¹¹

Hızır gördüm yakîn irdi baña
Didi diñle ne direm imdi saña

³¹⁰ Geniş bilgi için bk. Ferhat Koca, "Sâlih b. Ahmed b. Hanbel", *DİA*, İstanbul, 1991, C. XXXVI, s. 26.

³¹¹ Şûra/40: Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür (ona denk bir cezadır).

Didi K ur' n'da uşbu  yet iy c n
C n derdine irürür derm n

Cümle  yetler içre bu  yet
Eyler  mm z-v r hoş h let

Seyyi'e i lese  bire bir olur
Hasen t ehli bire on bulur

(4052-4058)

2. Tasavvuf

Sof giymek, saf olmak, ilk safta bulunmak ve ash b-ı suffe gibi bir hayatı benimsemek anlamlarına gelen tasavvufun³¹² mahiyeti ile ilgili birçok g r    ne sürülmüştür.  ne sürülen görüşlerden biri de tasavvufun *"Hakk'ın hoşnutluğunu kazanmak ve ebedi saadete erişmek için nefisleri temizleme, ahl k  tasfiye, i  ve dışı tenv r, s ret ve s reti tezkiye h llerinden bahseden bir ilim"*³¹³ olarak tanımlanmasıdır.

Ledün-n me'nin tasavvufi y nden  ne çıkan en önemli özelliği ismidir. Ledün-n me terkiibindeki ledün kavramı tasavvuf  açıdan önemli bir yere sahiptir. Ledün ilmi³¹⁴ Allahu Te l  tarafından salih kullarına   retilen bir ilim³¹⁵ olup susarak ve yaşamakla öğrenilir.³¹⁶ Mutasavvıflar hadis, fıkıh ve kel m gibi ilimlere zahir ilimleri; tasavvufa da bütün ilmi adını verirler. Onlara göre naslardaki gizli manaları, ibadetlerin manev  ve ahlak  özünü, varlık ve olayların arkasındaki sırları açığa çıkararak bütün ilmidir.³¹⁷ Kehf Suresi'nde Hz. Musa ile Hızır'ın yolculuğunu anlatan kıssada³¹⁸ Hızır, tasavvuf çevresince olayların içyüzünü yani led nn  yönünü bilen bir konumdaydı. Hızır, ilm-i led nn ye mazhar olması yönüyle tasavvufta en üst mertebeyi, yani hakikati temsil etmektedir.³¹⁹

³¹² Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s.512.

³¹³ M ahir  z, **Tasavvuf, Mahiyeti, Büyükleri ve Tarikatler** (Haz. M. Ertuğrul Düzdağ), Kitabevi Yay.,  stanbul, 2000, s. 27.

³¹⁴ Geniş bilgi için bk. " lm-i Led nn " başlığı, s.25.

³¹⁵ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s.335.

³¹⁶ Cebecioğlu, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, s.307.

³¹⁷ Süleyman Uludağ, "B t n  lmi", **D A**,  stanbul, 1992, C.V, s.188.

³¹⁸ Geniş bilgi için bk. "Kur'an-ı Kerim'de Hızır" başlığı, s.5.

³¹⁹ Ocak, ** sl m-Türk  nan larında Hızır Yahut Hızır- lyas Kültü**, s.89. Ayrıca bk. "Tasavvuf Edebiyatında Hızır" başlığı, s.16.

Ledün-nâme, tasavvuf çevresinde önemli bir mürşid olarak kabul edilen Hızır ağzından anlatılmaktadır. Hızır, müridi Muzaffer ile bir yolculuğa çıkar. Muzaffer'in gerek doğrudan, gerekse karşılaştıkları hadiselerle ilgili sorduğu sorularına Hızır, ledünnî açıdan cevaplar verir. Hızır, anlattıklarını bilinen sebeplerle değil, arka plandaki sırları açığa çıkararak bâtinî yani ledünnî sebeplerle izah etmiştir. Örneğin, Hz. Eyyûb'un hastalığını, Hz. Eyyûb'un Hak Teâlâ'ya, "Ya Rab on iki bin dilim olsa da seni zikretsem!" duasıyla açıklar. Hz. Eyyûb bu şekilde dua ettikten sonra, Hak Teâlâ vücudunda on iki bin kurt peyda eder. Bu on iki bin kurt, Hak Teâlâ'yı zikretmeye başlar (1821-1832):

Ol bilüp lezzet-i semâ' u şafâ
Didi yâ Rab zebân eyle 'atâ

On iki biñ dil eylegil bahşîş
Zıkr idem aduñı sürüp teşvîş

On iki ide on iki biñ kurd
Eyledi gövdesini anuñ yurd

Bes düvâz deh hezâr tesbîh ol
Eyler idi bil anı merd-i kabûl

Cümle-i kerm dahı idüp tesbîh
Şanma ki anlar iderdi kâr-ı kabîh (1823-1827)

Eserin bir başka yerinde Hızır, Hz. Zekeriya'nın başının testere ile kesilişini, Hz. Zekeriya'nın, "Ya Rab dergâhına ayak başmak uzaktır. Başım üstünde sana varacak bir yol olsa!" duasıyla açıklamaktadır. Hızır, Hz. Zekeriya'nın bu duayı ettikten sonra bin dişli bıçkı ile başını kestiklerini, bunun böyle olmasını kendisinin istediğini beyân etmektedir (1833-1852):

Zekeriyyâ nebî 'aleyhi's-selâm
Nâliş idüp didi iy Rabbü'l-enâm

Der-gehüñe ayak başmak iy Hâk
Şöyle bildüm degül durur elyak

Baş üzre gerek ki sürem râh
Zekeriyyâ bu resme dir ân-gâh

Ol zamân biñ ayaklu bıçguyı
Çekdiler başı üzre kayguyı

Dildi başını erre şad pâre
Ol bunı istedi ki öyle ola (1834-1839)

Sonuç itibariyle *Ledün-nâme*'nin tasavvufî açıdan en önemli özelliği, muhtevasında barındırdığı olayların ve konuların çoğunlukla ledünnî açıdan değerlendirilmiş ve izah edilmiş olması diyebiliriz. Eserin genelinde bu durum hâkimdir. Bunun dışında, tasavvufî kavramlara az değinildiği görülmektedir. Mutasavvıf şairlerimizce manzumelerde çok sık işlenen tasavvufî kavramlar, *Ledün-nâme*'de pek yer almaz. Ancak, tasavvufla ilgili birçok kavram işlenmiş; özellikle ilk dönem tasavvufçuların isimleri ve menkıbeleri çokça zikredilmiştir. Eserin genelinde tespit edebildiğimiz tasavvufî kavramlar ve isimleri zikredilen mutasavvıflar, açılan başlıklar altında incelenecektir.

2.1. Tasavvufî Kavramlar

2.1.1. Arif

Arapçada bilen, vâkıf olan, kavrayışı mükemmel, irfan ve marifet manalarına gelen arif kelimesi tasavvufta; Allahu Teâlâ'nın kendi zatını, sıfatlarını, isimlerini ve fiillerini müşahede ettirdiği kimse için kullanılır.³²⁰ Müşahede ettiği bilgiye marifet denilmektedir. Ancak arifin bilmesi, âlimin bilmesinden farklıdır. Âlim, ilmi tahsil ve çalışma yoluyla elde ederken arif ilme, ilham ve hâl ile ulaşır. Arifin ulaştığı bu bilgiye irfan denir.³²¹

Ledün-nâme'de arif kavramına çok sık yer verilmiştir. Hızır, bazı konuların anlaşılması için arif olunması gerektiğini şöyle vurgular: "Kimseye kısmetinde başkası yoktur, bunu ancak arif anlar (1213). Semanın ne olduğu da ancak arif anlar, arif olmayınca bilinmez (3907-3908). Dört halifenin adı Tevrat'ta yer almaktadır, bu sırrı ancak arif olan anlar." (4717)

³²⁰ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.52.

³²¹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.60.

Hızır, Bâyezîd-i Bistâmî'nin³²² arifin vasıflarına dair beyan ettiklerini nakleder. Arifin kim olduğu sorusuna Bâyezîd-i Bistâmî, "Arif, şeytanın arayıp da bir türlü bulmadığı kimsedir. Şeytan her yere bakar ama onu bulamaz. Çünkü arif, mak'ad-ı sıdkta oturmaktadır. Hakk'a vasıl olanlara şeytan bulaşamaz." cevabını verir:

Didiler 'ârîfî beyân eyle
Kim durur bu zamân 'ayân eyle (1065)

'Ârif oldur taleb kılup şeytân
Bulmaya isteyüp cihânda iy cân (1067)

Çandedür 'ârife diseñ mesken
Mağ'ad-ı şıdkda durur bilesin

323 فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ

Hakk'a vâsıl olanlara şeytân
Çande bulışısardur aña 'ayân (1071-1072)

Hızır, Mansûr b. Ammâr'ın³²⁴ arif hakkında ifade ettiklerini nakleder (4307-4325). Buna göre; Mansûr, arifin üç nefesi olduğunu belirtir. Nefesinin biri dünyaya aittir, burada eşi ve çocuklarıyla beraberdir. Biri cennete aittir, burada huri ve gılmanlarla beraberdir. Nefesinin biri de kabre aittir, burada ameliyle beraberdir:

Ol ki dünyâda müşterekdür ol
Söyleyem biline fûrû' [u] uşûl

Halk-ıla ihtilâtdur bilgil
Zen ü ferzend birle iy 'âkil

Nefesi kim behiştüdür mensûb
Ol dağı müşterekledür mergûb

Ya'nî hûrân birle gılmânı
Şoñbet ide anlaruñ-ıla cânı

Ol biri kim meyândur nefesi
Gûr içre işit n'olur hevesi (4314-4318)

³²² Bâyezîd-i Bistâmî hakkında bk. "Bâyezîd-i Bistâmî" başlığı, s.310.

³²³ Kamer/55: Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler.

³²⁴ Mansûr b. Ammâr hakkında bk. "Mansûr b. Ammâr" başlığı, s.316.

‘Ameli neyise muşâhibi ol
Anuñ ile olur o dem meşgûl (4320)

Hızır, Mansûr-ı Ammâr'ın bu konudaki düşüncelerini aktarmaya devam eder (4326-4352). Mansûr-ı Ammâr; arifi su, rüzgâr, toprak ve ateşe benzetmektedir. Arif, suya benzediği için daima mütevazidir. Arif, rüzgâra benzediği için marifetiyle bütün kabahati giderir; fenalık ve fesatlık kokularını yok eder. Arif, toprağa benzediği için kendisine taat tohumları ekilir; gözü tok olur. Zamanı, marifetle şeyda olur. Can tarlasına bir tohum saçılır, yetmiş dane alınır. Arif, ateşe benzediği için cehalet odununu yakar; ilim ile canı olgunlaştırır. Nefsin kötülüklerini yakıp kalpteki kaygıları yok eder:

Âba beñzedügi budur ‘ârif
Dâyim alçaklığa özi şârif (4331)

Bâd-ı ‘ârif dahı nedür gûş it
Ol nesîm-i sebâ gibi hoş it (4334)

Ma‘rifetle götür kabâhat hep
Nitekim hoş hevâ şafâya sebep (4336)

Giderür bûyhâ-yı fışk u fesâd
Ma‘rifet oldı şöyle bil çün bâd (4339)

‘Ârif-i hâki dahı añla yakîn
Zer‘ cânda eker şafâyı hemîn

Tuħm-ı tâ‘atle bulur istignâ
Ma‘rifetle olur demi şeydâ (4341-4343)

Birine yitmiş ola dâne
Berekât ire tarla-i câna (4344)

‘Ârif-i hâki çünki bildüñ iy cân
‘Ârif-i âteşi de añla ‘ayân

Hîzem-i cehli ide hâkister
‘İlm-ile puhte kıla cân u ciger

Yağa nefsüñ habâsetin dersü
Komaya dilde zerrece kaygu (4346-4348)

2.1.2. Aşk

Arapça sarmaşık anlamına gelen ‘aşeka’ kelimesiyle aynı kökten geldiği rivayet edilmektedir. Sarmaşığın, ağacı kuşatıp suyunu emerek onu kurutması ile aşka düşer olmuş aşkın sararıp solması arasında ilişki kurulur. Aşk, âşkın şiddetli sevgisinden dolayı onu sarartıp soldurur.³²⁵ Aşk, iki farklı şekilde tanımlanır. İlk olarak aşk, bir kadın göz önünde bulundurularak zevkî ve cinsî cazibe ön planda tutulmak suretiyle oluşur. Maddî olan bu aşkın platonik ve hayalî olan hâlleri de vardır. Şairlerin aşkı böyledir. Bu aşk genelde mecazîdir. Aşkın ikinci ve hakiki olanı ise Allah aşkıdır.³²⁶ İlâhî aşk olarak da bilinen bu aşk, gerçektir.³²⁷

Hızır, ilâhî aşk kavramını eserde sıklıkla dile getirir. Eserin bir yerinde Hızır, müridi olan Muzaffer'e kendisinin Hak aşkı için şeydâ olduğunu anlatır:

Didi Hızır iy Muzaffer-i deryâ
‘Aşk-ı Hak-ıçün olmuşam şeydâ (39)

Hızır; kalpte sadece ilâhî aşkın bulunması gerektiğini, Hak Teâlâ'dan gayrısına duyulan aşkın salih kullar için tehlike oluşturacağını vurgulamak için Hz. Yakup'un gözlerini kaybetmesini örnek verir ve bu konuyla ilgili şöyle bir kıssa anlatır: "Hz. Yusuf, Hz. Yakup'un gözlerinin açılması için şöyle der: '*Şu benim gömleğimi götürün de onu babamın yüzüne koyun, gözleri görececek duruma gelir.*'³²⁸ Hz. Yusuf'a, gömleği neden gözlerine değil de yüzüne sürmesini istediğini sorarlar. Hz. Yusuf, 'Babam aşkı iki yere sarf etti, gözleri sadece bir yüzü gördü.' diye cevap verir. Hızır bu kıssadan sonra, 'Hak cemaline her zaman nazır ol! Hz. Yakup'un nazarı, Hz. Yusuf'a olduğu için gözlerini kaybetmiştir (1041-1061).' nasihatini yapar.":

اِدْ هُبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَالْقُوْهُ عَلَى وَجْهِ اَبِي يَاتِ بِصِيْرًا

Tâ ki gözi açıla rûşen ola
Hüzn evinden çıkup halâş bula

³²⁵ Süleyman Uludağ, “Aşk”, **DİA**, İstanbul, 1991, C.IV, s. 10-11.

³²⁶ Cebecioğlu, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, s. 65.

³²⁷ Cebecioğlu, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, s. 65.

³²⁸ Yûsuf/93.

Yüzi üstine kıya pîrehenüm
Gözi açıla himmetümle benüm

Didiler nişe sürmeye gözine
Emr kılduñ ki kıoyalar yüzine

Didi çeşmiyiçün 'itâbum var
'Aşk-ı çeşm ile ıztırâbum var (1044-1047)

'Aşk-ı bes iki yire şarf itdi
Çeşmi bir yüze dañı zarf itdi (1054)

Hak cemâline dâyim ol nâzır
Gayra bakma gel imdi ol hâzır

Yûsuf'a kılduğıyiçün nazarı
Çeşm-i Ya'kûb'uñ irdi bil zarar (1058-1059)

Hızır, aşk ateşiyle yanmayı bazı beyitlerde vurgulamıştır (4349/4408/5427).
Dervişlerin faziletlerinden bahsederken (1528-1548) onların aşk ateşiyle yanıp derde
müptela olduklarını söyler:

Hem 'ataş ehlidür bular yanmış
'Aşk-ıla şevk-i derde boyanmış (1541)

Hızır müridi Muzaffer'e, beşerî aşktan ilâhî aşka geçişi anlatır. Bunu
anlatmaya, kadınların gözlerini öpmenin sakıncalarından bahsederek şöyle anlatmaya
başlar: "Kişi sevdiğinin gözünü öperse göz yumulur. Göz yummak ise ayrılık getirir.
Yumulan göz sevdiğini görmez. Aşk eri de böyledir, gönül gözü her zaman açık
olmalı ki Hak Teâlâ'nın nuruyla dolu olsun. Basîr olan Hak Teâlâ'ya gönül gözünün
açıklığıyla ulaşılır." (1001-1016):

İy Muzaffer zenân dirler kim
Çeşm-bûs eylemek nedür tâ kim

Gözi öpmek revâ degüldür key
Ayrılık gösterür didi her şey

Bu meşeldür zenân içinde yakîn
Ayrılık gösterür dir aña hemîn (1002-1004)

Çün gözin öpe yârinüñ bir yâr
Yârinüñ gözi yumılur nâ-çâr

Yumılan göz nite göre dîdâr
Ac gönül çeşmin iy nigû-girdâr

Komağıl çeşm-i cânı pûşîde
Nûr-ı Hâk-ile tola tâ dîde

‘Âşıkun çeşmi yumılacak iy cân
Dûr olur ma‘şûkıñdan añla ‘ayân (1007-1010)

Dâyimâ ‘aşk eri gözi açuk
Olmasa nite görine ma‘şûk

Çeşmüñi aç gözle ol yârı
Yummağıl tâ kim irmeye târı (1012-1013)

Ol Başîre başâret-ile eriş
Görmege ol cemâli turma düriş (1015)

2.1.3. Celal

Mana itibariyle büyük ve ululuğu ifade eden celâl kelimesi, Allâh Teâlâ'nın gazabı ile tecelli etmesini ifade etmektedir. Hızır; Celâl ismini, anlattığı kıssalarda ve yaptığı nasihatlerde anlatımın önemini vurgulamak ve anlatılmak isteneni daha etkili kılmak için genellikle, "Hak Teâlâ'nın izzeti ve celâli hakkı için" ifadesi içinde kullanmıştır:

Didi ol ‘izzet-i celâl hakkı
Mâl alur kişi olsa merd-i şakî (1725)

Bil ki ‘izz ü celâlinüñ hakkı
Ne la‘îndür ki-ire bilîs-i şakî (1772)

Hâk celâli hakkı işit ne direm
‘Ömer’i kim sever olur ekrem (4454)

İy Kelîm'üm celâletüm hakkı
Benden eylese ol la‘în dağkı (4511)

Ol Hâk'ün ‘izzet ü celâleti-çün
Bunlaruñ tek yaratmadı Bî-çün (5281)

2.1.4. Cemal

Kelime olarak güzellik anlamına gelen cemal, tasavvufta âşığın ısrarlı rağbeti ve isteği üzerine maşukun kemalleri izhar etmesidir.³²⁹ Tasavvufî manada ise şu şekildedir: “*Cemâl, Allâh'ın müşâhede-i ilmiyye olarak, kendi zâtında ilk müşâhede ettiği ezeli bir sıfatıdır. O, müşâhede-i ayniyye olarak yarattıklarında bu sıfatı görmek diledi; bunun üzerine ayna gibi kendi cemâlinin aynını görmek üzere âlemi yarattı.*”³³⁰

Ledün-nâme'de Hızır; maldan zekâtı çıkarmayı, her zaman ibadetle meşgul olmayı nasihat eder. Böylece Hak cemalini görmenin mümkün olacağını ifade eder:

Çıkarasın zekâtı mâlîñdan
Tañrı hoşnûd ola hâliñden

Nefsüñi hem ‘ibâdete süresin
Hak Te‘âlâ cemâlini göresin (719-720)

Hızır, âşığın maşukunu ancak göz açıklığıyla müşahade edebileceğini söyler. Aşk erinin gözü her zaman açık olmalı ki sevgilinin cemalini görebilsin. Basîr ismiyle her şeyi gören Hak Teâlâ'nın cemalini görebilmek için âşığın gönül gözü açık olmalıdır. Âşık, Hak cemalini müşahade etmek için gayret etmelidir:

Dâyimâ ‘aşk eri gözi açık
Olmasa nite görine ma‘şûk (1012)

Ol Başîr'e başâret-ile eriş
Görmege ol cemâli tırma düriş

Hak cemâline çeşmüñ ola küşâd
Vir şalavât Muhammed'e ol şâd (1015-1016)

Hızır, Hz. Yusuf kıssasından bahsederken Hz. Yakup'un, nazarını Hak Teâlâ'nın cemaliyle birlikte Hz. Yusuf'a da çevirdiği için gözlerini kaybettiğini ifade eder. Sonunda; her zaman Hak Teâlâ'nın cemaline nazır olunmasını, O'ndan gayrisine nazar edilmemesi gerektiğini nasihat eder:

³²⁹ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.116.

³³⁰ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.123.

‘Aşkî bes iki yire şarf itdi
Çeşmi bir yüze dahî zarf itdi

Kör oldı anuñ-içün Ya‘kûb
Hüzn evine özi olup mensûb (1054-1055)

Hak cemâline dâym ol nâzır
Gayra bakma gel imdi ol hâzır

Yûsuf'a kıldığıyîçün nazarı
Çeşm-i Ya‘kûb'uñ irdi bil zararı (1058-1059)

2.1.5. Çile

Çile, dervişin şeyh nezaretinde karanlık bir hücrede yalnız başına kır gün süreyle az uyumak, az yemek, az içmek ve sürekli ibadetle meşgul olmasıdır.³³¹ *Ledün-nâme*'de çile bahsine değinilmiştir (4022-4050). Muzaffer, mürşidi Hızır'dan çile için icazet ister. Hızır, Muzaffer'e bunu tavsiye etmez. Ona, "Çile sünnettir. Bir faziletten ötürü farzları terk edeceksen, çileye girme." cevabını verir. Ardından Hızır onu, bir mağarada çileye girip de bitkin ve hasta düşen bir gencin yanına götürür. Çileye giren gencin bitkin ve hasta düşmesinden farz ibadetlerini yerine getiremediklerini müşahade ederler. Bunun üzerine Muzaffer, çileye giremeyeceğini söyler:

Didi çille saña degül hâcet
Zîrâ ki çille oldı bil sünnet

Bir fazîletden ötri biñ farzı
İtmegil saña eyledüm ‘arzı (4024-4025)

Çıkuban ol mağâradan gitdük
Âhîri bir harâbeye irdük

Bir yigit anda hufte vü bîmâr
Derd ü renc ile vakti olmış zâr

Başı katında oturur bir pîr
Hızır ol pîre anda diñle ne dir (4029-4031)

Niçe gündür bu olalı bîmâr
Nesisin sen bu demde kıl ızhâr

³³¹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.146.

Didi ben atası men iy sâ'il
Hastalık irdi buña el-hâşıl

Üş sekiz gün durur özin bilmez
Orucın tutamaz namâz kılmaz

Farza yitmez güci ki ide edâ
Farz kılmaza kande sünnet ide

Hızır'a didi Muzaffer anda yakîn
Çille'i bicerimezem bu hîn (4033-4037)

Muzaffer, Hızır'a çilenin kaç türlü olduğunu sorar. Hızır, çileye girmenin iki türlü olduğunu söyler ve bu durumu şöyle izah eder: "Birincisi, bir şeyhe bağlanıp onun nezaretinde halk içinde yapılan çiledir. Ancak çilenin halk önünde yapılmaması gerekir. İkinci çilede ise halktan uzak, her zaman Hak Teâlâ'ya yakın olma vardır. Böylece çile-i vahdete ulaşılır. Bu çilede az yemek yiyip ibadetle meşgul olunur, böylece Hak Teâlâ'ya vasıl olunur.":

Hızır'a didüm ki çille kaç dürlü
Söyle bu dem bilem sen iy ulu

Didi bu çille halk içinde ki var
Şeyhler yordamınca iy hüş-yâr

Cümlesi oldı çille-i bid'at
Şeyhler bu işe kılop ragbet

Şer'de Hâk buyurdu az-ı ta'âm
Halk-ıla eyleme öñinde kelâm

Halkı ko Hâlik ile ol dâyim
Çille-i vahdete iriş tâ kim

Az yemek oldı çilleden makşûd
İr 'ibâdet demine bul ma'bûd (4045-4050)

2.1.6. Derviş

Farsça fakir, dilenci, dünyadan yüz çeviren, kendini Allahu Teâlâ'ya veren kişi anlamlarına gelen derviş kelimesi tasavvufî manada bir mürşidin bey'atı ve

terbiyesi altında bulunan kimse demektir.³³² Derviş ve dervîşî kelimeleri, tasavvufun ilk döneminde zâhid, zühd, sûfî ve tasavvuf kelimelerini ifade etmek üzere Arapçadaki fakîr ve fakr kelimelerinin yerine kullanılmış; zaman içerisinde daha farklı ve daha geniş bir muhteva özelliğine sahip olmuştur. İlk dönem zâhid ve sûfiler, fakra ve fakire büyük değer vermişler; hatta bazıları bu konuya ayrı bölüm ayırıp bu konunun önemini vurgulamışlardır.³³³ Yoksulluk anlamına gelen "fakr" ile Allahu Teâlâ'ya her zaman muhtaç olma anlamına gelen "fakrî" birleştirilerek bu durumu kendi meslekleri ve gayeleri hâline getirmişlerdir.³³⁴

İlk zâhid ve sûfilerden *Ledün-nâme*'de sıklıkla bahseden³³⁵ Hızır; derviş, fakr ve fakir kelimelerini beyitlerde bu doğrultuda işlemiş, dervîşliği fakirlik olarak görmüştür. Fakr, fakr ve derviş kelimelerini çok sık zikretmiş; fakirlik konusuna geniş yer ayırmıştır (1454-1557). Kimi yerde fakir kelimesi yerine derviş kullanmıştır:

Dünye tertîbine bilgil 'uqbâ
Beñzemez şöyle bilgil imdi ebâ

Anda dervîş ü baydur yeksân
Olmaz ol yerde hayr-ıla ihsân (809-810)

Hızır, dervişlerin korunması ve gözetilmesini beyitlerde çokça işlemiştir. Sultanların dervişleri sevmesi gerektiğini, sevmezse sultanların zalim olduğunu belirtir. Cebrail'in nazar etmediği evleri anlatırken (5121-5158) bu evlerden birinin de, kapısına dilenmek için gelen dervîşin kovulduğu ev olduğunu ifade eder:

Huş-dil ol gözle râh-ı dervîşi
Tâ ki görmeye cân teşvîşi (1634)

Şeh ki dervîşi sevdi sultândur
Sevmese zulm ehli nâ-dândur

Şâh-iseñ eyle dervîşe ta'zîm
Böyle didi kelâm içinde hakîm (1229-1230)

³³² Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.159-160.

³³³ Tahsin Yazıcı, "Derviş", *DİA*, İstanbul, 1994, C.IX, s.188.

³³⁴ Süleyman Uludağ, "Fakr", *DİA*, İstanbul, 1995, C.XII, s.133

³³⁵ Geniş bilgi için bk. "Tasavvuf Büyükleri" başlığı, s.310.

Yâhû dervîş irişe ol eve bes
Açalar ol fakîre hor nefes

Ol kapudan gide fakîr maîrûm
Bir para nân vermeye ol şûm

Anlaruñ gibi hâneye rahmet
Olamaz şöyle bil irer âfet (5135-5137)

Hızır'ın, ilk dönem sûfilerinde olduğu gibi dervişi fakir kimse olarak tanımladığını belirtmiştik. Hz. Muhammed'in "*Fakirlik övüncümdür*.³³⁶" hadisine beyitlerde telmih ve iktibas yoluyla sık sık yer vererek fakirlerin yani dervişlerin, Hakk'a yakın bir makamda bulunduklarını ifade eder, bu yolda olmayla ilgili tavsiyede bulunur:

Fakr ehlini gözle bul derecât
Vir Muhammed revânına şalavât (1000)

Bil ki *el-fakru fahrî* didi Resûl
Sen dağı fakri eyle imdi kabûl (1484)

Hem mesâkîn olur Huzâ'ya karîb
Fakr u miskînlige sür imdi habîb (1492)

Fahr idicek Resûl ol hâle
Sende sür ol yola gözi ala (1493)

Fakr fahrûm didi Resûlu'llâh
Sen de fakre düriş bulasın câh (1556)

2.1.7. Gayb Erenleri, Kutub

Gayb erenleri göze görünmeyen velîlerdir. Üçler, yediler, kırklar ve abdallar gibi isimlerle adlandırılan velîler vardır ki gâibtirler, göze görünmezler. Kısa zamanda uzun mesafeler kat ederler.³³⁷

Ledün-nâme'de gayb erenleri, Hızır ile Muzaffer'in Kûh-ı Lübnân'da cuma namazını edâ etmeleriyle ilgili anlatılan bir kıssada zikredilmektedir (2366-2448). Bu kıssanın giriş kısmında Hızır; yeryüzünde cuma namazı kılacak yer olmadığını,

³³⁶ Hadis: "Fakirlik övüncümdür." Aclûnî, **a.g.e.**, C.II, s.87.

³³⁷ Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, s.202.

bundan dolayı Kûh-ı Lübnân'a gayb erenleri ile cuma namazı kılmak için gideceğini söyler. Hızır, oraya uluların bir mescit yaptırdığını; yedilerin, kırıkların, yüzlerin namaz için oraya geldiğini bildirir. Hızır'la birlikte Kûh-ı Lübnân'a giden Muzaffer, orada gördüğü manzaranın tasvirini yapar. Muzaffer, oraya kimi yerden kimi havadan toplu bir şekilde erenlerin geldiğini, Hızır'ın her geleni kendisine tanıttığını anlatır:

Gözüm açdum o yirde bulundum
Kûh-ı Lübnân'da ol zamân kondum

Gördüm anda eren gürûh gürûh
Her taraftan gelürdi bişkûh

Kim havâdan kimisi yirden irüp
Kûh-ı Lübnân'a cümlesi derilüp

Gelen oturdı ol zamân şaf şâf
Şöyle kim kimse idemez evşâf

Her gelen kim durur baña itdi beyân
Her ne söz söylenildi oldu 'ayân (2387-2391)

Kutub kelimesi sözlükte değirmen mili, eksen demiri, eksen, bir topluluğun idarecisi anlamlarına gelmektedir. Tasavvufta ise velîler zümresinin başındaki en üst kişi, dünyanın ve âlemin manevî idarecisi olduğuna inanılan en büyük velî anlamında kullanılmıştır. Kutbun bulunduğu makama kutbiyyet denilmiştir. Ayrıca kutbun idaresi altında bulunduğu inanılan çeşitli velî topluluklarının her birinin başında bulunan kişiye de kutub adı verilir.³³⁸

Kutub kelimesi *Ledün-nâme*'de, yukarıda bahsedilen kıssada zikredilmiştir. Bu kıssada Hızır'la Muzaffer, Kûh-ı Lübnân'a cuma namazı edâ etmek için manevî bir seyahat gerçekleştirir. Burada Muzaffer'e, kutbiyyet makamı verilir. Muzaffer, kutb-ı âlemin yerine geçip orada bulunan erenler topluluğuna cuma namazı kıldırarak bu makama ulaşır. Hızır, kılınan cuma namazının ardından Muzaffer ile kutb-ı âlemi tanıştıır. Muzaffer ile kutb-ı âlem arasında bir konuşma geçer. Bu konuşmada kutub, Muzaffer'e, "Cümle varlığı terk et. Din ve imanını muhafaza et!" nasihatini yapar. Muzaffer, kutb-ı âlemden kendisine biraz daha nasihat etmesini ister. Kutub ona,

³³⁸ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.325-326.

"Hocan Hızır'dır. Hiçbir nasihat onun nasihati gibi olmaz. Biz onun katında nasihat edemeyiz." cevabını verir. Bunun üzerine Muzaffer, kutb-ı âlemden, her zaman onlarla birlikte olmak ve onun sözlerinden haberdar olmak için izin ister. Kutb-ı âlem Muzaffer'e, "Biz kimiz ki Hızır katında söz söyleriz. O bizim hocamız ve biz her zaman onun hizmetindeyiz. Sen her zaman onun hizmetindesin. Dünya onun nasihatiyle ayakta duruyor." cevabını verir. Bu cevabın ardından Muzaffer, kutb-ı âlemin bir anda ortadan kaybolduğunu bildirir:

Dest-bûs eyleyüp Muzaffer iy cân
Diledi kûtb elin öpdi hemân

Ėomadı kûtb didi terk it var
Cümle varlığı tâ olasın yâr

Dağı dir şakla dîn ü îmânũ
Rağmet-i ĖaĖ'la zeyn ola cânũ

Ėûtb didüm ki bağa pend eyle
Pendüñi uşbu cânâ ėend eyle

Ėûtb didü ki Ėızır ĖocaĖ ola
Şanma kim pend ü nuşına dek ola

Biz ėatında anuñ ne pend idevüz
Söyleyüp nuş u pendi ėend idevüz

Dir Muzaffer dürüst söylersin
Ėızır-ı Ėaşşı ki ta'rif eylersin

Lîk sizden icâzet istermen
Kim sizünle sürem hemîşe zemen

Sizleri dâyimâ görem bârî
Sözlerünle sürem bu edvârı

Ėûtb dir biz kim olavuz bu zamân
Ėızır ėatında söz diyevüz iy cân

Olmuşuz cümle Ėızır'a Ėizmet-kâr
Ėâ'cemüz ol durur bizüm hey yâr

Sen anuñ Ėizmetindesin dâyim
Pendi birle cihân durur ėâyim

Nîk-baht olasin iy Muzaffer-i fer
Tâ cihân içre aduñ añıla er

Böyle diyüben anda kûtb-ı cihân
Âşikâr iken oldı def'î nihân (2433-2446)

2.1.8. Gönül

Gönül, dilimizde kalp kelimesinin karşılığı olan bir kavramdır. Tasavvufi düşüncenin en önemli mevzularından biridir. Tasavvufi anlamda gönül; ilâhî hitabın mahalli ve muhatabı, marifet ve irfanın kaynağı, keşf ve ilham mahalli, tecelli aynası, Allah'ın isim ve sıfatlarının en mükemmel şekilde tecelli ettiği yer, ilâhî genişlik mahalli, Allah'ın evi anlamlarına gelmektedir.³³⁹

Ledün-nâme'de kalp (2737) ve dil (5034) olarak da birçok yerde zikredilmiştir. Gönül, çok önemli yer olarak görülmüştür. Hızır, Hak Teâlâ'nın gönülde tecelli ettiğini vurgular (2737). Hızır, gönül incitilmemesi konusuna dikkat çeker ve bununla ilgili olarak bir aslan ile ihtiyar bir adam arasında dostluk muhtevalı bir kıssa (1589-1635) anlatır. Bu kıssanın sonucunda, dil ile bir Müslüman'ın incitilmemesi ile ilgili şöyle ana fikir verir: "Bir gönlü inciten Hak Teâlâ'yı incitmiş gibi olur. Hak Teâlâ gönüldedir. Bundan dolayı bir mümini inciten Kâbe'yi yıkmış gibidir.":

Dille incitme her Müselmânı
Kim dil-âzâr olursa bil anı

Hakk'ı âzârlamış olur el-hak
Bil kim ol la'nete olur elyak

Dil-i pâk ol ki bulasın rahmet
Gönül incitme yahşi ola hâlet (1631-1633)

İnciden bir fakîr mü'mini bil
Gayr-ı Hak üzre olmağıl gâfil

Şan kim ol yıkdı Mekketu'llâh'ı
Beyt-i ma'mûrı dağı va'llâhi (1475-1476)

Hızır, kalbin temiz olması gerektiği ile ilgili nasihatini birçok beyitte dile getirir:

³³⁹ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.296-297.

Hâlişu'l-kalb olursañ olduñ hâş
Şıdk [u] ihlâş birle hâşşu'l-hâş (1547)

Hâlişu'l-kalb olup sürevüz râh
Diyevüz lâ ilâhe illa'llâh (1776)

Ço nifâkı çü hâlişu'l-kalb ol
Saña yâr ola hubb-ı mühr-i Resûl (3002)

Hızır, "*Hâl-i rikkatte duayı ganimet bilin.*³⁴⁰" kudsî hadisine beyit arasında yer verir, duanın kalpten yapılması gerektiğini belirtir (4006-4021). Hızır, aynı konu içerisinde "*Ben kalbi kırıklarla beraberim.*³⁴¹" kudsî hadisine beyit arasında yer verir. Hak Teâlâ'ya kalpten yol olduğunu, Hak Teâlâ'nın incinmiş gönüllerde tecelli ettiğini ifade eder:

Hızır dir kalbüñ olmasa hâzır
Ol du'â hiç qabûl olmaz dir

Müstecâbü'd-du'â gönülden olur
Kalbden ol Huzâ'ya yol bulunur

Dil turağı durur Hâkuñ iy cân
Gönli sınık gerek durur mihmân (4014-4016)

Hızır eserde, Şeyh Şiblî ile şeytan arasında geçen bir kısas nakleder (1745-1777). Bu kıssada Şiblî, şeytanı görmeyi çok ister. Şeytan ona bir anda görünür. Şiblî, şeytana "Velilerin gönüllerine girebilir misin?" diye sorar. Şeytan, "Veliler semâ yaparken gönüllerinden feragat ederler, böylece ben onların gönüllerine girerim." der ve kaybolur. Bu duruma çok üzölen Şiblî mescide gider ve orada bulunanlara durumu anlatır. Orada oturan gençlerden biri, "Lanetlenmiş şeytanın sözüne inanma, ne söylerse söylesin sözünü kendine yakın görme. Hücre-i hasa giremez." diyerek şeytanın velilerin gönlüne giremeyeceğini söyler:

Sordı şeyh iblîse ki söyle baña
Evliyâlarla hâletün kim aña

³⁴⁰ Râmûzu'l- ehâdîs, 75.

³⁴¹ Ebu Nuaym, *Hilye*, II, 364.

Bir vakit ola mı ki azdurasın
Her biri gönline nite giresin (1753-1754)

Didi bir vakt buluram ben râh
Kim semâ' ider olalar ân-gâh

Ellerinden gönül ferâgat ola
Kendüler cân ilinde râşıt ola

Def'î gönüllerinde bulunuram
Çün serây ele girdi baña o dem (1756-1758)

Gerçi bîgânedür bilîs-i la'în
Kılmağıl sözine anuñ bu hîn

Her ne dilerse söylesün iblîs
Sen anuñ sözün itme cânâ enîs (1770-1771)

Kim gele gire hücre-i hâşşa
Giremez tutmasun diluñ tâsa (1774)

2.1.9. Lâ-mekân

Mutlak zât olan Allahu Teâlâ, zamandan ve mekândan münezzehtir. O'nun bir mekâna mukayyed olması mümkün değildir. Ancak, isim ve sıfatlarıyla görülebilmektedir.³⁴² *Ledün-nâme*'de lâ-mekân kavramı, Hz. Muhammed'in Mirâç mucizesiyle ilişkilendirilmiştir. Hızır, ulu bir zâtın sohbetine katılır ve bu sohbette dinlediklerini nakleder. Bu sohbette o zât, Hz. Muhammed'in Miraca yükselip lâ-mekâna ulaştığını anlatır. Hızır, bu ifadeleri naklettikten sonra bu sohbette dinlediklerini onaylar ve konuyla ilgili benzer ifadeler beyan eder. Muzaffer'e yaptığı nasihatte, Hz. Muhammed'in Miraca çıkmasıyla lâ-mekâna ulaştığını, orada Hak Teâlâ'ya hacetini arz edip dua ettiğini ifade eder:

Hiri şehrinde bir ulu dânâ
Meclis eyledi söyledi zîbâ

Didi kim ol Muhammed-i muhtâr
Şol yire irdi ki lâ-mekândı iy yâr

Söze geldi bes anda bir sâyıl
Lâ-mekânda nit'ola dir dâhil

³⁴² Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.391.

Lâ-mekâna irdi vardı buldı yakîn
Böylece bil k'olasın ehl-i yakîn

Lâ-mekâna Muḥammed irdi revâ
Münkirüñ ḥâleti durur rüsvâ (1189-1193)

Hızır dir iy Muẓaffer-i deryâ
Söz diyem diñle sem'-i dil be-guşâ

Ol Ḥabîb-i Ḥuzâ 'aleyhi's-selâm
Sürdi Mi'râca irdi nîkû-nâm

Lâ-mekânda kılup münâcâtı
Anda 'arz itdi cümle ḥâcâtı (1200-1202)

2.1.10. Nefs

Ruh, akıl, insan bedeni, ceset, arzu, bir şeyin cevheri, kötü göz gibi anlamlara gelen nefis kavramı tasavvufî olarak kendisinde irâdî hareket, his ve hayal kuvveti bulunan latîf buharlı bir cevher anlamına gelmektedir. İnsana her zaman kötülüğü emreden manasında anlaşılabilceği gibi, Allahu Teâlâ tarafından insana üflenen rûh-i Rahmânî, ilâhî ben anlamında da kullanılmıştır.³⁴³

Nefs kavramı *Ledûn-nâme*'de kimi yerde, lügat manasına uygun olarak ruh anlamında kullanılmıştır:

Saña mâl-ile nefsi iy mü'min
Virdi kim olasın Ḥuzâ'ya yakîn (718)

Bilüñ cebbâr olsa ehl-i şakî
Ğazab ehli olup unıda Ḥaqq'ı

Ḳatl-i nefis eyleye ğazab-ıla hemîn
Bes şekâvetle süre cümle demin (2138-2139)

Hızır, Hz. Muhammed'in bağrına taş basarak nefisini öldürdüğünü bildirir. Nefisle mücadeleyi cihada benzetir. Nefsi öldürmek için mücadele içini girilmesi nasihatinde bulunup yapılan bu mücadelede gazilik ve şehitliğe erişilebileceğini söyler:

³⁴³ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.472.

Sengle nefis öldürürdi yakın
Tâ şehâdetle ola Huzâ'ya yakın

Nefsi öldür gazâ demin bulasın
Hem şehâdetle tâ yakın olasın

Muștafâ hâli birle sen de yûri
Nefsi katl eyle cân elini qori

Gâzilikle şehâdete iresin
Ümmet-i hâş olup revân süresin (926-929)

Hızır, Hz. Muhammed'in, "*Öfke şeytandandır, şeytan da ateşten yaratılmıştır. Ateş ise su ile söndürülür. Öyle ise biriniz öfkelenince hemen abdest alsın.*"³⁴⁴ hadisini manen iktibas eder (2114-2124). Ardından nefsin bu öfkesine karşı Hak Teâlâ'yı zikretme tavsiyesinde bulunur. Eserin bir başka yerde ise arifi ateşe benzetir (4338), nefsin her türlü kötülüğünün bu ateşle yakılmasını vurgular:

Zıkr ide ol Huzâ-yı Bî-çûn'ı
Def ide hışm-ı nefis-i mel'ûmı (2119)

Yağa nefsüñ habâşetin dersü
Qomaya dilde zerrece kayğu

Âteş-i 'aşkla bula hâlet
Ma'rifetle bula demi devlet (4348-4349)

2.1.11. Sema

Semâ kelimesi sözlükte "işıtmek, duymak, dinlemek; işitilen söz, güzel ses, iyi şöhet" olarak geçmekte; "şarkı, nağme, mûsikî, raks" kelimelerini çağrıştıracak biçimde kullanılmaktadır. İlk dönem sûfî müellifleri semâyı, sûfinin kendisine gelen vâridi işitmesi ve işittiğini kalbe aktarması olarak tasavvur etmiş; eserlerinde bu şekilde işlemiştir.³⁴⁵ Genel anlamıyla semâ, Hak'tan gelen ve insanları Hakk'a çağırان mesajdır. Bu mesajı iyi dinleyen maksadına ulaşır.³⁴⁶

³⁴⁴ Ebû Dâvud, "Edeb", 4.

³⁴⁵ Semih Ceyhan, "Semâ", *DİA*, İstanbul, 2009, C. XXXVI, s.455.

³⁴⁶ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.555.

Hızır, semânın aslının sahâbe dönemine dayandığı ifade eder. Bilâl-i Habeşî'nin aşka gelip semâ yaptığını belirtir. Bu konuyla ilgili olarak Hz. Ömer ile Bilâl-i Habeşî arasında geçen bir olayı nakleder³⁴⁷ (1331-1360).

Eserin bir başka yerinde Hızır, müridi Muzaffer'in semâ ile ilgili sorularına cevap verir. Semâ yapan sûfileri izleyen Muzaffer, semânın hikmetini sorar (3899). Hızır, semânın söz ile anlatılamayacağı söyler ve bu konuyu şöyle izah eder: "Semâ hoş muhabbetle yapılır. Semâyı anlatmaya çalışanlar var ama söyledikleri sözlerin içi boştur. Semâyı anlamak için ârif olmak gerekir ama arif bile semâyı anlatmaya çalışsa lâl olur. Semânın ne olduğunu coşkun ateşte dîdârını gören pervane gibi arif anlar, o ateşe varmayınca semâ bilinmez ve anlatılmaz.":

Hoş muhabbetle olur semâ' şafâ
Söz-ile vaşf olmaz iy dâna

Şerhin itmekde 'ârif olur lâl
Müstemi' ol ki bildürem ahvâl

Var bir tâyife ki söylerler
Uşbu vaşf-ı semâ' eylerler

Lîk ma'nîsi sözlerinüñ yok
Şan haķîkatdedür özi bir oyuk (3902-3905)

'Ârif anlar semâ' dîdârı
Bildi pervâne cûşîş-i nârı

Varmayınca semâ'a bilmezsin
Çün bilesin semâ'ı kılmazsın (3908-3909)

Ledün-nâme'de Şeyh Şiblî ile şeytan arasında geçen bir kıssaya yer verilir. Bu kıssada Şiblî, şeytana velilerin gönüllerine girebilir misin, diye sorar. Şeytan, "Onlar semâ hâlinde iken gönüllerinden feragat ederler. İşte o zaman girerim." diye cevap verir. Bu duruma çok üzülen Şiblî, sonradan bu sözün şeytanın bir aldatmacası olduğunu anlar³⁴⁸ (1745-1778).

³⁴⁷ Geniş bilgi için bk. "Hz. Ömer" başlığı, s.265.

³⁴⁸ Geniş bilgi için bk. "Gönül" başlığı, s.296.

2.1.12. Sır (Esrar)

Gizem olarak da bilinen sır kelimesi mana itibariyle mevcut olan var-yok arası kapalılıktır. Hakk'ın gâib hâle getirip halka bildirmediği şeydir. Sır, gönül ehlerinden ve keşf sahiplerinden başkasının idrak edemediği hususları, tasavvufi duygu ve bilgileri kapsamaktadır.³⁴⁹ Sır, kalpte bulunan ve Hak'tan gelen bir latîfedir. Rûhanî bir nur olup, nefsin hâletidir. Sır olmaksızın nefis, iş yapmaktan aciz kalır. Nefs, sırrın himmeti olmazsa bir fayda elde edilmez.³⁵⁰

Çoğulu esrâr olan sır kavramı, *Ledün-nâme*'de birçok beyitte geçmektedir. Kelime-i şehadet, tevhidin sırrını açıklar (751). Hiç kimseye Hak Teâlâ'nın tahsis ettiği nasipten başkası yoktur. Bu sırrı ancak arifler anlar (1212-1213). Fakirler, sırr-ı Settâr'ın kâşifleridir (1500). Hz. Muhammed, cümle sırlara vâkıftır (4141). Hak Teâlâ, her türlü sırrı bilendir (4162). Dört halîfenin adı Tevrat içinde anılmış olup bu sırrı ancak ârif olan anlar (4716-4717).

Ledün-nâme, Hızır ağzından anlatılmaktadır. Hızır kimi yerde bazı sırları, kendisinin bildiğini vurgular. Hızır; Cebail'in sıfatı, Hz. Ömer'in kırbacının kim tarafından yapıldığı gibi esrâra vakıf olduğunu belirtir:

Bana ma'lûm olundu bu esrâr
Şıfat-ı Cebrâ'il'den aḥbâr (489)

Didi Hızır iy Muẓaffer-i 'ârif
Uşbu esrâra olmuşam vâkıf

Üc yüz on üç peyember-i mürsel
Yazılupdı o dirre üzre güzel

'Amel-i Şîş diyü dört yire hem
Yazılupdı ben anı görmişem (4263-4265)

Şairimiz Murâdî, eserin sonlarına doğru, *Ledün-nâme*'de mevcut bu sırların Hızır tarafından beyan edildiğini söyler:

İy Murâdî bilindi bu esrâr
Hızır-ı ḥâzırdan irdi bu envâr (5511)

³⁴⁹ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.469.

³⁵⁰ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.569.

2.1.13. Sûfî

Arapça yönlü, y n giyen anlamına gelmektedir. Hakk'a v s l olan kişiye s f , yolda devam edene de mutasavvıf denir. S f  kendi nefsinde f n , Allahu Te  l  ile bakidir. Nefsinin alışkanlıklarından kurtulmuş, hakikatlerin hakikatine ulaşmıştır.³⁵¹

Ledün-n me'de iki farklı s f  portresi karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak, Muzaffer ağzından sem  h linde olan s f lerden bahsedilir. Muzaffer, onların sem  h linde iken gönüllerinde hissettikleri mutluluğu tasvir eder. Bu esnada, m r  di olan Hızır'ın yanında olmasını, sem  ve s f lerin bu h lleri hakkında kendisini bilgilendirmesini ister:

Dir Muza ffer ki   hr-i Ahv  z'a
Söleyem di  nlegil s  han t  ze

Ol gice   f ler sem 'a gider
Def   n y anları  af ya ururur

Her biri gönlüne idüp   d 
Bulmı  idi olar dil- b d 

Her birisi ider sem '  af 
    r olup bes anda dürlü nev 

Didüm iy k   ki     r-      r iy c  n
Göre idüm   ra idüm el-  n

Biled m bu sem ' a v lin
  f ler    bu sırda a v lin (3890-3895)

Ledün-n me'de karşımıza çıkan diğer s f  portresi ise sel m vermeyen, All hu Te  l 'nın kullarına hürmet etmeyen şeklinde tanıtılır. Hızır, müridi Muzaffer ile yaptığı yolculukta bir s f  ile karşılaşır; bu s f ye selam verip hürmet ederler. Ancak s f nin onların bu sel mına ve hürmetine karşılık vermediğini fark ederler. Bu durumu garipse en Muzaffer, bu durumun sebebini Hızır'a sorar. Hızır, Muzaffer'e "O s f  bizi görmezse, Bas r olan Allah bizi görmektedir." cevabını verir:

Bir cez re e ird k ol demler
Ol cez re adı c  n nd  me er

³⁵¹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.581.

İrdi bir şûfî kişi karşıdan
Biz dağı irdük revân bu sûdan

‘İzzet idüp aña selâm itdük
Şûfidür diyü ihtirâm itdük

İltifât itmedi selâmumuza
Bağmadı ‘izz ü ihtirâmumuza

Ben didüm Hızır'a itmedi nazarı
Yok mıdur uşbu şûfinüñ nazarı

Hızır didi ki bizi görmezse
İltifât ‘âlemine sürmezse

Ol eger görmese Huzâ-yı Başîr
Bizi bu demde göre Hayy-ı Kâdîr (4804-4810)

2.1.14. Tecelli

Tecelli, ortaya çıkmak görünmek anlamlarına gelmektedir. Tecellî mefhumunun tasavvufî manası ise gaybten gelen ve kalpte zahir olan nurlardır. Görünmeyenin kalpte görünür hâle gelmesidir.³⁵²

Hızır, müridi Muzaffer'e kalpteki güzelliğın kerem hazinesinden verildiğini, aynı zamanda Hak Teâlâ'nın bir tecellisi olduğunu ifade eder:

Dile kenz-i keremden irdi behâ
Hûb-fehm it Muzaffer-i deryâ

Bil kim oldu behâ-yı dil dîdâr
Bil ‘itâ idür añağıl güftâr

Dil behâyî degüldür iy dâna
Dilde olur tecellî key aña (2740-2743)

Hızır, tasavvuf ehli ile yola çıkılması gerektiğini, böylece kalbin Hak tecellisi ile dolacağını, Hak Teâlâ'nın tecellisini görenin zahiri, batını ve hiçbir yönü olmadığını söyler:

Yüri ehl-i taşavvuf-ıla yola
Hağ tecellîsi gönülün içre tola (1526)

³⁵² Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.514.

Göre âyînesinde Bî-çün'ı
Zâhir ü bâtını olmaya tunı (4226)

2.1.15. Vahdet-i Vücûd

Arapça varlığın birliği anlamına gelen vahdet-i vücûd, Allah'tan başka varlık olmadığının idrak ve şuuruna sahip olmak ve bunu bilmektir. Tasavvufta ise hakikatte Allahu Teâlâ'dan başka bir varlık olmadığının idrak ve şuuruna sahip olmak anlamına gelmektedir.³⁵³ Mutasavvıf şairlerin hemen hemen hepsinin benimsediği bir düşünce sistemi olan vahdet-i vücûda göre Allâhu Teâlâ, mutlak ve tek varlıktır. O, ezeli ve ebedîdir. Kendi zâtıyla var olup bütün zamanı ve mekânı kaplamıştır.³⁵⁴

Vahdet-i vücûd düşüncesi, *Ledün-nâme*'de pek fazla işlenmemiştir. Eserin bir yerinde bu konuya değinilmiştir. Burada Hızır, Hz. Musa'dan işittiklerini müridi Muzaffer'e şöyle anlatır: "Her kim zahirde içtihat edip Hak Teâlâ'ya cân ile gitse Hak Teâlâ, o kulunu salih kullarıyla haşreder. Her kim batın ile içtihat edip irfan ehline doğru yönelse ariflerin makamına ulaşır. Bir hâlden başka bir hâle geçerek vahdet-i Hakk'a vasıl olur. Hak Teâlâ, nuruyla âlemi kaplamıştır. Kişi gayret edip Hak Teâlâ'nın tecellisini gördükten sonra artık zahiri, batını ve hiçbir yönü olmaz, vahdete ulaşır:

Kim ki zâhirde ictihâd itse
Cânib-i Hakk'a cân-ıla gitse

Hak vire aña makâm-ı 'irfânı
Kopa 'âbidleriyle anuñ cânı

Bâtınıyla kim ictihât ide
Ehl-i 'irfân sevine toğrı gide

'Ârifnün makâmına irişe
Ehl-i 'irfânla varup buluşa

³⁵³ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.683.

³⁵⁴ Vahdet-i vücûd hakkında geniş bilgi için bk. İ. Fenni Ertuğrul, *Vahdet-i Vücûd ve Muhyiddin-i Arabî* (Haz. Mustafa Kara), İnsan Yay., İstanbul, 1991; Ömer Ferit Kam, *Vahdet-i Vücûd* (Sad. Ethem Cebecioğlu), Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 1994.

Bir hâlden irişe bir hâle
Vaḥdet-i Ḥaḳḳ'a irişüp qala

Tâb-ıla bir durur Ḥuzâ bi'z-zât
Cehd idüp ola vaḥdete mir'ât

Göre âyînesinde Bî-çün'ı
Zâhir ü bâtını olmaya tunı (4220-4226)

2.1.16. Veli

Hak Teâlâ'ya yakın, O'nun dostu anlamına gelmektedir. Çoğulu evliyadır. Veli ve evliya kavramları *Ledün-nâme*'de çok sık geçmektedir. Eserde Hızır'dan sonra önemli bir karakter olarak öne çıkan Muzaffer, eserin bazı yerlerinde veli olarak tanıtılmaktadır:

Bu sözi didi Hızır-ı ḥaḍrâ-pûş
Bes Muzaffer velî de eyledi cûş (21)

Diñleñüz ol ledün ḥayâlinden
Ol velîle Hızır maḳâlinden

Diñle on altıncı söz yüzinden ḥâl
Hızır-ıla ol velîden añla ḥayâl (856-857)

Ledün-nâme'de Hızır'ın, Hz. Hatice ile Hz. İbrahim'in eşi Sare'yi methettiği bir kısım yer alır (2812-2823). Burada; Sare'nin neslinden peygamberlerin, Hz. Hatice neslinden ise velilerin geldiğini belirtir. İki mübarek kadın, nesillerinden gelen peygamberler ve veliler ile anılmıştır. Onların neslinde bereket vardır:

Sâre'den niçe enbiyâ vü Resûl
Toldı bu 'âlem içre bilmiş ol

'Alevîler Ḥadîce neslinden
Üremiş durur imdi bil anı sen

'Âlem içinde ol iki ḥâtûn
Nesl-ile añulurlar imdi künûn

Nesline vardı añlarıñ berekât
Kim nebî kim velî bulup derecât (2820-2823)

Hızır, Bâyezid-i Bistâmî'ye veliler hakkında soru sorduğunu ifade eder. Bâyezîd-i Bistâmî'nin bu soruya verdiği cevabı şöyle beyan eder: "Hak Teâlâ bu dünyada velilerine cevreyler. Ahirette ise düşmanlarına cevreyler ve onları cehennemle cezalandırır.":

Bes su'âl itdüm aña virdi cevâb
Ol cevâbı bu demde sen deryâb

Didi Hâk dünyede velîlerine
Cevr ü zecr eyler imdi döne döne

Şöyle kim âhîretde â'dâya
Cevr idüp şamuda şalar vâye (3982-3984)

Hızır'ın, *Ledün-nâme*'de anlattığı konuların bitiminde her zaman dua, nasihat ve temennide bulunur. Bunlardan bazıları, evliyalarla ilgilidir ve şu şekilde yapılmıştır: Evliyaların davetine gelesin (1102). Evliyalar her zaman gönüllerinden geçen dileklerine ulaşır, sen sakın onların eteğini bırakma (1163). Evliyaların davetine yol süresin (1169). Evliyalarla canı var olsun (3205). Evliyalar gibi kalbin temiz, canın emin olsun (3966):

Hâk şalât u selâmı yâr olsun
Evliyâlarla cânı var olsun (3205)

Evliyâlar kulûb tek rûşen
Kalb-i şâf ola cân bulup me'men (3966)

Hızır, Şeyh Şiblî ile şeytan arasında geçen bir kıssa anlatır (1745-1777). Kıssada Şeyh Şiblî, şeytana, evliyaların gönüllerine girip giremeyeceğini sorar.³⁵⁵ *Ledün-nâme*'nin bir başka yerinde Hızır, Hak dostlarının muhal sözler söylemeyeceği, Hak kapısından başka bir kapıya yönelmeyeceklerini, kolay ve sıradan söz beyan edemeyeceğini ifade eder:

İy Muzaffer Hâk ehli olmaz kem
Söylemez bil muhâl sözler hem

Hâk-ıla Hâk olan bilür Hâk'ı
Gayr kapudan eylemez daqqı

³⁵⁵ Bu kıssa "Gönül" başlığı altında incelenmiştir. Bk. s.296.

Bes yine Hızır dir Muzafer işit
Sözümün ma'nîsiyle cânun işit

Şanma sen evliyâ-i Hak iy cân
Kolayına söz üzre süre zebân (4214-4217)

2.1.17. Zikir

Zikir sözlükte anmak, hatırlamak, unutmamak anlamlarına gelmektedir. Tasavvufî manada müridin sesli veya sessiz, bireysel ya da bir toplulukla Allahu Teâlâ'yı, esmâ-i hüsnâyı ve kelime-i tevhid gibi kelimeleri sıkça tekrarlayarak anmasıdır. Sûfinin seyr ü sülûku zikirle gerçekleşir.³⁵⁶ Çünkü zikrin hakikati zikredilenden (Allah'tan) başkasını unutmaktır.³⁵⁷

Ledün-nâme'de Hızır, şeytanla ilgili bir kıssa anlatır. Bu kıssada, şeytanın Hz. Muhammed'in ismini zikrederek mertebe kazandığını şöyle izah eder: "Şeytana Hz. Âdem'e secde etme emri henüz gelmemiş iken, şeytan kelime-i tevhidi görür ve bütün âlemin Hz. Muhammed'in adı hürmetine yaratıldığını anlar. Bu isim hürmetine mertebesinin yücelmesi için dua eder. Hz. Muhammed'in ismini her zaman zikretmeye başlar, bu şekilde şeytan mertebesini yüceltmeye başlar." Hızır, şeytanın zikrinin hep kendi için olduğunu belirtir ve zikrin nasıl olması gerektiğini şöyle anlatır: "Biz ise Hak Teâlâ için zikrederiz. Yapılan bu zikirle, Hak Teâlâ zikir ve fiilimizi bize kanat yapıp benliğimizi yok eder. Ama şeytanda bu durum yoktu. O kendi menfaati için zikrediyordu. Başına gelenler bu yüzdendi." (313-449):

Zîkr ü tesbîhi iblîsün ol dem
Kendüye idi irdi kendüye hem

Hakk-ıçün bizler iderüz zikri
Dağı gayrı degül bu cân fikri

N'ola bizleri irüre Sübhân
‘Arş-ı Rahmân'a irişe bu cân

Didi Hızır'a Muzafer anda yine
Remz-i hâlet görgil bunda dine

³⁵⁶ Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, s.588.

³⁵⁷ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, s.728.

Zıkr ü fi'lümüz oldu bunda 'ayân
Biz o yire nice irerüz iy cân

Zıkr ü fi'lüñi Hâk ider şeh-per
Sende senlik femin ider ber-ter

Lîk iblîsde yog-ıdı bu hâl
Bes anuñ-çün irişdi aña zevâl (405-411)

Hızır, Hz. Eyyûb'un hastalığından bahsetmektedir. Onun hasta olma sebebini onun Hak Teâlâ'yı çokça zikretme hacetine dayandırır. Hz. Eyyûb, "Ya Rab, bana on iki bin dil ver ki bu kadar dil ile seni zikredeyim." diye niyazda bulunur. Hak Teâlâ, duasını kabul edip vücudunda on iki bin kurt peyda eder. Her bir kurt, Hz. Eyyûb'un bedeninde Hak Teâlâ'yı zikretmeye başlar:

Ol bilüp lezzet-i semâ' u şafâ
Didi yâ Rab zebân eyle 'atâ

On iki biñ dil eylegil bahşîş
Zıkr idem adın sürüp teşvîş

On iki ide on iki biñ kurd
Eyledi gövdesini anuñ yurd

Bes düvâz deh hezâr tesbîh ol
Eyler idi bil anı merd-i kabûl

Cümle-i kerm dahı idüp tesbîh
Şanma ki anlar iderdi kâr-ı kabîh (1823-1827)

Hızır eserin bir başka yerinde, Ka'b bin Ahbâr'ın müminlerin vasıflarıyla ilgili sözlerini nakleder. Müminin üç adet kalesi olduğunu bunlardan bir tanesinin de Hak Teâlâ'yı zikretmek olduğundan bahseder. Mümin, Hak Teâlâ'yı zikrederek şeytanın yollarını kapatmış olur:

Ya'nî üçdür hişâr-ı mü'min iy cân
Kim aña yol bulımaya şeytân

Birisi zıkr idesin Allâh'ı
Bağlayasın şeyâtine râhı (2273-2274)

2.2. Tasavvuf Büyükleri

2.2.1. Bâyezîd-i Bistâmî

Tasavvuf tarihinin büyük simalarından biridir. Bistâm şehrinde dünyaya gelmiştir. Bâyezîd-i Bistâmî'nin vefat tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, H. 234 M. 848-849 veya H. 261 / M. 874 seneleri olduğu tahmin edilmektedir. Şatahât kabilinden söylediği sözler sebebiyle bulunduğu devirde tenkide uğramıştır. Mutasavvıflar tarafından da zevkle dile getirilen bu sözleri, fıkıh ve kelâm âlimleri tarafından nefretle karşılanmıştır.³⁵⁸

Bâyezîd-i Bistâmî'nin ismi *Ledün-nâme*'de üç yerde geçer. Hızır, önemli tasavvuf büyüklerinin tevhit konusunda beyitlerine yer verirken Bâyezîd-i Bistâmî'nin bu konuyla ilgili sözlerini de zikretmiştir (4297-4298). Bunun dışında Bâyezîd-i Bistâmî'nin isimi eserde iki yerde, kendisine sorulan sorulara verdiği cevaplarla anılır. Ona sorulan soruların ilki, arifin kim olduğu ile ilgilidir. Bistâmî bu soruya, "Arif, şeytanın aramak isteyip de bir türlü bulamadığı kimsedir. Çünkü arifin meskeni mak'ad-ı sıdıktır. Hakk'a vasıl olanları şeytan bulamaz." şeklinde cevap verir:

Şeyh ol Bâyezîd-i Bistâmî
Raḥmet-i Hâk'la bula ol kâmi

Didiler 'ârîfi beyân eyle
Kim durur bu zamân 'ayân eyle

Didi be-dürüstî râstî 'ârîf
Kim durur seni eyliyem vâkıf

'Ârif oldur taleb kılup şeytân
Bulmaya isteyüp cihânda iy cân (1064-1067)

Ḳandedür 'ârife diseñ mesken
Maḳ'ad-ı şıdḳda durur bilesin

³⁵⁹ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ

³⁵⁸ Geniş bilgi için bk. Süleyman Uludağ, **Bayezid-i Bistâmî: Hayatı-Menkubeleri-Fikirleri**, TDV Yay., Ankara, 1994.

³⁵⁹ Kamer/55: Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler.

Ḥakk'a vâsıl olanlara şeytân
 Ḳande bulışısardur aña 'ayân

Böyle dir Bâyezîd-i Bistâmî
 Ol su'âl eyleyen bulur kâmî (1071-1073)

Bâyezîd-i Bistâmî'ye eser içerisinde sorulan ikinci soru, Hak Teâlâ'nın dostlarına ve düşmanlarına dünyada ve ahirette yaptığı muamele ile ilgilidir. Bâyezîd-i Bistâmî bu soruya, "Hak Teâlâ dünyada velilerine cevrederken, ahirette düşmanlarına cevredip onları cehennemle cezalandırır." şeklinde cevap verir:

Sordılar Bâyezîd-i Bistâmî
 Raḥmet-i Ḥak'la bula ol kâmî

Bes su'âl itdüm aña virdi cevâb
 Ol cevâbı bu demde sen deryâb

Didi Ḥak dünyede velîlerine
 Cevr ü zecr eyler imdi döne döne

Şöyle kim âhiretde â'dâya
 Cevr idüp tamuda şalar vâye (3981-3984)

2.2.2. Cüneyd-i Bağdâdî

Tasavvuf tarihinin önde gelen simalarındandır. Bağdat'ta dünyaya gelmiştir. Tasavvuf terimlerini, usul ve esaslarını tespit ederek tasavvufun ortaya çıkışına önemli katkılar sağlayan önemli sûfîlerden biridir. H. 298 / M. 909-910 senesinde vefat etmiştir.³⁶⁰

Cüneyd-i Bağdâdî'nin ismi dört yerde zikredilmiştir. Hızır ondan, âlemin üstadı olarak bahseder, Bağdâdî'ye ait olduğunu belirttiği bir sözü beyit arasında Arapça olarak şöyle belirtir:

Uşbu resm-ile eyledi kelimât
 Diñle terkîbi biline hâlât (4286)

لو امرنا بقتل النفس في العمر مرة و نحتاج الي كثير الهوا كل يوم سبعين مرة ولا تقتل³⁶¹

³⁶⁰ Geniş bilgi için bk. Ferîdüddîn Attar, a.g.e., s.435-472; Süleyman Ateş, "Cüneyd-i Bağdâdî", **DİA**, İstanbul, 1993, C.VIII, s.119-121.

³⁶¹ Ömürde bir kere nefsin katledilmesini emredersek, günde yetmiş kere öldürülmeyen çok sayıda nefse ihtiyaç duyarız.

Eserin bir başka yerinde Hızır, Cüneyd-i Bağdâdî'nin fakirler hakkında beyan ettiği sözlerine şöyle yer verir: "Hak rahmeti şu üç yerde fakirlerin üzerine hemen iner: Semada, iki mümin birbirine selam verdiği yerde ve fakirin uyuduğu yerde." (3970-3979). Hızır, Cüneyd-i Bağdâdî'nin sema hakkında fikirlerini dile getirir. Ona göre sema, kalbi güçlendirip önemli bir makama ulaştırır. Kalp, evliyaların kalbi gibi parlak ve saf olunca can kendini güvende hisseder (3963-3966). Hızır eserin bir başka yerinde, Cüneyd-i Bağdâdî ile bir sûfî arasında geçen kısa bir kıssayı nakleder. Bu kıssada Cüneyd-i Bağdâdî, boynunda çocuğunu taşıyan bir sûfîyi görür ve ona "Bu çocuk kimdir?" diye sorar. Sûfî, Cüneyd-i Bağdâdî'ye, "Bu benim düşmanımdır." diye cevap verir. Cüneyd-i Bağdâdî, "Bu nasıl düşman ki boynunda taşıyorsun?" diye sorunca Sûfî, "Bu çocuk hayatta iken cefalar çekerim, öldüğünde üzüntüden yıkılırım. Her iki hâlde de düşmanımdır." diye cevap verir. Hızır, bu kıssanın ardından oğul ile kızın çok fazla sevilmemesi nasihatini yapar:

Devri içinde Cüneyd Bağdâdî
Raḥmetu'llâh-ıla ire şâdî

Gördi bir şûfî oğlanı boyuna
Götürüp beñzedür-idi şoyuna

Didi iy şûfî bu püser kimdür
Didi bu düşmenümdür iy sözi dūr

Didüm aña bu niçe düşmendür
Kim anuñ yiri imdi gerdendür

Didi bu bir 'adû durur iy cân
İdeyin hâletini imdi 'ayân

Eger ölürse irür hüdeni
Diri olursa gösterür kedeni

Dirliginde cefâların çekerem
Öldüğünde yıkıluram çökerem

İki hâlet de daḥı düşmendür
Düşmenüm olmadan ya bes ne'mdür

Hâḫ buyurdı benüm degül bu söz
Çekerüm bundan ötrü derd-ile sūz

Çok sevmegil oğul-ile kız
Tâ ki vaqtûn şafâya ire ‘azîz (1139-1148)

2.2.3. İbrâhim b. Edhem

Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. İbrahim b. Edhem hakkında Belh hükümdarı, Belh hükümdarının oğlu, zengin ve itibarlı bir ailenin çocuğu şeklinde rivayetler bulunmaktadır. İtibarlı ve zengin bir hayatı terk ederek genç yaşta zühd yolunu tercih etmiştir. H. 161/ M. 778 (?) yılında vefat etmiştir.³⁶²

Lediün-nâme'de ismi bir yerde zikredilmektedir. Hızır, İbrâhim b. Edhem'e ait bir sözü, beyit arasında Arapça olarak nakleder:

Dir Muzaffer ki Hızır'a didüm iy cân
İbn-i Edhem deminden eyle beyân

Sözleri kim Birâhim-i Edhem
Söylemişdür bize digil bu dem

Rahmet-i Hak'la cânı şâd olsun
Yâdigârıyla imdi yâd olsun

Uşbu terkîb anda yâd itdi
Ol sözlerle revânı şâd itdi (4287-4290)

ادخل النار و انا اطعت الله احب الي من ان ادخل الجنة و انا عصيته³⁶³

2.2.4. Behlûl-i Dâna

Şahsiyeti meçhul, ukalâ-yı mecânînden (deli görünümlü akıllılar) olan Behlûl-i Dâna; Behlûl-i Dîvâne, Sultânü'l-meczûbîn ve Abbâsî halifesi Hârûnürreşîd ile olan münasebetinden Behlûl er-Reşîd diye de anılmaktadır. Behlûl-i Dâna ile ilgili mevcut bilgilerin büyük bir kısmı menkıbe mahiyetinde olmakla birlikte, diğer meczuplara ait söz ve hikâyelerin de ona mal edildiği olmuştur. Behlûl, tasavvufî eserlerde Hak âşığı bir sûfî ve veli olarak görülmüştür. H. 183 / M. 799 (?) yılında vefat etmiştir.³⁶⁴

³⁶² Geniş bilgi için bk. Reşat Öngören, Nurettin Albayrak, "İbrâhim b. Edhem", *DİA*, C.XXI, s.293-295.; Mahir İz, *Tasavvuf*, Rahle Yay., İstanbul, 1969, s.177-179.

³⁶³ Allah'a itaat ettiğim hâlde cehenneme girmek, Allah'a isyan edip cennete girmekten daha evladır.

³⁶⁴ Süleyman Uludağ, "Behlûl-i Dâna", *DİA*, C.V, s.352.

Ledün-nâme'de Behlûl-i Dâna'nın ismi, içerisinde Ebû Hanîfe'nin de yer aldığı kısa bir kıssada geçmektedir. Hızır kıssada onu, meczupluk yönüyle şöyle anlatır: "Bir gün Ebû Hanîfe, çocukların Behlûl-i Dâna'yı taşıdığını görünce çocuklara, 'Ne yaptı size o divane?' diye bağırır. Bu uyarıdan rahatsız olan çocuklar Ebû Hanîfe'ye, 'Bize neden bağırıp karışiyorsun! Sen nikâh kıymak ve icazet vermek işiyle ilgilen!' diye cevap verir. Bunun üzerine Ebû Hanîfe, haram-zâdeler çoğalıp hayâ kalmadı, diyerek karşılaştığı bu durum karşısında düşüncelerini beyan eder."

Sem' kıl iy Muzaffer-i hem-râh
Diñle Behlûl'den iy nîkû-ḥâh

Taş üşürmişdi aña oğlanlar
Delüdüdür diyü taş urur anlar

Bû Hanîfe imâm-ı ḥaş ol dem
Raḥmet-i Ḥaḳ'la cânı ola ḥürrem

Ḥaykıruban kaçıldı şıbyâna
Neyledi size diyü dîvâne

Söze geldiler anda bes niçeler
Ne didiler semâ' it aña ḥaber

Didiler iy Ebû Hanîfe saña
Bu çığırmaḳ neden gelür Mellâ

Bu çığırmaḳ saña gerekdi iy cân
Şol ḥüküm üzre itdün anı 'ayân

Sen nikâḥa velîsin y Mellâ
Bil icâzet virüpsin iy dâna

Lâ-cerem çoğalup ḥarâm-zâde
Bu ḥayâ ḥırmenin virüp bâde

Bes ol oğlanlar için öyle cevâb
Bunda bir dürlü daḥı oldu ḥisâb (1171-1180)

2.2.5. Hayr en-Nessâc

Hayr en-Nessâc, Sâmerrâ'da dünyaya gelmiştir. İlk dönem sûfilerindendir. Bağdat'ta tanınmış zahit ve sûfilerin sohbetlerinde bulunmuştur. Yaşadığı dönemde

birçok zahit ve sûfî kendisinden istifade etmiştir. Tanınmış bazı sûfîleri irşat etmiştir. H. 322 / M. 934 yılında vefat etmiştir.³⁶⁵

Ledün-nâme'de ismi İbn-i Nessâc olarak, Azrâil'le arasında geçen bir kıssada yer almaktadır. Hızır'ın anlattığı bu kıssada Azrâil, namazını eda etmek üzere olan Hayr en-Nessâc'ın canını almaya gelir. Hayr en-Nessâc, Azrâil'den namaz için müsaade ister. Azrail, vakti gelen herkesin canı alınır, diye cevap verince Hayr en-Nessâc, tekbir getirip namaza durur. Bunun üzerine Azrail, namazına hürmet edip namazın bitmesini beklemeye başlar. Hayr en-Nessâc namazını bitirdikten sonra Azrail, onun canını alır:

Ben ki Hızır'am meger ki bu gün iy cân
İbn-i Nessâc'ı gördüm aña 'ayân

Kim ölüm hâletine irmiş-idi
Melekü'l-mevt anda tırılmış-ıdı

İbn-i Nessâc söze geldi hemîn
Didi 'Azrâyil'e revân ol hîn

Dört rek'at namâzı Hâk Sübhân
Buyurupdur kılam bu demde hemân

Melekü'l-mevt didi kaçan olur
Her kişi vakt irişince ölür

Vaktüñ irmişdür aluram cânuñ
Emri irer yirine Sultân'uñ

İbn-i Nessâc dir namâzum edâ
Kılayum andan al bi-emr-i Huzâ

Fevt olmaya tâ namâzum iy cân
Bu çekişikde iken anda hemân

İbn-i Nessâc eyledi tekbîr
Dört rek'at namâzı kıldı fakîr

Melekü'l-mevt hürmet idüp aña
Şabr kıldı namâzın itdi edâ

³⁶⁵ Mehmet Demirci, "Hayr en-Nessâc", *DİA*, C.XVII, s.54.

Dört rek‘at namâz idince hemân
Melekü'l-mevt şabr kıldı iy cân

Çün namâzı kıluben itdi du‘â
Aldı cânını anda Bû Yahyâ (1151-1162)

2.2.6. Mansûr b. Ammâr

Merv yakınlarında Dandanakan'da dünyaya geldi. Güzel konuşması ve hitabetiyle tanınmış, Şam ve Mısır'da yaptığı vaazlarla dikkati çekmiştir. Vaaz ve sohbetlerinde nefis terbiyesi başta olmak üzere tasavvufî konulara çok sık yer vermiştir. H. 225 / M. 840 yılında vefat etmiştir.³⁶⁶

Ledün-nâme'de ismi üç yerde zikredilmiştir. Hızır, Mansûr b. Ammâr'dan bahsederken onun marifette kemâle ulaştığından, bu yönüyle Hasan-ı Basrî'ye benzediğinden bahseder (4308-4310). Mansûr b. Ammâr'ın vaaz ve nasihatlerle öne çıkan yönüne *Ledün-nâme*'de değinilmiştir. Hızır, Mansûr b. Ammâr'ın vaazlarında yaptığı nasihatlerinden bahseder; katıldığı bir vaazda onun söylediklerini nakleder. Mansûr b. Ammâr, bu vaazda üç adet âlemin olduğunu beyan eder. Bu âlemler dünya, kıyamet ve cennet âlemleridir (2060-2076):

Diñle ne didi Mansûr-ı ‘Ammâr
Saña bir bir diyem ben anı i yâr

Ben işitdüm ne didi va‘zında
Söyleyem anı tanıgıl sen de

Hemedân içre bir gün ol ‘âlim
Diñle ne didi ideven tâ kim

Meclisinde söze gelüp dir iy cân
‘Âlem üçdür diyüben itdi beyân

Birisidür bu ‘âlem-i dünyâ
Bir ‘âlem kıyâmet-i ‘uqbâ

Bir ‘âlem dahı behişt oldı
Nûr-ıla ol cihân sirişt oldı (2060-2065)

³⁶⁶ Ethem Cebecioğlu, "Mansûr b. Ammâr", **DİA**, C. XXVIII, s.8.

Hızır'ın Mansûr b. Ammâr'ın vaazlarına katılıp da naklettiği diğer bir konu ariflerin vasıflarına dairdir.³⁶⁷ Mansûr b. Ammâr, arifin bu dünyaya, kabre ve cennete ait olmak üzere üç nefesinin olduğunu ifade eder (4307-4325). Ârifi, sahip olduğu vasıflardan ötürü suya, rüzgâra, toprağa ve ateşe benzetir; arifin sahip olduğu vasıfları bu dört unsurla ilişkilendirir (4326-4352).

2.2.7. Mâlik b. Dînâr

Basra'da dünyaya gelmiştir. Tasavvufun oluşmasında katkıda bulunmuştur. Mâlik b. Dînâr, esas itibariyle Hasan-ı Basrî'nin yolundan gitmiştir. Hüzün, sadakat, zikir, zühd ve marifet gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır. H. 131 / M. 748 (?) yılında vefat etmiştir.³⁶⁸

Mâlik b. Dînâr'ın ismi, *Ledün-nâme*'de bir yerde zikredilmiştir. Hızır, Muzaffer'e Mâlik b. Dînâr'a ait bir sözü nakleder. Bu söz eserde, Arapça olarak beyit arasında yer almaktadır:

Doksan altıncıdan işit haberi
İy Muzaffer kulağın eyle beri

Bu sözi didi Mâlik-i dînâr
Hoş haberdür semâ' it iy hüş-yâr (2281-2282)

³⁶⁹ بلغنا ان الله تعالى يقول: إني أهم بعذاب خلقي فأنظر إلى جلساء القرآن وعمار المساجد

2.2.8. Şakîk-i Belhî

Belh'te dünyaya gelmiştir. Tevekkülün mahiyetini, hikmetlerini, tevekküle ulaşmanın yollarını inceleyerek bunun müridin sülûküne etkisi üzerinde duran ilk zahit olarak bilinmektedir. Horasan'da tasavvufî hâllerden dile getiren ilk sûfidir. H. 194 / M. 810 yılında vefat etmiştir.³⁷⁰

³⁶⁷ Geniş bilgi için bk. "Ârif" başlığı, s.283.

³⁶⁸ Mehmet Demirci, "Mâlik b. Dînâr", *DİA*, C.XXVII, s.505.

³⁶⁹ "Bana ulaştığına göre şanı yüce Allah şöyle buyurmuştur: Ben kullarımı azaplandırmak isterim, ancak Kur'ân için birlikte oturanlara ve mescidleri imar edenlere bakarım." Bu ifade kaynaklarda tam olarak şu şekilde geçmektedir: "Malik b. Dinar da şöyle demektedir: **Bana ulaştığına göre şanı yüce Allah şöyle buyurmuştur: Ben kullarımı azaplandırmak isterim; ancak mescidleri imar edenlere, Kur'ân için birlikte oturanlara ve Müslüman olarak yetişen çocuklara bakarım da gazabım sükûn bulur.**" İbn Ebî Dunyâ, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed, Kitâbu'l-İyâl, thk. Necm Abdurrahmân Halef, Dâru Ibnu'l-Kayyim, Riyâd 1990, I/487.

³⁷⁰ Ali Bolat, "Şakîk-i Belhî", *DİA*, C.XXXVIII, s.305; Ayrıca bk. İz, *Tasavvuf, Mahiyeti, Büyüklüğü ve Tarikatlar*, s.187-188.

Ledün-nâme'de ismi bir yerde zikredilmektedir. Hızır, Şakîk-i Belhî'den duyduklarını şu şekilde nakleder: "Ay ve güneşin fitnesinden ötürü gökten yıldızların dökülmüş, asuman ehli yaslara bürünmüştür. Yıldızların gökten dökülüştünü herkes görmüştür.":

İşidüpven Şakîk-i Belhî
Söylerem bu dem anı işit sen

Ehl-i dünyâ kamu göreler iy cân
Döküle gökden nücûm 'ayân

Mâh u hurşîd fitnesi üzre hemîn
Dökiliser sitâre-i ehl-i zemîn

Mescidüñ taşı nitekim düşe iy cân
Ancılayın sitâre ola perrân

Âsumân ehli tûtalar mâtem
Böyle didi Şakîk-i Belhî o dem (2284-2288)

Hızır, eserin ilerleyen kısmında ay ve güneşin çıkarmış olduğu fitneye şöyle açıklık getirir: "Hz. Muhammed Miraç gecesi, ay ile güneşin ümmet-i Muhammed'i, günahlarından ötürü Allahu Teâlâ'ya şikâyet ettiğini görür. Ay ile güneş, ümmet-i Muhammed'in günahlarının fazla olduğunu söyler ve bu sebeple helâk edilmesini diler. Bu durumu gören Hz. Muhammed, ay ile güneşi cezalandırır."³⁷¹ (2290-2330)

2.2.9. Yahyâ b. Muâz

Belh'te dünyaya geldi. Hayatının çoğunu Nîşâbur'da geçirdi. Seyrüsülûk makamlarından sistemli olarak bahseden ilk sûfîlerdendir. Bu makamlarla ilgili oluşturduğu yedili tasnif, kendinden sonraki mutasavvıflar tarafından kabul görmüştür. Yahyâ b. Muâz, tasavvufî düşüncenin önemli meselelerinden olan velâyet konusuyla ilgili ilk teorik açıklamayı yapan sûfîlerdendir. H. 258 / M. 872'de vefat etmiştir.³⁷²

³⁷¹ Bu kıssa ile ilgili geniş bilgi için bk. "Miraç" başlığı, s.244.

³⁷² Salih Çift, "Yahyâ b. Muâz", *DİA*, C. XXXXIII, s. 257-258. Ayrıca bk. Salih Çift, *Sevgi ve Ümit Yolu: Yahyâ B.Muâz Er-Râzî-Hayatı Eserleri ve Duaları*, Sır Yay., Bursa, 2011.

Yahyâ b. Muâz'ın ismi *Ledün-nâme*'de bir yerde geçmektedir. Muzaffer, mürşidi Hızır'a, Yahyâ b. Muâz'ın sözünü açıklamasını ister. Hızır, Yahyâ b. Muâz'ın tevhit konusunda söylediği sözlerini şöyle beyan eder: "Her kim yetmiş yıl küfür içinde kalsa da, tevhit o küfrün hepsini yok eder. Yetmiş yıllık iman, günahı nasıl yok etmesin. Tevhit, küfür binasını yok eder.":

Yine şordı Muzaffer ol dem iy cân
Hızır-ı hâzır ledünden eyle beyân

Diye ol Yahyâ bin Mu'âz sözün
Ne dimişdür beyân ide özin

Didi andan işitmişümdür iy yâr
Her ki tevhitden ide güftâr

Yitmiş yıl ki küfr-ile ola yâr
Cümlesin yıka def'i şöyle ki var

Yitmiş yıl ki söyleye tevhit
Bir günâha olmaya bes anda müfid

Sürmegil sen günâha cân u dili
Komağıl sen derûnda gışş u gıllı

Küfr bünyâdını yıkar tevhit
Nite itmeye ol günâh ba'id (4273-4279)

2.2.10. Fudayl b. İyâz

Merv şehrinde dünyaya geldi. Semerkant'ta doğduğu da rivayet edilir. Horasan'ın ilk büyük sûfilerindendir. Bir zaman eşkıyalık yapmıştır. Daha sonra tövbe ederek ilim ve ibadetle meşgul oldu. Onun tasavvuf anlayışında ilâhî inayet ve ihsan kavramları ön plandadır. H.187 / M.803 yılında vefat etmiştir.³⁷³

Ledün-nâme'de ismi bir yerde zikredilmektedir. Muzaffer, Hızır'a Fudayl b. İyâz'ın mertebeleri hakkında soru sorar; onun sözlerinden bahsetmesini ister. Bunu üzerine Hızır, Fudayl b. İyâz'a ait Arapça bir beyti beyan eder:

Dir Muzaffer ki Hızır'dan yine hem
Şordum ol dem ki iy güzîn âdem

³⁷³ İz, *Tasavvuf, Mahiyeti, Büyükleri ve Tarikatler*, s.180; Osman Türer, "Fudayl b. İyâz", *DİA*, C.XIII, s.208.

Söylegil ol Fuḍayl bin ‘İyâz
Ne merâtib virüpdî aña feyyâz

Sözlerinden anuñ beyân eyle
Ne diyüpdür bize ‘ayân eyle

Dir Hızır uşbu resm-ile kelimât
Söyledi ol Fuḍayl-ı nîkû-şifât

كُنَّا نَتَعَلَّمُ احْتِسَابَ السُّلْطَانِ
374 كَمَا يَتَعَلَّمُ سُورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ (4291-4295)

2.2.11. Amr b. Kays

İlk dönem Kûfe muhaddis ve sûfilerinden olan Amr b. Kays, Kûfe'nin beş büyük sûfisinden biri olarak bilinir. Hayatı hakkında yeteri kadar bilgi yoktur. Hayatını zikir, ilim, ibadet ve mezarlıklarda ağlamakla geçirdiğine dair rivayetler vardır. Vefat yeri hakkında kesin bilgi yoktur. H.146 / M.763 yılında vefat etmiştir.³⁷⁵

Amr b. Kays'ın ismi *Ledün-nâme*'de, naklettiği bir kıssa dolayısıyla zikredilir.³⁷⁶ Amr b. Kays'ın Ahvaz şehrinde naklettiği bu uzun kıssayı Hızır anlatır. Kıssada deniz kazasında kurtulan bir gençten bahsedilir. Bu genç, Hz. Musa ümmetinden bir ihtiyar ile karşılaşır. İhtiyar, o gence dört halifenin ismini Tevrat'ta geçtiğini söyler ve ardından ona Hz. Âdem'in oğlu Kâbil ile karşılaşmasını anlatır (4558-4768):

‘Amr bin Kays didi iy server
Sözlerüñdür kamu dürr ü gevher

Hoş gelür söyle sem‘ idem bârî
Bâtinuñdan irişe envârî (4759-4760)

³⁷⁴ Sultan'dan sakınmayı öğrendik, Kur'ân'dan bir sûre öğrendiğimiz gibi.

³⁷⁵ İrfan Gündüz, "Amr b. Kays", *DİA*, C.III, s.85.

³⁷⁶ Eserde, Amr b. Kays tarafından nakledildiği belirtilen bu kıssanın Kâtib-i Ebu'l-Hasan'a ait bir kitapta geçtiği, Feth el-Mevsilî'nin (Feth-i Mûsulî) de bu kitabı methettiği bildirilmektedir (4629-4631). Kâtib-i Ebu'l-Hasan ve eseri hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Feth el-Mevsilî adını taşıyan ve aynı adla anılan, muhtemelen aralarında hoca-öğrenci ilişkisi bulunan iki sûfi bulunmaktadır. İkisi de ilk dönem zâhid ve sûfilerdendir. Bk. Mustafa Bilgin, "Feth el-Mevsilî el-Kebîr", *DİA*, C.XVII, s. 455.; Mustafa Bilgin, "Feth el-Mevsilî es-Sagîr", *DİA*, C.XVII, s.455-456. Eserde hangisinden bahsedildiği noktasında bir kesinlik yoktur.

2.2.12. Ebû Abdullah Muhammed b. Haffif

Şîrâz'da dünyaya gelmiştir. "Şeyh-i kebîr", şeyh-i meşâyih, şeyh-i Şîrâzî gibi unvanlarla anılmıştır. Yaşadığı dönemde büyük üne kavuşmuş, etrafında kalabalık bir mürit topluluğu oluşmuştur. Tasavvuf yolunda kendine has bir mezhebi vardı. Birçok önemli eser telif etmiştir. H.371 / M.982 yılında vefat etmiştir.³⁷⁷

İsmi, *Ledün-nâme*'de bir yerde zikredilir. Hızır, Abdullah b. Haffif'in Kitâb-ı Şeref isimli eserinde Hz. Muhammed'i methedişini nakleder (4993-4996). Abdullah b. Haffif, kitabında Hz. Muhammedi şöyle metheder: "Yüz yirmi dört bin peygamberin alnına kelime-i tevhit nakşolmuştur ve bu sebeple bütün peygamberler, O'na iman getirip O'nun ümmeti olmuştur. Kimileri Hz. Musa'nın ümmetinden olmaya yönelip Hz. Muhammed'i hakiki bir şekilde anlayamamıştır.":

Buyurupdur Haffif-i 'Abdu'llâh
Şöyle getürdi bilü ol âgâh

Yüz biñ vü yigirmi dört biñ hâş
Enbiyâ-yı Huzâ-yı hâşsu'l-hâş

Hak şalât u selâmı anlara yâr
Anları kim yaratdı ol Cebbâr

Her birinüñ var alnı üzre yakîn
Yazılı haţţ-ı nûr diñle hemîn

Ol yazı lâ ilâhe illa'llâh
Hem Muḥammed durur Resûlu'llâh

Şöyle kim cümle enbiyâ îmân
Getürüpdür Muḥammed'e bil iy cân

Enbiyâ cümle ümmetidür anuñ
Gördiler zîrâ nakş-ı îmânuñ

Kimi Mûsâ'ya döndi sürdi tarîk
Dönmeyüp Muştafâ'ya bî-tahkîk (4996-5003)

³⁷⁷ Tahsin Yazıcı, "İbn Haffif", *DİA*, C.XIX, s.535-536.; Feridüddin Attar, *a.g.e.*, s.604.

2.2.13. İbnü's-Semmâk

Kûfe'de dünyaya gelmiştir. İlk dönem vâiz ve zâhitlerindendir. Güçlü bir hafızaya, düzgün ve etkili bir hitâbete sahip olan İbnü's-Semmâk, "Vâizlerin Efendisi" olarak nitelendirilmiştir. Vaazlarının temel konusu zühd ve ahlâktı. Dönemin Abbasi halifesi Hârûnürreşîd ile yakın dostluk kurmuş, ona devlet yönetimi ile ilgili tavsiyelerin yanında, zühd ve takvâ konularında nasihatlerde bulunmuştur. H.183 / M.799 yılında vefat etmiştir.³⁷⁸

İsmi, *Ledün-nâme*'de bir yerde geçer. Hârûnürreşîd ile ilişkisine değinilir. Hârûnürreşîd ile aralarında geçen kıssada, Hârûnürreşîd'in Basra halkına zulmettiğinden bahsedilir. Hârûnürreşîd, İbnü's-Semmâk'ı sarayına davet eder. Ancak o, Hârûnürreşîd'in davetine icabet etmezdi. Hârûnürreşîd, Basra halkına zulmetmeye başlayınca İbnü's-Semmâk hemen Hârûnürreşîd'in yanına gider ve ona nasihat etmeye başlar. Hârûnürreşîd'e, Hak Teâlâ'nın mı sende hakkı var yoksa senin mi Hak Teâlâ'da hakkın var, diye sorar. O da, bilmiyorum sen söyle, der. İbnü's-Semmâk Hârûnürreşîd'e, Hak Teâlâ'da hakkın olmasını istiyorsan öfkeden uzak dur, nasihatini yapar. Hârûnürreşîd, bu nasihatini dinleyince Basra halkına zulmetmekten vazgeçer (2089-2113):

Şeyh dir Muştafâ güzîn-i cihân
Hak şalât selâmı aña ire iy cân

Didi Hak üzre hakkuñ ol dem olur
Dünyâda cânı hışmdan ola dūr

Yuda hışmını ide terk-i gâzab
Hak da hak olmağa buldı sebeb

Bu sözi işidüp hemân Hârûn
Geçdi Başra hayâli bes ol gün (2107-2110)

2.2.14. Ebû Bekir eş-Şiblî

İlk sûfilerden olan Şiblî, Sâmerrâ'da dünyaya gelmiştir. Tasavvuf eğitiminin yanı sıra dinî ilimlerle de meşgul olmuş, yıllarca hadis ve fıkıh okumuştur. Tasavvufî

³⁷⁸ Mehmet Demirci, "İbnü's-Semmâk, Ebü'l- Abbas", *DİA*, C.XXI, s.204-205.

tüm konu ve kavramlar üzerine görüşlerini beyan etmiş, tasavvufun bir ilim dalı olarak ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. H.334 / M.946 yılında vefat etmiştir.³⁷⁹

İsmi, *Ledün-nâme*'de iki yerde zikredilmiştir. İlk olarak, Şiblî'nin her zaman okuduğu bir beyitten bahsedilir. Hızır, müridi Muzaffer'e Şiblî'nin her zaman okuduğu bu beyitle gönlünde her zaman muhabbetin dolduğunu söyler. Muzaffer, bu beyti Hızır'dan tekrar okumasını ister. Hızır, beyti bir daha okuyunca, vecde gelen Muzaffer kendinden geçip yere düşer. Kendine geldiğinde ağlamaya başlar ve Şiblî'ye bol bol dua eder (1075-1089):

Hızır dir ey Muzaffer-i deryâ
Şeyh-i Şiblî güzîde-i dâna

Uşbu beyti okur idi dâyim
Her 'ibâdetde oluben kâyim

ذكر المحبة يا مولاي اسكرني
و هل رأيت حبيبا غير سكران³⁸⁰

Dilde dâyim muhabbetün zikri
Toptoludur ider bu cân şükri (1076-1079)

Hızır ol beyti okıdı tekrâr
Sem' idüben Muzaffer-i hüş-yâr

Vecd ü hâlet irişdi düşdi hemîn
'Akl başdan gidüp düşer be-zemîn

Çünkü 'aklı yine gelür başa
Rıkkat ider içi gelüp taşâ

Ağladı zâr zâr ol server
Şeyh-i Şiblî'ye çok du'âlar ider (1086-1089)

Hızır, Şiblî ile şeytan arasında geçen bir kıssadan bahseder (1745-1777). Bu kıssada Şiblî, şeytanı görmeyi arzular. Şeytanı gören ve onunla konuşan Şiblî ona, velilerin kalplerine girip giremeyeceğini sorar. Şeytanın, onlar sema hâlinde iken

³⁷⁹ Dilaver Güner, "Şiblî, Ebû Bekir", *DİA*, C.XXXIX, s.125.

³⁸⁰ Efendim zikr-i muhabbet ile beni sarhoş et. Sarhoş olmayan bir âşık gördün mü?

girerim, cevabı üzerine çok üzülen Şiblî, daha sonra bu cevabın bir aldatmacadan ibaret olduğunu anlar.³⁸¹

Ledün-nâme'de öne çıkan dinî ve tasavvufî mevzular, açılan ilgili başlıklar altında incelenmiştir. Eserde bazen mevzular yoğun bir şekilde işlenmiş; bunun sonucunda, açılan bazı başlıklar için birçok örneğin mevcut olduğu görülmüştür. Bu durumda sadece belirli beyitler örnek olarak verilmiş, diğer beyitlerin ise sadece yerleri işaret edilmiştir. Eserde az da olsa bazı mevzuların çok kısa anlatıldığı yerler olmuş, böyle durumlarda ilgili başlıklar için az sayıda örnek beyit verilmiştir. Sonuç olarak, hacimli bir eser olan *Ledün-nâme*'nin dinî ve tasavvufî açıdan zengin bir muhteya sahip olduğu söylenebilir.

³⁸¹ Geniş bilgi için bk. "Gönül" başlığı, s.296.

SONUÇ

Türk toplumunda, kültür ve edebiyatında izlerine çok sık rastladığımız Hızır'ın yaşıyıp yaşamadığı, peygamber olup olmadığı hususunda tartışmalar hâlâ devam etmektedir. Hızır hakkında en önemli bilgiler Kur'an-ı Kerim ve hadislerde yer almaktadır. Bu bilgilerin yanı sıra, zaman içerisinde bu bilgilerle sınırları çizilen Hızır'dan daha farklı bir kimlikte ve mahiyette birçok Hızır varlığı ortaya çıkmıştır. Halk tarafından, yaşadığı ve peygamber olduğu kabul edilir; hakkında birçok kıssa anlatılır. Mutasavvıflar tarafından ise Hızır, Kehf Sûresi'nde anlatılan kıssada Hz. Musa'ya yol göstermesi ve karşılaşılan olayların hikmetine vakıf olması sebebiyle velilik mertebesinin en üstünde oturan biri olarak görülür. Ortaya çıkan birçok Hızır figürü zamanla farklı edebî türler içerisinde sıkça işlenmiştir.

Divan edebiyatında Hızır, âb-ı hayât ve İskender kavramlarıyla birlikte edebî metinlerde işlenirken bazen de sevgilinin dudağının etrafındaki ayva tüylerine benzetilmiştir. Sevgilinin dudağı âb-ı hayât olarak düşünüldüğünde ayva tüylerinin dudak etrafında tezahürü, Hızır'ın âb-ı hayâta kavuşması olarak görülmüştür. Tasavvuf edebiyatında, Hz. Musa ile Hızır arasında geçen kıssayı anlatan müstakil ve mensur olarak eserler kaleme alınmış; Hızır'ın yol göstericiliği ve ilm-i ledünnîye mazhar oluşu şiirlerde çok sık yer almıştır. *Ledün-nâme*, edebiyatımızda Hızır'la ilgili manzum ve müstakil olarak kaleme alınan bir eser olması sebebiyle önem arz etmektedir.

16. yüzyılın başlarında telif edilmiş olan *Ledün-nâme*'nin elimizde şu an iki nüshası mevcuttur. Müellifi, beyit sayısını 7000 olarak belirtse de iki nüshanın karşılaştırılması sonucunda, eserin giriş kısmının eksik olması ve bazı sayfalarının sonradan çıkartılması sebebiyle beyit sayısının 5523 olduğu tespit edilmiştir. *Keşfü'z-Zünûn ve zeyli İzâhu'l-Meknûn*, *Osmanlı Müellifleri* gibi biyografik kaynaklar, tezkireler, akademik tez ve çalışmalar ile kütüphane kayıtlarının incelenmesi sonucunda eser ve eserin müellifi Murâdî hakkında az da olsa bilgiye ulaşılmıştır.

Mesnevî şeklinde kaleme alınan *Ledün-nâme*'nin dili sâdedir. Söz sanatlarından yararlanılmıştır. Bununla birlikte anlam yoğunluğu oluşturacak ve anlatımı güçleştirecek şekilde olan söz sanatlarından kaçınılmıştır. Dilin

inceliklerinden faydalanmaya çalışılmıştır ama usta divan şairlerin eserlerindeki dili maharetli bir şekilde kullanma becerisi pek görülmez. Didaktik mahiyette bir eser olan *Ledün-nâme*'de asıl hedef okuyucu olduğu için muhtevaya daha çok önem verilmiş; vezin, kafiye gibi şekil özellikleri ile ilgili bazı kusurların varlığı görmezden gelinmiştir. Aruzun *fe 'ilâtün/ mefâ 'ilün/fe 'ilün* kalıbı ile telif edilmiştir. Beyitlerde ayet ve hadis iktibasları sıkça yer almakla birlikte, beyit aralarında ayet ve hadis kullanımına çok sık başvurulmuş; birçok hadisin manzum tercümesi yapılmıştır. Atasözlerine yer verilmezken deyimlerin bazı yerlerde kullanıldığı görülmüştür.

Zengin bir muhtevaya sahip olan eserde dinî ve tasavvufî birçok mevzu Hızır ağzından anlatılmıştır. Bu mevzular, eserde mürit konumunda olan Muzaffer'in sorduğu sorulara mürşit konumunda olan Hızır'ın verdiği cevaplardan oluşmaktadır. Peygamberler tarihi, İslam tarihi, tasavvuf büyüklerinin menkıbeleri, şeytanın türlü hileleri, ilmihal bilgileri, gayb erenleri, Dört Halife'nin vasıfları gibi mevzular *Ledün-nâme*'de sıkça işlenmiştir. Mevzular bazen çok uzun bazen de çok kısa tutulmuştur.

Eserin muhtevasıyla ilgili tespit edilen ilginç bir durum Hz. Musa ve Hızır'la ilgilidir. Hızır ağzından anlatılan eserde Hz. Musa mevzusu çok sık işlenmesine rağmen, Hızır'la ilgili en önemli bilginin yer aldığı Kehf Sûresi'ndeki Hz. Musa ile Hızır'ın yolculuğuna çok az değinilmiştir.

Eserde konu yoğunluğunun olması beraberinde birtakım problemleri ortaya çıkarmıştır. Bunlardan birisi eserde işlenen mevzuların belirli bir muhtevaya göre tasnif edilmemiş olmasıdır. Birbirine benzer muhtevadaki bazı mevzular, eserin farklı yerlerinde yer almaktadır. Böylece aynı konunun bir başka yerde farklı şekilde işlenmesi durumu ortaya çıkmıştır. Daha doğrusu Muzaffer'in, eserin birbirinden müstakil yerlerinde Hızır'a yönelttiği aynı sorulara Hızır farklı cevaplar vermiştir.

Eserde karşılaşılan bir başka problem ise konu başlıklarının belli bir kuralara göre verilmemiş olmasıdır. Bazı yerlerde bir konudan diğer konuya geçişte başlık kullanılırken eserin büyük bir kısmında bu usule göre hareket edilmemiştir. Bazı yerlerde ise konular arasında satır boşluğu bırakılmıştır.

Ledün-nâme, kendisiyle aynı yüzyılda kaleme alınan *Hızır-nâme* ve modern Türk edebiyatı ürünü olan *Hızır'la Kırk Saat*'le aynı muhtevaya sahip bir eserdir. Hızır'la ilgili müstakil eserlerin az olması sebebiyle Hızır edebiyatımızda genellikle belirli kavramlar, mazmunlar ve edebî sanatlar içerisinde zikredilmiştir. Zikredilen üç eserin baştan sona kadar muhtevasında Hızır'ın yer alması ve aynı zamanda "Hızır'la yoldaşlık" üzerine kurulmuş olması, edebiyatımızda Hızır mevzusuna yeni bir bakış getirecektir. Bu yönüyle *Ledün-nâme*, edebiyatımız açısından ayrı bir önem arz ederken keşfedilmeyi bekleyen benzer vasıfta edebî ürünlerimizin var olabileceği ümidini tazelemektedir.

Ledün-nâme'nin ikinci nüshası yurt dışında olduğu için bu nüshanın kopyaları temin edilmiş ve bu nüsha erişime açılmıştır. Yapılan her çalışma, başka eserlerin ortaya çıkışına ve bu eserlerle ilgili çalışma yapılmasına kapı aralamaktadır. *Ledün-nâme*'nin yurt dışında bulunan başka nüshalarının varlığını araştırırken keşfedilmeyi bekleyen ve erişime kapalı olan Türk kültürüne ait birçok eserimizin olduğu fark edilmiştir. *Ledün-nâme*'nin ikinci nüshasında olduğu gibi tüm bu eserlerin Türk araştırmacılar tarafından keşfedilip kültür ve edebiyat dünyamıza kazandırılmasını ümit ediyoruz.

Murâdî *Ledün-nâme*'yi, Osmanlı sınırları içerisinde İstanbul'dan sonra en çok şairin yetiştiği şehir olan Bursa'da tamamlamıştır. İstanbul gibi edebî ve kültürel hayatın canlı olduğu yerden uzakta kalan şairlerin ve eserlerin edebiyat kaynaklarımızda yer almaması mümkün olabilmektedir. Bu çalışmanın, *Ledün-nâme*'nin diğer nüshalarının gün yüzüne çıkartılmasına ve hakkında çok az bilgi mevcut olan Murâdî'nin hayatı ve eserleri hakkında yeni araştırmaların yapılmasına vesile olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- ABDÜRREZZÂK B. HEMMÂM**; el-Musannef, (Thk. Habîburrahmân el-A‘zamî), el-Mektebetu’l-İslâmî, Beyrut, 1983.
- ACLÛNÎ**, İsmail b. Muhammed; **Keşfü’l-Hafâ ve Mezîlü’l-İlbâs ammâ’eštehera mine’l-Ehâdisi ‘alâ Elsineti’n-Nâs**, el-Müessesetü’r-Risâle II, Beyrut, 1405.
- AHMED B. ALÎ B. HACER**, el-Askalânî; **el-İsâbe fi Temyizi’s-Sahâbe (I-IV)**, Mısır, 1908.
- AKAR**, Metin; **Türk Edebiyatında Manzum Mi‘rac-nâmeler**, Ankara, 1987.
- AKBAŞ**, Mehmet; "Hz. Ömer'in Kırbaçı", **Fırat Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi**, , 15:1, 2010, ss. 57-70.
- AKSEKİ**, Ahmet Hamdi; **İslâm Dini**, Başnur Matbaası, Ankara, 1972.
- ALAY**, Zehra; **Muhyiddin Çelebi'nin Hızır-Nâmesi (İnceleme-Metin)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniv. SBE, Konya, 2005.
- ATEŞ**, Süleyman; "Cüneyd-i Bağdâdî", **DİA**, İstanbul, 1993, VIII, ss.119-121.
- ATILGAN**, Yusuf Kenan; **Ledünni İlmin Hz. Musa-Hızır(a.s.) Kıssası Bağlamında Kelami Açıdan Değerlendirilmesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniv. SBE, Sivas, 2006.
- ATLANSOY**, Kadir; **Bursa Şairleri -Bursa Vefayetnamelerindeki Şairlerin Biyografileri-**, Asa Yay., Bursa 1998.
- ATİK**, Arzu; **Celîlî Dîvânı '3b-45a'**(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniv. SBE, İstanbul, 2003.
- AVCI**, İsmail; "Gül-deste-i Şu‘arâ Adlı Şiir Mecmuası ve Mecmuaya Göre Bursa Şairleri", **Uludağ Üniv. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 20, C.19, S.35, 2018/2, ss.587-619.
- BANARLI**, Nihat Sami; **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
- BARDAKÇI**, M. Necmettin; "İsmail Hakkı Bursevî'nin Musa-Hızır Kıssası Yorumunun İlim Marifet Uygunluğu Açısından Değerlendirmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S.5, 1998, ss. 81-103.
- BEDRÜDDİN MUHAMMED**, Ez-Zerkeşî; **el-Burhân fî Ulûmî'l-Kur’ân**, Kahire, 1957.
- BEKTAŞ**, Ekrem; **Muvakkit-zâde Muhammed Pertev Dîvânı**, Öz Serhat Yayıncılık, Malatya, 2007.
- BİLGİN**, Azmi; **Ümmî Sinân Dîvânı**, Meb Yay., İstanbul, 2000.
- BİLGİN**, Mustafa; "Feth el-Mevsîlî el-Kebîr", **DİA**, XVII, s. 455.
- _____ ; "Feth el-Mevsîlî es-Sagîr", **DİA**, XVII, ss. 455-456.
- BİLDİRİCİ**, Zübeyde; **Divan-ı Murâdî (Muhabbetnâme-i Seyyid Murâdî İnceleme-Metin)** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniv. SBE, İstanbul, 2009.
- BUHÂRÎ**, Ebû Abdillâh Muahmmmed. b. İsmail; **Sahîhu’l-Buhârî**, Çağrı yay., İstanbul, 1981.
- BOLAY**, Süleyman Hayri; "Adem", **DİA**, İstanbul, 1988, I, ss. 358-363.
- BOLAT**, Ali; "Şakîk-i Belhî", **DİA**, XXXVIII, ss. 305-306.

CEBECİOĞLU, Ethem; *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yay., İstanbul, 2005.

_____; "Mansûr b. Ammâr", **DİA**, XXVIII, s. 8.

CEYHAN, Semih; "Semâ'", **DİA**, İstanbul, 2009, XXXVI, ss.455-457.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet; **Yahya Bey Dîvânı**, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1977.

ÇELEBİ, İlyas; "Hızır", **DİA**, İstanbul, 1998, XVII, ss.406-409.

_____; "Melekler", "Ahiret", **İslamda İnanç Esasları**, İfav Yay., İstanbul, 1998.

ÇELEBİOĞLU, Âmil; "Âb-ı Hayât", **DİA**, İstanbul, 1988, I, ss.3-4.

ÇİFT, Salih; **Sevgi ve Ümit Yolu: Yahyâ B.Muâz Er-Râzî-Hayati Eserleri ve Duaları**, Sır Yay., Bursa, 2011.

_____; "Yahyâ b. Muâz", **DİA**, XXXXIII, ss. 257-258.

DEMİRCİ, Mehmet; "Mâlik b. Dînâr", **DİA**, XXVII, s. 505.

_____; "İbnü's-Semmâk, Ebü'l- Abbas", **DİA**, XXI, ss. 204-205.

_____; "Hayr en-Nessâc", **DİA**, XVII, s. 54.

DERMAN, M. Uğur; "Hattat Mehmed Şefik Bey", **DİA**, İstanbul, 2003, XXVIII, ss. 530-531.

DEVELLIOĞLU, Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1970.

DOĞRUL, Akif; **Hızır Makamı**, Cinius Yay., İstanbul, 2014.

EBÛ DÂVÛD; Sünenü Ebî Dâvûd, (Thk. Şuayb el-Arnâvut vd.) Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, Beyrut, 2009.

EBÛ NUAYM, Ahmed b. Abdullah b. Ahmed b. İshak el-İsfahânî, **Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakatü'l-Asfiyâ**, (Thk. Mustafa Abdülkadir Atâ), Mektebetü'l Hanci, Beyrut, 1996.

EL-MÜTTAKÎ EL-HİNDÎ; Alâuddîn Alî, **Kenzü'l-'Ummâl fî Süneni'l-Akvâl ve'l-Ef'âl** (thk. Bekrî Hayyânî-Saffet es-Sekkâ), Beyrut 1985.

Et-TABERÂNÎ, Ebu'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed; **el-Mu'cemu'l-Kebîr**, (Thk. Hamdi b. Abdülmecîd es-Sekafî) Musul, 1983.

ERKAYA, Mahmud Esad; "Tasavvufta Mürid-Mürşid İlişkileri Bağlamında Hızır Küssası", **II. Uluslararası Multidisipliner Çalışma Kongresi**, 4-5 Mayıs, 2018, ss.142-152.

ERTUĞRUL, İ. Fenni; **Vahdet-i Vücûd ve Muhyiddin-i Arabî** (Haz. Mustafa Kara), İnsan Yay., İstanbul, 1991.

Fatîn Davud, **Hâtîmetü'l- Eş'âr**(Haz.Ömer Çifçi), s.376., Kültür ve Turizm Bakanlığı e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55976,fatin-tezkiresi-pdf.pdf?0> [ErişimTarihi: 22.05.2020.]

Feridüddin Attar; **Tezkiretü'l-Evliya** (Haz. Süleyman Uludağ), Mavi Yayıncılık İstanbul, 1991.

GALLOTTA, Aldo; "Gazavât-ı Hayreddin Paşa", **DİA**, İstanbul, 1996, XIII, ss.437-438.

GÖKALP, Mehmet; **Âşık Edebiyatında Bâde, Hızır ve Ledün İlmi**, TFA Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1989.

GÖZEL, Özkan; **Hızır ile Musa -Olmak ve Aramak-**, Profil Yay., İstanbul, 2014.

GÖTZ, Manfred; **Verzeichnis Der Orientalischen Handschriften in Deutschland, Türkische Handschriften**, BAND XIII, Teil 2, Franz Steiner Verlag GMBH, Wiesbaden, 1968.

GÜRGENDERELİ, Müberra; **Hasan Ziyâ'î Hayatı Eserleri-Sanatı ve Divanı**, Kültür Bakanlığı Yay., 2002, Ankara.

GÜNAY, Umay; **Türkiye'de Âşıklık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Akçağ Yay., Ankara, 2005.

GÜNDÜZ, İrfan; "Amr b. Kays", **DİA**, III, s.85.

GÜNGÖR, Zülfikar; "Edebiyatımızda Hz. Peygamber Sevgisi", **Diyanet Aylık Dergisi**, S.161, Mayıs 2004, ss. 56-57.

GÜRER, Dilaver; "Şiblî, Ebû Bekir", **DİA**, XXXIX, ss. 125-126.

İBN EBÎ DUNYÂ, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed, **Kitâbu'l-İyâl**, thk. Necm Abdurrahmân Halef, Dâru Ibnu'l-Kayyim, Riyâd 1990.

İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, **es-Sünen**, (Thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî), Dâru'l-Hadîs, Kâhire, 1994.

İBN HANBEL, Ebu Abdillâh Ahmed; **el-Müsned**, Çağrı Yay., İstanbul, 1982.

İMÂM-I GAZÂLÎ; **İhyâü Ulûmi'd-Dîn**, (Mesîru Umûmi'l-Muvahhidîn Şerh u Terceme-i Kitâb-ı İhyâü Ulûmi'd-Dîn -7-, Ter. Yusuf Sıdkî el-Mardinî) Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay., İstanbul, 2018.

İPEKTEN, Haluk; **Divan Edebiyatında Edebî Muhitler**, Meb Yay, Ankara, 1996a.

_____; **Nâ'ilî Divânı**, Akçağ Yay., Ankara, 1990.

İNALCIK, Halil; **Şair ve Patron, Patrimonial Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme**, Ankara, 2005.

İSEN, Mustafa vd.; **Sultanın Şiirleri**, Kapı Yay., İstanbul, 2012.

_____, vd.; **Şair Tezkireleri**, Grafiker Yay., Ankara, 2015.

_____; **Latîfî Tezkiresi**, Akçağ Yay., Ankara, 1999.

İZ, Mâhir; **Tasavvuf, Mahiyeti, Büyükleri ve Tarikatler** (Haz. M. Ertuğrul Düzdağ), Kitabevi Yay., İstanbul, 2000.

_____; **Tasavvuf**, Rahle Yay., İstanbul, 1969.

KADRİ, Kadri; **Büyük Türk Lügati (I-IV)**, Devlet Matbaası, İstanbul, 1928.

KAM, Ömer Ferit; **Vahdet-i Vücûd** (Sad. Ethem Cebecioğlu), Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 1994.

KANDEMİR, M. Yaşar; "Kâ'b el-Ahbâr", **DİA**, İstanbul, 2001, XXIV, ss.1-3.

KARAKOÇ, Sezai; **Gün Doğmadan**, Diriliş Yay., İstanbul, 2003.

_____; **Edebiyat Yazıları III (Eğik Ehramlar)**, Diriliş Yay., İstanbul, 2013.

KÂŞÂNÎ, Abdürrezzak b. Ahmed; **İstîlâhatu's-sûfiyye**, (thk. Muhammed Kemal İbrahim Cafer), y.y., 1981.

KÂTİP ÇELEBÎ, **Mîzânü'l-Hakk**; (Haz. Orhan Şaik Gökyay), İstanbul, 1980.

KILAVUZ, Ahmet Sâim; **Anahatlarıyla İslâm Akâidi ve Kelâm'a Giriş**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2004.

KIRKKILIC, Ahmet; **Sultan Üçüncü Murâd(Murâdî) -Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni-**, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniv. SBE, Erzurum, 1985.

KOCA, Ferhat; "Sâlih b. Ahmed b. Hanbel", **DİA**, İstanbul, 2009, XXXVI, ss. 26.

- KOÇYİĞİT**, Talat; **Hadis Istılahları**, Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Yay., Ankara, 1985.
- KÖKSAL**, Hasan; **Battalnâmelerde Tip ve Motif Yapısı**, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1984.
- KÖKSAL**, M. Asım; **Peygamberler Tarihi**, Diyanet Vakfı Yay, Ankara, 2004.
- KÖPRÜLÜ**, Fuad; **Edebiyat Araştırmaları**, TTK Basımevi, Ankara, 1999.
- Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, Heyet, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 2011.
- KURNAZ**, Cemal; "Hızır-Edebiyat", **DİA**, İstanbul, 1998, XVII, ss.409-411.
- KUYUMCU**, Fehmi; **Sâlih Baba Dîvânı**, Baha Vakfı Yay., İstanbul, 1996.
- KÜÇÜK**, Hülya ve Semih Ceylan; "Râbia el-Adeviyye", **DİA**, İstanbul, 2007, XXXIV, ss.380-382.
- KÜÇÜK**, Osman Nuri; "Şems-i Tebrîzî'nin Meşrebi ve Mevlânâ'nın Düşüncelerine Tesiri", **Tasavvuf -İlmi ve Akademik-Dergisi**, S.24, 2009/2, ss.11-38.
- MENGİ**, Mine; "Kıyafetnâmeler Üzerine", **Türk Dili Araştırmalar Yıllığı - Belleten**, 1977, ss.299-309.
- MÜSLİM**, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî; **Sahîhu Müslim**, Çağrı yay., İstanbul, 1981.
- NESAI**, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb Nesai; **Sünenü'l-kübra**, (thk. Abdülgaflar Süleyman Bündari, Ebû Abdullah Seyyid b. Kesrevi b. Hasan), Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye Beyrut, 1991.
- OCAK**, Ahmet Yaşar; **İslâm-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 1990.
- _____; **Veysel Karânî ve Üveysilik**, İstanbul, 1981.
- OKUYUCU**, Cihan; **Cînânî, Hayatı, Eserleri, Dîvânın Tenkitli Metni**, TDK Yay, Ankara, 1994.
- ONAY**, Ahmet Talat; **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 1992.
- ÖGEL**, Bahaeddin; **Türk Mitolojisi (I-II)**, TTK Basımevi, Ankara, 2010.
- ÖNGÖREN**, Reşat ve Nurettin Albayrak; "İbrâhim b. Edhem", **DİA**, XXI, ss.293-295.
- ÖZAFŞAR**, Mehmet Emin ve Mahmut Demir; "Vehb b. Münebbih", **DİA**, İstanbul, 2012, XLII, ss.608-610.
- ÖZCAN**, Abdulkadir; "Murâdî", **DİA**, İstanbul, 2006, XXXI, ss. 193-194.
- ÖZLER**, Nurten; **Tasavvufta Hızır Telakkisi ve Niyâzî Mısırî'nin Hızır Risâlesi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniv. SBE, İstanbul, 2004.
- ÖZMEN**, İsmail; **Teslim Abdal Hayatı ve Şiirleri**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2002.
- ÖZUYGUN**, Ali Rıza; **Hasan Sezâî'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Dîvânının Tenkitli Metni ve İncelemesi II** (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniv. SBE, Erzurum, 1999.
- PALA**, İskender; **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Kapı Yay., İstanbul, 2004.
- SAYAR**, Kemal; **Hızır ve Roza**, Timaş Yay., İstanbul, 2002.
- SAYIN**, Salih; **Kelâm Açısından Kur'ân ve Sünnette Hızır**, Selçuk Üniversitesi SBE (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2009.
- SARAÇ**, M. A. Yekta; **Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye**, 3F Yayınevi, İstanbul, 2007.

- _____; **Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, Gökkuşbu Yay., İstanbul, 2010.
- Sultan Veled; İbtidânâme** (Çev. Abdülbaki Gölpınarlı), Güven Matbaası, Ankara, 1976.
- SOLMAZ**, Süleyman; **Ahdî, Gülşen-i Şu'arâ, İnceleme-Metin**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara, 2005.
- SUYÛTÎ**, el-Hafız Celaleddin Ebu'l-Fazl Abdurrahman b. Ebi Bekr es-Suyutî; **el-Camiu's-Sağir fi Ehadisi'l-Beşiri'n-Nezir**, Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, 1990.
- SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ**; Mihrüşah No:360.
- ŞEMSEDDİN**, Sâmî; **Kâmûs-ı Türkî (I-II)**, Tercüman Gazetesi, İstanbul, 1985.
- _____; **Kâmûs-ı'l-A'lâm VI**, Mihran Matbaası, İstanbul, 1316.
- ŞENTÜRK**, Ahmet Atilla ve Ahmet Kartal; **Eski Türk Edebiyatı Tarihi**, Dergâh Yay., İstanbul, 2017.
- TARLAN**, Ali Nihat; **Ahmed Paşa Dîvânı**, Akçağ Yay., Ankara, 1992.
- _____; **Hayalî Bey Dîvânı**, İstanbul Üniv. Yay. Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul, 1945.
- _____; **Zâtî Dîvânı II -Gazeller Kısım-**, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1970.
- TANSEL**, Salâhaddin; **Sultan II. Bayezid'in Siyasî Hayatı**, Meb Yayınları, İstanbul, 1966.
- TİRMİZÎ**, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre; **Sünenü't-Tirmizî**, (Terc. Osman Zeki Mollamehmetoğlu), Sünen-i Tirmizî Tercemesi, Çağrı yay., İstanbul, 1981.
- TOKEL**, Dursun Ali; **Divan Şiirinde Harf Simgesiliği**, Hece Yay., 2003.
- TOPALOĞLU**, Bekir; "Ahiret", **DİA**, İstanbul, 1988, I, ss. 543-548.
- Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları**, Revan Köşkü, No:1291.
- TÜRER**, Osman, "Fudayl b. İyâz", **DİA**, XIII, ss.208-209.
- ULUDAĞ**, Süleyman; "Hızır-Tasavvuf ve Halk İnancı", **DİA**, İstanbul, 1998, ss.409-411.
- _____; "Aşk", **DİA**, İstanbul, 1991, IV, ss.18-21.
- _____; "Bâtın İlmi", **DİA**, İstanbul, 1992, V, ss. 188-189.
- _____; **Bayezid-i Bistâmî: Hayatı-Menkıbeleri-Fikirleri**, TDV Yay., Ankara, 1994.
- _____; "Behlûl-i Dâna", **DİA**, V, ss. 352-353.
- _____; "Fakr", **DİA**, İstanbul, 1995, XII, ss.132-134.
- _____; "Hasan-ı Basrî", **DİA**, İstanbul, 1997, XVI, ss. 305-307.
- _____; **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, 1995.
- UŞAKLI MUSLİHİDDİN MUSTAFA**, **Dîvânçe-i İlâhiyât**, (Haz. Mustafa Tatcı, Kerim Kara) Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2007.
- UYGUN**, Pervin; **Halk Anlatmalarında Hızır**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniv. SBE, Konya, 1993.
- ÜLGEN**, Muhammed; **Niyâz-i Mısırî Dîvân'ında Tasavvufî Istılâhlar**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniv. SBE, Elazığ, 2003.
- ÜNVER**, İsmail; **Ahmedî İskender-nâme(İnceleme-Tıpkıbasım)**, Ankara, 1983.
- _____; "Mesnevî (Türk Edebiyatı)", **DİA**, İstanbul, 2004, XXIX, ss. 320-322.
- _____; "Mesnevî", **Türk Dili (Divan Şiiri -Özel Sayı II)**, Yıl 36, C LII, S.415-416-417, 2011, ss. 430-563.

ÜZÜM, İlyas; "Kirâmen Kâtibîn", **DİA**, İstanbul, 2002, XXVI, ss. 59-60.

YAZICI, Tahsin; "Derviş", **DİA**, İstanbul, 1994, IX, ss. 188-190.

_____; "İbn Hafîf", **DİA**, XIX, ss.535-537.

YENİTERZİ, Emine; **Divân Şiirinde Na‘t**, TDV Yay., Ankara, 1993.

_____; "Edebiyatımızda Hazret-i Peygamber'in İsimleri ve Harflere Dair", **Yüzakı**, S.14/Nisan, 2006, s.31.

YİĞİT, İsmail; "Kayıtbay", **DİA**, İstanbul, 2002, XXV, ss.80-81.

YURDAYDIN, Hüseyin Gazi; "Murâdî ve Eserleri", **TTK Belleten**, C. XXVII, 1963, S.107, ss.461-463.

YÜKSEL, Murat; "Murâdî", **Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara, 2006, C. VI, s.433.

III. BÖLÜM

LEDÜN-NÂME -METİN-

1- Metin Tespiti ile Alakalı Hususlar

1.1. Nüshaların Tavsifi

A Nüshası:

Bulunduğu Yer : Ankara Milli Kütüphane

Yer Numarası : 06 HK 196

Telif Tarihi : 910/1504

Müellifi : Murâdî

Ölçü : 210x150-180x125 mm

Yaprak : 170

Satır : 17

Beyit Sayısı : 5475

Hat : Medrese Neshi

Kâğıt Türü : İnsan başı filigranlı.

Cilt : Sırtı kahverengi meşin, kırmızı pandizot cilt, mıklebli.

Baş : *Şecerâta irişdi andan âb*
Didi yir vir senüñ-ile bulam tâb

Sonu : *Uşbu sözden cihân tola halevât*
Rûh-ı pâk-ı habîbe vir şalavât

Birinci nüshamız olan Ankara nüshası çalışmamızda A olarak isimlendirilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda bu nüshanın müellif nüshası olduğu kanaatine varılmıştır. Nüshanın bu vasfıyla ilgili 1a'da, başka biri tarafından eklenmiş şöyle bir not yer almaktadır: "*Ledün-nâme / Müellifi Bursalı (Murâdî) nin kendi el yazısıyla müsveddesidir. 910'da te'lif olunmuştur. Târih-i metâli' 19 Ramazan 1322(?)*". Bu nüshanın başında müelllife ait olduğuna kanaat ettiğimiz 85 beyitten müteşekkil, bir *Kıyâfet-nâme* mevcuttur. Bu eserin nihayetinden sonra gelen sayfada *Ledün-nâme* başlamaktadır. *Ledün-nâme*'ye doğrudan "*Şecerâta irişdi andan*

âb / Didi yir vir senüñ-ile bulam tâb beytiyle başlanmaktadır. Eserin bazı yerlerinde başlık yerleri boş bırakılmıştır. Bazı sayfalarda derkenara yazılmış mısra, beyit, üstü çizilmiş ya da eklenmiş kelimeler yer almaktadır. Eserin yazısı düzensizdir. Yazıda okunaksız kısımlar vardır. Eserin birçok yerinde nemden kaynaklanan sararmalar bulunmaktadır. Bir sayfada 17 satır, her satırda iki beyit yer almaktadır. Sayfalarda yer alan satır sayıları bazı yerlerde ayetlerin, hadislerin ve Arapça ifadelerin varlığına göre farklılık göstermektedir. Metin ve başlıklar siyah mürekkeple yazılmıştır. Serlevha ve çerçeve bulunmamaktadır. 28b, 29a-b, 30a-b numaralı sayfaların sıralanışında karışıklık mevcuttur. 89b ve 90a numaralı varaklar eksiktir. Bir yerde ise sayfanın alt kısmı koparılmıştır. Eserin sonunda temmet kaydı bulunmaktadır.

B Nüshası

Bulunduğu Yer : Berlin Devlet Kütüphanesi (Staatsbibliothek zu Berlin)

Yer Numarası : Ms.or.oct. 2256

İstinsah Tarihi : 1274/1857

Müstensihi : Muhammed Mecdî

Ölçü : 210x160-145x100 mm

Yaprak : 154

Satır : 19

Beyit Sayısı : 5501

Hat : Nesih

Cilt : Sırtı deri, mukavva cilt, mıkblebli.

Baş : *Şecerâta irişdi andan âb*
Didi yir vir senüñ-ile bulam tâb

Sonu : *Uşbu sözden cihân tola halevât*
Rûh-ı pâk-ı habîbe vir şalavât

Çalışmamızda B olarak isimlendirdiğimiz Berlin nüshası, müstensih nüshasıdır. Bu nüshanın başında, müellife ait olduğuna kanaat ettiğimiz 85 beyitten müteşekkil bir *Kıyâfet-nâme* mevcuttur. Bu esere besmele ile başlanmaktadır. Bu

eserden sonra *Ledün-nâme* yer almaktadır. *Ledün-nâme*, *Kıyâfet-nâme*'nin bitiminden hemen sonra gelen satırda yer alan "*Şecerâta irişdi andan âb / Didi yir vir senüñ-ile bulam tâb*" beytiyle başlanmaktadır. Başlıklar kırmızı, metin siyah mürekkeple yazılmıştır. Ser-levha bulunmaktadır. Sayfalar çift çerçeveli ve çerçeveler kırmızıdır. Başlıklar ayrıca çerçevelidir. Birkaç beyit, sehven unutulmuş olup bu beyitler derkenara yazılmıştır. A'da bazı başlık yerleri boş bırakılmıştır. Bu boşluklara B'de başlık yerleştirilmiştir. Her sayfada 19 satır, her satırda iki beyit bulunmaktadır. Sayfaları temiz, yazısı düzgün ve okunaklıdır. Eserde bazı beyitler eksiktir. Eserin sonunda istinsah tarihi ve müstensih bilgileri yer almaktadır.

Bu nüshanın istinsah edilmesi ile ilgili önemli bir bilgiye ulaşılmıştır. Bu bilgi Bursa'da meydana gelen deprem ile ilgilidir. 1855'te meydana gelen büyük Bursa depreminden Ulu Cami zarar görmüştür. Ünlü Hattat Mehmed Şefik Bey'de depremde zarar gören caminin duvar ve sütunlarındaki eski celî sülüs ve kûfî hatlarını yenilemek üzere görevlendirilmiştir. Burada üç buçuk yıl kalmıştır.³⁸² Bu nüshanın müstensihi olan Muhammed Mecdî, Mehmed Şefik Bey'in öğrencisidir.³⁸³ Berlin nüshasının istinsah tarihi 1858 olduğuna göre bu nüshanın, adı zikredilen hattatların Bursa görevi esnasında keşfedildiği kanaatini oluşturmuştur. Bu nüshanın keşfedilmesiyle ilgili iki ihtimal akla gelmektedir. Birinci ihtimal, bu görev esnasında Mehmed Şefik Bey'in yanında öğrencisi Muhammed Mecdî de bulunmaktaydı. Böylece Muhammed Mecdî eseri bu görev esnasında keşfetmiştir. İkinci ihtimal, eseri Mehmed Şefik Bey keşfetmiştir; istinsah etmesi için öğrencisine vermiştir.

1.2. Metin Teşkilinde İzlenen Yöntem

1- Metin, Eski Anadolu Türkçesinin özellikleri göz önünde bulundurularak transkripsiyon alfabesiyle olduğu gibi aktarılmıştır. Metnin kuruluşunda müellif nüshası olan Ankara nüshası esas alınmış, "A" olarak kodlanmıştır. Müellif nüshası olarak bilinen Berlin nüshası, "B" olarak kodlanmıştır. A nüshasında aslına aykırı

³⁸² Derman, **a.g.md.**, s.531.

³⁸³ B nüshasının ketebe kaydında Muhammed Mecdî, kendisini Mehmed Şefik Bey'in öğrencisi olarak tanıtmaktadır.

imlâ edilen Arapça ve Farsça kelimelerin varlığında B nüshası tercih edilmiştir. Her iki nüshada tespit edilen imlâ hatasında ise metne müdahale edilmiş, değişiklik dipnotlarla belirtilmiştir. Türkçe kelimelerin yazımında nüshalar arasındaki farklılığa çoğunlukla müdahale edilmemiş, tasarruf ve tavsiyeler dipnotlarla belirtilmiştir.

2- "dâ'im, mâ'il, kâ'im" gibi aslı hemzeli olan kelimeler B'de aslî imlâsına uygun olarak yer alırken A'da dönemin konuşma dilinin özelliğine göre "dâyim, mâyil, kâyim" şeklinde y ile gösterilmiştir. Metnin genelinde A'daki şekle yer verilmiş olup bu farklılık belirtilmemiştir. Ayrıca "Hudâ" kelimesi A'da sadece dört yerde (154, 925, 1215, 2694) bu şekilde yazılmıştır ancak metnin tamamında "Huẓâ" şeklinde karşımıza çıkmaktadır. B'de ise tamamen "Hudâ" şeklinde yer almaktadır. Kelimenin "Huẓa" şeklindeki kullanımı esas alınmış, farklılık ise belirtilmemiştir.

3- A nüshasında atıf vavı metnin genelinde çok az kullanılmıştır. Kimi yerde ise ötre ile oluşturulmuştur. B nüshasında ise atıf vavı çoğu yerde kullanılmıştır. Böyle durumlarda B nüshasındaki kullanım tercih edilmiştir. Her iki nüshada kullanılmayan yerlerde vezin, anlam ve üslup dikkate alınarak atıf vavı [] işareti ile gösterilmeye çalışılmıştır.

4- İzâfet terkinin -i, -i'si B nüshasında daima kesre ile gösterilirken tenkitli metin için esas aldığımız A nüshasında kimi yerde " ى " ile gösterilmiştir. Bu sebeple kimi yerde akuzatif ekiyle karışma durumu olmuştur. Örnek: 'asel-i cennet-ile

5- A nüshasında bazı yerlerde, kelime sonlarında yer alan belirtme hâl eki olan -i'den önce kaynaştırma harfî "y" üzerine kimi zaman hemze, kimi zaman da esre harekeli hemze yazılmıştır. Örnek: "kişi'i", "nükte'i". Bu kelimeler B nüshasında ise "kişiyi", "nükteyi" şeklinde yazılmıştır. A'daki kullanım esas alınıp farklılık belirtilmemiştir.

6- "ile", "içün" edatları; "idi", "ise", "imiş" fiilleri kendinden önceki kelimeye bitişik yazılmış ise bitiştiği kelime ile arasına (-) işareti konulmuştur. Örnek: Senüñ-ile.

7- A'da vezin gereği hece düşmeli ulama yapılan yerleri göstermek için vasl işareti kullanılmıştır. Metin içerisinde bu işaret, (_) işareti ile gösterilmiştir. Örnek: Üstüñe_okur.

8- Metnin imlâsına uygun olarak hareket edilmeye çalışılmıştır. Bazı yerlerde harf eksikliğini tamamlama ve tamir etme yoluna gidilmiştir. Yapılan müdahaleler [] işareti ile gösterilmiştir

9- Vezin ve kafiye kusurlarıyla ilgili tespitler dipnotlarla belirtilmiştir.

10- Okunamayan kelime ve kelime gruplarının yazma eserdeki şekli metinde gösterilmiştir.

11- Yazma nüshalarda sonu "b" ile biten gerendium ekleri metin içerisinde "-up", "-üp" şeklinde yazılmıştır.

10- Metinde yer alan ayet ve hadislerin mealleri hem metin içerisinde hem de "Ayet ve Hadisler" başlığında verilmiştir. Haşiyeler dipnotlarla gösterilmiştir. Metinde ayet ve hadis iktibasları transkripsiyon harfleriyle bold olarak yazılmış; beyit aralarında yer alan ayet, hadis ve diğer Arapça ifadeler Arap harfleriyle gösterilmiştir.

11- Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında nokta eksikliği ve noktanın yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan imlâ hataları nüsha farklılığı olarak belirtilmemiştir. Her iki nüshada da karşılaşılan böyle bir durumda, ilgili kelime düzeltilerek metne dahil edilmiş, bu durum dipnotla belirtilmemiştir

1.3. Transkripsiyon Sistemi

Harf	Transkripsiyon	Harf	Transkripsiyon
ء	'	ط	T,t
ث	S, s	ظ	Z,z
ح	H,h	ع	'
خ	H,h	غ	Ġ,ğ
ذ	Z,z	ق	K,k
ص	S,s	ك	Ń,ñ
ض	Ž ž, Đ đ		

2.TRANSKRİPSİYONLU METİN

Fe‘ilâtün/ Mefâ‘ilün/Fe‘ilün

- A4a
- 1 Şecerâta irişdi andan âb
Didi yir vir senüñ-ile bulam tâb
- 2 Dir ağaç n’ola yir virem saña ben
Sâkin olup derûnda ol rûşen
- 3 Bes ‘ağaç anda âba yir virdi
Âb-ıla ol dahı şafâya irdi
- B4a
- 4 Yiri virdügi-çün suya şecerât
Sefk¹ eyledi bes aña haşerât
- 5 Kimi düzildi ol ‘ağaçdan tâ
Sürdi bâd ile anda bâ-deryâ²
- 6 Hoş refâkiyyet ile sürdi gemi
Tâ ki insânuñ ola hoşça demi
- 7 İrişicek kayaya seng-i hasûd
Şecer-i keştî’i tağıtdı zûd
- 8 Cehd idüp eyle ‘aklı keştî-bân
Tâ kenâr-ı halâşa irişe cân
- 9 Senge tuş itme keştîñi³ sakın
Kim ırağûñ ola saña yakın
- 10 Taş urup ka‘ra şalmış keştî
Şağ esen⁴ eylesün müdâm keştî
- 11 Şağ esen kâruñ aña uşbu sûd⁵
Hûb keştî gibi şol⁶ yüriye zûd
- 12 Aña bu remzi iy Muzaffer-i fer
Mü’min oldı sefine dîn lenger

¹ sefk: sığınak B

² bâ-deryâ: mâ-i deryâ B

³ A ve B’de *keştîñi* olarak imlâ edilmiştir.

⁴ esen: iş B

⁵ sûd: hûd B

⁶ şol: -B

- 13 Baħr-i dünyâda mü'min oldu gemi
Buldı kâfir helâket-ile⁷ ğamı
- 14 Cism-i keştîsin iltesin⁸ sen sağ
Tâ kıyâmetde kıpasın yüzi ağ
- 15 Tâ ki bu keştînüñ⁹ dırahtı ħarâb
Olmadan anda iriş aħbâb¹⁰
- وَإِذَا الْقُبُورُ بُعِثِرَتْ¹¹
- 16 Keştî vaķtı kim ola taşâ tudaş¹²
Pâre pâre olur o şası¹³ baş
- A4b 17 Taş¹⁴ hem dûzaħa irür ğaltân
Her şey aşlına irişür el-ân
- إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ¹⁵
- 18 Her münâfık cismde şanki ħacer
Oldı sen şöyle bil Muzaffer-i fer
- 19 Şadr-ı cennet bulur kamu mü'min
Bu'd¹⁶ kıalmaz olur Ĥaķķ'a yakın
- 20 Maķ'ad-ı şıdkda süķûn eyler
Ĥoş tekellüm kılup revân söyler
- B4b 21 Bu sözi didi Ĥızr-ı ħadrâ-puş
Bes Muzaffer velî de eyledi cûş
- 22 Ĥoş ħaber virdi ol¹⁷ Muzaffer-i fer
Ĥızr'a şordum demüñden eyle ħaber
- 23 Uşbu dirliği nite bulduñ sen
'Âlem içinde¹⁸ bâķî kılduñ sen

⁷ helâket ile: helâkiyyetle B

⁸ iltesin: atlasın B

⁹ keştînüñ: keştinüñ A

¹⁰ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹¹ İnfitâr/4. "Kabirlerin içindekiler dışarı çıkarıldığı zaman,"

¹² tudaş: tırâş B

¹³ şası: ħası B

¹⁴ taş: taş B

¹⁵ Nisâ/145. "Doğrusu münafıklar cehennemın en alt tabakasındadırlar."

¹⁶ bu'd: بعدو A

¹⁷ ol: o B

¹⁸ içinde: içre B

- 24 Söze girdi¹⁹ revân Hızır-ı zamân
Dir Muẓaffer semâ‘ eyle hemân
- 25 Bir kişi kim ola yalan-gû sözlü
Keyd ü mekri²⁰ özinde dersü
- 26 Bir kişi ki²¹_olsa râst-gû iy cân
Hâzıram ben anuñ katında hemân
- 27 Hızır dir diñle iy Muẓaffer-i fer
Mescide geldi bir faķır meger
- 28 Didi yâ kavm eyleñüz i‘tâ
Haķ yolına birine biñ biñ ola
- 29 Bir kişi nesne virmedi aña hîç
Her ki gördi yüzini eyledi pîç
- 30 Cümlesi çıķdı gitdi mescitden
Şanki cansuz kâıupdı aña beden
- 32 Hızır ol dervîşe didi cânım
Beni şat Haķ yolına sultânım
- 32 Yokdur nân u mâlum iy dervîş²²
Beni şat görmegil daķı teşvîş
- A5a 33 Nefsümi ben saña bağışladım
Bendelerden özüm şağışladım
- 34 Didi dervîş halk-ı ‘âlem heb
Râst bil²³ ol işe diyeler hıub
- 35 Hızır dir cân u dilden oldım kıl
Şat beni yi bahâmı²⁴ olma melûl
- 36 Bes kulum diyü şatdı ol şâhı
Aldı bir zengî ol nigû-hâ‘hı
- 37 Evine beni iledüp zengî
Diñleñüz kim neye irer yengi

¹⁹ girdi: geldi B

²⁰ mekri: مكدى B

²¹ ki olsa: kim olsa B

²² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

²³ bil: bile B

²⁴ yi bahâmı: bî-bahâya B

- 38 Dir Muẓaffer ki ihtiyârla kûl
Şatılıcaķ olur mı ol²⁵ [maķbûl]²⁶
- 39 Didi Hızr iy Muẓaffer-i deryâ
‘Aşķ-ı Hâķ-içûn olmışam şeydâ
- B5a 40 Yitmiş biñ kez itdüm özüm kûl²⁷
Hâķ katında olam diyü maķbûl
- 41 Şatuban²⁸ beni yidi dervîşân
Ol dînde revâ durur bu iy cân
- 42 Âhirî Hâķ beni_eyledüp âzâd
Uşbu kâr üzre olmışam üstâd
- 43 Uşbu âzâdelikle ‘ömr-i dırâz
Bulmuşam ‘âlem içre añlañ²⁹ râz
- 44 Çün beni zengî anda aldı şatun
Sürdi evine iltid bes ol gün
- 45 Hıvlısı içre var-ıdı tûde
Dir görenler bu hıvlı bî-hûde
- 46 Tağ gibi yığılmış-ıdı hâķ
Taşısañ biñ³⁰ yıl olmayadı³¹ pâķ
- 47 Didi zengî ki bunı taşı ğulâm
Tizirek bitür işi eyle temâm
- 48 Ben fulân yire varıram bu dem
Dümdüz it bunı irmesun saña ğam
- 49 Taşı toprağını taşı dersü³²
Tâ ki bundan saña_irmeye kayğu
- A5b 50 Kûyden geldüğümde bitmiş ola
Hele ben yönelüpven³³ imdi yola
- 51 Seni ol demde eyleyem âzâd
Hâtıruñ şâd olup ola âbâd

²⁵ ol: -B

²⁶ maķbûl: مغبول A, B

²⁷ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

²⁸ şatuban: şatasın B

²⁹ añlañ: añlagıl B

³⁰ biñ: bil A

³¹ olmayadı: olmaz idi B

³² Taşı toprağını taşı dersü: Taşı toprağ vü taşı dersü B

³³ yönelüpven: yönelüben B

- 52 Ben elüme alup o dem zenbîl
Taşıyam tâ kim ol telli ta'cîl
- 53 Kazup ol hâk taşra tutam tâ
Gör nite_oldı Muzaffer-i deryâ
- 54 Hâtif-i kudret eyledi âvâz
Didi iy Hızır ırak ol bil râz
- 55 Yoluma nefsiñ eyledüñ teslîm
Biz dağı eyledük saña ta'zîm
- 56 Bu depe hâkini idem düz yir
Hâtif-i kudret anda şöylece dir
- 57 Zenbîl-ile kaçan taşınsın ol
Yüri var tâ'atüne ol meşgûl
- 58 Zenbîlüñi³⁴ hevâya³⁵ it perrân
Tâ hevâ hizmet eylesun el-ân
- B5b 59 Yıl esüp ol depeyi düz itdi
Hızır-ı hâzır işini ûz itdi
- 60 Meger ol Hâ'ce Zengî mevlâsı
Evde unutmış-ıdı bir tâsı
- 61 Dönüp de geldi gördi hâlâtı
Kaldı hayrân ol işe zâtı
- 62 Yıllar ile taşınmayacak hâk
Taşımış düz yir itmiş ol çâlâk
- 63 Gördi emr itdüğü temâm olmuş
Tâ'at-ile hem ol be-nâm olmuş
- 64 Dir baña ey gulâm sen kimsin
Beñzedürem ki Hâk'a yağınsın
- 65 Didi ben bendeñüm senüñ hâ'cem
Hıdmetüñde olupvanın³⁶ munzam
- 66 Didi bu dem bu hâleti_eyle beyân
Faız-ı Hâk'dur direm ben aña hemân

³⁴ A'da *zenbillüñi*, B'de *zenbillü* şeklinde imlâ edilmiştir.

³⁵ hevâya: key hevâya B

³⁶ olupvanın: olubanın B

- A6a
- 67 Zengî dir eyledüm seni âzâd
Hâletüñ bildüm ey demi âbâd
- 68 Uşbu hâletlü kişi bende mi olur
Her kişi bu merâtibi mi bulur
- 69 Sen bir âzâde³⁷ senüñ³⁸ mişlüñ yok
Gözüñ açuğ dahı gönlüñ tok³⁹
- 70 Yüri var hâliñe bu dem ey han
Hağ seni itmiş velâyete sultân
- 71 Çıkıdum aından hemân revân oldum
Sebz şahrâlu bir yire geldüm
- 72 Dizüm üzre revân kodum⁴⁰ başı
Bağruma başayın hemân taşı
- 73 Didüm iy⁴¹ hâ'ce bende olmadum
Kâbiliyyet bu yolda bulmadum
- 74 Kulluğa itmedi kimse beni kabûl
Nice kuldand kim olmadum maqbûl
- 75 Böyle didükde Hızır-ı hâzır iy cân
İrdi Cebrâ'îl⁴²-i emîn revân
- 76 Cebrâ'îl iricek 'aleyhi's-selâm
Didi Hızır'a işit⁴³ nite_oldı kelâm
- 77 Ol Huzâ⁴⁴ tapuña selâm eyler
Sen kula hâ'ceñ ihtirâm eyler
- B6a
- 78 Dir añı kulluğa kabûl itdüm
Kullar içinde ulu kul itdüm
- 79 Çünkü bir sâ'at ol baña bende
Oldı olsun cihânda ol zinde

³⁷ âzâde: âzâdesiñ B

³⁸ senüñ: -B

³⁹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁴⁰ kodum: kılam B

⁴¹ iy: -B

⁴² Cebrâ'îl: Cebrâyıl A / Bu kelime A'da genellikle *Cebrâyıl*, B'de *Cebrâ'îl* şeklinde imlâ edilmiştir. Metinde, *Cebrâ'îl* şeklindeki kullanıma yer verilecek olup farklılık artık belirtilmeyecektir.

⁴³ işit: -B

⁴⁴ Huzâ: Hudâ B / Bu kelime A'da *Huzâ*, B'da *Hudâ* şeklinde imlâ edilmiştir. Metinde, *Huza* şeklindeki kullanıma yer verilecek olup farklılık artık belirtilmeyecektir.

- 80 Cümle-i ‘âlem aña zîr-i kadem
Sözi toğrulara sen ol hem-dem
- 81 Dâyimâ⁴⁵ zinde ol cihân içre
Ad-ile Hızır añıl zamân içre
- 82 Dir Muẓaffer ki Hızır buyurdı
Bes ledün ‘ilmi üzre yol sürdi⁴⁶
- 83 Ana ıarnında yatan oğlanlar
Nice yatur saña diyem anlar
- A6b 84 Yüzleri elleri ayakları hem
Ananuñ öñine ıurur her dem
- 85 Anuñ-içün ki ana beñzi şaru
Bil ki⁴⁷ teşrîhde añılur bu
- 86 Lîk dört ‘avrata_olmadı bu hâl
Diñlegil söyleyem nedür ahvâl
- 87 Lîk yüzleri arıaya oluban
El ü ayağı⁴⁸ birle sem‘ it sen
- 88 Anuñ içün ki_olar gezende ıudaş
Olmayalar bil⁴⁹ anı ey ıardaş
- 89 Kimseden irmeye gezend o veled
Kimsene⁵⁰ ıarşu ıurmaya bu veled⁵¹
- 90 Biri İbrâhîm oldu merd-i Halîl
Ana ıarnında öyle olan bil
- 91 Hiç ‘adûdan gezend irmedi_aña
Tâ vefât eyleyince merd-i seğâ
- 92 Hem ikincisi mâder-i Mûsâ
Hak selâmı irişe dâyim aña
- 93 Kim ki irdiyse anasına anuñ
Didi uğrama yöresine anuñ

⁴⁵ dâyimâ: dâ'imâ B /"dâ'im, mâ'il, kâ'im" gibi aslı hemzeli olan kelimeler B'de aslı imlâsına uygun olarak yer alırken, A'da dönemin konuşma dilinin özelliğine göre "dâyim, mâyl, kâim" şeklinde y ile gösterilmiştir. Metinde A'daki şekle yer verilecek olup, bu farklılık artık belirtilmeyecektir.

⁴⁶ sürdü: şordı B

⁴⁷ bil ki: bilün B

⁴⁸ el ü ayağı: eli ayağı B

⁴⁹ bil: -B

⁵⁰ kimsene: kimse B

⁵¹ Bu beyitte vezin hatası vardır.

- 94 Aña kaçd-ı helâket⁵² itmediler
Düşmenân ol⁵³ tarîka gitmediler
- 95 Didiler koñuz anı sağ olsun
Hak didi düşmenine tağ olsun
- 96 Anda Fir'avn şanma bâk itdi
Toksan biñ püser helâk itdi⁵⁴
- B6b 97 Toğdı Mûsâ irürdi⁵⁵ düşmene teng
Suya garğ oldı düşmeni bî-ceng
- 98 Biri 'Îsâ idi 'aleyhi's-selâm
Ana püştine yüz tutan iy hümâm
- 99 Ana karnındayiken ol server
Uğramañ⁵⁶ katına añun didiler
- 100 Ana karnındayiken itdi kelâm
Bende-i Hak benem didi o⁵⁷ hümâm
- A7a 101 Dağı dördinci Muştafâ-yı güzîn
Hak şalât u selâmı aña karîn
- 102 Âmine batn içindeyiken ol
Kimse ider midi gezendine yol
- 103 Ol zamân cümle-i müneccimler
Nûrın anuñ görüp olur bî-fer
- 104 Bir nebî zâhir olısar didiler
Seyf-ile kâhir olısar didiler
- 105 Evvel atasına idüp kaçdı
Her ki kaçd itdi def'î kan kuşdı
- 106 Tâ ki Maḥmûd'ı ideler bî-cân
Bes anuñ kaçdına sürüp tuğyân
- 107 Kim kitâbumuz⁵⁸ itmeye nesh ol
Zahm irürdi anasına kavm-i fuzûl

⁵² Bu kelime iki nüshadada art arda kullanılmıştır. Muhtemelen yanlışlıkla kullanılmıştır. Çünkü tekrarlanan kelime vezne ve anlama uygun düşmemektedir.

⁵³ ol: bu B

⁵⁴ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵⁵ irürdi: irdi B

⁵⁶ uğramañ: incidmen B

⁵⁷ o: ol B

⁵⁸ kitâbumuz: kitâbumuzı B

- 108 Zaḥm urur anı didiler ol dem
İrdi_Âmine⁵⁹ ḥalâşa görmedi ğam
- 109 Bes anuñ nûrını göremediler
Sırrına ol işüñ iremediler
- 110 Didiler raḥm içinde idüp taḥvîl
Kim bilür⁶⁰ kim n'ola bu nesl-i Ḥalîl
- 111 Emr itdi revân 'Abdu'llâh
Kim ḥavâtîni⁶¹ olalar âġâh
- 112 Bekleyeler Amîne⁶² ḥâtûnı
Tâ buluşmaya⁶³ aña her tunı
- 113 Dört ḥâtûnı var-ıdı anuñ⁶⁴
Heb nıgeh-bânı oldu sulṭânuñ
- 114 Bes münâdî idüp hemân âvâz
Bu olısar didi emîn-i râz
- 115 Şark u ġarbuñ emîri bu olısar
Cümlenüñ dest-ġiri bu olısar
- B7a 116 Cümle ḥalka cevâb bu veriser
Ḥakk'a kırbet bulup yakın eriser⁶⁵
- 117 'Arabuñ efşahı olısar bu
'Acemüñ üstine seriser⁶⁶ su
- A7b 118 Böyle diyüben itdi ḥâtîf ün
İy Muẓaffer fer⁶⁷ añlaġıl eknûn
- 119 Ol Muẓaffer yine su'âl itdi
Bes su'âlini Ḥızır işitdi
- 120 Kıvvet-i merd birle za'f-ı zenân
Neden olmuşdur anı eyle 'ayân

⁵⁹ A ve B'de *Âmine* olarak imlâ edilmiştir.

⁶⁰ bilür: bilü B

⁶¹ A ve B'de *ḥavâtîni* olarak imlâ edilmiştir.

⁶² A ve B'de *Âmine* olarak imlâ edilmiştir.

⁶³ buluşmaya: bilişmeye B

⁶⁴ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁶⁵ eriser: olısar B

⁶⁶ seriser: serpişer B

⁶⁷ fer: -B

- 121 Bes söze geldi Hızır-ı hâzır o hem⁶⁸
Dir semâ' it Muẓaffer-i 'âlem
- 122 Dir bu hâli işitdim ez-Lokmân
Söyleyem bir bir anı diñle iy cân
- 123 Şordum andan bu hâleti ol dem
Uşbu ma'nîyi söyledi ol hem
- 124 Didi er her niçe ki pîr ola
Et ü cânı gerek ki sır ola
- 125 Muḥkem olur mizâcî⁶⁹ pîrânun
Tâze vü ter olur demi añun
- 126 Yokdur 'avrat oldıyise ıarı⁷⁰
Zişt-ter ola⁷¹ cisminün güheri
- 127 Anuñ-içün ki Âdem'i Allâh
Hâkdan ḥalkın itdi ol âgâh
- 128 Hâk her ne kadar ki ola kühen
Daḥı yegrek olur ey merd-i süḥan
- 129 Daḥı 'avrat demi ki_ola köhne
Zişt-ter olur añla onu yine
- 130 Bil añun-içün oldı zişt-endâm
Hoş semâ' eyle diyem anı temâm
- 131 Şol eyegüsin Âdem'in Bârî
Çıkarup diñle n'oldı âğârı
- 132 Yaradup 'avratı⁷² eyledi peydâ
Pehlû-yi çepden oluben Ḥavvâ
- 133 Rûzgâr ile gûşt olur raşt
Za'f irüp cânına toḳınur ḥışt
- 134 Ya'nî kim za'fla tebâha irer
Böyledür ḥikmet içre uşbu ḥaber
- A8a, B7b 135 İy Muẓaffer daḥı bil anı bu dem
Karıya yigit olıcak hem-dem

⁶⁸ hem: ol dem B

⁶⁹ mîzâcî: mîzâc A

⁷⁰ ıarı: kıru B

⁷¹ ola: olur B

⁷² 'avratı: 'avrat A

- 136 Ol ‘acûze bulur şafâ vu hayât
Ol cûvânuñ irür demine memât
- 137 Ya‘nî ol köhneden ziyân eyler
Hikmet ehli bu resm-ile⁷³ söyler
- 138 Şol sebebden ki ‘avrat etdendür
Er kişi hâkdan olupdur pür
- 139 Derdlü olunca er tabîb aña dir
Yimegil et ki hâletüñ aña dir
- 140 Kõkusından etüñ ziyân irişür
Var kıyâs it ki⁷⁴ bîm-i cân irişür⁷⁵
- 141 Olmağıl hîç ‘acûzeyeye dâhil
Şihhate tâ ola özüñ mâyl
- 142 ‘Avrata dert irişse ya‘nî zükâm
Kiremit kızdırur bil imdi temâm
- 143 Tamızup üstine anuñ âbı
Anuñ-ile geçe teb ü tâbı
- 144 Üstine oturur revân ol zen
Bu ‘ilâc-ile eyler anda düzen
- 145 Bes buhârı dimâğına irişür
Sağ olup ol ‘ilâc-çündür şûr
- 146 Dahı kişinüñ yüregi yanar
Ol hârâretle başa irse buhâr
- 147 Dirler aña ki bir pâre⁷⁶ şuyı
Şaman üstine saçup ol bûyı
- 148 Toprak üzre şamana sepgil⁷⁷
Yiyleyüp bûyını revân ta‘cıl
- 149 Tâ ki bûyı dimâğa kîle eşer
Ol eşerden bula Muẓaffer fer

⁷³ resm-ile: resme B

⁷⁴ it ki: etüñ B

⁷⁵ irişir: öşür B

⁷⁶ A ve B’de *para* şeklinde imlâ edilmiştir.

⁷⁷ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 150 Tâ ki hoşça_ola gide renc ü belâ
Yüregi yanmasına def' bula
- 151 Aña et virseler helâk eyler
Žarr var def'î anı hâk eyler
- A8b 152 Çün gönül düne añıl kül kılsañ
Dili teskîn ol zebân⁷⁸ bulsañ
- 153 Döndi⁷⁹ Hızr eydür iy Muzaffer-i yâr
Diyeyim bir kelâm cânuñ uyar
- B8a 154 Âdem'i hâkden yaratdı Hudâ
Boynına hoş keramet itdi ridâ
- 155 Dir Huzâ şuyıla tahâret idüñ
Hem teyemmümle sûy-ı hâke gidüñ
- 156 Tâ ki rûz-ı kıyâmet olsa iy cân
Görmeye seni âteş-i nîrân
- 157 Şu kokuşu vü yir kokuşu seni
Ol cehennemden ide dûr teni
- 158 Diyeler kim bu bendeden yâ Rab
Hoş koku gelür irmez aña ta'ab
- 159 Var bunda nebîler evşâfi⁸⁰
Hüsn-i bûyıyla tutdı etrâfi
- 160 Cism-i peygâamberâna⁸¹ tamu harâm
Ümmeti dahı böyle tuta nizâm⁸²
- 161 Kurtula bende bes tahâret-ile
Hâliş ola gönül beşâret-ile
- 162 Ger dilerseñ ki câyuñ cinân⁸³
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân

سؤال گردن نکاح عا نشه را از خضر علیه السلام⁸⁴

⁷⁸ zebân: ziyân B

⁷⁹ döndi: didi B

⁸⁰ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁸¹ peygâamberâna: peygamber ana B

⁸² nizâm: نکام B

⁸³ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁸⁴ Hz. Ayşe'nin nikâhını Hızır Aleyhisselâm'dan sormak.

- 163 Naqlider ki_ol Muẓaffer-i deryâ
Hızr'a şordı ki ey dil-i dâna
- 164 'Akd-i 'Âyişe'i beyân eyle
Kim kılupdur anı 'ayân eyle
- 165 Virdi Hızr aña hoş cevâb-ı şavâb
Bilinü nev' ü faşl-ile her bâb
- 166 Geldi çün 'âleme Şafiyyu'llâh
Dest-i kudretle buldı hürmet ü câh
- 167 Kâdemiyle kıdem zi-ketm-i 'adem
Bu vücûd ellerine başdı kâdem
- A9a 168 Baht u taht kamu 'uķûl ü nüfûs
'Arş u kürs oldı tab'la me'nûs
- 169 Melekût-ile per olup⁸⁵ eflâk
Fahır idüp tâ'at-ile yir idrâk
- 170 Tâ'ati birle lâf urup melekût
Buluban her nese yirinde sükût
- 171 Âdemî⁸⁶ oldı hâkdan peydâ
Cân irüp cism-ile olup şeydâ⁸⁷
- 172 İftitâh-ile aña cümle sürûş
Secde kıluban oldı demleri hoş
- B8b 173 Üç yüz yıl behişt içinde karar⁸⁸
Yidi hân⁸⁹-ı behiştten her bâr
- 174 Bes hitâb irdi Hâk'dan ol⁹⁰ dem⁹¹ aña
Dâne kaçdına sürme itme hata
- 175 Ol Şafi'den 'ayân olup Havvâ
Şecer-i gendüma yakın olma

وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ⁹²

⁸⁵ olup: oldı B

⁸⁶ âdemî: âdem B

⁸⁷ Bu beyit B'de yoktur.

⁸⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁸⁹ A ve B'de *hân* olarak imlâ edilmiştir.

⁹⁰ ol: -B

⁹¹ dem: -B

⁹² A'râf/19. "Ey Âdem! Sen ve eşin cennette kalın. Dilediğiniz yerden yiyin. **Fakat şu ağaca yaklaşmayın.** Yoksa zalimlerden olursunuz." İktibas edilen ya da beyit arasında verilen ayetlerde konu bütünlüğünün

- 176 Âhirî ma'şiyetle ol iki cân
Sürilüp irdi yiryüzine hemân
- 177 Geldi *lâ taḳnetü*⁹³ ḥiṭâb-ı Huzâ
Yiryüzinde virildi anlara câ
- 178 Bir nebînüñ⁹⁴ hiç olmadı kârı
Muştafâ'dan öñ añla âşârı
- 179 Muştafâ kâr[ı] olur küşâd evvel
Ba'de mürselîn⁹⁵ kıılır medḥal
- 180 Didi Âdem ki baña cüft gerek
Cüftümüz birle kâr-ı kıft gerek
- 181 Gösterüben Şaḫî'ye Havvâ'yı
Bu durur cüftüñ añlağıl râyı
- 182 Didi Havvâ naşîb-i cüftüm⁹⁶ kû
Gösterüp Âdem'i didiler bu
- 183 Sürüñüz imdi cây-ı dünyâya
Lâyık olduñuz imdi ol câya
- A9b 184 Cây-ı hoften degül durur cennet
Cây-ı dünyâda buluñuz vuşlat
- 185 Diledi Âdem yapışa hûrâna
Zevk idüp ire vaşl-ı cânâna
- 186 Didiler olmağıl olara yakın
Cüftüñi gözle sen hemân⁹⁷ bu ḥîn
- 187 Bunlar oğlanlaruñ naşîbi⁹⁸ durur
Cânları derdinüñ ṭabîbi⁹⁹ durur
- 188 Saña bir kimse olısardur yâr
Ġayr¹⁰⁰ kimse naşîbin itme şümâr

sağlanması amacıyla bazı yerlerde ayetin meali tam olarak verilmiştir. Ayetin, iktibas edilen ve beyit arasında verilen ilgili kısmı bold olarak gösterilmiştir.

⁹³ Zümer/53. "De ki: 'Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden **ümidinizi kesmeyin**.

Şüphesiz Allah bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.' "

⁹⁴ bir nebînüñ: birinüñ B

⁹⁵ mürselîn: mürselîne B

⁹⁶ cüftüm: cüfte B

⁹⁷ hemân: -B

⁹⁸ naşîbi: nâşîb A

⁹⁹ ṭabîbi: ṭabîb A

¹⁰⁰ Ġayr: ġayrı B

- 189 Oğuluñ cüft[i] ataya¹⁰¹ oldu Һarâm¹⁰²
Kendü cüftüñi gözlegil iy hümâm
- 190 Bes nikâh oldu ‘aqd Һavvâ'ya
Tâ Şafî buldı anuñ-ıla vâye
- B9a 191 Muştafâ ‘Âyişeyle ol dem
‘Aqd olındı nikâh oluban hem
- 192 Һutbe okındı ol ikiye yakîn
İy Muzafter cevâbuñ oldu hemîn
- 193 Dahı sem‘ eyle iy Muzafter-i fer
Cennet içinde iki peygâmbere
- 194 Zenleri birle olalar yârân
Cüft birle süre olar¹⁰³ devrân
- 195 Biri İbrâhîm Şafî birisi
Atalardur¹⁰⁴ bular erüñ irisi
- 196 İkisi de Muhammed'e ata
Oldı bilüñ¹⁰⁵ o pâk-ı dil zâta
- 197 Һağ şalâtıyla Һağ selâmı iy cân
Anlaruñ cânına irişe revân
- 198 Muştafâ'ya zenân u hûrânı
Hoş söz okurdu emr-i Sübhânı
- 199 Yâ Muhammed senüñ-çün itdüm var
Cümle-i ‘âlemi kılpuz ızhâr
- مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ¹⁰⁶
- A10a 200 Uşbu âyet anuñ-çün oldu ‘ayân
Muştafâ'dur güzîde-i insân
- 201 Diledi anda Âdem ola yakîn
Ya'nî Һavvâ'ya irişe ol hîn

¹⁰¹ ataya: ayağa B

¹⁰² Һarâm: Һırâm B

¹⁰³ süre olar: süreler B

¹⁰⁴ atalardur: anlardur B

¹⁰⁵ bilüñ: bilgil B

¹⁰⁶ Ahzâb/40. "Muhammed sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allâh'ın Resûlü ve nebîlerin sonuncusudur. Allâh her şeyi hakkıyla bilendir."

- 202 Dest uzatdı ki ola kendüye yâr
Zevk-i şevk-ile tâ bula dil-dâr
- 203 Didiler bî-nikâh olmaz ol iş
‘Akd [u] kâbin gerek gide teşvîş
- 204 Didi Âdem Muhammed-i muhtâr
Bint-i Şiddîk-ile kılup bâzâr
- 205 Evvel aña nikâh eyleye Hâk
Şoñra Havvâ’ya ben olam elyak
- 206 Nûr-ı Ahmed hemân olup zâhir
Emr eyledi ol zamân Kâdir
- 207 Kıldı cilbâb-ı cenneti tezyîn
Hep tonandı cemî‘-i hûr-ı ‘ıyn
- 208 Tonaduban¹⁰⁷ dıraht-ı tûbâyı
Zeyn iderler dıraht-ı bâlâyı
- B9b 209 Geldi bes dile anda her eşyâ
Sırr-ı tevhîd-ile olup gûyâ
- 210 Didiler lâ ilâhe illa’llâh
Hem Muhammed durur Resûlu’llâh
- 211 Yüz dört dürlü irdi şavt [u] şadâ¹⁰⁸
Ol Resûl-i cihâna kıldı du‘â
- 212 Biri dir lâ ilâhe illa’llâh
Ol Muhammed durur Resûlu’llâh
- 213 Birisi dahı okıyup âyet
Hâk Resûl’i hakkında hoş hâlet
- سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا¹⁰⁹
- 214 Kimi okurdi aña *tâhâ*¹¹⁰’yı
Bir neşât idi yog-ıdı tâyı
- طَهُ مَا أُنْزِلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِنَشْفِيَ¹¹¹

¹⁰⁷ tonaduben: tuduben B

¹⁰⁸ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁰⁹ İsrâ/1. "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye **kulunu (Muhammed'i)** bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya **götüren Allah'ın şanı yücedir.**"

¹¹⁰ Tâhâ/1: Tâ Hâ.

- A10b
- 215 Gâh ve'n-necmi izâ hevâ¹¹² didiler
Melekût uşbu resme söylediler
- وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ¹¹³
- 216 Hem zemîn itdi gârayı tezyîn
Âsumân ‘âriyet diler zi-zemîn
- 217 Zer-feşân oldı gün idüp cevelân
Eyleyüben muvâfaqat ol iy cân
- وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ¹¹⁴
- 218 Müşterî nâz-ile tutar câmı
Sürdi hoş vakt birle encâmı
- 219 Oynadı¹¹⁵ ol neşâtda behrâm
Şâd-kâm-ı vakt-ile bulupdı kâm
- 220 Çehresini küşâd idüp nâhid
Raks uruban ol neşâta resîd
- 221 Hem ‘utârid tutup kalem [ü] kırtâs¹¹⁶
Evlenür diyü¹¹⁷ anda eşref-i nâs
- 222 Olup anda nezâre-i hûrân
Heb ayak üzre gelmiş-idi hemân
- 223 Döşeyüp aña hoş bisât u hulel
Hem melâyik turupdı açup el
- B10a
- 224 Cümlesi çeşm [u] gûş-idi dersü
Micmer-i ‘aşkıdan şalup koğu
- 225 Tâ mu‘atâr¹¹⁸ ola zemîn-i behişt
Ol düğünde yiler emîn-i behişt

¹¹¹Tâhâ/1-2. "Tâ Hâ. (Ey Muhammed)Biz Kur'ân'ı sana sıkıntı çekesin diye değil, ancak (Allâh'ın azabından) korkacaklara bir öğüt(bir uyarı) olsun diye indirdik."

¹¹²Necm/1. "Battığı zaman yıldız andolsun ki..."

¹¹³Fetih/28-29. "Şahit olarak Allâh yeter. Muhammed Allâh'ın Resûl'üdür."

¹¹⁴Kıyamet/9. "Güneş ve ay bir araya getirildiği zaman..." / وَالْقَمَرُ وَالْقَمَرُ B

¹¹⁵oynadı: uyandı B

¹¹⁶kalem kırtâs: kalem u kırtâs B

¹¹⁷diyü: diyüben B

¹¹⁸mu‘atâr: Muzaffer B

- 226 Sihr-i aḥḍar¹¹⁹ devât olup ol dem
Şecerât oldu cümle anda kalem
ن وَالْقَلَمَ وَمَا يَسْطُرُونَ¹²⁰
- 227 Levḥ-i maḥfûzda yazup Bârî
Nice taḳdîr idüpse ol kârî
- 228 Ol Ebû Bekr ü ‘Ömmer [ü] ‘Oṣmân
Hem ‘Alî şâhid oldılar şâdân
- A11a 229 Raḍiya’llâhu ‘anhüm anlar hem
Şâhidân ‘âdilân olup ol dem
- 230 Tırdı sağında Aḥmed'üñ anlar
Kilk-i kudret yazup oları meger
- 231 Şâhid-i râstdur bular dinlegil
Şâhid-i çeb neler durur aḥlagıl
- 232 Cebrâ‘îl-i emîn Mîkâ‘îl
Daḥı İsrâfîl-ile ‘Azrâ‘îl
- 233 Şalavât-ı Huzâ ‘aleyhim heb
Anlara ire ki_oldur¹²¹ ehl-i edeb
- 234 Hâzır idi bu cümle-i mezkûr
Ol nikâḥ üzre oldılar mesrûr
- 235 Yüz biñü yigirmi dört biñ ḥâş¹²²
Enbiyâ cümle anda ḥâşşu’l-ḥâş
- 236 Elllerinde tutup kadeḥler nûr
Pür idi içi hep şarâb-ı ṭahûr
- 237 Ümmet ervâhına şunup câmı
Puḥte oldu_anda cümleñ ḥâmı
- 238 Bil ki¹²³ *yusḳavne min raḥîḳin*¹²⁴ didi
Ümmet ervâhına ol oldu ğidâ

¹¹⁹Terkibi oluşturan kelimeler aslî hâllerleriyle bu şekilde olmalıdır. A'da *sihr-i aḥḍar*, B'de *sihr-i aḥḍar* şeklindedir.

¹²⁰ Kalem/1. "Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına."

¹²¹ k'oldur: ki oldılar B

¹²² Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹²³ bil ki : bilün B

¹²⁴ Mutaffîfîn/25. "Onlara, mühürlü (el değmemiş) saf bir içecekten içirilir."

- 239 Yahtılar bir çerâğ-ı nûrânî
Rûşen itdi sarây-ı vicdânî
وَسِرَاجًا مُنِيرًا¹²⁵
- 240 Geh şebân-gâhı¹²⁶ geşt idüpen ğâr
Şâniye's-neyni iz humâ fi'l-ġâr¹²⁷
- B10b 241 Gâh bulmışdı *kâbe kavseyni*¹²⁸
Kurbet-i Hakk'la olup zeyni
- 242 Ol Muhammed ki şâh-vâr-ı güzîn
Bulmuş-ıdı merâtıbıyla yakîn
- 243 Tayanup mesned-i risâletde
Ululuk buldı hûb-ı hâletde
- 244 Anuñ-içün didi Resûl-i Huzâ
Oki tâ bula cânuñ imdi şafâ
كنت نبيا وأدم بين الماء والطين¹²⁹
- A11b 245 Âdem olmuşdı ol zamân nigerân
Levh-i mahfûza karşı hoş hayrân
- 246 İrdi 'izzet hitâbı anda aña
Huṭbe-yi hâş okıdı anda Huzâ
- 247 Cümleñüñ ağzına_urdı mühr-i sükût
Sem' ide tâ ki ins cin melekût
- 248 'Âyişe hâtûnı nikâh itdi
Muşafâ'ya anı mübâh itdi
- 249 Huṭbe kim Hâk okıdı sem' it iy cân
Uşbudur saña idem anı 'ayân
العظمة إزاري والكبرياء ردائي فمن نازعني فيهما ألقيته في النار¹³⁰

¹²⁵ Ahzâb/46. "Allâh'ın izniyle kendi yoluna çağırın bir davetçi **ve aydınlatıcı bir kandil** olarak gönderdik."

¹²⁶ A ve B'de *şeben-gâhı* olarak imlâ edimiştir.

¹²⁷ Tevbe/40. "Eğer siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu **iki kişiden biri olarak** (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. **Hani onlar mağarada bulunuyorlardı.**"

¹²⁸ Necm/9. "(Peygambere olan mesafesi) **iki yay aralığı kadar** yahut daha az oldu."

¹²⁹ Hadis. "Âdem su ile balçık arasında iken ben peygamberdim." / Hadisler ilgili bilgiler, çalışmamızın "Hadisler" başlığında verilmiştir. Bk. s.229.

¹³⁰ Hadis. "Yücelik izârım, büyüklük ridâm (sayılır). Kim bunlarla benimle çekişip (buna ortak olmaya çalışırsa) onu cehenneme atarım."

- 250 Böyle okıdı ıııbe Hık ol dem
'Âyiſe_oldı Resûl-ile hem-dem
- 251 Âdem eydür baıa da eyle nikâh
Tâ ki Havvâ ola bu câna mübâh
- 252 Hık Te'âlâ didi ki yâ Âdem
ıııbe-i Aımed iıün aıla bu dem
- 253 'Akđ-iıün ſaçmıſam niſâr-ı kerem
Değſür anı iſit ſaıa ne direm
- 254 Ol niſâr olıſar nikâh[ı] anuñ
Tâ ki Havvâ da¹³¹ yâruñ ola ſenüñ
- 255 Âdem ol dem nazar¹³² kıılır yâri
Göremedi niſâr-ı Settârı
- 256 Bes Hızâ'dan hitâb iriſdi aıa
Ne direm dir iſitgil imdi ſaıa
- B11a 257 Bil niſârı Muıammed oldı ſenâ
Hoſ ſemâ' eyle diyem anı ſaıa
اللهم صل على محمد و على ال محمد و بارك وسلم¹³³
- A12a 258 Dört yüz kez okııl ey Âdem¹³⁴
Tâ kim iriſe vaktüne hoſ-dem
- 259 Bu kelâm-ı ſerîfi¹³⁵ Âdem iy cân
Dört yüz kez okıdı anda hemân¹³⁶
- 260 Bes helâli_oldı ol zamân Havvâ
Ol ſaff'ye iriſdi zevk [u] ſafâ
- 261 Oldı nâm-ı Muıammed-i muhtâr
ıııbesinde okındı ſöyle ki¹³⁷ var
- 262 Ol Resûl'ün muıabbetiyle nikâh
Oldı Havvâ ſaff'ye anda mübâh

¹³¹ da: -B

¹³² nazar: tutar B

¹³³ Salavât: Allâhumme ſalli 'alâ Muıammedin ve 'alâ Muıammedin ve bârik ve sellim

¹³⁴ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹³⁵ ſerîfi: ſerîf A

¹³⁶ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹³⁷ ſöyle ki: شويكه B

- 263 Oldı sünnet muḥabbet-i Aḥmed
Böyle olmuş durur bil emr-i Şamed
- 264 Çünkü ‘akd-i Muḥammed oldı ‘ayân
Ḥaḳ şalâtıyla cân¹³⁸ ola şâdân
- 265 İblîsi bende çekdiler ol dem
Cümle oğlanlarını daḥı hem
- 266 Daḥı ruḥsâr-ı Âdem'e iy cân
Çekdiler nîl naḳş olındı¹³⁹ ‘ayân
- إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا¹⁴⁰
- 267 Bes zulûm [u] cehûl olup¹⁴¹ peydâ
Âdem'ün vechi¹⁴² üzre iy dâna
- 268 Daḥı ruḥsâre-i Muḥammed'e hem
Yazdılar uşbu âyeti ol dem
- لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ¹⁴³
- 269 Hem sipendini ‘Âyişe'nün iy cân
Râzî olsun deminden ol Sübhân
- 270 Yaḳdılar külin itdiler perrân
Şaḳdılar gözlerine diñle beyân
- سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ¹⁴⁴
- 271 Ol su'âlüne bunlar oldı cevâb
İy Muẓaffer bil imdi n'oldı ḥisâb
- سؤال گردن مظفر دریا دیکر¹⁴⁵
- 272 Söze gelüp Muẓaffer-i deryâ
Ne su'âl itdi diñle_olam gûyâ
- 273 Hızr'a şordum didi ‘aleyhi’s-selâm
On yidi rek‘at ol sucûd [u] kıyâm

A12b, B11b

¹³⁸ cân: cânı B

¹³⁹ olundı: oldı B

¹⁴⁰ Ahzâb/72. "Çünkü o çok zâlim, çok câhildir."

¹⁴¹ olup: oldı B

¹⁴² vechi: vech A

¹⁴³ Fetih/2. "Tâ ki Allâh senin geçmiş ve gelecek günahlarının bağışlasın."

¹⁴⁴ Nûr/16. "Seni eksiklerden uzak tutarız Allâh'ım! Bu, çok büyük bir iftiradır."

¹⁴⁵ Muẓaffer-i deryâ'nın başka sorusu.

- 274 Farz u vâcib durur beyân eyle
Hikmetüñ vechini ‘ayân eyle
- 275 Didi Hızır iy Muẓaffer aña haber
Saña bir bir diyem ey ehl-i naẓar
- 276 On biş¹⁴⁶ rek‘at oldı farz namâz
Gice gündüzde añağıl sen râz
- 277 Sekizi anuñ¹⁴⁷ oldı gündüzde
Diñle ma‘nî nite olur sözde
- 278 Yidisidür gicede anuñ hem
Diñle bu remzi¹⁴⁸ kim saña ne direm
- 279 Bil ki¹⁴⁹ gündüzde ol sekiz rek‘at
Kılsa bende bulur sekiz cennet
- 280 Açılur cennetüñ sekiz bâbı
Naql idem fuşûl [u] ebvâbı
- 281 Dört öyle namâzı¹⁵⁰ farz durur
Hâ‘ceye bende hâli ‘arz durur
- 282 Dört rek‘at dağı ekindüde hem
Farzdur kim kılursın anı bu dem
- 283 Ol yidi farzı dağı diñle¹⁵¹ iy cân
Kim şebe maḥşûş oldı aña ‘ayân
- 284 Üç rek‘at namâz-ı şâm oldı
Dörd hem yatsuda tamâm oldı
- 285 Yididür tamu kapısı iy yâr
Bağlanur bil hemân-dem heft dâr
- 286 Gündüzin kim kıla sekiz rek‘at
Rûşen eyler derûnı¹⁵² bî-‘illet
- 287 Ol sekiz rek‘atüñ sekiz cennet
Rûşenâsıdur añağıl hâlet

¹⁴⁶ biş: -B

¹⁴⁷ sekizi anuñ: sekizi pes anuñ B

¹⁴⁸ remzi: remz A

¹⁴⁹ bil ki: bilüñ B

¹⁵⁰ namâzı: namâz A

¹⁵¹ diñle: -B

¹⁵² derûnı: rûyını B

- 288 Rûz-ı rûşende kıldıguñ-çün iy cân
Açılur saña bâb-ı heşt-cinân
- A13a 289 Tâmu durur karañu şeb gibi hem
Yidi rek‘at ki kılasın ol dem
- B12a 290 Şeb-i târîkde kılursañ¹⁵³ anı
Vire göñlün dilegin anda Ğanî
- 291 Yidi tamunuñ aña ebvâbın
Bağlıya Hâk süre teb ü tâbın
- 292 İki rek‘at ki kaldı¹⁵⁴ farz-ı namâz
Kılınur şubh-demde añañ¹⁵⁵ râz
- 293 Ne gicedendür ol ne gündüzden
Gice vü gündüzi ider rûşen
- 294 Gice vü gündüze durur şâmil
Añlar uşbunı fikret-i kâmil
- 295 Zîrâ gün toğmadan kılınur ol
Giceden dağı degül aña uşûl
- 296 Rek‘atüñ biri gündüze tâbi‘
Birisi hem giceyedür râci‘
- 297 Bir rek‘at-ile gündüz itse günâh
Yuyulur şöyle bilgil ey hem-râh
- 298 Gice kıldığı hem günâh dağı
Rek‘at-ı şânîle bozılur ahî
- 299 Gice gündüzde on yidi rek‘at
Farz kim söyledim budur hâlet
- 300 Uşbu resm-ile virdi Hızır cevâb
Haste derdinedür cevâb-ı şavâb
- 301 Hızır-ı hâzır demine sende iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân

سؤال مظفر از خضر عليه السلام¹⁵⁶

¹⁵³ kılursañ: kılarsañ B

¹⁵⁴ kaldı: kıldı B

¹⁵⁵ añañ: añağıl B

¹⁵⁶ Muzaffer'in Hızır Aleyhisselâm'a sorusu. / عليه السلام ifadesi A'da, ع ve م harfleriyle belirtilerek kısaltılmış bir şekilde yer almaktadır.

- 302 Yine şordı Muẓaffer-i deryâ
Hızr'dan¹⁵⁷ ki_ire aña selâm-ı Huzâ
- 303 Gebrler uşbu 'âlem içre yakîn
Az iderler hıyânet aña hemîn
- 304 Lîk mü'minlerüñ hıyâneti çok
Di nedendür biline ey dili toğ
- A13b 305 Didi Hızr aña iy Muẓaffer-i fer
Gebrler işi küfr-ile işler
- 306 Küfri maḥv eyler ol şifâtın anuñ
Dûzaḥa şalar anda zâtın anuñ
- 307 Ol mü'min durur hıyânet-bâz¹⁵⁸
Anuñ î mânı maḥv ider bil râz
- B12b 308 Bes hıyânet pelîd-i mü'min-i pâk
Maḥv olur ol hıyânet-i hâşâk
- 309 Kâfirüñ gerçi var hıyâneti¹⁵⁹ az
Âyeti diñle tâ bilesin râz
- الْخَبَائِثُ لِلْخَبِيثِينَ ... وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ¹⁶⁰
- 310 *El-ḥabîsâtu li'l-ḥabîsîne*¹⁶¹ bil
Kâfir-içün dinildi iy 'âkil
- 311 Ṭayyibât oldı ṭayyibîn-ile hem
Mü'minân oldı bil olar¹⁶² bu dem
- 312 Ol su'âlüne virdüm imdi cevâb
Ṭayyibîn-ile bulasın tâ tâb
- 313 Yine dir ol Muẓaffer-i deryâ
Kâzerûna irişmiş idüm tâ
- 314 Hızr peygâmbir ile anda iy cân
Şeyḥ Ebû İshâk türbesinde 'ayân

¹⁵⁷ Hızr'dan: Hızr'ın B

¹⁵⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹⁵⁹ hıyâneti: hıyânet A

¹⁶⁰ Nûr/26. "**Kötü kadınlar, kötü erkeklere**; kötü erkekler de kötü kadınlara; **temiz kadınlar temiz erkeklere**, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır."

¹⁶¹ Nûr/26. Bu ayetin meâli üstteki dipnotta verilmiştir.

¹⁶² olar: ol B

- 315 Raḥmet-i Ḥaḳ'la cânı şâd ola
Otururduk biz anda Hızır bile
- 316 Hızır başladı ağlamağa hemân
Didüm uşbu ağlamak nedendür iy cân
- 317 Didi İblîs-içün ben ağlar men¹⁶³
Anuñ-içün yüregi tağlar men¹⁶⁴
- 318 Şindi bend idi o bî-çâre¹⁶⁵
Raḥm idüp aña irmişem¹⁶⁶ zâra
- 319 Yüzi üzre yir üstine gâltân
Şöyle şan kim çıkardı andan cân
- 320 Didüm aña baña haber virgil
Hâletüñden öñüñ başa dirgil
- A14a 321 Didi Hızır iy Muẓaffer-i cânân
Diñle ol dem ki ne didi şeytân
- 322 Ḥaḳ Te'âlâ yaratdı dünyâyı
Daḫı bu âsumân-ı bâlâyı
- 323 Melekût-ile kıldı gökleri pür
Tâ'at idüñ didi olasıñ hür
- 324 İblîsi¹⁶⁷ anlara mu'allim idüp
Ol melekler anuñ yolına gidüp
- 325 Lîk eyü mu'allim olmadı
Va'z [u] nuşhında¹⁶⁸ behre bulmadı
- B13a 326 Bed mu'allimdi ol bilîs-i la'în
Özi bî-şıdk-ıdı iñen ḥod-bîn
- 327 Diñlegil iy Muẓaffer-i deryâ
Bir meşel söyleyem bu demde saña
- 328 Ḥâ'ceye virseler bir oğlanı
Ya'nî 'ilm añlaya añun cânı

¹⁶³ ağlar men: ağladımen B

¹⁶⁴ tağlar men: tağladımen B

¹⁶⁵ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁶⁶ irmişem: irişem B

¹⁶⁷ A ve B'de *iblisi* şeklinde imlâ edilmiştir.

¹⁶⁸ nuşhında: naşîhatda B

- 329 Hâ'ceye eyü itmese ta'lîm
Dirler ol hâ'ceye ki bî-tefhîm
- 330 Alur atası oğlın¹⁶⁹ andan tîz
Câhil olmaya oğlı ola 'azîz
- 331 Çün haţâdur okuduğı dersi
Ger 'Arap dili ola ger Fûrsî
- 332 Bir mu'allime¹⁷⁰ virür oğlanı
Bildürür aña resm ü erkânı
- 333 Her haţâsını oñarur¹⁷¹ def'î
İrişür ol mu'allimüñ nef'î
- 334 Bildürür aña 'ilm-i hâşşî¹⁷² dürüst
Kâmil olur o cehl-ile_olmaz süst
- 335 Nite ki_oldı mu'allim ol Âdem
'İlm-i esmâ ile bulupdı dem
- 336 Tıfl-ı câna mu'allim Âdem'dür
Âdemî her ki bildi hoş demdür
- وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا¹⁷³
- A14b 337 Lañn okıdılar evvel esmâyı¹⁷⁴
Âdemî bildi her müsemmâyı
- 338 Bilmiş-iken Şaflî günâh itdi
Cennet-iken yirini câh itdi
- 339 Böyle dimişken oldı yine eşîm
Ol günâh-ile irdi vaktine bîm
- وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ¹⁷⁵
- 340 Uydı şeytâna ol zamân melekût
Bes helâk itdi onları Ceberût

¹⁶⁹ oğlın: oğlanı B

¹⁷⁰ A ve B'de *mu'allime* şeklinde imlâ edilmiştir.

¹⁷¹ oñarur: oñardur B

¹⁷² 'ilm-i hâşşî: 'ilm-i hâş A

¹⁷³ Bakara/31. "Allâh Âdem'e bütün varlıkların isimlerini öğretti."

¹⁷⁴ Lañn okıdılar evvel esmâyı: Lañn okıdılar anlar evvel esmâyı / *Anlar* kelimesi A'de mısranın üzerinde yer almaktadır. Metne dâhil edildiğinde vezin bozulmaktadır. Bu kelime, B'de metne dâhil edilmiştir.

¹⁷⁵ Bakara/30. "Hani, Rabbin meleklerle, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.' demişti. Onlar, 'Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? **Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.**' demişler, Allah da, 'Ben sizin bilmediğinizi bilirim.' demişti."

341 Bes ھاٹا idüp okıdılar iy cân
Biz yiterüz ‘ibâdete el-ân

أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا¹⁷⁶

B13b

342 Böyle didükde ol zamân melekût
Hoş cevâb işidüp anlar itdi sükût¹⁷⁷

343 Âdem oldu çü mazhar esmâya
Vâkıf oldu kamu müsemmâya

344 Sürdiler ol zamân revân melekût
İrüp Âdem katında itdi sükût

345 Âdem¹⁷⁸ onlara ders-i ‘âm itdi
Cümle-i sözleri tamâm itdi

346 Bildiler kim ھاٹaya irmişler
Râh-ı ‘işyâna cümle sürmişler

347 Başların cümle saldılar aşğa
Sözleri birle oldılar aşğa

348 Yine kendülere gelüp melekût
Böyle imiş irâdet-i Ceberût

349 Uşbu âyet olardan oldu ‘ayân
Okı Qur’ân’ı tâ biline beyân

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا¹⁷⁹

A15a

350 Uşbu âyet olardan oldu bedîd
Ehl-i inşâf olur bil ehl-i sa‘îd

351 Anlaruñ pîşvâsıyidi bilis
Ol kapudan sürülüp olup pis

352 Hâk Te‘âlâ anı idüp kâfir
La‘net-ile bezer anı vâfir

353 Aşl-ı cin idi bil ki¹⁸⁰ şeytânıñ
Bilmedi mazharını Raḥmân’uñ

¹⁷⁶ Bakara/30. "...Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın?"

¹⁷⁷ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁷⁸ Âdem: Âdemi B

¹⁷⁹ Bakara/32. "Melekler, 'Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin' dediler."

¹⁸⁰ bil ki: bilün B

- 354 Kâfir oldu özi la'în oldu
İçi vü taşı kibr ü kîn oldu
- 355 İ'tikâdında vardı hâleli
Añun-içün girüpdi ol zelesi
- 356 Cân bin cândan Huzâ-yı kerîm
Yaradup eylemişdi anı racîm
- 357 Üç yüz yıl zemîn-i heftümde¹⁸¹
Perveriş kıldı cânı ten-humda
- 358 Hâk Te'âlâ'ya eyledi tâ'at
Yüz yire urdı diledi hâcet
- 359 İrdi andan dağı ikinci yire
Yüz urur anda dağı hamle yire
- B14a 360 Üç yüz yıl hem anda tırdı racîm¹⁸²
Hoş 'ibâdetle buluban ta'zîm
- 361 Hâşılı yiryüzine çıkdı delîl
Çok 'ibâdetler itdi şanma kalîl
- 362 Degmedük yüzi kalmadı yir¹⁸³ hiç
Hiç 'ibâdetden itmedi yüzi pîç
- 363 Deve yükinden ol zamân şeytân
Düzdi seccâde ol merîd-i cihân
- 364 Oldı evvel cihânda ol cûlah
Şardı başına itdi tâc u kûlah
- 365 Döşedi kendüye firâş-ı riyâ
Secde kılmadı Âdem'e aşlâ
- 366 Anuñ içün didi Resûl-i güzîn
Hâk selâmı aña ire her hîn
- A15b 367 Peşm seccâdeye kapılma¹⁸⁴ yakîn
Dağı cûlahla¹⁸⁵ olma yâr hemîn
- 368 Bu sözinden Resûl'ün aña 'ayân
İblîs idi murâdı bellü beyân

¹⁸¹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹⁸² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹⁸³ yir: bir B

¹⁸⁴ kapılma: kılma B

¹⁸⁵ cûlahla: cûl-ile B

- 369 Peşm seccâde üzre ol iblîs
İşi anuñ riyâ idi telbîs
- 370 Hâk Te‘âlâ'ya eyledi ta‘ât
Ululardan olupdı ol gâyet
- 371 Peşm seccâde üzre bir gün ol
Otururken ‘ibâdete meşgûl
- 372 İrdi bir lehv ol zamân öñine
Diñle ne vardı levh içinde yine
- 373 Tahte-i levh üzre yazu var
Düşdi_öñine ‘azâzilûñ¹⁸⁶ nâ-çâr
- 374 Haţt-ı sebz ile nakş olınmış-ıdı
Yazılup biñ bir ad kılnmış-ıdı
- 375 Gördi iblîs hezâr-yek nâmı
Okıyup puhte oldı bes hâmı
- 376 Âhırinde görür la‘în-i tebâh
Kim Muḥammed'de ḥatm olupdur câh¹⁸⁷
- 377 Yazılı lâ ilâhe illa’llâh
Ol Muḥammed durur Resûlu’llâh¹⁸⁸
- 378 Anuñ-içün cihânı var itmiş
‘Arş u ferşi üstüvâr itmiş
- B14b 379 Gıru olmuş¹⁸⁹ demine küll-i umûr
Görelim ‘âkıbet bu işde n'olur
- 380 Böyle diyüben ol racîm-i la‘în
Kibr atına bes ol dem urup zîn
- 381 Kendünüñ bî-ḥaberlügünden ol
Hiç ḥaber-dâr degül idi fuzûl
- 382 Çünki gördi Muḥammed'üñ adın
Olmış bildi ‘âlem üstâdın
- 383 Biñ bir ad anuñ-ile ḥatm olmuş
Hem Muḥammed adı cihân¹⁹⁰ tölmiş

¹⁸⁶ A ve B'de *azâzilûñ* şeklinde imlâ edilmiştir.

¹⁸⁷ Bu beytin mısraları A'da alt alta yazılmıştır.

¹⁸⁸ Bu beytin iki mısrası metnin ikinci sütununda yan yana yer almaktadır.

¹⁸⁹ olmuş: ummuş B

A16a

- 384 Didi nâm-ı Muhammed için ey Hâk
Hâş dostuñ-ı mış senüñ el-hâk
- 385 Uşbu ad hürmetine yâ Sübhân
Mertebem yüce kıl benüm el-ân
- 386 ‘Âlem-i süfliden sürem cânı
‘Âlem-i ‘ulvîde bulam anı¹⁹¹
- 387 ‘Âlem-i ‘ulvda¹⁹² bulam dârât
Melekût-ile eyleyem kelimât
- 388 Hâk aña şol kadar virür kudret
Çıkdı evvel göge bulup devlet
- 389 Anda seccâde üzre oturdı
Kuş gibi_uçdı semâya yitürdi
- 390 Evvelinci felekde Hâk[a] tâ‘at
Eyleyüp buldı ikincide hâşmet
- 391 Andan üçinciye ‘urûc itdi
Âsumân-ı çehâroma yetdi
- 392 Âhır irişdi ‘arş-ı a‘lâya
Oldı meşgûl anda esmâya
- 393 ‘Arş tahtında idüp ‘ibâdetler
Eyledi dürlü dürlü tâ‘atler
- 394 Hızır dir¹⁹³ iy Muzaffer-i deryâ
Diñle hâl-i bilisi iy dâna
- 395 ‘Âkıbet n'olısar özin bilmez
Özini bilmeyen sözün bilmez
- 396 Oldı bir ad hürmetine bu kâr
‘Arşa irürdi anı şöyle ki var
- 397 Berekâtıyla ol bir aduñ iy cân
‘Arş-ı ‘âlîde aña virdi mekân

¹⁹⁰ cihân: cihâna B

¹⁹¹ anı: cânı B

¹⁹² ‘ulvda: ‘ulvîde B

¹⁹³ dir: didi B

- B15a 398 Biz ki yüz adı olavuz¹⁹⁴ zâkir
Nişe cây olmaya bize ol yir
- 399 Bilüben hem okuyuban yazaruz
Şanma bizi tarîkden azaruz
- 400 Gönümüzde yakînümüz dahı var
Şanma kim seni red ide Gaffâr
- 401 Didi Hızr iy Muzaffer-i dâna
Diñle bir remz eyleyem ifşâ
- A16b 402 İblîs¹⁹⁵ ol nâmi¹⁹⁶ zîkr idüp buldı
Key ulu mertebe anuñ oldı
- 403 Sen ki her gün anı idesin yâd
Saña dahı virür ider dil-şâd
- 404 Bir yire irgürür seni Bârî
Hakk-ile anda eyle bâzârı
- 197 إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ
- 405 Zîkr ü tesbîhi iblîsüñ ol dem
Kendüye idi irdi kendüye hem
- 406 Hakk-içün bizler iderüz zikri
Dahı gayrı degül bu cân fikri
- 407 N'ola bizleri irüre Sübhân
'Arş-ı Rahmân'a irişe bu cân
- 408 Didi Hızr'a Muzaffer anda yine
Remz-i hâlet görgil bunda dine
- 409 Zîkr ü fi'lümüz¹⁹⁸ oldı bunda 'ayân
Biz o yire nice irerüz iy cân
- 410 Zîkr [ü] fi'lüñi Hakk ider şeh-per
Sende senlik femin ider ber-ter¹⁹⁹
- 411 Lîk iblîsde yog-ıdı bu hâl
Bes anuñ-çün irişdi aña zevâl

¹⁹⁴ olavuz: olur B

¹⁹⁵ A ve B'de *iblis* olarak imlâ edilmiştir.

¹⁹⁶ nâmi: nâm A

¹⁹⁷ Fâtır/10. "Güzel sözler ancak O'na yükselir. Sâlih ameli de güzel sözler yükseltir." / يَرْفَعُهُ: يَرْفَعُهُ B

¹⁹⁸ zîkr ü fi'lümüz: zîkr-i ma'lûmuz B

¹⁹⁹ ber-ter: bir bir B

- 412 Diñlegil iy Muẓaffer-i deryâ
Söyleyem hâlet-i bilisi saña
- 413 ‘Âkıbet aña irdi hâlâtı
İrdi ğâyet merâtibe zâtı
- 414 Diz çöküben öninde Cebrâ‘îl
Va‘z [u] nuşhına olup anuñ²⁰⁰ kâyıl
- 415 Dahı Mîkâ‘îl ancılayın hem
Diñler idi ne kim dise²⁰¹ ol dem
- B15b 416 Dahı İsrâfîl-ile ‘Azrâ‘îl²⁰²
Va‘zına cümlesi olup mâyl
- 417 Yitmiş biñ ferîşte dahı iy cân
Hizmetinde turupdı anda hemân
- A17a 418 Lîk kendüsiyidi bî-gâne
Âşinâ olmamışdı sultâna
- 419 Bes hitâb itdi Hâk bilise yakîn
Sâk-ı ‘arşa iriş diyü bu hîn
- 420 Var durur anda şavma‘a hoş câ
Yüri anda ‘ibâdet eyle baña
- 421 Sürüp anda ‘azâzîl²⁰³ irdi hemîn
Yitmiş yıl ‘ibâdet itdi yakîn²⁰⁴
- 422 Hizmetinde anuñ olup melekût
Andan alurlar idi cümle ögüt
- 423 Kapusın bekleyüp tururlar idi
Sözine çeşm u gûş ururlar idi
- 424 Taşra çıkdı ‘azâzîl²⁰⁵ ol demler
Gördi bir hatt yazılmış anda meger
- 425 Sebz hatt-ıdı anda hûb inşâ
Bes semâ‘ eyle kim ne didi Huzâ

²⁰⁰ anuñ: -B

²⁰¹ dese: dirse B

²⁰² A'da ‘Azrâ‘îl, B'de ‘Azâ‘îl olarak imlâ edilmiştir.

²⁰³ A ve B'de ‘azâzîl olarak imlâ edilmiştir.

²⁰⁴ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

²⁰⁵ A ve B'de ‘azâzîl olarak imlâ edilmiştir.

- 426 Kim kıya secde beni gayra kıla
Ol cehennem ‘azâb-ıla²⁰⁶ yaşıla
- 427 Der-gehümden anı iderem dūr
Ebedâ ırmeyiser aña sürūr
- 428 Okıyan uşbu naqşı dahı hemîn
Kimseye dimesün kim ola emîn
- 429 Fâş iden uşbu sözi fâş olısar
Âhır anuñ yüregi baş olısar
- 430 Çün kim ol haţtı okıdı seyţân
Kimseye kılmadı bu sırrı ‘ayân
- 431 Çünki toprağdan oldı Âdem var
Âdem'e secde emr ider Cebbâr
- أَسْجُدُوا لِآدَمَ²⁰⁷
- 432 Nazar itdi bilîs ol demler
Levh-i mahfûza gördi haţ meger
- 433 Secde buyurmuş Âdem'e ol Hâk
Uşbu resm-ile çün okıdı sebak
- A17b, B16a 434 Didi ger secde idem iderler dūr
İtmez isem dahı oluram ħor
- 435 Ağlayup zâr zâr²⁰⁸ anda hemîn
Kaldı ħayrân deng olup ol ħîn
- 436 Anda secde itmezem diyüp tırdı
Nâr-ile Bârî ‘ârı yoğurdı
- النار ولا عار²⁰⁹
- 437 Çün sürilür-idüm bu der-gehden
Ĥışm irse gerek-imiş şehden
- 438 Ol yazuyı ki görmüş-idüm iy cân
Nişe²¹⁰ itmeyidüm²¹¹ ben anı ‘ayân

²⁰⁶ ‘azâb-ıla: ‘azâbıyla B

²⁰⁷ İsrâ/61. "Hani meleklerle, 'Âdem için saygı ile eğilin!' demiştik, onlar da saygı ile eğilmişlerdi."

²⁰⁸ zâr: zârı B

²⁰⁹ Ateşi seçip utancı seçmemek.

²¹⁰ nişe: niçe B

²¹¹ itmeyidüm: itmedim B

- 439 Melekûta dimeyidüm anı²¹²
Bilelerdi²¹³ olar da fermânı
- 440 Ol ھاٲٲı nişe²¹⁴ itmedüm ben fâş
Nakş-ı kudretde n'etdi ol nakkâş
- 441 Hem melekler de oldı azğün²¹⁵
Cümlesi kâfir oluban bozğün
- 442 Tâ kim ol ھاٲٲ ucından onlar heb
Dûzağ içre çeküpdü derd ü te'ab
- 443 Secde mağlûka itmeyeler idi
Râh-ı Rağmân'a gitmeyeler idi²¹⁶
- 444 İblîs²¹⁷ ataña secde eylemedi
Uşbu 'âr odına yanup ebedî
- 445 Sen anuñ hizmetindesin dâyim
Bu ne hâletdür eylegil tefhîm
- 446 Çünkü secde_eylemedi Âdem'e ol
Tavk-ı la'nete buldı cânı vuşûl
- 447 Kürsüsinden düşürdiler anı
La'net-i Hakk'la dûr olup cânı
- 448 Giydi seccâde-i riyâyı bilîs
Sürülüp ol habîş şeytân pis
- 449 Mağ'ad-ı şıdkda Şafi'ye hemân
Virdi seccâde ol zamân Sübhân²¹⁸

...

- A18a 450 Ol 'arak nite oldı eyle beyân
Tâ bilevüz bu hâleti iy cân
- 451 Didi Hızır açgıl iy Muzaffer gûş
Söyleyem ol derûñ hikâyesin üş

²¹² melekûte dimeyidüm anı: melekûte dimedüm ben anı B

²¹³ bilelerdi:böylelerdi B

²¹⁴ nişe: nice B

²¹⁵ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

²¹⁶ gitmeyeler idi: gitmediler idi B

²¹⁷ A ve B'de *iblis* olarak imlâ edilmiştir.

²¹⁸ Bu mısra, sayfanın son mısrasıdır. Bu sayfadaaki takibe, sonraki sayfanın ilk kelimesinden farklıdır. Her iki sayfada konu bütünlüğü de yoktur. Varakta kopma meydana gelmiştir.

B16b

- 452 Vaktakim irdi Cebrâ'îl-i emîn
Ümmü Hânî mekânına ol hîn
- 453 Dutup anda burâkı turur²¹⁹ hemân
Tâ çıkup boyna Ahmed-i deverân
- 454 Diñle anda nite_oldı hâl-i burâk
Sem' kıl ki_ire²²⁰ cânuñña eşvâk
- 455 N'oldı sümm-i burâka diñle haber
Sem' kıl söyleyem saña bâ-fer
- 456 Meger ol yirde Bû Bekr-i Şiddîk
Âb-dest almış idi bil tahkîk
- 457 Meger andan ter oldı sümm-i burâk
Tâ ki mağzına dek olup ilhâk
- 458 Bes sirâyet kılup dimâğa teri
Derledi alnı süricek ileri
- 459 Derledi çün burâk-ı nûrânî
Cebrâ'îl alup eline anı
- 460 Hâk buyurdi zemîne şal 'araķı
Göresiz kâle nûrdan şabaķı
- 461 Ol Hâbîb'üm deri köb bunda²²¹
Hikmetüm tâ ki bitire anda
- 462 Râhat-ı ümmet oldı_anuñ 'araķı
Güller ile pür eylegil şabaķı
- 463 Ol 'araķ kim burâkdan peydâ
Bitdi cümle cihân gülî cem'â
- 464 Berekât-ı tahâret-ı Bû Bekr
Bitdi hürmâdan aña irmedi mekr
- 465 Yine düşdi zemîn üzre o der
Gül [ü] gül-nâr bitdi bulup fer
- 466 İy Muzaffer burâka şordılar
Ol zamân za'f hâli gördiler

²¹⁹ turur: viridi B

²²⁰ ire: ide B

²²¹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- A18b
- 467 Dir burâk ez-ğam-ı firâk-ı Resûl
Beni bu resme kıldı bilmiş ol
- 468 Didiler çün vişâle irişdüñ
Bildüñ anı kemâle irişdüñ
- 469 Neyiçün olmaduñ şafâ hâlet
Reng ü zîver getürmeye vuşlat
- 470 Didi ol reng kim firâk-ile ben
Kazanupdum o reng-idi ahsen
- B17a
- 471 Vuşlat-ile bulunmadı ol hâl
Kim firâkıında görmişem ahvâl
- 472 Nakl-ider kim tahâret-i Şiddîk
Aña irmişdi ol zamân tahkîk
- 473 Rengi şarudı bilgil ol mâyı
Gül gibi kokuğup ol arayı
- 474 Hem Ebû Bekr çehresi dağı hem
Şaruşin idi anlağıl bu dem
- 475 Giceler tâ‘at [u] ‘ibâdetden
Zerd olmışdı vechi tâ‘atden
- 476 Ol şu anuñ yüzine dökdügi-çün
Şaru reng itdi ol şuyı Bî-çün
- 477 Ol Resûl'den su‘âl idüp aşhâb
Sürh-gül reng-i vechüñ ey meh-tâb
- 478 Neyiçün sürh reng-i gül-nâruñ
Bize bildür demin²²² bu esrâruñ
- 479 Hâk Resûl'i Muhammed-i muhtâr
Söze gelüben eyledi güftâr
- 480 Yüz biñü hem yigirmi dört biñ hâş
Hep peyemberler idi cümle havâş
- 481 Sürh-rûlar idi belâ çekici
Cümlesidür beni şafâ çekici
- 482 Cümlesince belâ baña irdi
Kavmüm içinde çok ‘anâ’ irdi

²²² bildür demin: bildürmedin B

- 483 Tek ü tenhâ baña irdi dürlü elem²²³
Çekerüm düşmen-i Huzâ'dan hem²²⁴
- A19a 484 Anuñ-içün didi bu sözi Resûl
Okıyuban hadîsi²²⁵ bilmiş ol
كنت نبيا وأدم بين الماء والطين²²⁶
- 485 Cebrâ'îl'den su'âl eylediler
'Araquñ nişe²²⁷ aqdur²²⁸ didiler
- 486 Didi Cibrîl²²⁹ melekler içre beni
Aq yüzlü yaratdı Hâk bil anı²³⁰
- 487 Hâdim-i hâtemü'n-nebiyyînem dir
Beñzüm aq oldı anuñ-içün dir
- 488 Hızr dir iy Muzafer-i deryâ
Bir haber söyleyem bu demde saña
- B17b 489 Bana ma'lûm olundı bu esrâr
Şıfat-ı Cebrâ'îl'den aqbâr
- 490 Hâk selâmı irişe aña müdâm
Didiler Cebrâ'îl'e nîkû-nâm
- 491 'Araquñ aqlığı nedendür iy cân
Bilelüm uşbu demler eyle beyân
- 492 Didi Cibrîl²³¹ beni ol Hallâk
Yaradupdur neden diyem Rezzâk
- 493 Beni kâfûrdan idüp peydâ
Yaradupdur emîn oldum aña
- 494 Üç yüz biñ yıl ider şâ ile²³² hem
Kalmış-idüm²³³ ki nişe²³⁴ böyle olam

²²³ elem: mihen A

²²⁴ A'da kafiye problemi bulunmaktadır. B'de birinci mısra için *elem* kelimesi kullanılarak kafiye uygun hâle getirilmiştir.

²²⁵ hadîsi: hadîs A

²²⁶ Hadis. "Âdem su ile balçık arasında iken ben peygamberdim."

²²⁷ nişe: niçe B

²²⁸ aqdur: aqar B

²²⁹ Cibrîl: Cebrâ'îl B

²³⁰ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

²³¹ Cibrîl: Cebrâ'îl B

²³² şâ ile: şöyle B

²³³ kalmış idüm: kılmış idüm B

- 495 Bu ne hikmet durur ki ol Bârî
Ola kâfûr aşlum âşârı
- 496 Neyiki bende hikmet-i ezeli
Beni kâfûrdan yaratdı celi
- 497 Tâ ki ol gice irdi Mi'râca
Ahmed irdi²³⁵ serîrle tâca
- 498 Hâk beni şaldı Muştafâ'ya irem
Ol emîre irüp şafâya irem
- 499 Mih-ter-i enbiyâyı²³⁶ iltem aña
Kim anuñ-çün bedîd oldu semâ
- A19b 500 Ümmü Hânî evine irdüm tâ
Uyğuda idi ol Resûl-i Huzâ
- 501 Baş ucında oturdum anuñ hem
Hâk Te'âlâ baña buyurdi o dem
- 502 Didi zînhâr uyarmağıl²³⁷ anı
Tâ ki seksenmeye anuñ cânı
- 503 Ayağına Resûl'ün urdum yüz
Dinlegil ne yire irişür söz
- 504 Çün kim öpdüm ayağın ol şâhuñ
Uyanuben Resûlu'llâh'ın
- 505 Hâk Te'âlâ didi kim iy²³⁸ Cibrîl
Üç yüz biñ yıl oldu iy 'âkil²³⁹
- 506 Tâ bileydün²⁴⁰ sen aşluñuñ hâlin
Nişe²⁴¹ kâfûrdan olundu yakın
- 507 Ey emînüm bil añı bu demler
Hizmetiyle olduñ Resûl'e nöker
- B18a 508 Aña kulluğ-ıçün seni bu zamân
Eylemişem özüñ emîn-i cihân

²³⁴ nişe: niçe B

²³⁵ irdi: irürdi B

²³⁶ mih-ter-i enbiyâyı: mühtedî enbiyây B

²³⁷ uyarmağıl: ırmağıl B

²³⁸ iy: -B

²³⁹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

²⁴⁰ bileydün: bildün B

²⁴¹ nişe: niçe B

- 509 Bu zamân ya‘nî pâ-y-bûs idesin
Ayağı ucında anuñ cûlûs idesin²⁴²
- 510 Aşl-ı zâtun durur senüñ kâfûr
Çünki öpdüñ ayağın iy yüzi nûr
- 511 Key şovukdur tabî‘at-ı kâfûr
Ol harâret demini eyledi dûr
- 512 Uyanugeldi²⁴³ Ahmed-i muhtâr
Kurba irişdi eyleyüp refâtâr
- 513 İy Muzafer fer aña imdi hisâb
Bu didüğüm sözi yaz eyle kitâb
- 514 Gülde çokdur şemâyil iy server
Söyleyem bir bir aña diñle haber
- 515 Dahı çokdur fezâyili bil hem
Güllerüñ uşbu ‘âlem içre diyem
- 516 Dir Muzafer n'ola ‘ayân idesin
Güllerüñ hâletın beyân idesin
- A20a 517 Dir Hızır kim kızıl gül-içün iy cân
Ulular söylemişdür aña ‘ayân
- 518 Hûn-ı Hâbil dökildüğünde yire
Gül-i sürh oldu bitdi aña iy sere²⁴⁴
- 519 Her ki koğarsa kırmızı gül bil
Şalavât ider ise ol ‘âkil
- 520 Ol şehîdler sevâbını bulısar
Hâbil'e²⁴⁵ cennet içre yâr olısar
- 521 Dahı ba‘zılar eyledi i‘lâm
Ol ehad cengi²⁴⁶ içre şâh-ı enâm
- 522 Leb ü dendânı kanı ki_oldı revân
Aldı Cebrâ‘îl anı def‘î hemân

²⁴² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

²⁴³ uyanugeldi: uyanub geldi B

²⁴⁴ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

²⁴⁵ Hâbil'e: Hâbil ile B

²⁴⁶ cengi: ceng A

- 523 İledüp cennete şalar²⁴⁷ anı
Gül-i sürh itdi emr-i Rabbânî
- 524 Gül ağacın bitürdü²⁴⁸ anda Huzâ
Bir gülün şaldı anda der-dünyâ
- 525 Düşdi dünyâyâ ol gül-i hoş-bû
Bû neden irdi diñle iy meh-rû
- 526 Çünkü ‘âlemde bitdi verd-i laţîf
Lîk koku yoğ-ıdı anda zarîf
- B18b 527 Ol zamân irdi Muştafâ kanı
Cebrâ‘îl itmiş-idi bil anı
- 528 Ol dıraht-ı gül üzre kan irdi
Şanki bir mürde cisme cân irdi
- 529 Yoğ-ıdı bûyü güllerüñ ol dem
Hûb-bû buldı cân u kalb hürrem
- 530 Bûy-ı gül oldu ol zamân peydâ
Aşl u faşlı saña diyem dil-i mâ
- 531 Zekerıyyâ içün dahı dirler
Bir rivâyet ne hoş şeker yirler
- 532 Çünkü biçdiler ol ten-i pâki
Kanı nûr itdi ol zamân hâki
- 533 Bitdi yirden külâle-i sürhîn²⁴⁹
Bes kızıl güller andan oldu hemîn
- A20b 534 Ak gül aşl u faşlını dahı hem
Diyeyim saña aña añı bu dem
- 535 Âdem'üñ gözleri yaşından anı
Yaradupdur Laţîf ü Ferd ü Ganî
- 536 Ba‘z dir derde düşicek Eyyûb
Çürüyüp kirme olıcak mensûb
- 537 Hâk şalât u selâmı²⁵⁰ aña müdâm
İrişe cânına añun iy hümâm

²⁴⁷ şalur: şaldı B

²⁴⁸ bitürdi: buyurdi B

²⁴⁹ külâle-i sürhîn: ki lâle-i sürhîn

²⁵⁰ selâmı: selâm A

- 538 Çünkü âhîr irişdi şıh̄hate ol
Yire rîg-ile kanı ki_itdi duh̄ûl
- 539 Gül-i zerdi bes andan itdi bedîd
Derd-i Eyyûb'dan ilâh²⁵¹ [ü] Mecîd
- 540 Koğulana rik̄k̄at irer²⁵² iy cân
Bu durur aşl-ı verd-i zerd hemân
- 541 Diñle yine Muẓaffer-i deryâ
Bir haber diyeyim bu demde saña
- 542 Gül koğulayup eyleyen şalavât
Hak sezâ-vâr ider aña cennât
- 543 Bil Resûl-i Huzâ ‘aleyhi’s-selâm
Şeb-i Mi‘râca²⁵³ sürdügünde_iy hümâm
- 544 Bir melek gördi başı yüz biñ var
Her başı yüzi şad hezâr iy yâr
- 545 Her yüzinde de şad hezâr dehân
Her dehânında şad hezâr zebân
- B19a 546 Her dili biñ luğat ider²⁵⁴ inşâ
Hoş feşâhatle başt ider imlâ
- 547 Didüm iy Cebrâ‘îl bu ne kişidür
Zıkr [ü] tesbîh dâyimâ işidür
- 548 Her ki bir gül koparsa koğsa dahı
Şalavât virse sen Hâbîb'e ahî
- 549 Hak Te‘âlâ virür cihân şevâb
Ol melek zıkr [ü] tesbîhince hisâb
- 550 Güli bir kişi koğlasa dahı
Şalavât virmese bil anı ahî
- A21a 551 Ol kişi olısar durur mahrûm
Ol şevâb irmeyüp kalur meşûm
- 553 Dahı diñle Muẓaffer-i ‘âlem
Bir haber diyeyim saña bu dem

²⁵¹ ilâh: ala B

²⁵² irer: ider B

²⁵³ mi‘râca: mi‘râc A

²⁵⁴ ider: eyler B

- 553 Meclis-i hamra irse²⁵⁵ bir kişi hem
Güller ile bezerse anı o²⁵⁶ dem
- 554 Ya'nî gül şöhet i der cânı
Şöyle bil kıalmaz anuñ î mânı
- 555 Zîrâ güldür Muhammed'ün cüzvi
Bes gerekmez ol Ahmed'ün cüzvi
- 556 Meclis-i fıskda dikile²⁵⁷ harâb
Gider î mân²⁵⁸ itmegil iy şebâb
- 557 Zîrâ hıffet irer 'azîz güle
Küfrdür ol uşbunı aña bile
- 558 Dahı bilgil Muzafter-i deryâ²⁵⁹
Söylerem saña sem'-i dil be-güşâ
- 559 Bir kişi kim okıya Kur'an'ı
Hamr içe bilgil gider î mânı
- 560 Hamr içen hâletini aña Huzâ
Okı Kur'an'ı tâ biline saña
- إِنَّمَا الْخَمْرُ²⁶⁰
- 561 Dir Muzafter ki Hızır-ı hağrâ-puş
Yâr-idi söylegil didüm baña hoş
- 562 Leb ü dendân-ı seyyid-i 'âlem
Zahm yuyup dem akıcağ ol dem
- 563 Anda kan nite oldu eyle beyân
Dir Hızır diñle idem anı 'ayân
- B19b 564 Leb ü dendân Ahmed'ün hûnı oldu revân²⁶¹
Emr kıldı hemân-dem ol Sübhân
- 565 Cebrâ'îl'e ki saklağıl anı
Bezeyem anuñ-ile hûrânı

²⁵⁵ irse: irişe B

²⁵⁶ o: ol B

²⁵⁷ dikile: dökile B

²⁵⁸ î mân: î mânı B

²⁵⁹ muzafter-i deryâ: iy Muzafter-i deryâ B

²⁶⁰ Mâide/90. "Ey iman edenler! (Aklı örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları **ancak**, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz."

²⁶¹ Bu mısırda vezin hatası vardır.

A21b

- 566 Yüzlerine kızılcadur tenler²⁶²
Zeyn ü zînet anuñ-ile bulalar
- 567 Gül gibi ola yañağı hûrânuñ
Bu olur hâli âhîr ol kanuñ
- 568 Aç dilüñ vir bu dem aña şalavât
Şalavât-ile ire câna hayât
سؤال مظفر از خضر عليه السلام²⁶³
- 569 Dir Muẓaffer ki söyle iy zinde
N'oldisa uşbu yiryüzinde²⁶⁴
- 570 Söyle şad nükte cân u dil ola hoş
Söz demidür bu demler olma hamûş
- 571 Ol haberlerden olavuz şâdân
Hızr ol demler açdı def'î zebân
- 572 Dir aña iy Muẓaffer-i deryâ
Diñle üş²⁶⁵ bir bir olayın gûyâ
- 573 Didi evvel ki iblîs-i el'an
Didi Fir'avn'a diñle sözümi sen
- 574 Baḡş kıldı bilîs-ile Fir'avn
Bulmayuban olar Huzâ'dan 'avn
- 575 Birbirine getürdi hüccetler
Biri birini ol zamân gütler²⁶⁶
- 576 İrdi Fir'avn'dan fiğâne racîm
Yandı yakıldı oldı düzd-i 'azîm²⁶⁷
- 577 'Âkıbet dir racîm Fir'avn'a
Âlet oldum didi kamu kevne
- 578 Âdem'e secde kılmayup 'ârı
Yâr idindüm bu kâr-ı düşvârı

²⁶² Yüzlerine kızılcadur tenler: Yüzlerine pes anı kızılca tutanlar B

²⁶³ Muẓaffer'in Hızır Aleyhisselâm'a sorusu. / عليه السلام ifadesi A'da, ع ve م harfleriyle belirtilerek kısaltılmış bir şekilde yer almaktadır.

²⁶⁴ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

²⁶⁵ üş: -B

²⁶⁶ gütler: lobutlar B

²⁶⁷ düzd-i 'azîm: derd-i 'azîm B

- 579 Sen anuñ arkaşında idüñ o²⁶⁸ dem
İtmedüm secde bilesin anı hem
- 580 Senden ötrü ben itmedüm secde
Gerçi şeyhüm vilâyet-i necde
- 581 Sen nesin tañrıyam diyü da‘vî
İdesin gösterümeyüp ma‘nî
- B20a 582 Uşbu resm-ile virdi aña cevâb
Anda Fir‘avn'ıñ oldı vaqti ħarâb
- A22a 583 Çünki böyle_oldı kâr [u] bâr-ı racîm
İrdi Fir‘avn'a anda derd-i azîm
- 584 Hem ikinci Ĥuzâ-yı ‘azze ve cell
Aĥmed'e dimedi mi uşbu maĥall
- 585 Ata olmuşsin ümmete Aĥmed
Oğula_ata şehâdet olmaz sedd
- 586 Geçmez ata şehâdeti oğula
Ümmetüñ heb şehâdet aldı dile
- 587 Anuñ-içün buyurdı ĥayr-ı beşer
Okıyup bu ĥadîsi²⁶⁹ aña ĥaber²⁷⁰
- كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ²⁷¹
- 588 Ĥayr-ı ümmet kıldı beni Celîl
Kıldı urundı ĥalkdan ni‘me’l-vekîl
- 589 Hem üçinci ata²⁷² ĥaĥķında Ĥuzâ
Uşbu âyetle gösterür ma‘nâ
- قَوْلُهُ تَعَالَى يَوْمَ يَغْرُ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ / وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ²⁷³
- 590 Ol gün ol gün durur ki ata oğul
Baķmayup ĥâline ola meşĥûl
- 591 Birbirinden kaçā ķarundaşı
Ana olmaya oğlı ķoldaşı²⁷⁴

²⁶⁸ o: ol B

²⁶⁹ ĥadîsi: ĥadîs A

²⁷⁰ Bu mısradā ĥadis olarak işâret edilen ifade âyettir.

²⁷¹ Âli İmrân/110. "Siz, insanlar için çıkarılmış en ĥayrlı ümmetsiniz.

²⁷² ata: âyet B

²⁷³ Abese/34-35. "Ķişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacaĥı gün kulakları saĥır edencesine şiddetli ses geldiĥi vakit, işte o gün onlardan herkesin kendini meşĥul edecek bir işi vardır."

- 592 Kaçar imiş oğuldan ata²⁷⁵
Fıkr kıl hâletüñi iy ata
- 593 Kardaş-ile ebî vü ümm kim olur
Her kişi kendü yazısını bilür
- 594 Bes gerekmez bizüm gibi ferzend
Atadan kaçā kim virürdi pend
- 595 Çün²⁷⁶ bizüm atamız durur Aḥmed
Andan öğrendi cism ü cân eyü bed
- 596 Bizden ol kaçsa nite_olur aḥvâl
Cehd kıl kaçmasun elin ele al
- 597 Çünkü atañ senüñ Muḥammed'dür
Nâ-ḥalef olmağñ demi beddür
- A22b 598 Cehd it atañı sen it hoşnûd
Lâ yesûd olma ol benî²⁷⁷ ḥasûd
- B20b 599 Hoş atadur ki kaçmaz oğuldan
Zî-oğul²⁷⁸ kim aña irer iḥsan
- 600 Seni diler ki kendüye iresin
Ümmet olup bile alup viresin
- 601 Sünnetini getüresin yirine
Ger getirmez iseñ özüñ yirine
- 602 Atañı çün kim eyledüñ hoşnûd
İki ‘âlemde buldı cânuñ sûd²⁷⁹
- 603 Daḥı dördinci nükteden sem‘ it
Dil sarâyında ‘aḳldan sem‘ it
- 604 Daḥı bir dürlü ma‘nî iderler
Saña bir bir vireyin imdi ḥaber

²⁷⁴ Ana olmaya oğlı ḳoldaşı: Olmaya ana oğlı ḳoldaşı B / Bu mısra A'da, B'deki şekliyle yer almaktadır. Ancak A'da mısranın ilk iki kelimesi, alt tarafa, yerleri değiştirilerek tekrar yazılmıştır.

²⁷⁵ Bu mısradā vezin hatası vardır.

²⁷⁶ çün: çünkü B

²⁷⁷ benî: bânî A

²⁷⁸ zî oğul: zî-oğul: B

²⁷⁹ İki ‘âlemde buldı cânuñ sûd: İki ‘âlemde ‘aşḳdan buldı sûd B / ‘Aşḳdan kelimesi mısranın altına sonradan yazılmıştır. Ancak bu kelime muhtemelen A'da, bu mısra için değil de alttaki mısradā yer alan ‘aḳldan kelimesinin yerine düşünülmüştür. A'da mısradan çıkartılmak istenen kelime için uygulanan kelimenin üstünü çizme usûlu kullanılmadığı için bu kelimeyi metne dâhil etmiyoruz.

605 Şol sebebden dimedi haqq-ı peder
Oğul üzre çok olur aña haber

606 Ümmet anı getürmeye yirine
Her biri vara kendüden yirine

607 Vâcib ola 'uqûbet ol câna
İrmeye ol cinân-ı cânâna

608İRmege ol Muhammed'e bu zamân
Vir şalavât irişe anda emân

²⁸⁰ نکته پنجم از زبان خضر علیه السلام

609 Hızır dir iy Muzaffer-i 'âlem
Bir haber diyeyim saña bu dem

610 Âsumândan aşağı bir zencîr
Aşılıdır bil iy Muzaffer dir

611 Mücrem ü mücrim ola tâ ki bedîd
Haq kimüñdür ider yakın u ba'îd

612 Dir Muzaffer selâsili ne durur
Çünkü toğru yola sürüp giderür

613 Bir şehirde ola gerek²⁸¹ zencîr
Da'vî-dâr²⁸² ehli çok ola şerîr

A23a

614 Tâ Horâsân²⁸³ irince Kuds'e yakın
Nite gelürler imdi aña hemîn

615 Didi Hızır aña bil vilâyet²⁸⁴ iy cân
Gösterür Âdemîye tayy-i mekân

616 Bir rivâyetde dinlegil server
Bir hikâyet diyem saña hoş-ter

B21a

617 Ol zamân hükm ider-iken Dâvûd
Hükm-i Dâvûd-ile buluben sûd

618 Haq şalât u selâmı irsün aña
Diñle bu sözi batgıl²⁸⁵ imdi taña

²⁸⁰ Hızır Aleyhisselâm dilinden beşinci nükte. / عليه السلام ifadesi A'da, ع ve م harfleriyle belirtilerek kısaltılmış bir şekilde yer almaktadır.

²⁸¹ gerek: gerik B

²⁸² A ve B'de da 'vi-dâr olarak imlâ edilmiştir.

²⁸³ horâsân: horâsâna B

²⁸⁴ vilâyet: vilâyeti B

619 Her vilâyetde ki_ olsa da'vî-dâr
Ger 'Arab ger 'Acem ü geri Tatar²⁸⁶

620 Nâyibini kômıŝ-ıdı Dâvûd
Her biri 'ilmlüydi şâhib-i cûd

621 Gelse iki da'vî-dâr müşkil-i hâl
Anları_ayırd idemese fi'l-hâl

622 Hüküm iderdi nâyib-i Dâvûd
Ol iki da'vî-dârı göndere zûd

623 İrişe silsile-i Dâvûd'a
Haklu haksuz biline âlûde

624 Dîvler vardı nâyib-ile bile
Diñlegil anda nâyibi ne kıla

625 Bindirüp dîvlere oları hemîn
Kuds'e şalardı anları ol hîn

626 Çîn ü Mâçîn'de dahı olsa hemân
Bir dem içinde Kuds'e_irerdi revân

627 İrişürlerdi hüküm-i Dâvûd'a
Hak selâmıyla ola âsûde

628 Hak kimünŝe bilür idi iy cân
Yine dîv götürüp oları hemân

629 Yirlerine iledür idi yine
Bir rivâyet dahı geregün²⁸⁷ dine

630 Cebrâ'îl ol zamân gelürdi revân
Her ne olursa 'âlem içre iy cân

A23b

631 Dir fulân da'vî böylece oldu
Ol fulân şol fulâna güç kıldı

632 Gönderür idi silsile²⁸⁸ Dâvûd
Cebrâ'îl ile anda irişe zûd

633 İrişüben bes ol yire zencîr
Ol iki da'vî-dâra irüp bir bir

²⁸⁵ batgıl: -B

²⁸⁶ Ger 'Arab ger 'Acem ü geri Tatar: Ger 'Arab ü ger 'Acem ü ger Tatar B

²⁸⁷ geregün: görgil B

²⁸⁸ silsile: silsile-i B

- 634 Hüküm ider idi andağı nâyib
Eyleyübeni fikret-i şâyib²⁸⁹
- 635 Silsile bes havâda tırmışdı
İki da'vîci anda irmişdi
- B21b 636 Hâk kimüñ-ise yapışurdı ana
Her görenler²⁹⁰ kılurdı anı taña
- 637 Şansa haksuz eli irişmez idi
Râh-ı tezvîre ol dürişmez idi
- 638 Ba'zılar dir altıydı²⁹¹ zencîr
Altı iklîmde var olan şerîr
- 639 Yacanur idi ol selâsilden
Seçilür idi haqq [u] bâtıldan
- 640 Âhîr aña hıyânet ehli gezend
İrgürüp diñle n'oldı silsile-bend
- 641 Çeküluben havâyâ zencîrân
İrmez oldı_elleri olaruñ iy cân
- 642 Ol zamân kavm kaddi uzundı
Her birisi yigirmi arşundı
- 643 Her bir adım ki adsalar²⁹² o zamân
Yitmiş adımca ider idi iy cân
- 644 Bizüm adımla şöyle bil bayık
Öyle halk itmiş anları Hâlîk
- 645 Katı kuvvetlü kavm-idi anlar
Lîk Dâvûd'a hep muî' erler
- 646 Biñ ferseng yola sürerdi iy cân
Bir günde²⁹³ sürerler ise revân²⁹⁴
- 647 Yine olar ne²⁹⁵ iderler idi
Uşbu resm-ile gürbüz erler idi

²⁸⁹ şâyib: şayub B

²⁹⁰ görenler: ki diler B

²⁹¹ altıydı: âlet idi B

²⁹² adsalar: arşla B

²⁹³ günde: ايكندە B

²⁹⁴ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

²⁹⁵ Bu kelime B'de tekrar yazılmıştır.

Kelime-i altıncı²⁹⁶ ²⁹⁷ کلمه ششم

- A24a 648 Hızır dir iy Muẓaffer-i deryâ
Bir haber diyeyim bu demde saña
- 649 Haḳ nite kıldı diñle î mânı
Saña ‘arz eyleyem bu dem anı
- 650 Beñzedüpdür dıraht-ı ḥurmâya
Ḥüsn-i zîverle şaluben şâye
- 651 Bunda ḥikmet neyidi diñle iy cân
Dir Muẓaffer ki söyle iy dil-dâr
- 652 Hızır dir şol sebebden î mânı
Beñzedür temr ağacına anı
- 653 Şol sebebden ki aḡrâdur bostân
Ne kılr diyeyim saña bu zamân
- B22a 654 Ğayrı yemişe eylemez nazarı
Bes ruṭab oldu kaçdı bil haberi
- 655 Aşlı şâbit durur yir üzre hemân
Fer‘i gökden yaña yedür ne gümân
- 656 Uḡrı şeytândan saḳın cânuñ
Kim aparmaya dîn ü î mânüñ
- 657 Kaşd-ı iblîsdür bilüñ î mân
Key saḳın çalmaya anı şeytân
- 658 Naḥl talında aş ko anı
Ḳurtar andan bu dîn ü î mânı
- 659 Diñle yidinci nükteden daḡı ḥâl
Diyeyim saña nite oldu maḳâl
- 660 İy Muẓaffer bu dem semâ‘ eyle
‘Aşk-ile cânuñı şücâ‘ eyle
- 661 Ulular ḥaḳḳına durur bu söz
Söyleyem saña ‘aşḳ baḥrine yüz

²⁹⁶ Altıncı Kelime. Bu başlık B’de şu şekilde mevcuttur: نکته ششم از زبان خضر علیه السلام (Hızır Aleyhisselâm dilinden altıncı nükte.)

²⁹⁷ Bu başlık B’de mevcut değildir.

- 662 Meger ol dem şahâbeden birisi
Dilemiş ki_ola ‘aşk eri dirisi
- 663 Evlenem alam imdi bir hâtûn
İrdi Bû Bekr katına ol gün
- 664 Dir Ebû Bekr bu iş ola revâ
Ol saña sen aña mübârek ola
- A24b 664 Sürdi Fârûk'a irdi ol kişi bes
Evlenür men diyüben açdı nefes
- 666 Ol dahı hem-çünân revâ gördi
Taraf-ı ‘Osmân'a def‘î yügürdi
- 667 Şordı ana dahı ki evlenürem
Uşbu demlerde bir hâtûn aluram
- 668 Ol dahı hem revâ görür bârî
Evlene vara ol Resûl yârî
- 669 Sürdi andan ‘Alî'ye irdi revân
Didi evlenurem Şeh-ı merdân
- 670 Ol dahı dir revâ mübârek-bâd
Neslûn-ile cihân ola âbâd
- 671 Her birisi icâzeti bir zen
Bu şahâbî ‘aceb düzetdi düzen
- 672 Dördün aldı nikâh-ile bârî
Diñle nite_oldı âhîr-i kârî
- B22b 673 Bu haber Hâk Resûl'ine irdi
Bu işe ol zamân yüzün dürdi
- 674 Ol şahâbe bu resme kâr itmiş
Dördün almış ne hoş şikâr itmiş
- 675 Dir Resûl ol nikâhı fesh eyleñ
Ol şahâbîye varuban söyleñ
- 676 İrdi ol demde Cebrâ‘îl-i emîn
Didi yâ Muştafâ imâm-ı güzîn
- 677 Virdiler ruḥṣat aña ki çâr aşhâb²⁹⁸
Hâk Te‘âlâ da öyle gördi şavâb

²⁹⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

678 Anlaruñ sözini revâ gördi
Ululardur²⁹⁹ cihânda ol dördi

679 Dört evlenmege icâzet iy cân
Ol şahâbî ucundan oldu hemân

هشتم نکته³⁰⁰

680 Sekizinci nüketden³⁰¹ diñle hayâl
Hızır ağzından irdi uşbu maqâl

681 Hâk Te‘âlâ teni şatun aldı
Melekûtüñ şehâdeti oldu

A25a

682 Enbiyâya virildi hûb-ı laţîf³⁰²
Aşfiyâya virildi nâm-ı şerîf

683 Üç kabâle yazıldı bu kâre
Uygıl anlara olma âvâre

وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ³⁰³

684 İy Muzaffer nazar kıl envâra
Tâ gözünü göre ol yola vara

685 İy Muzaffer key añağıl haberi
Tut tanıq her işüñde sür ileri

686 Hem kabâle yazılsa dahı revâ
Kimse dahıl³⁰⁴ itmez ol işe aşlâ

687 Çün kıyâmet günü tura izhâr
İblîs anda irişe bed-girdâr

688 Çeng-ile³⁰⁵ tuta bes girîbânuñ
Ten benümdür diye kova cânuñ

689 Girevümde durur tenüñ diye üş
Gelmişem diye da‘vî kılâm hoş

²⁹⁹ ululardur: ulular B

³⁰⁰ Sekizinci nükte.

³⁰¹ nüketden: nükteden B

³⁰² hûb-ı laţîf: hûb u laţîf B

³⁰³ Tevbe/111. "Allah bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an'da kesin olarak va'detmiştir."

³⁰⁴ dahıl: zahk B

³⁰⁵ çeng-ile: çün gele B

B23a

- 690 Hâk Te‘âlâ diye ki şer‘-i Resûl
Neyise ol olısar imdi kabûl
- 691 Zîrâ şer‘-i Muḥammed ile Huzâ
Şorısardur bilesin iy dâna
- 692 Dönegelüben anda ol iblîs
Ne didüñ diyü söyleye ol pis
- 693 Söyle dir Hâk bu da‘vî-yi tāmât
Ne durur uşbu resm ile harekât
- 694 Söze geldi hemîn bilîs-i la‘în
La‘netu’llâh anuñ ola hemîn yakın³⁰⁶
- 695 Şöyle kim katı katı söyleye ol
‘Araşat ehli diye zihî fuzûl
- 696 İşide cümle dâhil-i ‘araşât
Hem görürler ne resme_ider harekât
- 697 Hâk diye enbiyâya ol demler
Daḥı cümle melâyike yekser

A25b

- 698 Siz ki bilürsüz eyleñüz ifşâ
Kande aldı teni şatun Huzâ
- 699 Hem kabâle ne yirde yazıldı
Söyleñüz biline ne iş oldu
- 700 Bey‘ üzre kabâle câyiz mi
Müftî-i âlem anda ‘âciz mi
- 701 Bireguya girev olur mı diyüñ
Bu şehâdetde hoş nebât yiyüñ
- 702 İblîs eydür kabâleñüz görelüm
Şihhatine sözünüzüñ irelüm
- 703 Hâk Resûl’i diye bilîse hemîn
Yazıludur üç kitâb içinde yakîn³⁰⁷
- 704 Yazıludur benüm kitâbumda
Şer‘î degül sözün hisâbumda
- 705 ‘Araşât içre hor olur şeytân
La‘net ehline irişür hüsran

³⁰⁶ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

³⁰⁷ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

- 706 Tokuzuncı Muzaffer-i deryâ
Diñle diyem³⁰⁸ laîfe imdi saña
- 707 Bil ki bu nefis ü mâl Hayy [u] Hakîm
Nişe şatun alup durur diyeyim
- 708 Şol sebebdan bu iki'i isrâf
Eyleyenler de yok durur inşâf
- B23b 709 Mâl [u] nefisine hüküm kılmışdur
Ya'nî kim kendüzinüñ olmışdur
- 710 Hem onuncı bil iy Muzaffer-i fer
İki ser-mâyedür bular hoş-ter
- 711 Virdi Hak bu ikiyi³⁰⁹ ser-mâye
Mâl ü cân ile bula tâ mâye
- 712 Kâfire dahı virdi³¹⁰ mâl-ile cân
Girev³¹¹ aldı bu nefsi Hak Şübân
- 713 Kâfirüñ almadı girev tenini
Düz şeytân o kibr³¹² düzenini
- 714 Girevin aldı mü'minüñ Bârî
Teni ola 'ibâdetüñ yârî
- A26a 715 Kâfiri la'net ehline itdi qarîn
Olalar tâ şeyâtîn-ile hemîn
- 716 Sevķ ider ehli ehline Allâh
Kimine câh virdi kimine çah
- 717 Kâfire virdi mâl-ı dünyâyı
Âhîretde_eyledi başına³¹³ kayı
- 718 Saña mâl-ile nefsi iy mü'min
Virdi kim olasın Huzâ'ya yakın
- 719 Çıkarasın zekâtı³¹⁴ mâlîñdan
Tañrı hoşnûd ola hâliñden

³⁰⁸ diyem: diyeyüm B

³⁰⁹ ikiyi: iki B

³¹⁰ virdi: virürdi B

³¹¹ girev: gîrev B

³¹² kibr: كوبر B

³¹³ başına: başın A

³¹⁴ zekâtı: zekât A

- 720 Nefsüñi hem ‘ibâdete süresin
Hak Te‘âlâ cemâlini göresin
- 721 Girev itdügüne ‘ivaz bulasın
Muşafâ ile anda bile_olasın
- 722 Anuñ-içün vücûda geldi cihân
Dahı ‘uqbâ senün-çün ola ‘ayân
- 723 Mü’mine kâfirüñ dahı mâlın
Bil helâl itdi cizye ahvâlin
- 724 Elleründen alına bâc [u] harâc
İdeler gebri bir pula muhtâc
- 315 يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ
- 725 Ol zamân kim kıyâmet ola bedîd
Anda olur bilün³¹⁶ ki hevl şedîd
- 726 Mü’minüñ nefsi gebr boynına
Binüben çapa diñle oyunu ne
- B24a 727 Tâ cehennem irişe çapa çepe
İrişüben cañîme def’î depe
- 728 Depesi üstine kâfir ine gide
Geçe vara bunuñ gibi iş ide
- 729 Bu fedâdur diye bu dem nâra
Yüri tamuda şöyle bî-çâre
- 730 Mü’mîn irişe şadr-ı cennete hoş
Hak Hak’a bâtıl ola iblîse tuş
- A26b 731 Mü’mînân ola gebrlere süvâr
Tamu kapusına irince ki var
- 732 Şalalar gebrleri diñle hayâl
Ol cehennem içinde dâyim kal
- 733 Mü’mînân süre cennete râhı
Yurd idine sarây-ı Allâh’ı

³¹⁵ Tevbe/29. "Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah'ın ve Resûl'ünün haram kıldığını haram saymayan ve hak din İslam'ı din edinmeyen kimselerle, **küçülerek (boyun eğerek) kendi elleriyle cizyeyi verinceye** kadar savaşıں."

³¹⁶ bilün: bilgil B

- 734 Şaluban merkebânı³¹⁷ âhûra
Mü'minân irdi cennet ü hûra
- 735 Şartı³¹⁸ oldur bilün ki ehl-i süvâr
Şalur âhûra merkebi nâ-çâr
- 736 Sürer andan ziyâfete irişür
Cennet içinde râhata irişür
- 737 On birinci işit Muzaffer-i yâr³¹⁹
Diñlegil uşbu demde cânun uyar
- 738 Bu namâzı ne içün itdi Huzâ
Bilür iseñ digil anı baña
- 739 Dir Muzaffer ki bilmezem niçün
Farz kıldı şalâtı³²⁰ ol Bî-çün
- 740 Hızr dir bildürem saña anı
Kim niçün baş kıldı erkânı
- 741 Şol sebebden ki bende nâsîdür
Her unuducı³²¹ bilün 'âşîdür
- 742 Perde-i gâflet örtünüpdür cân
Emr olındı namâz her erkân
- 743 Biline mü'min ol cihetden tâ
Şems-i envâr gibi cemâl-i şafâ
- 744 Şirk gizlü durur bil anı hemîn
Âşikâr oldı bu namâz ile dîn
- 745 Ger³²² namâz olmasaydı küfr-ile şirk
Cân u cismi edeydi³²³ mühmel ü çirk³²⁴
- B24b 746 Bes gerek cân u dil bula tevîd
Ehl-i tahkîk ola_olmaya taklîd
- 747 Süre tevîdi şirk evşâfın
Artura_îmân birle inşâfın

³¹⁷ merkebânı: merkebân A

³¹⁸ şartı: şart A

³¹⁹ yâr: bâr B

³²⁰ şalâtı: şalât A

³²¹ unuducı: unuduncı B

³²² ger: gez B

³²³ edeydi: arıydı B

³²⁴ mühmel ü çirk: mühmel-i çirk B

A27a

748 Et-tehîyyâtü niçün oldı beyân
Eyleyem bilesin sen anı ‘ayân

749 Ol namâz içre nişe okındı
Diyeyim saña dâyim okı indi

750 Tâ kim âhîrde okına tevhîd
Ehl-i tevhîdüñ oldı vaqti sa‘îd

أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله³²⁵

751 Şirk-i mahfiden ider ol söz dūr
Sırr-ı tevhîd irürür aña sürūr

752 Ol namâz içre dâyim ider yâd
Hâlişü’l-kalb dîni olur âbâd

753 Hızr peygâmbereñ şafâlığı-çün
Vir şalavât Muhammed'e her gün

754 İy Murâdî digil Ledün-nâme
Germ ola tâ sözüñle hengâme

755 On ikinci beyânı diñle ‘ayân
Hızr-ı hâzır deminden irdi beyân

756 Ol Muzaffer-i fere dir iy cânım
Bende gâfildür aña destânım

757 Bendenüñ gafletinde yok şübhe
İrer ekl-ile geçüben cebhe

758 Hâk Te‘âlâ’nuñ adıdur Raḥmân
Dürlü ni‘met virür kılına ‘ayân

759 Şükrin ol ni‘metüñ kılmaz kıl
Bes anuñ-içün olmaz maqbûl³²⁶

760 Tâ‘inândur bilüñ ferîştehler
Bizüm-içün ne dirler aña haber

761 Dirler ağız açuben iy Allâh
Şol kula niçe ni‘met ü niçe câh

³²⁵ Kelime-i şehâdet: Eşhedü en lâ ilâhe illa'llâh ve eşhedü enne Muhammeden ‘abdühü ve resûlühü (Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna gönülden inanır, sözle de ifade ederim.)

³²⁶ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- 762 Virdüñ illâ ki şükr eylemez ol
Şükrsüz kullar ola mı³²⁷ maqbûl
- 763 Hâk Te‘âlâ Raḥîm u Raḥmân'dur
Kulların setr idici Sultân'dur
- A27b, B25a 764 Şöyle taqdîr ider hemân Allâh
Uşbu işden virür dimâğına râh
- 765 Şol yanı üzre yaturken bende
Harekât irürür³²⁸ aña tende
- 766 Şıçrayıvirür anda gelüpdi
Şöyle kim zelzele tolar kebedi
- 767 Tâ buḥârı irer gözine revân
‘Aṭse irüşür hemân ol cân³²⁹
- 768 ‘Aṭs itdükde bende-i ğâfil
Ol zamân bula fikret-i ‘âkil
- 769 Didi şükr olsun ol Huzâ'ya yakîn
‘Âlemüñ rabbidür mu‘în ü mübîn
- 770 Ḥamd itdükde bende Allâh'a
Hâk'da irdüre ol kûlın câha
- 771 Ol ferîştehlere diye Raḥmân
Gördüñüz mi kulum ne dir el-ân
- 772 Şükr-i ni‘met kılur uyurken de
Aḥsurup ḥamd kıldı bu bende
- 773 Hâk diye kim esirgeye seni Hâk
Ġâfil olma okı bu sözde sebaḳ
- 774 Aḥsuran kişi ḥamd idicek hem
Ḥayr olsun dinür aña her dem
- 775 Uşbu ma‘nî durur hemân ḥâsıl
Zıkr-i Hâk'dan bes olmağıl ğâfil
- 776 Ġaflet atına binme sürgil oñat
Vir Muḥammed revânına şalavât

³²⁷ ola mı: olur B

³²⁸ irürür: irdürür B

³²⁹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 777 On üçinci didi Hızır ol dem
İy Muẓaffer işit saña ne direm
- 778 Hiç bilür misin âbnûs nedür
Cümle ağaçlar içre hem nitedür
- 779 Şu içinde niçe zamân yatmış
Yüz kıarasın kıazanmış ol³³⁰ gitmiş
- 780 Şuda şûret tuta bu resme neden
Taş olma âbnûs gibi sen
- 781 Şuda niçe ki ol³³¹ yata yine taş
Şu yüzine çıkuban olmaz fâş
- A28a 782 Taş şu üzre geldi bil ahvâl³³²
Âbnûs gelmedi key añla hayâl
- B25b 783 Hiç bilür misin anlaruñ hâlin
Niçün oldu bu resme ahvâlin
- 784 Dir Muẓaffer ki bilmezem cânım
Baña ‘arz eyle anı sulţânım
- 785 Didi Hızır imdi diñlegil ne direm
Ol Ebû Bekr anasından hem
- 786 Çün toğırdı ‘Atıķ[i] ol hâtûn
Diñlegil hâletin anuñ eknûn
- 787 Nesnecugi yoğ-ıdı gehvâre
Şatun ala idi o bî-çâre
- 788 Kıodı bir taş üzre Bû Bekri³³³
Diñle n'eyledi ol taş Tañrı
- 789 Berekâtında maķdeminüñ iy cân
Gıtdi_ağırlığı taşuñ anda hemân
- 790 Suya batmadı anda seng-i girân
Geldi su üzre tırdı şöyle hemân
- 791 Çün Ebû Cehl toğdı ol demler
Diñle n'itdi anuñ içün mâder

³³⁰ ol: -B

³³¹ ol: -B

³³² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

³³³ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 792 Düzedüp âbnûsı gehvâre
Ol beşikde yata yüzi kara
- 793 Kâdemi şûmluğundan anuñ ol dem
Ağır oldu ağaç zî-şûm-kadem
- 794 Ol sebebden şuya batup kaldı
Şûmluğundan bes anuñ öyle oldu
- 795 Bunı didükde Hızır-ı hağrâ-pûş
Dir Muẓaffer sözüñe dutdum gûş
- 796 Lîk söyledüğüñ bu yüz kelimât
Rabtı³³⁴ yok birbirine uşbu nikât
- 797 Hep perîşândur didüğüñ söz
Ya'nî tertîb üzre olmaz yoz
- 798 Gerçi kim hûb-ter kelâmuñ var
Her kelâmuñda³³⁵ biñ selâmuñ var
- 799 Didi Hızır iy Muẓaffer-i deryâ
Söylerem dürlü dürlü hâl saña
- A30b³³⁶ 800 Senüñ-ile ben eylerem kelimât
Zâbı kıl sözüm ola hâlüñ oñat
- 801 İy Muẓaffer çehâr dehden söz
Söyleyem saña anı ben im-rûz
- B26a 802 Kâr-ı dervîş oldu bâ-tertîb
Söyleyem saña bir lañife 'acîb
- 803 Nân yir yitmiş gün aña haber³³⁷
'İd-i fıtrda nânı cem' ider
- 804 Fiñrenüñ ekşerî olur gendüm
Dağı bir söz diyem işit merdüm
- 805 'İd-i adhâda gûşt idüp i'tâ
Her gedâya irür nevâle paşa
- 806 Kânde bişürsin ol eti dervîş
Çoğı yir kalur anuñ kem ü bîş

³³⁴ rabtı: rabt A

³³⁵ kelâmuñda: kelâmda B

³³⁶ A'da 28b, 29a-b ile 30a-b numaralı varaklarda yer değişikliği bulunmaktadır. Konu bütünlüğüne uygun olduğu için B'deki sıralamayı esas aldık.

³³⁷ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

807 Şad hezârân murâd dünyâda
Var durur diñle ne³³⁸ direm iy dede

808 Dağı ‘uqbâ da vardur aña yakın
Biribirine beñzemez iy emîn

809 Dünyâ³³⁹ tertîbine bilgil ‘uqbâ
Beñzemez şöyle bilgil imdi ebâ

810 Anda dervîş ü baydur yeksân
Olmaz ol yirde hayr-ıla ihsân

811 Bunda fitr-ıla gûşt-i kurbânun
Anda irür maqâmına cânun

812 Oğşaduñsa cihânda dervîşi
Anda cennetde³⁴⁰ süresiz ‘ayşı

813 Bakara birle âl-i imrânı
Bil ki³⁴¹ beñzetmedi Huzâ anı

814 Dağı tebbetle sûre-i ihlâş
Biri ‘âm oldu vü birisi hâş

815 Dağı hem on bişinci bilgil hem
Buyurupdur Huzâ işit ne direm

816 Didi öyle namâzın ile edâ
Cennet içinde câna ire şafâ

A29a

817 Kılabildüñse kıldun iy ‘âbid
Kılamayup olamazsun sâcid

818 Şöyle bil Hakk’a olasın medyûn
Âhiretde ödersin iy mecnûn

819 Gel berü iy Muzaffer imdi bu dem
Öyle vaktin edâ idelüm hem

820 Zühr kılduk o demler o yirde
Şorar iseñ sen anı kim nirde

B26b

821 Mescid-i Yâfeş içre ol demler
Hızr-ı hâzır demiyle bulduk fer

³³⁸ ne: -B

³³⁹ A ve B’de *dünya* olarak imlâ edilmiştir.

³⁴⁰ cennetde: cennete B

³⁴¹ bil ki: bilün B

- 822 Tañ demine irince şohbet-i hâş
Eyledük yâr Hızır-ı hâşsu'l-hâş
- 823 Ol namâz u niyâzı itdi beyân
Diñledi Hızır'dan Muzaffer iy cân
- 824 Bî-namâzuñ şekâvetin söyler
Hem 'azâbı hikâyetin söyler
- 825 Huşame şamusında kalur ol
Cânına Haq 'azâbı bulur yol³⁴²
- 826 Didi on altıdan işit sözi sen
Ol Muhammed Resûl-i cedd-i Hasen
- 827 Haq şalât u selâmı³⁴³ dâyim aña
İrişe bilgil iy dil-i dâna
- 828 Cennetüñ kapusına irdi Resûl
Bâd-ı rahmet irişdi ol yire bol
- 829 Tokınup bâb-ı cennete ol bâd
Birbirine_urdı tâ kim ola küşad
- 830 Haq Resûl'i Burâk'a binmişdi
İrmege cennet içre sunmışdı³⁴⁴
- 831 Elde bir kamçı tutmuş-ıdı Resûl
N'eyledi diyem³⁴⁵ anda bilmiş ol
- 832 Çünkü cennet kapusına irdi
Kamçı birle kapuyı bir urdı
- 833 Bildi Rıdvân irişdügin anuñ
Katına_ire emîr-i devrânuñ
- 834 Niçe kim cehd kıldı iremedi
Öñine_irüp yüzini süremedi
- A28b 835 Didi n'eyleyem irem ol şâha
Hoş gele tâ Resûlu'llâh'a
- 836 İrdi Cebrâ'îl ol dem içre yakîn
Haq selâmı anuñla ola qarîn

³⁴² Bu beyit A'da derkenârda yer almaktadır.

³⁴³ şalât u selâmı: salâtı selâmı A

³⁴⁴ sunmışdı: sevinmişdi B

³⁴⁵ diyem: diyeyüm B

- 837 Didi cedd birle cehd itme bu dem
Cehd ü ceddün yok aşşısı saña hem
- 838 Uşbu kapuyı açamazsın bil
Kuş-iseñ dahı uçamazsın bil
- 839 Ol kapuyı ki Muştafâ açısar
Kimsene³⁴⁶ açamaz bil imdi haber
- B27a 840 Bu kapuyı kim imdi açdı Resûl
Benden olsa gerekdür³⁴⁷ ümmete yol
- 841 Ol kapu ümmete olısar bâb
Girer andan cinâna şeyh-ile şâb
- 842 Muştafâ'ya açar Huzâ bâbı
Yüz biñ olsa cinân evvâbı
³⁴⁸أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ
- 843 Ne la'îndür bilîs bîgâne
Ol kapuya irişe rindâne
- 844 Kamçı urdukda bâb-ı cennete ol
Açılup vardı cennet içine yol
- 845 Sünnet oldı kıyâmete dek iy cân
Kamçı urmak kapuya iy merdân
- 846 Her süvâr irse şehre diñle haber
Bâb-ı şehr üzre irdüginde ol er
- 847 Açıvir dir kapuyı yâ Fettâh
Kim şabâhumuz ola hayr şabâh
- 848 Tâziyâneyle şehr bâbın ol
Bir kez urup diye ki açuñ yol
- 849 Tâ ki şehre girüp işüm bitürem
Mağ'ad-ı sıdık üstine oturam
- 850 Her ki bu sünneti ri'âyet ider
Muştafâ birle cennetine gider

³⁴⁶ kimsene: kimesne B

³⁴⁷ gerekdür: gerek B

³⁴⁸ Zümer/22. "Allah'ın, göğsünü İslâm'a açtığı, böylece Rabbinden bir nur üzere bulunan kimse, kalbi imana kapalı kimse gibi midir?"

- A30a 851 Bu kelimâtı kim ki ide revân
Ol kapudan gire revân hemân
أَدْخَلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ³⁴⁹
- 852 هر که این سنت نکهدارد
در قیامت جنان بکشاید³⁵⁰
- 853 Ol kapudan gire cinâna yakın
Raḥmetu'llâh ola cânı karîn
- 854 Muştafâ girdügi kapudan ol
Girüp içerüye ola maḳbûl
- 855 Virelüm Muştafâ'ya çok şalavât
Tâ kim ola bu sözimüz ḥalevât
- 856 Diñleñüz ol ledün ḥayâlinden
Ol velîle Hızır maḳâlinden
- B27b 857 Diñle on altıncı³⁵¹ söz yüzinden ḥâl³⁵²
Hızr-ıla ol velîden aña ḥayâl
- 858 Hızr dir iy Muẓaffer-i deryâ
Şol dem içre ki Âdem [ü] Havvâ
- 859 Sürülice behiştten Âdem
Çıpyalıncağ-ıdı³⁵³ olur ol dem
- 860 Altı yaprak virür olara Huzâ
Ol ağaçdan ki adıdur tûbâ
- 861 Üç-ile Âdem ide setrin pûş
Üçü Havvâ'nuñ itdi vaktin hoş
- 862 Çün irişdiler uşbu dünyâya
Şeş cihât üzre şaldılar sâye
- 863 Âdem'ün kim var idi üç yaprak
Virdi Havvâ'ya didi_aña yüzi ak

³⁴⁹İsrâ/80. "De ki: 'Rabbim! (Gireceğim yere) doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. (Çıkacağım yerden de) beni doğruluk ve esenlik içinde çıkar.'"

³⁵⁰ Her kim ki bu sünneti korursa kıyamette cennet (kapılarını) açar.

³⁵¹ A ve B'de on yedinci söz için on altıncı söz denmiştir. Sıralamada on altı art arda iki defa kullanılmıştır. Nükte sıralaması bu kısımdan sonra on altıdan devam etmektedir.

³⁵² Bu mısradaki vezin hatası vardır.

³⁵³ çıpyalıncağ-ıdı: çıplayıcak idi B

- 864 Al bu üç yaprağı n'iderseñ it
Saña virdüm sözümi işit³⁵⁴
- 865 Pîreheñ yaşadı anı Havvâ
Giydi Âdem irürdi câna şafâ
- 866 Didi kanden irişdi bu gönlek
Baña 'arz eylegil³⁵⁵ anı yek yek
- A29b 867 Râst kıl bu kâmîşi yâ Havvâ
Didi başuñ geçur düzile³⁵⁶ yağa
- 868 Dir yakasuz olursa dağı olur
Her kişi kendü hâletini bilür
- 869 Didi Havvâ ki şun berü elüñi
Bileyin ben de nitedür³⁵⁷ belüñi
- 870 Uşbu üç yaprak oldı señün bil
Setr-pûşuñ durur ki virdi Celîl
- 871 Gel berü dikeyüm senüñ-çün anı
Gönlegüñ³⁵⁸ ola râhat ide teni
- 872 Didi Havvâ varakları³⁵⁹ dut iy cân
Tâ dikem bu kâmîşi imdi hemân
- 873 İki yaprağı iki ele aldı
Birisin diş ile dutakıldı
- 874 Dikdi Havvâ kâmîşi oldı dürtüst
Ol iş üstine olmadı özi süst
- 875 Ol ki Âdem dehâna almışdı
Ol işe anda taña kalmışdı
- B28a 876 Anda yaprak şikeste irişdi
İpligi kaldı gayrısı düşdi
- 877 Didi Havvâ bırak anı dağı iy yâr³⁶⁰
Didi Âdem bu demde ol der-kâr

³⁵⁴ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

³⁵⁵ eylegil: eyle gel B

³⁵⁶ düzile: zerîle B

³⁵⁷ nitedür: niteden B

³⁵⁸ gönlegüñ: gönlek B

³⁵⁹ varakları: var kıldı B

³⁶⁰ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

A31a

- 878 Ben anı şalmazam ağızdan iy cân
İşüñi işle görelüm el-ân
- 879 Dutdı ağzında işledi Havvâ
Dikdi giydi kamîşi sürdi şafâ
- 880 Tâ kıyâmet bu sünnet oldu hemîn
Ere ‘avrat³⁶¹ kamîşi aña yakîn
- 881 Âdem oğlanları görüp anı
Ol iş üzre sürer kamu cânı
- 882 ‘Avratına alıvirür kettân
Diküben giydürür olur şâdân
- 883 Er tutar ağzı birle hâşâkı
Diküben ‘avratı düze tâ ki
- 884 Uşbu kâr oldu ibtidâdan iy yâr
İntihâya irince³⁶² şöyle ki var
- 885 Kuñ [u] kettânı er ider hâzır
Egirüp ‘avratı yaşar hoş sır
- 886 El ü ağızla tutar er anı
Zen düzedür kamîş-i merdânı
- 887 Dikdi hem ‘Âyişe dahı gönlek
Nite ki_Âdem ağızda tutdı³⁶³ pek
- 888 Tutdı Âdem gibi Resûlu’llâh
Dikdi ‘Âyişe düzdi kısdı³⁶⁴ ân-gâh
- 889 Anuñ-içün bu demler iy server
‘Avrat erine ton diler hoş-ter
- 890 Bu nesak üzredür ciñân hâli
Diñle ‘arz eyleyem saña ahvâli
- 891 Bitdi kettân varak çöpinden iy cân
Hem südinden çikir dahı_ oldu ‘ayân
- 892 Er alup ‘avrata getürür anı
Egirüben tokıdur aña zeni

³⁶¹ ‘avret: ‘avrete B

³⁶² irince: varınca B

³⁶³ dutdı: tutardı B

³⁶⁴ kısdı: koşdı B

- 893 Tön u gönlek yaşar aña hâtûn
Uşbu nesne olup durur kânûn
- 894 Ol Habîb-i Huzâ'ya vir şalavât
Hızır-ı hâzır deminden aña nikât
- B28b 895 Yine Hızır eydür iy Muzaffer-i yâr
On yidinci kelâmdan aña şümâr
- 896 Bir gün ol seyyid-i güzîn-i cihân
Muştafâ müctebâ şefî'-i dilân
- 897 Hâk selâmı irişe dâyim aña
Bir yire gider idi kân-ı vefâ
- 898 Bir kişi'i görür ki dutmışlar
Ya'nî kim andan oyun ütmüşler
- 899 Söze geldi hemân Resûlu'llâh
Hâletinden diyûn olam âgâh
- 900 Kim durur bu ki buni bağladuñuz
Cân u gönlini imdi tağladuñuz
- A31b 901 Didiler bu kişi oldu dîvâne
Dilerüz 'âkıl ola uşlana
- 902 Söze geldi revân Resûlu'llâh
Bu sözi anda söyledi ân-gâh
- 365 لا تقولوا مثل هذا بل هو مصاب
- 903 Dir dimeñ uşbu ere dîvâne
'Âkıl erdür dimeñ ki uşlana
- 904 Bil ki irmiş durur muşîbet aña
Koyuvirûñ didi Habîb-i Huzâ
- 905 Didiler ya kime delü diyelüm
Söylegil yâ Muḥammed bilelüm
- 906 Söze geldi hemân Resûlu'llâh
Delü oldur ki dâyim ide günâh
- 907 Hâlî olmaya ol günehten hîç
Her günehten³⁶⁶ yüzini itmeye pîç

³⁶⁵ Kaynaklarında böyle bir hadise rastlanılmamıştır. "Bunun gibi demeyin, bilakis o bir musibettir."

³⁶⁶ günehten: günehlerden B

- 908 Bir marâzdur ki irmiş ol câna
Delü oldur günehlere yana
- 909 Terk idüpen günâhı³⁶⁷ ol ‘âkıl
Yoḥsa dîvâne olduñ iy gâfil
- 910 Şaklaya Hâk günâhdan cânuñ
Vir şalavât irişe dermânuñ
- 911 Diñlegil on sekizden ḥaberi
Sem‘ ehline bezl idem güheri
- 912 Hızr dir iy Muẓaffer-i deryâ
Diñle bir söz daḥı diyem aña
- B29a 913 Muştafâ müctebâ ‘aleyhi’s-selâm
Uşbu sözi diyüpdür aña kelâm
إني تارك فيكم الثقلين كتاب الله وعترتي³⁶⁸
- 914 Ol Yezîd-i la‘în-i bed-efkâr
Şuçsuzın kıydı âle bed-girdâr
- 915 Kim Hüseyin’üñ işini itdi temâm
Bu cihân ‘âleminde bozdı nîzâm
- 916 Muşḥafa daḥı ḥürmet eylemedi
Hâk kitâbına ‘izzet eylemedi
- A32a 917 Şol sebebden ki aña ḥalk-ı cihân
Anuñ-içün küşâd idüpdî zebân
- 918 Bu iki şerri işledügi-çün
‘Âlem içre Hâk itdi anı mel‘ûn
- 919 Bir kişinüñ ki_ola Huzâ ḥaşmı
La‘net-i Hâk’la añulur ismi
- 920 Ḥaşm-ı Hâk olma yoḥsa olursın dún
Bunda vü anda ḥâletüñ maḡbûn
- 921 On toḡuzıncı iy Muẓaffer-i fer
Muştafâ’dan ḥaber virem bâ-fer
- 922 Hâk selâmı anuñla yâr olsun
Her seven anı baḥt-yâr olsun

³⁶⁷ günâhı: günâh A

³⁶⁸ Hadis. "Ben size Allah'ın kitabı ve ıtratım olan sakaleyni bırakıyorum."

- 923 Bağına taş başardı ol server
Fakr fahrüm³⁶⁹ dir idi ol mih-ter
- 924 İhtiyâr itmiş-idi ol fakrı
Nefsin öldürdi eyleyüp cebri
- 925 Teni şa‘d olmamağ-içün be-hevâ
Taş getirürdi Resûl-i Hudâ
- 926 Sengle nefs öldürürdi³⁷⁰ yakın
Tâ şehâdetle_ola Huzâ'ya yakın
- 927 Nefsi öldür gazâ demin bulasın
Hem şehâdetle tâ yakın olasın
- 928 Muştafâ hâli³⁷¹ birle sen de yûri
Nefsi katl eyle cân elini kırı
- 929 Ğâzîlikle şehâdete iresin
Ümmet-i hâş olup revân süresin
- 930 Ümmet-i hâş-iseñ bu dem sen iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- B29b 931 İy Muzaffer semâ‘ id imdi yine
Bu yigirminci sözde ne ki dine
- 932 Diñle Fârûk'dan haber diyeyim
Saña bir bir ben anı söyleyeyim
- 933 Ol ‘Ömer'den Huzâ ola râzî
Şer‘-ile def‘ iderdi emrâzı
- A32b 934 Türbet-i Aḥmed'e irişse yakın
‘Âyişe dahı geldi evvel hîn
- 935 Râzî olsun Huzâ ki ol hâtûn
Türbet-i Aḥmed'e_irse pâk-derûn
- 936 Bes ‘Ömer anda olsadı nâ-çâr
Baş örterdi ol hâtûn-ı kibâr
- 937 Anda olmasadı ‘Ömer iy cân
Baş u yüzi açuk girürdi revân

³⁶⁹ Hadis. "Fakirlik benim övüncümdür, ben onunla övünürüm."

³⁷⁰ öldürürdi: öldürüdi B

³⁷¹ hâli: hâl A

- 938 Zâr zâr³⁷² ağlar idi ol hâtûn
Şu yirine gözi saçardı hûn
- 939 İy Muẓaffer niçün iderdi anı
Söylegil neydi dertle miḥeni
- 940 Bilür iseñ beyân eyle bu dem
Bizlere sen ‘ayân eyle bu dem
- 941 Dir Muẓaffer ki bilmezem ol hâl
Anda niçün iderdi böyle ḥayâl
- 942 Bildür ol hâli Hızr-ı ḥazrâ-dem
Raḍiya’llâhü ‘anke iy ḥâ^vcem
- 943 Hızr dir bilgil³⁷³ ol zamân Fârûk
Kim ḥavâtîn³⁷⁴ yüzi_olmaya açuk
- 944 Çün evinden çıka ḥavâtîn³⁷⁵ iy cân
Yüzin örte dimişdi aña ‘ayân
- 945 Ol ‘Ömer hükmi hürmetine nisâ
Başların örtüp ider idi şafâ
- 946 Neyidi bunda hikmet aña haber
Saña ‘arz idem anı iy server
- 947 Dilemezdi ‘Ömer ki Şiddîk’a
Baş açuk yüz açuk yola çıka
- 948 ‘Âyişe vechini göre ğayrı
Ol cemâle düşe anuñ seyri
- 949 Gerçi mü’minlere ol ana idi
Ana görünse oğluna neyidi
- B30a 950 ‘Ömer anı şavâb görmedi
Ana görmege ızın virmedi
- A33a 951 Kande kaldı ki ğayr³⁷⁶ kes göre yüz
Ğavrına ir neye³⁷⁷ irür bu söz

³⁷² zâr zâr: zârı zârı B

³⁷³ bilgil: -B

³⁷⁴ A ve B’de *ḥavâtûn* olarak imlâ edilmiştir.

³⁷⁵ A ve B’de *ḥavâtûn* olarak imlâ edilmiştir.

³⁷⁶ ğayr: ğayrı B

³⁷⁷ ir neye: irine B

- 952 Ümmine mü'minânun olsa bu hâl
Yüri iy hâtûn itme keşf-i cemâl
- 953 Burka' ile özüñ penâh eyle
Keşf idüp top yüzüñ siyâh eyle
- 954 Bil ki hâtûnlar-içün oldı kelâm
'Âyşe şaffi³⁷⁸ ola olara maķâm
- 955 Tîz irişür havâtûn³⁷⁹ Allâh'a
Kırk günde irür-idüm câha
- 956 Eger irmese Râbi'a Hasan'a
Hasan ol gün dimez idi nesne
- 957 Hâtûn ol Râbi'a gibi sen de
Ka'be karşı gele saña anda
- 958 Râst hâtûnlaruñ şafâlığı-çün
Raḥmet it bize iy Ğanî Bî-çün
- 959 Bil yigirmi birinci sözden râz
Dinlegil iy Muzaffer çok u az
- 960 Bendüm iki yigid idi bile
Yoldaş olduk giderdük aña hele
- 961 Bir beriyyede³⁸⁰ sürer idük râh
Dinlegil nite oldı hâl ân-gâh
- 962 Ol iki yigidüñ biri dir iy cân
Cû'dan câna geldüm uşbu zamân
- 963 Dir biri şabr eyle bu demler
Hak Te'âlâ şaburlu kulu sever
- 964 Yine sürdük hem ol gün aña haber
Hem gice vakti irdi tâ-be-seher
- 965 Yine dir iy ahî karıncuğum ac
Didi şabr oldı bil ki³⁸¹ başuña tâc
- 966 Çün ikinci gün oldı dir şabr et
Şâbirîn yolını tutuben git

³⁷⁸ şaffi: -B

³⁷⁹ A ve B'de *havâtûn* olarak imlâ edilmiştir.

³⁸⁰ A ve B'de *beriyyâ* olarak imlâ edilmiştir.

³⁸¹ bil ki: bilüñ B

- 967 Çünkü üçinci gün dahı irdi
Didi açlık baña tüm irürdi
- A33b 968 Didi şükr eyle hâlûñe dervîş
Tâ kim artura ni‘metüñ kem ü bîş
- B30b 969 Böyle diyince yoldaşına hemân
Söze geldi ol ac kişi revân
- 970 Dir neyiçün idem bu dem şükri
Unıdupvan³⁸² bu demde her fikri
- 971 Dir biri³⁸³ şabr kıl³⁸⁴ bugün dahı hem
Seni senden alunca hemm-ile ğam
- 972 Çünkü bir gün dahı geçer bu zamân
Didi kalmadı tâkatum iy cân
- 973 Didi yoğ-ısa tâkatuñ döngil
Kande dilerseñ ol yire süngil
- 974 Didi dönüp ne yire varam râh
Cû‘dan oluram bu demde tebâh
- 975 Didi bes imdi cânuñ eyle nişâr
Uşbu yolda kılup özüñ nâ-çâr
- 976 Def‘î âh itdi anda cân virdi
Hak Te‘âlâ dileğine irdi
- 977 Döndüm ol birine su‘âl itdüm
Bes bu hâlûñ cevâbın işitdüm
- 978 Niçün iş böyle eyledüñ kârı
Ol cüvân açdı teng güftârı
- 979 Didi kim bâb-ı Hak‘da ölmek yig
Hâk olunca yolında yilmek yig
- 980 Ğayr³⁸⁵ kapuda zinde olmağdan
Yeg durur Hak kapuda hâk ola ten

³⁸² unıdupvan: unuduban B

³⁸³ biri: idi B

³⁸⁴ kıl: eyle B

³⁸⁵ ğayr: ğayrı B

- 981 Diñle yigirm ikinciden hey yâr
Söyleyem iy Muẓaffer-i dil-dâr
- 982 Şeyh Abdu'llâh ol ki bâbek-i nâm
Kaddesa'llâhu rûha di kelâm
- 983 Şehr-i Ercân'da itdi deryûze
İlte yârâna açalar rûze
- 984 Anlara yiticekce ilte ni'am
Tobra'ı taldurup sürer bî-ğam
- A34a 985 Cümle dervîşler de deryûze
Eylediler ki açalar rûze
- 986 Bulmayuban birisi yimek nân
Şeyh getürdi yidiler anı hemân
- 987 İrtesi yine Şeyh deryûze
Gelmedi ol gün işi anuñ uza
- B31a 988 Didiler gengel-ile aña iy yâr
Lût [u] pût getür idelüm iftâr
- 989 Vardı bâzâra bulmadı nesne
Ki ğızâ ola idi cân u tene
- 990 Gelüben didi bulmadım ni'met
Katiñuzda³⁸⁶ baña irüp haclet
- 991 Didiler cânuñ eylegil büryân
Getür ortaya yiyelüm bu zamân
- 992 Bir kezin âh eyledi dervîş
Cânı³⁸⁷ Hâk'a teslîm itdi bî-teşvîş
- 993 Fekarâyı ziyâfet itmeg-içün
Cân büryânı çıkdı ortaya hûn
- 994 Bes namâzın anuñ edâ idüpen
Bâdiye_içre sözüñle gidüpen
- 995 Fukarâ bezline virüp cânı
Hoş konukladı anda yârânı

³⁸⁶ katiñuzda: katiñurda B

³⁸⁷ cânı: cân A

- 996 ‘Ömrüm içinde_anı görüpdüm³⁸⁸ iy cân
Bir dahı bunda düşdi uşbu cüvân
- 997 Hızr-ile kıldılar namâzın anuñ
Bildiler Hakk-ile niyâzın anuñ
- 998 Sen Hakk ile olur-iseñ bârî
Hakk dahı saña kılısar yârî
- 999 Cânı fakr ehline nişâr itdi
Fakr-ile Ahmed iftihâr itdi
- 1000 Fakr ehlini gözle bul derecât
Vir Muhammed revânına şalavât
- 1001 Gel yigirmi ikinciye³⁸⁹ gûş it
Cân u dili³⁹⁰ ol kelâm-ile hoş it
- A34b 1002 İy Muzafer zenân dirler kim
Çeşm-bûs eylemek nedür tâ kim
- 1003 Gözi öpmek revâ degüldür key
Ayrılık gösterür didi [her şey]³⁹¹
- 1004 Bu meşeldür zenân içinde yakîn
Ayrılık gösterür dir aña hemîn
- 1005 Râst söyler bu sözi bilün nisâ
Hâzır ol dür olma iy dâna
- 1006 Gerçi şefkatle bûse eylesin
Gel berü gözlerün öpem diyesin
- B31b 1007 Çün gözin öpe yârinün bir yâr
Yârinün gözi yumılır nâ-çar
- 1008 Yumılan göz nite göre dîdâr
Ac gönül çeşmin iy nigû-girdâr
- 1009 Komağıl çeşm-i cânı pûşîde
Nûr-ı Hakk-ile tola tâ dîde

³⁸⁸ görüpdüm: görüdüm B

³⁸⁹ A ve B'de bu şekilde yer almaktadır. Nükte sıralamasına göre *yirmi üçüncü* olması gerekmektedir.

³⁹⁰ dili: dil A

³⁹¹ her şey: *Her* kelimesi A'da tam okunmadığından bu ifade B'de yer almamaktadır. Mana ve vezin açısından *her şey* ifadesinin daha uygun olduğu kabul edilip bu şekilde metne dâhil edilmiştir.

- 1010 ‘Âşıkun çşmi³⁹² yumılacak iy cân
Dûr olur ma‘şûkından aña ‘ayân
- 1011 Gözi yummak muhakkaân içre
Büyük işdür bu iş kelân³⁹³ içre
- 1012 Dâyimâ ‘aşk eri gözi açuk
Olmasa nite görine ma‘şûk
- 1013 Çşmüni aç gözle ol yârî³⁹⁴
Yummağıl tâ kim irmeye târı
- 1014 Kâr-ı müşkil bu gözi yummağdur
Göz açuklığı nesne ummağdur
- 1015 Ol Başîr'e başâret-ile eriş
Görmege ol cemâli turma duriş
- 1016 Hâk cemâline çşmüñ ola küşâd
Vir şalavât Muhammed'e ol şâd
- 1017 Çün yigirmiyle dörde irdi makâl
İy Muzaffer nite_oldı diñle hayâl
- 1018 Buyurupdur Muhammed-i muhtâr
Bu hadîsi semâ‘ it iy hüş-yâr

A35a

لا صلاة لجار³⁹⁶ المسجد إلا في المسجد³⁹⁵

- 1019 Mescidün taşrasında kılma namâz
İçerü mescid içre eyle niyâz
- 1020 Taşra kılsan namâz dürüst olmaz
Mescid içi şevâbını bulmaz
- 1021 Gerçi cümle cihân durur mescid
Kande varsa namâz ide sâcid
- 1022 Uşbu söz haqqına diledi yakîn
Bu kelâmı işitgil imdi hemîn

جعلت لي الأرض مسجدا وترابا طهورا³⁹⁷

³⁹² çşmi: çşm A

³⁹³ kelân: gelen B

³⁹⁴ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

³⁹⁵ Hadis. "Cami komşusunun namazı ancak camidedir."

³⁹⁶ طار: لجار B

³⁹⁷ Hadis. "Yeryüzü benim için mescit ve temiz kılınmıştır."

- 1023 Her ne yirde namâzı kılsañ iy cân
Bil ki³⁹⁸ mescid durur o³⁹⁹ yiri hemân
- 1024 Hızır dir ben işitdüm ez-Eyyûb
Hak selâmı aña ola mensûb
- B32a 1025 ‘Ucme-i noktâtü’l-lisân iy cân
Kılup i‘râba⁴⁰⁰ itmez aña ziyân
- 1026 Cevheründe ne varsa aña yakîn
Hak’a kavuş durur seni iy miskîn
- 1027 Her ne yirde ‘ibâdet itseñ iy cân
Bil ki⁴⁰¹ mesciddür ol yir aña hemân
- 1028 Sür ‘ibâdet demine cânuñ sen
Mescid oldı cihân kamu rûşen
- 1029 Sağf kıldı kabâb-ı eflâkı
Secde-gâh itdi başat-ı hâkı
- 1030 İy Murâdî Hızır-ıla ol hem-dem
Evliyâlar demi ile bul dem
- 1031 İrişesin maķâm-ı maķmûda
Yüri Firdevs içinde âsûde
- 1032 Vir Muḥammed revânına şalavât
Ebedî bula cânuñ anda ḥayât
- 1033 Bîst⁴⁰² ü pence irişdi çün kelimât
Hızır dir iy Muḫaffer-i hoş-zât
- 1034 Ol ḥalîfe ki adıdur Dâvûd
Bilişüp⁴⁰³ eyledüm şenâ vü dürûd
- A35b 1035 Andan işitdüm uşbu resme kelâm
Bildürem ol kelâmı saña temâm

من لم يكن كلامه فليس عليه أمين⁴⁰⁴

³⁹⁸ bil ki: bilün B

³⁹⁹ o: ol B

⁴⁰⁰ A ve B’de *i‘râya* olarak imlâ edilmiştir.

⁴⁰¹ bil ki: bilün B

⁴⁰² A ve B’de *bist* olarak imlâ edilmiştir.

⁴⁰³ bilişüp: başlayub B

⁴⁰⁴ Sözü olmayana güven yoktur.

- 1036 Bir kişinüñ kelâmı olmasa hûb
Emn ü râhat aña degül mensûb
- 1037 Emn gerekse yahşi söyle sözi
Gerçegin söyle tâ ağarda yüzi
- 1038 Yaramaz sözden irişür nikbet
Eyü sözdür emîn iden hâlet
- 1039 Sözlerüñ hâşşı Hâk sözidür iy cân
Gönderüpdür Resûl'ine Qur'ân
- 1040 Vir şalavât be-rûh-ı Aḥmed-i hâş
Tâ cehennemden ire câna ḥalâş
- 1041 Bil ki⁴⁰⁵ yigirm altıya irdi kelâm
Diñle gel iy Muẓaffer-i hoş-nâm
- 1042 İbn-i Ya'kûb Yûsuf-ı şiddîk
Hâk selâmıyla ola cânı refîk
- B32b 1043 Didi Yûsuf ki gönlegüm bu zamân
Atama_iltûñ yüzine süre revân
⁴⁰⁶ اِذْ هَبُوا بَقْمِصِي هَذَا فَالْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ بَصِيرًا
- 1044 Tâ ki gözi açıla rûşen ola
Ḥüzn evinden çıkup ḥalâş bula
- 1045 Yüzi üstine kıya pîrehenüm
Gözi açıla himmetümle benüm
- 1046 Didiler nişe sürmeye gözine
Emr kılduñ ki kıyalar yüzine
- 1047 Didi çeşmiyiçün 'itâbum var
'Aşk-ı çeşm-ile ıztırâbum var
- 1048 Gönlegüm yüzi üzre kınsa iy cân
Var ümîzüm açıla gözi revân
- 1049 Hâk buyurmuş durur kelâmında
Okıyup ol Ḥuzâ selâmında
- A36a ⁴⁰⁷ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ

⁴⁰⁵ bil ki: bilgil B

⁴⁰⁶ Yûsuf/93. " 'Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılınsın ve bütün ailenizi bana getirin.' dedi."

⁴⁰⁷ Kıyâmet/22-23. "Oysa o gün bir kısım yüzler Rablerine bakarak mutlulukla parılayacaktır."

- 1050 Bil ‘uyûn oñmadı niçün iy cân
Çeşm ucından irişdi aña ziyân
- 1051 Didi Hâk gayrıya bakan gözler
Nite dîdârumı benüm özler
- 1052 Lîk ben itmezem ‘itâb aña
Bu durur bilesin cevâb aña
- 1053 Çün kapum kodı gayra itdi nigâh
Gözledi gayr bâbı vaqt-i tebâh
- 1054 ‘Aşkı bes iki yire şarf itdi
Çeşmi bir yüze dahı zarf itdi
- 1055 Kôr oldı anuñ-içün Ya‘kûb⁴⁰⁸
Hüzn evine özi olup mensûb
- 1056 Yûsuf’uñ kim kamîşi irdi revân
Yüzine sürdi ol kamîsi revân
- 1057 Çeşm-i a‘mâsı nûr u fer buldı
Yine tâze iki güher⁴⁰⁹ buldı
- 1058 Hâk cemâline dâyim ol nâzır
Gayra bakma gel imdi ol hâzır
- 1059 Yûsuf’a kılduğıyîçün nazarı
Çeşm-i Ya‘kûb’uñ irdi bil zararı
- B33a 1060 Var buña göre sen seni_eyle kıyâs
Tâ ki Hâk ide özüñ eşref-i nâs
- 1061 Hâk’a lâyıq olam diseñ bu zamân
Vir şalavât Muhammed’e el-ân
- 1062 Gel yigirmi yidinciye aç gûş
Söylegil iy Murâdî olma hamûş
- 1063 Didi Hızır iy Muzaffer-i ‘âlem
Diñle bir söz diyem saña bu dem
- 1064 Şeyh ol Bâyezîd-i Bistâmî
Raḥmet-i Hâk’la bula ol kâmı

⁴⁰⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁴⁰⁹ güher: gevher B

- 1065 Didiler ‘ârîfî beyân eyle
Kim durur bu zamân ‘ayân eyle
- 1066 Didi be-dürüstî râstî ‘ârif
Kim durur seni eyliyem vâkıf
- A36b 1067 ‘Ârif oldur taleb kılup şeytân
Bulmaya isteyüp cihânda iy cân
- 1068 Kâfdan kâfa sürse bulmaya ol
‘Aciz ola bes ol bilîs-i fuẕûl
- 1069 Taleb eyleyüp itse ol harekât
Gezdügi yir durur yidi derekât
- 1070 ‘Ârifüñ meskeni degül derekât
Bulamaz anuñ-içün ol bed-zât
- 1071 Kandedür⁴¹⁰ ‘ârifî diseñ mesken
Maḳ‘ad-ı şıdḳda durur bilesin
- 411 فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ
- 1072 Hakk'a vâsıl olanlara şeytân
Kande bulışısardur⁴¹² aña ‘ayân
- 1073 Böyle dir Bâyezîd-i Bîştâmî
Ol su’âl eyleyen bulur kâmı
- 1074 Evliyâlar demiyiçün iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1075 Bîst⁴¹³ heştümden eyle imdi semâ‘
Hızr ağzından al şemîn-i metâ‘
- 1076 Hızr dir iy Muzaffer-i deryâ
Şeyḫ Şiblî güzîde-i dâna
- 1077 Uşbu beyti okur-ıdı dâyim
Her ‘ibâdetde oluben kâyim
- B33b 1078 ذَكَرَ الْمَحَبَّةَ يَا مَوْلَايَ اسْكُرْنِي
وَهَلْ رَأَيْتَ حَبِيبًا غَيْرَ سَكْرَانٍ⁴¹⁴

⁴¹⁰ kandedür: kande B

⁴¹¹ Kamer/55. "Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler."

⁴¹² bulışısardur: yolışısardur B

⁴¹³ A ve B'de *bist* olarak imlâ edilmiştir.

⁴¹⁴ Efendim zıkr-i muhabbet ile beni sarhoş et. Sarhoş olmayan bir âşık gördün mü? / Ebû Bekir eş-Şiblî'ye ait olduğu belirtilen bu beyitle ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamıştır.

- 1079 Dilde dâyim muhabbetün zikri
Toptoludur ider⁴¹⁵ bu cân şükri
- 1080 Her kim oldu Habîb'ine nâzır
Gayrlardan berü gerek hâtır
- 1081 Hakk-ıla⁴¹⁶ her kim oldıyısı müdâm
Hak dahı anuñ-iledür mâ-dâm
- 1082 Kavl-i Ahmed'le sür tarîka revân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- A37a 1083 Gel yigirmi tokuzdan bil hâl⁴¹⁷
Nite oldu kelâm u resm-i hayâl
- 1084 Didi Hızır'a Muzaffer-i deryâ
Okı ol beyti tâ ki_olam şeydâ
- 1085 İtdi ma'nîsi cism ü cânâ eşer
Söylegil kim anı idem ez-ber
- 1086 Hızır ol beyti okıdı tekrâr
Sem' idüpen Muzaffer-i hüş-yâr
- 1087 Vecd ü hâlet irişdi düşdi hemîn
'Akl başdan gidüp düşer be-zemîn
- 1088 Çünkü 'aklı yine gelür başa
Rikât ider içi gelüp taşâ
- 1089 Ağladı zâr zâr⁴¹⁸ ol server
Şeyh Şiblî'ye çok du'âlar ider
- 1090 Otuzuncı makâldan diñle
Hızır deminden anı⁴¹⁹ beyân aña
- 1091 Bu Ledün-nâme'den ser-âgâz it
Burdan 'arşa irince pervâz it
- 1092 Didi Hızır iy Muzaffer imdi işit
Sözümüñ cevheriyle cânuñ işit

⁴¹⁵ ider: -B

⁴¹⁶ Hakk-ıla: Hakk'a B

⁴¹⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁴¹⁸ zâr zâr: zârı zârı B

⁴¹⁹ anı: -B

- 1093 Dest-i Mûsâ'ya âteş eyledi kâr
Dil-i Mûsâ dahı olup bîmâr
- 1094 Rîş-i Fir'avn'a yapışupdı meger
Kakdı⁴²⁰_elin Cebrâ'îl bâ-şeh-per
- 1095 Sakalın şöyle çekdi Fir'avn'uhn
Ya'nî dir⁴²¹ tañrısı misin kevnüñ
- 1096 Tâ ki Fir'avn alınca ol acı
Ûrperüp şacı kaldurur tâcı
- B34a 1097 Bunda hikmet nedür beyân edeyin
Nişe barmağı yakdı âteş ol hîn
- 1098 Anuñ-içün ki barmağın bir gün
Tıza bandı yaladı ol tuzı çün
- A37b 1099 Anda Fir'avn tuz ne banıcağ
Bes revâ gördi yanmağı aña Hâk
- 1100 Hâk-ı nân u nemek 'azîm durur
Nemek üzre banan kelîm durur
- 1101 Hâk-ı nân u nemekden ötrü Huzâ
Anda ol deñlü kıldı cevır ü cezâ
- 1102 Tuz u ekmek hakkını gözleyügör
Evliyâlar çığırın özleyügör
- 1103 Bir kişinüñ ki loğmasın yiyesin
Hakkına sen de eyü söyleyesin
- 1104 Sen yavaş söyle didi Fir'avn'a
Yaşılıkla sürüp iki kevn
- 1105 Zîrâ tuz [u] etmegin yemişsindür
Sen aña hem ata dimişsindür
- 1106 Öyle olsa aña yavaş söyle
Luţfumu kahrûm-ıla 'arz eyle
- 1107 Böyle_olıcağ bil imdi sende yakîn
Luţf ehli olur Huzâ'ya yakın
- 1108 Luţfa mevşûf olam dir iseñ iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân

⁴²⁰ kakdı: kıkdı B

⁴²¹ dir: yir B

- 1109 Diñlegil sen⁴²² otuz birinci haber
Nite dir sem‘ kıl Muzaffer-i fer
- 1110 Dili yandı benânı birle hemîn
Ol nemek hakkı bes bilindi yakîn
- 1111 Anuñ-içün bu hâlet oldu ‘ayân
Bes müneccimler oldu cem‘ hemân
- 1112 Anda Fir‘avn'a didiler key bil
Tâli‘uñ diñle kınde süre sebîl
- 1113 Bil helâkuñ senüñ şehâ nitedür
Diyelüm⁴²³ bilesin rehâ nitedür
- 1114 Bir kişidür ki âb u âteş aña
Bil ziyân eylemez şehâ aşlâ
- 1115 Didi Fir‘avn suda dutdum⁴²⁴ bes
Gerçi kırtuldu bilürem sözi kes
- A38a, B34b 1116 Âteş-ile anı şınayam dir
Ba‘de yakıban kınayam dir
- 1117 Nâ-gehân ol zamân bir âvâz
İrdi sem‘ine ol la‘înüñ bâz
- 1118 Didi iy müdbir âb u âteş aña
Bil ziyân eylemez didük çü saña
- 1119 Âb u âteş saña ziyân eyler
Hâletüñ halk dâstân eyler
- أَعْرِفُوا فَأَدْخُلُوا نَارًا⁴²⁵
- 1120 Hâtif-ı kudret idicek âvâz
Bildi Fir‘avn nite durur râz
- 1121 Düşmen-i Hakk'a irişür nikbet
Garğa vardı la‘în-i bî-devlet
- 1122 Âteş-i dûzağa düşüp cânı
Yandı yakıldı gördi hicrânı

⁴²² sen: -B

⁴²³ diyelüm: dileyüm B

⁴²⁴ dutdum: tutarum B

⁴²⁵ Nûh/25. "Hataları (küfür ve isyanları) yüzünden **suda boğuldular ve cehenneme sokuldular** da kendileri için Allah'tan başka yardımcılar bulamadılar."

- 1123 Otuz ikinci nükteden kelimât
Diñle gel iy Muẓaffer imdi nikât
- 1124 Bû Hanîfe imâm-ı hâşş-ı güzîn
Raḥmetu'llâh cânına_ola ẓarîn
- 1125 Mescide varmış idi bilgil İmâm
Ḥaḳḳ'a tâ tâ'at ide anda temâm
- 1126 Gördi mescidde⁴²⁶ bir 'Arabî⁴²⁷ cüvân
Bile bir duḡter anda diñle iy cân
- 1127 Ol 'Arab'uhn öñinde oturmış-ıdı
Gelene gidene yüz urmış-ıdı
- 1128 Dir İmâm kim senüñ mi bu duḡter
Didi şor duḡtere biline ḡaber
- 1129 Sözde bellü durur ḡelâl-zâde
Her ḡelâl-zâdedür bil âzâde
- 1130 Ger ẓopar ise ḡâl-i mestûre
Sürmez olursa şerr-ile şûra
- 1131 Bil ḡelâl-zâdedür bu duḡter imâm
Ger ḡarâm-zâdeyse olur bed-nâm
- A38b 1132 Ger eyü olmaz ise Ḥaḳ ide yok
Zîrâ yüzüm şuyın dökiser çok
- 1133 Oḡul kız ki ola ḡelâl-zâde
Ata⁴²⁸ vü ana irişür şâda
- B35a 1134 Ger ḡarâm-zâde ola cân uḡunur
Bes anuñ gibiden olagör dūr
- 1135 Pâk loḡma ẓazan ki pâk veled
Vire ol Ḥaḳ şafâlar ide ebed
- 1136 Böyle dir ol 'Arabî⁴²⁹ Nu'mân'a
Vir şalavât şafâ ire câna
- 1137 Otuz üçinciden maḳâlî işit
Ḥoş cevâb ile su'âlî işit

⁴²⁶ mescidde: mescide B

⁴²⁷ A ve B'de 'Arâbî olarak imlâ edilmiştir.

⁴²⁸ ata: ana B

⁴²⁹ A ve B'de 'Arâbî olarak imla edilmiştir.

- 1138 Diñlegil iy Muẓaffer-i dānâ
Bir laṭife diyeyin imdi saña
- 1139 Devri_içinde Cüneyd-i Bağdâdî
Raḥmetu'llâh-ıla ire şâdî
- 1140 Gördi bir şûfî oğlanı boyuna
Götürüp beñzedür-idi şoyuna
- 1141 Didi iy şûfî bu püser kimdür
Didi bu düşmenümdür iy sözi dūr
- 1142 Didüm aña bu niçe düşmendür
Kim anuñ yiri imdi gerdendür
- 1143 Didi bu bir 'adû durur iy cân
İdeyin hâletini imdi 'ayân
- 1144 Eger ölür-ise irür hüdeni
Diri olursa gösterür kedeni
- 1145 Dirliğinde cefâların çekerem
Öldüğünde yıkıluram çökerem
- 1146 İki hâlet de dahî düşmendür
Düşmenüm olmadan ya bes ne'mdür
- 1147 Hâk buyurdi benüm degül bu söz
Çekerüm bundan ötrü derd-ile sûz
- 1148 Çok sevmegil oğul-ile kız⁴³⁰
Tâ ki vaqtüñ şafâya ire 'azîz
- A39a 1149 Ol şafâya irem dir iseñ iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- 1150 Diñle otuz dörd nükteden de maḳâl
İy Muẓaffer biline her aḥvâl
- 1151 Ben ki Hızır'am meger ki bu gün iy cân
İbn-i Nessâc'ı gördüm aña 'ayân
- 1152 Kim ölüm hâletine irmiş-idi
Melekü'l-mevt anda tırmiş-ıdı

⁴³⁰ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- B35b
- 1153 İbn-i Nessâc söze geldi hemîn
Didi ‘Azrâyil'e revân ol hîn
- 1154 Dört rek‘at⁴³¹ namâzı Hâk Sübhân
Buyurupdur kılam bu demde hemân
- 1155 Melekü’l-mevt didi kaçan olur
Her kişi vâkt irişince ölür
- 1156 Vaktüñ irmişdür aluram cânuñ
Emri irer yirine Sultân'uñ
- 1157 İbn-i Nessâc dir namâzum edâ
Kılayum andan al bi-emr-i Huzâ
- 1158 Fevt olmaya tâ namâzum iy cân
Bu çekişikde iken anda hemân
- 1159 İbn-i Nessâc eyledi tekbîr
Dört rek‘at namâzı kıldı fakîr
- 1160 Melekü’l-mevt hürmet idüp aña
Şabr kıldı namâzın itdi edâ
- 1161 Dört rek‘at namâz idince hemân
Melekü’l-mevt şabr kıldı iy cân
- 1162 Çün namâzı kıluben itdi du‘â
Aldı cânını anda Bû Yahyâ
- 1163 Evliyâlar bulur gönül dilegin
Sen dahı kıma evliyâ etegin
- 1164 Hürmetüñ sağlaya⁴³² señün de iy cân
Melekü’l-mevt ola ser-gerdân
- 1165 Ecel irdükde dahı borcını ol
Ödeyüben sürer sûy-ı Hâk’a yol
- A39b
- 1166 Seni gör dirligüñde dahı hemîn
Ölme yesin varup namâza yakın
- 1167 Saña nite diyem Müselmânsın
‘Âlem içinde ehl-i îmânsın

⁴³¹ rek‘at: vâkt B

⁴³² sağlaya: şaklaya B

- 1168 Var buña kendüñ eyle kıyâs⁴³³
Borc öde aduñ ola hayru'n-nâs
- 1169 Evliyâlar çığına sür râh
Vir şalavât demüñi itme tebâh
- 1170 Çün otuz bişe irdi uşbu kelâm
Diñle Hızır'ı ne dir 'aleyhi's-selâm
- 1171 Sem' kıl iy Muzaffer-i hem-râh
Diñle Behlûl'den iy nîkû-hâ'h
- B36a 1172 Taş üşürmişdi aña oğlanlar
Delüdür diyü taş urur anlar
- 1173 Bû Hanîfe imâm-ı haş ol dem
Raḥmet-i Haḳ'la cânı_ola hürrem
- 1174 Haykıruban kaķıdı sıbyâna
Neyledi size diyü dîvâne
- 1175 Söze geldiler anda bes niçeler
Ne didiler semâ' id aña haber
- 1176 Didiler iy Ebû Hanîfe saña
Bu çığıрмаḳ neden gelür Mellâ
- 1177 Bu çığıрмаḳ saña gerekdi iy cân
Şol hüküm üzre itdüñ anı 'ayân
- 1178 Sen nikâḫa velîsin iy Mellâ
Bil icâzet virüpsin iy dâñâ
- 1179 Lâ-cerem çoğalup ḫarâm-zâde
Bu ḫayâ ḫırmenin virüp bâde
- 1180 Bes ol oğlanlar içün öyle cevâb
Bunda bir dürlü daḫı oldu ḫisâb
- 1181 Halk içinde ögüş⁴³⁴ küfür kelimât
Bes ḫarâm-zâdeler toğar bed-zât
- 1182 Eyüler azucuk ḫarâm-zâde
Tutdı âfâķı sürdi itâre⁴³⁵

⁴³³ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁴³⁴ ögüş: añış B

⁴³⁵ itâre: itâde B

- A40a 1183 Edeb ehli cihânda kalmadı
Edebüñ añılur hemân adı
- 1184 Her edepsüz durur harâm-zâde
Edeb ehli ferâgat u sâde
- 1185 Kaç harâm-zâdeden edepsüzden
Kıl tefahhuş tarîkı bul sözden
- 1186 Bî-edebden⁴³⁶ sen öğrenigör edeb⁴³⁷
Tâ ki Hâk cânuña_eylemeye gâzab
- 1187 Edeb ehlinden ide seni Huzâ
Vir şalavât Resûl'e ire şafâ
- 1188 Otuz altıncı nükteden kelimât
Söyleyem bir bir aña 'âkıl zât
- 1189 Hiri şehrinde bir ulu dâna
Meclis eyledi söyledi zîbâ
- 1190 Didi kim ol⁴³⁸ Muhammed-i muhtâr
Şol yire_irdi ki lâ-mekândı iy yâr
- B36b 1191 Söze geldi bes anda bir sâyıl
Lâ-mekânda nite_ola dir dâhil
- 1192 Lâ-mekâna irdi vardı buldı yakîn
Böylece bil⁴³⁹ ki_olasın ehl-i yakîn
- 1193 Lâ-mekâna Muhammed irdi revâ
Münkirün hâleti durur rüsvâ
- 1194 Ehadı sen mekândadur dir-iseñ
Vaqt bu cism ü canda dir-iseñ
- 1195 Lâ-mekân olsa n'ola Ahmed'e câ
Böylece i'tikâd kadri yüce
- 1196 Sen Muhammed deminde ur pervâz
Tâ hazîra_içre eylesin râz
- 1197 Gör kimün ümmetisin iy dîn-dâr
Vir şalavât Muhammed'e tekrâr

⁴³⁶ edebden: ebeden B

⁴³⁷ edeb: edebi B

⁴³⁸ ol: -B

⁴³⁹ bil ki: bilgil ki B / A'da ki bağlacı tekrar yazılmıştır.

- 1198 Hem otuz yidini daḥı⁴⁴⁰ bu zamân
Söyleyeyim⁴⁴¹ saña işitgil iy cân
- 1199 Dir Muẓaffer buyur şeker yirsin
Bu Ledün-nâme'den ḥaber dirsın
- A40b 1200 Hızr dir iy Muẓaffer-i deryâ
Söz diyem diñle sem‘-i dil be-guşâ
- 1201 Ol Ḥabîb-i Huzâ ‘aleyhi’s-selâm
Sürdi Mi‘râca irdi nîkû-nâm
- 1202 Lâ-mekânda kılp münâcâtı⁴⁴²
Anda ‘arz itdi cümle ḥâcâtı
- 1203 Uşbu sözler dinildi ol yirde
Dir iseñ diyeyim anı nirde
- 1204 *Ḳâbe kavseyn*⁴⁴³ e irdüğünde Resûl
Uşbu sözleri söylemişdi uşûl
- المادي ترزق الحمي قال ليعلم العاقل انها في القيمة لابلحيلة فتولي عليه السلام لم لاتصال نصف
الاخير قال لم يغفر العصاة فقال ليعلم العارف انها با العناية لابلطاعة⁴⁴⁴
- B37a 1205 Uşbu sözler dinildi der-mi‘râc
Cümle sözler başına budur tâc
- 1206 Edeb itdüm getürmege nazıma
Degme söz gelmez uşbu dem ḥatıma
- 1207 Ümmeti-çün Resûl-i ekrem-i dîn
Çok dilekler dilemiş-idi o⁴⁴⁵ ḥîn
- 1208 Ümmeti Hâk ‘inâyetinde ola
Her biri kesb-i tâ‘atinde⁴⁴⁶ ola
- 1209 Bir bahâne irür Huzâ‘dan iy cân
Kulların yârlıgar bes ol Raḥmân

⁴⁴⁰ yidin daḥı: yidinci B

⁴⁴¹ söyleyeyim:söyleyem B

⁴⁴² münâcâtı: münâcât A

⁴⁴³ Necm/9. (Peygambere olan mesafesi) **iki yay aralığı kadar** yahut daha az oldu.

⁴⁴⁴ Bu kısım tam olarak tercüme edilememiştir. "Mâdi (bir şeye kesintisiz devam eden) muhafaza ile rızıklandırılır. Dedi: Ta ki akıllı kişi bunun (rızk) kıymette olduğunu hilede olmadığını bilsin. Peygamber aleyhi selam bunu üstlendi, neden (ümmetin) diğer yarısı için (bağışlama) istemedi? Dedi: Günâhkârlar affedilmedi, ta ki ârif (affın) yardım (inayet) ile olacağını taat ile olmayacağı bilsin."

⁴⁴⁵ o: ol B

⁴⁴⁶ kesb-i tâ‘atinde: kesb ü tâ‘atde B

- 1210 Tâ‘at olmaz bahâne-i rahmet
Şayd-ı dil kı l ki⁴⁴⁷ bulasın devlet
- 1211 Rızkı⁴⁴⁸ kula Huzâ virür iy cân
‘Âkile uşbu sırdur imdi ‘ayân
- A41a 1212 Kısmetinden taşıra⁴⁴⁹ nesne yok
Hile-gerler gözi kaçan ola tok
- 1213 Kısmet-i Hak olunca hile nedür
‘Ârif añlar bu sırrı⁴⁵⁰ kim nitedür
- 1214 Kısmeti ‘âkil añladı ‘ârif
Kısmetüni bilüp Huzâ'dan
- 1215 ‘Âsî’i yarlıgar Hudâ-yı Vedûd
Bes ‘inâyet⁴⁵¹ olur dem-i Maḥmûd⁴⁵²
- 1216 Bildiler kim ‘inâyet-i Raḥmân
İrmese hîç tâ‘at [u] ‘işyân
- 1217 Çün kim irdi otuz sekizde kelâm
Diñle Hızr’uñ sözün ‘aleyhi’s-selâm
- 1218 Dir meger bir emîr var idi ulu
Meclis-i şevke sürdi ‘aşk tolu
- 1219 İrdi ol meclise ki ‘Ammâr'a
Ya‘nî Mansûr server-i dîn-dâra
- 1220 Bir kişi şaldı Şâh Mansûr'a
Kerem idüp yirinde otura
- 1221 İmdi minberde ide Şeyḥ karâr
Bir du‘âdur murâdum imdi ki var
- 1222 Medḥ-i şâhı gerekmez eyleye şeyḥ
Anuñ gibi biz daḥı söyleye şeyḥ
- 1223 On biñ er var ki şeyḥi diñlediler
Hûb sözler ma‘ânî añladılar

⁴⁴⁷ ki: -B

⁴⁴⁸ rızkı: rızk A

⁴⁴⁹ taşıra: taşraya B

⁴⁵⁰ sırrı: sırr A

⁴⁵¹ ‘inâyet: ‘âyet B

⁴⁵² Bu beyit A'da derkenârda yer almaktadır.

- B37b
- 1224 Fâyide hâşıl olmağ-ıçün iy cân
Gelmişemdür katuñuza bu zamân
- 1225 Gelmişem dir penâh-ı dervîşân
Kim şafâ vü himmet umaram el-ân
- 1226 Şâh odur kim Hâk ehline ola yâr
Bir du‘âdur murâd şöyle ki var
- 1227 Şâhaitse du‘â revâ dervîş
Ummaya şâhdan nese⁴⁵³ kem ü bîş⁴⁵⁴
- 1228 Şâha dervîşden du‘âdur bes
‘İzzet-i şâha hoş aça nefes
- 1229 Şeh ki dervîşi sevdi sultândur
Sevmese zulm ehli nâ-dândur
- A41b
- 1230 Şâh-iseñ eyle dervîşe ta‘zîm
Böyle didi kelâm içinde hâkîm
- 1231 Hikmet ehli sözinden al behre
Tâ ki şâh olasın ol şehre
- 1232 Bil Ledün-nâme içinde_uşbu haber
Nağş idüp yazdı Hızır peygâmbir
- 1233 Hızır-ı hâzır şafâlığı-çün iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1234 Çün otuz tokuza_irdi nükte-sûhan
Cân kulağıyla dinle gel anı sen
- 1235 Şâh sultân-ı gâzneyî⁴⁵⁵ Maḥmûd
Rûhına rahmet ide Ferd-i Vedûd
- 1236 Dünyâdan gitdüginde uhrâya
Ya‘nî cennet didükleri câya
- 1237 Bir gice düşde gördiler anı
Sordılar aña hâlet-i cânı⁴⁵⁶
- 1238 Didiler Hâk senünle ne_işledi
Dışlerün bir maḳlû mı dışledi

⁴⁵³ nese: nesne B

⁴⁵⁴ kem: kim B

⁴⁵⁵ gâzneyî: gâzî B

⁴⁵⁶ hâlet-i cânı: hâlet-i hanı B

- 1239 Vir haber imdi bize iy Sultân
Neyledi senüñ ile ol Sübhân
- 1240 Baña sultân dimeñ didi Maḥmûd
Lâkin idüñ esîr ü ḥor vücûd
- 1241 Zîrâ sultânlık geçer varur
Kul olan kulluğında_ebed kalur
- 1242 Ben kabûl eyledüm esîrligi
Hiç gerekmez baña emîrligi
- B38a 1243 ‘Abd-ı Hâk olmak oldı bil evlâ
Saltanatdan diyüp olup gûyâ
- 1244 Şol emîr kim ḳor adını sultân
Gırre olup özine ol nâ-dân
- 1245 Oldur iblîs-ile olan hem-dem
Zulmle ‘âlemi kılurdur hem
- 1246 Hâk durur cümle ‘âleme sultân
Girü kalan esîrdür nâ-dân
- A42a 1247 Ger Süleymân ger Sikender'sin
Hâk ḳapuda esîr ü çâkersin
- 1248 Diñle kırkıncı nükteden hey yâr
Bir haber söyleyem ‘aceb güftâr
- 1249 İy Muẓaffer Muḥammed-i ‘Arabî
Hâk anuñ-çün yaratdı rûz u şebi
- 1250 Çünki dünyâdan itdi naql Resûl
Hâḳḳ-ıla ol ḥaḳ oldı buldı vuşûl
- 1251 Cism-i bî-cânı üç gün üç gice bes
Yatdı şöyle ki ḥatm olupdı nefes
- 1252 Ğâyet ıssı dem idi ol günler
Üç gün üç gice yatdı ol server
- 1253 Câ-yı Yeşrib durur ḥarâret-nâk
Yatdı anda müseyyirü’l-eflâk
- 1254 Meger ol günler içre bir Mekkî
Yeşrib'e irmişdi koyup şekki

- 1255 Ol şanâdîdden⁴⁵⁷ idi key pîr
Hem kureyşuñ demiyledi fâhîr⁴⁵⁸
- 1256 Ol zamân kim Resûl-i ekrem-i dîn
Üç gün üç gice tırdı anda⁴⁵⁹ hemîn
- 1257 Didi uşbu dem olmadı gende
Niçe nûrânî görünür tende
- 1258 Ger bu dem et kosañ taş üzre hemîn
Def'î büryân olur idi ol hîn
- 1259 Çünkü geldi kureyşî pîr hemân
Degdi evvel Resûl hâlin iy cân
- 1260 Gördi ki⁴⁶⁰ hûb nûkhetin⁴⁶¹ her gâh
Bir dürlü şafâ virür ân-gâh
- 1261 Gâh misk-i cinân gibi hoş-bû
Gâh 'anber-feşân gibi koku
- B38b 1262 Gâh gül kokuşu gibi nûkhet
Virüben rûha irürür râhat
- 1263 Gende olmadı ol 'aleyhi's-selâm
Üç gün üç gice yatdı anda temâm
- A42b 1264 Her lahza gelür-idi hoş-bû⁴⁶²
Hûb-ter cân dimâğına koku
- 1265 Tâ bile 'âlem ehli ol hâli
İki 'âlemde neyse ahvâli
- 1266 İki hâl üzre dahı mu'cize ol
Gösterüpdür cihân içinde⁴⁶³ Resûl
- 1267 Dirliginde vü öldüğünde iy cân
Hûb-bûy olmış-ıdı 'ayân⁴⁶⁴
- 1268 Her ne yirde ki yürise şeh-i cûd
Hûb-bûdan cihân bulurdı sürûd

⁴⁵⁷ şanâdîdden: şanâdîdeden B

⁴⁵⁸ fâhîr: fâcir B

⁴⁵⁹ anda: -B

⁴⁶⁰ ki: -B

⁴⁶¹ nûkhetin: nigezin B

⁴⁶² Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁴⁶³ içinde: içre B

⁴⁶⁴ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- 1269 İrmek isterseñ ol kokuğa i cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- 1270 Kırk birinci kelâma sürdüm⁴⁶⁵ dil
Dinlegil⁴⁶⁶ iy Muḥaffer-i 'âkil
- 1271 Şeb-i Mi'râca irdüğünde Resûl
Âdem ile bulışmış-ıdı ol
- 1272 Hâk şalât u selâmı anlara iy cân
İrişe dâyimâ be-rûḥ-ı revân
- 1273 Âdem ata Muḥammed'i gördi
Nitesin iy oğul diyü şordı
- 1274 Dir oğul bir keret yedüm buğday
Cennet içinde irdi başıma vây
- 1275 Eyler oğlanlarum niçe 'işyân
Hiç şaymaz hisâba ol Gufrân
- 1276 Ne durur uşbu hâletüñ sebebi
Söyle oğul işitsün imdi ebî
- 1277 Dir Resûl ol sebebden oldı bu hâl
Söyleyem bu zamân cevâb-ı su'âl
- 1278 'Adl mîzânına sen evvel ata
Tartılısun ki kıddüñ oldı⁴⁶⁷ dü-tâ
- 1279 Fazl mîzânına beni çeküben
Dâne-i rahmeti Huzâ eküben
- 1280 Bil ber-â-ber degül durur iy cân
'Adl-ile fazl hâli añla 'ayân
- B39a 1281 Ümmetüm ger günâh ider-ise çok
Fazl-ı Hâk birle cümlesi olur yok
- A43a 1282 Her kime kim 'inâyet itdi Huzâ
Günehin tâ'at eyler ol ferdâ
- 1283 Mağfiretle bezer güneh-kârı
İrişüp kula rahmet âşârı

⁴⁶⁵ sürdüm: sürdi B

⁴⁶⁶ dinlegil: dinle gel B

⁴⁶⁷ oldı: ola B

- 1284 Böyle didi Şafi'ye Ahmed iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1285 Kırk ikinciden eylerem güftâr
İy Muzafer biline tâ ebrâr
- 1286 Kâzerûn içre girüben bir pîr
Şeyh Ebû İshâk türbetinde ne dir
إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ⁴⁶⁸
- 1287 Anda iblîs didi ki şüf'am var
Nefse zîrâ ki olmışamdur câr
- 1288 Virdi peygâmbere ki buña fetvâ
Var şüf'am benüm ola ol câ
قوله عليه السلام إن الشيطان يجري في عروق أحدكم مجري الدم⁴⁶⁹
- 1289 Hâk Te'âlâ didi kim iy şeytân
Uşbu kâr oldı mezheb-i Nu'mân
- 1290 Mezheb-i şâfi'îde ol mel'ûn
Şüf'a olur şerîk-ile maḳrûn
- 1291 Şüf'a tutmaz hîvâra hem-sâye
Ehl-i şirket hûkm kılur câye
- 1292 Hâk Te'âlâ diye ki iy iblîs
Şüf'a tutmak taleb kılursın iy pis
- 1293 Mezhebin⁴⁷⁰ üzre dahı şüf'âm var
Bu ne da'vîdür iy la'în murdâr
- 1294 Ben yakınım bu bey'a diñle haber
Dürütersin sen iy la'în deber
- 1295 *Naḥnu aḳrabu*⁴⁷¹ ḥayâlin añlamadıñ
Müdde'îlikden elini yumaduñ

A43b, B39b

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ⁴⁷²

⁴⁶⁸ Tevbe/111. "Şüphesiz Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır."

⁴⁶⁹ Hadis. "Şeytan, kanın aktığı gibi sizin damarlarınızda dolaşır."

⁴⁷⁰ mezhebin: mezḥîn B

⁴⁷¹ Kâf/16. "Çünkü biz ona şah damarından daha yakınız."

⁴⁷² Kâf/16. Bu ayetin meâli üstteki dipnotta verilmiştir.

- 1296 Hâk diler cennetine şala seni
Eyler iblîs telebbüs-i fiteni
- 1297 Hâk'a sığın bu demler umun murâd⁴⁷³
Şerr-i şeytândan olasın âzâd
- 1298 Kırk üçünci kelâmdan ma'nî
Ne dimişdür Huzâ diyem ya'nî
- 1299 İy Muzaffer semâ' kıl bu zamân
Hâk Te'âlâ dimiş durur sühanân
- 1300 Üç yirde dimiş durur ol Hâk⁴⁷⁴
Sem'-i cân aç alasın imdi sebak
- الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ⁴⁷⁵
- 1301 Dahı bir yirde didi ol Bârî
Okı biline tâ kim esrârı
- اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ⁴⁷⁷ حِينَ مَوْتِهَا⁴⁷⁶
- 1302 Yine bir yirde aındı diñle haber
Diñle ol âyeti Muzaffer-i fer
- قُلْ يَتَوَفَّاكُم مِّنْكَ الْمَوْتِ⁴⁷⁹ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ⁴⁷⁸
- 1303 Uşbu üç âyet oldu râst 'ayân
Kulları hâkına didi Sübhân
- 1304 Şöyle dir kim ferîştelere Huzâ
Buyura sürüñüz bu demler tâ
- 1305 Cânını şol kuluñ aluñ⁴⁸⁰
Cismini hak-i 'âleme şaluñ
- 1306 Dizleri bendini sökûñ bu dem
Kaddini çenber eyleñ anuñ hem
- 1307 Yine ol dem Huzâ-yı 'azze ve cell
Ol meleklerle diye çeküñüz el

⁴⁷³ murâd: imdâd B

⁴⁷⁴ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁴⁷⁵ Nahl/32. "Melekler onların canlarını iyi kimseler olarak alırken..."

⁴⁷⁶ Zümer/42. "Allah (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölmeyenlerini de uyularında alır."

⁴⁷⁷ Bu ifade B'de الْأَنفُسُ şeklinde yer almaktadır.

⁴⁷⁸ Secde/11. "De ki: 'Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.'"

⁴⁷⁹ Bu ifade B'de الْمَوْتِ şeklinde yer almaktadır.

⁴⁸⁰ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 1308 Sizler ırağ oluñ yakınam ben
Kulumuñ hâline emînem ben
- 1309 Melekü'l-mevte diye sen dahı dūr
Ol ki bendem işin kılam ma'mūr
- A44a 1310 Kendüsi ala bendenüñ cânın
Bende ol demde göre sultânın
- B40a 1311 Şöyle dirlik dirigil cânuñı Hâk
Aluben kıla cennete elyak
- 1312 Uşbu üç âyet üzredür ma'nâ
Râstdur uşbu sözler iy dâna
- 1313 Hâk'la hâk olayı⁴⁸¹ gör imdi yakîn
Tâ bulasın yakîn içinde yakîn
- 1314 Ger yakın olduñ ise ma'bûda
İrişesin cemî'-i maşsûda
- 1315 Kamuya mürşîd [ü] murâd oldur
Yarlıgar rahmeti inen boldur
- 1316 Rahmetine irem dir iseñ iy cân
Vir şalâvat Muhammed'e bu zamân
- 1317 Kırk dördinciden Muzaffer-i mâ
Diñle diyem⁴⁸² letâyif imdi saña
- 1318 Zekerıyyâ'nuñ oğlu Yahyâ'dan
İşidüpven⁴⁸³ bu sözi sem' it sen
- 1319 'Araşât-ı kıyâmet içre yakîn
Bir fakîri götüreler ol hîn
- 1320 Hâk Te'âlâ diye ki iy⁴⁸⁴ bendem
Vir hisâbuñı ki_ire derdüñe em
- 1321 Ne getürdüñdi söyle der-gâhâ
İresin tâ ki 'izz-ile câha
- 1322 Didi bir delk getürmişem yâ Rab
Yitmiş vaşladur bu demler heb⁴⁸⁵

⁴⁸¹ olayı: olı B

⁴⁸² diyem: diyeyim B

⁴⁸³ işidüpven: işidüpen B

⁴⁸⁴ iy: -B

- 1323 Yitmiş eve dağı vardum hem⁴⁸⁶
Tâ ki hayr ehli bezl ide ni‘am
- 1324 Hâk vire didiler kâmusı baña
Gönderüpdür beni kâmusı saña
- 1325 Ne virürsin baña ‘ayân eyle
Bileyin ben dağı anı söyle
- 1326 Saña gönderdiler beni Çalab‘um
Senden irişiser benüm talebüm
- A44b 1327 Hâk Te‘âlâ eyitdi beni saña
Ne gerek dağı söyle imdi baña
- 1328 Diye senden seni ben ister idüm
Dağı gayrıyla⁴⁸⁷ ne var işüm
- 1329 Hâk Te‘âlâ didi senünven ben
Sen benümsin key⁴⁸⁸ añağıl anı sen
- B40b 1330 Böyle olur Huzâ‘ya kurbet iy cân
Vir şalavât Muhammed‘e el-ân
- 1331 Hızr dir iy Muzaffer-i server
Kırk bişinci kelâmdan aña haber
- 1332 Ol mü‘ezzin Bilâl‘den hâlet
Söyleyem biline cemî‘-i nûket
- 1333 Mekke şehrinde rakş ururdu⁴⁸⁹ Bilâl
Hoş şetâret kılup o nîkû-hâl
- 1334 Ugrayugeldi ‘Ömmer-i Hattâb
Rađiya‘llâhu ‘anh diñle hisâb⁴⁹⁰
- 1335 Duttı muhkem Bilâl‘i tehdîden
Ne durur uşbu rakş urursın⁴⁹¹ sen
- 1336 Didi rakş ururam şafâya irüp
Bulmuşam şevki Muştafâ‘ya irüp

⁴⁸⁵ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁴⁸⁶ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁴⁸⁷ gayrıyla: gayr ile B

⁴⁸⁸ key: ki B

⁴⁸⁹ ururdu: iderdi B

⁴⁹⁰ A ve B‘de *hisâb* kelimesi iki defa yazılmıştır.

⁴⁹¹ urursın: idersin B

- 1337 Çapınup dirresin aña Fârûk
Söyledi dürlü dürlü sözler çok
- 1338 Diledi kim ura idi anı
Gör nite oldu emr-i Sübhânî
- 1339 Yukaruda kalur eli şöyle
Hâfî-i kudret ün kılur öyle
- 1340 Didi dervîşlerüme kaçmasun
Dirre çeküben aña şakımasun
- 1341 Ne işüñ var ki ol şafâ kulumı
‘Aşk u şevkıyla kıla içi tolı mı
- 1342 Bes ‘Ömer kaluben hemân nâ-çâr
Dir Bilâl'e bu dem du‘â kıl iy yâr
- 1343 Tâ ki destüm yirine gele hemîn
Bes du‘â eyledi Bilâl-i güzîn
- A45a 1344 Eli yirine geldi anda hemân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1345 Ol sebebdan durur bu dem aşhâb
Rağş ururlar⁴⁹² semâ‘ idüp ahabâb
- 1346 Ba‘de hoş du‘â kılurlar iy cân
Ol semâ‘[u] şafâlar üzre hemân
- 1347 Müstecâb olur ol du‘â def‘î
İrişür meclis ehline nef‘i
- 1348 Nite Mollâ-yı Rûm üzre semâ‘
Gerçi nehy eyler anları icmâ‘
- B41a 1349 Lîk var imiş aslı ol kâruñ
Nokta üstinde turan pergâruñ
- 1350 Hem du‘â vu şenâlar itmeklik
Ol Bilâl'ün yolına gitmeklik
- 1351 Döndi didi Bilâl'e anda ‘Ömer
Neyidi rağşa hikmet eyle haber

⁴⁹² ururlar: iderler B

- 1352 Didi iy Fârûk aña hikmetden
Söyleyeyüm bu dem semâ‘ ide sen
- 1353 Ger Muhammed elinde_olaydı yakın
Dîn [ü] îmânı bilgil imdi hemîn
- 1354 Benden öñdin dileyeyidi iy cân
Ebû Tâlib getüreyidi îmân
- 1355 ‘Ammisin getüreydi⁴⁹³ îmâna
Uşbu iş maşşûş oldu Sübhân'a
- 1356 Andan ötrü ideridüm rakşı
Şanmağıl dînde bulam nağşı
- 1357 Hâk elinde_olduğıyîçün îmân
Bes anuñ-çün durur bu rakşum iy cân
- 1358 Beni Hâk mü'min itdi şükr-i hezâr
Ol Ebû Tâlib oldu küfr-ile zâr
- 1359 Şükr eyle Huzâ'ya îmânı
Saña erzânî eyledi anı
- 1360 Âhîründe refîk ola îmân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- A45b 1361 Kırk altıncı nükteden bi's-nev
Söyleyem saña bir hikâyet-i nev
- 1362 Vehb ibn-i Münebbih ol râvî
Dinledi_Ahmed'den ol söz ü şavı
- 1363 Dinlegil iy Muzafer-i deryâ⁴⁹⁴
Bir söz işitdüm aña iy dâna
- 1364 Hâk Te‘âlâ yaratdı tamuyı
Varur anda kim olsa bed-hûyı
- 1365 Didi Cebrâ‘îl'e bes anda Huzâ
Bir pâre⁴⁹⁵ od getür bu demde baña
- 1366 Sürdi Cebrâ‘îl ol zamân fi'l-hâl
Bir pâre⁴⁹⁶ od getürdi dinle hayâl

⁴⁹³ getüreydi: getürdi B

⁴⁹⁴ deryâ: dâna B

⁴⁹⁵ pâre: para A

⁴⁹⁶ pâre: para A

- 1367 Didi Hâk eyle üç yüz pâre⁴⁹⁷
Tâ ki her emr yirine vara
- B41b 1368 Üç yüz kısmet eyledi Cibrîl⁴⁹⁸
Her kısmını diñle ne itdi Celîl
- 1369 Her biri bir ‘azîm derd oldu
Kısmet olındı şanma serd oldu
- 1370 Üç yüz renc kıldı anı Hâkîm⁴⁹⁹
Kullarına vire anı tâ kim
- 1371 Kimi_elem derdi kimi renc-i şikem
Kimi baş ağrısıydı anuñ hem
- 1372 Didi Cibrîl'e⁵⁰⁰ al buları hemîn
Şakla kudret hazînesinde yakîn
- 1373 Tâ benî Âdem'e irer hâlet
Devr-i âhîr zamânda hâş ümmet
- 1374 Her birine naşîb idüp renci
Unıda tâ ki mâl-ıla kenci
- 1375 iken irdi vaqt-i haber
Ol Muhammed'e âyet indi meger
- وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا⁵⁰¹
- 1376 Muştafâ ol zamân ‘aleyhi’s-selâm
Añladı⁵⁰² râzı kıldı bes evhâm
- A46a 1377 Dir benüm ümmetüm za‘îf ü nahîf
Tâkat-ı âteşe ne rûye hafîf
- 1378 Dir Huzâ iy Muhammed-i muhtâr
Uşbu takdîrüm içre bil kim var
- 1379 İrmeye ümmetüñe renc ü ‘anâ
Ger irerse bula bekâda şafâ
- 1380 Hastalık birle irse cânına renc
Tamudan kurtuluben ire güvenc

⁴⁹⁷ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁴⁹⁸ Cibrîl: Cebrâ’îl B / Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁴⁹⁹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵⁰⁰ Cibrîl'e: Cebrâ’îl'e B

⁵⁰¹ Meryem/71. "(Ey insanlar!) Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur."

⁵⁰² añladı: iñledi B

- 1381 Cebrâ'îl irdi Muştafâ'ya hemân
Hak selâmın getürdi bes o zamân
- 1382 Âteş-i dûzahı iletdüğünü
Üç yüz dürlü renc⁵⁰³ itdüğünü⁵⁰⁴
- 1383 Üç yüz kısımdan birini hemân⁵⁰⁵
Ümmetüñe virüp durur Sübhân
- 1384 Ol kula renc irür virür cânı
Böylece oldu emr-i Sübhanî
- 1385 Âyeti anda okıyup Cibrîl⁵⁰⁶
Bildi Ahmed ki nite kavîl-ı Celîl
- B42a ⁵⁰⁷وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا
- 1386 Dir Resûl anda Cebrâ'îl'e emîn
Cümle-i enbiyâya derd ü enîn
- 1387 İrişüp mi durur 'ayân eyle
Baña da irecegin beyân eyle
- 1388 İmdi taqdîr-i Hakk'ı eyle beyân
Didi bahşuñ saña irer ne gümân
- 1389 Bes mübârek dişini ol demler
Seng irişüp çıkardı aña haber
- 1390 Kimse yokdur ki derde yolukmaz⁵⁰⁸
Hoş gören derdi şıhâte bakmaz
- 1391 Veys bildi hayâl-i dendânı
Bu mıdur bu mıdur diyüp anı
- 1392 Cümle-i dişlerini çekdürdi
Şanmağıl Veys'i anda dek tırdı
- A46b 1393 Şöyle sevgil Muhammed'i sen de
Rûhuñ ol deñlü sevme iy bende

⁵⁰³ renc: zenc B

⁵⁰⁴ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵⁰⁵ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵⁰⁶ Cibrîl: Cebrâ'îl B

⁵⁰⁷ Meryem/71. "(Ey insanlar!) Sizden cehenneme varmayacak hiç kimse yoktur."

⁵⁰⁸ yolukmaz: yol kıomaz B

- 1394 Tâ şefâ‘at kıla Resûl-i güzîn
Vir şalavât Muḥammed'e ol emîn
- 1395 Kırk yidinciden añlañuz ḥaberi
Cevherîlere‘arz idem güheri
- 1396 İy Muẓaffer semâ‘ eyle bu dem
İki ‘âlemde görmeyesin ğam
- 1397 Bendelerini Ḥaḳ ider âzâd
Ol cehennem odından iy dil-şâd
- 1398 Od nedür ki yaḳa Müselmânı
Mü‘minüñdür bil emn ü âmânı
- 1399 Serd olur âteş irse mü‘min aña
Germ olur ger⁵⁰⁹ görünse⁵¹⁰ nâr-ı lezâ
- 1400 Uşbu ḥalka nazâr kıl imdi⁵¹¹ iy cân
Vaḳt kış olduĝında diñle ‘ayân
- 1401 İrse öñüne anda germ-i şerîd
Def‘î şunsañ ki yaḳar seni ferîd
- 1402 Bir loḳma ağıza koysañ tîz⁵¹²
Yaḳar ağzuñı söyle bil iy ‘azîz
- 1403 Bes⁵¹³ ağızdan çıkaruban anı
Üfürüp şovudur revân cânı
- B42b 1404 Eli üşüse ağzına iledür
Hoh diyüp ısıdur aña nedür⁵¹⁴
- 1405 Şovuk eyler nefes ḥarâreti bil
Issı eyler bürûdeti ‘âḳil
- 1406 Ol Ḥuzâ kim bürâdı kâdirdür
Andan iş böyle ḥâl şâdırdur
- 1407 Ki demin⁵¹⁵ ḥalkuñ ide germin serd
Gâh serdini germ ider ol Ferd

⁵⁰⁹ germ olur ger: germ-gîr olur B

⁵¹⁰ görünse: görse B

⁵¹¹ imdi: -B

⁵¹² tîz: nîz B / Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵¹³ bes: pesn B

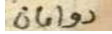
⁵¹⁴ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵¹⁵ demin: demi B

- 1408 Çünkü kudretde kâdir ola tamâm
Her ne dilerse işler ol iy hümâm
- 1409 Mü'mine eyler ol cehennemi serd
Kâfire serdi germ ider ol Ferd
- A47a 1410 Dest-i kudrettedür kamu 'âlem
Anuñ emriyle iş ider âdem
- 1411 İntizâm-ı cihânda ol Bârî
Eylemişdür bu resm-ile kârı
- 1412 'Akl u fikrûñle imdi cânuñ uyar
Vir şalavât Muḥammed'e sen iy yâr
- 1413 Kırk sekiz nükteden daḥı bu dem
Söylerem diñle iy Muḫaffer hem
- 1414 Çünkü bir bendeye irişe ölüm
Melekü'l-mevt irişüben ide hüm
- 1415 Diye vir cânuñı bu dem âsân
Diye virmezem iy melek saña cân
- 1416 Virmedüñ baña bu emâneti sen
İsteyesin virem saña anı ben
- 1417 Baña bu cânı ol Huzâ virdi
Şanma kim şeyḫ ü ked-ḫuzâ virdi
- 1418 Ol emânet virip durur cânı
Yine tapşururam aña anı
- 1419 Bir kimesne emânetin gayra
Virenüñ işi irmeye ḫayra
- 1420 Şer'î degül durur⁵¹⁶ ki⁵¹⁷ gayra vire
Girü virürse işi şerre ire
- 1421 Uşbudur şer'-i Ahmed-i 'Arabî
İssine vir emâneti çelevi
- 1422 Melekü'l-mevte diye anda Huzâ
Gerçek eydür kulum budur şer'â
- B43a 1423 Dûr ol andan ol bilür şer'î
Añlamış durur aşl-ıla fer'î

⁵¹⁶ degül durur: degüldür B

⁵¹⁷ ki: -B

- 1424 adlu bir ferîşte'i⁵¹⁸ Hâk
Göndere ol kûlına diñle sebak
- 1425 Besmele nakşî ola cebîninde⁵¹⁹
Nazâr eyleye⁵²⁰ göre ol bende
- 1426 Göricek anı ide cânı nişâr
Böyle dir Hızır-ı hâzır aña şümâr
- A47b 1427 Hızır-ı hâzır demine sen dahî iy cân⁵²¹
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1428 Kırk tokuz nükteden haber diñle
Nitedür sırr-ı nükteden aña
- 1429 İy Muzaffer kaçan bir oğlanı
Atası sünnet itdüre anı
- 1430 Pîş-i haccâma⁵²² ol püser iricek
Gözi cerrâh yüzini göricek
- 1431 Gösterür atası vü anası aña⁵²³
Bir nesene⁵²⁴ ki bakar ol yaña
- 1432 Anı görmeklige olur meşgûl
Bu meşel hâletini bilmiş ol
- 1433 Def'î sünnet ider anı haccâm
Lezzet-i bal-ıla olur be-kâm⁵²⁵
- 1434 Buncılayın durur işit haberi
Bende cân virse gögedür nazarı
- 1435 Gösterürler makâmın anda aña
Anı görüp yönelür ol yana
- 1436 'Asel-i cennet-ile ağzın pür
Cennet ehlinden-ise olur hür

⁵¹⁸ ferîşte'i: ferîşteh B

⁵¹⁹ A ve B'de *cîninde* olarak imlâ edilmiştir.

⁵²⁰ eyleye: eyle B

⁵²¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵²² haccâma: haccâm A

⁵²³ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵²⁴ nesene: nesne B

⁵²⁵ be-kâm: bâ-kâm A

- 1437 Vây eger ol cehennem ehli⁵²⁶ ola
Bes maķâmın görüp gözi yumıla
- 1438 Ağzına şalalar anuñ zaķķûm
Şöyle kim cân vire özi mesmûm
- 1439 Ol durur cennet ehlinüñ hâli
Ağzı toptolu cennetüñ balı
- 1440 Hem cehennemligüñ de hâleti bu
Dâyimâ hâli derd-ile kayğu
- 1441 Cennet ehlinden ide seni Huzâ
Vir şalavât ki ire câna nevâ
- B43b 1442 Çünki elliye irdi nükte kelâm
Diñleyüp ol mużafferan be-kâm⁵²⁷
- 1443 Ol Muḥammed Resûl-i ekrem-i dîn
Ḥaķ şalât u selâmı ana yakın
- A48a 1444 Hergiz eglemedi⁵²⁸ oldu imâm⁵²⁹
Şol sebebden ki imâmı o hümâm
- 1445 Bes cemâ‘at imâma uyar dâyim
Farz u sünnet edâsına kâyim
- 1446 Bil cemâ‘atle farz olur edâ
Üstüne_okur imâm-ı dîn du‘â
- 1447 Bî-cemâ‘at dürüst olmaz farz
Zîrâ anda edâ idersin farz
- 1448 Birliği Ḥaķķ'a hem şehâdet idüp
Hem Resûl'e şehâdet ide gidüp
- أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا رسول الله⁵³⁰
- 1449 Ḥaķķ'uñ ululığına şâhidsin
Emr-i Ḥaķ ile hoş mücâhidsin
- 1450 Çün kim irdüñ Muḥammed'e sen râst
Ol seni Ḥaķķ'a ilte bî-kem ü kâst

⁵²⁶ ehli: ehl A

⁵²⁷ be-kâm: bâ-kâm A

⁵²⁸ beklemedi: yañılmadı B

⁵²⁹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵³⁰ Kelime-i şehâdet: Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna gönülden inanır, sözle de ifade ederim.

- 1451 Muştafâ çünki pîşvâ oldu
Cümle-i derdüñe şifâ oldu
- 1452 Bes anuñ-çün mü'ezzîn olmadı
Pîşvâ oldu arda kalmadı
- 1453 Uy ana tâ dilerseñ âzâdı
Vir şalavât ki tolasın şâdî
- 1454 Elli birinci nükteden bi-ş'nev
Tâ ki qalbüñe şala ol pertev
- 1455 İy Muẓaffer Resûl'den uşbu haber
Dinledüm ne dimiş durur mih-ter
- 1456 Haq şalât u selâmı dâyim aña
İrişe söyleyem ne didi saña
- 1457 Didi yıl olmasa cihân bed-bû
Yir-ile gök arası tola koqu
- 1458 Ger nücûm olmasa kuruya cihân
Böyle buyurdi mih-ter-i devrân
- 1459 Ahmakân olmasa cihânda yakîn
Cümle dünyâ harâb olaydı hemîn
- A48b, B44a 1460 Olmayaydı faqîrlere⁵³¹ berekât
İnmeyeydi ğanîlere bi'z-zât
- 1461 Olmasaydı der-cihân⁵³² zü'afâ
Raḥmet inmez-idi yire aqlâ
- 1462 Ger cihân içre olmasa sultân
Biri birin yir idi halk-ı cihân
- 1463 'Ulemâ olmasaydı halk-ı zemîn
Cümle hayvâna döner idi hemîn
- 1464 Olmasa 'âlem içre hem tebdîl
Yiryüzi her fesâd-ile tola bil
- 1465 Böyle buyurdi ol Resûl-i güzîn
Vir şalavât olasın aña yakın

⁵³¹ faqîrlere: faqîrler A

⁵³² der-cihân: cihânda B

- 1466 Elli ikinci⁵³³ nükte'i de bu dem
Hoş beyân eyleyem saña anı hem
- 1467 Hızır dir böyle işitdüm uşbu sözi
Diñlegil iy Muẓaffer imdi bizi
- 1468 Böyle didi Resûlu'llâh'uñ
Diñle tâ arta 'izz-ile câhuñ
- 1469 Didi kavm-i fakîr sevgülüdür
Yatup uyusa dahı key uludur
- 1470 Şol Ğanî'den ki tura tâ'atde
Dâyimâ yüz süre 'ibâdetde
- 1471 Sevgülüdür güler fakîr-i 'azîz
Şol müsebbih-i Ğanî'den añıluñ siz⁵³⁴
- 1472 Per açar bir fakîr sevgülüdür
Hak katında bil imdi iy sözi dūr
- 1473 Şol Ğanî'den tilâvet ü tesbîh
Eyleye bil anı iy vech-i şabîh
- 1474 Bil fakîri kerâmet aldı⁵³⁵ naşîb
Enbiyâyile mürselîne qarîb
- 1475 İnciden bir fakîr mü'mini bil
Ğayr-ı Hak üzre olmağıl ğâfîl
- 1476 Şan kim ol yıkdı Mekketu'llâh'ı
Beyt-i ma'mûrı dahı va'llâhi
- A49a 1477 Bir kezin degül on kezin yıkar ol
Mekketu'llâh'ı böyle didi Resûl
- 1478 İncidene kim olsa hem râzî
Dir anuñ-çün Muḥammed-i kâzî
- B44b 1479 Şaņasın biñ melek ider bî-cân
Cümlesi_ola muḳarreb-i Sübhân
- 1480 Hürmet-i mü'min-i fakîr dahı
Sevgülüdür Huzâ katında ahî

⁵³³ ikinci: birinci A/A'da nüktelerin sıralamasında hata yapılmıştır. *Elli ikinci* yerine *elli birinci* nükte yazılmıştır.

⁵³⁴ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵³⁵ aldı: aındı B

- 1481 Yidi kat gök yidi kat yirden⁵³⁶
Böyle didi Resûl-i Hâk bil sen
- 1482 Her ki_ide bir fakîre cebr ü cezâ
Yüz yıllık ‘ibâdeti yok ola⁵³⁷
- 1483 Hem harâm ola aña dâr-ı cinân
Gözle fakr ehlini bu demler iy cân
- 1484 Bil ki *el-fakru fahrî*⁵³⁸ didi Resûl
Sen dahı fakri eyle imdi kabûl
- 1485 Tâ şeff‘uñ ola Muḥammed iy cân⁵³⁹
Vir şalavât sen Aḥmed'e bu zamân
- 1486 Elli üçinci nüktedür meştûr
Okı bil tâ ki dîn ola ma‘mûr
- 1487 Muştafâ'dan işitdüm aña haber
Söyleyeyin saña Muzaffer-i fer
- 1488 Didi her bir evüñ anahtarı
Var durur aña uşbu esrârı
- 1489 Fuḳarâ sevgüsü durur bil iy cân
Hem mesâkîn sevgüsü de ‘ayân
- 1490 Bâb-ı cennâtadur bilüñ miftâh
Bunları sevmek iy yüzi mişbâh
- 1491 Bil kıyâmetde fakr ehli yakîn
Kavuşur Hâkḳ'a söyle bil miskîn
- 1492 Hem mesâkîn olur Huzâ'ya karîb
Fakr u miskînlige sür imdi ḥabîb
- 1493 Fahr idicek Resûl ol hâle
Sende sür ol yola gözi ala
- A49b 1494 Tâ ki Hâkḳ'a kavuşasın sen de
Hâkḳ'a⁵⁴⁰ irse şafâya irer bende

⁵³⁶ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵³⁷ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵³⁸ Hadis. Fakirlik benim övüncümdür, ben onunla övünürüm.

⁵³⁹ cân: hân B

⁵⁴⁰ Hâkḳ'a: hâşe B/ A'da *hakka* kelimesinin üstünde *şâha* kelimesi yazılmıştır. Muhtemelen, B'de bu kelimenin kullanımı daha uygun görülmüş ama yanlışlıkla *hâşe* şeklinde yazılmış.

- 1495 Ol şafâya var ise şevkuñ hem
Vir şalavât Muḥammed'e bu dem
- 1496 Elli dördinciden işit sūḥanı
İy Muẓaffer bu demde diñle beni
- 1497 Sem' kıldum Resûl'den ben iy cân
Söyledi uşbu sözi diñle beyân
- B45a 1498 Dir Resûl anda yâ Ebâ'd-derdâ
Bildürem saña ḥâlet-i fuḳarâ
- 1499 Gülmesi anlaruñ 'ibâdetdür
Her sözi Ḥaḳḳ'a zıkr ü tâ'atdür
- 1500 Şadaḳa oldu nevmi anlaruñ
Kâşifi oldu sırr-ı Settâr'uñ
- 1501 Günde üç kez nazar kıılır Bârî
Fuḳarâya bil imdi esrârı
- 1502 Çünki anlar ola Ḥaḳḳ'a manẓar
Nişe ol şâha sürmeye çâker
- 1503 Ḥaḳ nazar-ğahı ol faḳîr olup
Bul sa'âdet demin ḥaḳîr olup
- 1504 Her kişi kim faḳîr [ü] miskîndür
Bilesin anı ḥûb âyîndür
- 1505 Ḥaḳ Resûl'i didi benem miskîn
Sen de miskîn olugör iy miskîn
- 1506 Tâ kim iresin ol Muḥammed'e sen
Vir şalavât cemâlüñ ola ḥasen
- 1507 Elli bişinci ḥâlden sözler
Söyleyem saña 'arz idüp defter
- 1508 Ḥaḳ Resûl'inden işidüpven⁵⁴¹ iy cân
Saña diyem ne didi ol sultân
- 1509 Didi ḥubbın faḳîrlerüñ bil ulu
Hem mesâkîn muḥabbeti dersü
- 1510 Bilüñ aḥlâḳ-ı mürselîndür iy cân
Böyle buyurdı ol Resûl 'ayân

⁵⁴¹ işidüpven: işidüpen B

A50a⁵⁴²

- 1511 Anlaruñla mücâleset dahı hem
Bil kim ahlâk-ı şâlihînden dem
- 1512 Anlara kavm-i şâlihîndür yâr
Böyle dir ol Muhammed-i muhtâr
- 1513 Fuğarâ birle hem mesâkînden
Her ki kaçâ olur⁵⁴³ la'în-i zemen
- 1514 Bil münâfıklar anlara_olmaz yâr
Böyle buyurdi Ahmed-i muhtâr
- 1515 Ol Resûl'ün demine sen de iy yâr
Vir şalavât ola dilün şâdân
- 1516 Kaç münâfıktan olmağıl hem-râh
Tâ ki Hâk'dan irişe 'izzet ü câh

B45b

- 1517 Elli altıncıdan işit sözi sen
İy Muzafer diyem anı saña ben
- 1518 Hâk Resûl'inden işidüpven⁵⁴⁴ anı
Söyleyem saña diñle imdi beni
- 1519 Didi sırr-ı Huzâ'da meclis-i hâş
Olduğında bilemceyidi havâş
- 1520 Oturupdum taşavvuf ehlile ben
Mak'ad-ı şıdkda iy vech-i hasen
- 1521 Sen dahı bes taşavvuf ehl-ile ol
Nitekim anda olmış-ıdı Resûl
- 1522 Ansuz irmez er ol makâma yakın
Sünnetin gözle tutuben etegin
- 1523 İresin tâ makâm-ı mahmûda
Meclis-i kibriyâ-yı ma'bûda
- 1524 Varsa cânuñda aña irmege şevk
Ahmed'ün kavlin eyle boynına tavk
- 1525 Bu Ledün-nâme'i semâ' eyle
Kadrüñi sen de irtifâ' eyle

⁵⁴² Derkenârda *Anda didâra qarşu mest oluben* mısraı yer almaktadır.

⁵⁴³ olur: ol B

⁵⁴⁴ işidüpven: işidüpen B

- 1526 Yüri ehl-i taşavvuf-ıla bile
Hağ tecellisi göñlüñ içre tola
- 1527 İrmek isterseñ ol murâda yakın
Vir şalavât Muḥammed'e bu hîn
- A50b 1528 Elli yidinci nükteden bil hem
İy Muḥaffer işit saña ne direm
- 1529 Ol Muḥammed'den işidüpen kim
Ne didi diñledüm saña tâ kim
- 545 لا تَطْعَنُوا عَلَى أَهْلِ التَّصَوُّفِ وَالْخُرْقِ فَإِنَّ أَخْلَاقَهُمُ اخْلَاقُ الْأَنْبِيَاءِ وَلِبَاسُهُمْ لِبَاسُ الْأَنْبِيَاءِ
- 1530 Bu ḥadîşi buyurdı Aḥmed-i ḥâş
Her sözidür bil imdi ḥâşşu'l-ḥâş
- 1531 Tâgî olmañ⁵⁴⁶ taşavvuf ehline dir
Hoş buyurmuş durur ki şeker yir
- 1532 Hırkasın görüp itme kec nazarı
Tâ ki vaḳtũñũñ irmeye zarar
- B46a 1533 Kim olur enbiyâ deminden dem
Büküp⁵⁴⁷ olmuş durur demi hoş dem
- 1534 Buldı ahlâḳ-ı enbiyâyı bular
Oldı bunlarda ḥûb [u] yaḥşî ḥûlar
- 1535 Kisvet-i enbiyâ bulara libâs
Anuñ-içün bulardur eşref-i nâs
- 1536 Bunlaruñ zümresinde ol iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- 1537 Elli sekizde diñle hoş süḥan
İy Muḥaffer bu demde diñle beni
- 1538 Muştafâ'dan işitmişem anı
Aña irsün selâm-ı Sübhânî
- 1539 Ne didi ol Resûl sem' eyle
Her mecâlisde ol sözi söyle

⁵⁴⁵Hadis. "Tasavvuf ehli (fakirler) ve dervişler hakkında kötü konuşmayın. Muhakkak onların ahlakları peygamberlerin ahlakıdır ve onların elbiseleri de yine onların (peygamberlerin) elbiseleridir."

⁵⁴⁶ olmañ: olmak B

⁵⁴⁷ büküp: bu gibi B

ارغبوا في دعاء أهل التصوف هم أصحاب الجوع والعطش فإن الله تعالى ينظر إليهم فأسرع إجابتهم⁵⁴⁸

- A51a 1540 Rağbet idüñ taşavvuf ehl-i dürûd
Bunlar aşhâb-ı cû'dur bu cûd
- 1541 Hem 'ataş ehlidür bular yanmış
'Aşk-ıla şevk-i derde boyanmış
- 1542 Hâk Te'âlâ nazar kılur olara
Hem du'â-yı hoş it durur bulara
- 1543 Def'î olur du'âları maqbûl
Bu taşavvuf yolını bilmiş ol
- 1544 Şûfî-yi şâfî ol sür ol câya
Muştafâ birle 'arş-ı a'lâya
- 1545 Def'î ide Huzâ du'ânı revâ
Nazaruñ ola kîmiyâ-yı şafâ
- 1546 Key saķıñıl⁵⁴⁹ riyâya yâr olma
İblîsî-vâr târumâr olma
- 1547 Hâlişu'l-kalb olursañ olduñ hâş
Şıdk [u] ihlâş birle hâşsu'l-hâş
- 1548 Ol deme ger irürseñ iy dervîş
Kalmaya dilde zerrece teşvîş
- B46b 1549 Söze geldi yine Hızır-ı hâzır
Elli toķuz sözi diyüp bir bir
- 1550 Yâ Mużaffer Resûl-i ekrem-i dîn
Hâk şalât u⁵⁵⁰ selâmı aña qarîn
- 1551 Bu hadîşi dahı buyurmuşdur
Ümmeti kaydını kayurmuşdur

حب الفقراء والمساكين من أخلاق المرسلين ثلاثة يشفع في الناس مثل شفاعة النبيين العالم والخادم والفقير⁵⁵¹

- 1552 Bil faķîr ü mesâkîni sevmek
Oldı ahlâk-ı mürselîn bî-şek

⁵⁴⁸ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır. "Tasavvuf ehlinin (fakirlerin), dualarına rağbet edin (dikkate alın, onlardan dua isteyin). Çünkü onlar açlık ve susuzluk ehlidirler. Allahu Teâlâ onları gözetir ve onlara (dualarına) çok hızlı icabet eder."

⁵⁴⁹ saķıñıl: saķıñıl B

⁵⁵⁰ şalât u: şalâtı A

⁵⁵¹ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır. "Fakirleri ve yoksulları sevmek peygamberlerin ahlâkındandır. Peygamberlerin şefaât etmeleri gibi üç (grup), insanlara şefaât edecektir: Alim, hizmetçi ve fakir."

- 1553 Ol nebîler şefâ‘atı gibi hem
Bu fakîr ü mesâkîn ider o dem
- A51b 1554 Sev fakîrleri tâ şefâ‘at ire
Hak da seni sevüp ‘inâyet ire
- 1555 Ger fakîr ola şâbir ü hoşnûd
Bil du‘â kılsa câna ire sûd
- 1556 Fakr fahrum⁵⁵² didi Resûlu’Ilâh
Sen de fakre düriş bulasın câh
- 1557 Câha irmek diler-iseñ bu zamân
Vir şalavât Muhammed'e bul emân
- 1558 Yâ Muzaffer bil altmış oldu nüket
Bil şalât ehline gerek hâlet
- 1559 Sen taharrî nedür bilür misin
Fuḫahâ ḳavlini ḳılur mısın
- 1560 Kime vâcib durur taharrî iy cân
Söylegil iy Muzaffer-i devrân
- 1561 Dir Muzaffer ki bilmezem söyle
Bizlere bu zamân beyân eyle
- 1562 Hızır dir bildürem saña anı
Sen daḫı cân-ile anı tanı
- 1563 Bilmesen kible sûyını sen iy cân
Bes taharrî gerekdür anda ‘ayân
- 1564 Der-beyâbân taharrî birle namâz
Anda vâcib durur bes eyle niyâz
- B47a 1565 Ba‘de-zân kible olsa ma‘lûmuñ
Ya‘nî kim toḡrı ola mefhûmuñ
- 1566 Anda döndere mi namâzın ol
Hak didi ben anı eyledüm maḳbûl
- 1567 Şol sebebden ki niçe yıllar ol
Baña tapup niyâzadur meşḡûl

⁵⁵² Hadis. "Fakirlik benim övüncümdür."

- 1568 K alb içre niy zı ba a yakın
Oldu ı-  n kab l olındı bu h n
- 1569 H k kab l idicek niy zu ı iy c n
Bulasın   iretde h r-ı cin n
- 1570 C n-ıla vir M  ammed'e  alav t
Hoş     detde bulasın lezz t
- A52a 1571 çünki altmış birinci irdi h ber
Di nlegil ne direm M zaffer-i fer
- 1572 Hiç bilür misin uşbu  yeti⁵⁵³ sen
H k didi yazdum okı ıl r  en
- 554 وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ
- 1573 Bu ne h kmet durur iy c n tanı
Sa a bir bir bey n idem anı
- 1574 Bil mev z n cem d r iy c n
Vechi⁵⁵⁵ var bu sözü olına  ay n
- 1575 Bil kıy metde bir ter z  var
Anda olsa gerek h s b u   m r
- 1576 G rmemissin⁵⁵⁶ cih nda bir batman
Tartaca  var ter z  a la çayın
- 1577 Yüz batmanı  ekemez o  eki
Yok durur z r  kuvvet-i h ceki
- 1578 Ol ter z de tartulur bil k f
Söyleyem ol⁵⁵⁷ ter z den ev  f
- 1579 Bir mi k l zerre'i da ı hem⁵⁵⁸
Tartulur bilin r h s b ol dem
- 1580 Bir ter z  ol durur evz nı
Tartuban bild r r  amu anı
- 1581 K h ki yirdedür    vezninde
Bunda  azan met  u ı iy zinde

⁵⁵³  yeti:  yet A

⁵⁵⁴ Enbiy /47. "Kıyamet günü i in adalet terazileri kuracağız."

⁵⁵⁵ vechi: vech A

⁵⁵⁶ g rmemissin: g rmesin B

⁵⁵⁷ ol: -B

⁵⁵⁸ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

- 1582 Tartulur *min-naķîr ilâ*⁵⁵⁹ *ķıtmîr*⁵⁶⁰
Anuñ-içün mevâzin ańdı Ķadîr
- B47b 1583 Bir terâzû degül anuñ ‘ameli
Oldı üç dürlü vezn iy ĳalb-i celî⁵⁶¹
- 1584 Anuñ-içün didi mevâzin iy yâr
Cümle ‘âlem terâzûsınce hezâr
- 1585 Tartulur zerrece şevâb [u] günâh
Niçeler hâleti ola_anda tebâh
- 1586 İy Murâdî güneherüñ bisyâr
Tağlar gibidür hezâr hezâr⁵⁶²
- A52b 1587 Muştafâ yüzi şuyı-çün Hallâķ
Ol terâzûde ide yüzimüz aķ
- 1588 Ol şefâ‘at demiyiçün bu zamân
Vir şalavât Muħammed'e sen iy cân
- 1589 Altmış ikinciden direm kelimât
Kim bu sözler durur müferrih-i zât
- 1590 İy Mużaffer ĳulağuş aç diñle
Ne direm⁵⁶³ ma‘nîsini key ańla
- 1591 Şehr-i ‘Asker'de var-ıdı bir pîr
Adı hem Bû Tûrâb merd-i dilîr
- 1592 Şehre odun kesüp iledürdi
Şatuben aķçacuğın yirdi
- 1593 Mîşede anuñ-ıla bir aşlan
Yâr olmışdı gürbe gibi hemân
- 1594 Yükladürdi yükin ol aşlana
Şehre iltüp şatardı rindâne
- 1595 Niçe demler bu resm eyledi kâr
Merkebiyidi⁵⁶⁴ şîr şöyle ki var

⁵⁵⁹ min-naķîr ilâ: -B

⁵⁶⁰ İğneden ipliğе.

⁵⁶¹ ĳalb-i celî: ĳalbi celî B

⁵⁶² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵⁶³ direm: didirem B

⁵⁶⁴ merkebiyidi: merkeb idi B

- 1596 Âhîr ol pîr haste oldu za‘îf
Kaldı kuvvetden oldu hâl-i naîf
- 1597 Sürdi⁵⁶⁵ geldi evine ol aşlan
Şeyhî tâ kim ziyâret ide hemân
- 1598 Kaçdı halk anda göricek şîri
Korkusından unuttı tedbîri
- 1599 Pîre didiler irgil aşlana
Kim bıraktı bizi hirâsâna
- 1600 Sürdi pîr irdi şîr-i mezkûre
Söyledi vara bişede tura
- 1601 Dir iy gende-dehân yûri tırma
Gelüben şehr-i ‘Asker'e girme
- B48a 1602 Böyle diyince anda hîzem-keş
Sürdi ol kûhe şîr ol dem hoş
- 1603 Vardı bu pîr şağaldı yine hemîn
Sürdi hîzem getürmege ol hîn
- A53a 1604 Kesdi odunu cem‘ eyledi pîr
Umar idi ki gele kendüye şîr
- 1605 İlede şehre hîzemi şata
Diñle n'oldı hikâyet iy ata⁵⁶⁶
Yükledi şîre nitekim ata⁵⁶⁷
- 1606 Sürüp irişdi şîr ol demler
Ögrüdi gümredi idüp hümler
- 1607 Kaşd-ı pîr eyledi irüşüp şîr
Anı görüp söze gelür ol pîr
- 1608 Hışm-nâk olma didi iy aşlan
Dostluğumuz senüñ-ile var iy cân
- 1609 Dostluğı koyup itme düşmenlik
Dostlar dâyimâ ider iyilik
- 1610 Didi aşlan⁵⁶⁸ gitdi dostluğumuz
Senden ol söz midi bizüm umumuz

⁵⁶⁵ sürdi: süri B

⁵⁶⁶ Bu mısra B'de yer almamaktadır.

⁵⁶⁷ Bu mısra A'da, *Diñle n'oldı hikâyet ey ata* mısrasının altına sonradan yazılmıştır.

⁵⁶⁸ aşlan: arslan B

- 1611 Baña sögüp cefâlar itdüñ sen
Öldürürem bu demde bil seni ben
- 1612 Didi pîr eylemeye beni bî-cân
Pîr-i fertûtam imdi bil arslan
- 1613 Hakk-ı şohbet senüñle var-ıdı bil
Yâr-idüñ sen benüm-ile niçe yıl
- 1614 Dir esed itmeyem seni bî-cân
Şol şart-ıla kim iy pîr-i zamân⁵⁶⁹
- 1615 Şol elünde nacağ-ıla beni çal
Uşbu demler iy pîr cânım al
- 1616 İtmez iseñ seni helâk idem
Sen baña sögdüğün-içün bu dem
- 1617 Niçe kim pîr tevaqquf itdi turup
'Özrlər diledi⁵⁷⁰ yüzini sürüp
- 1618 Hiç fâ'ide itmedi aşlâ
Kendüden vardı pîr-i pür-sevdâ
- 1619 Didi ger urmayam bu arslanı
Benden alur bu demde ol cânı
- 1620 Âhire irürür⁵⁷¹ benüm kârım
Sûda irmez bu demde bâzârum
- A53b, B48b 1621 Teberin çekdi sürüben ol pîr
Sürdi sır üzre anda⁵⁷² def'î dilir
- 1622 Urdı başına zaḥm aşlanuñ
Cânın almağ-içün revân anuñ
- 1623 Añrayup kaçdı şîr zaḥm yiyüp
Bir niçe vaqt mîşe içre turup
- 1624 Altı ay oldı zaḥmı hoşça olur
Diñle pîrün qatına nite gelür
- 1625 Pîr odun darta idi şehre hemân
Gördi bir gün çıkagelür arslan

⁵⁶⁹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵⁷⁰ diledi: dedi B

⁵⁷¹ irürür: irür B

⁵⁷² anda: -B

- 1626 Didi aşıana nitedür hâlûñ
Hoşça mısın di söyle ahvâlûñ
- 1627 Didi aşlan⁵⁷³ Hâk hâkkı iy pîr
Zahm oñuldu hoşçayam dir şîr
- 1628 Sögdügüñ zahmı hîç oñulmadı
Hîç irürmez demüme dil-şâdî
- 1629 Zahm-ı dil hîç oñulmaz aña haber
Artuğ-ı mış biliñüz zahm-ı teber
- 1630 Cehd kıl iy Muzaffer-i deryâ
Dil-ile_incitme kimse'i aşlâ
- 1631 Dil-ile_incitme her Müselmânı
Kim dil-âzâr olursa bil anı
- 1632 Hâkk'ı âzârlamış olur el-hâk
Bil kim ol la'nete olur elyak
- 1633 Dil-i pâk ol ki bulasın rahmet
Göñül incitme yahşi ola hâlet
- 1634 Hoş-dil ol gözle râh-ı dervîşi
Tâ ki görmeye cân⁵⁷⁴ teşvîşi
- 1635 Tâ ki rahmet kıla saña Sübhân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1636 Altmış üçinciden haber algıl
İşidicek bu remzi şâd olgıl
- 1637 Mü'min oldur ki iy Muzaffer-i mâ
Mü'mine hayr şana iy dâna
- A54a 1638 Mü'min oldur işide mağribde
Bir mü'mine derd ire iy dede⁵⁷⁵
- 1639 Bata bir mü'min ayağına hâr
Kendü maşırıkda olsa acıya iy yâr⁵⁷⁶
- B49a 1640 Kande kaldı ki olalar yakın
Göstere bes muhabbet eşvâkın

⁵⁷³ aşlan: arslan B

⁵⁷⁴ cân: göñül B

⁵⁷⁵ Bu mısırada vezin hatası vardır.

⁵⁷⁶ Bu mısırada vezin hatası vardır.

- 1641 Zîrâ şefkat durur bil îmandan
Bil muhabbet kopar dil [ü] cândan
- 1642 Ol muhabbet şafâsına sür râh
Raḥmet eyleye⁵⁷⁷ saña daḥı ilâh
- 1643 Raḥmet-i Hakk'a vâsıl ol bu zamân
Vir şalavât ki yirüñ ola cinân
- 1644 Hızır dir iy Muzaffer-i 'âkıl
Bes kem-âzâr ol olmağıl gâfîl
- 1645 Bil kem-âzâr olandur âzâde
Kimse incitme iresin şâda
- 1646 Gönül ele getür ki cân ola şâd
Bende ola saña dil-i âzâd
- 1647 Yine dir iy Muzaffer-i deryâ
Diñle bir hoş haber olam gûyâ
- 1648 Bek⁵⁷⁸ kişi etegin kıyâmetde
Duta Hakk dileyesin iy dede
- 1649 Bir kişi senüñ etegin tuta bek⁵⁷⁹
Artuğırakdur itme bu söze şek
- 1650 Cehd kıl kimse dâmenüñe iy yâr
Bes yapışmaya saña şöyle ki var
- 1651 Kaç da'vîden olma da'vî-dâr⁵⁸⁰
Vir şalavât Muhammed'e sen iy yâr
- 1652 Altmış dörde irdi çün haberüm⁵⁸¹
'Arz idem saña dürr-ile güherüm
- 1653 İy Muzaffer key aña bu haberi
Söz direm key ilerüden ileri
- A54b 1654 Hakk Te'âlâ didi kelâmında
Hakk sözün diñle ol selâmında

[إلا] الصوم فإنه لي وأنا أجزي به⁵⁸²

⁵⁷⁷ eyleye: ile B

⁵⁷⁸ bek: bil B

⁵⁷⁹ bek: pek B

⁵⁸⁰ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁵⁸¹ Altmış dörde irdi çün haberüm: Altmış dörde çün irdi haberüm B

- 1655 Bende oruc tutup ki kıla namâz
Hak Te‘âlâ niyâzına ider nâz
- 1656 Kim oruc tutasın şatar men anı
Al orucuñ şatun diye Ğanî
- 1657 Orucuñ şatun al diye Bârî
Eylegil imdi uşbu bâzârı
- B49b 1658 Diye ol kıl niçeye alam şatun
Dir iki batman itmege Bî-çün
- 1659 Ol kıl eydege ben şatursam iy Hak
Yitmiş yıl ‘ibâdetüm el-hak⁵⁸³
- 1660 Sen şatun ala mısın iy Sübhân
Hak diye virem iki batman nân
- 1661 Hak diye iy kulum şatun aluram
Cümlesinüñ bahâsını bilürem
- 1662 İy benüm bendem üş hazâyin-i hâş
Hâzır oldı gerek durur ihlâş
⁵⁸⁴ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ
- 1663 Diye kıl şaturam Ğanî’dür Hak
Şatun aldum Ğanî durur muṭlak
- 1664 Kîse-i iflâsdan şayup Şehâ
Dimedüñ mi ve *entumu'l-fuḳarâ*⁵⁸⁵
- 1665 Bunuñ-ıla şatun mı alursın
Şatu bâzâr idüp ne bulursın
- A55a 1666 Biz faḳîr sen ğanîsin iy Sübhân
Senden irer faḳîre ni‘met ü nân
- 1667 Ramazânda eger toyursañ⁵⁸⁶ ac
Şanki biñ kez ider ṭapuñ⁵⁸⁷ bil hâc

⁵⁸² Kudsî hadis. "Allahu Teala şöyle buyurmuştur: 'İnsanın oruç dışında her ameli kendisi içindir. **Oruç benim içindir, mükâfatını ben vereceğim.**'"

⁵⁸³ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁵⁸⁴ Muhammed/38. "Allah her bakımdan sınırsız zengindir."

⁵⁸⁵ Muhammed/38. "Allah her bakımdan sınırsız zengindir, **siz ise fakirsiniz.**"

⁵⁸⁶ toyursañ: toyurursañ B

⁵⁸⁷ ṭapuñ: ṭapuña B

- 1668 Hakk-ıla eyle imdi bâzârı
Koma elden hemîşe bu kârı
- 1669 Aşşı var senüñ ile gitdi ziyân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1670 Şest pencümden iy Muzaffer-i yâr
Diñlegil söyleyem saña güftâr
- 1671 Uşbu sözden⁵⁸⁸ beşâretüm vardur
Hoş şafâ vu işâretüm vardur
- 1672 Ol Süleymân nebî 'aleyhi's-selâm
Yitmiş kez didi bu sözi temâm⁵⁸⁹
- رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي⁵⁹⁰
- 1673 Yitmiş kez bu sözi yâd itdi⁵⁹¹
Ya'nî kim muhkem bilâd itdi
- 1674 Hâk saña virdi mülk-i îmânı
Sen ne dirsın bilür misin anı
- B50a 1675 Günde yüz kez digil ki îmânum
Almağıl⁵⁹² bendeden di sultânnum
- 1676 Öyle olsa vilâyet-i îmân
Senüñ olur n'ider ya'nî⁵⁹³ şeytân
- 1677 Kim alısar elüñden îmânı
Hâk virüpdür saña ezel anı
- 1678 Ol Süleymân diledi mülk-i cihân
Kimse tutmaya kendü gibi hemân
- 1679 Hâk Süleymân sözini itdi kabûl
Sen de dile sözün ola maqbûl
- 1680 Tutasın milketini îmânuñ
Hâş olasın katında sultânuñ

⁵⁸⁸ sözden: söyzen B

⁵⁸⁹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵⁹⁰ Sâd/35. "Süleyman, 'Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümlanlık) bahşet!" Bu âyet, A ve B'de رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي şeklinde yer almaktadır.

⁵⁹¹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵⁹² almağıl: olmağıl B

⁵⁹³ ya'nî: يَنْ B

- 1681 Hâş olmak diler-iseñ sen⁵⁹⁴ iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- A55b 1682 Altmış altıdan eylerem âgâz
Diñlegil iy Muẓaffer-i hoş-râz
- 1683 Ben semâ' itmişem Şeh-i merdân
Ne didi diyeyim saña el-ân
- 1684 Raḍiya'llâhü 'anh ol Ḥaydar
Ne didi söylerem Muẓaffer-i fer
- 1685 Dir 'Alî Mâlik oğlu ya'nî Enes
Raḍiya'llâhü 'anh açdı nefes
- 1686 Dir Enes kim tefahḥuş eylemişem
Dört biñ hoş kelime söylemişem
- 1687 Dörd biñden idüp bu dördi ihrâc
Begenüp eyledüm kâmusına tâc
- 1688 Dir 'Alî söyle yâ Enes anı
Ol dörd sözleri didi tanı⁵⁹⁵
- 1689 Birisi bu emîn olmañ hiç
'Averât-i zamânedür hep pîç
- 1690 'Ömri niçe ki ola tûl u dırâz
Dîni nâķış olur key⁵⁹⁶ aña râz
- 1691 Varduğınca hevâyardür mâyil
Böylece buyurup durur kâyil
- 1692 İ'timâd itme dahı sultânâ
Ger qarındaşsa dil ü câna
- 1693 Ata bir ana bir qarındaşuñ
Olsa yakışma kırtula başuñ
- B50b 1694 Nârdur seni yakmak ister ol
Key⁵⁹⁷ saķın olmağıl aña meşğûl
- 1695 Yime mâlını⁵⁹⁸ müvekkil olma ana
Tâ ki Ḥaķ'dan irişe câna 'atâ

⁵⁹⁴ sen: -B

⁵⁹⁵ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁵⁹⁶ key: ki B

⁵⁹⁷ key: ki B

⁵⁹⁸ mâlını: mâlın A

- 1696 Neyler ise Huzâ durur kâdir
Ne dilerse_işler ol durur nâzır
- 1697 Her ne irse Huzâ'dan ol râzî
Zîrâ kim ol durur ulu kâzî
- 1698 Yitmiş dürlü derdine tâkât⁵⁹⁹
Getüremezsın aňlağıl hâlet
- A56a 1699 Yitmiş dâ'ıñ evvelidür mevt⁶⁰⁰
Gözleyüp mevti⁶⁰¹ itme vaqtüñi fevt
- 1700 Hızr dir iy Muzaffer-i dâna
Bâkî sözler söyleyem ferdâ
- 1701 Şindi beyt-i muqaddese giderem
Anda varup 'ibâdeti iderem
- 1702 Uşbu dem vardur anda bir dervîş
Ben anuñ hizmetine iderem bîş
- 1703 Dir Muzaffer selâmum aña ilet
Bir du'â eylesun budur hâcet
- 1704 Hızr dir senden iltem aña selâm
Öyle'i kılduñ itmedi ârâm
- 1705 Penç-şembe günüydi gitdügi ol
Âzîne günü⁶⁰² irişdi ol ulu kul
- 1706 Hızr gelüp Muzaffer'e dir iy yâr
Ol selâmuñ iletdüm iy dîn-dâr
- 1707 Saña itdi du'âları çendân
Bes Muzaffer olur inen handân
- 1708 Bir velîden ki ire câna du'â
Ol dahı bil olur velî-yi Huzâ
- 1709 Saña dahı velâyet ola naşîb
Vir şalavât bu dem be-rûh-ı Habîb
- 1710 Şest heftümnden eylerem kelimât
Bil toköz yüz toközdadur evkât

⁵⁹⁹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁶⁰⁰ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁶⁰¹ mevti: mevt B

⁶⁰² günü: gün A

- 1711 Uşbu söz nazm olındığı dem iy cân
Bu Ledün-nâme'den didüm destân⁶⁰³
- 1712 Günde yüz beyti eylerem ma'mûr
Bursa şehrinde söyledüm meşhûr
- B51a 1713 Dir Hızır çün kim oldu rûz⁶⁰⁴-ı hamîs
Olmış-idüm Muẓaffer ile enîs
- 1714 Didi Hızır iy Muẓaffer-i deryâ
Harem içre turur idüm anda
- 1715 İrdi anda baña bir a'râbî
Kâtı dervîş var teb⁶⁰⁵ ü tâbı
- A56b 1716 Dört beççe bilece hep 'üryân
Cû'la cümlesi olup giryân
- 1717 Etegin toptolu kıluban taş
Yiler-idi sürüben ol kallâş
- 1718 Hâk evin çevre tolanurlar-ıdı
Mekke şıbyânı taş ururlar-ıdı
- 1719 Anlaruñ ardına düşüp şıbyân
Taş atarlardı ol 'arabîye⁶⁰⁶ iy cân⁶⁰⁷
- 1720 Ol 'Arab dir baña oğullaruma
Nesne vir gelmişüz çü senden uma
- 1721 Yoḥsa uşbu evüñ idüp vîrân
Eylerem şöyle bilgil iy Hannân
- 1722 Gördüm anda bir el olup peydâ
Virdi biñ altunı bes ol dem ana
- 1723 Didi al bu denânîri⁶⁰⁸ iy küstâḥ⁶⁰⁹
Seng-lâḥ-ile yıkmağıl sen kâḥ
- 1724 Bağladı ol 'Arab bes altunı
Haremüñ taşrasına atdı anı

⁶⁰³ destân: dâsitân B

⁶⁰⁴ rûz: zûr B

⁶⁰⁵ teb: tebb B

⁶⁰⁶ A'da 'arâbîye, B'de 'arâbiyye olarak imlâ edilmiştir.

⁶⁰⁷ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁶⁰⁸ A'da denânîri, B'de denâyiri olarak imlâ edilmiştir.

⁶⁰⁹ A ve B'de küstâḥ olarak imlâ edilmiştir.

- 1725 Didi ol ‘izzet-i celâl hâkķı
Mâl alur kişi olsa merd-i şakî
- 1726 Ben kerem uma gelmişem bu dem
Neylerem ben denânîr⁶¹⁰-i ‘âlem
- 1727 Uşbu küstâhlık ki eylemişem
Evüñi yıķmağı ki söylemişem
- 1728 Dünyâ vü âhîret degül maķşûd
Bir keremdür murâdum iy Ma‘bûd
- 1729 İki kirde hevâdan indi hemîn
Kıpdı kirdeleri bes ol miskîn
- 1730 Alup oğlanlar ile oldu revân
Loķma loķma yediler anı hemân
- 1731 Didiler *men mislî men mislî*⁶¹¹
‘Aql başa gelüp olur hâşlî
- B51b 1732 Dönüben ben didüm kim iy râcîl
Ol biñ altunı almaduñ ģâfîl
- A57a 1733 İki kirde’i cân gibi kıpduñ
Ol denânîri⁶¹² řalduñ u řapduñ
- 1734 Bu ne sır idi eyleñ imdi beyân
Söze geldi ‘Arabî⁶¹³ anda hemân
- 1735 Didi maķşûdumuzdı nân u nemek
Bes ne hâcet ki şöyle böyle dimek
- 1736 Dünyâ degül murâdı er kişinüñ
Gözleye her işini gerdişinüñ
- 1737 Âhîrî kâra_îrinedür maķşûd
Kıyrur ‘abd işini ma‘bûd
- 1738 Dünyâ sevmek hâfâlaruñ seridür⁶¹⁴
Heft çûş olsa cânları eridür

⁶¹⁰ A’da *denânîr*, B’de *denâyîr* olarak imlâ edilmiştir.

⁶¹¹ Kim benim gibi, kim benim gibi?

⁶¹² denânîri: denâyîri B

⁶¹³ A ve B’de ‘*arâbî* olarak imlâ edilmiştir.

⁶¹⁴ seridür: seyridür B

- 1739 Bir nese⁶¹⁵ iste az ola şorusı
Loğma'ı yi ki_olmaya anuñ burusı
- 1740 Oturup gûşe-i kanâ'atda
Olma dünyâyile şenâ'atda
- 1741 Âhiret gözle iy Murâdî yakîn
Câyüñ ola makâm-ı 'illiyyîn
- 1742 Hızır-ı hâzır deminden eyle sühân
Kıl Ledün-nâme sırrını rûşen
- 1743 'Arz eyle gel anı yârâna
Bes temennâ du'â durur câna
- 1744 Bir du'âdur murâd-ı ibn-i Murâd
Her ki_ire⁶¹⁶ cân u göñli_ola âbâd
- 1745 Çünkü altmış sekize irdi 'aded
Diñle ki_ire hikâyete ser-ḥadd⁶¹⁷
- 1746 Hızır dir iy Muzaffer-i deryâ
Şiblî hâlâtın iderüm peydâ
- 1747 Arzu itmiş ki göre şeytânı
Görinür ol bilîs-i nîrânî
- 1748 Şeyḥ-i Şiblî göricek iblîsi
Dir ne el'ansın iy cihân pisi
- 1749 Havf-nâḳ oldu Şeyḥ-i Şiblî bes
Şöyle tırdı_açmadı bes anda nefes
- A57b 1750 Didi iblîs korkma iy insân
Üş benüm istedüğüñ ol şeytân
- B52a 1751 Bes söze girdi şeyḥ-ile şeytân
Dürlü dürlü haberler oldu 'ayân
- 1752 Çok ğarâyibler ü 'acâyibler
Söylenildi arada dürlü haber
- 1753 Şordı şeyḥ iblîse ki söyle baña
Evliyâlarla hâletüñ kim aña

⁶¹⁵ nese: nesne B

⁶¹⁶ ire: ura B

⁶¹⁷ hikâyete ser-ḥadd: hikâyet-i ser-ḥadd B

- 1754 Bir vâkı̄t ola mı ki azdurasın
Her biri gön̄line nite giresin
- 1755 Nite ol dilden aluben haberi
Nite şarf idesin şafâ güheri
- 1756 Didi bir vâkı̄t buluram⁶¹⁸ ben râh
Kim semâ‘ ider olalar ân-gâh
- 1757 Ellerinden gön̄ül ferâğat ola
Kendüler cân ilinde râşıt⁶¹⁹ ola
- 1758 Def‘î gön̄üllerinde bulunuram⁶²⁰
Çün serây ele girdi baña o dem
- 1759 Var kıyâs it ki n'olısar hâli
Bir maķâm olsa şöylece ‘âlî
- 1760 Nâ-bedîd oldu def‘î yine racîm
Derde düşmiş durur ‘azîm ‘azîm
- 1761 Şeyh-i Şiblî irişdi mescide tîz
Didi⁶²¹ kim yâ Rahîm ü Hayy u ‘Azîz
- 1762 Ol bilîsün sözine olup gam-gîn
Hâķ Te‘âlâ'ya nâliş itdi o⁶²² hîn
- 1763 Âşinâ meskeninde bîgâne
N'eyler imiş ki ire seyrâne
- 1764 Muṭṭalî‘ ola genc-i esrâra
Gele gire serây-ı envâra
- 1765 Böyle diyüp diledi şeyh-i zamân
Çıķa mescidden anda gide revân
- 1766 Mescid içre meger kim ol demler
Yidi yigit oturmuş-ıdı meger
- A58a 1767 Ṭâķ-ı mescidde⁶²³ devlet-ile hemân
Oturupdı bes anda baķtı cüvân

⁶¹⁸ buluram: buldum B

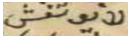
⁶¹⁹ râşıt: râḥat B

⁶²⁰ bulunuram: bulunubdum B

⁶²¹ didi: dir B

⁶²² o: ol B

⁶²³ ṭâķ-ı mescidde: ṭâķ-ı mescide B

- 1768 Anlaruñ biri kaldurup başın
Âferîn naḥkâşın
- 1769 Didi *isma' yâ Eba'l-Kâsim*⁶²⁴
Hâlûñi söyleyem saña tâ kim
- B52b 1770 Gerçi bîgânedür bilîs-i la'în
Kılmağıl sözine anuñ bu hîn
- 1771 Her ne dilerse söylesün iblîs
Sen anuñ sözün itme câna enîs
- 1772 Bil ki⁶²⁵ 'izz ü celâlinüñ haqqı
Ne la'îndür ki_ire bilîs-i şakî
- 1773 Dost-vâr Cebrâ'îl'de görmez anı
Ne añarsın bilîsi şeytânı
- 1774 Kim gele gire hücre-i hâşşa
Giremez tutmasun dilüñ tâsa⁶²⁶
- 1775 Şaklaya hânedânı şeytândan
Kurtara bizi mekr-i devrândan
- 1776 Hâlişu'l-kalb olup sürevüz râh
Diyevüz lâ ilâhe illa'llâh
- 1777 Hızır-ı hâzır deminden añla nükât
Cân-ıla vir Muḥammed'e şalavât
- 1778 Çünkü altmış toḡuza irdi kelâm
Söyleyem bir bir anı saña temâm
- 1779 İy Muẓaffer bu demde bil anı
Ol Resûl'üñ ki çıkdı dendânı
- 1780 Leb ü dendân-ı seyyid-i 'âlem
Haḡ selâmı_ide cânını hoş-dem
- 1781 Taş kim atdılar Resûl'e o dem⁶²⁷
Hacerü'l-esved idi bil anı hem
- 1782 Haḡ Resûl'i diledi anı öpe
Göñlünüñ âteşine âb sepe

⁶²⁴ Dinle ey Eba'l-Kâsim!

⁶²⁵ bil ki: bilûñ B

⁶²⁶ A ve B'de *tâşa* olarak imlâ edilmiştir.

⁶²⁷ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 1783 Gebrler komadılar öpmege iy cân⁶²⁸
Ol Resûl ‘izzet ide aña ‘ayân
- A58b 1784 Hâk Te‘âlâ didi ki yâ Ahmed
Sen melûl olma bu işe dir Ehad
- 1785 Hacerü’l-esvedi saña irürem
‘Aşk-ıla öpesin anı ol dem
- 1786 Zaım-ı dendânı ol hacerdendür
Leb ü dendân demiyle gevherdür
- 1787 Lebûne irgürem didi anı
Öşedüp la‘l birle dendânı
- 1788 Tâ kim öpesin ol zamân haceri
Ol hacir dahı bula zîb ü ferî
- B53a 1789 Görmemissin bu demler iy ‘âkil
Ümmet-i Muştafâ olup râhil
- 1790 Mekke'ye irüp ol taşı öperler
Turdı rûkn-i îmandan o hacir
- 1791 Vaktî ki hacerden ol hâlet
Bağrına başdı mih-ter ol sâ‘at
- 1792 Bitdi ol sengden nebât-ı hayât
Diñle hikmet neyidi aña nûkât
- 1793 Ol Muhammed Resûl ‘aleyhi’s-selâm
Ağladı ol taş üzre nîkû-nâm
- 1794 Bitdi ol demde taş üzre nebât⁶²⁹
Hikmetin söyleyem saña bi’z-zât
- 1795 هر کسی این زمان گناه کارست
به گناه دان که وقت او کارست⁶³⁰
- 1796 Hacerü’l-esvedi öpince iy cân
Gide yitmiş yılıñ⁶³¹ günâh[ı] hemân
- 1797 Anuñ-içün öperler ol taşı
Kurtarur her günâhdan başı

⁶²⁸ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁶²⁹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁶³⁰ "Bu zamanda günahkâr olan kişi..." / Bu beytin ikinci mısrası tercüme edilememiştir.

⁶³¹ yılıñ: yıllık B

- 1798 Mekke alınduğda yine anı Resûl⁶³²
Rüknde koymuş-ıdı bilmiş ol
- 1799 Şindi huccâc öper sürer yüzini
Bî-günâh eyleyüp hemân özini
- 1800 Sende ümmetsin eylegil seferi
Varuben öpe görgil ol hâceri
- A59a 1801 Tâ ki yitmiş yılıñ⁶³³ günâh[1] gide
Hâk Te‘âlâ o kula rahmet ide
- 1802 Rahmete irişem dir iseñ iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- 1803 Yitmişinci kelâmdan da ḥabîr
Ger olasın biline sırr-ı keşîr
- 1804 Didi Hızır iy Muḫaffer-i devrân
Dinlegil söyleyem saña çendân
- 1805 Dinlegil hâl-i Yûsuf-ı şiddîk
Ol birâzerleriyle oldu refîk
- 1806 Hâk şalâtı⁶³⁴ selâmı ire aña
Çâha şaldılar irdi hâl buña
- 1807 Gürg-ı bî-çâre’i tutuben tîz
Kurd kıldı bu işi diyü ‘azîz
- B53b 1808 Pîş-i Ya‘kûb'a getürür bes
Didi sen mi yedüñ anı nâ-kes
- 1809 Yûsufum nişe yidüñ iy gürgek
Saña idem kışâş imdi gerek
- 1810 Didi ben yimedüm Resûlu’llâh
Hâl-i taḥkîkîni bilür Allâh
- 1811 Didi Ya‘kûb sen de ol hâli
Bilür iseñ di söyle aḥvâli
- 1812 Dir bilürem di söyle dir Ya‘kûb
Didi söylemezem dilüm açub

⁶³² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁶³³ yılıñ: yıllık B

⁶³⁴ şalâtı: şalât-ı B

- 1813 Siñlerüz⁶³⁵ biz didi Nebîyu'llâh
Cümle-i işden olmuşuz âgâh
- 1814 Her işi işlerüz velâkin iy cân
Kâr-ı gammâzı itmedüm sen inan
- 1815 Gör ne mühmel iş oldu gammâzı
Seg dahı dilemez bilüñ râzı
- 1816 Sen ki olasın iy gammâz⁶³⁶
Nişe ol fi'l-ile çalasın sâz
- 1817 La'nete mürtekeb ola cânuñ
Tartağan ola dîn ü îmânuñ
- A59b 1818 Kaç la'netden irme hüsrâna⁶³⁷
Tâ iresin Raḥîm ü Raḥmân'a
- 1819 Anda irmekle cân ola şâdân
Vir şalavât Muḥammed'e iy cân
- 1820 Yitmiş bir nükteden söze gir⁶³⁸
Hızr'ı gör ol Muzaffer'e ne dir
- 1821 Didi bi-ş'nev Muzaffer-i deryâ
Ne direm imdi saña hûb aña
- 1822 Diñle Eyyûb'dan haber bu dem
Haḳ selâmı aña ire her dem
- 1823 Ol bilüp lezzet-i semâ' u şafâ
Didi yâ Rab zebân eyle 'atâ
- 1824 On iki biñ dil eylegil baḥşîş
Zikr idem aduñı sürüp teşvîş
- 1825 On iki ide on iki biñ kurd
Eyledi gövdesini anuñ yurd
- 1826 Bes düvâz deh hezâr tesbîh ol
Eyler idi bil anı merd-i kabûl
- 1827 Cümle-i kerm dahı idüp⁶³⁹ tesbîh
Şanma ki_anlar iderdi kâr-ı kabîh

⁶³⁵ siñlerüz: söylediriz B

⁶³⁶ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁶³⁷ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁶³⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁶³⁹ idüp: iderdi B

- B54a
- 1828 Bes sevâbın virüben Eyyûb'e
Anlar oldu çün aña mensûbe
- 1829 Ya'nî ol tenden irdi câna ğıdâ
Kermler itdiler sevâbın 'aâtâ
- 1830 Sen de ber kişiden iseñ ni'met
Aña eyle du'â 'aâtâ himmet⁶⁴⁰
- 1831 Tâ velî-ni'metüñ ola râzî
Gide tenden bi-küllî emrâzı
- 1832 Şıhâte iresin hemân-dem iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1833 Yitmiş ikinciden açam nâme
Diñledüm anı hâşşa vü 'âmme
- 1834 Zekerıyyâ nebî 'aleyhi's-selâm
Nâliş idüp didi iy Rabbü'l-enâm
- A60a
- 1835 Der-gehüñe ayak başmak iy Haq
Şöyle bildüm degül durur elyak
- 1836 Baş üzre gerek ki sürem râh
Zekerıyyâ bu resme dir ân-gâh
- 1837 Ol zamân biñ ayaklu bıçguyı
Çekdiler başı üzre kayguyı
- 1838 Dildi başını erre şad pâre
Ol bunu istedi ki öyle ola
- 1839 Dildi başını bıçgu dendânı
Biñ ayaklu nite_ide seyrânı
- 1840 Bir ayağı kesilse yine sürer
Kırk ayaklu didükleri iy server
- 1841 Zekerıyyâ didi 'aleyhi's-selâm
Ol baña mihmân Rabbü'l-enâm
- 1842 Cânı takşîr kılmayup mihmân
Eyledün hoş ziyâfet iy Sübhân

⁶⁴⁰ Aña eyle du'â 'aâtâ himmet: Aña eyle du'â vu 'aâtâ vu himmet B

- 1843 Kimi sana konuk kimine sen
Mihmânsın İlâhî üş cân [u] ten
- 1844 Kimini mancınıkla idüp perân
Hâneñe iltüp eyledüñ⁶⁴¹ mihmân
- 1845 Kimine sen konuk olup irdüñ
Baş u cân maṭbahına dek sürdüñ
- 1846 Gâh cânı idüp saña mihmân⁶⁴²
Gâh sen cânasın konuk Sübhân
- B54b 1847 Ki ziyâfet senündür iy hâ'cem
Ki konuklar seni kuluñ bu dem
- 1848 Her ne_iderseñ yerincedür Ma'bûd
Kamuyasın çü maḳşad-ı maḳşûd
- 1849 Ol ziyâfetde cânı toylağıl
Cân konukluğına gehî gelgil
- 1850 Cân ide tâ senüñle nâz u niyâz
Ol ziyâfetlere olup ser-bâz
- 1851 Mîm-i⁶⁴³ Aḫmed olursa cânâ delîl
Bulursın hoş ziyâfetine sebîl
- A60b 1852 Vaḫdete irüp olasın dil-şâd
Vir şalavât iriše cânâ murâd
- 1853 Diñle yitmiş üçinci ḫâlınden
Söylerem Hızır kıl [ü] ḳâlinden
- 1854 Didi Hızır iy Muẓaffer-i 'âḳil
Ḥikmeti añla olmağıl gâfîl
- 1855 İrdi Cibrîl bir gün Aḫmed'e iy cân
İki ḫülle getürdi anda hemân
- 1856 Biri sebz idi biri sürḫ-ıdı
Hızır-ı 'âlem Muẓaffer'e didi
- 1857 Seyyid-i kâyinât 'aleyhi's-selâm
Ol Şubeyr ü Şeber'i ündedi hâm⁶⁴⁴

⁶⁴¹ eyledüñ: anlaruñ B

⁶⁴² Gâh cânı idüp saña mihmân: Gâh cânı saña idüp mihmân B

⁶⁴³ mîm-i: -B

- 1858 Hasan-ıla Hüseyin sürdiler⁶⁴⁵
Haḳ Resûl'i ḳatına irdiler
- 1859 Raḳiya'llâhu 'anhümâ ikisi
Kim Resûl'dendür anlaruñ diñisi
- 1860 Sebz tonı Hasan'e gördi revâ
Sürhını hem Hüseyin'e itdi 'atâ⁶⁴⁶
- 1861 Sebz-ḥülle idi ne sebz-i zehr
Sürḥ-ḥil'at idi ne ḥûn-ı dehr
- 1862 Sebz-ḥülle olupdı zehr-âlûd
Sürḥ-ḥil'at çü ḥûn-ı dehr-âlûd
- 1863 Hil'atuñ virüp andan eyler ḥaş
Niçesi ḥaşş-ı ḥaş ḥaşşu'l-ḥaş
- 1864 İşlenür iş özi temâşâda
Kimi meftûn kimi âzâde
- 1865 Muṭṭali' olsa uşbu sırra 'uḳûl
Nite ki anda bu ḥâli⁶⁴⁷ bildi Resûl
- B55a 1866 Ol şehâdet ḥayâlini bildüñ
Ol ḥayâl ehli hem-demi olduñ
- 1867 Cümle ervâḥ-ı enbiyâya selâm
Muştafâ cümlesine oldu imâm
- 1868 Muştafâ pâk rûhına şalavât
Her ki ide Haḳ vire aña ḥayât
- A61a 1869 Yitmiş dörtden semâ' it iy cân
Söylerem iy Muẓaffer-i devrân
- 1870 Dir Hızır iy Muẓaffer aña ḥaber
Ḥâl-i iblîsden bilesin eşer
- 1871 Bir gün iblîsden su'âl itdüm
Ol la'în ile ḳıl ü ḳâl itdüm

⁶⁴⁴ hām: hümâm B / Bu mısra B'de mevcut değildir. Muhtemelen okunamamıştır. Sadece mısranın son kelimesi olan *hümâm* kelimesi yer almaktadır. Kelimenin okunuşu tam okunamadığından *hümâm* olarak yazılmıştır. Anlam ve vezin bakımından daha uygun olduğu için *hām* olarak metne dâhil ediyoruz.

⁶⁴⁵ sürdiler: irdiler B

⁶⁴⁶ 'atâ: i'tâ B

⁶⁴⁷ ḥâli: ḥâl A

- 1872 La‘net olmağına ne idi sebep
Söylegil bilelüm bu demler heb
- 1873 Didi ol Hâk kadîr ‘azze ve cell
Bes yaratdı cehennemi bil ezel
- 1874 Diñle yâ Hızır hâletümi beyân
Eyleyeyem bilesin anı ‘ayân
- 1875 Tâmu mâlikleri olup heftâd
Anlaruñ ile seyre sürdüm şâd
- 1876 Dürlü dürlü ‘acâyibât ol dem
Görmüşümdür saña beyân idem
- 1877 Tâ ki bir ka‘re irdük ol demler
Gördüm anda kuru bir minber
- 1878 Didüm iy mâlik uşbu minberi sen
Söyleyesin bilem kimüñdür ben
- 1879 Didi bu kürsî bir kişiye naşîb
Hâk Te‘âlâ'ya evvel ola karîb
- 1880 ‘İzzi âhir zevâle irse gerek
La‘net aña nevâle irse gerek
- 1881 Mâlike didüm uşbu minbere ben
Bir satır yazı yazayum rûşen
- 1882 Virdi mâlik dağı baña destûr
Yazmışam anda hüccet-i mestûr
- 1883 Bunu yazdum ‘azâzîlün⁶⁴⁸ ‘izzi
Gidiser başdan aña uşbu sözi
- 1884 Âhiri⁶⁴⁹ vaktine zevâl iriser
Başına dürlü dürlü hâl iriser
- B55b 1885 Yâ Hızır bil ‘azâzîl oldı adum
Ol zamân kim izâlet oldı yerüm⁶⁵⁰
- A61b 1886 Çünkü rûz-ı kıyâmet ola ‘ayân
Yine ol ka‘ra irüşürmen inan

⁶⁴⁸ A ve B'de ‘azâzîl olarak imlâ edilmiştir.

⁶⁴⁹ âhiri: âhir B

⁶⁵⁰ yerüm: yâdum B

- 1887 Hâk Te‘âlâ diye ki iy iblîs
Yûri şol hattûñ okı iy telbîs
- 1888 Uşbu minber ‘azâzîlûñ⁶⁵¹ diyü sen
Yazduğıydı bes ol zamân rûşen
- 1889 Çıkup ol minber üzre_idem âvâz
Anda ma‘lûm olunısar her râz
- 1890 Kendü kendüye itmiş olsa kişi
Çare yokdur ki gide teşvîşi
- 1891 Kendü dilemiş olsa nikbeti hem
İrüşür âhîr aña hemmle gam
- 1892 Yed-i takdîrdür iden kârı
Devre getürdi uşbu pergârı
- 1893 Her ne dilerseñ ol Huzâ'dan iy cân
Bendesine irürür ol ne gümân
- 1894 Yitmiş bişden eylerem âgâz⁶⁵²
Bu Ledün-nâme hâletinden râz
- 1895 Hızır didi Muzaffer'e ol dem
Kaşd-ıla yedi gendümi Âdem
- 1896 Ya‘nî bî-vâsıta kelâm işide
Hâk Te‘âlâ'dan ol selâm işide
- 1897 Nişe⁶⁵³ yedüñ diye bu dem buğday
Ol ‘itâb-ıla ire başına vây
- 1898 Nişe⁶⁵⁴ olduñ sen ol dırahta qarîb
Sürülürsin bu demler ac erîb
- 1899 Didi Âdem ki bu kimüñ olısar
Kim yiyiser durur baña_eyle haber
- 1900 Didi olup Muhammed'e o naşîb
Sen niçün yiyisin naşîb-i Hâbîb
- 1901 Dir Şaîf *rabbenâ zalemnâ*⁶⁵⁵ âh
Nişe⁶⁵⁶ didi bu sözi ol âgâh

⁶⁵¹ A ve B'de ‘azâzîl olarak imlâ edilmiştir.

⁶⁵² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁶⁵³ nişe: niçe B

⁶⁵⁴ nişe: niçe B

⁶⁵⁵ A'râf/23. "Dediler ki: 'Rabbimiz! **Biz kendimize zulüm ettik.**'"

- 1902 Şol sebebden ki_olaydı mâl-ı yetîm
Kim yese irer aña derd-i ‘azîm
- A62a 1903 Hâk buyurmuş durur kelâmında
Tut sözün olasin selâmına
- B56a 657 ^{الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا}
- 1904 Ol sebebden irişdi dünyâya
İrdi⁶⁵⁸ anuñ-çün âh-ile vâya
- 1905 Bil yetîm hâkkıdur cehennem odı
Cennet içinde Âdem anı yidi
- 1906 Câ-yı âteş degül durur cennet
Sürülüb en irişdi ol hâlet
- 1907 Âteş ehli dağı aña irmez
Bil yetîm hâkkına özin sürmez
- 1908 Muşafâ'dur yetîmler başı
Kimüñ hâkkın yiye olur nâşî
- 1909 Anuñ-içün sürildi cennetden
Geldi dünyâya çekdi zecr ü mihen
- 1910 Âteş-i dûzah oldu mâl-ı yetîm
Her ki yir irür aña derd-i ‘azîm
- 1911 Muşafâ-yı yetîme vir şalavât
Tâ ki câyuñ ola senüñ cennât
- 1912 Yitmiş altıncıdan da diñle sözi
Añlağıl niye irdi ma‘nî yüzi
- 1913 İy Muzaffer işit haber nitedür
Diñleyüp bil ki bu güher nitedür
- 1914 Didiler nûr-ı Aḥmed-i muḥtâr
Püş-i Âdem'de itmiş idi qarâr
- 1915 Hâk şalât u selâmı ire aña
Hâlet-i nûrı diyem⁶⁵⁹ imdi saña

⁶⁵⁶ nişe: niçe B

⁶⁵⁷ Nisâ/10. "Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, ancak ve ancak karınlarını doldurasiya ateş yemiş olurlar ve zaten onlar çilgın bir ateşe (cehenneme) gireceklerdir."

⁶⁵⁸ irdi: iri B

⁶⁵⁹ diyem: diyeyüm B

- 1916 Her kaçan kim namâza tura Şafî
Bes melekler irürdi anda şafî
- 1917 Âdem'e iktidâ' kılurlar idi
Nûr-ı hâşşî olar bilürler idi
- 1918 Zîrâ görmişler idi ol nûr
Andan oldı cihân ma'mûr
- A62b 1919 Âdem'e anuñ-içün uydılar
Secde-i ma'nî anda tıydılar
- 1920 Secde-i ma'nî nûradur mülhak
Melekûte buyurdı ol dem Hâk
- 1921 Âdem'e gerçi secde itdiler
Nûr-ı Ahmed demine yitdiler
- B56b 1922 Secde gerçi Âdem adına oldı
Hâk şalât u selâmını buldı
- 1923 Pâdişehdür harâc alan ammâ
'Âmilân adı añulur şeh-i mâ
- 1924 Âdem'e secde kıldılar melekût
Lîk Âdem degüldi ortada büt⁶⁶⁰
- 1925 Nûr-ı Hâk'a 'ibâdet eylediler
Melekût anda tâ'at eylediler
- 1926 Nûr-ı Ahmed'de mîm olup izhâr
Püşt pîşân müsebbiha_irdi envâr
- 1927 Didi Âdem melâ'ike bu zamân
Göruben nûr-ı Muşafâ'yı 'ayân
- 1928 Ben göremezem imdi ol nûr
Püştüm olmaz bu cânımuñ tûr
- 1929 Hâk Te'âlâ bes⁶⁶¹ öyle_ide taqdîr
Neyise gönli Âdem'ün ola dir
- 1930 Nûr⁶⁶² irişdi anda pîşâna
Hâk selâmı_ire dâyim ol câna

⁶⁶⁰ A ve B'de *bût* olarak imlâ edilmiştir.

⁶⁶¹ bes: -B

⁶⁶² Nûr: nûr-ı Te'âlâ B

- 1931 Nûrdan behre aluben hûrân
Sordılar ol Şafî'yi⁶⁶³ ez-dil u cân
- 1932 Yine ider Âdem-i şafî nâliş
Didi yâ Rab nite durur gerdiş
- 1933 Nûr-ı alnumdadur n'idem Bârî
Göremezem o nûr u envârı
- 1934 Yine taqdîr ide Huzâ-yı Kerîm
Ol müsebbiha barmağında 'azîm
- 1935 Nûr-ı Aḥmed irişüben tâbân
Bes müsebbiha barmağında hemân
- A63a 1936 Göriceñüz şehâdet itdi hemîn
Barmağın kaldurup Şafî ol ḥîn
- 1937 Zîrâ ol barmağı şehâdetdür
Nuşret-i pâd-şâha râyetdür
- 1938 Ğayr⁶⁶⁴ barmağ şehâdete yaramaz
Degme kişi⁶⁶⁵ bu fikrete varamaz
- 1939 Sünnet-i Âdem-i Şafî'dür iy cân
Barmağın götürüp digil çend-ân
- أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمدا رسول الله⁶⁶⁶
- B57a 1940 Niçe dem uşbu ḥâl üzre zamân
Geçdi diñlek⁶⁶⁷ nite olur destân
- 1941 Bir gün Âdem yatup uyudı ṭurur
Uyanu geldi barmağını görür
- 1942 Gördi kim nûr-ı Muştafâ gitmiş
Kendüden varup özin unıtmış
- 1943 Kaldı ḥayrân anda ser-gerdân
Nâliş idüp dir idi yâ Sübhân

⁶⁶³ Şafî'yi: Şafî'ye B

⁶⁶⁴ ğayr: ğayrı B

⁶⁶⁵ kişi: kimse B

⁶⁶⁶ Kelime-i şehâdet: Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna gönülden inanır, sözle de ifade ederim.

⁶⁶⁷ diñlek: diñlegil B

- 1944 Neyledüñ nûr-ı ferrüm⁶⁶⁸ alduñ mı
Baħr-i endûha beni şalduñ mı
- 1945 Böyle diyüp behişt içinde yelüp
Anda buğday ağacına irüp
- 1946 Didi iy gendüm aña sögündüm
Çıkdı elümden emîrüm efendüm
- 1947 Gitdi⁶⁶⁹ ma‘şûk yâr-i gendüm-gûn
Saña beñzerdi şekl-i hoş-mevzûn
- 1948 Ol benüm ma‘şûkum çıkup⁶⁷⁰ elden
Saña beñzerdi ol saña rûşen
- 1949 Kârı yarıkdı hıntanuñ gördi
Uşbu âyet demine yügürdi
أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ⁶⁷¹
- 1950 Gördi bir perde çekülü ber-ser
Yazılı idi anda kıl ezber
يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ⁶⁷²
- A63b 1951 Gördi bir⁶⁷³ mühr⁶⁷⁴ der-miyân beste
Hâtimidür nebîlerüñ rüste
- 1952 Vech-i buğdayda olup izhâr
Didi ma‘şûka⁶⁷⁵ olısar baña yâr
- 1953 Sevgüsiyle Muhammed'üñ Âdem
Yidi buğdayı germ olup ol dem
- 1954 Bes hitâb itdi Hâk Te‘âlâ aña
Didi maşşûduñâ irişdüñ ha
- 1955 Tır yukaru yirüñ degül uçmak
Lâyıkuñ esfelîne dek uçmak

⁶⁶⁸ nûr-ı ferrüm: nûr-ı ferri B

⁶⁶⁹ gitdi: giydi B

⁶⁷⁰ çıkup: çıkarup B/ A'da *çıkup* şeklinde yer alan kelimenin üzerinde "و" ve "ر" olduğu tam belli olmayan bir işaret yer almaktadır. Bu nedenle kelime B'de *çıkarub* şeklinde yer almaktadır. Vezin ve anlam açısından *çıkup* daha uygun düşmektedir.

⁶⁷¹ İnşirâh/1. "(Ey Muhammed!) Senin göğsünü açıp genişletmedik mi?"

⁶⁷² Müddessir/1. "Ey örtünüp bürünen (Peygamber!)"

⁶⁷³ bir: bu B

⁶⁷⁴ mühr: mührü B

⁶⁷⁵ ma‘şûka: müşevvika B

- 1956 İrişi gör bu demde dünyâya
Mesken idün zemîni sür vâye
- B57b 1957 Añladıñsa hayâl-i buğdayı
Tanıduñ Muştafâ-yı ra'nâyı
- 1958 Diyelüm⁶⁷⁶ rûhına anuñ şalavât
Tâ ki câyuñ ola senüñ cennât
- 1959 Yitmiş çün yidiye irdi nükât⁶⁷⁷
Diñlegil cânuña ire hasenât
- 1960 Hızr dir diñle iy Muzaffer-i yâr
Söyleyem bir 'aceb lañf⁶⁷⁸ güftâr
- 1961 Şol zamân ki_irdi hilâte Âdem
Cennetüñ kapusına irdügi dem
- 1962 Cennetüñ bâbı⁶⁷⁹ üzre hañt mestûr
Gördi Âdem o hañtı şöyle turur
- لا إله إلا الله محمد رسول الله⁶⁸⁰
- 1963 Didi bu lâ ilâhe illa'llâh
Adıdur Hañk'ıñ olmuşuz âgâh
- 1964 Ol Muhammed Resûl bes kim ola
Geliben 'âlem içre adı tola
- 1965 Bir nidâ irdi aña Hazret'den
Didi yâ Âdem añağıl rûşen
- 1966 Ol Muhammed Habîb-i havşşumdur
Aña tâbı' olan havâşşumdur⁶⁸¹
- A64a 1967 Sen dañı anuñ-içün olduñ var
Cümle eflâk anuñ içün devvâr
- 1968 Didi Âdem ben ol degül miyem âh
Âhı atıldı cennet içre ân-gâh
- 1969 Berķ-vâr urdı düşdi yire⁶⁸² âh
Bitdi buğday⁶⁸³ ağacı bes ân-gâh

⁶⁷⁶ diyelüm: dilelim B

⁶⁷⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁶⁷⁸ lañf: -B

⁶⁷⁹ bâbı: bâb A

⁶⁸⁰ Kelime-i Tevhid: Allah'tan başka ilah yoktur, Hz. Muhammed Allah'ın elçisidir.

⁶⁸¹ havâşşumdur: hâ'cemdür B

⁶⁸² yire: -B

- 1970 Hâk buyurdu yakın sen⁶⁸⁴ olma buña
Bes ol işden irer âz u ‘anâ
- 1971 Bildi Âdem ki ol-ımuş maşşûd
Kim habîb-imiş aña ol Maḥmûd
- 1972 Pâk rûhına seyyidüñ şalavât
Tâ irişe bu câna bâkî hayât
- 1973 Çünki yitmiş sekiz ‘aded buldı
Diñle ‘âlemde niçe kâr oldı
- 1974 İy Muẓaffer kulağun ac ne direm
Derd-ile diñle cânuña ire em
- B58a 1975 Diledi Hâk Resûl’i dünyâdan
Naql idüp qara qara toprağa ten⁶⁸⁵
- 1976 Cebrâ‘îl irdi bes ‘aleyhi’s-selâm
Hâk kelâmın didi nişe beyân
- 1977 Bes zümürüdden anda bir tâbût
Didi gönderdi ḥazret-i Ceberût
- 1978 Dir Resûl-i Ḥuẓâ nedür uşbu⁶⁸⁶
Bildür anı birâzer imdi be-gû
- 1979 Dir Resûl’e vefât idecek iy cân
Uşbu tâbûta şalaruz el-ân
- 1980 Zîr-i⁶⁸⁷ ‘arşa iledürüz server
Didi Cebrâ‘îl’e revân mih-ter
- 1981 Aluben yine var bu tâbûtı
Ḥâkdur ḥâk cây-i nâşûtî
- 1982 Hâk Te‘âlâ buyurdu diñle ḥaber
Gebrler ḥaqqına işit server
- وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ وَهُمْ⁶⁸⁸

⁶⁸³ buğday: feẓây B

⁶⁸⁴ sen: -B

⁶⁸⁵ ten: kan B

⁶⁸⁶ Dir Resûl-i Ḥuẓâ nedür uşbu: Dir Resûl Ḥudâ'dandur uşbu B

⁶⁸⁷ zîr-i: zîrâ B

⁶⁸⁸ Enfâl/33. "Oysa sen onların içinde iken **Allah onlara azap edecek değildi.**" / وَهُمْ ifadesi A ve B'de فَهُمْ şeklinde yer almaktadır.

- A64b
- 1983 Hâk dilemedi gebrler-ile ben
Böyle olduğum-içün aña ki sen
- 1984 İtmezem dir ‘uķûbet aña haber
İçlerinde_olduğum-çün iy mih-ter
- 1985 Çünkü gebre_olmadı ‘azâb u ‘ikâb
Ben bile olduğum-çün aña hisâb
- 1986 Niçe koyam gidem ben ümmetümi
Görmüşem ‘âlî imdi himmetümi
- 1987 Şol ümîze ki ümmetümle bile
Hâk içinde kalam bil anı hele
- 1988 Ben bile olduğum-çün aña hisâb
Hâk olara_itmeye ‘ikâb u ‘azâb
- 1989 Ol Resûl hâki ihtiyâr itdi
Hâk içre bu dem karar itdi
- 1990 Tâ saña ırmeye ‘azâb iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 1991 Yitmiş çün tokuzla⁶⁸⁹ buldı karar
Dinlegil iy Muzafer-i dil-dâr
- 1992 Sürdi bir gün Resûl-i ekrem-i dîn
Ebû Eyyûb evine irüp ol hîn
- B58b
- 1993 Ol zamân Cebrâ‘îl ‘aleyhi’s-selâm
Geldi irdi Resûl'e dir iy hümâm
- 1994 ‘Arş⁶⁹⁰ sordı didi Resûlu’llâh
Beni mahrûm nişe eyledi âh
- 1995 Baña ırmege olmadı kâyil
Yirde konmağa oldu mâyil⁶⁹¹
- 1996 Dide-i âftâb girye-künân
Oluben ağlar eyler âh [u] figân
- 1997 Şahn-ı ruhsârına şaçar yaşı
Yanuben yakılır iç⁶⁹² ü taşu

⁶⁸⁹ tokuzla: tokuz B

⁶⁹⁰ ‘arş: ‘arşı B

⁶⁹¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁶⁹² iç: aç B

A65a

- 1998 Kendüñe ihtiyâr idüp bu yiri⁶⁹³
Nişe kılduñ bu resme tedbîri
- 1999 Dir Resûl aña iy qarındaşum
Ümmetüm sevgüsü iç ü taşum
- 2000 Toptolu durur ayrılımazam
Anlaruñ kurbetini kıymazam
- 2001 Yûri var şor niçün ağlar olar
Cânlarını ya nişe dağlar olar
- 2002 Vardı şordı Cebrâ'îl-i emîn
Yine irdi Resûl'e bes o demin
- 2003 Didi ağladuğı
Şordum andan ki nişe akdı yaşıuñ
- 2004 'Arşa didüm niçün ağladuñ
Özüñi imdi nişe tağladuñ
- 2005 Hûn-ı dîdeyle yüzüñi yursın
Ne sebebdan ki böyle kılırsın
- 2006 Didi dehlîz-i hânem içre⁶⁹⁴ bu dem
Şularum gözyaşıyla bilgil hem
- 2007 Kim aña olasın bu dem ferrâş
Akıdup hândâna gerden yaş⁶⁹⁵
- 2008 Kim Resûl olmadı bana mihmân
Andan ötrü ben ağlarum bu zamân
- 2009 Çün melâyik işitdiler bu sözi
Didiler 'arşa irdi derd zarrı⁶⁹⁶
- 2010 El ele_urup te'accüb itdiler
'Arş-ı 'âlîye olar itdiler
- 2011 Uşbu iş oldu yakıcı sevdâ
Şaçasın yüzüñ üzre dem'-i mâ
- 2012 Ne zünûb işledüñ ki girye-künân
Olasın saçasın dümû'ı revân

⁶⁹³ yiri: sözi B

⁶⁹⁴ içre: ırağda B

⁶⁹⁵ Bu beyit B'de yoktur. A'da ise üstteki beytin bittiği yerden başlanarak dikey şekilde derkenâra yazılmıştır.

⁶⁹⁶ derd zarrı: derd ü zarrı B

- B59a
- 2013 Câ-y-gâhı makâm-ı ‘illiyyîn
Bes kabûl itmedi Resûl-i güzîn⁶⁹⁷
- 2014 ‘Arş virdi bu resme_olara cevâb
Söyleyem ‘arş⁶⁹⁸ ne didi iy şebâb
- 2015 Toprak anuñ başına olsun iy cân
Göñli dileğine_irmeye o hemân
- 2016 Sînesi hâli_ola cemâl celâl
‘Aşk-ı ma‘şûkdan bil aña hayâl
- 2017 Ben umardum⁶⁹⁹ ki ire baña Resûl
Hâki ol kendüzine itdi kabûl
- A65b
- 2018 Melekûte bu resme virdi cevâb
‘Arş ol demde aña iy aşhâb
- 2019 Sen niçün istemeyesin anı
Cânlaruñ ol durur çü cânânı
- 2020 ‘Arşa kavuşmadığıyîçün ‘arş
Didi benden güzîde oldı ferş
- 2021 Ağladı zârı zârı kıldı enîn
Hasretine Resûl'üñ oldı hazîn
- 2022 Şâd ol seng hâke girersin
Ol Resûl-ile bile olursın
- 2023 Ol Resûl'üñ revânına şalavât
Eylegil tâ yirüñ ola cennât
- 2024 İrdi i‘dâd imdi heştâde
Diñle Hızır'ı ne dir helâl-zâde
- 2025 Eydür aña Muzaffer-i deryâ
Söyleyem bir haber olup gûyâ
- 2026 Devr-i Nûşirevân'da bir ‘âbid
Var-ıdı va‘z-gû iñen zâhid
- 2027 Halka va‘z ider idi nuşhla pend
Nuşh u pendi idi anuñ çün kând

⁶⁹⁷ Derkenârda, bu beytin bittiği yerden başlanarak dikey şekilde şu mısra yer almaktadır: "*Qandesin kande bilgil* مسلين". Bu mısra sadece A'da mevcuttur.

⁶⁹⁸ ‘arş: ‘arşa B

⁶⁹⁹ umardum: umaram B

- 2028 Her yıl üç söz iderdi va‘z hemîn
Üç yıl itdi bu resme va‘z güzîn
- 2029 Her yıl üç pendî va‘z idüp ‘âbid
Kim tuta uşbu pendî_ola zâhid
- 2030 Evveli yılda bu idi pendî
Halkuñ ağzına şunuben⁷⁰⁰ kandı
- 2031 Hâzıruñuz güneşlerüñüzdür
Hâkimünüz⁷⁰¹ de beglerüñüzdür
- B59b 2032 Cennetüñüz de evlerüñüzdür
Hoş vakâr ile vaktüñüz⁷⁰² uzdur
- 2033 Hâk bizi yücelendire şâa’llâh
Sizlere dahı vire ‘izzet ü câh
- 2034 Sâl-i evvelde uşbu üç sözi ol
Sâl-i şânî⁷⁰³ sözün⁷⁰⁴ olup meşgûl
- A66a 2035 Bes ikinci yıl olduğında ‘ayân
Üç pend itdi yine anda beyân⁷⁰⁵
- 2036 Dir kanâ‘at size yiter bayık
Lehv-ile lu‘be olmağıl ‘âşık
- 2037 Terk idüñ bu ganîliği dahı hem
Hâk yüzi yücelendüre her dem
- 2038 Dahı sizler irersiz a‘lâya
Bes bu üç pend size ser-mâye⁷⁰⁶
- 2039 Yine üçinci yılda üç haberi
Nuş u pendî di ‘âlemüñ güheri
- 2040 Hakkı⁷⁰⁷ bâtıl kılam dime zinhâr
Şol senüñ olmayanı isteme iy yâr⁷⁰⁸

⁷⁰⁰ şunuben: sürüben B

⁷⁰¹ A'da *hâkimüz* B'de *hâkimüz* şeklinde yer almaktadır. Vezin ve anlam bakımından *hâkimüñüz* daha uygun düşmektedir.

⁷⁰² vaktüñüz: vaktlü B

⁷⁰³ şânî: şânide B

⁷⁰⁴ sözün: sözine B

⁷⁰⁵ beyân: ‘ayân B / Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁷⁰⁶ Bes bu üç pend size ser-mâye: Bes bu üç pend yiter size ser-mâye B / B'de *yiter* kelimesinin A'da varlığı çok belli değildir. Kelime B'de *yiter* olarak düşünülmüştür. Vezne uygun düşmediği ve okunuşu belli olmadığı için çalışmaya dâhil etmiyoruz.

⁷⁰⁷ hakkı: hak A

⁷⁰⁸ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- 2041 İşleñ anı ki size var nef'i
Bize Hâk vire rif'at-ı ref'i
- 2042 Yücelendüre sizleri dahı Hâk
Hâk'a varmağa olasız elyak
- 2043 Hızır uşbu sözi hikâyet ider
Ol Muzaffer de hoş rivâyet ider
- 2044 Bu Murâdî dahı olup nâzım
Bu Ledün-nâme baş ola tâ kim
- 2045 Bes temennâm sözden iy yârân
Fâtîha bahş idesiz ez-dil ü cân
- 2046 Muştafâ rûhına virûn şalavât
Diz feşâhat teline hûb ebyât
- 2047 Çünki seksen birine itdi duhûl
Diñlegil iy Muzaffer aña uşûl
- 2048 Bir hikâyet de uşbu gelmişdür
Ol İmâm Şâfi'î ne kılmışdur
- 2049 Hâk rızâsı añaunla ola karîn
Mescid-i Mekke'de idi ol hîn
- 2050 İrdi katına bir 'Arab ol dem
Okıdı uşbu beyti açup dem
- B60a 2051 ايها الملكي بالله افتني
اذا اشد شوقي بالغتي كيف يصنع⁷⁰⁹
- A66b 2052 Ol 'Arabî⁷¹⁰ bu beyti çün okıdı
Şâfi'î bes cevâbın aña didi
- 2053 Rağiya'llâhü 'anh ol 'âlim
Uşbu beyti ne hoş dimiş nâzım
- 2054 يداري هواه ثم يكتم سره
ويضير في كل الامود ويخضع⁷¹¹

⁷⁰⁹ يصنع: B / Efendim! Allah aşkına bana fetva ver. Benim oğlana olan şevkim artınca nasıl olacak? /Bu beyitle ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamıştır.

⁷¹⁰ A ve B'de 'Arâbî olarak imlâ edilmiştir

⁷¹¹ Nefsini okşar daha sonra sırrı gizler. Her işten korkar ve boyun eğer. / Bu beyitle ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamıştır.

- 2055 Böyle diyince Şâfi'î tâzî
Yine bir beyt olur ser-âgâzî
- 2056 فكيف يداري ولهوا قاتل الفتى
وفي كل عضو منه سم منفع⁷¹²
- 2057 Bes yine virdi Şâfi'î de cevâb
Tıbb-ı şâfî nite buyurdu cevâb
- 2058 اذا هوا الم يصير طول حنجره
فليس له شيء من الموت انفع⁷¹³
- 2059 Seksen ikinci iy Muzaffer bil
Ne direm aña imdi iy 'âkıl
- 2060 Diñle ne didi Mañşûr-ı 'Ammâr
Saña bir bir diyem ben anı i⁷¹⁴ yâr
- 2061 Ben işitdüm ne didi va'zında
Söyleyem anı tanıgıl sen de
- 2062 Hemedân içre bir gün ol 'âlim
Diñle ne didi ideven tâ kim
- 2063 Meclisinde söze gelüp dir iy cân
'Âlem üçdür diyüben itdi beyân
- 2064 Birisidür bu 'âlem-i dünyâ
Bir⁷¹⁵ 'âlem kıyâmet-i 'uqbâ
- 2065 Bir⁷¹⁶ 'âlem dahı behişt oldu
Nûr-ıla ol cihân sirîşt oldu
- 2066 Hâk didi kullarum bu dünyâda
Benüm emrümle ire âbâda
- 2067 Ben Huzâ'yum ne dilersem kıluram
Zîrâ ne neye kâr-iken bilürem

يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ⁷¹⁹ [و] يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ⁷¹⁷

⁷¹² Nefis nasıl okşanır? Zira nefis oğlan katilidir. Onun her uzvu kırılığandır. / Bu beyitle ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamıştır.

⁷¹³ Onun nefsi uzun bir hançer gibi olunca, ona ölümden daha faydalı bir şey yoktur. / Bu beyitle ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşılamıştır.

⁷¹⁴ i: iy B

⁷¹⁵ bir: biri B

⁷¹⁶ bir: biri B

⁷¹⁷ Mâide/1. "Şüphesiz Allah istediği hükmü verir."

⁷¹⁸ Bu bağlaç ayetlere ait değildir. A ve B'de yer almaktadır.

⁷¹⁹ İbrâhîm/ 27. "Ve Allah dilediğini yapar."

- A67a 2068 Dahı hem ‘âlem-i kıyâmetde
Muştafâ'dur şefî‘ o hâletde
- B60b 2069 Ol olur kim diler Muḥammed iy cân
Uşbu âyet durur aña bürhân
- 720 وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى
- 2070 Dahı hem ‘âlem-i behişt olsa
Her kişi anda maḫşûdun bulsa
- 2071 Ol olur anda kim sen istersin
Çün sözüñ geçe dahı n'istersin
- 721 وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهُي أَنْفُسُكُمْ
- 2072 Uşbu üç âlem oldı bil mevcûd
Emr-i Ḥaḫḫ'ı tût olasın mes‘ûd
- 2073 Ḥaḫ Te‘âlâ ‘inâyeti irişe
Muştafâ'nuñ şefâ‘ati irişe
- 2074 Tâ cinân içre sen de şevḫ idesin
Anda hûrân-ıla zevḫ idesin
- 2075 Böyle söyledi Mansûr-ı ‘Ammâr
Meclisinde işitmişem güftâr
- 2076 ‘Âlimân müzdine bu dem iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- 2077 Seksen üçinci nükteden dahı hem
İy Muḫaffer işit ne söylerem
- 2078 Ol Şu‘ayb nebî zamânında
Ḥaḫ selâmı yir ide cânında
- 2079 Bir kişi eşegin yavu kıldı
Bu işe ol kişi melûl oldı
- 2080 Sürdi vardı kişi dir ki hımâr
Yavu kıldı du‘â kıl iy hüş-yâr

⁷²⁰ Duhâ/5. "Şüphesiz, Rabbin sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın."

⁷²¹ Fussilet/31. "Çok bağışlayan ve çok merhametli olan Allah'dan bir ağırlama olarak, **orada canlarınızın çektiği her şey var**, istediğiniz her şey orada sizin için var." /Ayetle geçen أَنْفُسُكُمْ ifadesi A ve B'de الْأَنْفُسُ şeklindedir.

- 2081 Yidi gün bes Şu‘ayb kıldı du‘â
Hâl-i har ma‘lûm olmadı aşlâ
- 2082 Hâk du‘âsın icâbet eylemedi
Cebrâ’îl irüben işit ne didi
- 2083 Hâk şalât u⁷²² selâmı ire aña
Dir Şu‘ayb'e kim itme dahı du‘â
- A67b 2084 Renc çekme bulına diyü bu dem
Biñ yıl itseñ du‘â bulunmaz hem
- 2085 Sen dilersüñ ki setr ola izhâr
Hâk diler kim bulunmaya o hımâr
- B61a 2086 Dir ben⁷²³ ol Tañrı'yam ki Settâr'um
Şanmağıl sen beni ki bî-kârum
- 2087 Şaklayıcı benüm cihânda hemîn
Kim bulur şakladuğum aña yakın
- 2088 Bu yakîne irer iseñ iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 2089 Çünkü seksenle dörde irdi kelâm
Dir Hızr iy Muzafer aña temâm
- 2090 Diñle Hârûn bin Reşid ol şâh
Başra halkına hışm ider ân-gâh
- 2091 Buyurur Başra'ı oda uralar
Hâk-sâr ola gide qaşr-ıla dâr
- 2092 Ol zamânda Muhammed-i Semmâk
Zâhid [ü] ‘âbid idi ol dil-pâk
- 2093 Niçe kim ündedi anı Hârûn
Katına varmaz idi tutup yön
- 2094 Çünkü Başra'ya böyle hışm itdi
İbn-i Semmâk def’aten yetdi
- 2095 İrdi Hârûn bin Reşid'e hemân
Şeyhi gördükde şâd ider dil ü cân
- 2096 Nite oldı ki bize geldüñ dir
İstedüğümü ya’nî bildüñ dir

⁷²² şalât u: şalâtı A

⁷²³ dir ben: dirin B

- 2097 Katına şeyhi okıdı⁷²⁴ Hârûn
Didi nedür hikâyetüñ eknûn
- 2098 Şeyh dir bilüñ ne içün geldüm⁷²⁵
- 2099 Şeyh dir hîç bilür misin⁷²⁶ bu zamân
Nişe geldüm řatuña şâh-ı cihân
- A68a 2100 Didi Hârûn ki bilmezem dervîş
Söylegil hâlûñi bilem kem ü bîş⁷²⁷
- 2101 Dir şoraram saña ki yâ Hârûn
Hâķ hâķķı var mı zîmmetüñde kûnûn
- 2102 Ol kıyâmet gününde alur mı
Yoķsa boynuñda şöyle şalur mı
- 2103 Yoķsa var mı senüñ hâķķuñ Hâķ'da
İdesin da'vî varur ayakda
- 2104 Ben ne bilem özüñ bilür söyle
Hâķ'da hâķķuñ varın beyân eyle
- B61b 2105 Didi Hârûn ki bilmezem ben iy cân
Hâķ'da hâķķum var idüğini 'ayân
- 2106 Ol sözi söylemege zehrem yoķ
Siz buyuruñ bu demler iy gözi toķ
- 2107 Şeyh dir Muştafâ güzîn-i cihân
Hâķ şalât selâmı⁷²⁸ aña ire iy cân⁷²⁹
- 2108 Didi Hâķ üzre hâķķuñ ol dem olur
Dünyâda cânı hışmdan ola dûr
- 2109 Yuda hışmını ide terk-i ğazab
Hâķ da hâķ olmağa buldı sebeb
- 2110 Bu sözi işidüp hemân Hârûn
Geçdi Başra hayâli bes ol gün

⁷²⁴ okıdı: okıtdı B

⁷²⁵ İkinci mısra A ve B'de yer almamaktadır.

⁷²⁶ bilür misin: bilmez misin B

⁷²⁷ kem ü bîş: kim bîş B

⁷²⁸ şalât selâmı: şalât u selâmı B

⁷²⁹ Bu mısrada vezin hatası vardır.

- 2111 Her ki bel⁷³⁰ ide bunda hışm u gâzab
Hakk'ı olur Huzâ'da aña sebep
- 2112 Cândan hışmuñ ider iseñ dûr
Hak ider cism u cânuñı mesrûr
- 2113 Hak Te'âlâ saña vire derecât
Vir Muhammed revânına şalavât
- 2114 Diñle seksen bişinci nûkte'i hem
Söyleyem saña bir bir anı bu dem
- 2115 Diñlegil hem beyân idem anı
Kurtarasın 'azâbdan cânı
- 2116 Ol Resûl-i Huzâ 'aleyhi's-selâm
Söyleyem cânuña irişe selâm
- A68b 2117 Her ki hışma süre dil ü cânı
Söyleyem nice def⁷³⁰ ide anı
- 2118 Ol kişi bes gerek tahâret ide
Hoş namâz kıla Hakk'a tâ'at ide
- 2119 Zikr ide ol Huzâ-yı Bî-çûn'ı
Def⁷³⁰ ide hışm-ı nefis-i mel'ûnı
- 2120 Didiler yâ Resûl hikmet ne
Bu tahâretle bu 'ibâdet ne
- 2121 Didi hışm âteş-i cehennemdür
Âb-dest âb birle ol söyünür
- 2122 Çün söyündürmiş olasın nârı
Hakk-ıla eyle imdi bâzârı
- 2123 Rahm iderseñ halâyıka Hallâk
Hak katında ola senüñ yüzüñ ak
- B62a 2124 Çeşm-nârın söyündür imdi iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 2125 Seksen altıdan eyledüm âgâz
Bu Ledün-nâme hâletünden râz

⁷³⁰ bel': -B

- 2126 Dir Hızır iy Muẓaffer-i deryâ
Ben Hızır'dan işit olam gûyâ
- 2127 Muştafâ'dan haber virem iy hümâm
Kim semâ' itmişem 'aleyhi's-selâm
- 2128 Pend iderdi meger ki bir 'Arab'a
Ger dilerseñ dir iresin ıaraba
- 2129 Ğazab itme didi irişe felâh
Ğazab ehlidür olmayan iflâh
- 2130 Yine dir pend key mezîd eyle
Ol cihânda demüm sa'îd eyle
- 2131 Didi lâ tağẓab⁷³¹ iy 'Arab bu dem
Tâ ki irişmeye bu vaqtüñe ğam
- 2132 Didi nuşhı dağı mezîd eyle
Cândan zilleti ba'îd eyle
- 2133 Dir ğazab eyleme var iy tâzî
Kim ire cânuña dem-i şâzî
- 2134 Şâda irmek diler iseñ cânı
Hışm terk eyle görme nîrânı
- A69a 2135 Dağı seksen yidi nükteden râz
Söylerem diñle iy Muẓaffer bâz
- 2136 Hızır dir sem' idüben iy server
Ol Kâtâde bu resme virdi haber
- 2137 Hâk kelâmın ider idi tefsîr
Eyledi uşbu âyeti taķrîr
- 732 وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا
- 2138 Bilüñ cebbâr olsa ehl-i şakî
Ğazab ehli olup unıda Hâķķ'ı
- 2139 Kâtl-i nefis eyleye ğazab-ıla hemîn
Bes şekâvetle süre cümle demin

⁷³¹ Öfkelenme!

⁷³² Meryem/14. "Ve anne babasına iyi davranan bir kimse idi. **İsyancı bir zorba değildi.**" /Bu ayet A ve B'de وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا شَقِيًّا

- 2140 Kaç gâzabdan emîn ola cânuñ
Görmeyesin demini nîrânûñ
- 2141 Gâzabı sür ki olasın râhat
Gâzab ehline irişür nikbet
- B62b 2142 Nikbetî olma sen selâmete ir
Ehl-i nîrân olma cennete ir
- 2143 Cenneteirmek dilerseñ iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 2144 Çünki seksen sekize irdi haber
Didi Hızır iy Muẓaffer-i hoş-fer
- 2145 Rağiya'llâhü 'anh ol Şa'bî
Dir Hakk'a irişüñ koyup lu'bi
- 2146 Anda dersinde⁷³³ dir Resûlu'llâh
Böyle buyurdi oluñuz âgâh
- 2147 Hakk şalât u selâmı ire aña
Ne didi 'arz kılam⁷³⁴ imdi saña
- 2148 Çün kıyâmet günü ola peydâ
İre bir mazlûm anda ide da'vâ
- 2149 Anı öldürmiş ola bir kişi bes
Yapışup diye aña iy nâ-kes
- 2150 Yapışur yaķasına ol mazlûm
Anı muhkem tutuben ide hüçüm
- A69b 2151 Şeh tamardan kanı revân oluben
Hâzret-i Hakk'a ol zamân irüben
- 2152 Diye kim beni uşbu katl itdi
Zulm ehli yolun tutup gitdi
- 2153 Kendüyi⁷³⁵ katl ideni tutmuşdur
Def'î der-gâh-ı Hakk'a yetmişdür
- 2154 Hakk Te'âlâ diye niçün anı
Öldürüpsin⁷³⁶ olup revân cânı

⁷³³ dersinde: dir sen de B

⁷³⁴ kılam: kıldum B

⁷³⁵ kendüyi: kendü B

⁷³⁶ öldürüpsin: öldürisin B

- 2155 Diye yâ Rabb şol fulân kişi
Emr kıldı ki itmişem⁷³⁷ bu işi
- 2156 Hâk diye benüm emrümi koyasın
Varup ol zâlim emrine uyasın
- 2157 Kâtl-i nefis idesin sen iy zâlim
Diye⁷³⁸ sen kim buyurdı ol Hâkim
- 2158 Nehy kılduğum işi işleyesin
Şol fulân kişi it didi diyesin
- 2159 Hâk buyura ki eyledüñ anı
Çeke varup ‘azâb-ı nîrânı
- 2160 Kırk yıl gide esfel-i nâra⁷³⁹
Yanuben cânı irişe nâra
- B63a 2161 Cehd kıl zâlim olma iy cânım
Tâ kınamaya⁷⁴⁰ seni şultânım
- 2162 Zûlm ehli yirü durur derekât
‘Adl kıl tâ kim ire câna necât
- 2163 Hûn-ı nâ-hâk yanuñda kalmaz iy şâh
İtdüğün her kişi bulur ân-gâh
- 2164 Toğru var râhı tâ irişe necât
Di Muhammed revânına şalavât
- 2165 Çünki seksen toğuza irdi hisâb
Söyleyem saña neyse naql-i kitâb
- 2166 Bir gün ol şadr-ı bedr-i ‘âlem-tâb
Otururken irişdi bes bir şâb
- 2167 Hâk şalât u selâmı irsün aña
Ol racül ne didi diyem çü saña
- A70a 2168 Diñle aḥvâlüm iy Resûl-i Huzâ
Var emîrüm ki buyruk itdi baña
- 2169 Şol fulân kişi’i helâk eyle
Cismini imdi kara hâk eyle

⁷³⁷ itmişem: imişem B

⁷³⁸ diye: dibe B

⁷³⁹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁷⁴⁰ kınamaya: kıyamaya B

- 2170 Ben de atlı itdüm ol kişi'i hemîn
N'olırsar hâletümi kıl ta'yîn
- 2171 Muştafâ didi nâr-ı dûza bil
Yüz kısım oldu ala iy âyıl
- 2172 Yüz cüzü birisi saa irişür
oksan-ıla okuz aa irişür
- 2173 Böyle virdi Resûl aa cevâb
Vir şalavât⁷⁴¹ kim ire câna şevâb
- 2174 Uşbu doksan nükteden imdi be-gûş
Söyleyem a ki arta başda hoş
- 2175 Hızır dir yâ Muzaffer ala haber
Ehl-i dûza cehennem içre n'ider
- 2176 Çıgırışalar ki yâ Kerîm-i Raîm⁷⁴²
Gâlib oldu bize bu derd-i caîm
- 2177 Şakvetümüzden irdi bize bu hâl
Bed-bat olduk irdi câna zevâl
- 2178 Ha diye kim⁷⁴³ henûz bed-batlık
İrmemişdür size bilû bayı
- 2179 Şol sebebden ki beni dilerler⁷⁴⁴
Benüm adım dilindedür ezber
- B63b 2180 Bilûûz⁷⁴⁵ ol degül durur bed-bat
Hâleti olmaz ol kişinû sat
- 2181 İrdi şâzî bes anlara ol dem
Cümlecügi hemân olur hürrem
- 2182 Anda yine itâb-ı 'izzet ire
Ehl-i dûza demine zillet ire
- ⁷⁴⁶ اٰخِسُوْا فِيْهَا وَلَا تَكْلُمُوْنَ

⁷⁴¹ şalavât: şalâvat A

⁷⁴² yâ Kerîm-i Raîm: yâ Kerîm yâ Raîm B

⁷⁴³ kim: -B

⁷⁴⁴ dilerler: dirler B

⁷⁴⁵ bilûûz: biliûûz A

⁷⁴⁶ Mü'minûn/108. "Allah, 'Aşğılık içinde kalın orada, artık benimle konuşmayın!' der."

- A70b
- 2183 İşidicek hitâb-ı Hakk'ı hemîn
Küng lâl ola cümlesi ol hîn
- 2184 Bileler kendüler durur bed-baht
Olalar ol arada gayet saht
- 2185 Emr-i Bârî tut kovulmayasın
Ebedî dûzah içre kalmayasın
- 2186 İy Murâdî şekâveti terk it
Dilde hubb-ı şalavâtı berk it
- 2187 Tâ ki dûzahda kalmayasın ebed
Hâlet-i ehl-i şakvet olur bed
- 2188 Hak Te'âlâ irüre câna necât
Vir Muhammed revânına şalavât
- 2189 Toksan birden iderüm taqrîr⁷⁴⁷
İy Muzaffer işit ki Hızır ne dir
- 2190 Devr-i Nu'mân-ı Bû Hanîfe güzîn
Olduğında işit ne oldı hemîn
- 2191 Bir kişi yatsuyı turur ki kıla
Dinlegil ol kişi işi ne ola
- 2192 'Avratınuñ var idi bir kırnağ
İrdi ol kırnağ üzre andağ
- 2193 Anuñ-ıla yakın olunca hemîn
'Avratı tıydı def'î irdi yakın
- 2194 Er şanurdı ki 'avrat uyurdı
Arada ol dem işini kayurdı
- 2195 Def'î er iftitâh ider be-şalâh
Ser-bürehne idi 'ale'l-hâlât
- 2196 Bes namâza turur hemân-dem ol
'Avrat eydür nedür bu fi'l-i fuzûl
- 2197 Uşbu niçe namâz kılmağdur
Bî-vuzû' yüzi yire urmağdur
- B64a
- 2198 Baş açık bî-tehâret ola namâz
Eyleyesin Huzâ'ya ya'nî niyâz

⁷⁴⁷ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- A71a
- 2199 Hiç utanmaz mısın Huzâ'dan sen
Bî-vuzû' secde idesin turuben
- 2200 Dir eri bî-vuzû' namâz u niyâz
Baş açık câyiz imiş aña bu râz
- 2201 Gice kalksan da bulmaya su⁷⁴⁸
Taḥfife⁷⁴⁹ başda olmaya bir bû
- 2202 Bil revâdur namâz iy ḥâtûn
Ben daḥı kılmışam didi eknûn
- 2203 Bes teşâret gerek durur gündüz
Var durur bil kitâb içre bu söz
- 2204 Gündüzün hem imâma başda gerek
Hem teşâret daḥı ola yegrek
- 2205 Zîrâ ol dem ḥafî degül ḥâlet
Ben bu fetvâyı bilürem dir oñat
- 2206 Şeb-i târîkde olsa bil ki⁷⁵⁰ revâ
Bu iş olmadı şöyle bilün ḥatâ
- 2207 'Avrat eydür bu mes'eleyi hey er
Kandan işitdün eyle baña ḥaber
- 2208 Didi kim Bû Ḥanîfe yâd itdi
Bu ḥaberle derûni şâd itdi
- 2209 Raḥmet-i Hâk aña irişe müdâm
Uşbu ḥalâtı itdi ol i'lâm
- 2210 'Avrat eydür ki ben daḥı varsam
Bû Ḥanîfe'ye⁷⁵¹ üş buni şorsam
- 2211 Ger dir ise revâ durur bu ḥâl
Ol zamânda inanam iy fa'âl
- 2212 Bes revâ ola söyledüğün söz
Uşbu fetvâ durur iñen gürbüz

⁷⁴⁸ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁷⁴⁹ A ve B'de *taḥfife* olarak imlâ edilmiştir.

⁷⁵⁰ bil ki: bilün B

⁷⁵¹ Bû Ḥanîfe'ye: Bû Ḥanîfe B

- 2213 Bes seherden sürüp er irdi yakın
Bû Hanîfe kenârına ol hîn
- 2214 Dir İmâm'a ki böyle kâr itdüm
Câriyem bu gice şikâr itdüm
- 2215 Hem bu resmle⁷⁵² söyledüm⁷⁵³ kelimât
Bî-tehâret bürehne-ser hâlât
- 2216 Uşbu işe gerek durur tedbîr
Yohsa evüm yıkıldı añañ dir
- A71b, B64b 2217 Bû Hanîfe didi ki aduñ ne
Bildüm uşbu zamân murâduñ ne
- 2218 Didi adum ‘Ömer durur Mollâ
Tapuña ‘arz itmişem key⁷⁵⁴ aña
- 2219 Didi var hâneñe kayurma dañı
Fetvâda görem bu işüñ ahî
- 2220 Hileyile saña bulam çâre
Yüri evüñden olma âvâre
- 2221 Sürüp evine geldi ol kişi bes
Söyleyüp ‘avratına açdı nefes
- 2222 Didi tur buşma varalum be-imâm
Söyle hâlüñ İmâm'a aña temâm
- 2223 Yüri var ‘arza kıl benüm didügüm⁷⁵⁵
Baña eyleme bu zamân sen hüm
- 2224 Dir bile gidelüm İmâm'a kişi
Tâ ki dilden gidere teşvîşi
- 2225 Didi ben şormuşam yüri sen var
Şor neyise ola bu iş izhâr
- 2226 İrdi zen⁷⁵⁶ bes İmâm-ı Nu‘mân'a
Sordı ol hâli ki_ire dermâna

⁷⁵² resmle: resme B

⁷⁵³ Bu kelime A ve B'de yanlışlıkla bir daha yazılmıştır.

⁷⁵⁴ key: ki B

⁷⁵⁵ didügüm: dir kim B

⁷⁵⁶ zen: ‘avrat B / A'da zen kelimesinin üstünde ‘avrat kelimesi yer almaktadır. B'de ‘avrat kelimesi tercih edilmiştir. Vezin yönünden zen daha uygun düşmektedir.

- 2227 Bû Hanîfe kitâb açdı hemîn
Nazar itdi kitâba bes o demin
- 2228 Didi iy hâtûn olmağıl gam-nâk
Uşbu mes'ele vardur iy dil-pâk
- 2229 Uşbu mes'ele baña irmişdür
Dimegil dahı kimse görmişdür
- 2230 Bu işi işlemiş durur 'Ömmer
Baña irmiş durur⁷⁵⁷ bu resme haber
- 2231 Şandı 'avrat ki⁷⁵⁸ 'Ömmer-i hattâb
İşlemişdür bu işi aldı cevâb
- 2232 Rağiya'llâhü 'anh didi hemîn
Sürdi evine vardı bes o demin
- 2233 Dir erine sözüñ durur toğru
Hem İmâm öyle didi ol ulu
- A72a 2234 'Âlimân müzdine bu demler iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 2235 Toksan ikiden oldı söz yatı
İmdi meydân-ı sözde sür atı
- B65a 2236 İy Muẓaffer kulağın aç ne direm
Bilesin hâl-i âhiretde hem
- 2237 'Araşât-ı kıyâmet olsa bedîd
Havl-i heybet bes anda ola mezîd
- 2238 Birbirinden kaçâ kamu insân
Gözlemeyüp biribirini hemân
- 2239 Kardaşından kaçâ karındaşı
Ola âvâre haşrdan başı⁷⁵⁹
- 2240 Ana vü atadan dahı kaçâ hem
Yoldaşından dahı kaçâ ol dem⁷⁶⁰
- 2241 Dahı oğlun göricegin kaçâ
Dest pâça ola vü zülfin şaça⁷⁶¹

⁷⁵⁷ irmiş durur: irmişdür B

⁷⁵⁸ ki: -B

⁷⁵⁹ Bu beyit A'da derkenârda yer almaktadır.

⁷⁶⁰ Bu beyit A'da derkenârda yer almaktadır.

⁷⁶¹ Bu beyit A'da derkenârda yer almaktadır.

- 2242 Şol sebebden ki tuta bir ümmîd
Üş saña bildürem kelâm-ı Mecîd
- 2243 Hâk Te‘âlâ buyurdi Qur’ân'da
Okı Qur’ân'ı biline anda
- 762 يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ
- 2244 Lîk kızkardaş olmamışdur yâr
Ol şefâ‘at kılısar iy dil-şâd
- 2245 Böyledür didi Hızır-ı hâzır iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bul emân
- 2246 Doksan üçinciden diyem haberi
Cân farkına saçayın⁷⁶³ güheri
- 2247 Hızır dir iy Muzafer-i dâna
Diñle bir söz diyem bu dem saña
- 2248 Var-ıdı devr içinde bir sultân
Gözleyicidi dervîşi ol han
- 2249 Ol vezîrine şöyle emr itdi
Yıldan yıla diñlegil n'itdi⁷⁶⁴
- 2250 Biñ kürk-ile biñ külâhı ol⁷⁶⁵
Faqr ehline bezle_ola meşgûl
- 2251 Didi dervîşlere kıl ihsân
Gözleri görmeye olaruñ iy cân
- A72b 2252 Gözlü olana virmegil düstûr
Uşbu resm-ile vir didi destûr
- 2253 Gözleri olmayan giye kürki
Başına uruna⁷⁶⁶ revân bôrki
- B65b 2254 İşüdü bu hayâli bir Mollâ
Şeh vezîrine irdi ol Mollâ
- 2255 Didi baña da postîn kürk⁷⁶⁷
Şarınam hem külâh üzre bôrki

⁷⁶² Abese/34-35-36. "Kişinin kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçacağı gün."

⁷⁶³ saçayın: şacasın B

⁷⁶⁴ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁷⁶⁵ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁷⁶⁶ uruna: örte B

- 2256 Ki sovuğdur üşimişem iy vezîr
Vir baña bu zamân hisân-ı emîr
- 2257 Dir vezîr virmezem saña kürki
Giyüben başa urasın börki
- 2258 Anı ihsân idüpdür a‘mâya
Giremezsin bu demler ol pâye
- 2259 Gözsüze vir didi baña sultân
Gözlüsün sen nice virem iy cân
- 2260 Söze geldi revân dâniş-mend
Uşbu sözüñe kim diye ahsend⁷⁶⁸
- 2261 Kim ğalaṭ eylemişsin ol virişi
Gözsüz üşde benüm didi iy kişi
- 2262 Eger olsa gözüm benüm bu dem
Hak kapusına süreyidüm hem
- 2263 Gözsüz olduğum-içün iy düstûr
Kapuñuza irişmişümdür ḥor
- 2264 Râst söz söyledügi içün ol
Oldı o yirde kendüsi maḳbûl
- 2265 ‘İlm ehli ki gözlü ola iy cân
Bâb-ı Sübhâna_irer⁷⁶⁹ nedür şultân
- 2266 Bâb-ı Hak⁷⁷⁰ gözle yüri iy Mollâ
Yohsa bir körsin aduñ a‘mâ⁷⁷¹
- 2267 Giyesin tâ ki ḥil‘at-ı ebedî
Uşbu resm-ile sözi söyledi
- 2268 Virdi düstûr aña biñ altunı
Didi var imdi ḥarcın uşbunı
- A73a 2269 Toğru sözlülerüñ durur meydân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân

⁷⁶⁷ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁷⁶⁸ A ve B'de kafiye gereği bu şekilde imlâ edilmiştir. Kelime aslî hâliyle *aḥsent* şeklindedir.

⁷⁶⁹ irer: irerdi B

⁷⁷⁰ bâb-ı hak: bâb-ı hakka

⁷⁷¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

- 2270 İrdi çün toksan-ıla dörde seḥun
Diñlegil iy Muḏaffer imdi ledün
- 2271 Ka‘b-ı aḥbârdan semâ⁷⁷² itdüm
Ḳadrüm anuñla irtifâ‘ itdüm
- 2272 Hışn-ı mü‘min selâse didi ol
Söyleyem ma‘nîsini bilmiş ol
- B66a 2273 Ya‘nî üçdür hişâr-ı mü‘min iy cân
Kim aña yol bulımaya⁷⁷³ şeytân
- 2274 Birisi zıkr idesin Allâh'ı
Bağlayasın şeyâtine⁷⁷⁴ râhı
- 2275 Birisi hem okıyasın Ḳur‘ân⁷⁷⁵
Hoş hişâr ola saña çün keyvân
- 2276 Hışn-ı mü‘min birisidür mescid
Varmağa eyle imdi cehd-ile cidd
- 2277 Bu üç-ile ḥalâş olur dil u cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- 2278 Çünki toksan bişe irişdi kelâm
Bildürem saña anı daḥı tamâm⁷⁷⁶
- 2279 Muştafâ'dan işitmişem dir iy cân
Söyleyem saña ne didi bu zamân
- 2280 Hâḳ şalât u selâm ire aña
Ne dimişdür diyem bu demde saña
- إذا أنزل عاهة من السماء على أهل الأرض صُرفت عن عمار المساجد⁷⁷⁷
- A73b 2281 Doksan altıncıdan işit ḥaberi
İy Muḏaffer kulağın eyle beri
- 2282 Bu sözi didi Mâlik-i dînâr
Hoş ḥaberdür semâ‘ it iy hüş-yâr
- بلغنا ان الله تعالى يقول: إني أهم بعذاب خلقي فأنظر إلى جلساء القرآن وعمار المساجد⁷⁷⁸

⁷⁷² semâ‘: istimâ‘ B

⁷⁷³ bulımaya: bulınmaya B

⁷⁷⁴ A'da şeyâtin, B'de şeytân olarak imlâ edilmiştir.

⁷⁷⁵ Ḳur‘ân: Ḳur‘ân'ı B

⁷⁷⁶ tamâm: hem B

⁷⁷⁷ Hadis. "(Allah) gökten insanlara bir felâket indirdiğinde bu, mescitleri maddeten ve manen imar eden kimselerden uzak tutulur."

- B66b 2283 Dahı toksan yedinciden bu nuket
Yâd olupdur Muẓaffer aña oñat
- 2284 İşidüpven⁷⁷⁹ Şakîk-i Belhî⁷⁸⁰
Söylerem bu dem anı işit sen
- 2285 Ehl-i dünyâ kamu göreler iy cân
Döküle gökden nücûm ‘ayân⁷⁸¹
- 2286 Mâh u hurşîd fitnesi üzre hemîn
Dökiliser sitâre-i ehl-i zemîn⁷⁸²
- 2287 Mescidüñ taşu nitekim düşe⁷⁸³ iy cân
Ancılayın sitâre ola perrân
- 2288 Âsumân ehli tütalar mâtem
Böyle didi Şakîk-i Belhî o dem⁷⁸⁴
- A74a 2289 Fitne-i âfitâb [u] mehtâbı
Söyleyem diñle ref’ kıl hâv’bı⁷⁸⁵
- 2290 İrdi toksan sekize Hızır sözi
Dir Muẓaffer bu demde diñle bizi
- 2291 Şeb-i Mi‘râc ol Resûl-i Huzâ
Muşafâ müctebâ güzîn-i verâ
- 2292 Hâk şalât u selâmı ire aña
Çünkü Mi‘râca vardı kân-ı şafâ
- 2293 İrdi bes zât kubbe-i felege
İrişe tâ ki kişver-i melege
- 2294 Gördi iki kimse sürer levlâk
Ümmetinden gile ider bî-bâk

⁷⁷⁸"Bana ulaştığına göre şanı yüce Allah şöyle buyurmuştur: Ben kullarımı azaplandırmak isterim, ancak Kur'ân için birlikte oturanlara ve mescidleri imar edenlere bakarım." Bu ifade kaynaklarda tam olarak şu şekilde geçmektedir: "Malik b. Dinar da şöyle demektedir: **Bana ulaştığına göre şanı yüce Allah şöyle buyurmuştur: Ben kullarımı azaplandırmak isterim; ancak mescidleri imar edenlere, Kur'ân için birlikte oturanlara ve müslüman olarak yetişen çocuklara bakarım da gazabım sükûn bulur.**" İbn Ebî Dunyâ, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed, *Kitâbu'l-İyâl*, thk. Necm Abdurrahmân Halef, Dâru Ibnu'l-Kayyim, Riyâd 1990, I/487.

⁷⁷⁹ işidüpven: işidüpen B

⁷⁸⁰ Şakîk-i Belhî: Şakîki Belhî B

⁷⁸¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁷⁸² Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁷⁸³ düşe: reşe B

⁷⁸⁴ Bu beyit A'da derkenârda yer almaktadır.

⁷⁸⁵ A ve B'de *hâbı* olarak imlâ edilmiştir.

- B67a
- 2295 Hâk Te‘âlâ'ya dirler⁷⁸⁶ yâ Sübhân
Ümmet-i Aḥmed'i idelüm fân
- 2296 Anları hep helâk eyleyelüm
Yiryüzin cümle pâk eyleyelüm
- 2297 Biz günâhına anlaruñ tâkat
Getüremezüz imdi bir sâ‘at
- 2298 İrişe emr-i Hâk olara yakın
Ben ki⁷⁸⁷ Ḥallâk-ı ‘âlemüm bu demin
- 2299 Anlaruñ ben günâhını görürem
Her kişi neyledüğünü bilürem
- 2300 Kâdirem kim kılam oları helâk
Siz nesiz olasız bu dem bî-bâk
- 2301 Gile eyleyesiz ol ümmetden
İrüresiz olara âfetden
- 2302 Bes Resûl işidüp o hâlâtı
Anlaruñ sözine incinür katı
- 2303 Mâh giysusına yapışdı hemîn
Ca‘d-ı ḥurşîdi daḥı tutdı yakın
- 2304 Hâk Resûl'i işit ki neyledi
Ay-ıla güne nite söyledi
- 2305 Dir iy gammâzlar nedür bu kâr
Ümmetüm ḥâlin idesiz güftâr
- A74b
- 2306 Ma‘siyetlerin anlaruñ añasız
Şanmañuz kim cihânda siz oñasız
- 2307 Heybet-ile olara bakdı Resûl
Ümmetüm ḥaḳḳına neden gelür ol
- 2308 Mâlik-i dûzaḥa virür oları
Didi teşhîr idüñ varup buları
- 2309 Gezdürüñüz vilâyet-i felegi
Heybet olsun bu göklerin melegi
- 2310 Yüzlerini kara kıluñ bu dem
Ki siyâset idüñ bu⁷⁸⁸ ikiye hem

⁷⁸⁶ dirler: didiler B

⁷⁸⁷ ben ki: benüñ B

- 2311 Yüzlerini qaraladı mâlik
Derecât içre gez durur yek yek
- 2312 Bu husûf [u] kusûf andandur
Şanma anları mihr-bândandur
- 2313 Döndi mâlik su'âl ider ol dem
Bu siyâset ne iy şâh-ı 'âlem
- B67b 2314 Hikmeti ne durur 'ayân eyle
İy Habîb-i Huzâ beyân eyle
- 2315 Anda dersinde⁷⁸⁹ dir Resûlu'llâh
Böyle buyurdu oluñuz âgâh
- 2316 Her ki gammâz ola siyâset var
Kara dürtüp yüzine_iderler târ
- 2317 Böyle diyüp sürer Resûl-i Huzâ
Tâ ki vaşl⁷⁹⁰ ola Hakk'a bula şafâ
- 2318 Mâh u hûrşîd kaldılar hayrân
İşlerine nedâmet-ile hemân
- 2319 Dâmen-i Ahmed'e yapışup olar
Didiler iy Muhammed-i muhtâr
- 2320 Tevbe itdük ki ümmetüñ-çün biz
Yaramaz söylemeyüz iy 'azîz
- 2321 Bizüm-içün bu dem du'â eyle
Şuçumuzdan geçüp şafâ eyle
- 2322 Hakk Resûl'i du'â kılur bârî
Şuçların 'afv ider revân Bârî
- A75a 2323 Yüzleri qarasını ağ itdi
Yine 'âlemlere çerâg itdi
- 2324 Yılda bir kez anlara ammâ⁷⁹¹
Yüz qarası irişür iy dâna
- 2325 Ay u gün didi yâ Resûla'llâh
Nît'ola hâlümüzi it âgâh

⁷⁸⁸ bu: -B

⁷⁸⁹ dersinde: dir sen de B

⁷⁹⁰ vaşl: vâşıl B

⁷⁹¹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 2326 Sencileyin du‘â kim ide iy cân
Yüzümüz karası gidere hemân
- 2327 Dir Resûl gam yimeñ siz ol hâle
Yüz [ü] göz karası dimeñ kala
- 2328 Ümmetümüñ çıkalar etfâli
Tamlar üzre görüp ol hâlî⁷⁹²
- 2329 Dil açup diyeler baña şalavât
Sizden def‘ ola bes ol hâlât⁷⁹³
- 2330 Ümmetisüñ küşâd eyle⁷⁹⁴ zebân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 2331 İy Muẓaffer saña beşâretler
İrişe görmegil nedâmetler⁷⁹⁵
- 2332 Aḥmet'üñ ümmetinüñ etfâli
Böyle_olıcaḡ du‘âsı bil hâlî
- B68a 2333 Olacagız ‘ukûbet ehl-i ḡalâş
Ol Resûl-i güzîn-i ḡaşṣu'l-ḡaş
- 2334 Bil du‘â eylese ‘aceb mi saña
Ol siyâh nâmuñ ola aḡ u şafâ
- 2335 Çün şefî‘uñ dem-i ‘araşât⁷⁹⁶
Sen de vir rûḡına anuñ şalavât
- 2336 Diñle ṭoksan ṭokuzdan imdi yine
İy Muẓaffer ‘aceb süḡan ki dine
- 2337 ‘Îsâ bin Meryem ol güzîn-i cihân
Ḥaḡ şalât u selâmıyla şâdân
- 2338 Her kaçan dilese ölüyi diri
Eylemek içün aña bu ḡaberi
- 2339 İki rek‘at namâz kılurdı
Diñle ol dem ne hâl olurdı

⁷⁹² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁷⁹³ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁷⁹⁴ eyle: ile B

⁷⁹⁵ nedâmetler: nedâmet B

⁷⁹⁶ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- A75b 2340 Evvel-i rek'atinde ol Resûl
Bil tebârek okurdu anda hem ol
- 2341 Hem *elif lâm mîm tenzîlû*⁷⁹⁷
Rek'at-i şânîde sürüp dili⁷⁹⁸
- 2342 Bu iki sûre birle iki rek'at
Kıluben ba'de diler hâcet⁷⁹⁹
- 2343 Hakk'a hamd u şenâ iderdi hemîn
El getürüp du'â kılurdu ol hîn
- 2344 Yidi adın Huzâ'nuñ idüp yâd
Meyyite okır-ıdı ol dil-şâd
- ⁸⁰⁰ياقديم يا حي يادائم ياراهيم يافرد ياوترياحد ياصمد
- 2345 Her kaçan bir muşîbet irse aña
Uşbu esmâ'ı okır idi du'â
- ⁸⁰¹ياحي ياقيوم يارحمن ياراهيم ياذاجلال والاكرام ياتورالسماوات وما بينهما ورب العرش العظيم
- 2346 Bunı okıdukda Îsâ bin Meryem⁸⁰²
Kalmaz idi gönülde zerrece ğam
- 2347 Hem belâ irmez idi düşmenden
Hem elem görmez idi cân u beden
- 2348 Kande varsa Hâk aındı yoldaş⁸⁰³
Hiç yorılmazdı sürse tağ-ıla taş
- B68b 2349 Cümle âfetden olur idi emîn
Dilde⁸⁰⁴ dâyim bu idi virdi⁸⁰⁵ hemîn
- 2350 Îsâ bin Meryem'ün şafâlığı-çün
Vir şalavât Muhammed'e her gün
- 2351 Çünkü yüze irişdi bu kelimât
Vir Resûl'ün revânına şalavât

⁷⁹⁷ Secde/1-2. "Elim lâm mîm. Kendisinde hiçbir şüphe bulunmayan bu Kitab'ın **indirilişi**, âlemlerin Rabbi tarafından."

⁷⁹⁸ Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

⁷⁹⁹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸⁰⁰ Yâ Kadîm yâ Hayy yâ Dâim yâ Rahîm yâ Ferd yâ Vitr yâ Ehad yâ Samed.

⁸⁰¹ Yâ Hayy yâ Kayyûm yâ Rahmân yâ Rahîm yâ ze'l-celâl-i ve'l-ikrâm. Ey göklerin ve arasındakilerin nuru ve yüce arşın Rabbi!

⁸⁰² Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸⁰³ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸⁰⁴ dilde: dile B

⁸⁰⁵ virdi: virdi B

A76a

- 2352 Ol Resûl-i Huzâ buyurdi yakîn
Hak şalât u selâmı_ire her hîn
- 2353 Her kaçan bir kuluñ öle oğlu
Ağlamak⁸⁰⁶ olmasa_atası şuglı
- 2354 Hak Te‘âlâ diye ki iy melekût
Söyleñüz itmeñüz bu demde sükût
- 2355 Şol fulân kulum oğlunuñ cânın⁸⁰⁷
Bu yakaya ulaşduruñ⁸⁰⁸ mânın
- 2356 Didiler kabz kılduk iy Sübhân
İmdi cânın getürmüşüz el-ân
- 2357 Hak bilür öldügin velîk sorar
Hamd evine iletüñ şöyle ki var
- 2358 Diyeler kim iletduk ol cânı
Her ne yir ise emr-i Sübhânî
- 2359 Hak diye bir ev itmişem peydâ
Cennet içinde bilesiz⁸⁰⁹ hoş câ
- 2360 Ad virdüm ben aña beytü'l-hamd
Her kişi ki_öle oğlu eyleye hamd
- 2361 Anda irişiser anuñ cânı
Böyle durur ki emr-i Sübhânî
- 2362 İy Muzafer tamâma irdi bu yüz
Söyledüm bu ledün deminden söz
- 2363 Yüz kelâm eyle didüñdi baña
Söyledüm cümlesin bu demde saña
- 2364 Diñledüñ sen de cânla anı
İmdi var sen seni bu dem tanı
- 2365 Dir Muzafer belî tamâm itdüñ
Hakq'a hamd Ahmed'e selâm itdüñ
- 2366 Dir Hızır şindi ben revân oluram
Kûh-ı Lübnân'da cum‘ayı kıloram

⁸⁰⁶ ağlamak: او غلومق B

⁸⁰⁷ cânın: hâlin B

⁸⁰⁸ ulaşduruñ: alışduruñ B

⁸⁰⁹ bilesiz: biliser B

- 2367 Dir Muẓaffer ki cum‘a’ı_anda niçün
Kim kılasın baña digil eknûn
- B69a 2368 Ğayr şehr içre nişe kılmayasın
Anlaruñ-ıla varup olmayasın
- 2369 Dir Hızır hîç bir şehrde bu dem
Sürmezem adına namâz ne dem
- A76b 2370 Andan ötüri ki ‘adl kalmadı hîç
Dağı emn ü emân olmadı hîç
- 2371 Der-cihân şart-ı cum‘a bulunmaz
Anda_olınan cihânda olunmaz
- 2372 Didüm anda ki kaç kişi var ola
Kim senüñle namâzı anda kıla
- 2373 Didi dört biñ kişi dağı dört yüz
Dağı var kırk toköz kişi gürbüz
- 2374 Cümle anda namâza varurlar
Hem senâ vu niyâza varurlar
- 2375 Didüm ol mescidi kim itdi binâ
Didi diñle diyem ben anı saña
- 2376 Dört biñ dört yüz ulu abdâl
Kırk toköz dağı ulu ehl-i riğâl
- 2377 Mescid [u] câmi‘ eylemişlerdür
Ulular ol⁸¹⁰ orada bişterdür
- 2378 Yidiler kırklar hem yüzler⁸¹¹
Cümle ol câmi‘ içre gelürler
- 2379 Dir Muẓaffer ki ben de senüñle
Anda varurmen iy cânım bile
- 2380 Kırk toköz anda tâ tamâm ola
Kutb-ı ‘âlem bize imâm ola
- 2381 Reh-nümâ ol bizi ilet anda
Kalmayam ben de uşbu yâbânda⁸¹²

⁸¹⁰ A ve B’de bu kelime bir kere daha yazılmıştır. Vezne uygun düşmediği için metne dâhil etmiyoruz.

⁸¹¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸¹² A’da *yâban*, B’de *yabân* şeklinde imlâ edilmiştir.

- 2382 Hızır dir tır bu dem revân olalum
Varuben anda cum‘a‘ı kılalum
- 2383 Hızır'a didüm ki dest-gîr olğıl
Cân dileğine her zamân bulğıl
- 2384 Didi Hızır-ı zamân şun elüñi
Râstlğ-ıla gözlegil yoluñı
- 2385 Dâmen-i Hızır'a dest urup ol dem
İrelüm senüñ-ile anda bu dem
- 2386 Cum‘a‘ı tâ kim eyleyevüz edâ
Hızır peygâmbir-ile irdük aña
- A77a, B69b 2387 Gözü⁸¹³m açdum o yirde bulundum
Kûh-ı Lübnân'da ol zamân kondum
- 2388 Gördüm anda eren gürûh gürûh
Her taraftan gelürdi bişkûh
- 2389 Kim havâdan kimisi yirden irüp
Kûh-ı Lübnân'a cümlesi derilüp
- 2390 Gelen oturdı ol zamân şaf şaf⁸¹⁴
Şöyle kim kimse idemez evşaf
- 2391 Her gelen kim durur⁸¹⁵ baña itdi beyân
Her ne söz söylenildi⁸¹⁶ oldu ‘ayân
- 2392 Hızır dir iy Muzaffer-i deryâ
Dinlegil ol hadîşi ol dâna
- من أحب شيئاً أكثر من ذكره⁸¹⁷
- 2393 Her kişi sevse bir kimesne yakîn
Zikrin anuñ çok eyler aña hemîn
- 2394 Ğayr kişi sözini itmez yâd
Sevdüğünüñ sözün kılur bes yâd
- 2395 Pârsî⁸¹⁸ dilini seversin iy cân
Çok söylersin anı imdi hemân⁸¹⁹

⁸¹³ gözü^m: göz B

⁸¹⁴ şaf: şaf B

⁸¹⁵ kim durur: kimdür B

⁸¹⁶ söylenildi: söylenürdü B

⁸¹⁷ Hadis. "Bir şeyi seven onu çok zikreder."

⁸¹⁸ Pârsî: Pârsîni B

- 2396 ‘Arabî dilini sev iy dâna
Çok çok söyle aşk urura⁸²⁰ nevâ
- 2397 Şol sebebden ki ‘âlim ü câhil
‘Arabî dilde fark olur key bil
- 2398 ‘Arabî dilden irişür behre
Sev ‘Arab dilin iresin şehre
- 2399 Bâb-ı ‘ilme iriş bu demler iy cân
Tâ kim irişe derdüñe dermân
- 2400 Hızır dir her zebânı ben bilürem
‘Arabî dil muhabbetin⁸²¹ kıluram
- 2401 Bilürem⁸²² dil ki halk-ı ‘âlem heb
Ol lügatde çeker kâmusı ta‘ab
- 2402 Hiç halk bilmedük zebân bilürem
Her lügat hâline fikr kıluram
- A77b 2403 Döndi Hızır didi yine iy yâr
İy Muzafer-i fer güzîn-i diyâr
- 2404 Bâreka’llâh ‘ömrün iy server
Kutb-ı ‘âlemsin uşbu dem mih-ter
- B70a 2405 Uşbu cem‘ içre şem‘ olduñ sen
Mertebe Hâk katında bulduñ sen
- 2406 Şindi kutb idiser yirine imâm
Mertebeñ yüceler senün iy hümâm
- 2407 Bes mü’ezzinler itdi bang-ı namâz
Hâzır oldı cemî‘-i ehl-i niyâz
- 2408 Kutb-ı ‘âlem irişdi ber-minber
Hamd-ı Hâk dilde söyleyüp ezber
- 2409 Boynına muşhaf-ı hamâyil idüp
Şalavât-ı Muhammedî idüp
- 2410 Çâr yârı aňuben eyledi yâd
Nuş u pendini diñledi evtâd

⁸¹⁹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸²⁰ urura: erüre B

⁸²¹ A’da bu kelime yanlışlıkla bir defa daha yazılmıştır.

⁸²² bilürem: bilür B

- 2411 Bes mü'ezzinler eyledi kâmet
İrdi ol dem Muẓaffer'e hâlet
- 2412 Çekdiler bes imâmete anı
Dirler olduñ imâm-ı rûhânî
- 2413 Ben eyitdüm merâtıbuñuz ne
Bileyim imdi hâletüñüz ne
- 2414 Sizlere lâıyık okıyam mı du'â
Hızır dir iy Muẓaffer-i deryâ
- 2415 Çün buyurdılar ol imâm ol dem
Mertebeñ yücelendi senüñ hem
- 2416 Geç ilerü namâzı eyle edâ
Arturisar merâtıbuñı⁸²³ Huzâ
- 2417 Bes imâm oldı ol Muẓaffer-i fer
İki rek'atde hatm ider ezber
- 2418 Biñ huzû'ı⁸²⁴ huşû'la cânı
Cum'a'ı kıldı buldı yârânı
- 2419 Zikre girdiler ol zamân yârân
Vaşf ider ol Muẓaffer-i devrân

A78a

- 2420 Sineleri öterdi bahrî-vâr
Şanasın yüz biñ kazan kaynar⁸²⁵
- 2421 Birisi ilerü sürüp ol dem
Tûde-i minber üzre ağup hem
- 2422 Oturup anda biş du'â itdi
Evveli bu du'â'ı eyitdi

B70b

الهي من اصبح وامسي وله ثقة ورجاء عندك و انت ثقتنا ورجاءنا اکتفا ما اهمنا ولم يهتم به⁸²⁶

- 2423 Bil ikinci du'â dağı bu durur
Cân u dil derdine devâ bu durur

يا حيّ يا قيّوم يا لا إله إلا أنت أسألك تحيي قلبي بنور معرفتك يا الله يا الله يا حيّ يا قيوم⁸²⁷

⁸²³ merâtıbuñı: mertebeñi B

⁸²⁴ huzû'ı: huzû' B

⁸²⁵ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸²⁶ Güven ve ümit içinde sabah ve akşama erişmemiz, yed-i kudretinde olan Rabbim! Sensin bizim ümidimiz, güvenimiz. Fark ettiğimiz, edemediğimiz her şeyde kifayet eyle bize!

2424 Hem üçinci du‘â bu durur iy cân
Okıyan derdine bulur dermân

يا كثير الفضل يا فضل الكبير يا الله⁸²⁸

2425 Dağı dördüncü okıduğı du‘â
Bu idi diñle cânuñña⁸²⁹ _ire şafâ

اللهم اغفر لي وللمؤمنين والمؤمنات تقبل منا صلواتنا ولا تفرق جماعتنا بفضلِكَ يا وهَّاب⁸³⁰

2426 Hem bişinci⁸³¹ du‘â budur sem‘ it
Okıyup dil sarâyına şem‘ it

A78b

B71a

أَلْهَمَ أَنْ دَخَلَ الشَّكُّ فِي إِيْمَانِي بِكَ وَلَمْ أَعْلَمْ بِهِ تَبَيَّنَ عَنْهُ أَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مَهْمَدُ الرَّسُولِ⁸³² اللَّهُ
أَلْهَمَ أَنْ دَخَلَ الشَّكُّ فِي تَوْحِيدِ إِيَّاكَ وَلَمْ أَعْلَمْ بِهِ تَبَيَّنَ عَنْهُ وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مَهْمَدُ الرَّسُولِ⁸³³ اللَّهُ
أَلْهَمَ أَنْ دَخَلَ فِي الْإِسْلَامِي وَلَمْ أَعْلَمْ بِهِ تَبَيَّنَ عَنْهُ وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مَهْمَدُ الرَّسُولِ⁸³⁴ اللَّهُ أَلْهَمَ أَنْ
دَخَلَ التَّشْبِيهِ فِي مَعْرِفَتِي إِيَّاكَ وَلَمْ أَعْلَمْ بِهِ تَبَيَّنَ عَنْهُ وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مَهْمَدُ الرَّسُولِ⁸³⁵ اللَّهُ أَلْهَمَ
أَنْ دَخَلَ التَّشْبِيهِ فِي مَعْرِفَتِي إِيَّاكَ وَلَمْ أَعْلَمْ بِهِ تَبَيَّنَ عَنْهُ وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مَهْمَدُ الرَّسُولِ⁸³⁶ اللَّهُ
أَلْهَمَ أَنْ دَخَلَ النِّفَاقُ فِي قَلْبِي مِنْ ذُنُوبِ الْكِبَائِرِ وَالصَّغَائِرِ وَلَمْ أَعْلَمْ بِهِ تَبَيَّنَ عَنْهُ وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
مَهْمَدُ الرَّسُولِ⁸³⁷ اللَّهُ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَقَدْ عَذَابُ النَّارِ⁸³⁸

2427 Ol cemâ‘at kamu didi âmîn
El yüze sürdiler o demde hemîn

⁸²⁷ Yâ Hayy yâ Kayyûm, ey kendisinden başka ilâh olmayan Rabbim, senden kalbimi marifetinin nuruyla yaşatmanı istiyorum, yâ Allah yâ Allah yâ Allah!

⁸²⁸ Ey fazileti bol olan, ey büyük faziletin kendisi olan Allah'ım!

⁸²⁹ cânuñña: cânuñ B

⁸³⁰ Ey Allahım, beni ve kadın erkek bütün müminleri bağışla! Dua ve ibadetlerimizi bizden kabul eyle. Cemaatimizi lütfunla bir tut, ayırma ya Vehhâb!

⁸³¹ bişinci: بشجم B

⁸³² رسول: الرسول B

⁸³³ رسول: الرسول B

⁸³⁴ رسول: الرسول B

⁸³⁵ رسول: الرسول B

⁸³⁶ رسول: الرسول B

⁸³⁷ رسول: الرسول B

⁸³⁸ Ey Allah'ım! Sana olan imanıma ben farkında olmadan şüphe girmişse ondan tevbe ettim ve dedim ki lâ ilâhe illallah muhammedün rasulullah.

Ey Allah'ım! Sana mahsus kıldığım tevhid inancıma ben farkında olmadan şirk lekesi düşmüşse ondan tevbe ettim ve dedim ki lâ ilâhe illallah muhammedün rasulullah.

Ey Allah'ım! Müslümanlığıma ben farkında olmadan birgirmişse ondan tevbe ettim ve dedim ki lâ ilâhe illallah muhammedün rasulullah.

Ey Allah'ım! Sana dair bilgime ben farkında olmadan teşbih dâhil olmuşsa ondan tevbe ettim ve dedim ki lâ ilâhe illallah muhammedün rasulullah.

Ey Allah'ım! Büyük ve küçük günahlarla ben farkına varmadan kalbime nifak sıçramışsa ondan tevbe ettim ve dedim ki lâ ilâhe illallah muhammedün rasulullah.

Ey Rabbimiz! Bize dünya ve ahirette iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru.

- 2428 Hızır'a didi Muẓaffer ol demler
Fikrüm ol⁸³⁹ kim⁸⁴⁰ namâza açam per
- 2429 İki rek‘at namâz idem bu zamân
Şükr-i Hakk-ıçün idem anı hemân
- 2430 Didi kılğıl namâz hâcetüñi
Hak kabûl ide her ‘ibâdetüñi
- 2431 Bes Muẓaffer namâzı itdi edâ
Tutdı_elin Hızır didi iy dâna
- 2432 Kuṭb öñine iletdi ol yârı
Dir görış sen daḥı bul esrârı
- 2433 Dest-bûs eyleyüp Muẓaffer iy cân
Diledi kuṭb elin öpdı hemân
- 2434 Komadı kuṭb didi terk it var
Cümle varlığı tâ olasın yâr
- 2435 Daḥı dir şakla dîn ü îmânuñ
Raḥmet-i Hak'la zeyn ola cânuñ
- A79a 2436 Kuṭba didüm⁸⁴¹ ki baña pend eyle
Pendüñi uşbu cânâ çend eyle
- 2437 Kuṭb didü ki Hızır hâ^vceñ ola
Şanma kim pend ü nuşhına dek ola
- 2438 Biz katında anuñ ne pend idevüz
Söyleyüp nuşh u pendi çend idevüz
- 2439 Dir Muẓaffer dürüst söylersin
Hızır-ı hâşşı ki ta‘rîf eylersin
- 2440 Lîk sizden icâzet istermen
Kim sizüñle sürem hemîşe zemen
- 2441 Sizleri dâyimâ görem bârî
Sözlerüñle sürem bu edvârı
- 2442 Kuṭb dir biz kim olavuz bu zamân
Hızır katında söz diyevüz iy cân

⁸³⁹ ol: odur B

⁸⁴⁰ kim: ki B

⁸⁴¹ didüm: didi B

- 2443 Olmuşuz cümle Hızır'a hizmet-kâr
Hâ'cemüz ol durur bizüm hey yâr
- 2444 Sen anuñ hizmetindesin dâyim
Pendi birle cihân durur kâyim
- B71b 2445 Nîk-baht olasın iy Muzaffer-i fer
Tâ cihân içre aduñ añıla er
- 2446 Böyle diyüben anda kûtb-ı cihân
Âşikâr iken oldı def'î nihân
- 2447 Hızır-ıla yine anda ben kaldum
Dâmen-i Hızır'ı destüme aldum
- 2448 Dir gözüñ yum gözümi yumdum bes
Ol zamân açmadum bir iki nefes
- 2449 Mescid-i Yâfeş'e irüp def'î
Hızır'uñ irdi bu resm-ile nef'i
- 2450 Didüm iy Hızır-ı hâzır-ı 'âlem
Bir şoruncam var ideyin bu dem
- 2451 Hâk Resûl'i Muḥammed-i muḥtâr
Hâk şalât u selâmıdur aña yâr
- 2452 Ol vefât itdüginde ta'ziyeti⁸⁴²
Kimler itdi semâ' id⁸⁴³ ol ciheti
- A79b 2453 Vaqtî kim ol nebî vefât itdi
Hâk şalât u⁸⁴⁴ selâmına yetdi
- 2454 Ol dû-şenbih günüydi bilgil iy cân
Ol gün içre vefât oldı 'ayân
- 2455 Cem'di⁸⁴⁵ bir yire kamu aşhâb
Ne ki yârân varsa şeyhle şâb
- 2456 Ehl-i beyti de cümlesi hâzır
Heb melûl idi cümlesi nâzır
- 2457 İrdi hâtıfdan ol zamân âvâz
Ne didi añlağıl bu demler râz

⁸⁴² ta'ziyet: معری B

⁸⁴³ id: it B

⁸⁴⁴ şalât u: şalâtı A

⁸⁴⁵ cem'idi: cum'adı B

- 2458 Es-selâmu ‘aleyke ehlü’l-beyt
Yana şem‘üñüz içre dâyim zeyt
- 2459 Raḥmetu’llâh ire size berekât
Ol Huzâ'dan dilüñ müdâm hâcât
- 2460 Kim Ḥamîd ü Mecîd'dür Bârî
Böyledür bilüñ emr-i Cebbârî
- 846 كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
- 2461 Ol Huzâ cümleñüñ alur cânın
İrürür⁸⁴⁷ cümle derde dermânın
- 2462 Kendü bâkî durur kamu fânî
Böyledür bilüñ emr-i Sübhânî
- B72a 2463 Korkuñ Allâh'dan tevekkül idüñ
Emr kılduğı yola toğru gidüñ
- 2464 Uşbu resm-ile hâtıf ün idicek
Ehl-i beyt ü şaḥâbî işidicek
- 2465 Bes sükûnet olara irişdi
Gerçi Fârûk yıldı dürişdi
- 2466 Bû Bekr eyledi anı teskîn
Okıyup âyeti bes anda hemîn
- 2467 Dir Muẓaffer ki Hızr'a iy dâna
Hâtıf anda kim idi söyle baña
- 2468 Dir ben idüm çağırın anda hemîn
Cümle aşḥâba irişüp teskîn
- A80a 2469 Ben idügümi bildiler aşḥâb
Didiler Hızr'dan irişdi ḥiṭâb
- 2470 Haḫ şalât u⁸⁴⁸ selâmı yâr olsun
‘Âlem içre müdâmı var olsun
- 849 سَوَالُ گِردنِ مظفّرِ دریا از خضر
- 2471 Hızr'a şordı Muẓaffer-i deryâ
Haḫ selâmıyla cânı bula şafâ

⁸⁴⁶ Ankebût/57, Âl-i İmrân /185. "Her can ölümü tadacaktır."

⁸⁴⁷ irürür: irdürür B

⁸⁴⁸ şalât u: şalât ı A

⁸⁴⁹ Muẓaffer-i deryâ'nın Hızır'a soru sorması. / خضر علیه السلام: خضر B

- 2472 Kaç yıl ‘adl kıldı Nûşirevân⁸⁵⁰
Didi Hızır iy Muzaffer aña ‘ayân
- 2473 Dört gün ‘adl kıldı ‘âlemde
Pâd-şâh olduğında ol demde
- 2474 Bir mecûsî gebr-idi Nûşirevân
Zâlim idi be-gâyet ol nâ-dân
- 2475 Tevbesini anuñ beyân ideyin
İy Muzaffer saña ‘ayân ideyin
- 2476 Karşusunda tururdu bir toğan
‘Ömri didi bunuñ ne deñlü hemân
- 2477 Didiler kim sekiz yıl ancak ölür
Çok yaşayanı on yaşında ölür
- 2478 Toğanuñ bu kadar olur yaşı
Kebk söglün durur zîrâ aş
- 2479 Nesr-i tâ’ir kanâ‘atıyla iy cân
Biñ yaşar ‘âlem içre aña heman
- 2480 Zîrâ toğandur iñen zâlim⁸⁵¹
Çok yaşamaz dir anı her ‘âlim
- B72b 2481 Sîne-i kebkdür anuñ ekli
Dağı gâyet mehîbdür şekli
- 2482 Bil kebûter bulur yigirmi yaş
Anuñ-içün ki tab‘ıdur yavaş
- 2483 Zâlimüñ bil beķası olmaz iy cân
Zulmi ider vücûdun anuñ kan
- 2484 Çün bu hâlâtı bildi Nûşirevân
Atdan düşdi ol zamânda hemân⁸⁵²
- A80b 2485 Mısr şâhı niteki Kaytîbây⁸⁵³
Düşdi atdan yir üzre şındı⁸⁵⁴ pây⁸⁵⁵

⁸⁵⁰ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸⁵¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸⁵² Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁸⁵³ Kaytîbây: kaydı pây / Burada bahsedilen kişi Mısır sultanı *Kâyıtbây'dır*. Kelime aslı hâliyle *Kâyıtbây* şeklindedir

⁸⁵⁴ şındı: şandı B

⁸⁵⁵ pây: bay B

- 2486 Kendüye gâlib oldu zulm u gurûr
Zulm kıldı özini ol dem hor⁸⁵⁶
- 2487 Anda atdan düşünce Nûşirevân
Çağıruben ider hemân efgân
- 2488 Buyurur kim ki⁸⁵⁷ zulm gördiyse
Aña benden zarar ne irdiyse
- 2489 Hakkı üstümde varsa gelsun
İdüp işbât hakkımı alsun
- 2490 ‘Adl zincîrini kurup ol şâh
Geçdi tahtına ‘adl-ıla ân-gâh
- 2491 Taht hem dört arış idi bâlâ
‘Adl dâde el urdı buldı şafâ
- 2492 Şol kadar ruķ‘alar getürdiler
Kendünüñ katına yitürdiler
- 2493 Tahtından yukaru yığıldı biti
Cümle mazlûm hâli idi günü⁸⁵⁸
- 2494 Yidi arşun⁸⁵⁹ yığıldı nâme iy cân
Her ne cevı oldıysa oldu ‘ayân
- 2495 Elin uzatdı aldı bir nâme
Dimiş oğluñ beni şalup dâme
- 2496 Zûlm-ile beni târumâr itdi
Nem var ise kamu şikâr itdi
- 2497 Buyurur ol zamânda Nûşirevân
Boynun urdurdı oğluñ ol Hân
- 2498 İrtesi yine emr ider ol şâh
Zulm görenler olalar âgâh
- 2499 Zûlm görenler anda geldiler
Yine şol deñlü ruķ‘a şaldılar
- B73a 2500 Taht boyınca oldu ruķ‘a bu kez
Yığılan nâme var ıdı dört⁸⁶⁰ kez

⁸⁵⁶ hor: hur B

⁸⁵⁷ kim ki: kime ki B

⁸⁵⁸ günü: kenti B

⁸⁵⁹ arşun: arşurın B

A81a

- 2501 Birisin aldı eline okıdı
Zulmün işitdi yüregın tokıdı
- 2502 Dimiş atabegüñ durur zâlim
Baña zulm itdi bilesin tâ kim
- 2503 Def'î Nûşirevân buyurdı
Buynun urdurdı zulm işin irdi
- 2504 Çün üçinci gün oldı Nûşirevân
Yine çağrıtdı şehr ü ilde hemân
- 2505 Şol kadar geldi ruķ'a yine hemîn
İki arşun boyı yığıldı o hîn
- 2506 Birini aldı nâmenüñ yine hem
Okıdı bildi ne dimiş ol dem
- 2507 Dimiş iy şâh vezîr elinden âh
Kim baña zulm eyler⁸⁶¹ ol her gâh
- 2508 Def'î Nûşirevân şâh ân-gâh
Buyurur itdiler vezîri tebâh
- 2509 Yine dördinci gün olıcak iy cân
Def'î çağırdur anda şâh-ı kelân
- 2510 Kim gör ise güci gele ide 'arz
Ben de idem ne kim olur baña farz
- 2511 Ruķ'a şunmadı kimse bes ol gün
Halk-ı 'âlem bulup şafâ-yı derûn
- 2512 Şâhlık itdi seksen dört yıl⁸⁶²
Zulm u hayf işe olmadı mâyl
- 2513 Bir kişi dimedi ki zulm itdüñ
Zâlimân yolını⁸⁶³ tutup gitdüñ
- 2514 Bildi halk ata vü oğul u vezîr
Zulm itdükleri-çün oldı hakîr
- 2515 Ataya oğla dahı düstûra
Buyura def'î boyunu ura

⁸⁶⁰ dört: dürûd B⁸⁶¹ eyler: anlar B⁸⁶² Bu mısradâ vezin hatası vardır.⁸⁶³ A'de bu kelime bir defâ daha yazılmıştır.

- 2516 Bizi h d anda  idiser b -c n
Zulm g t rildi ‘adl oldu rev n
- 2517 G tr l ben  ama‘  an ‘atler
Toldı ‘ lem gidüp bed ‘atler
- 2518 Vardı hasta   h⁸⁶⁴ oldu N  sirev n
Cem‘ oluben  ab bler o zam n
- A81b, B73b 2519 Didiler ‘illet n durur key sa t
Uşbu ‘illetle s risersin ra t
- 2520 Didi zulm itmedüm ba a bu h l
Neden irdi bu h l di n z me’ l
- 2521 Zulm itmedi kimse ba a dağı
Nice olur bu hastal g m a  
- 2522 Didiler zulmün olmasa Yezd n
Uşbu h l ta irmez id n inan
- 2523 Didi  imdi ba a ne ola ‘il c
T  ki bozılmaya bu demde miz c
- 2524 Didiler derd ne senün toprak
Olsa ‘adl n deminde ol yaprak
- 2525 ‘Adl-ıla olmuş olsa  b d n
So ra ol yir  ar ba varsa hem n
- 2526 Ancılayın yir n t r b  gerek
Get relerdi bu yire tizirek
- 2527 Sa a ol toprağ-ıla bir h ne
Yapalar derd n ire derm na
- 2528 Yatasın ol ev i re sa  olasın
Yine ‘ lemlere  er   olasın
- 2529 Bes buyurdı rev n N  sirev n
Ancılayın bulına bir v r n
- 2530 Aradılar cih n  k f-be-k f
Bulmayup ‘adline_itdiler in  f

⁸⁶⁴   h: -B

- 2531 Bir evi bulmadılar ol demler
‘Adlden ola ol ar b meger
- 2532 İrdiler  ehr-i N miy n'a o dem
Buldılar bir ev ancılayın hem
- 2533 Sakfı g  m  di a a a anu n
Didiler istedu i bu  an'uu n
- 2534   kin aldılar ol evu n dersu 
İlteler   ha ref  ola  ay u
- 2535   h-i  n yaptılar g zel   ne
Yaptılar ‘ l  beyt   h- ne
- A82a 2536 Ol ev i re uyudu N  irev n
Ol bin  oldu derdine derm n
- 2537 Didi kim N miy n re’ sini siz
O ı uz kim gele bu demler t z
- B74a 2538 O ıdılar geturdiler der-  l
Ol evu n   letinden itdi su’ l
- 2539 Didi ‘adl m deminde   ne- ar b
Olmasına viru n bu demde cev b
- 2540 Bes re’ s anda söze geldi hem n
Ne didi söyleyem sa a bu demin
- 2541 Didi ‘adlu n yasağı kıldı  ar b
A lını di le nite oldu  is b
- 2542  ldi   hr mde bir ulu t cir
M l  aldı anu n içen v fir
- 2543 Ra tını bir ev içre  omı duk
S hibin istemekden armı duk
- 2544 ‘Adl   d du n siy setinde iy   h
A mi e birle ev olupd ⁸⁶⁵ teb h
- 2545 Z lm degül midür bu dağı   h 
Kim   ridi  uma ı gitdi beh 
- 2546 Didi   h  yled r bey n itdün
Remz-ile z lm mi ‘ay n itdün

⁸⁶⁵ olupdı: ola idi B

- 2547 Anuñ-içün irişdi cismüme derd
Çehre-i erguvânum eyledi zerd
- 2548 Vârîşe gönderüñ bu dem haberi
Gelüben zabt ide dürr ü güheri
- 2549 ‘Âdilân müzdine bu demler iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- 2550 Döndi yine Muzaffer-i deryâ
Hızr'a şordı ki iy dil-i dâñâ
- 2551 Nite idi seḥâvet-i ḥâtem
‘Arz kıl bilelüm anı daḥı hem
- 2552 Ne kadar zer kılur-ıdı iḥsân
Söylegil bilelüm iy Hızr-ı zamân
- A82b 2553 Didi kim⁸⁶⁶ iy Muzaffer añla haber
Key seḥâ idi ‘âlem içre ol er
- 2554 Çâdırında oturuben her gün
Kordı öñinde altı biñ altun
- 2555 Bes şalâ eyler idi kim geleler
Ḥayr u iḥsânını anuñ alalar
- 2556 Her kimüñ ḥâceti var ise ire
Ḥayr u iḥsânı⁸⁶⁷ ḥâtem aña vire
- B74b 2557 Her yıl⁸⁶⁸ bil ki⁸⁶⁹ yidi gün yüz biñ
Sürḥ zer eyledi ‘itâ çin çin
- 2558 Virdügin añmaz idi hergiz ol
Dimez idi bu bay ol⁸⁷⁰ yohsul
- 2559 Her ki gelse ider-idi iḥsân
Uşbu resme sürer-idi devrân
- 2560 Kâ‘ide-i Bû ‘Arab budur bil iy cân⁸⁷¹
Minnet itmezdi virdüğini hemân

⁸⁶⁶ kim: -B

⁸⁶⁷ iḥsânı: iḥsânını B

⁸⁶⁸ yıl: bil B

⁸⁶⁹ bil ki: bilün B

⁸⁷⁰ ol: -B

⁸⁷¹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 2561 Himmeti key bülend-idi a‘lâ
Diñle vaşfin Muẓaffer-i dâna
- 2562 Bir gün irişdi bir kişı cerre
Mâl-ı ‘âlem aña degül türre
- 2563 Akrabâsından-ıdı kendünüñ ol
Değişüp şûret irürür aña yol
- 2564 Didi zerden baña ‘atâ eyle
Bu temennâmı sen revâ eyle
- 2565 Didi gönülün istediği kadar
Al zabt eyle imdi sürhîn zer
- 2566 Bes çehâr dânik altun alup ol
Sürdi gitdi evine tıutup yol
- 2567 Şöyle sengîndi götürdüğü mâl
Götürimeyidi niçe hâmmâl
- 2568 Götüribilmezem diyüp mâlı
Yine kodı yirinde fı‘l-hâl⁸⁷²
- 2569 Sencileyin sehi idi Hâtem
Vaşfını söyledüm⁸⁷³ saña bu dem
- A83a 2570 Dir Muẓaffer eyâ ledün yâri
Hâtem irer mi dûzağa bârî
- 2571 Dir Hızır giriser cehenneme bes
Zîrâ cömerd-idi degüldi ehas
- 2572 Andan ‘azâbı olur tahfif
Zîrâ ki_olur sehvâvet ehl-i şerîf
- 2573 Kâfir olduğı-çün girer nâra
Ol sehvâvetle uğramaz târa
- 2574 Hâl-i hoş ‘adl-ıla sehvâvet-ile
Yanmaz ol er bu iki hâlet-ile
- 2575 Dir Muẓaffer ki Hızır'a iy dâna
Şindi key islâm şehirleri a‘lâ
- B75a 2576 Anlaruñ gibi nişe olmazlar
Ya‘nî ‘adl u sehvâyı kılmazlar

⁸⁷² Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

⁸⁷³ söyledüm: söylerem B

- 2577 Dir Hızır kim ne mutlı sen cânâ
Anlaruñ gibi şindi ezmâna
- 2578 Pâd-şehler cihâna gelmeyiser
‘Adl u bezliyle ad bulmayısar
- 2579 Gebrler böyle ‘adl [u] bezl ideler
Nişe bunlarda zulm hezl ideler
- 2580 Bunlar olup cihân rüsvâyı
Anlaruñ nişe olmaya tayı
- 2581 Şöyle beñzer ki bunlar İslâm’ı⁸⁷⁴
Terk idüp oldı câhil [ü] ‘âmmı
- 2582 Anlar iderdi ‘adl gebrâne
Cevr eyler bular Müselmâne
- 2583 Anlar eylerdi kavm-i gebre seḥâ
Bunlar elden alur⁸⁷⁵ ne⁸⁷⁶ bulsa nevâ
- 2584 Terk idüpdür meger bular İslâm
‘Adle_anuñ-çün idemez anlar kâm
- 2585 Hem seḥâvet yolına gitmezler
Kimseye nef’ ü bezl itmezler
- 2586 ‘Âlemüñ ḥâleti oldı istibdâl
Yıldan yıla kim olupdur sâl⁸⁷⁷
- A83b 2587 Meger ol mehdî-yi zamân irişe
‘Âleme yine şâd-mân irişe
- 2588 Düzedde uşbu ‘âlemüñ ḥâlin
Kıra zâlimlerüñ perr ü bâlin
- 2589 Böyle didükde Hızır-ı ḥaḍrâ-pûş
Dir Muẓaffer sözümi imdi be-gûş
- 2590 Uşbu bâb üzre söyle dürlü kelâm
Söze geldi Hızır ‘aleyhi’s-selâm

⁸⁷⁴ Bu mısra B’de *Şöyle beñzer ola ki İslâm’ı* şeklindedir. *Ola* kelimesi A’da mısranın üzerine yazılmıştır. Metne dâhil edildiğinde vezne uygun düşmemektedir.

⁸⁷⁵ alur: alurdu B

⁸⁷⁶ ne: -B

⁸⁷⁷ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 2591 Didi yâduñda dut söz idem yâd
Bir garîb söze eylerem bünyâd
- 2592 Uyğuya varduğında bir sultân
Niyyet eylese uşbu resme iy cân
- 2593 Yarın idem dise turup ‘adli
Müstehakka_eylesem dise bezli
- 2594 İtmese ‘adl gerçi niyyet var
Bil ‘amel niyyet-ile olur iy yâr
- B75b 2595 Hâk hâkı niyyeti anuñ iy cân
Yegdür ez-‘adl [u] dâd-ı Nûşirevân
- 2596 Seksen dört yıl ki ‘adl itdi⁸⁷⁸
‘Adilân yolını tutup gitdi
- 2597 Yeg durur niyyeti anuñ andan
Şol cihetden ki söyleyem saña ben
- 2598 Niyyet-i mü’min-i muvaḥḥid iy cân
Biñ kez yeg hezâr Nûşirevân
- 2599 Dise kim lâ ilâhe illa’llâh
Hem Muḥammed durur Resûlu’llâh
- 2600 Yüz biñ ‘adl-i gebrden bih-ter⁸⁷⁹
Dilde tevḥîdi söylese ezber
- 2601 Niyyeti birle buña fâyide_irer
Niyyet-i mü’min oldı bes bih-ter
- نَيْتُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِ الْكَافِرِ⁸⁸⁰
- 2602 Niyyet-i mü’min olsa ḥayr iy cân
Ġayra nef’i irişür aña ‘ayân
- A84a 2603 Hem cezâ irişür bil imdi ‘ayân
Mü’min olan şenâya açâ zebân
- 2604 Didi Hızır iy Muḫaffer-i hem-râh
Niyyet itse göñülde kim⁸⁸¹ bir şâh

⁸⁷⁸ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁸⁷⁹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁸⁸⁰ Müminin niyeti kâfirin amelinden daha hayırlıdır.

⁸⁸¹ bir: -B

- 2605 Bir kişi kendüye vire biñ zer
Anuñ işin bitüre ol mih-ter
- 2606 Zılm yolu durur bile anı
İşleye ol işi anuñ cânı
- 2607 Biñ kıızıl eline gire anuñ⁸⁸²
Meyli olmaya aña sultânuñ
- 2608 Yeg ola Hâtem'üñ şehâsından
Böyle dir ol zamânda Hızır-ı zemen
- 2609 İy Muzaffer kaçan ki bir şâhı
Göresin söyle ki_ola âgâhî
- 2610 Digil iy bî-himmet-i nâ-dân
Senden a'lâ durur iki gebrân
- 2611 Biri Nûşirevân-ı 'âdildür
Birisi Hâtem-i şehâ-dildür
- 2612 'Adl-i Nûşirevân gebre idi
Di Müselmâna zulmüñüz neyidi
- B76a 2613 Hâtemüñ bil şehâveti dahı hem
Gebre idi bil imdi anı bu dem
- 2614 Anlaruñ bil 'azâbı_olup tahfîf
Sen Müselmânsın itme kavlı-i za'îf
- 2615 Sen dahı 'adlle eylegil âgâz
Hem mürüvvet demiyle eyle niyâz
- 2616 Derecâta irişe tâ cânuñ
İresin rahmetine Sübhân'ıñ
- 2617 Hâk saña vire menzıl-i derecât
Di Muhammed revânına şalavât
- 2618 Şordı Hızır'a Muzaffer-i deryâ
Hâl-i Ya'kûb'dan di söyle baña
- 2619 Gürk-ile nite söyledi Ya'kûb
Söyledi kurd⁸⁸³ olmadı ma'lûm
- A84b 2620 Didi Hızır iy Muzaffer-i hoş-gû
Söyleyem kurd hâlini dersü

⁸⁸² Biñ kıızıl eline gire anuñ: Biñ kıızık gire eline anuñ B

⁸⁸³ kurd: kırda B

- 2621 Ben ki Hızır'am görüben ol kurdı
Bilmişem ne durur anuñ derdi
- 2622 Ben anuñ-içün ağladum çendân
Söyledüm aña kim iy gürk-ı zamân
- 2623 Kırđı Ya'kûb'a getürürler bes
Kırda Ya'kûb şordı iy nâ-kes
- 2624 Oğlumı yavu kılmışam bu zamân
Cânum evinde derdidür mihmân
- 2625 Ol zamân kurd söze geldi hemîn
Didiler sen yimişsin anı yaķın
- 2626 Uşbu töhmet saña olınmışdur
Derd ü hüzni baña kılınmışdur
- 2627 Yüri var oğlumı taleb eyle
Bulmağa bir işi sebeb eyle
- 2628 Didi Ya'kûb'a eyledin hâli
Bil degildür bu hâlün ahvâli
- 2629 Ya diridür yahûd⁸⁸⁴ ölüdür ol
Bulmağa nite ben olam meşgûl
- 2630 Ben anı arayu ne yire varam
Buluben ya'nî ben saña getürem
- 2631 Uşbu olur degöldür iy Ya'kûb
Uşbu cürme degilünün mensûb
- B76b 2632 Kırđ dir ne ölüsini bilürem
Ne dirisi varın fikir kıluram
- 2633 Ger diri ise kûrbetün haķķı
Ger ölü ise kûrbetün haķķı
- 2634 Beni ol işe şalma iy server
Haķ bilür hâlin anuñ aña haber
- 2635 Beytü'l-aķzâna girüp eyle karâr
Tâ⁸⁸⁵ göresin nite_ola âķir kâr

⁸⁸⁴ yahûd: yâ B

⁸⁸⁵ tâ: tâ ki B

A85a

- 2636 Virdi Ya‘kûb kûrda bes destûr
Hüzn evinde olur özi mestûr
- 2637 Kûrd Ya‘kûb'a oldu hizmet-kâr
Tâ otuz yıl olınca bekledi dâr
- 2638 Pîrlige irişdi gürk-i cûvân
Nâliş eyledi bir gün ol hayvân
- 2639 Yûsuf'ûñ kûrbeti-çün iy Hallâk
Atası kûrbeti-çün iy Rezzâk
- 2640 Eyle i‘tâ halâşî ben pîre
Tâ ki oğlını atası göre
- 2641 Müstecâb itdi Hâk du‘âsın bes
Yûsuf'ı gördi açdı def‘î nefes
- 2642 Yûsuf'ı görmek irdi Ya‘kûb'a
Ol cemâl-i kemâl-i mergûba
- 2643 Kûrd söyledi didi iy Ya‘kûb
Vaşl-ı Yûsuf saña olup mensûb
- 2644 Ol cemâl-i kemâli gördüñ mi
Vuşlat-ı yâre varduñ irdüñ mi
- 2645 Didi gördüm mu‘âyene⁸⁸⁶ anı
Yûsuf'ûñ oldum anda mihmânı
- 2646 Kûrd dir⁸⁸⁷ hâl-i hürremüm yokdur
Gerçi kim imdi yolum açıkdur
- 2647 Bes du‘â kıldı kûrd-içün Ya‘kûb
Dâyimâ var ola tura bu cûd
- 2648 Sebebüñle görüñdi ferzendem
Şindi iy gürk senden utandum
- 2649 Yûri var sağ esen⁸⁸⁸ kıyâmete dek
‘Ömr sür dâyim olmağıl münfek
- 2650 Çünki Ya‘kûb aña du‘âlar ider
Gürk ki⁸⁸⁹ bî-günâh işine gider

⁸⁸⁶ mu‘âyene: me‘âne B

⁸⁸⁷ dir: didür B

⁸⁸⁸ sağ esen: sağ ü âsân B

⁸⁸⁹ gürk ki: gürkli B

- B77a 2651 Gâh şahrâya gâh ғаға sürer
Şeyh-i gürkân olupdur aňla haber
- 2652 Bes otuz yıl cüdâ düşüp Ya‘kûb
Soňra hoş oldı vuşlata mensûb
- 2653 Sürüben kurd irişdi inine
Cümle gürgânı aldı katına
- A85b 2654 Cân-ı mâder diyüp olara haber
Pîr Ya‘kûb'a hizmetinden⁸⁹⁰ eser
- 2655 Anca takşîr hizmet eylemişem
Oğlınıň hâletini dimemişem
- 2656 Didiler iy anacıgumuz sen pîr
Hizmetünde hiç itmedüň takşîr
- 2657 Pîr-i Ken‘ân katında hizmetde
Oluben vaktüň oldı hürmetde
- 2658 Cümle-i kûrda oldı şeyh iy cân
Pîr-i Ken‘ân du‘âsıyla hemân
- 2659 Sen daňı al du‘â ki şeyh olasın
İki ‘âlemde togruluk bulasın
- 2660 Tođru söyle sözüňi bul derecât
Di Muhammed revânına şalavât
- 2661 Bir haber virdi ol Muzaffer-i fer
Hızr-ı hâzırla nite itdi sefer
- 2662 Dir irişdük cünûn cezâresine
Diňle hâlet niye_irdi anda yine
- 2663 Ben tefekkür göline talmış-idüm
Bir niçe gün o yirde olmuş-idüm
- 2664 Hızr irişdi hemân ‘aleyhi’s-selâm
Didi kim iy Muzaffer aňla kelâm
- 2665 Tur yukaru bu yirde bir gâra
İrelüm gâr-ı kehf tek dâra
- 2666 Bir cüvân anda hatm kıldı nefes
Cânı buluşdı Hakk’a kıldı kafes

⁸⁹⁰ hizmetinden: hizmetden B

- 2667 Varalum anı hâkkına koyalum
Hem namâzını bu zamân kılalum
- 2668 Bes benümle Hızır sürüp çâlâk
İrdük ol gâraya hemân dil-pâk
- 2669 Bir mağâraya irdük ol demler
Adı imiş Tamîl iy server
- B77b 2670 Gördük anda ki bir cüvân hufte
Şöyle kim rengi dürr-i nâ-süfte
- A86a 2671 Bir taşu başı altına⁸⁹¹ komış ol
Hakk'a ulaşmış ol demi maqbûl
- 2672 Bir pâre⁸⁹² hırka 'avreti üzre komış
Kendü uşbu cihândan el yumış
- 2673 İrdi sem'umuza hemân âvâz
Ağlamaklık şadâsıydı bil râz
- 2674 Lîk kimse görünmez idi hemîn
Didi iy Hızır uşbu ün bu demin
- 2675 Kimüñ üni ola beyân eyle
Uşbu demler baña 'ayân eyle
- 2676 Hızır dir hûrlar olup el-ân
Anlaruñdur buña ki aña 'ayân⁸⁹³
- 2677 Nâ-gehân oldu bir el⁸⁹⁴ anda 'ayân
Şunıvirdi bir ibrîk anda iy cân
- 2678 Nûrdan-ıdı ol berîki bilüñ
Yine bir ün irişdi âgeh oluñ
- 2679 Yuyuñ ol mürde'i bu demler iy cân
Hakkına koñuz anı uşbu zamân
- 2680 Dost-ı Hakk'ı yuyup idüñ defn
Üstine eyleñ uşbuları kefen
- 2681 Hızır yudı anı hemân sâ'at
Üstine eyledi du'â tâ'at⁸⁹⁵

⁸⁹¹ altına: altında B

⁸⁹² pâre: para A

⁸⁹³ 'ayân: yahyân B

⁸⁹⁴ el: ek B

- 2682 Üç libâs irdi ol mağâraya bes
İrdi bir ün bes anda hûb-nefes
- 2683 İy Hızır câme-i habîb giyüvir
Hem namâzın kılup işin koyuvir
- 2684 Bes namâzını kıldı Hızır-ı zamân
Yir yarıldı bes o demde hemân⁸⁹⁶
- 2685 İrdi ol demde diñle bir âvâz
İy zemîn dost-ı Hâk'la ur pervâz
- 2686 Bes Hızır defn kıldı ol merdi
Zîrâ ol-ıdı 'âlemüñ ferdi
- 2687 Yir yarıldı didi ki dost-ı Huzâ
Ol Hâk'a kavuşur⁸⁹⁷ bilüñ bunı ha
- A86b 2688 Defn idüp anı biz revân olduk
Hızır-ı hâzırla yâr-i cân olduk
- B78a 2689 Şordum andan ki bu cüvân ne idi
Kim bu resm-ile hâlet irdi idi
- 2690 Didi Hızır iy Muzaffer-i deryâ
Ol kişi sever idi dost-ı Huzâ
- 2691 Dost-ı Hâk sevdüğü içün anı
Dost kıldı özine⁸⁹⁸ ol cânı
- 2692 Her ki Hâk sevdüğini seve iy cân
Hâk anı kendüye ider mihmân
- 2693 Döndi andan Hızır baña didi kim
İy Muzaffer işit saña diyeyim
- 2694 Her kişi sevdüğün Hudâ'nuñ iy cân
Sevse irür kerâmete ne gümân
- 2695 Ol irişür bilüñ ki dîdâra
İrmeyen dosta olur âvâre
- 2696 Olma âvâre dosta ir bu zamân
Vir şalavât Muhammed'e bul emân

⁸⁹⁵ du'â tâ'at: du'â vü tâ'at B

⁸⁹⁶ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁸⁹⁷ kavuşur: karşı B

⁸⁹⁸ özine: üzerine B

- 2697 Yine dir ol Muẓaffer-i deverân
Hızr'dan şordum uşbu sözi hemân
- 2698 Kim Resûl-i Huzâ 'aleyhi's-selâm
Şöyle buyurdi añla anı temâm
- 2699 Her ki âzîne gün vefât ide
Hak anı şöyle pâk zât ide
- 2700 Ol kişiye 'azâb-ı gûr olmaz
Hakk'a yakın⁸⁹⁹ olur dûr olmaz
- 2701 Sen de işitdügi mi anı mih-terden⁹⁰⁰
Ol nebîler güzîni serverden
- 2702 Hak şalât u selâmı ire aña
Diñle işitdügüm diyem çü saña
- 2703 Hızr dir iy Muẓaffer imdi be-gûş
Hak Resûl'i ne didi söyleyem üş
- اثان لا يعذبان في قبرها من في مات في يوم الجمعة ومن مات في شهر رمضان⁹⁰¹
- A87a 2704 Hazret-i Muştafâ şalât u selâm
İrişe cânına anuñ mâ-dâm
- 2705 Didi iki gürûh kavme iy cân
Gûrde olmaya 'azâb hemân
- B78b 2706 Ol gurûh ki biri_öle cum'a günü
Gûr 'azâbından ola dûr teni
- 2707 Oruç ayında dahı ölenler
Gûr 'azâbını görmez iy server
- 2708 Şerefi var bugün vü ol ayuñ
Budur ümmîzi yoñsul [u] bayuñ
- 2709 Hakk'a vaşl⁹⁰² olalar 'azâb u 'ikâb
Olmaya gûr içinde dürlü hisâb
- 2710 Uşbu eyi günü Huzâ-yı Kerîm
Muştafâ ümmetine kıldı Raḥîm

⁸⁹⁹ yakın: yâqin B

⁹⁰⁰ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

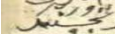
⁹⁰¹ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır. "İki kişiye kabirlerinde azap yoktur. Cuma günü ölen ve ramazan ayında ölerdir."

⁹⁰² vaşl: vâşıl B

- 2711 Ğayr ümmetde yok bu ay bu⁹⁰³ gün
Saña erzânî kıldı ol Bî-çün
- 2712 Sen dahı vir Muḥammed'e şalavât
İrişe tâ ki vaqtüne derecât
- 2713 Söze gelüp Muḫaffer-i deryâ
Bir haber söyledi olup gûyâ
- 2714 Mescide vardum eyleyem tâ'at
Tâ'at ehli bulur yakın devlet
- 2715 Hızr-ı hâzır irişdi anda revân
Hoş selâm eyleyüp oturdı hemân
- 2716 Ayak üstine kalkuben aĝrâz
Eyledüm diñle nite_olısar râz
- 2717 Didüm iy Hızr⁹⁰⁴ size rahmet-i Hâk
Söylerem size eksüğü artuĝ
- 2718 Üç su'âl eylerem bu demde saña
Didi eyle cevâbuñ ire saña
- 2719 Didi dîv ulu kiçi olur mı
Bu serencâm kütübde gelür mi
- 2720 Dahı Cibrîl kim 'aleyhi's-selâm
İrdi Fir'avn'a hüccet aldı temâm
- A87b 2721 Balçıĝ-ıla dehânın eyledi pür
Teni vü mâlı eyleyümedi hür
- 2722 Teni vü mâlıyla_irmedi be-şalâh
Gitdi dünyâdan anda bî-iflâh
- 2723 Dili şatun alup mıdur Allâh
Söylegil bilelüm iy nîķû-hâvh
- 2724 Hızr dir iy Muḫaffer-i deryâ
Üç su'âlün cevâbı ire saña
- B79a 2725 Dîv kendüyi ĝâh küçük ider
Ĝâh ĝâh ölüben hevâya gider

⁹⁰³ bu: u B

⁹⁰⁴ Hızr: -B

- 2726 Gâh büzrüg olur çû kûh-ı bülend
Zîrâ dîv oldu kâfir ü
- 2727 Dünyâ kâfirlere durur maşşûş
Saña ‘arz eyleyem ‘umûm u huşûş
- 2728 Kâfir-i dîve oldu dünyâ dâr
Mü’mine oldu behişt dâr-ı karâr
- ⁹⁰⁵ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ اشتهى
- 2729 Dîv dünyâda eglenür dâyim
Ehl-i İslâm olur cinânda muķîm
- 2730 İştihâsı füzûn Müselmânuñ
Bulısardur şafâsını cânuñ
- 2731 Ne ki gönli dilerse virür Hâķ
Cennet içre aķar niķe ırmak
- 2732 Her ne sûya dilerse mü’mîn⁹⁰⁶ su
Aķar uçmak içinde bil dersü
- 2733 Dünyâda daķı kâfire ırmak
Bil naşîb eylemiş durur ol⁹⁰⁷ Hâķ
- 2734 Bilmedüñ mi⁹⁰⁸ ki rûd-ı nîl iy cân
Bîş Fir‘avn'a aķmış idi revân
- 2735 Nitekim cennet içre dört ırmak
Cennet içre aķar olup ilhâķ
- 2736 Hâķ buyurmuş durur semâ‘ eyle
Ķadr-ı sem‘ ile irtifâ‘ eyle
- ⁹⁰⁹ تَجْرِي مِنَ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

- A88a 2737 Döndi Hızır eydür iy Mużaffer bil
Sözümü diñler ol ki_ola ‘âķil
- 2738 Teni almadı ķalb aldı şatun
Ķûb-fehm eyle bu işi eknûn

⁹⁰⁵ Burada hangi âyetin belirtildiği belli değildir. Zuhrûf/71 ile Fussilet/32 numaralı âyetlerden ifadeler yer almaktadır. Zuhrûf/71: فِيهَا مَا تَشْتَهِي الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ (Canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı her şey oradadır.) / Fussilet/32: وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ (Orada canlarınızın çektiği her şey var, istediğiniz her şey orada sizin için var.)

⁹⁰⁶ mü’mîn: مؤ A

⁹⁰⁷ ol: bil B

⁹⁰⁸ bilmedüñ mi: bildüñ mi B

⁹⁰⁹ Muhammed/12, Fetih/17, Hacc/14, Burûc/11, Nisâ/122, Bakara/25, Beyyine/8. "...içinden ırmaklar akan...."

- 2739 Añlağıl bunu kim ten-ile bu⁹¹⁰ mâl
Fazl kenzindedür behâsını al
- 2740 Dile kenz-i keremden irdi behâ
Hûb-fehm it Muẓaffer-i deryâ
- 2741 Bil kim oldı behâ-yı dil dîdâr
Bil 'iṭâ idür añlağıl güftâr
- B79b 2742 Dil behâyî degüldür iy dâna
Dilde olur tecellî key⁹¹¹ aña
- 2743 İy Muẓaffer kaçan ki Cebrâ'îl
İrdi Fir'avn'ı tâ kim ide zelîl
- 2744 Ki şalâbetle irdi peyk-i Huzâ
Nîl ırmağı içre irdi aña
- 2745 Bir avuç balçıg-ıla ağzını pür
Bes fütûr irdi ol la'în-i gûr
- 2746 Söylemege mecâl kalmadı
Hışm-ı Hâk'dan emân bulmadı
- 2747 Didi Mûsâ iy Cebrâ'îl-i emîn
Nişe pür kılduñ⁹¹² ağzını bu hîn
- 2748 Komaduñ kim⁹¹³ geleydi î mânâ
Bende-i hâş olaydı sultâna
- 2749 Didi Cebrâ'îl iy Kelîmu'llâh
Hâk anı dilemedi ol âgâh
- 2750 Anuñ î mânûñ eylemedi kabûl
Didi Mûsâ nişe_olmadı maqbûl
- 2751 Dir Emîn mülhid idi ol mel'ûn
Mülhidüñ hâleti olur maqbûn
- 2752 Mülhid olan müşebbihîlerdür
Gıll u gışşıyla içleridür pür
- 2753 Pâk olmaz melâhîde cânı
Pâk olmasa n'ider î mânı

⁹¹⁰ bu: -B

⁹¹¹ key: ki B

⁹¹² kılduñ: kılduk B

⁹¹³ komaduñ kim: قمل كلم B

- A88b 2754 Zîrâ mülhid kişi olur münkir
Esfel-i dûzağ olur anlara yir
- 2755 Uşbu sözi demiş durur Fir'avn
Halkına dir ki size itdüm 'avn
- 914 أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى
- 2756 Ben sizün ulu rabbiñüzüm dir
Heybetümden yoğaldı nîl-i kebîr
- 2757 Hem müşebbihî idi ol nâ-dân
Ya'nî şûret-perest-idi bed-şan
- 2758 Didüm iy Hızır kâfir-i bî-dîn
Büt-perest durur anlar aña yakîn
- 2759 Gelür îmâna anlar iy server
Oldı Fir'avn hâleti ahkâr
- B80a 2760 Didi kim büt-perestdür ammâ
Söyleyem hâletin bu demde saña
- 2761 Kovsa küfrini gelse İslâm'a
Dil-i pâk olup irişür kâma
- 2762 Büt-perestün sözi budur dâyim
Ya'nî yardım kılar bütü⁹¹⁵ tâ kim
- 2763 Büt-pereste şefâ'at eyler dir
Bütlerümüz 'inâyet eyler dir
- 916 هُوَ لَا شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ
- 2764 Şûret-i Hakk'ı bil müşebbihî iy cân⁹¹⁷
Eyleyüp dimez uşbudur Rahmân
- 2765 Büt-perest-ile kâfir sâde
Bil ber-â-ber tarîk-i tersâde
- 2766 Kâfirün hâli ola dîger-gün
Vir şalavât Muhammed'e eknûn

⁹¹⁴ Nâziât/24. " 'Ben, sizin en yüce Rabbinizim!' dedi."

⁹¹⁵ bütü: bûti B

⁹¹⁶ Yûnus/18. "Allah'ı bırakıp, kendilerine ne zarar, ne de fayda verebilecek şeylere tapıyorlar ve 'İşte bunlar Allah katında bizim şefaatçılarımızdır.' diyorlar.

⁹¹⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- 2767 Hızr dir iy Muẓaffer-i cânân
Hak Resûl'i didi bu sözi inan
- A89a 2768 يخشر الميت حتي يسمع صوت سعير يقول الله تعالى ملائكتي غريب فارقه الاهلون وزوجة
وهذا اول ليلة يلاقي وهو صيفي وحق وعلي المصيف ان يكرم صيفه⁹¹⁸
يا رب هيئ لنا من امرنا رشداً
واجعل معونتك الحسنى لنا مدداً⁹¹⁹
- 2769 ولا تكلنا إلى تدبير أنفسنا
فالنفس تعجز عن إصلاح ما فسد⁹²⁰
- B80b 2770 Hızr dir iy Muẓaffer-i bâ-fer
Diñlegil kim ne direm imdi haber
- 2771 Yidi buğday Âdem ü Havvâ
Gitdi tâc-ıla hülle bes⁹²¹ be-hevâ
- 2772 Oldı 'üryân olar kalup hayrân
N'eylediler saña diyem bu zamân
- 2773 Gümüş ağaçına Şafî irdi
Setr-çün def'î yaprağın dirdi
- 2774 Berk-i sîm oldı setr-pûş-i Şafî
Ya'nî töldi şehâvet ile keffi
- 2775 Sürdi Havvâ dahı dıraht-ı zere
Tâ ki ol berk-i zerden ala süre
- 2776 Berk-i zerden idüp setr-pûş-i
Anda Havvâ'ya irdi dil-hoşı
- A89b⁹²² 2777 Aldılar sîm ü zer dırahtdan
Düşdiler ol cinân tahtından
- 2778 Sîm ü zer ağacına anda du'â
Eyledi anda Âdem ü Havvâ

⁹¹⁸ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır. "Ölü diriltilecek, öyle ki cehennemini sesini duyacak. Allah meleklerine: Bu garibi ailesi ve eşi terk etti. Ve sevdikleri bıraktı. Bu onun ilk gecesi. O benim misafirim. Misafir edenin misafire ikram etmesi gereklidir."

⁹¹⁹ Ey Rabbim, benim işlerimi doğru kıl! En güzel yardımlarınla bize yardım et!

⁹²⁰ Bizi nefislerimize bırakma! Çünkü nefis bozuk olanı ıslahtan acizdir.

⁹²¹ bes: -B

⁹²² Bu nüshada 89a numaralı varaktan sonra 90b numaralı varak gelmektedir. 89b ve 90a numaralı varakların sonraları nüshadan çıkarıldığı görülmüştür. Bu varaklarda yer alan metin, B nüshasında yer alan şekliyle metne dâhil edilmiştir. Varak numaraları beyit sayıları dikkate alınarak tarafımızdan verilmiştir.

- 2779 Bes anuñ-çün Hudâ ‘azze vü cell
Hoş ‘azîz itdi dünyâda tutar el
- 2780 Gümüşî olara helâl itdi
Altunı hem nisâya mâl itdi
- 2781 Tâ kıyâmet ‘azîzdür bu iki
Anda bahş oldu uşbu resme deki
- 2782 Hâkim-i şer‘ oldu sîm ile zer
Bunlaruñla bezendi her cevher
- 2783 Bunlar oldu muķavvim-i eşyâ
Kıymete_irdi bularla her âlâ
- 2784 Diñlegil iy Muẓaffer-i yâr⁹²³
Hâl-i gendümden iderem izhâr
- 2785 Evvel aldı ele anı Havvâ
Virdüğinde racîm aña igvâ
- 2786 Alduğı buğday idi üç dâne
Birisin gizleyüp ulu ana
- 2787 Diñle her biri vezni kaç mişkâl
Hızr-ı hâzır deminden aña hayâl
- 2788 Biñ yidi yüzdi vezn-i mişkâli
Her birinüñ bil imdi ol hâli
- B81a 2789 Birisin gizledi anuñ Havvâ
İkisin Âdem'e irürdi nevâ
- 2790 Dânenüñ birini yedi Âdem
Virdi birini yine aña o dem
- 2791 Bes anuñ-çün erenler işler kâr
Cân-ıla yoldaşını besler iy yâr
- 2792 Sünnet oldu bu aş Âdem'den
‘Avratuñ var naşib[i] ol demden
- 2793 Evvel yir dâneyi dağı Âdem
İki pâre_eyledi anı dağı hem
- A90a 2794 Tırnağı birle iki şakķ itdi
Gerçi kim her nisâyı Hâķ itdi

⁹²³ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 2795 Kârı yaruğı buğdayuñ iy cân
Ol sebebden olupdur añla ‘ayân
- 2796 Tâ kıyâmet irince uşbu zenân
Yir elinden erüñ dem-â-dem nân
- 2797 Hoşca tut hoşca tut muşâhibüñi
Bildüñ üşde ne imiş işüñ öñi
- 2798 Sîm ü zer hâlini beyân itdüm
Hızr kavlinden üş ‘ayân itdüm
- 2799 Hızr-ı hâzır demine sen de iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 2800 Hızr dir iy Muzaffer añla yakîn
Saña bir söz diyeyin indi bu hîn
- 2801 Muştafâ'dan şoruben añla haber
Didüm âzâde miydi ol Hâcer
- 2802 Yoḡsa kırnaḡ mı idi ol hâtûn
Yâ Resûl baña ‘arz eyle künûn
- 2803 Didi ol hürre idi iy server
Anı bir pâd-şâh tütüpdı meger
- 2804 Bes idinmişdi ol şâh anı kenîz
Ceddi Şâlih peygamber idi ‘azîz
- 2805 Nitekim Yûsuf'a olupdı hâl
Ancılayındı Hâcer añla hayâl
- 2806 Kulluḡa düşmiş idi ol hâtûn
Cevr ü zecri çekerken her gün
- 2807 Sâre anamuzı dahı ol şâh
Alıcak tütmedi elleri ân-gâh
- B81b 2808 Sâreye Hâcer'i bağışladı
Ya‘nî kim anda luḡ işledi
- 2809 Sâre İbrâhîm'e revân itdi
Nûrı ol cânda mihmân itdi
- 2810 Toḡdı Hâcer'den anda İsmâ‘îl
Nûr-ı Aḡmed'le buldı vech-i cemîl

A90b

- 2811 Nûr-ı Aḥmed'den ire çeşmüñe fer
Vir şalavât Muḥammed'e iy server
- 2812 Söze geldi yine Hızır ol dem
Didi bil iy Muẓaffer-i ‘âlem
- 2813 Çün kim irdi nübüvvet Aḥmed'e_iy cân
Diñle kimlerdi getüren î mân
- 2814 Bil Ḥadîce anamuz idi ezel
Gelen î mânâ anda şunup el
- 2815 Şol şartıyla kim alaydı Resûl
Kendüzine helâl idindi ol
- 2816 Virdi Sâre de Hâcer'i ol dem
Ola İbrâhîm oğlu andan hem
- 2817 Sâre'ye daḥı virdi nesl-i celîl
Üredi enbiyâ zi-nesl-i ḥalîl
- 2818 Hem Ḥadîce_oldı Muştafâ'ya naşîb
Anı cân gibi tutar-ıdı Ḥabîb
- 2819 Cümle sâdâta oldı bû ana
İrdi ‘âlemde ad-ıla şana
- 2820 Sâre'den niçe enbiyâ vü resûl
Toldı bu ‘âlem içre bilmiş ol
- 2821 ‘Alevîler Ḥadîce neslinden
Üremiş durur imdi bil anı sen
- 2822 ‘Âlem içinde ol iki ḥatûn
Nesl-ile añulurlar imdi künûn
- 2823 Nesline⁹²⁴ vardı añlaruñ berekât
Kim nebî kim velî bulup derecât
- 2824 Didüm iy Hızır kim durur kurbân
Bizlere anı daḥı eyle beyân
- 2825 Ya‘nî İshâk mı İsmâ‘îl mi
Kankısı zebḥa geldi sen anı di
- 2826 Ba‘zı dir⁹²⁵ zebḥa yâr olan İshâk
Kimi İsmâ‘îl'i didi yüzi aḳ

⁹²⁴ nesline: neslle B

⁹²⁵ dir: dirler B

- B82a 2827 Ol Resûl-i Huzâ 'aleyhi's-selâm
Böyle buyurdi diñlegil iy hümâm
- A91a 2828 İki kurbâna gelmiş⁹²⁶ oğlıyam⁹²⁷ üş
Bu söze tutuñuz siz imdi gûş
- 2829 Uşbu tahkîkdür Resûl-i Huzâ
Nesl-i İsmâ'îl-idi geldi şafâ
- 2830 Ma'lûm oldı degül-imiş İshâk
Ya'nî İsmâ'îl idi ol yüzi aq
- 2831 Yine şordı Muzafer ol dem hem
Sâre'nüñ atasını söyle bu dem
- 2832 Sâre'nüñ atası vezîr müşîr
Oldı nemrûd katında şöylece dir⁹²⁸
- 2833 Şoñra şâha yönüldüğünde Halîl
Ya'nî kim gitmege tutupdı sebîl
- 2834 Pâd-şâh idi katı şâhid-bâz
Tutdılar Sâre'i bes añlañ râz
- 2835 Pâd-şâhuñ katına iletdiler
Koyup İbrâhîm anda gitdiler
- 2836 Götürüp cümle-i hicâb⁹²⁹ Huzâ
Gördi İbrâhîm anda her ne ki_ola
- 2837 Pâd-şâhuñ katında her ne k'oldı
Turduğı yirde gördi vü bildi⁹³⁰
- 2838 Nişe 'Âyişe içün uşbu hayâl
Olmayaydı söylegil me'âl
- 2839 Tâ Resûl aña itmeyedi gâzab
Ol kaçımaklığa olmaydı sebeb
- 2840 Didi Hızır ol sebebden iy server
Töhmet-i Sâre bir cihetden irer

⁹²⁶ gelmiş: gülmüş B

⁹²⁷ oğlıyam: ağlayam B

⁹²⁸ dir: bil B

⁹²⁹ cümle-i hicâb: cümleyi hicâb B

⁹³⁰ bildi: buldı B

- 2841 Zîrâ bir kâfir-ile buluşdı
Kuruyup al şanasın düşdi
- 2842 Anda kim ‘Âyişe kalupdı iy cân
Töhmet yogdı anuñ ne gümân⁹³¹
- 2843 Hakkına geldi âyet ol demler
Heb bilindi hikâyet ol demler
- 2844 Töhmet idenler oldılar rüsvâ
Pâklığına şehâdet itdi Huzâ
- A91b 2845 Döndi yine Muzafter-i bâ-fer
Hızra dir vir baña bu demde haber
- B82b 2846 Anda şâkirdüñ oldı mı Mûsâ
Haş şalât u selâmı ire aña
- 2847 Nişe olmışdı senüñ-ile refik
Söyle ol hâli bilelüm tahkîk
- 2848 Didi Hızr iy Muzafter-i dil-pâk
Kulak açup sözümü kıl idrâk
- 2849 Anuñ-içün olupdur ol hâlet
Pîr-ile her kişi bulur hâcet
- 2850 Pîri olmayan er degüldür bil
Pîr kavliyle sürgil iy ‘âkil
- 2851 Pîri dünyâda pîşvâ itgil
Toğru uhırâ yedüñ revân gitgil
- 2852 Yine didi ki Hızr'a iy dâna
Yûnus'uñ hâletinden ol gûyâ
- 2853 Neyiçün şuya atdılar anı
Ol ‘azâbı niçün göre cânı
- 2854 Bunda hikmet neyidi eyle beyân
Hızr-ı hâzır söze gelür o zamân
- 2855 Didi Hızr iy Muzafter aña işi
Nişe şuya atıldı ol kişi
- 2856 Gâlib idi âteş-i muhabbet iy cân⁹³²
Yûnus'uñ kalbi içre aña ‘ayân

⁹³¹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁹³² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 2857 Her ki nişe oda saçarlar şu
Tâ söyündüre ol odı dersü
- 2858 Bes anuñ-çün atıldı bahre iy cân
Def̣̌ ola anda qalmaya ‘atşân
- 2859 Yine şordum Hızır'dan ol demler
Uşbu sözden baña di söyle haber
- 933 مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ
- 2860 Ne qavimdür oları yâd eyle
Bildürüp cân u göñli şâd eyle
- A92a 2861 Dir Hızır iy Muzafter aç gûşuñ
Başıña dir bu demde sün hûşuñ
- 2862 Hakk-ı nân u nemekden aña haber
Saña bir bir diyeyin iy kaşmer
- 2863 Budur itmek şu haddedür iy cân
Düşmeni dost eyler aña ‘ayân
- B83a 2864 Kızdurup hamra şalsalar anı
Ser ki eyler o hamr bed-şânı
- 2865 Bes harâmı helâl idince iy cân
Düşmeni dost iderse n'ola ‘ayân
- 2866 Hiç aňlamaz cihânda bundan e‘az
Cümle-i ni‘mete budur merkez
- 2867 Her nisâyı dilenmek olur ‘ayb
Âşikâr ider uşbu degül gayb
- 2868 Didüm iy Hızır bir haber dahı vir
Nemegi söyledün şeker dahı vir
- 2869 Bir kişi kim tura şalâta iy cân
Her unıtmışını⁹³⁴ añar⁹³⁵ o zamân
- 2870 Bu nedendür baña ‘ayân eyle
Bilelüm bu zamân beyân eyle

⁹³³ Enâm/52. "Onların hesabından sana bir şey yok, senin hesabından da onlara bir şey yok ki onları kovasın."

⁹³⁴ unıtmışını: utanmışını B

⁹³⁵ añar: oñar B

2871 Didi Hızır aňlağıl bu dem haberi
Şaçayım farķuňa dürr ü güheri

2872 Hâ'ce-yi 'âlem Ahmed-i muhtar
Hak şalât u selâm olup aňa yâr

2873 Şöyle buyurdı ol Resûl-i Huzâ
Nûr durur namâz kıl ihyâ

936 الصلاة نور الله

2874 Nûr-ıla görünür nihân kamu
Nûr-ıla rûşen olunur her sû

2875 Anuñ-içün ne yitmişüñ kim var
Aňa gelürsin anda görünür iy yâr⁹³⁷

2876 Seyyid-i 'âlem ol 'aleyhi's-selâm
Şöyle buyurdı diñlegil iy hümâm

A92b

938 من أخلص الله تعالي أربعين صباحاً، ظهرت ينبيع الحكمة من قلبه على لسانه

2877 Şordı yine Muzafter-i deryâ
Hızır'dan diyeyim olup gûyâ

2878 Şordı Hızır'a ki uşbu mürdelere
Hoş koķular niçün olur

2879 Hızır dir iy Muzafter-i deryâ
Bir kezin saňa dimişem aňla

B83b

2880 Ol gül-âbuñ hayâl bâbında
Söylemişem Ledün Kitâbı'nda

2881 Bunda bir ma'nî dahı idem yâd
İşiden cânlar ola dil-şâd

2882 Görine her kaçan ki bunda kona
Üstine hem du'â şenâ oķına

2883 İbn-i 'ırs⁹³⁹ anda⁹⁴⁰ irüşür fi'l-hâl
Bil ki râsû dir aňa ba'zı ricâl

⁹³⁶ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır. "Namaz Allah'ın nurudur."

⁹³⁷ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

⁹³⁸ Hadis. "Kim kırk gün ihlâsla Allah'a kulluk ederse, kalbinden diline hikmet pınarları akar."

⁹³⁹ İbn-i 'ırs: İbn-i 'ırûs B

⁹⁴⁰ Bu kelime A'da yanlışlıkla bir defa daha yazılmıştır.

- 2884 Evvelâ⁹⁴¹ burnuyla çeşmini
Koparup gösterür o hışmını
- 2885 Hoş-bûyla olunca meyyit iy cân
İbn-i ‘ırs⁹⁴² irmez anda aña ‘ayân
- 2886 Hoş kokuğan kaçır bilün râsû
Meyyite anuñ-çün olur hoş-bû
- 2887 Didüm iy Hızır söyle bir ma‘nî
Neyiçün oldu söylegil ya‘nî
لَا عَذْبَةَ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَا ذُبْحَةَ⁹⁴³
- 2888 Nitedür uşbu ma‘niden di haber
Didi Hızır aña iy Muzaffer-i fer
- 2889 Görmemişdür dem-i Süleymân'ı
Hağ selâmıyla şâd ola cânı
- 2890 Hüdühde şordum anda hâlet ne
Şeh Süleymân'dan ‘uğûbet ne
- 2891 Nitesi itdi saña cevır ü ‘azâb
Bildür anı ki nite oldu hışâb
- A93a 2892 Ağladı hüdüh ol dem içre hemîn
Baş aşğa bırakup itdi enîn
- 2893 Didi yâ Hızır bundan az ki ‘azâb
Ola mı diñle nite oldu hışâb
- 2894 Diline düşe bir kişi halkuñ
Acırağı budur kamu telhûñ
- 2895 Niçe kuşlar cihânda var perrân
Biri olmadı benüm tek inan
- 2896 Benüm üstüme oldu uşbu hitâb
Ğayr⁹⁴⁴ kuşa irmedi bu resme ‘itâb
- 2897 Enbiyâdan işitmişem ammâ
Kim olardur kaması yâr-i Huzâ

⁹⁴¹ evvelâ: ola B

⁹⁴² ibn-i ‘ırs: ibn-ı ‘ırûs B

⁹⁴³ Neml/21. "Bana (mazeretini gösteren) apaçık bir delil getirmediğçe kesinlikle onu ağır bir şekilde cezalandıracağım, ya da kafasını keseceğim."

⁹⁴⁴ ğayr: ğayrı B

- B84a
- 2898 Kişi yârinden olsa bilün cüdâ
Ol cüzâlık durur işid cezâ
- 2899 Hiç bundan eşed ‘azâb olmaz
Dostdan ayrılan şafâ bulmaz
- 2900 Şöyle dimiş durur ulular bil
Bu firâk ehliyiçün iy ‘âkil
- سنة الهجر سنة وسنة الوصل سنة⁹⁴⁵
- 2901 Bir demi hicretün durur biñ sâl
Biñ yılı vuşlatuñ dem eyle hayâl
- 2902 Dağı işitmişem ki bir nâ-cins
Ya‘nî bir ‘ârif-ile câhil ins
- 2903 Bir yire gelüp olsalar hem-dem
Nite ol ‘ârife ire hoş-dem
- 2904 ‘Ârif ü câhil olmaz bil yâr
Zîrâ cins degüldür iy hüş-yâr
- 2905 Ya ‘itâb itse saña bir nâşî
Düşmene karşı çatuben kaşı
- 2906 Oldı düşvâr şemâtet-i a‘dâ
Düşmene karşı olsa key aña
- 2907 Hiç bundan büyük iş olmaz iy cân
Ki_ola saña şemâtet-i ‘udvân
- A93b
- 2908 Didi Mûsâ'ya nitekim⁹⁴⁶ Hârûn
İy karındaş itme bağrumı hûn
- فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ⁹⁴⁷
- 2909 Dir Huzâ anda bil ki Mûsâ'ya
Düşmene yardım itme ir râyâ
- 2910 Düşmeni bu zamân sevindürme
Dostlar cânın göyündürme

⁹⁴⁵ Ayrılık anı bir sene gibidir. Kavuşma senesi bir an gibidir.

⁹⁴⁶ nitekim: nite B

⁹⁴⁷ A'râf/150. "Sen de bana böyle davranarak düşmanları sevindirme. Beni o zalimler topluluğu ile bir tutma."

⁹⁴⁸ Bu ifade A ve B'de وَلَا şeklindedir.

- 2911 Düşmen-kâm olma dost gözet⁹⁴⁹
Tâ murâduñ virem bulup hâlet
وَأَعْرِفْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ⁹⁵⁰
- 2912 Âl-i fir'avnı ğarkâ virdi Huzâ
Siz nazar kılasız o demde aña
- 2913 Ümmet-i Aḥmed ola rahmete yâr
Vir şalavât Muḥammed'e tekrâr
- B84b 2914 Dir Muẓaffer ki Hıẓr'a sordum iy cân
Niçün olduñ cihânda câvîdân
- 2915 Hıẓr dir iy Muẓaffer-i 'âlem
Söyleyem saña⁹⁵¹ bir sebep bu dem
- 2916 Melekü'l-mevt irişdi kim ala cân
Didi cânuñ alurmen iy cânân
- 2917 Ağladum didüm iy melek bu hisâb
Dört cândur ki doyamaz her şâb
- 2918 Ben niçe doyam uşbu dörde yakîn
Beni nite añalar ehl-i zemîn
- 2919 Ben zemîn içre yatam Âdem-vâr
Ola 'âlemde sen ne dirsın iy yâr
- 2920 Hâk Te'âlâ buyurdı ol demler
Anda 'Azrâ'il'e ki iy server
- 2921 Ol benüm yâdımı taleb eyler
Ölmemeklige bir sebep eyler
- 2922 Uşbu demlerde sen de қо anı
Göre 'âlemde devr-i ezmânı
- A94a 2923 Bes yine döndi Hıẓr-ı ḥaḍrâ-pûş
Didi kim iy Muẓaffer imdi be-gûş
- 2924 Devr-i Mûsâ'ya irmiş-idüm iy cân
Diñle nite_oldı ol zamân devrân

⁹⁴⁹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁹⁵⁰ Bakara/50. "Hani, sizin için denizi yarmış, sizi kurtarmış, **gözlerinizin önünde Firavun ailesini suda boğmuştuk.**"

⁹⁵¹ saña: -B

- 2925 Bir gün ol Muştafâ şıfâtından
Söze gelindi pâk zâtından
- 2926 Hâk şalât u selâmı ire aña
Añdı hâlât-ı Aħmed'i Mûsâ
- 2927 Didi ire Huzâ'dan aña kitâb
Adı furkân ola rûşen-i tâb
- 2928 Sûre-i evveli anuñ iy cân
Fâtiha sûresidür aña 'ayân
- 2929 Her ki okursa fâtiha sûre
Gide îmân-ıla vara gûra
- 2930 Sekerât-ı 'azâb-ı gûr⁹⁵² dahı
Ol kişie irişmeye iy ahî
- 2931 Her terâzû şırât-ı dûzaħdan
Görmeye ola zâtı sağ [u] esen⁹⁵³
- 2932 Feza'-ı ekber irmeye aña hîç
Hem kıyâmet şedîdi kılmaya pîç
- B85a 2933 Cümle müşkilleri ola âsân
Fâtiha sûresin okuyan iy cân
- 2934 İki nesneye olmışam müştâk
Dir Muzaffer di anları yüzi aq
- 2935 Dir birisi cemâl-i Aħmed'dür
Muştafâ'dur adı Muhammed'dür
- 2936 Sûre-i fâtiha durur birisi
İrişe cânuma şevâb besî
- 2937 Aqladum tâ bulara irem iy cân
Hâk Te'âlâ 'inâyet itdi hemân
- 2938 Didi iy Hızır çün bunı diledüñ
Anlara_irmek şevâbını bildüñ
- 2939 İştîyâk eyledüñ oları hemîn
Göresin 'ömr virdüm anı yakîn

⁹⁵² 'azâb-ı gûr: 'azâbı gûr B

⁹⁵³ esen: âsân B

- A94b
- 2940 Andan ol sûre'i hem⁹⁵⁴ öğrenesin
Devrini ol Muḥammed'ün göresin
- 2941 İşidüp şâd oldum ol hâli
'Ömr virdi Huzâ bil ahvâli
- 2942 İrmişem devr-i Aḥmed'e bu zamân
Hak şalât u selâmı ire hemân
- 2943 Taleb itdüm ki bulam ol cânı
Yâr ola ol Resûl-i rabbânî
- 2944 Sürdüm irdüm Medîne'ye der-hâl
Bir eve irdüm anlağıl ahvâl
- 2945 Ol ev issi idi Hadendid adı
Şıfat idinmiş-idi hûy-ı bedi
- 2946 Hak Resûl'ine mubğiz-idi la'în
Hûy hûşıydı anuñ çirkîn
- 2947 İy Muẓaffer 'azîzmen diñle
Ulular ne didi anı aña
- 2948 Ol Hadend'le Resûlu'llâh
Bir gicede toğupdı ol âgâh
- 2949 Dir idi ol dahı peyemberven
Uşbu devrân içinde serverven
- 2950 Hak Resûl'i fazîleti bisyâr
Ol Hadendî işiydi cümle feşâr
- 2951 İkisi bir gicede toğduğı-çün
Mertebede çekişürdi ol her gün⁹⁵⁵
- B85b
- 2952 'Ukalânuñ katında hod ma'lûm
Şöyle nakl itdiler işit mefhûm
- 2953 Dünyâdan nakl kılduğında Resûl
Hak şalât u⁹⁵⁶ selâmı irişe bol
- 2954 Hem Hadendî dahı saķat oldı
Bes saķatlıkıla ol gice öldi

⁹⁵⁴ hem: -B

⁹⁵⁵ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁹⁵⁶ şalât: şalâtı A

A95a

- 2955 Muştafâ üç gün üç gice yatdı
Anberîn bûy-ı müşg dem tutdı
- 2956 Levni dahı hem olmadı tağyîr
Şan cemâl [ü] kemâli bedr-i münîr
- 2957 Yeşribûñ şol be-ğâyet ıssı demi
Hiç tağyîre gelmedi bedeni
- 2958 Bu delîldür nübüvvete izhâr
Ter ü tâze_ola şûret-i dîdâr
- 2959 Şavt-ı tekbîr irişdi göklerden
Turdılar bes namâza hâzır ölen
- 2960 Derecâtın ne resm-ile i' lâ
Eylemişdür nübüvvetin peydâ
- 2961 Dirliginde dahı vefâtında
Hûb-bûlar dururdı zâtında
- 2962 Ol Hadendîd olıcagın bî-cân
Yiyidi bir dem içre çün gohdan
- 2963 Şöyle ıssıyidi hevâ-yı hicâz
Tâze et def'î bil râz
- 2964 Ya'nî büryân olurdu görmeden
Var kıyâs eyle ol dem bile sen
- 2965 Tâb-ıla hâlk-ı 'âlimân anı
Ol hayât [u] memât sultânı
- 2966 Hem hayâtında hem memâtında
Gitdi hûb enbiyâ şıfâtında
- 2967 Üç gün yatduğı Resûl-i kerîm⁹⁵⁷
Neyiçün neymiş ol saña diyeyim
- 2968 Tâ ki mühr-i nübüvveti aşhâb
Öpüben olalar ulü'l-elbâb
- 2969 Tâ ki dûzah olara ola harâm
Vir şalavât Muhammed'e bul kâm
- 2970 Didi Hızır iy Muzaffer-i hoş-fer
Bir dahı dimiş idi uşbu haber

⁹⁵⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- B86a 2971 Bu hikâyet saña dinilmişdür
Bir dahı_ışit ne resme dinmişdür
- 2972 Bir daķıķa_üzre söyleyem ammâ
Gûş dut hoş söz iderem inşâ
- 2973 Dilediler ki bürd-i mih-teri tâ
Giydüreler süre sûy-ı uhrâ
- A95b 2974 Bes ‘Ömer oldı ol zamân nâzır
Bes göremedi mührünü zâhir
- 2975 İztırâra irişdi cânı revân
Az ķaldı ki çıķa tenden cân⁹⁵⁸
- 2976 Dir Ebû Bekr'e anda yâ Şiddîķ
Ķanı mühr-i nübüvvet-i tahķîķ
- 2977 Key âceb kâr-bâr oldı bu dem
Cânuma iztırâr oldı bu dem
- 2978 Söze geldi revân o dem Şiddîķ
Tarlıguma bu dem iken iy raķîķ
- 2979 Şabr kıl var bu işde bil hikmet
Âşikâre⁹⁵⁹ olına her hâlet
- 2980 Uşbu sözde iken bular nâ-gâh
Açdı bürdini ol Ķabîbu’llâh
- 2981 Ķareket eyledi cism-i pâki revân⁹⁶⁰
Nazâr-ı Fârûķ irdi anda hemân
- 2982 Gördi mühr-i nübüvveti ol dem
Bir hoş âvâz irişdi ol dem hem
- 2983 İy ‘Ömer bil nübüvvetüñ mührin
Biz alup gitmiş idük añla yaķîn
- 2984 Tâ ki yirden peyember olmaya var
Ķatm-i mürsel MuĶammed-i muĶtâr
- 2985 Âsumâna dahı_irişür mührü
Şol kapu k'oldı vahy-içün toĶrı

⁹⁵⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

⁹⁵⁹ âşķâre: âşķâr B

⁹⁶⁰ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 2986 Vahy indirmeye dahı Cibrîl
Hatm urduķ o bâba biz ta‘cîl
- 2987 Ol Resûl'üñ revânına şalavât⁹⁶¹
Viriñüz tâ irişe câna hayât
- 2988 İy Muẓaffer saña haber diyeyim
Kulağüñ aç işit neler diyeyim
- 2989 Hâķ Resûl'i kaçan ki defn oldu
‘Âlemüñ hâli iltihâ buldı
- B86b 2990 Varmış-idüm o gice ben hû^vba
İrmişem enver-i cihân-tâba
- A96a 2991 Vâķi‘amda Muḥammed-i muḥtâr
Hâķ şalât u⁹⁶² selâmı_ire her bâr
- 2992 Didüm aña ki yâ Resûlla’llâh
Eyle mühr-i nübüvvetüñden âgâh
- 2993 Kim alup gitmiş-idi söyle haber
Bilelüm iy peyember-i mih-ter
- 2994 Dir Resûl-i Huzâ ‘aleyhi’s-selâm
Cebrâ‘îl aldı gitdi anı hemân
- 2995 Neyidi gitmege sebeb didüm
Dir iki ḥikmet üzre diñle cânum⁹⁶³
- 2996 Biri oldur ki bildüñ ol râzı
Biri ol kim münâfiķ-ı tâzî
- 2997 Cem‘ olup geldi bûse eyleyeler
Ya‘nî kim dûzaķ içre girmeyeler
- 2998 Mühr-i nübüvvetüm öpüp anlar
Ya‘nî kırtaralar dil ü cânlar
- 2999 Andan ötürü alup gidüp anı
Kala cevr-ile anlaruñ cânı
- 3000 Eger öpeler idi ol mühri
Hâķķ'üñ olurdı anlara mihri

⁹⁶¹ şalavât: şalât B

⁹⁶² şalât u: şalâtı A

⁹⁶³ A ve B'de *canum* olarak imlâ edilmiştir.

- 3001 Kurtulurdu tamu ‘azâbından
İrer ehl-i nifâka derd ü mihen
- 3002 Ko nifâkı çü hâlişu’l-kalb ol
Saña yâr ola hubb-ı mühr-i Resûl
- 3003 Mührüni görmek ister iseñ iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e⁹⁶⁴
- 3004 İy Muzaffer işit ‘acîb kelâm
Ehl-i ma’nî olana⁹⁶⁵
- 3005 Anda ki_irdüm Medîne şehrine
Ya’nî kim ol⁹⁶⁶
- 3006 İncinüpdüm ben andan ol demler
Sürdüm irdüm⁹⁶⁷
- 3007 Da’d u Kâfe anda gelmişler
.....⁹⁶⁸
- A96b 3008 Oturup üç söyleşürlerdi
Aḥmed'i zemm eyleşürlerdi
- B87a 3009 Lîk eyledi ol Ḥadend gıllu
Yaramaz sözler eyledi bed-hû
- 3010 Ğıybet eyledi Ḥaḳ Resûl'i-çün
Ḥaḳ Te‘âlâ'nuñ ol kabûli-çün
- 3011 Ḥaḳ şalât [u] selâmı dâyim aña
Anlaruñ sözi katı geldi baña
- 3012 Diledüm kim oları tağıdadum
İçlerine bir ulu tağ idedüm
- 3013 Hük-m-i şer‘le idem olara kışâş
Bildüm anlar ki_olup dururlar ‘âş
- 3014 Kapularını kaḳdum ol demler
Didüler kim ne kişisin di haber
- 3015 Âşinâ-yı Ḥaḳ'um didüm biliñüz
Var-ısa başda ‘aḳl-ıla buluñuz

⁹⁶⁴ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

⁹⁶⁵ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

⁹⁶⁶ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

⁹⁶⁷ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

⁹⁶⁸ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

- 3016 Didüler kapuyı açup gırgil
Uşbu demlerde bizlere irgil
- 3017 Da‘d u Kâfe Hadend Bin Evs'i
Yok kiminde Muhammed'ün sevüsi
- 3018 Ol ‘adiyyler üçi söz eylerler
Hak Resûl'ini zemm eylerler
- 3019 Ol Hadende tecâvüz eyler iñen
Yaramaz sözde kurmuş-ıdı düzen
- 3020⁹⁶⁹ geldüm ol zamân bârî
Diledüm anlara_ırerüm bârî
- 3021⁹⁷⁰ içeriye girdüm
Üçini dahı ol zamân gördüm
- 3022⁹⁷¹ olara hemîn
Ne selâm ‘aleyke idüp o demin
- 3023⁹⁷² anda revân
Gerçi kâfirler idi anlar iy cân
- 3024⁹⁷³
Kâfir evine girme söz dut söz
- A97a 3025 Mü’min evine kande kaldı ki_ıy cân
Bî-icâzet giresin aña hemân
- 3026 Âdem oldur yürimeye sugvâr
Tâ kim olmaya vakti anuñ hâ‘r
- 3027 Girdüm içerü beni görmediler
Sırrıma hergiz anlar irmediler
- B87b 3028 Taşra çıkdılar ol zamânda hemân
Kimse görmeyüp oldılar tersân
- 3029 Didiler kim meger gelen gitmiş
Bes buluşmağı bize terk itmiş

⁹⁶⁹ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

⁹⁷⁰ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

⁹⁷¹ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

⁹⁷² A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

⁹⁷³ A'da bu kısımda kopma meydana geldiğinden metin okunamamaktadır.

- 3030 Yine girdiler evde_oturdılar
Niçe söz ortaya getürdiler
- 3031 Dir Hâdende söze gelüp o zamân
Kâfe bin Evs'e söyler ol nâ-dân
- 3032 Birbiriyle eyleyüp kelimât
Dir Hâdende işit sözüm bi'z-zât
- 3033 Kim Muhammed görür misin bu zamân
'Âlem içre ne işler itdi iy cân
- 3034 Dağı neler getüriserdür bu
İriser başumuza⁹⁷⁴ kayğu⁹⁷⁵
- 3035 İy Muzaffer bil uşbu sırrı 'ayân
Düşmenüñ hâleti durur bed-şân
- 3036 Düşmen olduğı kimse'i dilemez
Gerçi kim elleri aña iremez
- 3037 Kâfe eydür ne söz durur ki didüñ
Ol ulu haqqına ki gûh yidüñ
- 3038 Dir Hâdendîd Muhammed eydür kim
Ümmeti haqqına bu dem diyeyim
- 3039 Âhiretde ki vire Hâk cennât
Eñ kem olan kişiye ki_ire hayât
- 3040 Yidi dünyâ kadar virür aña câ
Kadri i'lâ olur maķâm yüce
- 3041 Dağı şöyle virür aña kuvvet
Key ırakdan göre ki_ola hâcet
- A97b 3042 Ya'nî mağribden tursa meşrika ol
Göre istedüğünü dir ol kûl
- 3043 Seni ben niçe görür isem iy cân
Göre ol dağı anı şöyle 'ayân
- 3044 Böyle diyince ol Hâdende la'în
Söyledi aña Kâfe bes o demin

⁹⁷⁴ Bu kelime A'da bir defa daha yazılmıştır.

⁹⁷⁵ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

- 3045 Merd-i mukbil durur⁹⁷⁶ Muḥammed iy cân
Şınamışam⁹⁷⁷ ben anı niçe zamân
- 3046 Ol yalan söylemez sözi gerçek
Denemişem bil anı ben yendek
- B88a 3047 Hiç yalan söylemez o va'llâhi
Toğrıdur⁹⁷⁸ sözi bil ki⁹⁷⁹ bi'llâhi
- 3048 Râst-gûdur Muḥammed-i muhtâr
Haḡ anı kıldı 'âleme sâlâr
- 3049 Da'd u Kâfe işitdüler bir ün
Lîk işitmedi ol Ḥadende cünûn
- 3050 Didiler uşbu ün kimüñ ünidür
Dir Ḥadende işitmedüm ne durur
- 3051 Didiler ki anı Huzâ ünde
Key aceb ün işitmişüz bunda
- 3052 Sen işitmedüñ ol üni bu dem
Hoş şadâyidi diñledüñ anı hem
- 3053 Didi Kâfe vü Da'd bulur İslâm
İy Ḥadende sen olasin bed-nâm
- 3054 Şol sebebden ki Haḡ ünümi aña
Sem' kıldırmadı çalur tersâ
- 3055 Da'd'e Kâfe irer dem-i İslâm
Dünye vü âḡir olalar bâ-kâm
- 3056 Da'd çağırdı söyleyin kimdür
Kim bu resm-ile hâle hâkimdür
- 3057 İmdi zannumda Hızır dir âvâz
Eylerem kim bu resme söyledi râz
- 3058 Sözüne ol Ḥadende'nüñ tâkat
Getürimedi⁹⁸⁰ Hızır hoş hâlet
- A98a 3059 İy Muẓaffer çü diñledüm oldı
Didüm anlara diñleñüz haberi

⁹⁷⁶ merd-i mukbil durur: merd-i maḡbûl durur B

⁹⁷⁷ şınamışam: şanmışam B

⁹⁷⁸ toğrıdur: toğrı B

⁹⁷⁹ bil ki: bilüñ B

⁹⁸⁰ getürimedi: getüremedi B

B88b

- 3060 Sözüñi Hâk kabûl kıldı va'd
Bağlañ İslâm dîni üzre şed
- 3061 İ'tikâduñ Muḥammed'e⁹⁸¹ yahşı
Toğru sözdür Muḥammed'üñ bahşı
- 3062 Ol yalan söylemez diyüp taşdîk
İtdüñ İslâm olundı saña refîk
- 3063 Nesl-i Kâfe_oldı 'âlem içre güzîn
Derecât ehl oldı cümle yakın
- 3064 Hâk Resûl'ine_inandığı-çün ol
Cümle evlâdı buldı Hâk'a vuşûl
- 3065 Toğduğı günde söyledi veledi
Hâş hazret durur Resûl didi
- 3066 İy Muẓaffer Kâfe kâfir idi
Sözde yokdur Resûl dürûğ didi
- 3067 Hâk aña rûzî kıldı î mânı
Bes ħalâş oldı tamudan cânı
- 3068 Uşbu resm-ile irdi_aña derecât
Derecâtıyla buldı nîkû-şîfât
- 3069 Sen ki⁹⁸² mü'min olasın ez-eb ü ced
Mehd-i dil tola irince bulduñ ħad
- 3070 Mih-ter-i enbiyâyı bildüñ key
Nişe maḥrûm ide seni ol Hây
- 3071 Tağladın⁹⁸³ tâ irince pîrlige
Râst-gûlukla arı dirlige
- 3072 Saña Hâk rûzî kıldı î mânı
Kâfe bir sözle kırtarup cânı
- 3073 Señün dâyim dilüñdedür şalavât
Nişe bulmaya bes özüñ derecât
- 3074 Bilgil anı Muẓaffer-i deryâ
Nesl-i Kâfe ki buldı dâniş tâ

⁹⁸¹ Muḥammed'e: Muḥammed'üñ B

⁹⁸² sen ki: senüñ B

⁹⁸³ tağladın: toğladın B

- 3075 Bil ne virür kadîmi mü'mine
Nesline dahı diyeyim yine
- A98b 3076 İy Muẓaffer bil ol Huzâ-yı Kerîm
Mü'mine niçün öyle didi Raḥîm
- 3077 Virdi bu âyet-ile câna şafâ
Tola gön'lüñ evine nûr ziyâ
- 984 اتقوا⁹⁸⁵ فراسة المؤمن فإنه ينظر بنور الله تعالى
- 3078 İy Muẓaffer Huzâ-yı 'azze ve cell
Böyle buyurdı diñle uşbu maḥall
- 986 وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا
- 3079 Ortada ḥabl tırıcak bârî
Nişe irmeye bunda bâ-Bârî
- 3080 Bes Da'd bilişdüm ol dem
Ol Resûl'üñ kenârına geldüm
- 3081 Gerçi elümde armağânım yok
Lîk Da'd iletmişem gözi tok
- 3082 Andan ulu nite ola savḳat
Bir kişi mü'min ola bula ḥayât
- B89a 3083 Kâfir iken irişe îmâna
Hoş-şafâ vire ol dil ü câna
- 3084 Tuhfe bundan yeg olmaya didüm
Da'd iltüm Resûl'e söyledüm
- 3085 Şâh-ı levlâk-ile buluşdum o dem
Dest-bûs eyleyüp görüşdüm o dem
- 3086 'Armağanla⁹⁸⁷ o Da'd-ı pâk-derûn
Geldi îmâna mü'min oldı o gün
- 3087 Seyyid-i 'âlem ol 'aleyhi's-selâm
Dest destüme virdi buldum⁹⁸⁸ kâm

⁹⁸⁴ Hadis. "Müminin ferâsetin korkun, çünkü o Allah'ın nuruyla nazar bakar."

⁹⁸⁵ اتقوا: اتقوا B

⁹⁸⁶ Âl-i imrân/103. "Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın."

⁹⁸⁷ 'armağanla: عرمتيله B

⁹⁸⁸ buldum: buldı B

- 3088 Elini öpdüm öñinde oturdum
Çeşm [ü] gûş oldum hemân tırdum
- 3089 Ol Resûl-i Huzâ şalât u selâm
Cânına irişe anuñ mâ-dâm
- 3090 Bir su'âl idürem didi senden
Hızır didi diyem bilürsem ben
- A99a 3091 Dizini⁹⁸⁹ öpdüm iy Muzaffer-i fer
Diz çöküp söyle didüm iy mih-ter
- 3092 Söze geldi Resûl'i Allâh'uñ
Nik-baht ol ki arta dir câhuñ
- 3093 Şordum andan ki ben ne kişiyüm
Didi kim hâletüñ saña diyeyim
- 3094 Dir Resûl-i Huzâ seni bilürem
Kardaşum Hızır'sun fikir kılruram
- 3095 Uşbu sâ'atde Cebrâ'îl-i emîn⁹⁹⁰
Geldi bildürdi baña seni hemîn
- 3096 Hızır iriser birâderüñ iy Habîb
İki şahşla⁹⁹¹ irer olara naşîb
- 3097 Biri Da'd biri Kâfe bin evs
Anlara lâıyık olısar firdevs
- 3098 Kâfe birle Hadende hâlinden
Söyledi anlaruñ maqâlından
- 3099 Nite söyleşdiler olar kelimât
Cümle bildürdi Cebrâ'îl hâlât
- 3100 Döndi yine Resûl 'aleyhi's-selâm
Sen neyiçün gelüpsin it i'lâm
- 3101 Hem Hadende ne söyledi 'arz it
Râvîler râhına bu demler git
- B89b 3102 Bunı didi Resûl-i 'âlemyân
Diñlegil ne didi diyem ben iy cân

⁹⁸⁹ dizini: dizin B

⁹⁹⁰ Cebrâ'îl-i emîn: Cibrîl-i emîn B

⁹⁹¹ şahşla: şahşhya B

إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ⁹⁹²

- 3103 Hâl-i ehl-i behiştten kelimât
Eyledi ol Hâdend'i bed-zât⁹⁹³
- 3104 Sen dimezden öñ ideyin ben şerh
Lâzım olmaya idesin sen şerh
- 3105 Söyledi Hâk Resûl'i hep anı
Da'd u Kâfe sevindürüp cânı
- 3106 Def'î barmağ getürdiler o zamân
Hoş şehâdet getürdiler şâdân
- A99b 3107 Bes şehâdet getürdi hağdur Hâk
Sen Resûl'isin ol Hâk'ıuñ muṭlak
- 3108 Dir Resûl iy Hızır bu Da'd-ı güzîn
Hürmet eyledi Hâk sözine yakîn
- 3109 Hâk Te'âlâ bes aña 'azze ve cell
Nûr-ı îmânı gördi aña maḥall
- 3110 Var kıyâs et ki⁹⁹⁴ mü'min ebedî
Ne îmânsuz ola gelüp-idi
- 3111 Ne la'îndür ki irişe şeyṭân
Kaşd-ı îmân idüp ala îmân
- 3112 Didi Hızır iy Resûl-i 'âlemiyân
Hâk Te'âlâ'dan isterem ben iy cân
- 3113 Kim baña tûl-i 'ömr vire Huzâ
İrmişem ṭapuña güzîn-i verâ
- 3114 Ümmetüñ olam iy Resûl-i mübîn
Hâk kabûl itdi hâcetüm ol hîn
- 3115 Üşde geldüm öñüñde îmâna
Hoş şafâlar irüp dil ü câna
- 3116 Böyle diyince Cebrâ'îl irdi
Hâk selâmın getürüben virdi

⁹⁹² Hicr/47. "Biz onların kalplerindeki kını söktük. Artık onlar sedirler üzerinde, kardeşler olarak karşılıklı otururlar."

⁹⁹³ bed-zât: bil zât B

⁹⁹⁴ it ki: idüñ B

- 3117 Didi kim yâ Muḥammed-i muḥtâr
Hızr'a virdi Huzâ 'ömr-i bisyâr
- 3118 Dir Resûl ḥâcetüñ daḥı⁹⁹⁵ ne senüñ
Bilelüm çâresin idelüm anuñ
- 3119 Sûre-i fâtiḥa didüm ögret
Anı öğrenmek oldu key ḥâcet
- B90a 3120 Didi Sultân-ı enbiyâ iy aḥî
Ögredem şimdi saña anı daḥı
- 3121 Tâ necât-ıla iresin şâda
Âḥiretde olasin âzâde
- 3122 Bulasın ol cihânda da derecât
Di nebî ravzasına hoş şalavât
- 3123 Döndi Hızr eydür iy Resûl-i mübîn
Seni Ḥaḳ kıldı 'âlem içre güzîn
- A100a 3124 Çün murâdum irişdi yirine
Şanma bu cân daḥı yirine
- 3125 Bir du'â kıl ki ben daḥı teslîm
Oluben Ḥaḳḳ'a irişem ḥaḳḳâ tâ kim⁹⁹⁶
- 3126 Maḳşûdum saña irmek-idi hemân
Kim öñüñde getürdüm î mân⁹⁹⁷
- 3127 Sûre-i fâtiḥa ideydüm yâd
Cân-ıla dil olaydı tâ âbâd
- 3128 Şükr kim irmişem bu maḳşûda
İrişem⁹⁹⁸ hem civâr-ı ma'bûda
- 3129 Böyle diyince Hızr-ı ḥaḍrâ-pûş
Ḥaḳ Resûl'i sözün idicek gûş
- 3130 Didi iy Hızr kardaşum sem' it
Ne direm saña 'aḳluñı cem' it
- 3131 Ümmet-i enbiyâya idüp yâri
Her işine bilindüñüz⁹⁹⁹ bârî

⁹⁹⁵ daḥı: -B

⁹⁹⁶ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁹⁹⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

⁹⁹⁸ irişem: irmişem B

⁹⁹⁹ bilindüñüz: bildiñüz B

- 3132 Benüm ümmetüme dahı yâr ol
Evliyâlar sûyına sâlâr ol
- 3133 Tâ kıyâmet yûri cihân içre
Ümmetüm yâr olup zamân içre
- 3134 Hızır dir baş üzre sultânüm
Hızmet idem ne ise fermânün¹⁰⁰⁰
- 3135 Hızır-ı hâzır demine uşbu zamân
Vir şalavât Muhammed'e bul emân
¹⁰⁰¹ خبر موسي عليه السلام از محمد صلي الله عليه وسلم
- 3136 Hızır dir iy Muẓaffer-i âlem
Bir haber diyeyim saña bu dem
- 3137 Vardum-ıdı be-Mûsâ bin ‘imrân
Bir haber diñledüm ben andan iy cân
- B90b 3138 Didi Mûsâ nebî ‘aleyhi’s-selâm
Bu du‘âyı okıdı diñle kelâm
¹⁰⁰² اللهم اجعلني من أمة محمد عليه السلام
- A100b 3139 Olmış-iken cihânda peygâmbir
Ümmet olmasın istedi ol er
- 3140 Muştafâ ümmeti ola tâ kim
Raḥmet-i bî-kerân ide Hâkim
- 3141 Ben ki Hızır'um su’âl itdüm bes
Ya’nî Mûsâ'ya anda açdum nefes
- 3142 Didüm iy Haḫ Resûl'i eyle beyân
Nite Tevrît içinde oldı ‘ayân
- 3143 Didi Tevrît içinde na‘t-ı cihân
Hem şifâtı da oldı cümle ‘ayân
- 3144 Haḫ şalât u¹⁰⁰³ selâmı cânına yâr
Şeref-i menzilet anuñdur iy yâr

¹⁰⁰⁰ Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

¹⁰⁰¹ Musa Aleyhisselâm'ın Muhammed(sav)'den haber vermesi. Bu başlık A'da mevcut değildir.

¹⁰⁰² Allah'ım beni ümmet-i Muhammed Aleyhisselâm'dan eyle. عليه السلام ifadesi A'da, ع ve م harfleriyle belirtilerek kısaltılmış bir şekilde yer almaktadır.

¹⁰⁰³ şalât u: şalâtı B

- 3145 Didüm aña ki anda yâ Mûsâ
Söyle anuñ fazîletini baña
- 3146 Didi iy Hızır görmişem be-kitâb
‘Arz [idem] saña bu zamân deryâb
- 3147 Ger kimesne okısa Tivrât'ı
Ma‘nîsi birle pâk idüp zâtı
- 3148 Hem Zebûr ile okısa İncîl
Ma‘nîsini bilüp sürerse¹⁰⁰⁴ sebîl
- 3149 Cümle şuhuf okuyup itse ‘amel
Bî-kerân bulsa ol şevâb maḥal
- 3150 Dahı on mürselüñ şevâbı kadar
Ümmet-i Aḥmed'e şevâb irer
- 3151 Bir gice ümmet-i Muḥammed iy cân
Tâ‘at eylese şubḥ olınca hemân
- 3152 On peyember şevâbını bulur ol
Ḥaḳ Te‘âlâ katında olur maḳbûl
- 3153 Bir kez itse günâhı-çün âhı
Cennet içinde¹⁰⁰⁵ kura bün-gâhı
- 3154 Ol Resûl-i Muḥammed-i muḥtâr
Ḥaḳ şalât u selâm¹⁰⁰⁶ aña ola yâr
- 3155 Da‘d'a didi işit cevâbumı sen
Çâr yârumludur cihân rûşen
- A101a, B91a 3156 Didi iy Da‘d var oları getür
Uşbu demler benüm ḳatuma yitür¹⁰⁰⁷
- 3157 Varup anları aldı getürdi
Ḥaḳ Resûl'i ḳatına yitürdi
- 3158 Her birine şenâlar itdi Resûl
Ḥaḳ Te‘âlâ katıandasız maḳbûl
- 3159 ‘İlm şehri benüm ‘Alî bâbı
İmdi ‘ilm-ile buluñuz tâbı

¹⁰⁰⁴ sürerse: sürse B

¹⁰⁰⁵ içinde: içre B

¹⁰⁰⁶ selâm: selâmı B

¹⁰⁰⁷ yetür: getür B

- 3160 İy Da‘d öğren ol ‘Alî'den ‘ilm
‘İlm-ile tâ ki cânuña ire hilm
- 3161 Sürgil İslâm üzre imdi tarîk
Dîn-i hâşşî idin özine refîk
- 3162 Cümle mü’minlere qarındaş ol
Çâr yârum demine yoldaş ol
- 1008 إخوانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ
- 3163 Didi dünyâda anı gözle müdâm
Kim fenâ dârdur bil anı ‘ayân
- 3164 Dâr-ı ‘uqbâ durur bilüñ bâkî
Böyle didi cihân Hallâk'ı
- 3165 Bes söze geldi ol zamân Şiddîk
Hâk rızâsı anuñla ola refîk
- 3166 Didi kim çünki ola kûl bu dem
Hâk içre koyalar anı o dem
- 3167 Çürüyüp kâlbüd ola çün hiç
Her kedûret tağıla bes taş u iç
- 3168 Her huşûnet ki ola andan dûr
Maḥza cân kıala cism hep uşur
- 3169 Şafvet irişe ol zamân cânâ
Derdi irişe anda dermâna
- 3170 Her nebî görse tanıya ol cân
İrişe aña kıurbet-i cânân
- 3171 Söze geldi ‘Ömer daḥı ol dem
Hâk rızâsı ire aña her dem
- A101b 3172 Dir ‘Ömer ki behişt der-hâmûn
Her kaçan ki_ola yirde peydâ gün
- 3173 Görinür her ne varsa şahrâda
Bilinür her ne olsa âlâda
- B91b 3174 Kı zîrâ gün durur cihân şem‘i
Diyeyim nitedür açuñ sem‘i

¹⁰⁰⁸ Hicr/47. "Biz onların kalplerindeki kini söktük. **Artık onlar sedirler üzerinde, kardeşler olarak karşılıklı oturlar.**"

- 3175 Cennet ehli ki cennete gireler
Ol maḳâm-ı beḳâyı¹⁰⁰⁹ kim göreler
- 3176 Her birinüñ yüzi güneş gibi nûr
Ola pertev şala göre anı hûr
- 3177 Nitekim gün yakındur ırakdan
Gösterür çeşme kara vü aḳdan
- 3178 Gerçi kim bu'd var yakın görünür¹⁰¹⁰
İy Da'd görme nûr-ıla bulunur
- 3179 Çün 'Ömer söyledi sözün bârî
Degdi 'Oşmân'a söz bâzârı
- 3180 Hâḳ rızâsı hem aña yâr olsun
Dünyâ âhırde kâm-kâr olsun
- 3181 Didi 'Oşmân ki her ki göre Hâḳḳ'ı
Nûr olup cümle cismi ola naḳî
- 3182 Ferşden 'arşa dek irer çeşmi
Nûr-ı maḥz olduḡıyîçün resmi
- 3183 Nûr-ı Hâḳ birle ḳurbete irişür
Bu'd gider yakınla dürişür
- 3184 Bir olur kendüye ıraḡ u yakın
Hâyil olmaz aña nesene hemîn
- 3185 Söze geldi 'Alî de ol demler
Söyledi hoş kelâm-ı zîbâ-ter
- 3186 Hâḳ rızâsı anuñla yâr olsun
Cân diyârında şehriyâr olsun
- 3187 Didi bir göz ki göre Hâḳḳ'ı yakın
Hâş 'âlem olur anı bilesin
- 3188 Bu'd aradan gider bulur ḳurbet
Kendü ḳalmaz arada hoş devlet
- A102a 3189 Anda bu'd u mesâfet olmaz hîç
İy Da'ad şükr olmaduñ dir pîç
- 3190 Çün işitdi Da'ad bu esrârı
Geldi î mânâ buldı envârı

¹⁰⁰⁹ maḳâm-ı beḳâyı: maḳâmı beḳâyı B

¹⁰¹⁰ görünür: göyünür B

- 3191 Ol Hadende derûn-ı zulmânı
Kasvet-i kalb-ile tolup cânı
- 3192 Kaldı îmânsuz ol pelîd-i la'în
Cân-ı murdârı taldı kibr-ile kîn
- B92a 3193 Çün bu resm-ile söyledi şeh-i cûd
Hoş du'â kıldı ol Resûl-i Vedûd
- 3194 Çâr yârûñ demine sen de iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 3195 Çün 'Alî-yi mükerrerem-i insân
Uşbu resme kelâma sürdi lisân
- 3196 Seyyid-i 'âlem Ahmed-i muhtâr
Öpüp ebrûların 'Alî'nüñ iy yâr
- 3197 Didi ahsent¹⁰¹¹ yâ 'Alî-yi velî
Söz budur kim didüñ iy kalb-i celî
- 3198 Sen ü ben nefis-i vâhidüz bil iy cân
Mûsâ Hârûn'la niteyise hemân
- 3199 Çünkü Hızır itdi sözlerini inşâ
Dinledi ol Muzafer-i deryâ
- 3200 Didi kim iy Muzafer-i dâna
Dört aylık saña virildi nevâ
- 3201 Yüri var kim çehâr-mâh iy cân
Görmezüz birbirümüz bes aña hemân¹⁰¹²
- 3202 Ol muqaddes evinde kaldum ben¹⁰¹³
Hoş 'ibâdetle anda oldum¹⁰¹⁴ ben¹⁰¹⁵
- 3203 Dosta kulluk eyledüm niçe dem
Hak'dan istedüm ola cân-ı hürrem
- 3204 Harem-i kuds içinde ben dört ay
İrdi Hızır-ı zamâne-i hoş-rây

¹⁰¹¹ A ve B'de *ahsend* olarak imlâ edilmiştir.

¹⁰¹² Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁰¹³ kaldum ben: irüb ten B

¹⁰¹⁴ oldum: ol dem B

¹⁰¹⁵ ben: oluben B / Bu beyitte *kaldum* ve *oldum* kelimelerinin altında ve üstünde kelimeler yer almaktadır. Bu kelimelerle beyit şu şekilde de olabilmektedir: *Ol muqaddes evinde olub ben/ Hoş 'ibâdetle anda bes oluben*

- 3205 Hâk şalât u selâmı yâr olsun
Evliyâlarla cânı var olsun
- A102b 3206 Göriceünüz beni gülümsindi
Söyledi ben fakîre bes döndi
- 3207 Nice müddet firâka şabruñ var
Görmüşüz yine uşbu dem dîdâr
- 3208 Döndi Hızır eydür iy Muzaffer-i fer
Niye meşgûlsın imdi söyle haber
- 3209 Didi oldum ‘ibâdete meşgûl
Seni Hâk'dan dilemişümdür bol
- 3210 Tâ ki benümle olasın hem-dem
Şükr Hâk'a ki¹⁰¹⁶ geldüñüz bu dem
- 3211 Baña bildür namâzuñ erkânın
Nitekim bildi Aḥmed î mânın
- B92b 3212 Şöyle kim kıldı seyyidü'l-kevneyn
Ancılayın namâz-ıla ol zeyn
- 3213 Hızır dir bildürem ben î mânı
Hâk Resûl'i ki söyledi anı
- 3214 Söyleyem hem tarîk-i î mânı
Kurtarasın ‘azâbdan cânı
- ¹⁰¹⁷ ابتداء مسلماني
- 3215 Hamd-ı Hâk birle eyle göñlüñ şâd
Hem ‘ibâdetle cânuñ it âbâd
- 3216 Bildürem saña kavı-i î mânı
Görmeye cânuñ anda nîrânı
- 3217 Zât-ı Hâk ‘aybdan münezzehdür
Kul ne kim kılsa andan âgehdür
- 3218 Cümle eşyâyı ol kılupdur var
Melek ü ins ü cinni şöyle ki var
- 3219 Bunları yaradan durur Bârî
Hâlık'ı bilüp ideler kârı

¹⁰¹⁶ ki: -B

¹⁰¹⁷ Müslümanlığın başı

3220 Hakk'a tapmak durur bilün reh-i¹⁰¹⁸ dîn
Her ki kıldı Huzâ'ya irdi yakın

3221 'İlm-i îmânı bilgil evvel iy cân
Tâ 'ibâdetde¹⁰¹⁹ bilesin erkân

3222 Küfr sözlerden eyle cânuñ dūr
İrişe hâletüne imdi huzûr

3223 Buyrığına Hakk'uñ muftı' olgıl
Bes merâtible hoş refi' olgıl

A103a

¹⁰²⁰ باب في الإيمان

3224 Bir kişi şorsa saña îmânı
Dise digil nedür Müselmânî

3225 Dise bilmezvenin olur kâfir
La'net-i Hâk ırer aña vâfir

3226 Çünkü bir âdemî ola bâliğ
Cânını ide cehlden fâriğ

3227 Bilmek îmânı farz oldu aña
'Akl nakliyle diyem¹⁰²¹ imdi saña

3228 Kavl-i peygâmbere üzre bil îmân
Altı nesneyi bilmek oldu iy cân

B93a

3229 Zât-ı pâküñ muhabbet-i îmân
Oldı sen şöyle bilgil iy insân

3230 Hayy [u] Bâkî durur tüvânâdur
Ni'met-i Rahîm hâdden aşadur

3231 Görür ü işidür bilür hâli
Aña ma'lûm kulumuñ ahvâli

3232 Bir durur hem kadîmdür vâhid
Zen ü ferzend yok aña vâlid

3233 Hem ikinci meleklerine inan
Gerçi saña nihândur bu zamân

¹⁰¹⁸ reh-i: -B

¹⁰¹⁹ 'ibâdetde: 'ibâdete B

¹⁰²⁰ İman hakkında.

¹⁰²¹ diyem: diyeyim B

- 3234 Perr ü bâl-ıla cümle cism-i laţîf
Hem olardur ‘ibâdet-ile şerîf
- 3235 Hem üçincisidür kelâmu’llâh
Hak Te‘âlâ sözidür ol âgâh
- 3236 Dahı dördinci enbiyâ vü Resûl
Hak durur cümle oları bilmiş ol
- 3237 Hem bişinci kıyâmetine inan
Hem hisâb ü ‘ikâb ü dâr-ı cinân
- 3238 Bilgil altıncı hem kazâ vü kader
Hükm-i takdîrdür bu hayr-ıla şer
- 3239 Her ki bunlara¹⁰²² i‘tikâd ide
Togrı yola girüp Huzâ'ya gide
- 3240 ‘İlm-i İslâm farz oldu aña
Diyeyim bir bir anları da saña
- A103b ¹⁰²³ باب في الإسلام
- 3241 Muştafâ didi ‘ilm-i İslâmî
Biş durur bilgil olmağıl ‘âmmî
- 3242 ‘İlm-i evvel şehâdet ide Huzâ
Bir durur zıdd u nidd yok hem-tâ
- 3243 Hem Muhammed durur Resûlu’llâh
Buldı Hak'dan vücûd[ı] ‘izzet [ü] câh
- 3244 Hem ikincisidür namâz u niyâz
‘Özr olmaz namâza anlân râz
- 3245 Hem üçinci zekâtdür bil iy yâr
İde dervîşler anı iftâr
- 3246 Dahı dördinci rûze-i ramazân
Hem bişincisi hacca ola revân
- B93b 3247 Güci yiterse süre ol râha
Bu biş-ile irilür Allâh'a
- ¹⁰²⁴ باب فرائض الوضوء

¹⁰²² bunlara: bunları B

¹⁰²³ İslam Hakkında.

¹⁰²⁴ Abdestin farzları hakkında.

- 3248 Âb-destüñ bil imdi farz iy cân
Dörddür işle dâyim anı hemân
- 3249 Evveli¹⁰²⁵ yüzini yumağdur bil
Böyle emr itdi bil Huzâ ‘âkil
- 3250 Hem iki ellerini yumağ iy cân
İki dirsekleriyle bile hemân
- 3251 Hem üçincisi rub‘-ı re’sse iy cân
Mesh itmek durur sen aña hemân
- 3252 Dağı dördinci iki ayağı
Yuya şuyıla şol u şağını¹⁰²⁶
- 3253 Topuğıyla bile yuya pâyın
Bu durur âb-destde bil âyîn
- 3254 Her ki terk itse birisin bularuñ
Câyiz olmaz vuzûsı bil olaruñ
- 3255 Cüz’ünü uşbu dördüñ eylese terk
Câyiz olup vuzûsı olmaz berk
- باب سنن الوضوء وهي عشرة¹⁰²⁷
- A104a 3256 Âb-dest içre bilüñ sünnetler
On durur ki işledi anı mih-ter
- 3257 Evveli besmele dimekdür bil
İbtidâ-i vuzû’da iy ‘âkil
- 3258 Hem ikinci_iki ellerini yumağ
 içre¹⁰²⁸ olmaya elin koymağ
- 3259 Hem üçincisi ağzına misvâk
Eyleye uşbu sözi kıl idrâk
- 3260 Dağı dördinci mażmazadur iy cân
Pâk eyleye ağzını insân
- 3261 Dağı bişinci oldı istinşâk
Şu virüben damağa ola ilhâk

¹⁰²⁵ evveli: evvel B

¹⁰²⁶ şağını: şağı B

¹⁰²⁷ Abdestin sünnetleri hakkında. Bunlar ondur.

¹⁰²⁸ içre: icre B

- 3262 Mesh-i üzneyn durur altıncı
Gûş-vâr it sözüm durur inci
- 3263 Hem yidinci şaḳal taḥlîlî¹⁰²⁹
Eyle zâtında var-ısa bili
- B94a 3264 Sekizinci üçer yuya ‘uzvı
Dest namâzuñ ki tâ ki ola ḳavî
- 3265 Tokuzuncı durur bil istincâ
Şu bulunduḡı yirde iy dâñâ
- 3266 Şu bulunmasa bil onıncı hemîn
Ḥacer ü hem meder kiceyle yaḳîn
- 3267 Eyleye ol kişi hoş istincâ
Böyle buyurdı ol Resûl-i Ḥuzâ
- 3268 Daḡı bunlara beñzeyen ne ki var
Câyiz olur iderse ol dîdâr
- باب في ما يستحب في الوضوء وهي ستة¹⁰³⁰
- 3269 Müsteḥabb-ı vużû’ı bil iy cân
Altıdur ideyin anı da ‘ayân
- 3270 Evveli niyyet oldı bil anuñ
Sevgülüdür bu niyyeti cânuñ
- 3271 Hem ikincisi oyalanmayuben
Sur‘at eyleye hîç uşanmayuben¹⁰³¹
- A104b 3272 Hem üçinci şaḡ el-ile ide kâr
İşleye her işini şöyle ki var
- 3273 Daḡı dördinci gözleye tertîb
Yerlü yirince ide bula taḳrîb
- 3274 Hem bişincisi ḳaplayı mesh ol
Ol durur müsteḥabb bilmiş ol
- 3275 Daḡı altıncı ibtidâdan iy cân
İntihâya varınca aña ‘ayân¹⁰³²

¹⁰²⁹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁰³⁰ Abdestte müsteḥab olan şeyler hakkında. Bunlar altıdır.

¹⁰³¹ uşanmayuben: uzamayuben B

¹⁰³² Bu beyit B’de yoktur.

3276 Yerl  yirince kılma  iy server
M ste abbdur bilesin ol işler

3277 Sevdi işledi u bularu Res l
Ümmet ise  sen işle eyle  ab l

باب آداب الوضوء وهي ستة¹⁰³³

3278 Evveli söylemeye ol demler
 b-dest oldu  dem iy server

3279 Meger okıya ed'ıye ol dem
 ayrı söz söylemeye anda o dem

3280 Hem ikincisi ma ma a istin   
 a  el-ile_eylemekd r a layu ba 

3281 Hem   inci  ol el-ile iy c n
Bil ki s mk rmek oldu a la 'ay n

B94b

3282 Dağı dördinci setr-i 'avret r
Diyeyim ol ne resme   ret r

3283 Ol kişi   n kim ide istinc 
Keşf-i 'avret hem itmeye so ra

3284 Edeb-ile y riye p   oluben
Edeb ehli  ar  ini buluben

3285 K bleye karşu itmeye istinc 
G t ni¹⁰³⁴ dağı dönmeye anca

3286 Dağı altıncı  ems-ile  amere
 ar u_oturup işemeye iy sere

3287 Bu edebler gerek durur bil iy c n
Edeb ehli olan durur merd n

A 105a

نوافل الوضوء وهي ستة¹⁰³⁵

3288 Bil nev f l vuz ' da altı durur
Ya  i  mmet durur ki bunu kılur

3289 Evveli mesh-i e sed r bil iy c n
Böyle buyurdu ehl-i ' lm inan

¹⁰³³ Abdestin  d b  hakkında. Bunlar altıdır.

¹⁰³⁴ g t ni: mak'adın B

¹⁰³⁵ Abdestin nafileleri. Bunlar altıdır. Bu başlık B'de باب نوافل الوضوء وهي ستة  eklinindedir.

- 3290 Hem ikincisi ba‘de’l-istincâ
Ellerin silmek oldu key aña
- 3291 Hem üçüncüsü oldu zıkr ü du‘â
Her ‘uzuvın yudukça iy dâna
- 3292 Dahı dördüncü şu sere ulına
Şaçuben eyleye tamâm yine
- 3293 Rîş mâ ide hem bişinci dahı
Ferç üzre bil anı da et aña
- 3294 Uşbu iş ola ba‘de’l-istincâ
Böyle eylerdi ol Resûl-i Huzâ
- 3295 Dahı altıncı ellerin yuya hem
Meshden soñra hâyî üze o dem
- 3296 Bil kerâhiyye-i vuzû’ dahı hem
Altıdur söyleyem saña bu dem
- 3297 Biri ‘unf-ıla itmeye ‘ameli
Yüzine_urmaya şuyı darb-ıla eli
- 3298 Sağ eliyle birisi sümürmek
Bil kerîh oldu itmemek yegrek
- B95a 3299 Hem üçüncüsü mazmaza istinşâk
Sol eliyle_işlemekdür añaıy bak
- 3300 Dahı dördüncü söylemekdür iy cân
Şu dökerken sen anı aña ‘ayân
- 3301 Hem bişinci tükürügi sümügi
Şuda ilkâ’ iderse iy begi
- 3302 Dahı altıncısı nazâr kılmak
‘Avretine helâda aña sebak
- 3303 Uşbular cümlesi durur mekrûh
Ehl-i mekrûha irişür endûh

A105b

باب مناهي¹⁰³⁸ الوضوء وهي ستة¹⁰³⁷¹⁰³⁶ Abdestin mekruhları hakkında. Bunlar altıdır.¹⁰³⁷ Abdestin menhiyatı hakkında. Bunlar altıdır.¹⁰³⁸ A منهي: مناهي

- 3304 Evveli şuyı itmeye işrâf
Üç batman şu didi ehl-i inşâf
- 3305 Hem ikincisi ğasl-i a‘zâdur
Farz olan yirlere ki peydâdur
- 3306 Üç kez yuya ekşer itmeye hem¹⁰³⁹
Hem eķal itmeye bil anı bu dem
- 3307 Hem üçüncisi çıblak ayağına
Mesh kılmaya şolına şağına
- 3308 Dahı dördünci keşf-i ‘avret hem
İtmeye âb-dest idince o dem
- 3309 Hem bişinci sağ elle istincâ
Eylemegil bu demler ol dâna
- 3310 Şuya hem bevl ğâ’it¹⁰⁴⁰ itmek hem
Budur altıncı aña anı bu dem
- 3311 Bil ki¹⁰⁴¹ bu cümle oldu menhiyyât
Terk kıl uşbu işleri bi’z-zât
باب نواقض الوضوء وهي سبعة¹⁰⁴²
- 3312 Âb-desti bozan yidi nesne
Saña bir bir diyem ki ne nesne
- 3313 Şol nese kim ħurûç ider sende
Bevl ğâ’it gibi key¹⁰⁴³ aña sen
- 3314 Yâhû¹⁰⁴⁴ kulağdan aķa [i]riñ-ile şu
Âb-desti şor añağıl dersü
- 3315 Yidinüñ evveli bu durur iy cân
Hem ikincisini de aña ‘ayân
- B95b 3316 Ağzı toptolu kusmak oldu yakîn
Âb-desti şinan¹⁰⁴⁵ bil imdi yakîn

¹⁰³⁹ Bu mısranın vezni hatalıdır.

¹⁰⁴⁰ ğa’it: ğâ’ita B

¹⁰⁴¹ bil ki: bilün B

¹⁰⁴² Abdesti bozan şeyler hakkında. Bunlar yedidir.

¹⁰⁴³ key: ki B

¹⁰⁴⁴ yâhû: yâhûd B

¹⁰⁴⁵ şinan: şın B

- 3317 Hem üçüncüsü uyumağdur iy cân
Ne şıfatla diyeyin anı hemân
- 3318 Müstenid müttekî vü müztecî‘ ol
Uyumaya ki_îşi olmaya meçhûl
- 3319 Ya‘nî kim âb-desti¹⁰⁴⁶ şınmaya¹⁰⁴⁷ iy cân
Dinle dur nicesin dahı bu zamân
- A106a 3320 Kâhka eylemek dahı bellü
Bilesin giderür hayâl-i vuzû’
- 3321 Hem bişincisi şar‘ tutmağdur
Âb-desti şıyan key aňlayu dur
- 3322 Dahı altıncısı uğunmağ hem
Âb-desti şor aňlağıl bu dem
- 3323 Hem yedincisi bil ki_ola mürted
Kâfir olup Hâk eyleye anı redd
- 3324 Pâklık kalmaz anda va’llâh
Redd kılmışdur anı Allâh¹⁰⁴⁸
- 3325 Ol şıfatdan ne‘ûzu bi’llâh
Şakla kendün iy cân bi’llâh¹⁰⁴⁹
- باب فرائض الغسل وهي ثلاثة¹⁰⁵⁰
- 3326 Farz-ı ğusl üç olupdur ğuş it
Diyeyim vaqtüñi bu dem hoş it
- 3327 Mażmazadur biri bil anuñ iy cân
Farz-ı ğusl olan imdi aňla ‘ayân
- 3328 Hem ikincisi bil ki¹⁰⁵¹ istinşâk
Farz-ı ğusl oldı bil ki¹⁰⁵² iy ‘uşşâk
- 3329 Hem üçünci¹⁰⁵³ yumağ kamu bedeni
Böyle didi o mih-ter-i medenî

¹⁰⁴⁶ âb-desti: âb-dest B

¹⁰⁴⁷ şınmaya: şanmaya B

¹⁰⁴⁸ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁰⁴⁹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁰⁵⁰ Ğuslün farzları hakkında. Bunlar üçtür.

¹⁰⁵¹ bil ki: bilün B

¹⁰⁵² bil ki: bilün B

¹⁰⁵³ üçünci: üçüncüsü B

باب سنن الغسل وهي ستة¹⁰⁵⁴

- 3330 Sünen-i gusldür bil altı iy yâr
Söyleyem bir bir anı şöyle ki var
- 3331 İbtidâ ellerin yuya gâsil
‘Avretin yuya soñra iy ‘âkil
- 3332 Bes üçinci necâseti ide tarh
Pâk olup tâ kim ire özine farh
- B96a 3333 Dahı dördinci âb-dest ala ol
Kim şalâtı anuñ ola makbûl
- 3334 Hem bişinci koyuna ol âbı
Yuya üç kez özin bula tâbı
- A106b 3335 Dahı altıncısını aña iy cân
İki ayaklarını¹⁰⁵⁵ yuya hemân
- 3336 Cümle ‘uzvın¹⁰⁵⁶ ki yumış ola yakîn
Şoñra ayaklarını¹⁰⁵⁷ yuya hemîn
- المعاني الموجبة للغسل وهو على نوعين¹⁰⁵⁸
- 3337 Ğusli¹⁰⁵⁹ vâcib kılan ikidür bil
Söyleyem saña aña iy ‘âkil
- 3338 Evvelidür hâkîki bil anı
Ğusli vâcib kılan[1] bil tanı
- 3339 Zekerinden menî ola inzâl
Ğusl vâcib kılar bilüñ ol hâl
- 3340 Yâ‘nî kim ata şehveti anuñ
Ğusl vâcib olur tenüñ¹⁰⁶⁰ cânuñ
- 3341 Dahı hem düşi azsa¹⁰⁶¹ ol demler
Ğusl vâcib olur key aña haber
- 3342 Nev‘-i şânî bilüñ ki guslin hem
Bil ki¹⁰⁶² hükmi durur anı bu dem

¹⁰⁵⁴ Guslün sünnetleri hakkında. Bunlar üçtür.

¹⁰⁵⁵ ayaklarını: ayakların B

¹⁰⁵⁶ ‘uzvın: ‘uzvu B

¹⁰⁵⁷ ayaklarını: ayakların B

¹⁰⁵⁸ Guslü vacib kılan anlamlar iki çeşittir.

¹⁰⁵⁹ ğusli: ğusl B

¹⁰⁶⁰ tenüñ: cânuñ B

¹⁰⁶¹ düşi azsa: düşi irse B

- 3343 Ya'nî tonda bula menî eşerin
Uyanıcağ işit fakîh haberin
- 3344 Ya mezî şekl buldı şehvet-gûn
Bil ki¹⁰⁶³ hükmidür ol cenâbet-çün
- 3345 İhtiyât-içün oldu bu hâlet
İhtiyât ehlidür bulan devlet
- 3346 Biri gusl-i mesnûndur¹⁰⁶⁴ bil iy cân
Bildürem anı dağı saña hemân
- 3347 Dörddür bilgil imdi gusl-i mesnûn¹⁰⁶⁵
Ya'nî her yılda olunur iki gün
- 3348 Dağı cum'ada olunur yunasın
Mescid câmi'e varup konasın
- 3349 Gusl-i 'iydeyn biri aña hemîn
Böyle kıldı ol Resûl-i güzîn
- 3350 'Arafâta irince bir dağı hem
Gusl kılmakdur anda vâcib o dem
- A107a, B96b 3351 Dağı dördinci gusl-i ihrâmı
Eylegil olmağıl bu dem 'âmmî
- باب شروط الصلاة وهي ستة¹⁰⁶⁶
- 3352 Çün vuzû' ile gusli bildüñ sen
Bil şurûṭ-ı şalâtı hoş-rûşen
- 3353 Mâ-i muṭlakla çün vuzû' alduñ
Yâ teyemmüm demiyle yol bulduñ
- 3354 Şu bulunmasa toprağ-ıla hemîn
Bes teyemmüm gerek ide ol hîn
- 3355 Bil sekizdür şurûṭ-ı evveli bu
Âb-destle 'ibâdeti ide hû
- 3356 Hem ikincisi tonı pâk temîz
Eylemekdür bilesin imdi 'azîz

¹⁰⁶² bil ki: bilûñ B

¹⁰⁶³ bil ki: bilûñ B

¹⁰⁶⁴ mesnûn: mesûn A

¹⁰⁶⁵ mesnûn: mesûn A

¹⁰⁶⁶ Namazın şartları hakkında. Bunlar altıdır.

- 3357 Ya'nî yumak tonın necâsetden
Kurtula ol habîş âfetden
- 3358 Ger hafîfe vü ger galîze ola
Yuyuben tonların temîz kıla
- 3359 Dahı üçinci cismîni yuya hem
İde temyîz¹⁰⁶⁷ kendüzin âdem
- 3360 Hem menîden dahı necâsetden
Pâk temyîz¹⁰⁶⁸ ola habâşetden
- 3361 Mühmelin süre pâk ide bedeni
Tâ ki kulluğa yarar ide seni
- 3362 Dahı dördincisi mekânı_ide pâk
Kıla anda namâzını çâlâk
- 3363 Hem bişincisi setr-i 'avret ide
'Arz idem setr-i 'avreti iy dede
- 3364 Er kişinüñ göbekden ire dize
'Avretidür ki didüm anı size
- 3365 Göbegi bil degül durur 'avret
Hükm böyledür añağıl hâlet
- 3366 Dizi 'avret durur bil anı yakîn
Böyle emr itdi bize ol¹⁰⁶⁹ şeh-i dîn
- 3367 'Avratuñ cümle cismidür 'avreti
Yüzi 'avret degül ne hoş şûret
- A107b 3368 Ayası dahı 'avret olmadı
Şöyle buyurdı 'âlem üstâdı
- B97a 3369 Hem ayakları dahı bilgil iy cân
'Avret olmadı şöyle dir Nu'mân
- 3370 Cârîye er gibidür aña bu dem
Arkası kırmı 'avret anuñ hem

¹⁰⁶⁷temyîz: temîz B / Bu kelime A 'da da *temîz* şeklinde yer almaktadır. Ancak derkenâra sonradan *temyîz* kelimesi eklenmiş olup bu kelime vezin için daha uygundur.

¹⁰⁶⁸temyîz: temîz B / Bu kelime A 'da da *temîz* şeklinde yer almaktadır. Ancak derkenâra sonradan *temyîz* kelimesi eklenmiş olup bu kelime vezin için daha uygundur.

¹⁰⁶⁹ol: -B

- 3371 Bilgil altıncı kıbleye tuta yön
Hem yidincisi niyyet oldu künûn
- 3372 Sekizincisi bile evkâtı
Yerlû yirince baş ide zâtı
- 3373 Biş vaqtûñ deminde hâzır ola¹⁰⁷⁰
Cümle evkât üzre nâzır ola
- 3374 Bu şurûtuñ birini ger ide terk
Bil ki olmaz şalâtı anuñ berk
- 3375 Bil şahîh olmaz ol namâz yakîn
Kaşd-ıla itse yâhûd unutsa hemîn
- 3376 Vaqtlü vaqtinde kıl namâzuñ iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- باب أركان الصلاة وهي ستة¹⁰⁷¹
- 3377 Bil bu demler namâzuñ erkânı
Altıdur bildürem saña anı
- 3378 Evveli eylemek durur tekbîr
İftitâh-ı namâz oldur dir
- 3379 Hem ikinci kıyâma tırmağdur
Haq kelâmın üçinci okımağdur
- 3380 Her ne ki_oldı müyesser¹⁰⁷² okı iy cân
Bu durur bil¹⁰⁷³ üçincisi erkân
- 3381 Dahı dördincisi rükû'dür hem
Getür erkânı yirine bu dem
- A108a 3382 Hem bişincisidür sucûd Haqq'a
Gözle erkânı tâ görine likâ
- 3383 Ka'de-i âhiredür altıncı
Dizeyim sözi söze çün inci
- 3384 Tâ teşehhüd tamâm olunca yakîn
Bil bu erkânı tâ şeref bula dîn

¹⁰⁷⁰ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁰⁷¹ Namazın rükunları hakkında. Bunlar altıdır.

¹⁰⁷² müyesser: -B

¹⁰⁷³ bil: -B

- 3385 Kim ki terk itse birisin iy cân
Fâsid olur namâzı bil erkân
- 3386 Sür fesâdı deminden ir be-şalâh
Vir şalavât ki şâd ola ervâh
- B97b ¹⁰⁷⁴باب يجب في الصلاة وهي سبعة
- 3387 Şol ki vâcib durur namâz içre
Diyeyim bil bu dem niyâz içre
- 3388 Yididür vâcib olan bil iy cân
Evvelidür kırâ'at-ı Qur'ân
- 3389 Fâtiha okıyup koşa âyet
Evvelinde kılup iki rek'at
- 3390 Hem ikincisi ka'de-i ûlâ
Ya'nî evvel oturması ola
- 3391 Hem üçüncisi ka'de-i âhirde
Et-tehiyyât cümle yâd ide
- 3392 Anda kim âşikâr okınır iy cân
Âşikâre okıya anda 'ayân
- 3393 Anda kim gizlü okınur Qur'ân
Gizlü okımağ oldı vâcib iy cân
- 3394 Dahı altıncısı kunût okımağ
Vitr-i vâcibde söylegil şaddağ
- 3395 Hem yidincisi gözlemek erkân
Bil ki ¹⁰⁷⁵vâcib ider ¹⁰⁷⁶bu cümle 'ayân
- 3396 Kim ki terk itse uşbu mezkûrı
Ya'nî bu yidi şart-ı mestûrı
- 3397 Unudup terk iderse secde-i sehv
Kaşd-ıla terk iderse hâlet-i lehv
- A108b 3398 Nâkış-ı namâzı şöyle bil geh ¹⁰⁷⁷
Kaşd-ıla terk ider-ise âgeh
- ¹⁰⁷⁸باب سنن الصلاة وهي أربع عشرة

¹⁰⁷⁴ Namazın vacipleri hakkında. Bunlar yedidir.

¹⁰⁷⁵ bil ki: bilün B

¹⁰⁷⁶ vâcib ider: vâcibdür B

¹⁰⁷⁷ bil geh: bilün B

- 3399 Evveli ellerini kaldurmak
Ya'nî tekbîr urunun tûrmak
- 3400 Kulağı yumşağına barmağı
Hem degürmek durur şol [u] şağını¹⁰⁷⁹
- 3401 Hem ikinci sağ eli şol üzre
Komağ oldı bilüñ uşûl üzre
- 3402 Göbek altında tuta bağlaya el
Sünneti aña müşkil ola hal
- 3403 'Avrat emcegi¹⁰⁸⁰ altına kıya dest
Fıkh¹⁰⁸¹ içinde bu hükmi gördüm hest
- B98a 3404 Hem üçüncisidür şenâ-i Huzâ
Ya'nî sübhâneke okıya du'â
- 3405 Dahı dördincisi te'avvüz hem
Okımağdur bilesin iy âdem
- 3406 Hem bişincisi tesmiye ide yâd
Kırâ'ata ol durur bilüñ bünyâd
- 3407 Dahı altıncısı durur te'mîn
Fâtîha âhirinde diye âmîn
- 3408 Hem yidincisi diñlemek Qur'ân
Sünnet oldı namâz içre iy cân
- 3409 Hem sekizincisi durur¹⁰⁸² tahmîd
Her ki okırsa bula vaqt-i sa'îd
- 3410 Bil tokuzıncı oldı tesbîhât
Kim rukû'a inince eyle oñat
- 3411 Hem onıncı sücûd tesbîhi
Eyle sünnetle pâk kıl rûhı
- 3412 On birinci sünenden¹⁰⁸³ aña iy cân
Ka'de-i ûlâda_ola teşehhüd-hâ'n

¹⁰⁷⁸ Namazın sünnetleri hakkında. Bunlar on dördtür.

¹⁰⁷⁹ şağını: şağı B

¹⁰⁸⁰ emcegi: emcegi B

¹⁰⁸¹ fıkh: fıkhâ B

¹⁰⁸² sekizincisi durur: sekizincisidür B

¹⁰⁸³ sünenden: sünnetden B

- 3413 On ikincisi fâtîha tenhâ
Okıya sûre koşmaya aşlâ
- A109a 3414 On üçüncüsü¹⁰⁸⁴ işit ne direm
Bil ki¹⁰⁸⁵ tekbîrlerdür ol dağı hem
- 3415 Ğayr-ı tekbîr-i iftitâh kamu
Sünnet oldu bil anları dersü
- 3416 On dördüncüsü selâm virmek¹⁰⁸⁶
Bu sünenden sen olmağıl münfek
- 3417 Kim ki terk itse birin üş bularuñ
Lâzım olmaz nese¹⁰⁸⁷ ola haberüñ
- 3418 Kaşd-ıla sehv-ile iderse dağı
Lâkin olur günâh-kâr ahî
- 3419 Sür sünen üzre dâyimâ sen iy cân
Vir şalâvat Muhammed'e bu zamân
- باب في ما يستحب في الصلاة خمس وعشرين¹⁰⁸⁸
- 3420 On bişdür¹⁰⁸⁹ çü müsteḥabb-ı şalât¹⁰⁹⁰
Ya'nî kim sevgülüdür ol hâlât
- 3421 Evveli secde yirine nâzır
Ola ehl-i namâz bes ḥâzır
- B98b 3422 Hem ikinci ruḳû'a irdügi dem
Kademeyn arasını gözleye hem
- 3423 Hem üçüncüsü burnu yire ire
Dağı¹⁰⁹¹ dördüncüsü işit iy sere
- 3424 Çün ku'ûda vara ola nâzır
Degmesin gözleye olup ḥâzır¹⁰⁹²
- 3425 Hem bişinci kırâ'at-ı Qur'ân
Sûre-i fâtîhaya kosa iy cân

¹⁰⁸⁴ üçüncüsünü: ikincisini A /A'da sıralamada hata yapılmıştır.

¹⁰⁸⁵ bil ki: bilüñ B

¹⁰⁸⁶ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁰⁸⁷ nese: nesne B

¹⁰⁸⁸ Namazda müstahap olan şeyler hakkında. Yirmi beştir. / خمس وعشرون : خمس وعشرون A, خمس وعشرون B

¹⁰⁸⁹ Başlıkta namazın müstehaplarının on beş olduğu belirtiliyor. Ancak metinde namazın yirmi beş müstehabından bahsedilmiştir.

¹⁰⁹⁰ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁰⁹¹ dağı: -B

¹⁰⁹² Bu mısra B'de Degme.....ḥâzır şeklindedir.

- 3426 Ol muşallî okuya üç âyet
Diñle altıncıdan dağı hâlet
- 3427 İde tekbîr ol zamân me'mûm
Âşkâre dimeye iy nîk uğum
- 3428 Hem yidinci_iki ellerin dizine
Koya barmağlarını aç a yine
- 3429 Hem sekizinci arkasın tuta düz
Fuḳahâ ḳavlidür bil ki¹⁰⁹³ bu söz
- A109b 3430 Başı boynı ber-â-ber ola iy cân
Tokuzıncı bu resme oldu beyân¹⁰⁹⁴
- 3431 Semi'a'llâh didükde onıncı
Başını ḳaldıra odur sinci
- 3432 On birinci sucûda irse revân
İki dizi_evvel ire yire iy cân
- 3433 On ikinci yüzini yirde koya
İki eli ortasında sözüme uya
- 3434 On üçüncisi alnı secdeye hem
Koya mühkem ki toya alnı o dem
- 3435 Burnı secde_itse alnı itmese
Müstehabbuñ yolına gitmese
- 3436 Dağı gözi 'amâme birle yakın
Secde itse kerîh olur o hîn
- 3437 On bişinci küşâd ide barmağ
Oyluğı_üstinde elleri¹⁰⁹⁵ tırmağ
- 3438 On altıncı ḳarnını yire ol¹⁰⁹⁶
Ḳomaya budların kısup sağ u şol
- 3439 İki_ayağı aşâbi'ini iy cân
On yidincisi durur aña 'ayân
- 3440 Secdede üç kez eylemek tesbîh
On sekizincidür iy vech-i şabîh

¹⁰⁹³ bil ki: bilün B

¹⁰⁹⁴ beyân: 'ayân B

¹⁰⁹⁵ elleri: ellerin B

¹⁰⁹⁶ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

- B99a 3441 On tokuzuncı kaldura başın
Ol rukû‘dan tırınca böyle ide¹⁰⁹⁷ işin¹⁰⁹⁸
- 3442 Hem yigirminci ellerin yirden
Kaldırup dizüñ üzre қо anı sen
- 3443 Yirde iken elüñ sucûd itme
Müsteḥabbı bu demde terk itme
- 3444 Secde-i şânîden tırıcak hem
İki_elin¹⁰⁹⁹ kaldırıcagın ol dem
- 3445 İki dizlerin anda kaldıra ol
Uşbu mezkûra oluben meşgûl
- 3446 Hem yigirmi ikinci bilgil iy cân
Şol düşeye¹¹⁰⁰ otura hemân
- A110a 3447 Hem yigirmi üçinci müsteḥabb ol
Şağ ayağın diküp otura uşûl
- 3448 Hem yigirmiyle dörtten dahı bil
Söyleyem saña bir bir iy ‘âkil
- 3449 İki_elin kıya oyluk üzre hemân
Otura bes teşehhûde o zamân
- 3450 Hâk Resûl’ine eyleye şalavât
Şalavât ile bula cânı ḥayât
- 3451 Hem yigirmi bişinci’i¹¹⁰¹ aña
Ol nice müsteḥabb durur diñle
- 3452 Şağa sola selâm vire hemîn
Ellerin yüzine süre o demin
- 3453 Ed‘iye okıya vire şalât
Sevgülü işler ile bula ḥayât
- 3454 Dahı ḥamd ü şenâyıla tesbîḥ
Müsteḥabbdür bular iy vech-i şabîḥ

¹⁰⁹⁷ A’da bu kelimenin üstünde *kıl* kelimesi yer almaktadır.

¹⁰⁹⁸ işin: iş A / Bu mısırada vezin hatası vardır.

¹⁰⁹⁹ elin: ellerin B

¹¹⁰⁰ düşeye: düşkiye B

¹¹⁰¹ bişinci’i: beşinci B

- 3455 Uşbu mezkûrdan birin ide terk
Gerçi olur şalâtı anuñ berk
- 3456 Lâzım olmaz nesene ol kişiye
Heb ber-â-berdür erkekle dişiye
- 3457 Hem günâh-kâr¹¹⁰² olmaz ol kişi bil
Şarf idendür velîk key ‘âkil
- 3458 Her kişi şaklasa bu ahvâli
Hak katında ulu olur hâli
- 3459 İtmiş olur şalâta ol ta‘zîm
İrişür Hak’dan aña ecr-i ‘azîm
- B99b 3460 Bes mürâ‘ât-ı efdal oldu iy cân
Ahsenü’l-vech kıpasın ne gümân
- 3461 Ahsenü’l-vech olam dir iseñ iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- باب ما يكره في الصلاة عشرة¹¹⁰³
- 3462 Diñle nedür diyem kerâhiyyât
Kim şalâtuñ temîz ola bi’z-zât
- A110b 3463 On nese¹¹⁰⁴ bil kerîhdür sem‘ it
Bildürem saña ‘akluñı cem‘ it
- 3464 Tâ kerîh olmaya namâzuñ iy cân
Bir bir idem bu demde saña ‘ayân
- 3465 Biri bağdaş kurup oturmağdur
‘Özrsüz uşbu resme olmağdur
- 3466 Biri ta‘dîl-i âyet oldu yakın
Kim kerâhet irer namâza yakın
- 3467 Ki aşagadan okıya Qur’ân
Ki yukarudan okıya furkân
- 3468 Hem üçincisi iftirâş oldu
Kolların döşeyü kodı kıldı
- 3469 Dahı dördinci gözleri seyrân
Uşbu fi‘l-i kerîhden utan

¹¹⁰² günâh-kâr: hünkâr B

¹¹⁰³ B وهي عشرة : عشرة / Ondur. / Namazda mekruh olan şeyler hakkında.

¹¹⁰⁴ nese: nesne B

- 3470 Dahı göz yumcalatmak oldu biri
Ol kerâhiyyetüñ¹¹⁰⁵ iy yol eri
- 3471 ‘Özr olsa velik neste¹¹⁰⁶ yok
Fukahâ içre böyle¹¹⁰⁷ oldu tırûk
- 3472 Eylese ya haşîri¹¹⁰⁸ isti‘mâl
Bil namâzı kerîh olur¹¹⁰⁹ fi'l-hâl
- 3473 Hem yidinci gerinmek oldu ‘ayân
Bil kerâhetledür namâzı hemân
- 3474 Sekizinci namâzdayiken hem
Kaftânın giyse var kerâhet o dem
- 3475 Tokuzuncı elini oynatsa
Bir neseyi¹¹¹⁰ alup ele tutsa
- 3476 Ya cesedle ya şevble yâhûd¹¹¹¹ sac
Hem neseneyle¹¹¹² oynamakdan kaç
- 3477 Bil şalâtı neler kılı mekrûh
İşleme uşbu işleri be-vucûh
- B100a 3478 Hem cemâ‘at şalâta¹¹¹³ itse kıyâm
Farz tâ kim aña olına tamâm
- 3479 Kendü uymasa başka kılsa kişi
Mekrûh olur tamâma irer işi
- A111a 3480 Bunlaruñ gibiden şakın cânuñ
Hûb kıl kulluğını sulţânüñ
- 3481 Tâ kerîh olmaya namâzuñ iy cân
‘Ârif ol k'olmaya özüñ nâ-dân
- باب ما يفسد في الصلاة وهي أربعة عشر¹¹¹⁴

¹¹⁰⁵ kerâhiyyetüñ: kerâhetüñ B

¹¹⁰⁶ neste: nesne B

¹¹⁰⁷ böyle: bula B

¹¹⁰⁸ A'da *hasîri*, B'de *hayrı* şelinde imlâ edilmiştir.

¹¹⁰⁹ olur: olur mı B

¹¹¹⁰ neseyi: nesneyi B

¹¹¹¹ yâhûd: yahû A

¹¹¹² neseneyle: nesneyle B

¹¹¹³ şalâta: namâza B

¹¹¹⁴ Namazı bozan şeyler hakkındadır. Bunlar on dördtür.

- 3482 Bil fesâda viren şalâtı iy cân
On dört nesnedür bil iy insân¹¹¹⁵
- 3483 Evveli bil tenaḥnuḥ itse kişi
‘Özr olmasa irer fesâda işi¹¹¹⁶
- 3484 Hem ikinci cevâb ‘âtısdur¹¹¹⁷
Fâsid iden şalâtı¹¹¹⁸ iy teri¹¹¹⁹ dūr
- 3485 Hem üçüncü imâm-ı gayr yakîn
Ḥaşr olsa vü¹¹²⁰ feth kılssa hemîn
- 3486 Kendünün bil şalâtı¹¹²¹ fâsid olur
Añlayan uşbu ḥâli ‘âbid olur
- 3487 Dahı dördüncü diñlegil iy cân
Fâsid andan şalâtı¹¹²² bil ki¹¹²³ ‘ayân
- 3488 Dise kim lâ ilâhe illa’llâh
Ḥaşr olan imâmı ide âgâh
- 3489 Kendü imâmı_olsa fâsid olmaz ol¹¹²⁴
Gayr imâma_olsa fâsid-i mechûl¹¹²⁵
- 3490 Ḥaşr-içün olmasa dise tevḥîd
Fâsid olur namâzı key be-şenîd
- 3491 Hem bişincisi aġlasa be-namâz
Şızıdan¹¹²⁶ ya muşîbet içün bâz
- 3492 Fâsid olur namâzı şöyle ki var
Zıkr-i cennet-çün olsa yâḥûd nâr
- 3493 Fâsid olmaz namâzı ol demler
Böyle dir fıkḥ ehli diñle ḥaber
- 3494 Hem yidinci kim itse redd-i selâm
Ya eliyle ya dili birle temâm

¹¹¹⁵ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹¹¹⁶ ‘Özr olmasa irer fesâda işi: ‘Özr olmasa fesâda irer işi B

¹¹¹⁷ ‘âtısdur: âtadır B

¹¹¹⁸ şalâtı: şalât A

¹¹¹⁹ teri: seri B

¹¹²⁰ vü: bu B

¹¹²¹ şalâtı: şalât A

¹¹²² şalâtı: şalât A

¹¹²³ bil ki: bilün B

¹¹²⁴ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹¹²⁵ Bu beyit B’de derkenârda yer almaktadır.

¹¹²⁶ şızıdan: zararın B

- 3495 Fâsid olur namâzı şöyle bilün
Uşbu işlerden ihtirâz kıluñ
- A111b 3496 Hem sekizinci zıkr-i fâyitedür
İdeyin anı da saña nitedür
- B100b 3497 Ya'nî biş vaqti kılacaydı ol
Bes çünki altıncıya ol meşgûl
- 3498 Fevt-i tertîb aña geldi hemân
Bil fesâda ire şalât o zamân
- 3499 Ya'nî tertîb sâkıt olmışdur
Bil fesâd-ı şalât¹¹²⁷ bulmışdur
- 3500 Tokuzuncı 'amel-i keti ide
Geh tönin geh 'amâmesin düzede
- 3501 Geh kuşağın söbi ide şugli
Müfsid olma iy kardaşum oğlu
- 3502 Hem onıncı tekellüm oldı iy cân
Fâsid iden namâzı aña 'ayân
- 3503 On birinci tenâvül itse yimek
Fâsid olur namâzı eyle şek
- 3504 On ikinci şu içse gitdi şalât
İtmegil sen bu resm-ile harekât
- 3505 On üçüncisi dahı iğmâ'dür
Kef geçüp kendüden uğunmadur
- 3506 On dördüncü burnı tımursa
Fâsid olur namâzı di şorsa
- 3507 Bunları işleyen kişinüñ iy cân
Bil fesâda varur namâzı hemân
- 3508 Hızır öğretti cümle hâlâtı
Nite ki_işledi Muştafâ zâtı
- 3509 Dir Muzaffer ki artur imdi kelâm
Ol kelâm ile ola cân selâm

¹¹²⁷ fesâd-ı şalât: fesâdı şalât B

- 3510 Dahı dört ay var ki iy zinde
Kande dek şâh söyle bâ-bende
- 3511 Dir Hızır kılalum namâzı bu dem
Şoñra diyem hikâyetüm saña hem
- 3512 Kıldılar bes namâz-ı hâcet iy cân
Bes söze girdi Hızır açdı zebân
- A112a 3513 Didi Hızır iy Muzaffer-i bahrî
Diñlegil ne didi ‘ilim şehri
- 3514 Ol Muhammed durur Resûlu’llâh
Ben işitmişem andan ol âgâh
- 3515 Dört re‘kat namâz itse edâ¹¹²⁸
Bir selâm ile diñle iy dâñâ
- B101a 3516 Rûz-ı penç-şembe vaqt-i kuşlukda
Ger kıla cânı ola dışlıkda¹¹²⁹
- 3517 Hem oruç tutmuş ola ol gün iy cân
Nite kıla namâzı diñle ‘ayân
- 3518 Evveli fâtiha okıya hemîn
Zîrâ¹¹³⁰ oldur namâzı_iden tezyîn
- 3519 Dört kez¹¹³¹ dahı okıya ihlâş
Bes ruķû‘ u sucûd ide ol hâş
- 3520 Rek‘at-ı şânî yine fâtiha hem
Okıya ba‘de işit ne¹¹³² direm
- 3521 On üç kez okıya ihlâş¹¹³³
Secdeye vara ol cihân hâşşı
- 3522 Bes tahıyyâta otura vü tura¹¹³⁴
Fâtiha okıya yine iy sere
- 3523 On iki kez yine okıya ihlâş
Diñle nicesi ola hâşşu’l-hâş

¹¹²⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹¹²⁹ dışlıkda: duşlukda B

¹¹³⁰ zîrâ: zîra A

¹¹³¹ On dert kez olmalıdır. Çünkü 3601 numaralı beyitte toplam okunan İhlas sûresi sayısının elli olduğu belirtiliyor. Bu rakama ulaşılması için bu beyitte belirtilen İhlas sûresi sayısının on dört olması gerekmektedir.

¹¹³² ne: -B

¹¹³³ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹¹³⁴ tura: dura B

- 3524 Çünkü dördüncü rek'ate süre ol
Fâtiha okıya o merd-i kabûl
- 3525 On iki kez yine¹¹³⁵ ol ihlâş
Cismine cânı_ola anuñ vâşî
- 3526 Süre ihlâş elli kez didi bil
Çün namâzın temâm ide ol 'âkil
- 3527 Bu du'âyı bes ol dem eyleye yâd
Cân-ıla okı ki_olasın dil-şâd
- يا خافي اللطف الطف بي وبوالدي بلطفك الخفي¹¹³⁶
- 3528 Dağı yitmiş kez uşbu virdi dağı
Okıya ol kişi o¹¹³⁷ demler ahî
- A112b 3529 Dağı yitmiş kez okıya_uşbu du'â
Hâcetini Haq anuñ ide revâ
- اللهم اكفني ما أهمني من أمري¹¹³⁸
- 3530 Dağı yitmiş kez okıya bunu hem
Kalmaya ol kişide zerrece gam
- لا إله إلا الله محمد رسول الله¹¹⁴⁰ وَأَقْوَضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ¹¹³⁹
- 3531 Dağı yitmiş kez eyleye bunu yâd
Koma dilden ki ire cânuña şâd¹¹⁴¹
- أَنِّي مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ¹¹⁴²
- B101b 3532 Yitmiş kez bu virdi dağı iy cân
Ba'de okıya şevâbı cihân
- مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ¹¹⁴³
- 3533 Dağı bu âyeti de yitmiş kez
Okıyanuñ her işi ola geñez

¹¹³⁵ yine: okuya B

¹¹³⁶ Ey lütfu gizli olan! Bana, anne ve babama güzlü lütfundan bahşet!

¹¹³⁷ o: ol B

¹¹³⁸ Allah'ım, işlerimden benim için önemli olan şeylerle beni yetindir.

¹¹³⁹ Mü'min/44. "Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz Allah kullarını hakkıyla görendir."

¹¹⁴⁰ Kelime-i Tevhid: Allah'tan başka ilah yoktur, Hz. Muhammed Allah'ın elçisidir.

¹¹⁴¹ Bu beyit B'de yoktur.

¹¹⁴² Enbiyâ/83. "Eyyûb'u da hatırla. Hani o Rabbine, 'Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisin.' diye niyaz etmişti."

¹¹⁴³ Enbiyâ/83. "Eyyûb'u da hatırla. Hani o Rabbine, 'Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisin.' diye niyaz etmişti."

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا¹¹⁴⁴

- 3534 Dağı yitmiş kez uşbu âyeti hem
Okıya yardım ide Hâk ol dem

نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ¹¹⁴⁵ يا محمد

- 3535 Dağı bir kez diye ki yâ ma'bûd
Senden irişe cânıma maşşûd

A112a إلهي وسيدي ومولاي. ضاقت المذاهب إلا إليك وخابت الآمال إلا لديك وبطل التوكل إلا عليك
وانقطع الرجاء إلا عنك لا ملجأ ولا منجى ولا مفر منك إلا إليك
تحصنت بالذي له الملك والملكوت واعتصمت بالذي له العزة والجبروت وتوكلت على الحي الذي
لا يموت وصل على محمد وآله الطيبين وسلم تسليماً كثيراً¹¹⁴⁶

- 3536 Çün bu ed'ıye olına evrâd
Secdeye vara kıluben dil-şâd

- 3537 Secdedeyiken okıya dili hem
Uşbunı tâ ki cânı_ola hürrem

B102a اللهم صل على روح محمد في الارواح و صل
على جسد محمد في الاجساد و صل على قبر محمد في القبور و صل على تربة محمد في التراب¹¹⁴⁷

- 3538 Secdede yine diye ol demler
Uşbu adları_añup Muzaffer-i fer

- 3539 Diye_ilâhî¹¹⁴⁸ bi-hürmeti Havvâ
Hacletî hâleti-çün eyle revâ

- 3540 Sâre yüzi şuyına yâ Allâh
Hacletî hâleti-çün eylerem âh

- 3541 Hürmet-i Âsiye vü hacletini
Sen Huzâ'nuñ katında hürmetini

- 3542 Hürmet-i 'azz vü Meryem ü nâhîd
Hacleti haqqı kılmağıl nev-mîd

¹¹⁴⁴ Fetih/1. "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik."

¹¹⁴⁵ Saf/13. "Seveceğiniz başka bir kazanç daha var: Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). (Ey Muhammed!) Mü'minleri müjdele!"

¹¹⁴⁶ Allah'ım, Efendim ve Mevlâm! Yollar sana hariç daraldı, umutlar sana hariç tükendi, tevekkül sana hariç bâtil oldu, niyazlar sana hariç kesildi ve sana hariç ne sığınak ne kurtuluş ne de senden kaçış var. Mülk ve Melekût sahibi olan ile korundum, kudret ve izzet sahibi olana tutundum/sığındım ve ölümsüz diri olana tevekkül ettim. Muhammed'e ve temiz âline (ailesine) çokca salât ve selâm eyle.

¹¹⁴⁷ Allahım, ruhlardaki Muhammed'in ruhuna, vücutlar içerisinde Muhammed'in vücuduna, mezarlar içerisinde Muhammed'in mezarına ve topraklar içerisinde Muhammed'in toprağına salât eyle (rahmet eyle veya şerefini yücelt).

¹¹⁴⁸ diye ilâhî: diye yâ ilâhî B

- 3543 Hürmetine dahı Zelîhâ'nuñ
Hacleti hâletiyiçün anuñ
- A113b 3544 Fâtıma hürmetine¹¹⁴⁹ derd-i dili
Hak katında merâtibi belli
- 3545 Şâfi'a olsa kurtarur cânı
Zîrâ odur cinân reyhânı
- 3546 Hürmetü ki katında 'Âyişe'nüñ
Hacletî âyeti hakkı hem anuñ
- 3547 Hürmetine Hadîce'nüñ yâ Rab
Hasretine Resûl-içün ol şeb
- 3548 Zîkr idüp uşbu heşt-esmâyı
Heb şefî'a_eyle pâk ra'nâyı
- 3549 Hâcetüñ tâ revâ kıla Allâh
Anlaruñ yüzi şuyına ân-gâh
- 3550 Uşbu resme 'ibâdet et 'âbid
Kulı şâha irürür ol câhid
- B102b 3551 Bu du'âyı dahı o yirde yakîn
Okıya el götüre bes ol hîn

¹¹⁵⁰ يا من لا يحتاج إلى البيان والتفسير ويعلم ما في الضمير حاجتنا كثير وأنت عالم بنا بصير

- 3552 Uşbu resm-ile çünki kıla namâz
Uşbu resm-ile eyleyince niyâz
- 3553 Hak Resûl'i Muhammed-i muhtâr
Hak şalât u selâmıdur aña yâr
- 3554 Ol du'â müstecâb olmazsa
Cânına_anuñ şavâb olmazsa
- 3555 'Araşât içre dâmenüm tuta ol
Baña_irişmedi fâyide diye bol
- 3556 İ'tikâdı gerek ki pâk ola
Bu nesak üzre hoş namâz kıla

¹¹⁴⁹ hürmetine: hürmeti-çün B

¹¹⁵⁰ Ey açıklamaya ve yorumlamaya ihtiyaç duymayan ve gönüllerde ne olduğunu bilen! İhtiyaçlarımız çoktur. Sen bizi hakkıyla bilen ve görensın.

- 3557 İ'tikâd olmasa feşâr feşâr
İ'tikâduñ dürüst kıl hey yâr
- 3558 Dir Muẓaffer niçeye öğretüm
Bir zamân dahı hâ^vcelik itdüm
- A114a 3559 Cümlesinüñ du'âsı oldı revâ
Tecrübe eyledüm dir ol dâñâ
- 3560 Didüm iy Hızr kandedüñ dört ay
Söylegil imdi katda¹¹⁵¹ tutduñ cây
- 3561 Dimiş idüñ ki söyleyem hâlât
Söyle nitesi geçdise evkât
- 3562 Hızr dir söyleyem kamu olanı
İy Muẓaffer semâ' eyle anı
- 3563 Şarkda bir şehir var añla haber
Galebe key mu'azzam iy server
- 3564 Çevresi bâdiye yok âbâdân
Hem Reşîk adı şöyle nâm [u] nişân
- 3565 Halkı cümle Ebû Bekr adlu
Yüzleri hûb sözleri tatlu
- 3566 Ol şehirde bir ay tırdum iy cân
Bes şimâle irişdüm anda revân
- 3567 Anda da var bir ulı şehir-i 'azîm
Hem Muşakḳîdi adı halkı delim
- B103a 3568 Cümlesinüñ adı 'Ömer'di iy cân
Ġayr ad olmaz idi anda 'ayân
- 3569 Bes qarâr itdüm anda da bir ay
Sûy-ı maġrîbe irdüm iy hoş-rây
- 3570 Bir şehir gördüm adıdur Neşekâ
Cümle 'Osmân adlu ehl-i hayâ
- 3571 Anı da seyr eyledüm bir ay
Edeb ehli kamusı bay u gedâ¹¹⁵²
- 3572 Bes cenûba irişdüm ol demler
Bir şehir dahı gördüm iy server

¹¹⁵¹ katda: kânde B

¹¹⁵² Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

- 3573 Ol şehriñ adı idi Haryîş
Halkı kâni‘ yok içerisinde harîş
- 3574 Cümlesinüñ adı ‘Alî idi bil
Heb şehîler secî‘ler ‘âkil
- 3575 Bes su‘âl eyledüm bulardan ben
Adıñuz cümle bir oldu neden¹¹⁵³
- A114b 3576 Heb Ebû Bekr'siz neden bu hâl
Söyle bilem ki¹¹⁵⁴ nitedür ahvâl
- 3577 Bes Reşîk ehli virdi Hızır'a cevâb
Didi diñle hikâyeti iy şâb
- 3578 Koşdur yanına anuñ bir ad
Diñle nite ad irer iy dil-şâd
- 3579 Kim Ebû Bekr-i Mûsâ'dur nâmı
Böyledür bu vilâyet esâmî¹¹⁵⁵
- 3580 Birine hem Ebû Bekr-i şâbit
Nite bilindi merdümân fikr it
- 3581 Birisidür Ebû Bekr-i zâhid
Birisi hem Ebû Bekr-i ‘âbid
- 3582 Hiç ad olmaya koşulmaya nâm
Biri birini¹¹⁵⁶ böyle bilür enâm¹¹⁵⁷
- 3583 Hiç gâlağ olmayup bilinürler¹¹⁵⁸
Böyledür bil ki¹¹⁵⁹ hâli iy server
- 3584 Ben didüm heb Ebû Bekr niçün
Adıñuzdur ki ‘arz idüñ eknûn
- 3585 Didiler diñleñüz anuñ sebebin
Görmüşüz na‘t-ı Bû Bekir kütübin
- 3586 Günler içre meger ki bir gün iy cân
Bir varak geldi düşdi şehre hemân

¹¹⁵³ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹¹⁵⁴ ki: -B

¹¹⁵⁵ A ve B'de *âsâmî* olarak imlâ edilmiştir.

¹¹⁵⁶ birini: birin B

¹¹⁵⁷ enâm: ânâm B

¹¹⁵⁸ bilinürler: bulunurlar B

¹¹⁵⁹ bil ki: bilüñ

- B103b 3587 Yazılı hattı var-ıdı okıduk
Ol Ebû Bekr na‘tını bulduk
- 3588 Vaşf [u] na‘tı çü bildük anda hemân
Bize ol ad hoş gelür iy cân¹¹⁶⁰
- 3589 Şöyle ‘ahd eyledük ki¹¹⁶¹ oğlu toğan
Bû Bekr kıya adını iy cân
- 3590 Tâ kıyâmet bu ad-ıla varuz
Severüz uşbu ad-ıla yâruz
- 3591 Hızr dir gördüm anda bir pîri
İçlerindeki ehl-i tedbîri
- 3592 Didüm aduñ nedür beyân eyle
Atañ anañ ne ad kıdı söyle
- A115a 3593 Dir Ebû Bekr-i ‘ahddur adum
Uşbu resm-ile añulur yâdum
- 3594 Atañ adı nedür didüm söyle
Bizlere anı¹¹⁶² da beyân eyle
- 3595 Atam adı didi Bûbekr-i beşîr
Ceddi adını dahı şordum dir
- 3596 Dir Ebûbekr-i mü’min eydürler
Ceddüm adını bilgil iy server
- 3597 Ben didüm ol varaķ kanı görsem
Hatıñuñ sırrına bu dem irsem
- 3598 Didi bir pîrimüz var iy kaşmer
Ol varaķ anda durur aña haber
- 3599 Hızr dir getirüñ anı görelüm
Ol varaķ sırrına bu dem irelüm
- 3600 Bir niçe pîrlar varup getürür
Virüben baña cümlesi oturur
- 3601 Bes nazar itdüm ol yazuya hemîn
Sem‘ kııl iy Muzaffer’üm diyeyin

¹¹⁶⁰ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹¹⁶¹ ki :-B

¹¹⁶² anı: anda B

- 3602 Yazılı gördüm âyet-i Tevrît
Yayılup ‘âleme bu resm-ile şît
- 3603 Na‘t-ı Ebû Bekr içinde yazılı hemîn
Neden imiş bilindi baña yakîn
- 3604 Anlaruñ yok içinde mîr ü vezîr
Şordum anlara biri şöylece dir
- 3605 Bizde zulm olmaz ehl-i inşâfuz
Ğıll u ğış olmaz içleri şâfuz
- B104a 3606 Beg ü paşayı n'iderüz bârî
Eylemezüz cihânda bed-kârî
- 3607 Kâzî vü müftîñüz kanı var mı
Hükûm hakkıyla başup¹¹⁶³ aşar mı
- 3608 Didiler kâzî müftî'i n'iderüz
Çünkü biz toĝru yol tutup giderüz
- 3609 Ben didüm mes'ele düşe müşkil
Hall iden kimdür anı iy ‘âkıl
- A115b 3610 Didiler mes'ele düşe müşkil
Yazaruz kâğıd üzre şöylece bil
- 3611 Bir varak üzre koruz anı iy cân
Müftîmüz bizüm ol durur el-ân
- 3612 Berr dirüz yâ İlâhî mevlâyî
Virüpdüñ uşbu ism-i a'lâyî
- 3613 Hürmetine bu aduñ iy Sübhân
Mes'elemüz biline uşbu zamân
- 3614 Def'î ol demde bir yeşil yazu
Yazılur mes'ele altına dersü
- 3615 Mes'elenüñ cevâbı olur zâhir
Uşbudur hâlimüz didüm bir bir
- 3616 Hızır dir ben de göreyin bileyin
Tâ yakınım ziyâdına ireyin
- 3617 Müşkilüm hall ola benüm dahı
Biline nite olısar taqdîr

¹¹⁶³ başup: nâşıb B

- 3618 Tutdı bir pîr elümi¹¹⁶⁴ ol demler
İltı bir pîr evine diñle haber
- 3619 Ol varaķ meger anda imiş iy cân
Çıkdı bir şahş anda bes o zamân
- 3620 Mes'eleñ ne durur beyân it dir
Bilelüm bu zamân 'ayân it dir
- 3621 Didi Hızır aña şeyh-i dâñâ bil
Mes'elem diñle bu dem iy 'âķil
- 3622 Atam öldi biz iki ķardaşlar
Daķı bir kız ķalupdur aña haber
- 3623 Nite mîrâş alur beyân olına
Mes'ele ne durur 'ayân olına
- 3624 Şûret-i mes'ele'i yazdı o pîr
Ol varaķ üzre ķodı oldu habîr
- B104b 3625 Gördüm ol demde haķķ-ı sebzi hemân
Yazılup ol varaķda oldu 'ayân
- A116a 3626 Yazılı anañuza altıda bir
İkişer size bir kıza ola dir
- 3627 Çün bilindi Reşîķ ehli demi
Ol Muşakķî'ye eyledüm güzeri
- 3628 Çünki¹¹⁶⁵ _irişdüm o şehre daķı iy cân
Cem' olur ķatıma hemân pîrân
- 3629 Şordum anlara ancılayın hem
Nişer yokdur emîr ü ķâzî bu dem¹¹⁶⁶
- 3630 Ancılayın olar da virdi cevâb
Haķķ-ı sebz ile mes'ele her bâb
- 3631 Şöyle bulduķ varaķda nâm-ı 'Ömer
Kim saña didük uşbu demde haber
- 3632 Nite ki_anlar mesâ'ili idrâķ
Hem bular öylece iderdi pâķ

¹¹⁶⁴ elümi: ulumi B

¹¹⁶⁵ A'da *çünkü* bağlacından sonra *ki* bağlacı yer almaktadır. Muhtemelen yanlışlıkla yazılmıştır. Vezin ve anlam bakımından uygun olmadığı için metne dâhil etmiyoruz.

¹¹⁶⁶ bu dem: hem B

- 3633 İrdüm andan dahı be-şehir-i Harîş
Uşbu tertîb üzre olar da harîş
- 3634 Ancılayın bular dahı dem urup
Nâm-ı ‘Osmân üzre hüküm sürüp
- 3635 Hem ‘Alî şehri dahı ancılayın
Hüküm eylerler idi bil ki¹¹⁶⁷ hemîn
- 3636 Bu şehirler ki söyledüm ben iy cân
Çevresinde yog-ıdı âbâdân
- 3637 Başka başka şehirler idi ulu
Âdemî birle içi toptolu
- 3638 Baña geldi ‘acâyib ol dört şehir
Gerçi görmüşvenin zamân-ı dehr
- 3639 Var gümânum ki benden artuk hiç
Kimse anları görmedi taş ü iç
- 3640 Böyle diyüp Hızır Muzaffer'e iy cân¹¹⁶⁸
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 3641 Döndi yine Muzaffer-i deryâ
Hızır'a dir iy güzîde-i dâna
- 3642 Dir su’âl eylerem ki iy mih-ter
Hak Resûl’i ki hâş peygâmbir
- A116b 3643 Hak şalâtı¹¹⁶⁹ selâmı_ola aña yâr
Böyle buyurdu Ahmed-i muhtâr
- B105a 3644 Mü’min uçmağa¹¹⁷⁰ girmez illâ meger
Besmele okıya ki gire ol er
- ¹¹⁷¹ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
- 3645 Uşbu hâlet demin ‘ayân¹¹⁷² eyle
Bileyin ol nedür beyân eyle

¹¹⁶⁷ bil ki: bilün B

¹¹⁶⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹¹⁶⁹ şalâtı: şalât u B

¹¹⁷⁰ uçmağa: cennete B

¹¹⁷¹ Besmele: Rahmân ve rahîm olan Allâh'ın ismi ile.

¹¹⁷² ‘ayân: beyân B

- 3646 Didi Hızır iy Muzafer-i deryâ
Uşbu hâl üzre olayın gûyâ
- 3647 Sözler söyleyem ki kimse semâ¹¹⁷³
İtmemiş ola bil iy merd-i şecâ‘
- 3648 Meger anı bilür ola Lokmân
Ki oğlıyla sürerdi ol devrân
- 3649 Söyleyem ol hikâyeti hey yâr
Bir gün ol hikmet issi hoş-güftâr
- 3650 Oğlına ol naşîhat eylerdi
Pend sözlerin aña söylerdi
- 3651 Dirdi her işe ki_ibtidâ idesin
Diyeyim saña ki anda n'idesin
- 3652 Besmele birle başla ol işe
Düşmeye gönlün anda teşvîşe
- 3653 Çünkü bu pendî oğlına Lokmân
Virdi yüz gün dahı yaşadı hemân
- 3654 Söyleyem saña hoş hikâyet hem
Söyle dir ol Muzafer-i ‘âlem
- 3655 İşidüp cân [u] dil ola şâdân
Söylegil uşbu dem iy¹¹⁷⁴ Hızır-ı zamân
- 3656 Didi Lokmân'dan semâ‘ itdüm
Kadrüm añañla irtifâ‘ itdüm
- 3657 Cennetün didi bir kapısı var
Tahta-ı altun-ıla yapısı var
- 3658 Adı reyyân durur ol kapunuñ
Ma‘rifet dürrlerin bu dem kapunuñ
- A117a 3659 Şol kişi girer ol kapudan iy cân
Hoşnûd ola ol kişiden ramazân
- 3660 İbtidâ itse besmeleyle oruc
Şıdık-ı ihlâş-ıla iderse hurûc
- 3661 Berekâtıyla bismelenün iy cân
Yârdür¹¹⁷⁵ bil tokuz melek-i Sübhân

¹¹⁷³ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹¹⁷⁴ iy: -B

- B105b
- 3662 Biri hâ şekli biri yâ şekli
Biri mîm şekli lutf-ıla bekli
- 3663 Bes Rahîm¹¹⁷⁶ hâ vü yâ vü mîm iy cân
Üç ferîşteh olınca diñle hümân
- 3664 Bende-i rûze-dâr¹¹⁷⁷ ol demler
Ol ferîşte_üzre otura ber-ser
- 3665 Nakş ola_alnında şekl-i bi'smi'llâh
Ol¹¹⁷⁸ kapudan ki bula cennete râh
- 3666 Üç melek dahı başı üzre tura
Vaşf idem anları saña iy sere
- 3667 Biri şekl-i elif birisi lâm
Birisi şekl-i hâdur aña temâm
- 3668 Üç ferîşteh dahı kıla peydâ
Biri hâ şekli ola key zîbâ
- 3669 Biri mîm ü birisi nûn-mişâl
Gövdesinde_ola¹¹⁷⁹ bendenün¹¹⁸⁰ bil hâl
- 3670 Tâ ki ol bende ire uçmağa¹¹⁸¹
Ni'met ü seyr ü hûr kıocmağa
- 3671 İnşâa'llâh Huzâ kıla rûzî
Her ki rûzeyle geçire rûzı
- 3672 Taht u fevk-ıla çevresi melekût
Gire cennâta bula cânı sükût
- 3673 Bes melekler aña ola nâzır
Besmele şekli andadur hâzır
- 3674 Besmele_okıya ol ferîştehler
Ol kuluñ çevresini kaplayalar
- 3675 Kimisi diye anda bi'smi'llâh
Kimi Raḥmân adın diye her gâh

¹¹⁷⁵ yârdür: yâredür B

¹¹⁷⁶ Rahîm: -B / Bu kelime A'da bu mısranın altına sonradan eklenmiştir. B'de ise alttaki mısraya dâhil edilmiştir. Hem vezin hem anlam bakımından bu mısradaki olması daha uygundur.

¹¹⁷⁷ bende-i rûze-dâr: bende-i Rahîm rûze-dâr B

¹¹⁷⁸ ol: olsa B

¹¹⁷⁹ gövdesinde ola: göresinde ola B

¹¹⁸⁰ bendenün: bende bek B

¹¹⁸¹ uçmağa: icmâ'a B

- A117b 3676 Kimisi el-rahîm yâd ideler
Ol kapudan cinân¹¹⁸² dek gideler
- 3677 Ol kapudan gire tokuz melekût
Luţf gösterde Hâzret-i Ceberût
- 3678 Diye ol bende dahı ol dem iy cân
Uşbu esmâyı anda dilde revân
- بسم الله الرحمن الرحيم¹¹⁸³
- 3679 Dünyâda zıkr iderdi dâym iy cân
Âhiretde açıldı bâb-ı cinân
- B106a 3680 Bâb-ı reyyândan girer be-cinân
Var sekiz kapısı cinânıñ i¹¹⁸⁴ cân
- 3681 Biri reyyân biri bâbu'llâh
Bâb-ı rahmet durur biri ol âgâh
- 3682 Birisi dahı bâb-ı teslîm ol
Biri bâb-ı siyâh durur uşûl
- 3683 Birisi bâb-ı anuñ
Gir revân şâd ola senüñ cânıñ
- 3684 Bâb-ı rıdvândur biri dahı hem
Sekizincisi nedür anı diyem
- 3685 Bâb-ı ümmet durur Muhammed-içün
‘Âlemüñ muhtedâsı Aḥmed-içün
- 3686 Çünki bildüñ bu heşt ebvâbı
Vîr şalâvat ki ire dil tâbı
- سؤال گردن مظفر از خضر علیه السلام¹¹⁸⁵
- 3687 Bes Muzaffer su’âl kıldı iy cân
Hızr'dan söyleyem ne didi hemân
- 3688 Muştafâ ata ana türbesini
Gördi mi görmedi mi söyle anı

¹¹⁸² cinân: cinâna B

¹¹⁸³ Besmele: Rahmân ve rahîm olan Allâh'ın ismi ile.

¹¹⁸⁴ i: iy B

¹¹⁸⁵ Muzaffer'in Hızır Aleyhisselâm'a soru sorması.

- 3689 Hızır dir iy Muẓaffer-i deryâ
Görür türbelerin Resûl-i Huzâ
- 3690 Ağladı anların-içün Ahmed
Yaşlar ağıtdı gözleri bî-had
- A118a 3691 Anası gûri üzre tamıldı yaş
Hem Resûl için ağladı tağ u taş
- 3692 Berekât-ı dû kaṭre-i Maḥmûd
Hak ‘azâbın götürdi ol dem rûd
- 3693 Dünyâda olmadı ‘azab iy cân
Ol iki kaṭre ki_anda oldu revân
- 3694 Çün ata ana kabrini gördi
Başa¹¹⁸⁶ destâr koyuben¹¹⁸⁷ tırdı
- 3695 Şindi bu halka sünnet oldu bes ol
Atañ anañ sinine ger ire yol
- 3696 Başuñı örtüp it du‘âlar iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 3697 İy Muẓaffer bil imdi bu haberi
Söyleyem saña yidirem şekeri
- B106b 3698 Mâderin çok ziyâret itdi Resûl
İrişüp geldi Cebra‘îl didi ol
- 3699 Yâ Resûl atañuñ da kabri var
Tâ ki haḫḫı gide özüñden iy yâr
- 3700 Bes Resûl-ile bir niçe aşḥâb
Ata türbesine_irdi diñle hisâb
- 3701 Zâr zâr¹¹⁸⁸ ağladı Resûl-i güzîn
Didi iy baba Hak işine yakın
- 3702 Çâre yokdur irişür elbetde
Her ne taḫdîr olsa¹¹⁸⁹ hâletde

¹¹⁸⁶ başa: başa seşe B / B'de yer alan *seşe* ifadesi A'da, alttaki mısranın üzerine sonradan yazılmış ve bu mısraya ait olan *sinine* kelimesidir. B'de bu kelime bu mısraya dâhil edilmiştir. Vezin ve anlam bakımından alttaki mısraya daha uygundur.

¹¹⁸⁷ koyuben: koyan B

¹¹⁸⁸ zâr zâr: zârî zârî B

¹¹⁸⁹ olsa: ola B

- 3703 Böyle diyüp elin urur gûre
Taşçağız aldı okıdı sûre
- 3704 Atdı gûr içre anda ol taş
Bes selâmet bulur ata baş
- 3705 Hâk Te‘âlâ ‘ukûbet-i gûr
Def kıldı vü buldı ma‘mûr
- 3706 Berekât-ı be-dest-i peygâmbere
Götürüben ‘azâbı¹¹⁹⁰ râhat irer
- 3707 Hâk şalât u selâmı yârânı
Ola her demde şâd ola cânı
- A118b 3708 Dir Muzaffer ki taş atmak ne
Söylegil ol hayâli dahı yine¹¹⁹¹
- 3709 Hızr eydür işit Muzaffer-i fer
Eylegil sözlerüm kamu ezber
- 3710 Anuñ-içün atupdı taş [u] kesek
Ya‘nî Hâk'dan dilemiş oldu dilek
- 3711 Hâk tıyurur Âdem oğlını bil¹¹⁹²
Taş tıyurur özüñi iy ‘âkil
- 3712 Ya‘nî seni tıyurmuşam ata
Her ki senüñ ile tıya hoş yata
- 3713 Ol Huzâ-yı cihân ‘azze ve cell
Yarlıgar ol kişi’i hûb mahall
- 3714 Yarlıgandı o demde ‘Abdu’llâh
Uşbu sözden özüñi kıl âgâh
- 3715 Her ki bir gûre irse bil ki hemîn
Taşçağızlar ata o demde yakîn
- 3716 Bil ki sünnet durur Resûl'den ol
İşle ol işi olasın makbûl
- B107a 3717 Çünkü bildüñ bu hâleti cânım
Bir haber söyleyem hey oğlanım

¹¹⁹⁰ ‘azâbı: ‘azâbını B

¹¹⁹¹ Söylegil ol hayâli dahı yine: Söylegil dahı ol hayâli yine B

¹¹⁹² bil:- B

- 3718 Ol iki kâtibi diyem bu zamân
Omuzuñdur olara mesken iy cân
- 3719 Kim olar oldı kâtibîn-i güzîn
Diñle ne dir Muẓaffer anda yakîn
- 3720 Hızr'a şordum didi Muẓaffer iy yâr
Niçe demdür ki olmuşam dil-i târ
- 3721 Uşbu endîşede em¹¹⁹³ iy kâmil
Omuzuñ üzre kâtib-i ‘âmil
- 3722 Ol mükerrem dem iki kâtib iy cân
Uyuyavuz yazar¹¹⁹⁴ ne ise hemân
- 3723 Nenüñ üstine yazarlar anlar haṭṭ¹¹⁹⁵
Haṭṭı nite durur ḥurûf [u] nuḳaṭ¹¹⁹⁶
- 3724 Ol yazu nitedür beyân eyle
Yâ Hızr bir bir anları söyle
- A119a 3725 Dir Hızır iy Muẓaffer-i dâna¹¹⁹⁷
Bir su’âl eyledün bu demde baña
- 3726 Kimse anuñ gibi su’âl-i yakîn
İtmemişdür¹¹⁹⁸ cihânda bil ki hemîn
- 3727 Gûş-i hûşuñ¹¹⁹⁹ bu dem küşâd itgil
Ma‘rifet ni‘metini zâd itgil
- 3728 Dinlegil bir haber bu demler iy cân
Bilesin kim nite durur ‘irfân
- 3729 Bir ağaç yaradup durur ol Hâk
Müntehâ idi özdek ile budak
- 3730 Cennet ü dûzah arasında bil ol
Biten ulaldı sidre gibi uşûl
- 3731 Ol ağacuñ adı münebbihdür
Dümm-ı ṭâvûs-veş iñen bih dür

¹¹⁹³ em: im B

¹¹⁹⁴ yazar: pazar B

¹¹⁹⁵ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹¹⁹⁶ nuḳaṭ: faḳaṭ B

¹¹⁹⁷ Dir Hızır iy Muẓaffer-i dâna: Hızır dir iy Muẓaffer-i dâna B

¹¹⁹⁸ itmemişdür: itmîşdür B

¹¹⁹⁹ gûş-i hûşun: gûş ü hûşuñ B

- 3732 Köki tahte's-serâdadür anuñ
Hikmetin diñle yüce Sultân'uña
- 3733 Zîri 'arşa irüp durur şâhı
Vaşf-ı hâlin diyem saña dahı
- 3734 Berk-i sebzi 'aded-le bilgil iy cân
Cümle Âdem ne deñlü ise hemân
- 3735 Şarkdan ğarba irince her ne ki var
Cümlesi şağışınca şöyle ki var
- B107b 3736 Çünkü Hâk bir kılı yaradur bil
Kimi 'âlim kimisidür câhil
- 3737 Bilesince yaradur iki melek
Omuzunda tururlar anlar bek
- 3738 Bir dîv dahı olur bile yoldaş
İki kâtib öñinde ol ğor baş¹²⁰⁰
- 3739 Ol kirâmen ki kâtibîn dinür
Her ne işlerseñ anlara bilinür
- 3740 Ol ağaça varur birisi revân
Alur iki varak bes anda hemân
- 3741 Bende bâliğ olıcağız getütür
Hâzır olup omuz başa oturur
- 3742 Ol varak durur anlara kırtâs
Defterine olaruñ oldur esâs
- A119b 3743 Sağı ğayrın yazar solı şerrin
Yazar işledüğün¹²⁰¹ ğomaz birin
- 3744 Var durur añların da iki devât
Kalem-i kudret elde ol iki zât
- 3745 Ol dırahtuñ budakları aqlâm
Yazar ol ğul ne¹²⁰² işlediyse¹²⁰³ temâm
- 3746 Sağ omuzındağı ferişteye ad
Sûd dirler ki¹²⁰⁴ ğayradür bünyâd

¹²⁰⁰ Bu beyit A'da derkenârda yer almaktadır.

¹²⁰¹ işledüğün: işlerken B

¹²⁰² Bu kelime A ve B'de bir defa daha yazılmıştır. Vezne uygun düşmediği için metne dâhil etmiyoruz.

¹²⁰³ işlediyse: işlerse B

¹²⁰⁴ ki: -B

- 3747 Şol omuzındağı adıdur tûd
Yaramaz işlerin yazar bu cûd
- 3748 Ol ağaç yaprağı durur defter
Her kaçan talsa defter aña haber
- 3749 Varup iki varak dahı getürüp
Yazmağa başlar ol ikisi tırup
- 3750 Her kaçan andan toğar bir cân
Bir dîv bile toğar aña ‘ayân
- 3751 Ol kişi öldüğinde kâtibler
Cem‘ kılur ne yazarsa defter
- 3752 Ol dîvün boynına aşar anı
Tâ kıyâmet ol işdedür cânı
- 3753 Deftere dîvi eyleyüp hammâl
Bu nesak üzredür nisâ vü ricâl
- 3754 Bir tıfil ölse iy Muzaffer hem
Ol melekler olur aña hem-dem
- B108a 3755 Kabri üzre tırur kıyâmet¹²⁰⁵ dek
Diñlegil ne ‘amelledür yendek
- 3756 Atası anası anuñ hâkına
Ne didiyse yazarlar¹²⁰⁶ anda yine
- 3757 Ger yaman aña ata ana hemîn
Yazar iki surûş defter-i çîn
- 3758 Eylik-ile aña ata ana
Eyliğin defter ider anda yine
- 3759 Gerden-i dîvde kılâde kalur
Tâ kıyâmet o defteri götürür
- A120a 3760 Nişedür dîv anda hizmet-kâr
Tâ kıyâmet saña diyem her bâr
- 3761 Şulb-i âdemde bileydi hem ol
Bulmuş-ıdı biri biriyle vuşûl

¹²⁰⁵ kıyâmet dek: kıyâmete dek B

¹²⁰⁶ yazarlar: yazar B

- 3762 Eyü ‘amel ider-ise kâfir
Olur î mânâ yakınırak dir
- 3763 Her ne mü’min ki itse bed-kârı
Şûmı küfr aña irer bârî
- 3764 Berekât-ı eyü ‘amel iy cân
Kâfir işlese bulmaz ol î mân
- 3765 Mü’mine bahş olur anuñ ‘ameli
Nef¹²⁰⁷ yok kâfire iy kalb-i celî
- 3766 Mü’mine gelür eyliği anuñ
Var delîli bu kula Sübhân’uñ
- 3767 Mü’mine bed iş olsa ser-mâye
Kâfir irişür ol zamân vâye
- 3768 Ol yaramazlığı virür gebre
Gebr dûzahda uğrayup cebre
- 3769 Nitekim Hâk buyurdi sem‘ it iy cân
Saña bildürsin âyet-i Kır’ân
الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ ... وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ¹²⁰⁸
- 3770 Hoş nazar eyle uşbu kâra iy cân
Hoş delîl oldı bizlere Kır’ân
كل شیء يرجع الي اصله¹²⁰⁹
- 3771 Var kıyâs it iy mü’min uşbu işi
Ol yüz ‘amelüñ gider iy kişi¹²¹⁰
- B108b 3772 Kâfirüñ eyü¹²¹¹ ‘ameli saña irer¹²¹²
Ol yüz fesâdı gebre sürer¹²¹³
- 3773 İyilik sür bu demler olma yaman
Vir şalavât Muhammed'e sen iy cân
- 3774 Dir Muzafer ki Hızr'a şordum hem
Hâk şalât u selâmı_aña hem-dem

¹²⁰⁷ nef': nef'i B

¹²⁰⁸ Nûr/26. "Kötü kadınlar, kötü erkekler; kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkekler, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır. Ayet, A ve B'de الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ şeklinde yer almaktadır.

¹²⁰⁹ Her şey aslına rücû eder.

¹²¹⁰ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹²¹¹ eyü: bu B

¹²¹² Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹²¹³ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

- A 120b
- 3775 Hîç kimse ‘ukûbet-i mürde
İşidür mi digil aña nirde
- 3776 Hızır dir iy Muzaffer-i deryâ
‘Âyişe'den işitmişem aña
- 3777 Hâk ola ol hâtûndan¹²¹⁴ râzî
Hâk Resûl'i Muhammed-i kâzî
- 3778 Hâk şalât u selâmı aña refîk
Söyledi dir baña kelâm-ı daķîk
- 3779 Hâkdur bil ‘azâb-ı kabr didi
Ehl-i hâle_anı görmegi bitidi
- 3780 Didiler yâ Resûl-i Rabbânî
Kimesne işidür mi di anı
- 3781 Dir Resûl ins ü cinden anı¹²¹⁵ iy cân
Kimse işitmez anı illâ hemân
- 3782 Anı hevâmm¹²¹⁶ işidür ancak bes
Şanmağıl ki işidür anı herkes
- سؤال مظفر از عدت خواتون نبوي¹²¹⁷
- 3783 Dir Muzaffer ki Hızır'a şordum iy cân
‘İddet-i hâtûnân-ı fahr-i cihân
- 3784 Nitedür nicedür¹²¹⁸ beyân eyle
Bilelüm ol işi ‘ayân eyle
- 3785 Hızır didi İmâm-ı Nu‘mân'dan
Şordılar bu su‘âli key bilesin
- 3786 Bil havâtîn¹²¹⁹-i Muşafâ'ya yakîn
‘İddet olmaz cihânda aña hemîn
- 3787 Tâ ki bir ere dahı ola nikâh
Bil ki olmaz kimesneye o¹²²⁰ mübâh

¹²¹⁴ hâtûndan: hatûndan A

¹²¹⁵ anı: -B

¹²¹⁶ A ve B'de *hevâm* olarak imlâ edilmiştir.

¹²¹⁷ Muzaffer'in, Peygamber'in hanımlarının iddetini sorması. /Bu başlık A'da mevcut değildir.

¹²¹⁸ nicedür: niçüdür B

¹²¹⁹ A ve B'de *havâtîn* olarak imlâ edilmiştir.

¹²²⁰ o: -B

- 3788 Şordılar hem İmâm-ı Hânel'den
'İddet olur mı söylegil anı sen
- B109a 3789 Ol peyember havâtînine¹²²¹ iy cân
'İddet olur mı kıl beyân hemân
- A121a 3790 Yâhûd olmaz mı eylegil takrîr
Söylegil bilelüm bu demler dir
- 3791 Uşbu resme cevâb virdi İmâm
'Ömr-i âhirdür aña 'iddet-i tâm
- 3792 'İddet olmaz didügidür bu cevâb
Böyle dir bilgil imdi naql-i kîtab
- 3793 Böyle didi Muzaffer-i bahrî
Meskenümüzdi Başra'nuñ şehri
- 3794 Bir mescidde Hızır'la olurduk
Hoş şafâlar demini bulurduk
- 3795 Bir cüvân anda cân idüp teslîm
Ne ceza' ne feza' gider ne bîm
- 3796 Didüm iy Hızır bu cüvâna yakın
Ceza' [vü] renc irmeden bu demin
- 3797 Hoş geñezlik-ile vefât itdi
Dünyâdan âhiret şaru gitdi
- 3798 Seyyid-i 'âlem ol Muhammed iy cân
Çün vefât demine irdi hemân¹²²²
- 3799 Sovucağ şu şaçardı sînesine ol
Def'-i âteşle bula cânı vuşûl
- 3800 Bu ne hiķmet durur anuñ gibi cân
Kim çekeydi bu resm-ile buhrân
- 3801 Hızır dir diñlegil Muzaffer-i mâ
Mih-ter-i 'âlem ol Resûl-i Huza
- 3802 Hâķ şalât u selâmı hem-râhı
Çün kim irerdi âhire râhı
- 3803 Eline şu alurdi gögsine
Şaçdı def' ola¹²²³ âteş-i sîne

¹²²¹ A ve B'de *havâtînine* olarak imlâ edilmiştir.

¹²²² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 3804 Uşbu sözi dir idi ol demler
Dinlegil kim ne didi peygâmbir
الهې هون علينا سكرات الموت¹²²⁴
- 3805 Vardı sînesinde anuñ esrâr
Diledi zâyî‘ olmaya envâr
- A121b 3806 Âb-ıla ta‘biye iderdi iy cân
Halk-ı ‘âlem bileler anı ‘ayân
- B109b 3807 İçeler¹²²⁵ def‘î ol şuyı aşhâb
Bulalar cümlecügi fethü’l-bâb
- 3808 İy Muẓaffer Muḥammed-i muḥtâr
Uşbu resme niçün didi güftâr
- 3809 Didi *hevvin* ‘*aleynâ*¹²²⁶ son demde
Sekerât irdi vaqt-i mâtemde
- 3810 Bir rivâyetde dindi uşbu du‘â
Derd-i cânı¹²²⁷ yoğ-ıdı anuñ¹²²⁸ aşlâ
- 3811 Hâk Te‘âlâ didügidür kim bu
Mevt sekrânın¹²²⁹ istedi dârû
- 3812 Dir Huzâ baña bahş kıl cânı
Hoş bezedek serây-ı vicdânı
- 3813 Ol serâda beni ziyâfet kıl
Gördüğün¹²³⁰ işleri hikâyet kıl
- 3814 Bahşış ister özine kalb-i selîm
Cân-ı vahdetde kıla halk-ı ‘azîm
- 3815 Niçe kim bu zamânda şâhân
Berden alur bire virür iy cân
- 3816 Göñli istedüğün virür Hâk aña
Ümmetini irürmez anda buña

¹²²³ ola: -B

¹²²⁴ Hadis. "Allah'ım ölüm sekerâtını bize kolaylaştır."

¹²²⁵ içeler: içdiler B

¹²²⁶ Hadis. "Allâh'ım ölüm sekerâtını **bize kolaylaştır.**"

¹²²⁷ derd-i cânı: derd ü cânı B

¹²²⁸ anuñ: -B

¹²²⁹ sekrânın: sekerâtın B

¹²³⁰ A'da *gördüdigün*, B'de *گورددکل* şeklinde imlâ edilmiştir.

- 3817 Cümlemüze şefâ‘at andandur
Uşbu tertîb-i hâlet andandur
- 3818 Rûhına virelüm anuñ şalavât
Şalavât-ıla zeyndür cennât
- 3819 Dir Muẓaffer ki Hızr'dan şordum
Sözine cân-ıla kulağ urdum
- 3820 Mâtem-i hânedândan da bu dem
Söylegil bilelüm anı dağı hem
- 3821 Her yılañ başı mâtem eylerler
Dürlü şağular ile söylerler
- 3822 Ne durur bunda hikmet eyle beyân
İ‘tikâd aña¹²³¹ göre kıla cenân
- A122a 3823 Hızr dir iy Muẓaffer-i hem-râh
Her kişi kim döke gözinden yaş¹²³²
- 3824 Zîrâ mazlûm içündür ağlamağı
Derd ü zecriyle cân tağlamağı
- 3825 İki şâh-ıdı¹²³³ ol¹²³⁴ iki etfâl
Anları ağlamak degül eyü hâl
- B110a 3826 Bir niçeler bu hâli men‘ itdi
Ağlamañ didi anlara gitdi
- 3827 İy Muẓaffer saña haber diyeyin
Şöyle kim ağzuña şeker vireyin
- 3828 Ta‘ziyet nite ki_ümmet ider iy cân
Yiryüzinde Hüseyn için bu zamân
- 3829 Âsumânda melâ’ike dağı hem
Ta‘ziyet birle turur iy Âdem
- 3830 Anlaruñ mâtemi yağar cigeri
Her kim alursa sem‘a bu haberi
- 3831 Bir hikâyet Resûl'den kıl gûş
Şeb-i Mî‘râc Resûl'e olmuş tuş

¹²³¹ i‘tikâd aña: i‘tikâdına B

¹²³² Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

¹²³³ şâh-ıdı: şâhîdür B

¹²³⁴ Bu kelime B'de bir kez daha yazılmıştır.

- 3832 Bir cemâ‘at görür giyer pâlâs¹²³⁵
Cümle girye-künân dutar yas
- 3833 Anlaruñ hâline melekler hem
Ağlaşurlar fiğân idüp ol dem
- 3834 Sorar anlara Hâk Resûl'i¹²³⁶ hemîn
Nişe kılursuz uşbu demler enîn
- 3835 Söyleñüz kimden ötürüdür bu yas
Ne diyelüm tapuña Hayru'n-nâs
- 3836 Didük saña nite olur hâlet
Lîk götürmeye özüñ tâkat
- 3837 Hâk Resûl'i olara_ider ilhâh
Çeşm [u] gûş oldı ol yüzi mişbâh
- 3838 Didiler aña yâ Resûla'llâh
Haseneyn-içün iderüz biz âh
- 3839 Anlaruñ mâtemi-çün ağlaşuruz
Dil ü cânı ol oda taglaşuruz
- A122b 3840 Hâk Resûl'i bes itdi bir kez âh
Okıdı uşbu âyeti ân-gâh
إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ¹²³⁷
- 3841 Didi Mi‘râca sürdügimde olar
Zinde idi ikisi dağı ki var
- 3842 Didiler zindedür bu demler iy cân
Lîk vardur hikâyeti pinhân
- 3843 Dir sebab ne bu dem ‘ayân eyleñ
Bu sözi nişe didüñüz söyleñ
- B110b 3844 Bu ne mâtemdür eyleñ imdi beyân
Didiler diñle iy Resûl bu zamân
- 3845 Biz bunu ay u günden işitdük
Şanma bizi kolayına itdük

¹²³⁵ pâlâs: pelâs B

¹²³⁶ Resûl'i: Resûl A

¹²³⁷ Bakara/156. "Onlar; başlarına bir musibet gelince, 'Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz.' derler."

- 3846 Meh ü hırşîd söyledi ahvâl
Ol ikisi söziyle oldu bu hâl
- 3847 Anuñ-içün durur¹²³⁸ bu mâtem u yas
Bâkîsin sen bil iy güzîde-i nâs
- 3848 Didi mih-ter ki size kim dirler
Viriñüz bileyin bu demde haber
- 3849 Ümem-i mâzîye¹²³⁹ bizüz ervâh
Bilesin dirler iy yüzi mişbâh
- 3850 Seyyid-i ‘âlem ol şalât [u] selâm
İrişe rûh-ı pâkiñe mâ-dâm¹²⁴⁰
- 3851 Ağladı tağladı ciger-gâhın
‘Arş-ı a‘lâya irürür âhın
- 3852 Didi kim ay u güneşi getürüñ
Uşbu sâ‘atde katuma yetürüñ
- 3853 Hâzır itdiler anları ol dem
Bes su‘âl itdi mih-ter-i ‘âlem
- 3854 Didi bilmek gereküm ol hâlî
Siz nicesi işitdünüz kâlî
- 3855 Söze geldiler ol iki kevkeb
Ditreşür¹²⁴¹ şanki olaru dutdı teb
- A123a 3856 Yüzlerine_ellerin urup ay u gün
Tırmaladı kamer yüzini o gün
- 3857 Yas idüp ağlayup iki¹²⁴² kandîl
Şanki gözden akıtdılar dem-i nîl
- 3858 Didiler yâ Muḥammed isma‘ it
İşidüp bu sözi özüñ cem‘ it
- 3859 Daḥı Âdem vücûdı olmadan
Dört biñ yıl öñürdü gelmeden¹²⁴³

¹²³⁸ için durur: içindür B

¹²³⁹ A ve B’de *mâzîye* olarak imlâ edilmiştir.

¹²⁴⁰ mâ-dâm: müdâm B

¹²⁴¹ ditreşür: ditreşüz B

¹²⁴² iki: ol iki B

¹²⁴³ Bu mısırda vezin hatası vardır.

- 3860 Hâk Te‘âlâ'dan irdi bes fermân
Yas u mâtem tola cemî‘-i cihân
- 3861 Ol ciger gûşe-gânı¹²⁴⁴ Aḥmed-çün¹²⁴⁵
Yas u mâtem kılûñ bu dem eknûn
- 3862 Dahı ölmezden¹²⁴⁶ öñdin eyleñ yas
Biri yeşil birisi la‘l libâs
- B111a 3863 Anuñ-içün bu yas u mâtemdür
Şanmağıl bizi şâd ü hürremdür
- 3864 Yas u mâtem hem evvel oldı yakın
Zâlimân eyleyüp olara aqın
- 3865 Ümmet-i Muştafâ dahı bu dem
Yas u mâtem anuñ-çün eyler hem
- 3866 Hem öñinde vü hem soñında iy cân
Yas u mâtem olupdur aña ‘ayân
- 3867 Cânib-i Hâk'dan emr olıcak iy yâr
Mâh-tâb ışıdup yüzün fer-vâr
- 3868 Tırmalayup yüzini mâh u felek
Güneşüñ rengi hem olur münfek
- 3869 Bu ḥusûf u kusûf andandur
Uşbu iş dahı şorma kãdandur
- 3870 Ta‘zîb tutuben meh ü ḥurşîd
Yılđa bir kez ola ḥâl resîd¹²⁴⁷
- 3871 Böyledür çün nişe ya her yıl iy cân
Olmadı bu ḥusûf kusûf ‘ayân
- 3872 Bu ḥusûf u kusûf olur her yıl
Lîk sen göremezsın öylece bil
- A123b 3873 Ğâr-ı mağribde tũtalar evkât
Ya bulut perde_olur görünmez zât
- 3874 Mâha taklîd ider bu demde zenân
Gösterür şemse mâtemi¹²⁴⁸ merdân

¹²⁴⁴ gûşe-gânı: gûşe-gân B

¹²⁴⁵ Aḥmed-çün: Aḥmed içün B

¹²⁴⁶ ölmezden: olmazdan B

¹²⁴⁷ Bu mısırda vezin hatası vardır.

¹²⁴⁸ mâtemi: mâtem-i B

- 3875 Her kişi kim gözinden ol gün yaş
Akıda kırtara tamudan baş
- 3876 Bil bu demler zenânı¹²⁴⁹ merdânı
Kimler idi ki söyleyem anı
- 3877 Ya'nî ervâhdı tutan mâtem
Hep ricâl u nisâ' geçmiş ümem
- 3878 Melek u hûr dahı cümle tamâm
Yas u mâtem deminde tutdı maķâm
- 3879 Güneşüñ vechi¹²⁵⁰ zerd ü zâr oldu
Yas iden kamu dil nizâr oldu
- 3880 Pâre pâre_itdi mâh dahı libâs
Haseneyn-içün eyledi_ol dem yas
- 3881 On dördünde var kemâl hemîn¹²⁵¹
Naķş-ıla geçdi bâķî hâli yakîn
- B111b 3882 Ümmet-i Ahmed'ün zenânı nite
'İddetin gözleyüp ki yas tuta
- 3883 Tonını pâreler yüzün yırtar
Karalar giyer ü başın örter
- 3884 Gök giyindi bu gökler ol yasa
Ma'şiyet ehli ire mi şâda
- 3885 Her yılda biter nebât-ı bahâr
Sebz kisvetle gösterür dîdâr
- 3886 Ol biten hâl diliyle¹²⁵² söyler râz
Yiyiñüz ni'met-i Hâķ'ı bu yaz
- 3887 Ol Şubeyr ü Şeber 'arûsu durur
Bu ziyâfetde derd-ile yine gür
- 3888 Mâtemini Hüseyn'ün eyle tamâm
Biñ biñ irişe rûhlarına selâm
- 3889 Fâtîha bahş idüñ diyüp şalavât
Şalavât ile hoş geçür evķât

¹²⁴⁹ zenânı: zenân B

¹²⁵⁰ vechi: yüzi B

¹²⁵¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹²⁵² delîle: zelîle B

- A124a
- 3890 Dir Muẓaffer ki ʃehr-i Ahvâz'a
Söyleyem diñlegil sũhan tâze
- 3891 Ol gice şûfiler¹²⁵³ semâ' a gider
Def ü nây anları şafâya_ururur¹²⁵⁴
- 3892 Her biri gönülüne idüp şâdî
Bulmuş idi olar dil-âbâdî
- 3893 Her birisi ider semâ' şafâ
Hâzır olup bes anda dürlü nevâ
- 3894 Didüm iy kâşki Hızır-ı hâzır iy cân
Göreyidüm şorayidüm el-ân
- 3895 Biledüm bu semâ' ahvâlin
Şûfilerüñ bu sırda aqvâlin
- 3896 Uşbu endîşedeyiken ol dem
Hızır-ı hâzır irişdi dil-hürrem
- 3897 Ben didüm uşbu dem gönülde idüñ
Her su'âlüme hoş cevâb didüñ
- 3898 Söylegil bu semâ' ahvâlin
Bilelüm aşl-ile nedür hâlin
- 3899 Nice kılmak gerek semâ' şafâ
Söylegil haqîkat-i semâ'¹²⁵⁵ baña
- 3900 Didi Hızır iy Muẓaffer-i hoş-fer
Bil muhabbet de ma'rifetle haber
- B112a
- 3901 Söz-ile vaşf olunmaz uşbu semâ'
Şerh olunmaz bu hâl iy merd-i sücâ'
- 3902 Hoş muhabbetle olur semâ' şafâ
Söz-ile vaşf olmaz iy dâna
- 3903 Şerhin itmekde 'ârif olur lâl
Müstemi' ol ki bildürem ahvâl

¹²⁵³ şûfiler: şûfiler A

¹²⁵⁴ ururur: urur B

¹²⁵⁵ haqîkat-i semâ': haqqat-ı semâ' A

- 3904 Var bir ṯâyife ki söylerler¹²⁵⁶
Uşbu vaşf-ı semâ‘ eylerler
- 3905 Lîk ma‘nîsi sözlerinüñ yok
Şan hâkîkatdedür özi bir oyuk
- 3906 İy Muẓaffer muḥibb ol aña haber
Biline tâ sifâl-ile gevher
- A124b 3907 ‘Ârif olmayıcak bilinmez hâl
‘Aşk bâz ol semâ‘a aç perr ü bâl
- 3908 ‘Ârif anlar semâ‘ dîdârı
Bildi pervâne cûşîş-i nârı
- 3909 Varmayınca semâ‘a bilmezsin
Çün bilesin semâ‘ı kılmazsın
- 3910 Diñle diyem¹²⁵⁷ semâ‘dan bir bâb
Sen de tenbîh-i rûzgâr deryâb
- 3911 Didüm iy Hızr şimdi mescidden
Taşra geldüñdi söyledüñ rûşen
¹²⁵⁸لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم
- 3912 Uşbu terkîbi nişe yâd itdüñ
Sözlerüñle bu cânı şâd itdüñ
- 3913 Ma‘nîsin söyle bize lâ-ḥavlüñ
Uşbu demlerde bilelüm ḳavlüñ
- 3914 Didi Hızr iy Muẓaffer imdi işit
Söyleyem bir bir aña imdi yigit
- 3915 İbn-i Mes‘ûd ya‘nî Abdu’llâh
Ḥaḳ rızâsı ire aña her gâh
- 3916 Ol Resûl'üñ ḳatında vardum dir
Bu kelâm ma‘nîsini şordum dir
- 3917 Ḥavl yok ma‘şîyetde illâ Ḥaḳ
Şaḳlaya Ḥaḳḳ'a olasin elyak
- 3918 Dahı yok kuvvetüm ‘ala’t-tâ‘at
İre tevfiḳ-i Bârî her sâ‘at

¹²⁵⁶ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹²⁵⁷ diyem: diyeyim B

¹²⁵⁸ Hadis. "Güç ve kudret ancak şânı yüce Allâh'tandır."

- B112b 3919 Virdi Cibrîl uşbu resme haber
Hak şalâtı selâm-ıla bula fer
- 3920 Uşbu resme beyân idüpdür ol
Ma'nîsini 'ayân idüpdür ol
- 3921 Her ki dâyim dilinde eylese yâd
Dîn ü dünyâsını ider âbâd
- 3922 Hem şevâbını şordum andan iy cân
Söze girdi revân Hızır-ı zamân
- A125a 3923 Havl kuvvet Huzâ'nuñ oldu yakın
'İşmet-ile irişdi cânâ yakın
- 3924 Hem 'Alî'den işitmişem anı
Hoş cevâb itdi Tañrı arslanı
- 3925 Hak Resûl'inden eyledüm didi gûş
Ma'nî-yi lâ-havl söyledi hoş
- 3926 Dir şevâbı cihândur anuñ
Bu durur zikri ola cânuñ¹²⁵⁹
- 3927 Şol kadardur şevâbı¹²⁶⁰ 'aql idrâk
İdemez yüz yıla¹²⁶¹ dek iy dil-pâk
- 3928 Ben didüm yâ Hızır baña bildür
Bu sözüñ ma'nîsin dile aldur
- 3929 'Arabî dilden eylegil tefsîr
'Acemî dilden söylegil taķrîr
- 3930 Dir Hızır iy Muzaffer-i deryâ
'Arabîdür kelâm-ı her dâna
- 3931 Bil 'Arab dili zâta akrebdür
Oğludur cümle diller ol ebdür
- 3932 İy Muzaffer didi Resûlu'llâh
Kim dise lâ ilâhe illa'llâh
- 3933 Bil kubûrında anlaruñ haşyet
Hem nüşûrında görmeye zahmet

¹²⁵⁹ Bu mısırda vezin hatası vardır.

¹²⁶⁰ şevâbı: şevâbını B

¹²⁶¹ yıla: yıl B

- 3934 Ehl-i tevḥîd ḥâkden başı
Ḥâkden pâk idüp yüz [ü] başı
- 3935 Diye ḥamd ol Ḥuzâ-yı Raḥmâna
Ḥüzn¹²⁶² ref itdi lütf idüp câna
- 3936 Yine dir iy Muẓaffer aña kelâm
İbn-i Mes'ûd yâr-i Ḥayru'l-enâm
- 3937 Ḥaḳ rızâsı aña iriše müdâm
Ne didi diñlegil¹²⁶³ iy nîkû-nâm
- B113a 3938 Dir semâ' itmişem zen-i Eyyûb
Söyledi_Eyyûb'a didi iy nûr-ı ḥûb
- 3939 Da'vetündür ḳabûl Ḥaḳ ḳatına
Kimse dimez saña ki ḥâcet ne
- A125b 3940 Bir du'â eyle Ḥaḳ şifâ irüre¹²⁶⁴
Derdüñi giderüp devâ irüre
- 3941 Gitdi varlık şifâyâ irseydüñ
Şîḥḥat irüp şafâyâ ireydüñ
- 3942 Niçe yıllar durur¹²⁶⁵ ki derd [ü] 'anâ
Çekti tapuñ bu demler eyle du'â
- 3943 Bes du'â kıldı ol zamân Eyyûb
Raḥmet-i Ḥaḳḳ'a vaḳt olup mensûb
- 3944 Vaḥy gönderdi def'î Eyyûb'a
Dir yeter gezdüñ oba vü oba
- 3945 Gönderür Cebrâ'il'i anda Ğanî
Didi var ḳaldur uşbu demde anı
- 3946 Diyüben yûri ḥikmetüm göre ol
Zikrûme ola dâyimâ meşgûl
- 3947 Ḳaldurup anda yirden Eyyûb'ı
Didi yir ile eyle âşûbı
- 3948 Dep yiri tâ ki göresin ḥikmet
Ḥikmet ehline Ḥaḳ virür ḥâlet

¹²⁶² ḥüzn: ḥüzni B

¹²⁶³ diñlegil: diñle B

¹²⁶⁴ irüre: urura B

¹²⁶⁵ yıllar durur: yıllar derd B

- 3949 Depdi yiri şu indi oldu revân
Yundi vü içdi şîhhat irdi hemân
- 3950 Uşbu işler kâmusı andandur
Dimegil bu işi ki kâdendür
- 3951 Yâ Muẓaffer işit ne direm iy cân
Vehb bin ol münebbih-i devrân
- 3952 Söyledi uşbu resm-ile kelimât
Andan işitmişem iy nîkû-şîfât
- 3953 Kütüb-i enbiyâyardür nazarı
Eylemişem diyem niçe haberi
- 3954 Şalavât-ıla hem selâm-ı Huzâ
Enbiyânuñ demine vire şafâ
- 3955 Ol kitâblar içinde aındı Rahîm
Enbiyâya ki gönderüpdî¹²⁶⁶ Kerîm
- 3956 Kim dilerse ganî ola iy cân
Fukarâ şîhhatine¹²⁶⁷ ire hemân
- A126a, B113b 3957 Fakr ehlerinden iderem anı
Zîrâ kim anları sever cânı
- 3958 Żu‘afâ’ arkasıyla kim bünyâd
Fukarâya _işledüp kıla âbâd
- 3959 ‘Âkıbet ol eve harâb irişür
Zîra fakr ehline belâ irişür
- 3960 Żu‘afâya buyurmağıl kârı
İrmeye tâ şehâ demüñ târı
- 3961 Fakr-ıla fahr eyledi Maḥmûd
Buldı Hâk’dan murâd ile maḥşûd
- خبردادن خضر عليه السلام از جنید¹²⁶⁸
- 3962 Hızr dir iy Muẓaffer-i deryâ
Şeyḥ Cüneyd'den işitmişemdür hâ

¹²⁶⁶ gönderüpdî: gönder idi B

¹²⁶⁷ şîhhatine: şîhhatisine B

¹²⁶⁸ Hızır Aleyhisselâm'ın Cüneyd'den haber vermesi. / خبردادن: خبردادن B / عليه السلام ifadesi A'da, ع ve م harfleriyle belirtilerek kısaltılmış bir şekilde yer almaktadır.

- 3963 Şöyle didi Cüneyd-i Bağdâdî
Cânına ire dâyimâ şâdî¹²⁶⁹
- 3964 Hâletini semâ‘uñ itdi beyân
Vuşlat-ı Hakk'a irgürür dir cân
- 3964 Kâlb[i] eyler kavî semâ‘ şafâ
Bir maķâma irer olup şeydâ
- 3966 Evliyâlar kûlûb tek rûşen
Kâlb-i şâf ola cân bulup me'men
- 3967 İy Muẓaffer didi baña bir pîr
Eyledi uşbu hâleti takrîr
- 3968 Söz kaçan kim dehenden itse hurûc
Kâlbden kopuben bulur ol uc
- 3969 Çün lisândan hurûc ide bu kelâm
Bil maķarr-ı kâlakdur aña ‘ayân
- 3970 Dahı dir iy Muẓaffer aña haber
Söyledi ol Cüneyd-i nîk-aķter
- 3971 Raķmet-i Hakk aña ire dâyim
Evliyâlık demindedür kâyim
- 3972 Raķmet-i Hakk fakîrlere üzre hemân
Üç yirde iner bil anı ‘ayân¹²⁷⁰
- A126b 3973 Biri ‘inde’s-semâ‘¹²⁷¹ didi Cüneyd
‘Aşk u şevķ-ıla kâlsa¹²⁷² ‘Amr-ıla Zeyd
- 3974 Biri ‘inde’l-liķâ’-i ihvândur
İki mü'min biri birinüñ görür
- B114a 3975 Biri birine vire ya‘nî selâm
Raķmet-i Hakk irer o demde tamâm
- 3976 Biri uyķu içinde görmek seyr
İrişür ehl-i fakre raķmet-i ķayr
- 3977 Bil işitmez fakîrlere illâ
Hakk kelâmın işidür iy Mollâ

¹²⁶⁹ şâdî: şâhî B

¹²⁷⁰ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹²⁷¹ ‘inde’s-semâ‘: ‘inde’s-semâ’ B

¹²⁷² kâlsa: kıla B

- 3978 Bir iş üzre тұrur olar dâyim
Hak rızâsı ol işdedür kâyim
- 3979 Fuḳarâ Hak'dan ayru¹²⁷³ olmaz hiç
Hakḳ-ıla hak olup durur taş u iç
- 3980 İy Muḳaffer bîdâr ol
Ser sebîl-i Huzâ'ya salar ol
- 3981 Şordılar Bâyezîd-i Bistâmî
Raḥmet-i Hak'la bula ol kâmı
- 3982 Bes su'âl itdüm aña virdi cevâb
Ol cevâbı bu demde sen deryâb
- 3983 Didi Hak dünyâda velîlerine¹²⁷⁴
Cevr ü zecr eyler imdi döne döne
- 3984 Şöyle kim âhiretde â'dâya
Cevr idüp tamuda şalar vâye
- 3985 Dosta dünyâda ider cevri
Şöyle kim cebr-ile geçer devri
- 3986 Âhiretde nite ki a'dâya
Kınayup irürür¹²⁷⁵ demin vâye
- 3987 İy Muḳaffer işit saña ne direm
Bil muḥabbet letâfetinden hem
- 3988 Hubbdan bil cünûn olur peydâ
Hubb toğmaz cünûndan aşlâ
- 3989 Bu sözüñ ma'nîsini key aña
Dimezem işidüp hemân taña
- A127a 3990 İy Muḳaffer Muḥammed-i muḥtâr
Hak şalât u selâmıdur aña yâr
- 3991 Şöyle buyurdi bu hadîş yakîn
Ne dimişdür semâ' it imdi hemîn

¹²⁷⁶ موت الوالدة انقطاع البر من السماء

¹²⁷³ ayru: ilerü B

¹²⁷⁴ velîlerine : Hak velîlerine B

¹²⁷⁵ irürür: irür B

¹²⁷⁶ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır. "Annenin ölümü yerin gökten kopması gibidir."

- 3992 Anası ölse bir Müselmânuñ
Kesilür eylügi semâdan anuñ
- B114b 3993 Ana nite ki diridür iy cân
Himmeti eksük eylemez çendân
- 3994 Öldügi dem tamâm olur himmet
Vâlideñüñ hayâtı hoş hâlet
- 3995 İy Muẓaffer işit ne direm iy cân
Bu Ledün-nâme'den kim ola beyân
- 3996 ‘Ulemâ birle cem‘ olup hükemâ
Dağı hem bile efşah-ı şu‘arâ
- 3997 Taleb olunmadı na‘îm-be-na‘îm
Biledür ehl-i ‘ilm birle hâkîm
- 3998 İy Muẓaffer Ebû Hanîfe imâm
Raḥmetu’llâh-ıla ola be-kâm
- 3999 Didi gördüm yazardı bir kişi ḥaṭṭ
Hiç belürmezdi anda ḥarf u nuḳaṭ
- 4000 Şöyle kim kimse ḥaṭṭın okımaz
Durmadan yazar ol ḥaṭṭı koymaz
- 4001 Dir İmâm aña ḥûb yazı yaz
Tâ okuyana biline her râz
- 4002 Hem şafâ süre okusa ḥaṭṭnende
İtmeye kimse ḥaṭṭıña ḥande
- 4003 Ḥûb ḥaṭṭ kim ola faṣîḥ [ü] şaḥîḥ
Arturur aşk ol kelâm-ı melîḥ
- 4004 Nûr-ı çeşm arturur ḥaṭṭ-ı ra‘nâ
Böyle diyüp naşîḥat itdi aña
- 4005 Dirligünde şöyle yazgıl iy hümâm
Öliceḳ raḥmetle añalar tamâm¹²⁷⁷
- 4006 Hızır dir iy Muẓaffer-i dil-dâr
Ḥaḳ Te‘âlâ buyurdu hoş güftâr

A127b

¹²⁷⁸أنا عند المنكسرة قلوبهم¹²⁷⁷ Bu beyit A'da derkenarda yer almaktadır. Vezni: Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün¹²⁷⁸ Kudsî Hadis. "**Ben** yok olmuş kabirleri ve **kırık kalpleri olanların yanındayım.**"

- 4007 İy Muẓaffer Hâbîb-i Hâk Ahmed
Böyle buyurdu ol Resûl-i Ehad
اغتنموا الدعاء عند الرقة¹²⁷⁹
- 4008 Dir Muẓaffer bu ma'nîyi keşf it
Sür muhaddislerüñ tarîkine git
- B115a 4009 Dir Hızır çün kim göñlüñ ola küşâd
Eyle dâyim du'âyı cânuña zâd
- 4010 İy Muẓaffer işit ne didi Resûl
Söyleyem saña anı bilmiş ol
- 4011 Didi mü'min du'âsı anda kabûl
Ola şıdk-ıla eylemiş ola ol
- 4012 Kâlbden kopa ol du'â cânım
Kim kabûl ide anı Sübhân'um
- 4013 Dir Muẓaffer ne ma'nîdür bunı hem
Baña 'arz eyle mürşid-i a'zam
- 4014 Hızır dir kâlbüñ olmasa hâzır
Ol du'â hiç kabûl olmaz dir
- 4015 Müstecâbü'd-du'â göñülde olur
Kâlbden ol Huzâ'ya yol bulunur
- 4016 Dil turağı durur Hâkuñ iy cân
Göñli sınık¹²⁸⁰ gerek durur mihmân
- 4017 Bu Huzâ'dan kerâmet oldu yakîn
Halk üzre bil iy dil-i miskîn
- 4018 Lutf u rahmet yöninden itdi kelâm
Münkesir dil aña olupdur makâm
- 4019 Münkesir dil benüm katuma irmek
Bil gerekmez irem ben aña gerek
- 4020 Kâlb-i hâliş gerek du'â_ola kabûl
Kâlbüñi şıy ki bula cân vuşûl
- 4021 Hâzır ol nâzır olasın naķşa
Ol merâtibde kâni' ol baķşa

¹²⁷⁹ Kudsî Hadis. "**Hâl-i rikkatte duayı ganimet bilin**, zira bu hâlde dua rahmettir."

¹²⁸⁰ sınık: -B

- A128a 4022 Dir Muḡaffer ki Hıḡır-ı ḡâḡırdan
Hoş temennâ idüp diledüm ben
- 4023 Diledüm ben icâzet ol demler
Çilleye kıoya Hıḡır peygâmbek
- 4024 Didi çille saña degül ḡâcet
Zîrâ ki çille oldu bil sünnet
- 4025 Bir faḡiletken ötri biñ farḡı
İtmegil saña eyledüm ‘arḡı
- 4026 Dir Muḡaffer nite durur aḡvâl¹²⁸¹
Söylegil bilelüm nedür aḡvâl
- 4027 Dir Hıḡır ırte eyleyem ma‘lûm
Gıtmege eyledi bes anda ḡücûm
- B115b 4028 Tañlacak yine irdi Hıḡır-ı zamân
Yapışuben elûme andan hemân
- 4029 Çıkuban ol maḡâradan gitdük
Âḡiri bir ḡarâbeye irdük
- 4030 Bir yigit anda ḡufte vü bîmâr
Derd ü renc ile vaḡti olmiş zâr
- 4031 Başı ḡatında oturur bir pîr
Hıḡır ol pîre anda diñle ne dir
- 4032 Hıḡır ol pîrden ider tefḡîş
Ne durur buña ḡâlet-i gerdiş¹²⁸²
- 4033 Niçe gündür bu olalı bîmâr
Nesisin sen bu demde kııl izḡâr
- 4034 Didi ben atası men iy sâ’il
ḡastalık irdi buña el-ḡâşıl
- 4035 Uş sekiz gün durur özin bilmez
Orucın ḡutamaz namâz kılmaz
- 4036 Farḡa yitmez ḡüci ki ide edâ
Farḡ kılmaza ḡande sünnet ide¹²⁸³

¹²⁸¹ A ve B’de *aḡvâ* olarak imlâ edilmiştir.

¹²⁸² A ve B’de *gerdiş* şeklinde imlâ edilmiştir.

¹²⁸³ Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

- 4037 Hızır'a didi Muḫaffer anda yakîn
Cille'i bicerimezem bu hîn
- 4038 Çünkü emr ide ol Huzâ-yı cihân
Yimegi tez yi şavm olunca hemân
- A128b 4039 Ahşam olduḡda eylegil iftâr
'Acele birle añul kıl sen iy yâr
- 4040 Tır saḫûrı velîk te'hîr it
Tık olup kuvvet-ile tâ'ate git
- 4041 Ger bu resm-ile dirlik itmezseñ
Hak buyurduḡı yola gitmezseñ
- 4042 İrişür cânuña senüñ zillet
Terk-i çille_itdüm añlaḡıl hâlet
- 4043 Döndi Hızır eydür iy Muḫaffer-i yâr
Çilleden vazgel yûri hüş-yâr¹²⁸⁴
- 4044 Yaprāḡın tüt Huzâ'nun iy server
Ni'met-i Hak'la bula cânuñ fer¹²⁸⁵
- 4045 Hızır'a didüm ki çille kaç dürlü
Söyle bu dem bilem sen iy ulu
- 4046 Didi bu çille halk içinde ki var
Şeyhler yordamınca iy hüş-yâr
- 4047 Cümlesi oldu çille-i bid'at
Şeyhler bu işe kırup raḡbet
- B116a 4048 Şer'de Hak buyurdu az-ı ta'âm
Halk-ıla eyleme öñinde kelâm
- 4049 Halkı ko Hâlik ile ol dâyim
Çille-i vaḫdete iriş tâ kim
- 4050 Az yemek oldu çilleden makşûd
İr 'ibâdet demine bul ma'bûd
- 4051 Hızır dir iy Muḫaffer-i server
Saña bir söz diyem inen hoş-ter
- 4052 Meclis itmiş-idi İmâm Şâlih
Bil durur halka kim durur tâlih

¹²⁸⁴ B'de bu mısra yerine *Ni'met-i Hak'la bula cânuñ fer* mısrası kullanılmıştır.

¹²⁸⁵ Bu beyit B'de yoktur. Bu beytin ikinci mısrası B'de bir önceki beytin ikinci mısrası olarak yer almaktadır.

4053 İrüp ol meclise qarâr itdüm
Ehl-i hâlet demin şikâr itdüm

4054 Okıdı mukrî¹²⁸⁶ âyet-i Kur'ân
Uşbu âyet okındı anda hemân

وَجَزُوا سَيِّئَةً سَيِّئَةً مِّثْلَهَا¹²⁸⁷

A129a 4055 Hızır gördüm yakîn irdi baña
Didi diñle ne direm imdi saña

4056 Didi Kur'ân'da uşbu âyet iy cân
Cân derdine irürür¹²⁸⁸ dermân

4057 Cümle âyetler içre bu âyet
Eyler ümmîz-vâr hoş hâlet

4058 Seyyi'e işleseñ¹²⁸⁹ bire bir olur
Hasenât ehli bire on bulur

4059 Hızır didi yûri sürelüm râh
Hayrını vire kullara Allâh

4060 Çünkü ol meclisi koyup gitdük
Hızır-ı hâzırda diyüp işitdük¹²⁹⁰

4061 Ben didüm kim ümîz-vâr olmak
Uşbu âyet demiyle kâr olmak¹²⁹¹

4062 Didi Hızır iy Muzaffer-i hem-râh
Uşbu âyetle kullara Allâh¹²⁹²

4063 Şöyle bil kullara ider ta'lim
Birine on bülendi¹²⁹³ olma le'im

4064 Hak Kerîm ü Rahîm ü Rahmândur
Kulları hâline nigeh-bândur

4065 Seyyi'e işleme var-iken hasenât
Tâ bire on ire iy nîkû-şifât

¹²⁸⁶ mukrî: mukirr B

¹²⁸⁷ Şûra/40. "Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür (ona denk bir cezadır).

¹²⁸⁸ irürür: irer B

¹²⁸⁹ işleseñ: işlerseñ B

¹²⁹⁰ Bu beyit B'de yoktur.

¹²⁹¹ Bu beyit B'de yoktur.

¹²⁹² Bu beyit B'de yoktur.

¹²⁹³ bülendi: bil imdi B

- 4066 Seyyi'âtı şal ardına iy cân
Uşbu âyetde gör ne dir Qur'an
فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ¹²⁹⁴
- 4067 Beze eylikle kendüni dâyim
Ecr Hâk'dan ire saña tâ kim
- B116b 4068 Her ne_iderseñ cezâsı olsa gerek
Her ne kim itse kişi bulsa gerek
- 4069 Hâk didi ben Huzâ-yı 'âlemven
Hâlik-ı her sürüş [u] âdemven
- 4070 Melekûta ben itmedüm izhâr
Kullarumuñ günehlerin her bâr
- A129b 4071 Bilmez anlar ki nitedür bu hisâb
Ecr katumdadür şevâb ü 'ikâb
- 4072 Zûlm ehlini sevmez ol Allâh
Nite 'afv ide suçların ân-gâh
- 4073 Zâlimi yarlıgamaz ol Sübhân
'Afv kılmaz suçunı ol Gufrân
- 4074 Zâlime itmezem didi rahmet
Zâlimüñ hâleti durur hurkat
- 4075 İrmez anlar serâ-yı rahmete hiç
İrmez anlar cüvâr-ı cennete hiç
- 4076 Nefsüne her ne zûlm iderseñ iy cân
'Afv eyler suçunı ol gufrân
- 4077 Gayrıya zûlm itme kim bârî
La'net irürmeye saña Tari
- 4078 Rahmetine ümîz-vâr ol iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bul emân
- 4079 Dir Muzafer ki Hızr'la bir gün
Kîş bahrine dek irişdük çün
- 4080 Câmi'ine irişdük anda hemân
Minber üzre_âgdı bir cüvân revân

¹²⁹⁴ Şûra/40. "Ama kim affeder ve arayı düzeltirse onun mükafatı Allah'a aittir."

- 4081 Kıruben meclis eyledi kelimât
Diñleyüp sözün añladum hâlât
- 4082 Tır didüm Hızır'a gidelüm bu dem
Diñledükçe sözün irür baña gam
- 4083 Hızır dir hâricî durur bu cüvân
Düşmenidür 'Alî'nün añla 'ayân¹²⁹⁵
- 4084 Haseneyni de sevmez ol seveni
Uşbu il içre bilür el bunı
- 4085 Döndi yine Muzaffer-i dil-pâk
Hızır'a dir iy veliyy per iderek
- 4086 Söyle Bû Bekr efzaliyyetini
Bilelüm ol güzîde hâletini
- B117a 4087 Rağiya'llâhu 'anh ol sâlâr
Hazretüñden idermen istifsâr
- A130a 4088 Hızır dir diñle iy Muzaffer-i yâr
Kim saña eyleyem niçe güftâr
- 4089 Ol Süleymân katına bir gün iy cân
Vardum idi işit ne oldı hemân
- 4090 Emr kıldı ki Belkıs'a¹²⁹⁶ nâme
Yazıla hoş-tirâş olup hâme
- 4091 Uşbu âyet yazıldı ol dem iy cân
Sırr-ı nâme işit ne oldı 'ayân
- 4092 Hâk didi anda Cebrâ'îl'e hemîn
İr Süleymân katına uşbu demin
- 4093 Dut elini revân Süleymân'uhn
Nâmesin sen tamâm kıl anuñ
- 4094 Def'î irişdi Cebrâ'îl-i emîn
Ol nebînüñ tutar bes anda elin
- 4095 Mütehayyir ider Süleymân'ı
Yazdı Cibrîl hatt-ı Yezdânı

¹²⁹⁵ 'ayân: عَيْنَان B

¹²⁹⁶ Belkıs'a: Belkıs'a B

¹²⁹⁷ Neml/30. "Mektup Süleyman'dan gelmiştir. O, "Bismillahirrahmânirrahîm" diye başlamakta."

- 4096 Besmele sebz hattla oldu ‘ayân
Bes tamâm oldu nâme-i ‘ünvân
- 4097 Bes Süleymân söze geldi hemîn
Didi Cibrîl'e iy sürûş-ı güzîn
- 4098 Bunda hikmet nedür di eyle ‘ayân
Uşbu hatt hâletinden eyle beyân
- 4099 Hâk ne emr itdise beyân eyle
Uşbu hatt işini ‘ayân eyle
- 4100 Uşbu hatt oldu¹²⁹⁸ kudretiyle bedîd
Söyle bilem anı iy baht-ı sa‘îd
- 4101 Didi Cibrîl iy peyember-i Hâk
Uşbu âyet deminden okı sebak
- 4102 Levh-i mahfûzda yazıludur bu iy cân¹²⁹⁹
Ümmet-i Muştafâ için el-ân
- 4103 Ümmet-i Ahmed'ün fazîletini
Medh ider Hâk güzîde ümmetini
- A130b 4104 İre Hâk'dan aña şalât u selâm
Uşbu hatt oldu ibtidâ-yı kelâm
- B117b 4105 Dir Süleymân ki bunda hikmet ne
Uşbu âyet ola bidâyet ne
- 4106 Didi Cibrîl¹³⁰⁰ sorayın bileyin
Uşbu demler cevâb-ıçün geleyin
- 4107 Şordı vü¹³⁰¹ irdi Cebrâ‘îl-i emîn
Dir Süleymân'a kim iy şâh-ı emîn
- 4108 Hâk Te‘âlâ didi bu hatt hemân
Dest-i kudretle yazmışamdur¹³⁰² iy cân
- 4109 Levh-i mahfûz üzre yazdum hûb
Ümmet-i Ahmed'e olup mensûb

¹²⁹⁸ oldu: -B

¹²⁹⁹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹³⁰⁰ Cibrîl: Cebrâ‘îl B

¹³⁰¹ vü: -B

¹³⁰² yazmışamdur: yazmışam dir B

- 4110 Yazmışam anlaruñ fazîletidür
Ben Huzâ'nuñ bu haţt-ı kudretidür
- 4111 Kimse yazmaz bu resmle haţt-ı hûb
Ümmet-i Ahmed'e dür ol mensûb
- 4112 Meger anı Ebû Bekr yaza
Şıdk-ıla vâkıf oldu ol râza
- 4113 Ümmetüñ bildi ol fazîletini
Yazar evvel Haqq'ıñ bu âyetini
- 4114 Cümle haţtdan bu yazudur evvel
Yazmağa Bû Bekr ider medhal
- 4115 Evvel ol geliserdür îmâna
Evvel ol yazu yaza furkâna
- 4116 Dir Huzâ kudretümle yazdum ezel
Şâniyen Bû Bekr ider medhal
- 4117 Zîrâ evvel getürdi ol îmân
Hem bu âyetdür evvel-i Kur'ân
- 4118 Cümle esmâya oldu bu ser-tâc
Kamu 'âlem bu ismedür muhtâc
- 4119 Böyle 'arz itdi Cebrâ'îl-i emîn
Ol Süleymân nebîye anda hemîn
- 4120 İy Muzaffer bil imdi esrârı
Yed-i kudretle yaza çün Bârî
- A131a 4121 Ümmet-i Ahmed'üñ fazîleti-çün
Yed-i kudretle yaza ol Bî-çün
- 4122 Anı yazdurmadı Süleymân'a
Dest-i kudretle yazdı furkâna
- 4123 Bed-terîn halk anı nite yazar
Şeytanet ehli râhdan azar
- B118a 4124 Ol Muhammed ululığı-çün iy cân
Yazdı kudret eliyle ol Sübhân
- 4125 Yine Hızır peyemberi gûyâ¹³⁰³
Oluben söyledi ne dir aña

¹³⁰³ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

- 4126 Yâ Muzaffer işit sözüm bu dem
Bir gün oldum Resûl-ile hem-dem
- 4127 Hâk şalât u selâmı cânına yâr
Bilesince oturupdı şâhib-i gâr
- 4128 Oturupdı bilesine Şiddîk
Bulup esrârdan dem-i tahkîk
- 4129 Söyleşürdi Resûl-ile esrâr
Dahı gayrı söz olmadı tekrâr¹³⁰⁴
- 4130 Söylenilen fazîlet-i ümmet
Dir Ebû Bekr'e yâr-i hoş-himmet
- 4131 Ümmetüñ üç bahşde bir bahşın¹³⁰⁵
Bahş ider sür¹³⁰⁶ bu himmetüñ rahşın
- 4132 Didi Şiddîk himmetüm bu benüm
Cümlesini bağışlaya cânüm
- 4133 Var ümîzüm cemî'-i ümmetüñi
Bahşış ide kıl imdi himmetüñi
- 4134 Ol dem içinde irdi Cebrâ'îl
Hâk selâmın getürdi olup kâyıl
- 4135 Hâk didi iy Resûl-i hâşsu'l-hâş
Çün kıyâmet kopa vü rûz-ı kışâş
- 4136 Ümmetüñüñ¹³⁰⁷ 'uşâtını dersü
Heb bağışlaya yimegil kaygu
- 4137 Ol Ebû Bekr yüzi şuyına
Bahşış eyleye halk hûyına
- A131b 4138 Dir Resûl eyle bu sözi tahkîk
Kim ne kılur Ebû Bekr-i şiddîk
- 4139 Cebrâ'îl didi Hâk bilür anı
Bilmezem ben o sırr-ı pinhânı

¹³⁰⁴ A'da bu kelimenin yanına sonradan *güftâr* kelimesi yazılmıştır. Ancak *tekrâr* kelimesinin iptali ile ilgili herhangi bir işaret bulunmamaktadır.

¹³⁰⁵ bahşın: bahş

¹³⁰⁶ sür: bu sür B

¹³⁰⁷ ümmetüñüñ: ümmetüñ B

- 4140 Didi Şiddîk'a sen de söyle iy cân
Neylesün kâruñ anda eyle beyân
- 4141 Dir Ebû Bekr bilmezem ben de
Cümle esrâr-ı kenzdür¹³⁰⁸ sende
- 4142 Cebrâ'îl'e nazar kıllur Maḥmûd
Didi var bil haber getürgil zûd
- B118b 4143 Vardı geldi yine emîn-i güzîn
Ḥaḫ selâmin getürdi bes o demin
- 4144 Şöyle buyurdı ol Ḥuzâ-yı cihân
Kimse bilmez bu sırrı añla 'ayân
- 4145 Levḥ-i maḥfûzda naḫş olupdur bu
Nazar it tâ ki biline dersü
- 4146 Nazar eyledi Ḥaḫ Resûl'i hemîn
Levḥ-i maḥfûzda bildi sırr-ı yakîn¹³⁰⁹
- 4147 Levḥ-i maḥfûzda görür bir ḥatt
Yazılı i'râb ile cümle nuḫat
- 4148 Ol kıyâmetde gebrler ḥâlin
Söylemiş nite olur aḥvâlin
- 4149 Gebr kıllar irişedür 'araşât
Küfr-ile ḥâli geçmiş ola 'uşât
- 4150 İre maḫşadlarına¹³¹⁰ anda yakîn
Göre Şiddîk anları ol ḥîn
- 4151 Alacak anlarıñ şevâbın¹³¹¹ heb
Vire mü'min 'uşâta diñle sebeb
- 4152 Ümmete baḫş eyleye Şiddîk
Cennete girmege bulına tarîk
- 4153 Kâfirün her şevâbı ümmete ire
Ol Ebû Bekr'den ki himmet ire
- 4154 Her günâhın 'uşâtuñ ol Sübhân
Gebrler birle şala bâ-nîrân

¹³⁰⁸ esrâr-ı kenzdür: esrâr-ı kenzidür B

¹³⁰⁹ sırr-ı yakîn: sırrı yakîn B

¹³¹⁰ maḫşadlarına: maḫşûdlarına B

¹³¹¹ şevâbın: şevâbını B

- A132a 4155 Her biri bâ-yakîn_ kâmil-dem
İrmeye hiç olara hemm-ile gam
- 4156 Zeyn ola ‘uşâtuñ îmânı
Dâr-ı cennâta atalar anı
- 4157 Gebrler bes fedâ-yı ümmet ola
Uşbu resm ile anda hâlet ola
- 4158 Fetvâ-yı nübüvvet oldu bu hâl¹³¹²
Böyle dip¹³¹³ Hızr-ı hâzır itdi maqâl
- 4159 İy Muzaffer Ebû Bekr-i Şiddîk
Şıdk-ı îmân ile bulup tahkîk
- 4160 Tartsalardı çekiyle îmânın
Sıql göstere emr-i Yezdânî¹³¹⁴
- 4161 Cümle halkuñ ki vardur îmânı
Cümleden bil şakîl ide anı
- B119a 4162 Hâk Resûl'i ‘Atîk'e didi iy yâr
Hâk te‘âla_oldı ‘âlim-i esrâr
- 4163 Baña bir nesne oldu imdi yakîn
Ümmetüm hâleti-çün imdi hemîn
- 4164 Ümmete demek olmaz ol hâli
Key ‘aceb sırdur aña ahvâli
- 4165 Tâ kim olmaya ümmetüm kezzâb
Söyleyem biline dağîk-i hisâb
- 4166 Diñlegil nitedür hisâb saña
Diñleyüp tut kulağın imdi baña
- 4167 Ümmetümden biri_eylese güftâr
Levh-i mahfûz içinde bir hatt var
- 4168 Yazmış ol hattı kudretün kalemi
Diñleyüp koma cân u dilde gamı
- 4169 Hâk yaratdı deñizde bir mürğ-ı âb
Biñ başı vardur ol kuşuñ iy şâb

¹³¹² Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹³¹³ dip: diyüb B

¹³¹⁴ Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

- 4170 Her başında hezâr var deheni
Yaradupdur bu resm-ile Hâk anı
- 4171 Her ağız içre biñ dili var iy cân
Her zebân-ile zîkr ider el-ân
- A132b 4172 Biñ bir adını Hâk'ıñ eyler yâd
Zîkr ü tesbîh idüben olur şâd
- 4173 Her lügât-ıla zîkr ider Hâk'ı
Kimseden ol kuş eylemez daqqı
- 4174 Uşbu evşâfı gerçi itdi beyân
Kendüden düzme söylemişdi yalan
- 4175 Ne görüpdür ne işidüpdür hem
Çünki bu sözi söyledi bendem
- 4176 Ben Huzâ'yam dir ol Ğanî¹³¹⁵ Hallâk
Def'î anı yaraduram andak
- 4177 Olmaya kavî-i Muştafâ yalan
Ümmeti de yalan olmaya iy cân
- 4178 idi Resûlu'llâh
Hâk şalât u¹³¹⁶ selâmı_ire her gâh
- 4179 Didi mü'min olan dimez yalan
Cümlesi râst-gûdur aña 'ayân
- 4180 Gerçi mü'min diye bu resme haber
Def'î anı yaraduram bâ-fer
- B119b 4181 Anı yalan çıkarmazam sözde
Sırr-ı ma'nî bilindi bu yüzde
- 4182 Böyle böyle itdi Hâk dise bende
Def'î anı yaraduram ben de
- 4183 Tâ ki ol mü'minüñ sözi yalan
Olmaya def'î yaradur Sübhân
- 4184 Bir adum dir benüm de Mü'min'dür¹³¹⁷
Dîni hem ol Muhammedî dîndür

¹³¹⁵ Ğanî: -B

¹³¹⁶ şalât u: şalâtı A

¹³¹⁷ A'da mü'mindür, B'de mü'min'dür olarak imlâ edilmiştir.

- 4185 Bu revâ olmaya ki adaşam
Kızb-ile olmaya anuñ işi kem
- 4186 Gerçek eyler anuñ yalanın Hâk
Râst-gû olur ol sen añlayu bak
- 4187 Didi Cibrîl'e söyle dahı beyân
Bizlere biline bu sırr-ı nihân
- 4188 Yine söyledi Cebrâ'îl-i emîn
Ne didi añla uşbu demde yakîn
- A133a 4189 Didi gördüm ki bir cüvân-ı güzîn
Âhire irürüpdî vaqt¹³¹⁸ yakın
- 4190 Ümmet-i Muştafâ'dan ol kaçmer
Hâlet-i nez'a irmiş idi ol er
- 4191 Kara iken şakalı ol yegrek
Nite olur diyem anı işidek
- 4192 Melekü'l-mevti çün göre ol iy cân
Korkudan ağara şakalı revân
- 4193 Târ-ı mûyî feza'dan ola sefid
'Araşâta çü şeybetiyle resîd
- 4194 Nûr-ı Hâk birle ola tâbende
Hâk Te'âlâ diye ki iy bende
- 4195 Şeyb nûrum durur benüm dil-pâk
Utanıram ben andan it idrâk
- 4196 Âteş-ile kınamayam seni dir
Nûrî mı yağa âteş-i şerîr
- 4197 Her neden korkar iseñ eyleme bâk
Kurtaram cânuñ eylegil idrâk
- 4198 Rahmetümle¹³¹⁹ na'îme irişesin
Hûr u ğilmânüm ile görışesin
- 4199 Saña yardımcıdur Huzâ-yı Kerîm
Ümmet-i Ahmed'ün yiri_oldı na'îm
- B120a 4200 Vir Muhammed revânına şalavât
Tâ sözüm kand-veş bula halevât

¹³¹⁸ vaqt: vaqti B

¹³¹⁹ rahmetünle: rahmetle B

- 4201 Ol Muzaffer söze gelüp ol dem
Ne didi söyleyem saña bu dem
- 4202 ‘Âlem içre cezîre-i ‘ummân
Vardum kim irişdüm anda hemân
- 4203 Ulu câmi‘de şâkin olmışdum
Hubb-ı Hakk-ıla anda tolmışdum
- 4204 Hızır irişdi revân ‘aleyhi’s-selâm
Buluşup baña virdi anda selâm
- 4205 Didüm ol Hızır'a anda yâ Hâzır
Hâş erenler demin digil¹³²⁰ vâfir
- A133b 4206 Hâş erenler sözini eyle beyân
Tâ Ledün-nâme'den şafâ süre cân
- 4207 Söze geldi hemân Hızır-ı güzîn
Söyledi bes Muzaffer'e ol hîn
- 4208 Didi ol dem ki Mûsâ bin ‘İmrân
Hak şalât u¹³²¹ selâmı-la¹³²² şâdân
- 4209 Söyledi bir haber semâ‘ itdüm
Ol sözi ‘âleme metâ‘ itdüm
- 4210 Hak Te‘âlâ didi ki yâ Mûsâ
Kim mutî‘ olsa baña der-dünyâ
- 4211 Ben velâyet iderem aña naşîb
Bu‘d aradan gidüben ola qarîb
- 4212 Her ki ben Hakk'ı sevse ben de anı
Severem şöyle bile didi Ganî
- 4213 İrmez aña bu dünyânun zülî¹³²³
‘Âlem içinde olmaya bedeli
- 4214 İy Muzaffer Hak ehli olmaz kem
Söylemez bil muhâl sözler hem
- 4215 Hakk-ıla hak olan bilür Hakk'ı
Gayr kapudan eylemez dakḳı

¹³²⁰ digil: diñle B

¹³²¹ şalât u: şalâtı A

¹³²² selâmı-la: selâmıyla B

¹³²³ A ve B'de *zeleli* olarak imlâ edilmiştir.

- 4216 Bes yine Hızır dir Muzaffer işit
Sözümüñ ma'nîsiyle¹³²⁴ cânüñ işit
- 4217 Şanma sen evliyâ-i Hâk iy cân
Kolayına¹³²⁵ söz üzre süre zebân
- 4218 Dahı dir iy Muzaffer-i deryâ
Uşbu sözleri söyledi Mûsâ
- B120b 4219 Andan işitdüm aña bu haberi
Bu haberdür haberlerüñ şekeri
- 4220 Kim ki zâhirde ictihâd itse
Cânib-i Hâkk'a cân-ıla gitse
- 4221 Hâk vire_aña makâm-ı 'irfânı
Kopa 'âbidleriyle_anuñ cânı
- 4222 Bâtınıyla kim ictihât ide
Ehl-i 'irfân sevine toğrı gide
- 4223 'Ârifinüñ makâmına irişe
Ehl-i 'irfânla varup buluşa
- A134a 4224 Bir hâlden irişe bir hâle¹³²⁶
Vaḥdet-i Hâkk'a irişüp kala
- 4225 Tâb-ıla bir durur Huzâ bi'z-zât
Cehd idüp ola vaḥdete mir'ât
- 4226 Göre âyînesinde Bî-çün'ı
Zâhir ü bâtını olmaya tunı
- 4227 Hızır-ı hâzır demine bu dem iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 4228 Dir Muzaffer Hızır'dan itdüm gûş
Bir haber söyleyem size bu dem üş
- 4229 Hızır'dan şormışam 'aleyhi's-selâm
Dirre-i 'Ömmer'i key ide beyân¹³²⁷

¹³²⁴ A ve B'de *ma'nîsiyle* olarak imlâ edilmiştir.

¹³²⁵ kolayına: kulına B

¹³²⁶ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹³²⁷ Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

- 4230 Didüm ol dirre'i ki¹³²⁸ gördün mi
Aşlı nedür sen anuñ irdün mi
- 4231 Dir Hızır ben ki görmişem anı
Diyem¹³²⁹ evşâfını anuñ tanı
- 4232 Vezn¹³³⁰[ü] sıkli ne deñlüdür diyem
Saña bu dem beyân eyliyem¹³³¹
- 4233 On iki batmân itdi vezni tamâm
Kim diküpdi anı didüm iy hümâm
- 4234 Didi Şît nebî 'aleyhi's-selâm¹³³²
Anı dikmişdi bil aña kelâm
- 4235 Didüm uşbu zamân ne yirdedür ol
'Arz eyle biline cümle 'uşûl
- 4236 Didi kim aña iy Muzaffer-i yâr
Söyleyem saña dirreden güftâr
- 4237 Kulle-i kûh-ı kâfda bu zamân
Aşıludur o dirre bilgil iy cân
- B121a 4238 Didüm anda niçün turur dirre
Kimse irmiş müdür di bu sırra
- 4239 Didi şer'-i siyâset-i Aḥmed
Kûh-ı kâf üzre gösterüp aña ḥad
- 4240 Şer'-i Aḥmed aḥunla buldı niẓâm
Dirreden ḥavf iderdi ḥaşş-ıla 'âm
- A134b 4241 Dir neden oldı zât[ı] anuñ¹³³³ mevcûd
Söylegil bilelüm iy şeh-i cûd
- 4242 Dir Hızır ol baña degül ma'lûm
Cürmi nedür digil iy nîk-uğum
- 4243 Anı 'Ömmer şalar idi ancak bes
Şanma anı şalabildi herkes

¹³²⁸ ki: -B

¹³²⁹ diyem: diyeyim B

¹³³⁰ vezn: vardı B

¹³³¹ eyliyem: eyleyeyüm B

¹³³² Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹³³³ anuñ: -B

- 4244 Didi Hızır ol öküz derisiydi
Kim kelîmüñ öñinde söyledidi¹³³⁴
- 4245 Dirre-i ‘Ömmer andan olmuş-ıdı
‘Âmil anuñla söze gelmiş-idi¹³³⁵
- 4246 Didi hikmet nedür iy Hızır-ı zamân
Söylegil bilelüm bu demler iy cân¹³³⁶
- 4247 Anda söyledi hâk olan cismi
Bunda bildürdi diyü her resmi¹³³⁷
- 4248 Tırrasın¹³³⁸ şalduğında Yeşrib'de
Ditrer-idi kayâşıra dibde
- 4249 Bil ‘Ömer birle tutdu dîn nizâm
Tırradan korkar¹³³⁹ idi hâşş-ıla ‘âm
- 4250 Dir Hızır diñle¹³⁴⁰ bir haber diyeyin
Nice işitdüm anı söyleyeyin
- 4251 Hâk Resûl'i ki giydi na'leyni
Tırradan idi zînet [ü] zeyni
- 4252 Çâr pâre-i na'leyn andandı
Ger şorarsañ kayışı kändendi
- 4253 Post-ı keşş-idi didi niçeler
Oldı İsmâ'îl'e fidâ-yı ciger
- 4254 Cümle halkuñ günâhı içün hem
Dir fidâ' olmuş-ıdı ol ol dem
- 4255 Ba'zılar dir dıraht-ı tûbânuñ
Postı idi didiler anuñ¹³⁴¹
- 4256 Ba'zılar didi post-ı gâv-ı Şafî
Düzülüpdi bil imdi sırr-ı hafî

¹³³⁴ A'da bu beyit derkenârda yer almaktadır.

¹³³⁵ A'da bu beyit derkenârda yer almaktadır.

¹³³⁶ A'da bu beyit derkenârda yer almaktadır.

¹³³⁷ A'da bu beyit derkenârda yer almaktadır.

¹³³⁸ Bu kelimenin *kamçı* olduğunu kabul ediyoruz. Metinde kamçıdan bahsedilmektedir. Kamçı; Arapça *dirre*, Farsça *durre*, Eski Anadolu Türkçesinde ise *tura* şeklindedir. Önceki beyitlerde *kamçı* için *dirre* kullanılırken daha sonra طرّ ifadesi kullanılmıştır. Ancak herhangi bir hareke bulunmamaktadır. Kelime bu hâli itibariyle alna düşen saç, kıvrıcık saç lülesi anlamına gelen *tırradır*. Ancak anlam bakımından uygun düşmemektedir. Kelimeyi *tırra* şeklinde metne dâhil edip *kamçı* anlamında kullanılmış olduğunu var sayıyoruz.

¹³³⁹ korkar: koçar B

¹³⁴⁰ diñle: diyeyin B

¹³⁴¹ Bu mısırda vezin hatası vardır.

- B121b 4257 Çift sürdüğü öküzüñ derisin
Hibetu'llâh düzmiş-idi yakın
- 4258 Ya'nî Şîs¹³⁴² nebî düzetmiş-idi¹³⁴³
Kâbil üzre anuñla gitmiş-idi
- 4259 Dir Muẓaffer ki yâ Nebîyya'llâh
Bizleri uşbu sözden it âgâh
- 4260 Ne delîl-ile söyledüñdi haber
Tâ biline bu hâlet iy server
- 4261 Nitesi düzdi anı Şîs¹³⁴⁴ nebî
Baña 'arz eyle baş idem kütübi
- A135a 4262 Didi Hızr iy Muẓaffer-i 'ârif
Uşbu esrâra olmışam vâkıf
- 4263 Üc yüz on üç peyember-i mürsel
Yazılupdı o dirre üzre güzel
- 4264 'Amel-i Şîs¹³⁴⁵ diyü dört yire hem
Yazılupdı ben anı görmişem
- 4265 Bes anuñ-çün didüm ki Şîs-i güzîn¹³⁴⁶
Düzdi ol dirre'i bil imdi yakîn
- 4266 Hızr'dan ma'lûm oldu uşbu haber
Râvîsidür Muẓaffer-i server
- 4267 Bu Murâdî'de nazma sürdi zebân
Tâ mecâlisde sem' ide yârân
- 4268 'Âşıkâne Muḥammed'e şalavât
Vireler ireler sûy-ı cennât
- 4269 Yine bir söz Muẓaffer itdi beyân
Hızr'dan şordı didi eyle 'ayân
- 4270 Ol cemâ'at Yûsuf-içün iy cân
Söyledilerdi ol zamân yalan

¹³⁴² Şîs: Şît B

¹³⁴³ düzetmiş idi: düzmiş idi B / Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹³⁴⁴ Şîs: Şît B

¹³⁴⁵ 'amel-i Şîs: 'amel-i Şît B

¹³⁴⁶ Şîs-i güzîn: Şît-i güzîn B

- 4271 Anlara hîç siyâset oldu mıdı
Her birisine âfet oldu mıdı
- 4272 Didi hâlâtı anlaruñ bed-nâm
Kurda anlar ki itdiler bühtân
- 4273 Yine şordı Muẓaffer ol dem iy cân
Hızr-ı hâzır ledünden eyle beyân
- 4274 Diye ol Yahyâ bin Mu‘âz sözün
Ne dimişdür beyân ide özin
- 4275 Didi andan işitmişümdür iy yâr
Her ki tevḥîdden ide güftâr
- B122a 4276 Yitmiş yıl ki küfr-ile ola yâr
Cümlesin yıka def‘î şöyle ki var
- 4277 Yitmiş yıl ki söyleye tevḥîd¹³⁴⁷
Bir günâha_olmaya bes anda müfid
- 4278 Sürmegil sen günâha cân u dili
Komağıl sen derûnda¹³⁴⁸ ğışş u ğıllı
- A135b 4279 Küfr bünyâdını yıkar tevḥîd
Nite itmeye ol günâh ba‘îd
- 4280 Sür dilüñi müdâm tevḥîde
İr bu demler maḳâm-ı tefrîde
- 4281 Koma dilden kelâm-ı tevḥîdi
Görmeyesin iki cihânda bedi
- 4282 Dir Muẓaffer ki Hızr-ıla hem-dem
Olmuş-idüm ki dilde yoğ-ıdı ğam
- 4283 Didüm iy Hızr söylegil kelimât
Şeyḫ Cüneyd-i zamândan hâlât
- 4284 Raḥmet-i Hakk‘la¹³⁴⁹ cânı şâd olsun
Söyle sözleri câna zâd olsun
- 4285 Hızr dir ol Cüneyd-i Bağdâdî
Şeyḫlik birle ‘âlem üstâdî

¹³⁴⁷ Bu mısırada vezin hatası vardır.

¹³⁴⁸ derûnda: derûnında B

¹³⁴⁹ raḥmet-i Hakk‘la: raḥmet-i halkla B

4286 Uşbu resm-ile eyledi kelimât
Diñle terkîbi biline hâlât

¹³⁵⁰ لو امرنا بقتل النفس في العمر مرة و نحتاج الي كثير الهوا كل يوم سبعين مرة ولا تقتل

4287 Dir Muẓaffer ki Hızr'a didüm iy cân
İbn-i Edhem deminden eyle beyân

4288 Sözleri kim Birâhim-i Edhem
Söylemişdür bize digil¹³⁵¹ bu dem

4289 Raḥmet-i Hâk'la cânı şâd olsun
Yâdigârıyla imdi yâd olsun

4290 Uşbu terkîb anda yâd itdi
Ol sözlerle revânı şâd itdi

ادخل النار و انا اطعت الله احب الي من ان ادخل الجنة و انا عصيته¹³⁵²

A136a, B122b 4291 Dir Muẓaffer ki Hızr'dan yine hem
Şordum ol dem ki iy güzîn âdem

4292 Söylegil ol Fuḍayl¹³⁵³ bin ‘İyâz¹³⁵⁴
Ne merâtib virüpdî_aña feyyâz

4293 Sözlerinden anuñ beyân eyle
Ne diyüpdür bize ‘ayân eyle

4294 Dir Hızır uşbu resm-ile kelimât
Söyledi ol Fuḍayl-ı nîkû¹³⁵⁵-şîfât

4295 كُنَّا نتعلم احتساب السلطان
كما يتعلم سورة من القرآن¹³⁵⁶

4296 Dir Muẓaffer ki söyle Hızr-ı güzîn
Pîr-i Bîstâm'dan haber bileyin

4297 Hızr dir Bâyezîd-i Bîstâmî
Raḥmet-i Hâk-ıla bula kâmı

¹³⁵⁰ Ömürde bir kere nefsin katledilmesini emredersek, günde yetmiş kere öldürülmeyen çok sayıda nefse ihtiyaç duyarız.

¹³⁵¹ digil: diñle B

¹³⁵² Allah'a itaat ettiğim hâlde cehenneme girmek, Allah'a isyan edip cennete girmekten daha evladır.

¹³⁵³ fuḍayl: faḍl B

¹³⁵⁴ ‘İyâz: غِيَاض B

¹³⁵⁵ nîkû: -B

¹³⁵⁶ Sultan'dan sakınmayı öğrendik, Kur'ân'dan bir sûre öğrendiğimiz gibi. / Fudayl b. İyâz'a ait olduğu belirtilen bu beyitle ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşamadık.

- 4298 Uşbu resm-ile eyledi kelimât
Söyleyem sem‘ kıl iy nîkû-şifât
¹³⁵⁷لو ظن العبدون انهم يرون من بهم يوم القيمة ار هوا انفسهم في الدنيا
- A136b 4299 Diñle sözün Muzaffer'ün yine hem
Saña ‘arz eyleyem anı bu dem
- 4300 Dir cünûn cezâresine¹³⁵⁸ irdüm
‘Âlem-i ma‘rifetde dil sürdüm
- 4301 Fikr bahrine talup itdüm cûş
Sürdüm esrâr ‘âlemine cüyûş
- 4302 İrdi nâ-gâh Hızır-ı hâzır iy cân
Hoş selâm virdi açup anda zebân
- 4303 Dir digil¹³⁵⁹ bu tahayyürât neden
Fikr bahrine idesin mesken
- 4304 Hızır'ün aldum selâmın ol demler
Hâtırum şordı Hızır peygâmbir
- 4305 Ben didüm hoş irişdüñ iy şâhum
Seni ‘âlim yaratdı Allâh'um
- 4306 Ma‘rifetden bize digil¹³⁶⁰ kelimât
Sözlerüñden şafâ sürer her zât
- B123a 4307 Hızır dir iy Muzaffer-i dil-pâk
Söyleyem imdi eylegil idrâk
- 4308 İbn-i ‘Ammâr ya‘nî ol Manşûr
Ne didi söyleyem kulağın ur
- 4309 Ma‘rifetde kemâl bulmuş-ıdı
Hasan-ı Başrî gibi tolmış-ıdı
- 4310 Kimse_anuñ gibi ma‘rifetde yakîn
Bulmamışdır sen anı bil ki hemîn
- 4311 Didi Manşûr ‘ârifüñ bil iy cân
Var durur üç nefes özinde ‘ayân

¹³⁵⁷ Abidler kıyamet gününde kimin onlarla birlikte olacağını bilseydiler, nefislerini dünyadan çıkarırlardı.

¹³⁵⁸ A ve B'de *ceziresine* olarak imlâ edilmiştir.

¹³⁵⁹ digil: degül B

¹³⁶⁰ digil: degül B

- 4312 Bir nefes oldu dâr-ı dünyâda
Bir nefes dağı gûr-ı bünyâda
- A137a 4313 Bir nefes dağı cennet içre yakîn
Üç kısım üzre oldu aña hemîn
- 4314 Ol ki dünyâda müsterekdür ol
Söyleyem biline fûrû' [u] uşûl
- 4315 Halk-ıla ihtilâtdur bilgil
Zen ü ferzend birle iy 'âkıl
- 4316 Nefesi kim behiştüdür mensûb
Ol dağı müsterekledür mergûb
- 4317 Ya'nî hûrân birle gılmânı
Şoĥbet ide_anlaruñ-ıla cânı
- 4318 Ol biri kim meyândur nefesi
Gûr içre işit n'olur hevesi
- 4319 Ol nefes birle kendü şoĥbet ider
Dünyâdan kurtulup şetâret ider
- 4320 'Ameli neyise muşâhibi ol
Anuñ ile olur o dem meşĥûl
- 4321 Dünyâ vü âĥiret meyânında
Ulı bildiyse Hâķ emânında
- 4322 Kendünüñ her ne ise 'irfânı
Olısar yâr u cân yârânı
- 4323 Uşbu hâlet demine âyet var
Okıgıl Hâķ sözini iy hüş-yâr
- 1361 وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
- B123b 4324 Dağı ol seyyid-i benî Âdem
Ne didi diñle anı dağı diyem
- 1362 خَيْرَ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا
- 4325 Uşbu esrâra vâkıf ol bu zamân
Vir şalavât Muhammed'e bul emân

¹³⁶¹ Âl-i imrân/169. "Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar."

¹³⁶² Hadis. "İşlerin en hayırlısı orta olanıdır."

A137b

- 4326 Yine Hızır eydür iy Muzaffer-i yâr
Diñle Manşûr'dan diyem güftâr
- 4327 Yine bir meclisinde_olup hâzır
Söyledi hoş kelâm edeb vâfir
- 4328 Didi ‘ârif çehâr çîz oldı
Ol çehâr ile bu cihân tıldı
- 4329 Biri çün âb birisi çün bâd
Mişl-i ‘ârif durur bilür ol şâd
- 4330 Biri çün hâk biri çün âteş
‘Ârif añlar bu sözi bilgil hoş
- 4331 Âba beñzedügi budur ‘ârif
Dâyim alçaqlığa özi şârif
- 4332 Dâyim alçaq durur bülend olmaz
Yürür âzâde aña bend olmaz
- 4333 Bil deh-ender-dehûñ ki¹³⁶³ hâletidür
Uşbu hâl ‘ârifûñ hikâyetidür
- 4334 Bâd-ı ‘ârif dahı nedür gûş it
Ol nesîm-i sebâ gibi hoş it¹³⁶⁴
- 4335 Bâd-ı nâ-hoş olma ‘ârif baş
Ol Yemen cânibinde kaldur baş
- 4336 Ma‘rifetle götür kabâhat hep
Nitekim hoş hevâ şafâya sebeb
- 4337 Cümle nâ-hoşluğı giderür bâd
Hâm puhte_eyler vü¹³⁶⁵ irürür dâd
- 4338 Hını-i tâze perver oldur bil
Nitekim ma‘rifet bilür ‘âkil
- 4339 Giderür bûyhâ-yı fışk u fesâd
Ma‘rifet oldı şöyle bil çün bâd
- 4340 Ma‘rifet ehli bî-nifâk olur
Cümle ehl-i nifâk ‘âk olur

¹³⁶³ ki: -B¹³⁶⁴ Bu beyit B'de yoktur.¹³⁶⁵ vü: o B

- 4341 ‘Ârif-i hâki dahı aña yakîn
Zer‘ canda eker şafâyı hemîn
- 4342 Tuḥm-ı tâ‘atle bulur istignâ
Ma‘rifetle olur demi şeydâ
- B124a 4343 ‘Aklı câna saçarsa bir dâne
Yitmiş dâne bula şeh-dâne¹³⁶⁶
- 4344 Birine yitmiş ola dâne¹³⁶⁷
Berekât ire tarla-i câna
- A138a 4345 Meskenetle bula demi çü zemîn
Ehl-i ‘irfâna vara ola yakîn
- 4346 ‘Ârif-i hâki çünki bildüñ iy cân
‘Ârif-i âteşi de aña ‘ayân
- 4347 Hîzem-i cehli ide hâkister
‘İlm-ile puhte kıla cân u ciger
- 4348 Yağa nefsüñ habâsetin dersü
Komaya dilde zerrece kayğu
- 4349 Âteş-i ‘aşk-ıla bula hâlet
Ma‘rifetle bula demi devlet
- 4350 Uşbu dört vechle durur ‘ârif
Bu Ledün-nâme içre_ola vâkıf
- 4351 Bu nesak üzre zıkr olındı iy cân
Ehl-i ‘irfân hâli aña ‘ayân
- 4352 Ma‘rifet ehliyiseñ olma ḥamûş¹³⁶⁸
Vir şalavât ki vaktüñ ola hoş
- 4353 Dir Muzaffer seferle bulup fer
Bir cezîreye irdüm aña haber
- 4354 Ol cezîre adı idi Laḥaşâ
Eyledüm anda hoş namâz u du‘â
- 4355 Nısf-ı leyle degin namâz u niyâz
Eyledüm Hızır irişdi ol¹³⁶⁹ dem¹³⁷⁰ bâz

¹³⁶⁶ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹³⁶⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹³⁶⁸ ḥamûş: hoş B

¹³⁶⁹ ol: -B

¹³⁷⁰ dem: -B

- 4356 Baña didi ‘ibâdet ehl-i yakîn
Mislûn olmaya ‘âlem içre hemîn
- 4357 Kande varsañ ‘ibâdete meşgûl
Olduğın-çün özün durur maqbûl
- 4358 Hakk-ıla hem senün arañda hicâb
Yok durur şöyle aña imdi hisâb
- 4359 Tercümân yok arada Hakk-ıla Hâk
Oldı tapuñ merâtibe el-yak
- 4360 Nitekim Hâk Resûl’i buyurdı
Ümmetinün işini kayurdı

قال النبي عليه السلام المصلي يناجي ربه¹³⁷¹

- A138b, B124b 4361 Yine Hızır eydür iy Muzaffer-i yâr
Sür du‘âya dilünü şöyle ki vâr
- 4362 Çünkü kılduñ namâzı eyle du‘â
Ol du‘âdan irişe câna nevâ
- 4363 Dir Muzaffer du‘âlar oldı cihân
Kañkısına sürem bu demde zebân
- 4364 Dir Hızır diñlegil du‘âdan râz
Bildürem anları bes eyle niyâz
- 4365 Mih-ter-i ‘âlem ol Resûlu’llâh
Bildürem saña ne didi ân-gâh
- 4366 Hâk şalât u¹³⁷² selâmı cânına yâr
Şöyle buyurdı Ahmed-i muhtâr

الدعاء جند من جنود الله تعالى فإذا أراد الله تعالى خيرا بعد امتحن قلبه بالدعاء¹³⁷³

- 4367 Dir Muzaffer ki ma‘nîsin¹³⁷⁴ yâd it
Bildürüp cism ü cânı âbâd it

¹³⁷¹ Hadis. "el-Beyâzî anlatıyor: Resûlullah (aleyhissalatu vesselam) namaz kılmakta olan insanların yanına geldi. Kıraatte sesleri yüksekti. Hemen, '**Namaz kılan kimse Rabbine münacatta (hususî konuşmada) bulunuyor.**' demektir. Öyleyse ne şekilde münacatta bulunduğuna dikkat etsin. Kur'an'ı birbirinize cehren okumasın!"

¹³⁷² şalât u: şalâtı A

¹³⁷³ Kaynaklarda böyle bir hadise rastlanılmamıştır. "Dua Allah'ın askerlerinden bir askerdir. Allah bir kuluna hayır murat etmek isterse onu dua ile imtihan eder."

¹³⁷⁴ A ve B'de *ma'nîsin* olarak imlâ edilmiştir.

- 4368 Dir Hızır ihtiyârdur ma'nî
Raḥmet-i Hakk'ı dileye ya'nî
- 4369 Raḥmet-i Hak diler-iseñ sen iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 4370 Dir Muẓaffer ki Hızr-ıla bir gün
Şehr-i 'Ammân'a varduk añla künûn¹³⁷⁵
- 4371 Câmi'inde şalâtı idüp edâ
Tâ ki seyrâna sürevüz be-şafâ
- 4372 Haste-dil bir cüvân bizümle namâz
Bile kıldı vü itdi Hakk'a niyâz
- 4373 Didüm iy Hızr haste-dil bu kişi
Komayup dilde zerre teşvîşi
- 4374 Hoş 'ibâdet kıdur Hakk'a tâ'at
Hak katında revâ olup hâcet
- 4375 Vardum ü virdüm¹³⁷⁶ ol cüvâna selâm
Hoş selâm aldı ol cüvân-ı hümâm
- A139a 4376 Dir şafâ geldüñ iy Hızır bu dem
Yâ Muẓaffer hoş-âmedî sen hem
- 4377 Didüm aña beni nite bildüñ
Didi bildürdi Hak ki hoş geldüñ
- B125a 4378 Hızr dir göñlüñ ister ola ta'âm
İştâhüñ¹³⁷⁷ ne dilerse ire tamâm
- 4379 Didi hîç nesne istemez göñlüm
Bir du'âdan şafâya irer derdüm
- 4380 Bir du'â eyleñ imdi iy merdân
Raḥmet eyleye cânâ ol Raḥmân
- 4381 İki rek'at namâz idüp edâ
Ba'de Hızr-ıla eyledük du'â
- 4382 İrdi sıhhat demine ol kaşmer
Hızr-ıla sürdük ol zamân bâ-fer

¹³⁷⁵ eknûn: künûn B

¹³⁷⁶ vardum u virdüm: vardum virdür B

¹³⁷⁷ A ve B'de *iştahuñ* olarak imlâ edilmiştir.

- 4383 Hızr gitdi işine ben kaldum
Keştîye¹³⁷⁸ binüben revân oldum
- 4384 Bes irişdüm cezîre-i Kays'a
Diñle vâkı‘ olan baña neyse
- 4385 Anda bir mescide irişdüm tâ
Anda itdüm şalât-ı şubhı edâ
- 4386 Hızr irişdi yine ‘aleyhi’s-selâm
Beni gördi gülümsedi o hümâm
- 4387 Didi kim iy Muzaffer-i deryâ
Bensüzin bunda nitesin tenhâ
- 4388 Ben didüm senden ayru cân-ı cihân
Baña hergiz gerekmez iy cânân
- 4389 Sensüzin ‘ömri şaymazam ‘ömre
Hep senüñ-ile şin olur zümre
- 4390 Bensüzin mescid içre sen nitesin
Ne ‘amelde iseñ digil¹³⁷⁹ ötesin
- 4391 Gel berü bu cemâ‘at-ıla namâz
İdelüm Hâlık-ı cihâna niyâz
- 4392 İdelüm Hâk ‘ibâdetine şürû‘
Biline bu zamânda ‘aşl u fûrû‘
- A139b 4393 Hızr-ı hâzırla çün namâzı edâ
Okıdı_evrâdı kıldı Hızr du‘â
- 4394 Hızr'a didüm kim iy Hızır söyle
Çâr yârı bu dem beyân eyle
- 4395 Anlaruñ söylegil fazîletini
Nitedür Hâk katında devletini
- 4396 Söze girdi¹³⁸⁰ hemân zamân bileye
Didi diñle Muzaffer-i deryâ
- B125b 4397 Bir haber diñlemişem ez-Mûsâ
Diñlegil iy Muzaffer-i deryâ

¹³⁷⁸ A ve B'de *keştîye* olarak imlâ edilmiştir.

¹³⁷⁹ digil: degül B

¹³⁸⁰ girdi: gir B

- 4398 Hâk şalât u¹³⁸¹ selâmı aña qarîn
Diñle ne didi ol Resûl-i güzîn
- 4399 Hâk Te‘âlâ'ya söyledüm didi ol
Ne didi bildürem iy merd-i kabûl
- 4400 Niçe peygâmbere şeref virdük
Kimine od-ıla külef virdük
- 4401 Âdem'i evvel eyledük îcâd
Cennet içre_eyledük anı âbâd¹³⁸²
- 4402 Hem Halîl'ün de şâhib-i melekût
Niçesin yil-ile yürütdük zûd
- 4403 Ol Süleymân nebîyi yile süvâr
Eyleyüp buldı dost ile qarâr
- 4404 Âteş ile Halîl oldı qarîn
Buldı od içre mesken iy miskîn
- 4405 Ben senün bendeñem nüvâht¹³⁸³ eyle
Vaştana ‘tüke li-nefsi¹³⁸⁴ gi söyle
- 4406 Dahı uşbu kelime-i¹³⁸⁵ teşrîf
Dilde söyleyüp idesin ta‘rîf
- 4407 Yâd idesin ve *kellema'llâhu*¹³⁸⁶
Nâs üzre [v]aştana ‘tüke¹³⁸⁷ âgâhî¹³⁸⁸
- 4408 Âteş-i ‘aşka cânı yâr eyle
‘Aşk atına şeh-süvâr eyle
- 4409 Âteş ü bâd u âb u hâk ki var
Kim ziyân itmeye baña nâ-çar
- A140a 4410 Bende-i hâşş-idügüm ol demler
Bilem ol dem bulardan irmeye şer
- 4411 Cân u dil ol Huzâ'ya ola qarîb
Enbiyâ fûrcesinden ire naşîb

¹³⁸¹ şalât u: şalâtı B

¹³⁸² Cennet içre_eyledük anı âbâd: Cennet içre anı eyledük âbâd B

¹³⁸³ A ve B'de *nüvâht* olarak imlâ edilmiştir.

¹³⁸⁴ Tâhâ/41. "Ben seni kendim için seçtim".

¹³⁸⁵ A ve B'de *kelîme* olarak imlâ edilmiştir.

¹³⁸⁶ Nisâ/164. "Allah Mûsa ile de doğrudan **konuştı**."

¹³⁸⁷ Tâhâ/41. "Ben seni kendim için seçtim".

¹³⁸⁸ Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

- 4412 Bir mişâl-i çehâr-yâr-ı güzîn
Şağ cânibde bula cânı mekîn¹³⁸⁹
- 4413 Çâr tab‘uñ hülâşasından ola
Sürmeye_ednâya ol a‘lâyı bula
- 4414 Uşbu sözleri didi Hızır-ı zamân
Dinlegil niye irişür destân
- 4415 Şıçradum zülf-i bâde yapışdum
Şanma beni yolumda şapışdum
- B126a 4416 Key siyâset demini gösterdüm
Key cezâ ‘âlemini gösterdüm
- 4417 Bâda didüm ki da‘vî eylersin
Uşbu da‘vîde di ne söylersin
- 4418 Beni kimse ne itmez özine râm
Cümle varlıkda benvenin¹³⁹⁰ hoş-nâm
- 4419 Bâd dir emrûñ üzre münkâdüm
İmdi görürsin özümü bâdüm
- 4420 Saña bu dem muţî‘üm iy hâzır
Her ne emr itseñ andayum nâzır
- 4421 Ne buyurduñ baña bu demler iy cân
Söylegil bileyin anı bu zamân
- 4422 Uşbu resm-ile çünki söyledi bâd
Kendüyi baña ‘arz eyledi bâd
- 4423 Vech-i bâda hemân nazar kıldum
Hâlet-i bâdı ol zamân bildüm
- 4424 İki gözi var idi ol bâduñ
Vaşf idem¹³⁹¹ saña kavlin üstâduñ
- 4425 Bir gözi rûşen ü iñen mergûb
Bir¹³⁹² gözi hem kabâhata mensûb
- 4426 Şağ gözi üzre_Ebûbekr şiddîk
Yazılı idi imdi bil tahkîk

¹³⁸⁹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹³⁹⁰ benvenin: benün B

¹³⁹¹ idem: adum B

¹³⁹² bir: biz B

- A140b
- 4427 Şol gözi üzre Ebû Cehl menkûş
Böyle görindi çeşm-i çep nâ-hoş
- 4428 Sağ gözi behişt tek rûşen
Şol çeşmi de¹³⁹³ dûzah-ı külhan
- 4429 Didüm iy bâd Hâk hakı di haber
Uşbu hattıñ deminde söyle eşer
- 4430 Didi bâd işit imdi gör¹³⁹⁴ ne direm
Her ki Bû Bekr'e_ider muhabbet hem
- 4431 Sağ gözümde olur anuñ câyı
Yurd¹³⁹⁵ idinür cinân-ı me'vâyı
- 4432 Her ki Bû Bekr'e olsa bil düşmen
Şol çeşmümde¹³⁹⁶ tutar ol mesken¹³⁹⁷
- 4433 Dûzah-ı çeşmüm içre_olur ihrâk
Tâ kıyâmet çeker o derd-i firâk
- 4434 Anuñ olur 'ukûbet-i bisyâr
Didüm iy bâd delîlün it izhâr
- B126b
- 4435 Bâd eydür diyem bu demde delîl
Kavm-i 'âdı idüben anda zelîl
- 4436 Şalmışamdur cehenneme oları
Hep helâka irişdi cümle varı
- 4437 Nuşret-i harb-ı bedrde iy cân
Esmişümdür nite ki bâd-ı cinân
- 4438 Bâd-ı rahmet olup irişmişem
Dâmen-i hâk tutup esmişem
- 4439 Düşmen-i Muşafâ'yı kör itdük
Bedr bi'rin olara gûr itdük
- 4440 Bâd işi bitdi hâke kıl nazarı
Toprağıñ dahı var iki başarı
- 4441 Dâmen-i hâke yapışup Mûsâ
Didüm iy hâk nedür bu dem da'vâ

¹³⁹³ çeşmi de: gözi idi B

¹³⁹⁴ gör: -B

¹³⁹⁵ yurd: yurda B

¹³⁹⁶ çeşmümde: çeşmde B

¹³⁹⁷ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 4442 Ne durur uşbu da‘vî iy toprak
Eyleyesin bu resm-ile şaltak
- 4443 Kimseye¹³⁹⁸ râm degülüm diyesin
Hâletüñ imdi baña söyleyesin
- A141a 4444 Seni ben râm ider isem iy hâk
Söyle hâlüñ nedür sen eyleme bâk
- 4445 Sen de fermânuma mutî‘ olgıl
Kadr ile sen dahı refî‘ olgıl
- 4446 Hâk Mûsâ'ya dir nebiyya'llâh
Otuz iki dişüm var ol âgâh
- 4447 Yirüm uşbu halâyıkı bu zamân
Birine virmezem olaruñ emân
- 4448 Emr-i Hâk birle irdi Cebrâ‘îl
Didi hâk ola Mûsâ'ya kâyil
- 4449 Kâyil oldı kelîm-i Sübhân'a
Nitekim bâd idi Süleymân'a
- 4450 Emr-i Mûsâ'ya oldı yir münkâd
Nazar itdi kelîm-i dil-âbâd
- 4451 Gördi hâküñ dahı iki gözi var
Biri pür-nûr birisi pür-nâr
- 4452 Sağ çeşminde yazılı nâm-ı ‘Ömer
Nâm-ı fir‘avn şolda nakş-ı diger
- 4453 Söyledi hâk anda Mûsâ'ya
Hâl ‘arz itdi ol yüzi aya¹³⁹⁹
- B127a 4454 Hâk celâli hâkkı işit ne direm
‘Ömer'i kim sever olur ekrem
- 4455 Sağ çeşmümde bulısardur câ¹⁴⁰⁰
‘Ayn-ı râhat deminde süre şafâ
- 4456 Sağ çeşmüm durur na‘îm-mişâl
Sev ‘Ömer hâzretin iy nîkû-hâl

¹³⁹⁸ kimseye: kimse B

¹³⁹⁹ aya : âyete B

¹⁴⁰⁰ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- 4457 Her ki sevmez ‘Ömer vücûdın hîç
Şol çeşmümde olısdur pîç¹⁴⁰¹
- 4458 Dîde-i çepde aña cây kılam
Başına dürlü dürlü vây kılam
- 4459 Şol gözümdür çü dûzağ-bânı
Şaluram her ‘ukûbete anı
- 4460 Nite ki_oldı ‘ukûbet-i fir‘avn
Hak Te‘âlâ’dan ol bulımaz ‘avn
- A141b 4461 ‘Ömer’üñ düşmeni dahı hem-çün
Hem ‘ukûbetle olısar mel‘ün
- 4462 Ne delîl iledür didüm bu kelâm
Söylegil biline bu hâl tamâm
- 4463 Hızır dir iy Muzaffer ol sâmi‘
Cümle-i ‘âleme¹⁴⁰² olasın câmi‘
- 4464 Şol delîl-ile mih-ter-i devrân
Hak habîbi Muhammed-i dû cihân
- 4465 Hak şalât u selâmıdur aña yâr
Vakt-i gâra_irdüğinde¹⁴⁰³ ol sâlâr
- 4466 Kim anuñ-çün ireydi sürâka
Ol Resûle irer didi nâka
- 4467 Hem-dem oldı Resûl-ile ol dem
Hoş behişt olmış idüm anlara hem
- 4468 Kavm-i Lût’ı cehemmeme içre şalup
Her ‘azâb [u] ‘ikâb anda bulup
- 4469 Anuñ-içün dinildi ‘âliyah¹⁴⁰⁴
Bunuñ-içün dinildi sâfilehâ¹⁴⁰⁵
- 4470 Böyle diyüp haber virince türâb
Ol Kelîm’e virince böyle cevâb

¹⁴⁰¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁴⁰² cümle-i ‘âleme: cümle-i ‘âlem ile B

¹⁴⁰³ irdüğünde: irliginde B

¹⁴⁰⁴ Hûd/82. "(Azap) emrimiz gelince oranın **altını üstüne** getirdik. Üzerine de Rabbinin katında işaretlenmiş pişirilmiş balçıktan taşlar yağdırdık. Bunlar zalimlerden uzak değildir."

¹⁴⁰⁵ Hûd/82. Bu ayetin meâli üstteki dipnotta verilmiştir.

- 4471 Şıçradı ol zamân revân Mûsâ
Karvadı saçını şunuñ ‘amden¹⁴⁰⁶
- 4472 Didi olğıl baña mutî‘ iy şu
Söylegil sen de hâletüñ dersü
- B127b 4473 Didi fermân nedür beyân eyle
Neyse maşşûduñ ‘ayân eyle
- 4474 Gördi Mûsâ sunuñ iki gözi var
İki çeşmi dağı olup der-kâr
- 4475 Sağ gözi_üzre yazılı ‘Osmân
Hatn-ı devr câmi‘u’l-kur’ân
- 4476 Şol gözi üzre yazılı nemrûd
Her ki sevse anı olur merdûd
- 4477 Didi Mûsâ ki iy Hızır tanı
Her ki severse zât-ı ‘Osmânı
- A142a 4478 Sağ çeşmüm ola aña mesken¹⁴⁰⁷
Nite sünnîlere cinân me’men
- 4479 Sağ çeşmüm behişt-i şânîdür
Yâr-i ‘Osmân’uñ ol mekânıdur
- 4480 Her ki düşmen dutına ‘Osmân’ı
Şol gözümde yanar anuñ cânı
- 4481 Her ‘ukûbetle idem aña cezâ
Şol gözüm oldu zîrâ şekl-i lezâ
- 4482 Suya didüm delîlüñi söyle
Bize bu dem anı beyân eyle
- 4483 Didi budur delîli idem yâd
Sağ gözüm oldu cennet-i âbâd
- 4484 Hatnı her ki sevse anda varur
Sevmeyen hâli diñlegil ki n’olur
- 4485 Şol gözüm içre oldu aña mekân
Çün firâ‘ın irer¹⁴⁰⁸ işine ziyân

¹⁴⁰⁶ Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

¹⁴⁰⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁴⁰⁸ irer: -B

- 4486 Ğarķ olup cânı dûzaķa irişür
Rafz ehliyle varur bulışur
- 4487 Uşbu üç serveri kim sevmeye er
Çeşm-i çepler demine varup irer
- 4488 Çünki bildüñ bu bâd ü ĥâk-ile âb
Uşbu ĥâlet olur olar da ĥisâb
- 4489 Uşbu üç dürlü tâyife ĥâlin
Böyledür diñle Ĥızır aķvâlin
- 4490 Üçi cennetde üçi hem fi'n-nâr
Yine söyle didüm sözüñ tekrâr
- 4491 Yile vardı çü bel'am-ı bâ'ûr
Tâ'ati heb hebâ olup menşûr
- B128a 4492 Âb Fir'avn'ı ĝarķa virdi revân
Nâra koşdı vardı cânı hemân
أَغْرِقُوا فَأَذِلُّوا نَارًا¹⁴⁰⁹
- 4493 Yire emr oldı yutdı kârûnı
Cevheri birle sîm ü altunı
- A142b 4494 *Fe-ĥasefnâ bihi ve bidârihi'l-'arz*¹⁴¹⁰
Uşbu âyet olındı ol dem 'arz
- 4495 Bildi Mûsâ ki bâd u ĥâk ile âb
Emr-i Ĥaķ birle_olup durur bünyâd
- 4496 Âteře bes beřâřet-ile nażar
şermden oldı nâr zeber zeber
- 4497 Âteş eydür senüñ zebânuñı ben
Yakmışumdur ki kırtulasın sen
- 4498 Korkarum kim 'uķubet eyleyesin
Beni tutup siyâset eyleyesin
- 4499 Benüm işüm demârını düresin
İntikâm ehli oluben urasın

¹⁴⁰⁹ Nûh/25. "Hataları (küfür ve isyanları) yüzünden **suda boĝuldular ve cehenneme sokuldular** da kendileri için Allah'tan başka yardımcılar bulamadılar." Ayette geçen أَغْرِقُوا ifadesi A ve B'de فَأَغْرِقُوا şeklinde yer almaktadır.

¹⁴¹⁰ Kasas/81. "Sonunda onu da, sarayını da yerin dibine batırdık."

- 4500 Bâtın-ı âteşe didi Allâh
Tut kelîmüm sözini ol âgâh
- 4501 Didi âteş ki tutmazam sözini¹⁴¹¹
Yakmışam zîrâ ben anuñ özini
- 4502 Didi Mûsâ ki baña ol yakın
Emrümi tutuben benüm bu hîn
- 4503 Didi âteş ki olmazam saña râm
Didi Mûsâ nedür bu resme kelâm
- 4504 Didi bes nişe olmaduñ fermân
Söyle bilem hikâyeti el-ân
- 4505 Didi Cebrâ'îl'i Huzâ-yı Vedûd
Şaldı yitmiş kez üstüme anı¹⁴¹² zûd
- 4506 Anuñ elünde oldu fermân¹⁴¹³
Heybetüñden uşanuram el-ân
- 4507 Didi Mûsâ ilâhî hikmet ne
Od râm olmadı hikâyet ne¹⁴¹⁴
- 4508 Yili emrüñde itdüm iy Mûsâ
Şuya urduñ çün emrüm-ile 'asâ
- 4509 Ğarķ-ı âb itdüñ anda Fir'avn'ı
Senden istedi çağırup 'avnı
- B128b 4510 Sen bu dem bende-i 'azîzümsin
Kalb-i şâfî dili temîz misin
- A143a 4511 İy Kelîm'üm celâletüm hâķķı
Benden eylese ol la'în daķķı
- 4512 Aña rahmet kılup halâş idedüm
'Âlem içinde anı hâş idedüm
- 4513 Emr-i taķdîrüm öyle idi hemîn
Ebeden kalısardı şöyle la'în
- 4514 Âteşi daķı itdüm emrüñe râm
'Âşîleri helâk idüp bul kâm

¹⁴¹¹ Didi âteş ki tutmazam sözini: Didi طومزم ben anuñ sözini B

¹⁴¹² anı: -B

¹⁴¹³ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹⁴¹⁴ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 4515 Kimine rahmetüm naşîb itdüm
Kimine la‘netüm qarîb itdüm
- 4516 Eyü yavuz bulur naşîbin er
Âteş emründe olsun iy server
- 4517 Âteş oldu muî‘ Mûsâ'ya
Şükr ider Mûsâ Hâk Te‘âlâ'ya
- 4518 Nazar eyledi vech-i nâra Kelîm
Gördi_iki gözi var mehîb ü ‘azîm
- 4519 Birisi¹⁴¹⁵ sağ birisi şol ‘ayni
Ol iki çeşm-ile bulup zeyni
- 4520 Sağ gözi_üzre yazılı nâm-ı ‘Alî
Ol sehî vü secî‘ kalb-i celî
- 4521 Şol gözi_üzre yazılı şeytân
Âteşe¹⁴¹⁶ şordı Mûsâ bin ‘İmrân
- 4522 Şordı âteşden ol Kelîmu’llâh
Ne durur hikmet eyle dir âgâh
- 4523 Nâr dir¹⁴¹⁷ kim severse Haydar'ı bil
Sağ çeşmüm durur aña menzil¹⁴¹⁸
- 4524 Sağ ‘aynüm durur behîşt-mişâl¹⁴¹⁹
Oldur anuñ maķâmı aña hayâl
- 4525 Her ki sevmeye¹⁴²⁰ Haydar'ı bil hem
Çeşm-i çepde ben aña cây idem
- 4526 Şol gözümdür cehennem-i şânî
Anda irer ‘uķûbete cânı
- 4527 Nite ki_ıblîse zecr ider Bârî
Şol gözümde olur anuñ kârı
- A143b 4528 Her kişinüñ muhabbeti neyse
Anda varur eger günü keyse

¹⁴¹⁵ birisi: biri B

¹⁴¹⁶ âteşe: âteşte B

¹⁴¹⁷ nâr dir: ne durur B

¹⁴¹⁸ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹⁴¹⁹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹⁴²⁰ sevmeye: sevmese B

- B129a 4529 H     'ı sevse cennet a  a mek  n
Sevmese ol olur hem  n   eyt  n
- 4530 H    Te'    behişt z  lmetini
  te  e virdi b  zdi_anu  n betini
- 4531 R        n     te    n dağı hem
Cennete ba    eyledi ol dem
- 4532 D  za   ol z  lmet-ile buldı kem  l
Cennete irdi n  r birle cem  l
- 4533 Ol n  r   ki aldı   te  den¹⁴²¹
  tdi M  s   yüzinde an   r    n
- 4534 Ta'biye itdi¹⁴²² r  y-   M  s  'y  
H      al  t  yla bula me'v  y  
- 4535 Anu  n ile Kel  m n  r  n  
Oldı v   buldı   urb-   Yezd  n  
- 4536 Dir iy   te   del  l  n eyle bey  n
   r-i Yezd  n'   sevse her ins  n
- 4537   a     e  m  n   a  a cin  n ola¹⁴²³
N  r-   Yezd  n-  la der  n     la
- 4538   ol g  z  n  de_ola d      n-i   af-der¹⁴²⁴
Uşbu h  aletden eyle bize h  ber
- 4539 Didi   te   ki dost-d  r-   '  l  
Ol Bir  h  m-ve   oldı   alb-i cel  
- 4540 D     n-i H  ydar'   idem i  r  k
  ol   avm kelbi ki oldılar sa  n   '  k
- 4541 Anlara   ol g  z  m  de c  y iderem
  te   ba   ar  na   ay iderem
- 4542     n odu  n h   lin a  nladı M  s  
   r y  r  n   mu  abbeti_irdi a  a
- 4543     d-m  n oldı   old     alb ferah
  kalmadı zerre de  n   anda terah

¹⁴²¹ Bu mısrada vezin hatası vardır.

¹⁴²² itdi: atdı B

¹⁴²³ Bu mısrada vezin hatası vardır.

¹⁴²⁴ d      n-i   af-der: d      n-i h  ydar B

- 4544 Hâk Te‘âlâ didi ki yâ Mûsâ
Hükm idemez kimesne_oda aña
- A144a 4545 Kudretüm birle oda hâkimven
Ehl-i ‘işyâna kıluram mesken
- 4546 ‘Âşîlere ‘ukûbet-i âteş
Od-ıla râm olandı¹⁴²⁵ her ser-keş
- 4547 Didi Hızır iy Muzaffer-i deryâ
Her ki Mûsâ'ya baksa gözi tuna
- B129b 4548 Güneşe nite bağa bile beşer
Kuvvet irürmez idi aña başar
- 4549 Yine Hızır eydür iy Muzaffer bil
Bir haber diyeyim¹⁴²⁶ işit ‘âkil¹⁴²⁷
- 4550 Vech-i Yûsuf görenler el kesdi
Çeşm yoş oldı giderüp hestî
- 4551 Hâk şalât u selâmı ire aña
Diñle bir söz diyem bu demde saña
- 4552 Her ki gördi cemâl-i Maḥmûd'ı
Kesdi zünnârı buldı maḥşûdı
- 4553 Ol Muḥammed revânına şalavât
Şalavâtıyla ire câna hayât
- خبر دادن خضر عليه السلام از فضیلت صبر¹⁴²⁸
- 4554 Ol Muzaffer rivâyet ider iy cân
Bu Murâdî getürdi nazma revân
- 4555 Dir Muzaffer benümle Hızır-ı güzîn
Kîş baḥrine irdük aña yakîn
- 4556 Üç gün üç gice oldı hîç ta‘âm
Yimemiş idük anda diñle kelâm
- 4557 Didüm iy Hızır açum üç gündür
Bil ki açuñ günü dahı dündür

¹⁴²⁵ olandı: olaydı B

¹⁴²⁶ diyeyim: diyem B

¹⁴²⁷ ‘âkil: ey âkil B

¹⁴²⁸ Hızır Aleyhisselâm'ın sabrın faziletinden haber vermesi. / Bu başlık A'da mevcut değildir.

- 4558 Hızır dir¹⁴²⁹ iy Muzaffer-i hem-râh
Şabr ehline yârdur Allâh
- 4559 Kâtib-i Bû'l-Hasan'dan itdüm yâd
Diñle cân u dilüñ ola âbâd
- 4560 Ol kitâb-ı menâkıb-ı zühhâd
İçre gördüm işit ne dir üstâd
- A144b 4561 Feth-i Mûşılî ol kitâbı didi
Söyledi hoş kelâm-ı kâd idi
- 4562 Didi Ahvâz'da 'Amr bin Kays ol
Söyle naql itdi diyem andan uşûl
- 4563 Didi bir gice karanıdı cihân
Göz gözi görmez idi aña 'ayân
- 4564 Sürdüm ol şeb be-sûy-ı şahrâya
İrdüm ovada bir ulu çaya
- 4565 Bes yöneldüm tahârete ol dem
Ol sudan def'î âb-dest alam
- B130a 4566 Ol sudan çıkdı bir yigit key hûb
Şöyle kim nûr-ı vech-idi mergûb
- 4567 Şol güneş gibiyidi ruhsârı
Nazar eyledüm alına bârî
- 4568 Gördüm alında yazılı haqq var
Kalem-i kudret eylemiş izhâr
- 4569 Nazar itdüm o haqqta ma'nîsin
Añladum diñle ma'nî-i ra'nâsın
- 4570 Ben ki Hallâk-ı âlemem dir Hâk
Kullarum rahmete_iderem elyak
- 4571 Sebebi birle bir selâmuñ iy cân
Bu cûvâna irürmişem cânân
- 4572 Bir cezîrede kalmış-ıdı özi
Dest-gîr oldum aña işit bu sözi
- 4573 Luṭfum-ıla Medîne'ye_irürdüm
Uşbu 'âlem tomarların dürdüm

¹⁴²⁹ dir: eydür: B

- 4574 Türbet-i Muştafâ'ya bu bernâ
İrüşüp buldı anda¹⁴³⁰ istignâ
- 4575 Kılıdur cismi uşbu bernânuñ
Diyem ahvâlini saña anuñ
- 4576 Ne kadar gövdesinde varsa kıl
Her kılına anuñ bu demler bil
- 4577 Yitmiş biñ 'uşâtı yarlıgadum¹⁴³¹
Kudretüm birle arkasın şıgadam
- A145a 4578 Ümmet-i Aḥmed'ün 'uşātuñ iy cân
Yarlıgadum dimişdi ol Raḥmân
- 4579 Çünkü gördüm o ḥaṭṭı alnında
Bes su'âl eyledüm aña ben de
- 4580 Ol yigide didüm ki iy server
Türbete nite irdüñ eyle ḥaber
- 4581 Muştafâ türbetinde ne gördüñ
Kim bu resm-ile mertebeye_irdüñ
- 4582 Kim iletdü seni ol araya
Söylegil nite irdüñ ol câya
- 4583 Ol cüvân didi kışşam uzundur
Söleyem sözüme kulaḡuñ ur
- 4584 Sefer-i baḥre sürmiş idüm iy cân
Keşṭi olmışdı bâd-ıla perrân
- B130b 4585 Taḡlar gibi mevc urup deryâ¹⁴³²
Sürdi keşṭi'i zîr-ile bâlâ
- 4586 Gâḥ 'umkı göründi deryânuñ
Gâḥ kûhın düzetdi Lübnân'nuñ
- 4587 Âḡiri keşṭiye¹⁴³³ irişdi şikest
Cümle hüş-yâra irdi ḥâlet-i mest

¹⁴³⁰ A ve B'de bu kelimedden sonra بولد şeklinde bir ifade yer almaktadır. Vezin ve anlam bakımından uygun olmadığı için metne dâhil etmiyoruz. Muhtemelen bir önceki kelime olan *buldı* kelimesinin yanlışlıkla tekrar yazılması olarak düşünülmüştür.

¹⁴³¹ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁴³² Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁴³³ A ve B'de *keşṭiye* olarak imlâ edilmiştir.

- 4588 Bir gemi tahtası_üzre cân süvâr
Yapışupdum ki câna ire qarâr
- 4589 Yakın oldı ki ğark-ı âb oladum
‘Ademiyyetde göm¹⁴³⁴ ölüp qaladum
- 4590 Ol Ebû Bekr adın idüp yâd
Hem ‘Ömer adıla olup âbâd
- 4591 Nâm-ı ‘Osmân’ı dahı zıkr itdüm
İ’tikâdıyla fikr [ü] nûkr itdüm
- 4592 Dahı yâd itdüm anda¹⁴³⁵ nâm-ı ‘Alî
Kim ‘Alî’dür derûnı pâk u celî
- 4593 Rağiya’llâhu ‘anhüm ol aşhâb
Añılacak irişdi fetħu’l-bâb
- 4594 Anları kendüme şeffî‘ itdüm
Kadrümi ol zamân refî‘ itdüm
- A145b 4595 Hâk Te‘âlâ ‘inâyet itdi hemîn
Anlaruñ hürmeti-içün ol hîn
- 4596 Ğarka varmadum vü halâş buldum
Kendümi bir cezîrede buldum
- 4597 Yil iletdi cezîreye cânım
Diñlegil nite oldı destânım
- 4598 Ol cezîreyi eyledüm seyrân
Diñlegil qande buldum anda mekân
- 4599 Bes tavâf eyler iken anda hemîn
Gördüm anda ki bir mağâra-zemîn
- 4600 Girdüm ol ğâraya¹⁴³⁶ revân oldum
Bir pîr itmiş ol yiri mesken¹⁴³⁷
- 4601 Bir palâsı giyinmiş idi o pîr
Boğazına dağılu bir zencîr
- 4602 ¹⁴³⁸غل در گردنو خود افکنده
Eyler anda ‘ibâdet ol bende

¹⁴³⁴ göm: kim B

¹⁴³⁵ anda: dahı B

¹⁴³⁶ ğâraya: mağâraya B

¹⁴³⁷ Bu beytin kafiyesi hatalıdır. / Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁴³⁸ Boğazına zencir takılmış.

- 4603 Didüm aña ki es-selâm ‘aleyk
Didüm aña nedür bu dâm ‘aleyk
- B131a 4604 Dir ‘aleyke’s-selâm iy bernâ
Ne kişisin di söyle bilem tâ
- 4605 Ümmet-i Aḥmed'üm didüm iy pîr
Söze geldi o pîr diñle ne dir
- 4606 Didi kim Muştafâ ḥayâtda mı
Yohsa vaḳti bu dem vefâtla mı
- 4607 Didüm aña irişdi emr-i Huzâ
Dünyâdan sürdi ol sûy-ı ‘uḳbâ
- 4608 Oldı bes pîr anda girye-künân
‘Aḳlı gitdi başından aña hemân
- 4609 Çün yine geldi ‘aḳlı ol pîrûñ
Didi bozduñ demini tedbîrûñ
- 4610 Şol kadar dökdi gözleri yaşı
Şanki yarıldı baḡrınıñ başı
- 4611 Döndi ol şeyḫ yine şordı hemân
Ol Ebû Bekr diri mi bu zamân
- A146a 4612 Didüm ol daḫı ṭon deḡişdürdi
Âḫiret dârına bu dem irdi
- 4613 İşidüp şeyḫ eyledi zârı
Cân u cismine irürüp târı
- 4614 Didüm aña ne kişisin iy pîr
Ne zamândan ḳalıpsın it taḳrîr
- 4615 Didi benven bil ümmet-i Mûsâ
Ḥaḳ şalât u selâmı irsün aña
- 4616 Biñ ṭoḳuz yüz yaşımdayum bu zamân
Pîr-i fertûtmen bu dem iy cüvân
- 4617 Var idi bir birâzerüm daḫı hem
Yüz yıl oldı ki gitdi ez-‘âlem
- 4618 Ol zamândan bir ü tek ü tenhâ
Ḳalmışam bunda bilgil iy bernâ

- 4619 Yine dir iy cüvân hoş geldüñ
Ben fakîr ü hakîre tuş geldüñ
- 4620 Ol Huzâ'ya 'ibâdet eyleyelüm
Hamd ü şükr ile tâ'at eyleyelüm
- 4621 Tanık ol sen ki dîn-i İslâma
Hak dîn üzre irmişem kâma
- 4622 Hakk'dan gayrı yok durur Allâh
Hoş direm lâ ilâhe illa'llâh
- B131b 4623 Ol Muhammed durur Resûl-i Huzâ
Muştafâ müctebâ güzîn-i verâ
- 4624 Sen tanık ol getürmişem îmân
Ol Resûl-i güzîne bil ki hemân
- 4625 Döndüm ol pîre şordum anda yine
Bir su'âl eylerem cevâb dine
- 4626 Sen Ebû Bekr'i nite¹⁴³⁹ bilürsin
Kim vefâtıyîçün yakılursın
- 4627 Dir Huzâ-yı Celâl Ferd-i Vedûd
Hubb-ı Bû Bekr-ile buluben sûd
- 4628 Kavm-i Mûsâ içindedür ma'rûf
Cümle evşâf-ıla olup mevşûf
- A146b 4629 Heb bilürler anı benî isrâ'îl
Rağiya'llâhu 'anh dir her il
- 4630 Ümmet-i Aḥmed ol kadar bilmez
Na't-ı Bû Bekr olar da mûcez
- 4631 Ümmet-i Aḥmed ortasında yakîn
Anlaruñ deñlü yok durur ta'yîn
- 4632 Hiç bir ümmet içre aña mişâl
Gelmemişdür vücûda aña hayâl
- 4633 Cümle ümmet anı sever cândan
Sevmek anı bilür ki îmândan
- 4634 Ümmet-i Aḥmed'üñ içinde cihân
Kimseler ola¹⁴⁴⁰ echel-i tuğyân

¹⁴³⁹ nite: niye B

¹⁴⁴⁰ ola: olsa B

- 4635 Anı düşmen dutına ol ümmet
İy anuñ gibiye ire la‘net
- 4636 Ol cüvân söze geldi anda revân
Didüm iy pîr size nite_oldı ‘ayân
- 4637 Uşbu iş ola sen neden bildüñ
Uşbu demler hikâyetin kıldıñ
- 4638 Pîr didi be-‘izz-i ma‘bûdî
Söyleyem saña râz-ı mefkûdî
- 4639 Sem‘ idüben bu râzı Mûsâ’dan
Hak şalât u selâmla_ola esen
- 4640 Ol Muhammed Resûl’uñ ol yâri
Anuñ-ıla_ihtiyâr idüp gârı
- 4641 Ola adı Ebû Bekr-i şiddîk
Maẓhar-ı şıdkdur ‘ale’t-tahkîk
- B132a 4642 Raḍiya’llâhu ‘anh ulu kişi
Her ki düşmen dutına betdi işi
- 4643 Ebeden ol ƣalur cehennemde
Kimse olmaz şefî‘i ol demde
- 4644 Ƙulluƣ itdüm anuñ-içün on yıl
Göñlüme oldı daƣdaƣa¹⁴⁴¹ hâşıl
- 4645 Bir gün sürmişem temâşâya¹⁴⁴²
İrmişem taƣa şanma şahrâya
- A147a 4646 Gördüm ol taƣda bir kişi baƣlu
Her ‘uƣûbetle cigeri taƣlu
- 4647 Ol kişiye ‘azâb eylerler
Bend uruben iƣâb eylerler
- 4648 Taƣuben gerdenine bir zencîr
Aç [u] şuşuz vü olmış anda haƣîr¹⁴⁴³
- 4649 Aƣar öñinde¹⁴⁴⁴ bir laţîf ırmaƣ
Âb-ı hayvân-mişâl¹⁴⁴⁵ key berrâk

¹⁴⁴¹ A'da *tağtağa*, B'de *tâğtağa* şeklinde imlâ edilmiştir.

¹⁴⁴² Bu mısırada vezin hatası vardır.

¹⁴⁴³ haƣîr: tahkîr B

¹⁴⁴⁴ öñinde: öñine B

- 4650 Ağzın açar ki içe ol şudan
‘Aşağı gide râhat ola beden
- 4651 Def‘î ol demde çekilür zencîr
Şuşuzın beñzi_olur hemân tağyîr
- 4652 Ağzına girmez anuñ ol şu hîç
Bu keş-â-keş içinde_olupdur pîç
- 4653 Çün beni gördi didi iy kişi gel
Uşbu şudan vir içeyüm alam el
- 4654 Elüm-ile şu şundum ol kişiye
Ağzına iltdüm kim içe işiye
- 4655 Diledi kim içeydi ol âbı
Çekdiler kalmadı teb [ü] tâbı
- 4656 Şa‘d irüben hevâya gitdi harîf
Nâ-bedîd oldu ol şuşuz za‘îf
- 4657 Avucumdan¹⁴⁴⁶ çü şu dökildi varı
Yine geldi yir üzre tırdı arı
- 4658 Didüm iy şeyh size kim dirler
Ne diyü ad u şanuñ añarlar
- 4659 Didi ben Kâbil ibn-i¹⁴⁴⁷ Âdem'ven
‘Âlem içinde kemden kimven
- 4660 Ben helâk eyledüm karındaşum
Bu belâya uğrayıb durur başum
- B132b 4661 Ol Huzâ yidi dürlü baña ‘azâb
Gönderidür olunca yevm-i hisâb¹⁴⁴⁸
- 4662 Hûn-ı nâ-hağ ben eyledüm bârî
Görmüşümdür¹⁴⁴⁹ bu resm-ile kârı
- A147b 4663 Ben didüm her ki hûn-ı nâ-hağ ider
Böyle mi_olur işi anuñ di haber

¹⁴⁴⁵ âb-ı hayvân-misâl: âb u hayvân-misâl B

¹⁴⁴⁶ avucumdan: uçmadan B

¹⁴⁴⁷ ibn-i: bin B

¹⁴⁴⁸ yevm-i hisâb: nevm-i hisâb B

¹⁴⁴⁹ görmüşümdür: görmemişdür B

- 4664 Dir belî bu ‘uḳûbet-ile ḳalur
Ebedî la‘net aña yâr olur
- 4665 Sordum andan iriſdüm ol ğâra
Niçe yüz biñ kiſi irüp târa
- 4666 Cümle Ḳâbil gibi ‘azâb içre
Her biri zecr-ile ‘iḳâb içre
- 4667 Anlara key ‘uḳûbet eylerler
Zâtına anlaruñ let eylerler
- 4668 Zecri Ḳâbil'den anlaruñ yavuz
Çünkü gördüm oları aḥver¹⁴⁵⁰ göz
- 4669 Hâline anlaruñ ḳalup hayrân
Hâletini sordum anlaruñ da hemân
- 4670 Ben didüm sizlere kim eydürler
Didi ḳanlularuz biz iy mih-ter
- 4671 Didüm anlara siz ne tâ'ifesiz
Söyleñüz bilelüm bu demler biz
- 4672 Didiler Âdemîlerüz biz de
Gördüñ aḥvâlümüzi bu yüzde
- 4673 Hûn-ı nâ-ḥaḳ idüp giriftâruz
Bu ‘uḳûbet içinde key zâruz
- 4674 Ḥaḳ Te‘âlâ bu resme virdi ‘azâb
Hâlimüz oldu cümle şöyle ḥarâb
- 4675 Ben didüm sizüñ-ile ol Ḳâbil
Niſe olmaz ‘azâbda daḥı dâḥil
- 4676 Ğayr¹⁴⁵¹ yirde iderler aña ‘azâb
Niſe çekmeye sizlerüñle ‘iḳâb
- 4677 Hûn-ı nâ-ḥaḳda irdi ol bünyâd
Tanrı bünyâdın eylemekde ḥarâb¹⁴⁵²
- 4678 Sizlerüñ saḥtî durur¹⁴⁵³ ḥâlî
Niçün oldu beyân id¹⁴⁵⁴ aḥvâlî

¹⁴⁵⁰ aḥver: ḥûb B

¹⁴⁵¹ ğayr: ğayrı B

¹⁴⁵² Bu beytin kafiyesi hatalıdır.

¹⁴⁵³ saḥtî durur: سخت‌در B

¹⁴⁵⁴ id: ide B

- 4679 Didiler ol işitmemişdi iy cân
Bes ƙalîl oldı anuñ ‘azâb¹⁴⁵⁵ hemân
- A148a, B133a 4680 Biz işitmiş-idük bu âhvâlî
Bu ‘ukûbetle sürerüz hâlî
- 4681 Sürdüm andan dir ol cüvân hemîn
Şeyh ƙatına irişüp ol hîn
- 4682 Söyledüm gördüğüm hayâlî ƙamu
‘Arz idüp zâhide anı dersü
- 4683 Didi zâhid ki iy cüvân zamân
İki biñ hem toƙuz yüz oldı ‘ayân
- 4684 Uşbu yirde turupunın¹⁴⁵⁶ bî-dâr
Görmedüm uyƙu yüzün iy hüş-yâr
- 4685 Ol ‘ukûbet görenler âvâzı
Ƙulağuma girer işit râzı
- 4686 Uyƙu girmez gözüme anuñ-çün
Ƙalmışam üş yirde denk¹⁴⁵⁷ cünûn
- 4687 Didüm iy pîr vañan hevâsı bu dem
Göñlüme düşdi varam¹⁴⁵⁸ anda gidem
- 4688 Evüme barƙuma irem bu zamân
Girüp ehl-i ‘ıyâl sevine cân
- 4689 Didi ol pîr ne yirdedür hâneñ
Saña hasretdür atañ ü anañ
- 4690 Şehr-i Ahvâz durur¹⁴⁵⁹ didi câyum
Ol diyâr içre var hûy u hâyum
- 4691 Böyle didükde ol cüvân hemîn
Bir siyâh ebr irdi anda yakın
- 4692 Pîr didi ki iy bulut ƙanca
Emr olupdur ki varasın anca

¹⁴⁵⁵ ‘azâb: ‘azâbı B

¹⁴⁵⁶ turupunın: turuben B

¹⁴⁵⁷ denk: reng B

¹⁴⁵⁸ varam: varub B

¹⁴⁵⁹ Ahvâz durur: âhuvân durur B

- 4693 Söze geldi bes anda ebr-i siyâh
Didi buyurdu bu zamân Allâh
- 4694 Kim Medîne diyârına irişem
Ol yir üzre şalam uruben dem
- 4695 Pîr dir bu cüvânı al yûri var
Türbet-i Muştafâ'da ide qarâr
- 4696 Didüm Ahvâz'dadür benüm hânem
Key uzakdur Medîne'den bu dem
- A 148b 4697 Pîr dir ben¹⁴⁶⁰ seni şalaram tâ
Ravza-i Muştafâ'dan ire şafâ
- 4698 Hâk şalât u selâmı cânına yâr
İrişcek o yire iy hüş-yâr
- B133b 4699 Çünkü benden sen ol yire iresin
Muştafâ türbetine çağırasın
- 4700 Diyesin kim fulân cezîrede iy cân¹⁴⁶¹
Pîr var yâr-ı Mûsâ bin 'İmrân
- 4701 Ol durur ümmet-i Kelîmu'llâh
Saña îmân getürdi ol âgâh
- 4702 Saña ümmet olup durur şindi
Pîr olmuş durur be-gâyet di
- 4703 Adı_Ebû Bekr'dür diyesin aña
Tâ şeffî' ola âhîretde baña
- 4704 Bu murâdum selâmum irüresin
Yüzini hâk-i türbete süresin
- 4705 Anuñ-ıla Ebû Bekr-i şâdık
Türbet içre biledür iy 'âşık
- 4706 Aña dahı irür selâmum iy cân
Râzîdür¹⁴⁶² andan ol Huzâ Rahmân
- 4707 Añlaruñ-ıla dahı var bir pîr
Dîn diyârında ehl bâ-tedbîr¹⁴⁶³

¹⁴⁶⁰ ben: -B

¹⁴⁶¹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁴⁶² râzîdür: râzîdür A

¹⁴⁶³ Dîn diyârında ehl bâ-tedbîr: Dîn ü diyârında ehl-i tedbîr B

- 4708 Adı durur ‘Ömer anuñ dañı hem
İrür aña selâmum imdi bu dem
- 4709 Sürüben ir bes anda şahrâya¹⁴⁶⁴
Türbe vardur iriş ol araya
- 4710 Türbe içinde huftedür bir pîr
Adı ‘Osmân'dur selâmum vir
- 4711 Mekke'ye ir bes andan iy kaçmer
Pîş-i Ka‘be irişgil iy server
- 4712 Yüzüñi sûy-ı âsumâna eyle
Bes selâmumı dile al söyle
- 4713 Vir selâmum ‘Alî'ye iy server
Ol durur bil ki Haydar-ı şaf-der
- A149a 4714 Türbesidür ber-â-ber Ka‘be
Ol açupdur secâ‘ate ca‘be
- 4715 Ben didüm şeyhunâ oları yakîn
Nite bilürsün eylegil ta‘yîn
- 4716 Didi Hâk hâkkı anlaruñ hâli
Yazılı Tevrît¹⁴⁶⁵ içre¹⁴⁶⁶ ahvâli
- 4717 Cümle Tevrît¹⁴⁶⁷ içindedür ma‘lûm
‘Ârif añlar o sırrı iy maḥdûm
- B134a 4718 Añdı Tevrît¹⁴⁶⁸ içinde anları Hâk
Okıyup bilmişem bu resme sebak
- 4719 Muştafâ birle çâr yârânı
Kırk biñ yirde añup durur anı
- 4720 Kırk biñ yirde Muştafâ dir iy yâr
Hem Ebû Bekr añıldı bist hezâr
- 4721 On iki biñ yirde hem Fârûk¹⁴⁶⁹
Añılupdur bil iy cüvân-ı ḥalûk

¹⁴⁶⁴ şahrâya: mihrâba B

¹⁴⁶⁵ Tevrît: Tevrât B

¹⁴⁶⁶ içre: içinde B

¹⁴⁶⁷ Tevrît: Tevrât B

¹⁴⁶⁸ Tevrît: Tevrât B

¹⁴⁶⁹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 4722 On biñ yirde añdı ‘Osmân’ı¹⁴⁷⁰
Şâd olsun hemîşe anuñ cânı
- 4723 Biş biñ yirde ol ‘Alî’dür yâd¹⁴⁷¹
Baña ta‘lîm idüp durur üstâd
- 4724 Cümle Tevrît¹⁴⁷² içinde mezkûr
Türbet-i Muştafâ’ya irişigör
- 4725 Ol cezîre_içre geşt kıldum o dem
Bir niçe meyve cem‘ kıldum hem
- 4726 Pîr öñinde kodum getürüp iy cân
Bes du‘â eyledüm o pîre hemân
- 4727 Hışm-ıla baña¹⁴⁷³ bakdı dir ol pîr
Dir iy kûtâh-dîde merd-i đarîr
- 4728 İrdi_iki biñ tokuz yüze bil sâl
Küfr-ile geçmiş-idi aña hayâl
- 4729 Virdi rızkımı ol Huzâ-yı Kerîm
Çekmedi rızk-ıçün bu cânım bîm
- 4730 Şindi kim gelmemişdür îmâna
Rızk eksik mi_olur Müselmâna
- A149b 4731 Böyle diyince def‘î ebr-i siyâh
Kapdı yirden beni gönildi be-râh
- 4732 Türbet-i Muştafâ’ya irürdi
Cânı zevk u şafâya irürdi
- 4733 Beni irürdi ol yire çün bâd
Ravza-i Muştafâ’ya irdüm şâd
- 4734 Bes degirdüm selâmını pîrûñ
Söyleyüp hep kelâmını pîrûñ
- 4735 Geldi Şiddîk-i ekber âvâzı
Aña_ire şad selâm bil râzı
- 4736 Çün selâmın işitdüm ol yârûñ
Ben didüm söyle hâş güftârûñ

¹⁴⁷⁰ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁴⁷¹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁴⁷² Tevrît: Tevrât B

¹⁴⁷³ baña: -B

- B134b
- 4737 Ben didüm kim ilâhî Ferd-i Vedûd
Nitedür hâl-i ümmet-i Maḥmûd
- 4738 Benüm-içün niçesi ola âzâd
Bileyin olayın ilâhî şâd
- 4739 İrdi sem‘uma yine bir âvâz
Anda esrârdan dinildi¹⁴⁷⁴ râz
- 4740 Gövdenüñ kıllarınca didi ‘uşât
Yarlıganur bil imdi iy hoş zât
- 4741 Her kıla yitmiş biñ ümmetden¹⁴⁷⁵
Yarlıganur ‘uşât bilgil sen
- 4742 Gövdenüñ kılları¹⁴⁷⁶ hisâbın iy cân
Ḥaḳ Te‘âlâ bilür hemân iy cüvân
- 4743 Her kıla yitmiş biñ er ‘âşî¹⁴⁷⁷
Baḥşış eyledi buldı ihlâşî
- 4744 Ben didüm böyle oldu çün kim hâl
Ḥüccet istedüm ol işe der-hâl
- 4745 Yâ ilâhî sicill-i ḥükm-i şerîf
Baña vir kâr-ı ümmet ola ḥafîf
- 4746 Uşbu ḥaṭṭ kim var alnum üzre ‘ayân
Ḳudreti birle yazdı ol Sübhân
- 4747 Yitmiş biñ ferîşte geldi hemîn¹⁴⁷⁸
Uşbu ḥaṭṭuñ ḥuşûlî oldu yakîn
- 4748 Didî Ḥızr ol cüvâna bu şuda sen
N'eyler idüñ beyân kıl rûşen
- A150a
- 4749 Dir Ḥuzâ-yı Kerîm Ferd-i Vedûd
Berekâtıyla uşbu ḥaṭṭuñ sûd
- 4750 Sebebi birle ol selâmuñ hem
Şuya ğarḳ olmazam bil imdi bu dem
- 4751 Şu yüzinde revân olup yürürem
Her ne yire ki dil diler varuram

¹⁴⁷⁴ dinildi: bilindi B

¹⁴⁷⁵ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁴⁷⁶ kılları: kılların B

¹⁴⁷⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁴⁷⁸ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- 4752 Didüm uşbu zamânda kande idüñ
Baña ‘arz-ı hâli ki anda idüñ
- 4753 Dir fulân şehre irmiş-idüm iy cân
Şol fulân bahre¹⁴⁷⁹ sürdüm-idi revân
- 4754 Bir gemi ğarķa varmaĝa yakın
Kalmış-ıdı irişdüm anda o hîn
- 4755 Bir cemâ‘at ki ğark-ı âb oldu
Keştîsi birle heb ħarâb oldu
- B135a 4756 Ben irince olur olar ğark-ı âb
Ħaķ Resûl’i sözün didüm deryâb
- 4757 Didi Aĥmed ki *el-ĝarîku şehîd*¹⁴⁸⁰
Uşbu ħavl üzre anda râh-ı resîd
- 4758 Şühedâ’ı ziyâret eylerdüm
Cân u göñlüm ‘imâret eylerdüm
- 4759 ‘Amr bin Kays didi iy server
Sözlerüñdür ħamu dürr ü gevher
- 4760 Hoş gelür söyle sem‘ idem bârî
Bâtınuñdan irişe envârı
- 4761 Didi bir kimsenüñ ki ol Bârî
Naķş ide alnında ħaţţ-ı dür bârî
- 4762 Ol Ebû Bekr ħubbı-çün¹⁴⁸¹ iy cân
Vire devlet demine ol Sübhân
- 4763 Uşbu resm-ile bula bes derece
‘Âlem içinde ola ħadri yüce
- 4764 Bir kez adın ‘Atîķ’üñ eyledi yâd
Ħaķ anuñ zâtuñ eyledi âbâd
- 4765 İy birâzer nazar kılmı imdi yakîn
Cân-ıla her ki sevse iy miskîn
- A150b 4766 Var kıyâs it ki cân-ıla seveni
Naĥs oĥşayısar anı Ġanî

¹⁴⁷⁹ bahre: nehre B

¹⁴⁸⁰ Hadis. "Suda boĝulan şehittir."

¹⁴⁸¹ ħubbı-çün: şubbı-çün B

- 4767 Sevgil ol yâri tâ irişe şafâ
Tâ şefâ‘atcün ola kân-ı vefâ
- 4768 Di Muḥammed revânına şalavât
Şalavâtıyla ire câna hayât
- 1482 مکالمه سرور کائنات بماهي
- 4769 Dir Muẓaffer çü Hızr bu haberi
Söyledi andan eyledün seferi
- 4770 İrişüp ḥânesine bir yârün
Diñle nağzını imdi güftârün
- 4771 Hızr birle aña olup mihmân
Ol ‘azîzün adıyidi Mihrân
- 4772 Ni‘meti geldi mâhî-i büryân
Hoş şafâ sürdi ol zamân dil ü cân
- 4773 Ni‘meti yiyüp eyledün şükri
Aç kulağün ki dine söz bikri
- B135b 4774 Hızr dir ol zamân ‘aleyhi’s-selâm
Muştafâ ol Resûl-i rabbü’l-enâm
- 4775 Hâk şalât u selâmı yâr olsun
Ol şefâ‘atle kâm-kâr olsun
- 4776 Gördüm ol faḥr-i ‘âlem-i dâna
Mâhî-i tâze yiyüp itdi du‘â
- 4777 Çün yidi balığı Resûl-i güzîn
Yine zinde oldı nûn açdı gözin
- 4778 Didi el-hamdü li’llâh ol balık
Ki_olmuşam Hâk Resûl'ine lâyıq
- 4779 Hâk Resûl'i didi ki iy mâhî
Sebeb-i ḥamd söyle bi’llâhi
- 4780 Söze gelüp semek kelâm itdi
Hâk Resûl'ine hoş selâm itdi
- 4781 Ol balık didi yâ Resûla’llâh
Uşbu demler sözümden ol âgâh

¹⁴⁸² Kainatın serverinin balıkla sohbeti. / Bu başlık sadece B'de mevcuttur.

A151a

- 4782 Diledi Hâk ki halk ide Âdem
Şuya didi işit saña ne direm
- 4783 Âdem'i halk iderem aña iy şu
Cümle maḥlûk üzre ola ulu
- 4784 Bildi bu ḥâlî anda bir mâhî
Ol zamân eyledi hemân âhî
- 4785 Didi bizi çıkaralar şudan
Kuşı gökden yire indire
- 4786 Ol semekûñ ki ben didüm bu sözi
Ḥabs-i Yûnus oldum aña sözi
- 4787 Yûnus'a eyledüm derûnı mekân
Bilürem mâhiyân dilin hep iy cân
- 4788 Cümle mâhîlerün benüm aşlı
Diñle sem' eyle bâb-ıla faşlı
- 4789 Hâk didi 'izzetüm ḥakı iy balık
Karnuñ ola ki anlara lâyıq
- 4790 Anlaruñ baṭnı ki saña mesken
Ki senüñ baṭnuñ anlara me'men
- 4791 Ğarḳ-ı deryâ ola benî Âdem
Mâhiyân ekl kıla añları hem
- 4792 Yûnus oldı baña hemân mihmân
Karnum içinde qaldı niçe zamân

B136a

- 4793 Diledüm Hâk'dan ol zamân hemîn
Kıl müyesser didüm ilâhî mu'în
- 4794 Şikem-i enbiyâ baña mesken
Cismüm ola ğızâ-yı cân-ıla ten
- 4795 Hâk Te'âlâ didi ki şabr it var
Şikem-i Muştafâ ile ol yâr
- 4796 Kim şalât u selâmum anuñdur
Meskenüñ baṭnın eyleyem hoş kör
- 4797 Şükr-i Bârî hezâr saña naşîb
Olmuşam iy 'azîz Hâk'a ḥabîb
- 4798 Ol sebebden durur benüm ḥamdum
Pâk baṭnuñda cân südün emdüm

- A151b 4799 Mesken idindüm ol dili¹⁴⁸³ pâki
Kim anuñ-çün yaratdı eflâkı
- 4800 Faḥr ider imdi cân-ı bî-çâre
Uşbu resm-ile geldi güftâra
- 4801 Ümmet-i Aḥmed iseñ aç zebân hemân¹⁴⁸⁴
Vir şalavât Muḥammed'e el-ân
- 4802 Yine didi Muẓaffer-i deryâ
İder idük Hızır'la seyr u şafâ
- 4803 Ḥaḳ şalât u selâmı aña ḳarîb
Dinle nite_oldı rûzgâr-ı ‘acîb
- 4804 Bir cezîreye irdük ol demler
Ol cezîre adı cünûndı meger
- 4805 İrdi bir şûfî kişi ḳarşudan
Biz daḥı irdük revân bu sûdan
- 4806 ‘İzzet idüp aña selâm itdük
Şûfîdür diyü ihtirâm itdük
- 4807 İltifât itmedi selâmumuza
Baḳmadı ‘izz ü ihtirâmumuza
- 4808 Ben didüm Hızır'a itmedi nazarı
Yok mıdur uşbu şûfînüñ nazarı
- 4809 Hızır didi ki bizi görmezse
İltifât ‘âlemine sürmezse
- 4810 Ol eger görmese Huzâ-yı Başîr
Bizi bu demde göre Ḥayy-ı Ḳadîr
- B136b 4811 Dir Hızır sem‘ idüpvenin Loḳmân
Uşbu sözi didi işit sen iy cân
- 4812 Her ki bir Ḥaḳ ḳulına ḥürmet ide
Ululayubunan aña ‘izzet ide
- 4813 Ayak üstine tırup itse ḳıyâm
Buyura ol zamânda Rabbü'l-enâm

¹⁴⁸³ dili: dil-i B

¹⁴⁸⁴ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- 4814 Melekûte diye ki yâ melekût
Eylemeñüz bu demde imdi sükût
- A152a 4815 Eyleñüz siz dağı bu demde kıyâm
Nite ki_ol bende itdi ‘izzet-i tâm
- 4816 Melekût-ı semâ vü arz kamu
Eyleyeler muvâfakat dersü
- 4817 Niçe kim ol kul eyledi ta‘zîm
Eyleye her biri kılup tekrîm
- 4818 Ayak üstine kalka ‘izzet¹⁴⁸⁵ ide
Diñlegil Hâk o bendesine n’ide
- 4819 ‘Adedince meleklerüñ Bârî
Hürmet ehline vire hoş kârı
- 4820 Sağışınca ol meleklerüñ Sübhân
Yaza dîvânına şevâb iy cân
- 4821 Yaramazlıklarını mahv ide hem
Sağışınca meleklerüñ ol dem
- 4822 Derecâtını dağı kıla yüce
Sağışınca ol meleklerüñ iy hâ‘ce
- 4823 Ol kişi Hâk katında_ola ekrem
Ehl-i ikrâm olur-iseñ bu dem
- 4824 Hâk vire sen kula dağı derecât
Di Muhammed revânına şalavât
- سؤال کردن مظفر از اسماء الحسنی¹⁴⁸⁶
- 4825 Dir Muzaffer ki Hızr’dan bir gün
İrişe_aña selâmet-i Bî-çün
- 4826 Didüm iy Hızr ‘arz eyle baña
Bir su’âl eylerem bu demde saña
- 4827 Hâk Te‘âlâ’nuñ adları çokdur
Fehm-i insâna şıgmaz artuğdur
- 4828 Var toksan toköz ulu adı¹⁴⁸⁷
Uşbu dillerde añılur yâdı

¹⁴⁸⁵ ‘izzet: ‘urret B

¹⁴⁸⁶ Muzaffer’in esmâ-i hüsnâdan soru sorması. Bu başlık A’da mevcut değildir.

¹⁴⁸⁷ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- B137a 4829 Hem dahı var hezâr yek nâmı
Bildür esmâyı olmayam ‘âmmî
- 4830 Hızır dir iy Muzaffer-i tâlib
‘Aql fehmüñ işit ola gâlib
- A152b 4831 Bû Hureyre'den itdüm anı su’âl
Rağiya’llâhu ‘anh söyledi hâl
- 4832 Didi toksan toköz adın di bu dem
Tâ tamâm eyleyem anı bu dem
- 4833 Yüz tamâm ola imdi esmâsı
Bir durur bir durur müsemmâsı
- 4834 Zıkr iderseñ du‘ân icâbet ide
Bende oldur ki hoş şalavât ide
- 4835 Bil şalavâtladur du‘â maqbûl
Vir şalavât kim olasın ulu kıl¹⁴⁸⁸
- 4836 Dir Muzaffer Hızır'dan işitdüm¹⁴⁸⁹
Ne işitdümse cümle yâd itdüm
- 4837 Didi kim irdi çün meh-i ramazân
Şeb-i evvelde diñle n'oldı iy cân
- 4838 Hâk Resûl'i Muḥammed-i muhtâr
Hâk şalât u¹⁴⁹⁰ selâmı_ola aña yâr
- 4839 Çâr yâr ellerine şundı elin
Hasan ile Hüseyin bile hemîn
- 4840 Rağiya’llâhu ‘anhüm anlar heb
Sûy-ı şahrâ sürer olur ol şeb
- 4841 Çünki şahrâya çıkdı ol yidi cân
Cebrâ’îl irdi bes o demde hemân
- 4842 Âb-ı kevşer getürdi pür ibrîk
Kısmet itdi Resûl anı tahkîk
- 4843 Çâr yâra Şubeyr'le Şeber'e
Kısmet eyledi ol şuyı iy sere

¹⁴⁸⁸ ulu kıl: maqbûl B

¹⁴⁸⁹ işitdüm: şordum B

¹⁴⁹⁰ şalât u: şalâtı A

- 4844 Âb-dest aldılar o şudan iy cân
Bes namâza turlar anda hemân
- 4845 Her biri iki rek‘at itdi namâz
El getürüp ider du‘â vü niyâz
- 4846 Ümmet-i Aḥmed-içün ol demler
Her birisi du‘âlar eylerler
- 4847 Yarlıganmak Huzâ‘dan istediler
Raḥmet eylegil anlara didiler
- A153a, B137b 4848 İrdi ol demde yine Cebrâ‘îl
Didi Ḥaḳ raḥmetine ol mâ‘îl
- 4849 Yâ Muḥammed di bunlara bu dem
Baş getürsünler imdi yirden hem
- 4850 Ḥaḳ Te‘âlâ buyurdi yâ Aḥmed
Ümmetüñ ḥâletine irdi meded
- 4851 Bir kılı şeybetine Bû Bekr'üñ
Yarlıgadum cemî‘i bil fikrüñ
- 4852 Bir kılına ol aḳ sakaluñ heb
Yarlıgadı_ümmetüñ senüñ ol Rab
- 4853 Niçe şeybet durur bil imdi anı
Ümmetüñ yarlıgadı bil ki Ğanî
- 4854 Ḥürmetine o şeybetüñ sen iy cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
- 4855 Bir gün ol yâr-ı Muştafâ Şiddîḳ
Gider idi işit haber taḥḳîḳ
- 4856 Ol yahûdîlerüñ meḳâbirine
Uğrayup geçdi işit ne_oldı yine
- 4857 Ol mübârek şakalı kılından
Birisi düşdi anda işit sen
- 4858 Kırk yıl bes ‘azâb-ı gûr-ı Yehûd
Olmadı raḥmet itdi Ferd-i Vedûd
- 4859 Kâfirüñ gidicek ‘uḳûbet¹⁴⁹¹ iy cân
Ḥâlet-i mü‘minân olur ferḥân

¹⁴⁹¹ ‘uḳûbet: ‘azâbı B

- 4860 Ol Ebû Bekr hürmetine iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 4861 Bir kılına anuñ Muzaffer-i fer
'Afv olıcak 'uķûbet-i kâfir
- 4862 Çün bağışlana şad hezâr cühûd
Nitesi bulmayısar ümmet-i sûd
- 4863 Şol kişi kim sever Ebû Bekr'i
Ola anuñ muhabbeti fikri
- 4864 Aña nite Huzâ 'uķûbet ide
Ol muhabbet demine rahmet ide
- 4865 Cebrâ'îl irdi gûr-ı gebrâna
Alup ol kılı irdi şâdâna
- A153b 4866 Kırk yıl tutdı elinde ol kılı
Hamd-ı Hâķ üzre olup anuñ dili
- B138a 4867 Emr-i Hâķ irdi şaldı cennâta
Uşbu remzi semâ' et iy ata
- 4868 Kible-gâh oldı anda hûrâna
Cennet ehli irişdi şâdâna
- 4869 Çün kim irdi namâz-ı şâm ol dem
Uykuya vardı cümle hâķ ol dem
- 4870 Sürdi Şiddîķ irişdi der-gâha
Bâb-ı Aħmed'de irişe câha
- 4871 Âsitân-ı Resûl'e yüz urdı
Tâ seher vakti_ırince ol tırdı
- 4872 Çün Resûl-i Huzâ 'aleyhi's-selâm
Ol seher taşra geldi Hayru'l-enâm
- 4873 Gördi Şiddîķ urmuş eşige yüz
Sürer ol bâba tırmayup yüz ü göz
- 4874 Şeybetinden anuñ çıkardı nûr
Gündüze dönmiş ol dem-i deycûr
- 4875 Söze geldi Resûl 'aleyhi's-selâm
Dir niçündür saña bu iş iy hümâm

- 4876 Yüz urasın eşigüme iy yâr
Bu neden geldi eylegil güftâr
- 4877 Dir Ebû Bekr yâ Resûla'llâh
Diyeyim hâletümü ol âgâh
- 4878 Kimse görmeden ol cemâl bu dem
Ben görem iy güzîde-i 'âlem
- 4879 Kimsene bakmadan ol dîdâra
Ben nazar kılup irem envâra
- 4880 Söze geldi Resûl-i Hâk ol dem
Dir Ebû Bekr'e iy güzîn âdem
- 4881 Tur yukâru key Hâk cemâl hâkkı
Mertebeñden diyem saña sebakı
- 4882 Rûşenâ-yı mehâsinüñ bu dem
İrdi tahte's-serâya mî-bînem
- A154a 4883 Ol mübârek şaķaluñuñ nûrı
Rûşen itdi cihân-ı deycûrı
- 4884 İrdi tahte's-serâya dek envâr
Senden irdi bu resm-ile âşâr
- 4885 Ol merâtib ki virmiş aña Huzâ
Kimseye virmemiş durur aşlâ
- B138b 4886 Çâr yârûñ demine sen de iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 4887 Bir haber dahı didi Hızır-ı güzîn
'Arz idem ben saña ne didi sözün
- 4888 Hızır dir ben semâ' idüben iy cân
Vehb ibni münebbih-i devrân
- 4889 Diñle ne dir Muzaffer idem yâr
Cân u gönñüñ¹⁴⁹² bu dem ola âbâd
- 4890 Güneşüñ didi gerdeninde yakîn
Târ-ı mûy-ı 'Atîķ var bu hîn
- 4891 Bir kılı tavķ-ı şems olmışdur
Zîn ü zînet anuñla bulmışdur

¹⁴⁹² gönñüñ: gönñül B

- 4892 Kamerüñ dahı tavkıdur bil iy cân
Târ-ı mûy-ı ‘Ömer bil imdi ‘ayân
- 4893 Bir kılı vardır ay boynında¹⁴⁹³
Hoş revândur anuñ-çün oynunda
- 4894 Bir kılı dahı bil ki¹⁴⁹⁴ ‘Osmân'uuñ
Tavkıdur âsumânı gerdânuñ
- 4895 Târ-ı mûy-ı ‘Alî-yi veliyyü’llâh
Tavkıdur bu zemînüñ ol âgâh
- 4896 Her kaçan bir kişi Ebû Bekr'e
Bed-sühan söylese irüp sekre
- 4897 Gün giyer bes kusûf kaftânuñ
La‘net-ile añar anuñ cânuñ
- 4898 Bir kişi kim ‘Ömer hakkına yoz
Söylese gelmez âhirî işi uz
- 4899 Giyer ay câme-i husûf ol dem
İrişür hâline anuñ derhem
- A154b 4900 Her kaçan bir kişi ki ‘Osmân'ı
Yâd ide bed kelâm-ıla anı
- 4901 Âsumân-ı cihân ola lertzân
Hem nücûm dökilür köp ola iy cân
- 4902 Bed sühan dise her havâric-i dîn
Ditreye bu zemîn gide sükûn
- 4903 Lerzesi bu zemînüñ andandur
Hubb-ı Haydar latîf-i cândandur
- 4904 Yıldız atlaması dahı iy cân
Dahı andandur anı añla ‘ayân
- B139a 4905 Çün kıyâmet kopa dura ‘araşât
Düşmen-i çâr yâr-ı bed-hâlât
- 4906 Nefret ide olardan anda ricâl
Yir ü gök la‘net eyleye¹⁴⁹⁵ der-hâl

¹⁴⁹³ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁴⁹⁴ bil ki: bil B

¹⁴⁹⁵ eyleye: ide B

- 4907 Diyeler iy Huzâ-yı ‘âlemyân
Bizi ketmü’l-‘ademde itgil fân
- 4908 Düşmen-i çâr yârı görmeyelüm
Anlara imdi la‘net eyleyelüm
- 4909 Yâhu¹⁴⁹⁶ bizden gider bu dem hâlât
Görmeyelüm revâfızı bi’z-zât
- 4910 Añdı Qur’ân içinde arz u semâ
Nite olmışdur aña iy dâna
- يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السَّجِّلِ الْكُتُبِ¹⁴⁹⁷
- 4911 Dağı bir yirde ağı ol Bârî
Dinlegil nite oldı ol kârı
- يَوْمَ تُبَدِّلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ¹⁴⁹⁸
- 4912 Dağı bir yirde ağı ol Sübhân
Okı Qur’ân’ı tâ biline ‘ayân
- إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ¹⁴⁹⁹
- 4913 Ağı bir yirde dağı hâli¹⁵⁰⁰ Huzâ
Okıgıl âyeti biline saña
- وَحَسَفَ الْقَمَرُ¹⁵⁰¹
- A155a 4914 Hep bu işler olısar ol demler
Kime şâdî kime irer gamlar
- 4915 Şerm irer ol cemâ‘ata kim iy cân
Sevmeye çâr yârı süre zamân
- 4916 Yir ü göğün ay gün sitâre ki var
Ol revâfızdan olalar bi-zâr
- 4917 Ne mu‘akıb olur olar ne müşâb
Anlaruñ hâletinden ola hârâb

¹⁴⁹⁶ A ve B’de *yahu* olarak imlâ edilmiştir.

¹⁴⁹⁷ Enbiyâ/104. "Yazılı kağıt tomarlarının dürülmesi gibi göğü düreceğimiz günü düşün."

¹⁴⁹⁸ İbrâhîm/4. "O gün yer, başka bir yere, gökler de başka göklere **dönüştürülür** ve insanlar bir ve kahhar (her şeyin üzerinde yegâne hakim) olan Allah'ın huzuruna çıkarlar."

¹⁴⁹⁹ İnfitâr/1. "Gök yarıldığı zaman."

¹⁵⁰⁰ hâli: hâl B

¹⁵⁰¹ Kıyâmet/8. "Ay karanlığa gömüldüğü..."

- 4918 Düşmen-i çâr yâr-i peygâamber
Anları istemez bil ki¹⁵⁰² bunlar
- 4919 Yir dilemez ki râfîzî'i göre
Gök dilemez üsüne dura gire
- B139b 4920 Şol cemâ'at ki kız vire olara
Hem-nişîn oluben olara vara
- 4921 Dostluk kıla anlaruñla yakîn
Sevmez anları âsumân u zemîn
- 4922 Anlaruñ hâletine irer bed
Hak Te'âlâ ider oları red
- 4923 Diñle bir söz Muẓaffer-i deryâ
Söyleyem diñle uşbu demde saña
- 4924 Her kaçan kim ire oruç ayı
Şeb-i evvelde diñlegil râyı
- 4925 Buyura Hak ki Cebrâ'îl-i emîn
Âb-ı kevşer şuyından ala hemîn
- 4926 Hulefâ râşidîne yârâna
Ol Resûl'ümle toğru varana
- 4927 İledüp âb-ı kevşeri bu dem
Türbet-i Muşafâ'ya irer hem
- 4928 Cebrâ'îl ire ol zamânda hemîn
Getüre âb-ı kevşeri o demin
- 4929 Türbet-i Muşafâ'ya ol demler
İrişe Cebrâ'îl açup per
- 4930 Hak şalât u selâmı dâyim aña
İrişe diñle hâli n'ola saña
- A155b 4931 Uşbu demler beyân idem iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- 4932 Andadur bil ki türbet-i Şiddîk
İrişe Cebrâ'îl nezd-i refîk
- 4933 Türbetini 'Atîk'üñ ide küşâd
Yuya kevşerle vechin eyleye şâd

¹⁵⁰² bil ki: bilün B

- 4934 Ol mübârek mehâsinin yuya
Taraya şâneyle şuyı kıya
- 4935 Ba‘de yuya vech-i Fârûk'ı
Yâr-i cân-ı Resûl-i [ma‘şûk] ¹⁵⁰³
- 4936 Dahı ‘Osmân mehâsinin yuya ol
Göstere şâne birle hûb uşûl
- 4937 Hem ‘Alî'nüñ de türbetine ire
Yuya yüzini zîb ü zeyn vire
- 4938 Rağiya’llâhu ‘anhüm anlar heb
Ahsen-i vech-ile bula meksebb
- B140a 4939 Haseneyn'üñ de türbetine ire
Anlaruñ dahı işlerin bitüre
- 4940 Yudı kevşerle anlaruñ yüzini
Luţfla ohşadı anlaruñ özini
- 4941 Rağiya’llâhü ‘anhüma iki cân
Haq rızâsıyla olalar ¹⁵⁰⁴ ferhân
- 4942 İre yüz biñ melekler anda hemîn
Ta‘ziyet tâze kıla anda o hîn
- 4943 Zâr zâr ağlayalar ¹⁵⁰⁵ idüp yas
Diyeler bunlar idi hayru’n-nâs
- 4944 Zâlim elinde oldılar mazlûm
Bunda vü anda oldılar mercûm
- 4945 Nazâr eyleye ol zamân hûrân
Zârı eyleyeler zi-sûy-ı cinân ¹⁵⁰⁶
- 4946 Nevha kıluben ideler iy emîn
Ol mehâsin ki yuduğ imdi yakîn
- 4947 Şâne urup saç u şağalına bes
Eyleyeler ziyâretine heves

¹⁵⁰³ ma‘şûk: مشغوقى A, مشغوقى B

¹⁵⁰⁴ olalar: olurlar B

¹⁵⁰⁵ ağlayalar: ağlarlar B

¹⁵⁰⁶ Zârı eyleyeler zi-sûy-ı cinân: Ne zârı eylerüz sûy-ı cinân B

- A156a
- 4948 Diyeler yâ ilâhî fermân ne
Bilelüm bu zamânda ihsân ne¹⁵⁰⁷
- 4949 Diye Hâk ol şuyıla kim yuduñuz
Şâne birle taradıñuz qoduñuz
- 4950 Saçıñuz anı mü' minân üzre
Raḥmet irişe sünniyân üzre
- 4951 Cebrâ'îl ile kıla ol demler
Ol şuyı kim¹⁵⁰⁸ yudı meḥâsin [ü] ser
- 4952 Ol feriştehlere vire anı
Saça mü'minler üzre bil tanı
- 4953 İrişe anlaruñ dimâğına tâ
'Aql u fikr ile olalar a'lâ
- 4954 Kalb-i şâfi bulup olalar pâk
İdeler cümle nesne'i idrâk
- 4955 Hem dıraḥt-ı muḥabbet-i tâze
Öyle şan bahçalar irer yaza
- 4956 Çün kıyâmet¹⁵⁰⁹ günü ola zâhir
Kalkalar cümle tayyib ü tâhir
- 4957 Ellerine alalar ol şuyı
Müşgden hem tenün ola bûyı
- B140b
- 4958 Diyeler yâ ilâhî Ferd-i Vedûd
Raḥmet it hürmet-i bû altı vücûd
- 4959 Uşbu altı vücûd-ı cân şehîd
Raḥmetüñ bezl kıl koma nevmîd
- 4960 Yarlığağıl bizi sen iy Sübhân
Yüzi şuyına anlaruñ vir emân
- 4961 Hâk Te'âlâ diye ki yâ Cibrîl
Key şefî'ler bulupdur anlar bil
- 4962 Yüri şay anlaruñ meḥâsinini
Ne kadardur sağışda bilgil anı

¹⁵⁰⁷ ne: -B

¹⁵⁰⁸ kim: -B

¹⁵⁰⁹ kıyâmet: -B

- 4963 Bû Bekr'le 'Ömer-ile 'Osmân'uhn
Haydar ü hayr-ı âl-i devrânun
- 4964 Haseneynün meḥâsinini şayun
'Adedin bilüp imdi remzi tūyun
- A156b 4965 Her bir kılına olaruñ iy cân
Yitmiş biñ 'uşâta ire dermân
- 4966 Cennete_iltün oları süre şafâ
Yarlıgaya oları anda Huzâ
- 4967 İy Muẓaffer kim olsa ol şuya tuş
Olısar anda ḥâleti bil hoş
- 4968 Çün vesîle ola şuyı olaruñ
Cenneti ide meskenin bularuñ¹⁵¹⁰
- 4969 Bir kişi kim seve oları müdâm
Olur ol kişi âl-i ḥayru'l-enâm
- 4970 Ne kadar vire Hâk aña derecât
Var kıyâs eyle nite_olur ḥâlât
- 4971 Niçe yüz biñ 'uşât yarlıganur
Var kıyâs it sevenleri¹⁵¹¹ ne bulur
- 4972 Anda kim var muḥabbet-i Aḥmed
Ol kişiye irer¹⁵¹² şafâ-yı ebed
- 4973 Dahı ola muḥabbet-i yârân
Ḥanedân ehlini seve ol cân
- 4974 Hâk nitesi aña vire derecât
Hem şefâ'at kıla şeh-i 'araşât
- 4975 Sev oları kim rahmet ide Huzâ
Vir şalavât Ḥabîb'e ire şafâ
- سؤال کردن مظفر از اثناء سرور کائنات¹⁵¹³
- B141a 4976 Dir Muẓaffer ki Hıẓr'a şordum iy cân
Kim şenâ-yı Muḥammed'e_aça lisân

¹⁵¹⁰ bularuñ: olaruñ B

¹⁵¹¹ sevenleri: sevenler B

¹⁵¹² irer: -B

¹⁵¹³ Muẓaffer'in, Kâinatın serveri için yapılan övgüler hakkında soru sorması. / Bu başlık sadece B'de mevcuttur.

- 4977 Medh ide ol Muḥammed-i ‘arabî
Raḥmet ider aña cihân Çeleb’i
- 4978 Seyyid-i kâyinâtdur memdûḥ
Ḥâ‘ce-i pâk-zâtdur memdûḥ
- 4979 Bil şerî‘at dışârıdur anuñ
Hem ḥaḳîḳat şî‘ârıdur anuñ
- 4980 Ḥulḳ durur ‘azîm zât-ı kerîm
Ḳalb durur¹⁵¹⁴ selîm cânı ḥalîm
- A157a 4981 Fikr ü zikri dem-â-dem esmâdur
Luṭf-ı aḥsenle hem müsem mâdur
- 4982 چشم آراسته بمایه او
آسمان زین هم بسایه او¹⁵¹⁵
- 4983 Ḥulḳı şol vech-ile durur anuñ
Her gören terkini urur cânuñ
- 4984 Fikri hem ümmeti ḥalâşı durur
‘Âlemüñ bil ki ḥayr-i nâsı durur
- 4985 Ümmetine şefâ‘at andandur
Ḳamulara ‘inâyet andandur
- 4986 Ümmetî ümmetî diyüp dileye
Ḥaḳ aña her dilek ḳabûl diye
- 4987 Dilemeden dilegüñ oldı ḳabûl
Zîrâ sensin Ḥabîb’üm iy ulu ḳûl
- لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ¹⁵¹⁶
- 4988 Hem maḳâm-ı mücâhedet anuñ
Hem maḳâm-ı müşâhedet anuñ
- 4989 Ḥaḳḳ’uñ aña irişe fermânı
Ne getürdün baña irür anı
- 4990 Fikr [ü] virdün baña diye yâ Rab
Fikr [ü] zikrüñe ḥarc ḳıldum heb
- 4991 Sen saña itdügüñ şenâyı bu dem
Nite ḳılam saña o resm-ile hem

¹⁵¹⁴ kalb durur: ḳalbi durur B

¹⁵¹⁵ Göz onun mayasıyla süslenmiş, gökyüzü de onun gölgesiyle zinete bürünmüş (süslenmiş).

¹⁵¹⁶ Fetih/2. "Ta ki Allah, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlasın, sana olan nimetini tamamlasın."

لا أحصي ثناء عليك أنت كما أثنيت على نفسك¹⁵¹⁷

- 4992 Gördüğü dem Resûl-i ehl-i zemîn
Havfdan ola cümlecüğü emîn
- B141b 4993 Hızır dir iy Muẓaffer-i deryâ
Saña bir söz diyem olup gûyâ
- 4994 Öyle buyurdu Şeyh ‘Abdu’llâh
Der-kitâb-ı şeref bes ol âgâh
- 4995 Şerefin Muştafâ'nun ider şerh
Vir şalavât kim irmeye sana terh
- A157b 4996 Buyurupdur¹⁵¹⁸ Haff-i ‘Abdu’llâh
Şöyle getürdi bilü ol âgâh
- 4997 Yüz biñ vü yigirmi¹⁵¹⁹ dört biñ hâş¹⁵²⁰
Enbiyâ-yı Huzâ-yı hâşsu'l-hâş
- 4998 Hâk şalât u¹⁵²¹ selâmı anlara yâr
Anları kim yaratdı ol Cebbâr
- 4999 Her birinün var alnı üzre yakîn
Yazılı hatt-ı nûr diñle hemîn
- 5000 Ol yazu lâ ilâhe illa'llâh
Hem Muḥammed durur Resûlu'llâh
- 5001 Şöyle kim cümle enbiyâ îmân
Getürüpdür Muḥammed'e bil iy cân
- 5002 Enbiyâ cümle ümmetidür anuñ
Gördiler zîrâ naqş-ı îmânuñ
- 5003 Kimi Mûsâ'ya döndi sürdi tarîk
Dönmeyüp Muştafâ'ya bî-tahkîk
- 5004 Olmadı gelüben Müselmân ol
Bilmedi ma'nî-i kitâb-ı uşûl

¹⁵¹⁷ Hadis. "(Allah'ım) Sana övgüleri saymakla bitiremem. Sen kendini nasıl övdüysen öylesin."

¹⁵¹⁸ buyurupdur: buyurırır B

¹⁵¹⁹ yigirmi: يكر A

¹⁵²⁰ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁵²¹ şalât u: şalâtı B

- 5005 Düreter oldu ümmet-i Mûsâ
Añlayumadı şûret-i ma'nâ
- 5006 Şeref-i Muşafâ'dadur hem derc
Eyledüm ol kelâmı cânlara harc
- 5007 Şeref-i ümmet-i Muḥammed'den
Böyle_işidildi nâm-ı Aḥmed'den
- 5008 Her mü'min kıyâmet oldukda¹⁵²²
Derecâtını anda buldukda
- 5009 Cennetüñ kapusına varsa yakın
Yazılır alnı üzre anda hemîn
- 5010 Bu kişi ümmet-i Muḥammed'dür
Dâr-ı cennetde aña mesneddür
- 5011 Cennete gire ol kişi şâdân
Ola dîdâra karşı ol ḥayrân
- B142a 5012 Ümmet olmayan irmez ol ḥâle
Ṭamu içinde ol ebed kıla
- A158a 5013 Her peyember ki irse bir kâra
Ya'nî kim kâr-ı teng ü düşvâra
- 5014 Ḥaḳ Resûl'i adın şefî' getürür
Ḥâcetin Ḥaḳ revân anuñ bitürür
- 5015 Anuñ evşâf-ı ismidür rûşen
Zîkr it adın ki bulasın gülşen¹⁵²³
- 5016 Vir şalavât Ḥabîb'üñ adına
İre envâr-ı cân nihâdına
- سؤال گردن مظفر دریا از ملك الموت¹⁵²⁴
- 5017 Ol Muzaffer rivâyet eyler bil
Bu Murâdî de Türki¹⁵²⁵ söyler bil
- 5018 Mescid-i Hürmüz'e irişdüm dir
Vird-i esmâya bes durişdüm dir

¹⁵²² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹⁵²³ gülşen: rûşen B

¹⁵²⁴ Muzaffer'in ölüm meleği hakkında soru sorması. / Bu başlık A'da mevcut değildir.

¹⁵²⁵ Türki: nazma B

- 5019 Bes mü'ezzinler itdi bang-ı namâz
Taşra çıkdum idem yarağ-ı niyâz
- 5020 Bir cenâze getürdiler gördüm
Bir faķîr ü haķîr-imiş şordum
- 5021 Kıldıķ anuñ namâzını bârî
Hızr-ı hâzırdı diñle güftârı
- 5022 Ol cenâze namâzın idüp edâ
Didüm iy Hızr-ı hâzır u dâna
- 5023 Bunda nite_oldı irdüñ eyle beyân
Geldüñ uşbu namâzı kıldıñ iy cân
- 5024 Didi Hızr iy Muzaffer-i deryâ
Hiç cenâze olmaya irmeyem ben aña¹⁵²⁶
- 5025 Didi iy Hızr söylegil bu dem
Melekü'l-mevti¹⁵²⁷ 'arz itgil hem
- 5026 Ol nitesi alur digil cânı
Hızr dir diñle söyleyem anı
- 5027 Haķ Te'âlâ ki bir kişi'i hemân
Yarada diñle kim ölür iy cân
- 5028 Melekü'l-mevt evvel urdı nefes
Cümleden daķı âķir oldu o bes
- A158b 5029 Bir kişiye ki olursa¹⁵²⁸ ölmek
Melekü'l-mevt yine irer bî-şek
- B142b 5030 Kabz ider anda ol kişi cânın
Kurudur tende ol zamân kanın
- 5031 Evvelâ Haķ yaratdı Âdem'i bil
Zü'l-hayât oldu Âdem-i 'âķil
- 5032 Evveli kimse ki_oldı Âdem'den
Hâbil oldu bu hâli bil rûşen
- 5033 Melekü'l-mevti çün yaratdı Huza
Virmemişken nefes daķı aşlâ

¹⁵²⁶ Bu mısırada vezin hatası vardır.

¹⁵²⁷ melekü'l-mevti: melekü'l-mevt A

¹⁵²⁸ olursa: irse B

- 5034 Mergi yaratdı ana gösterdi
Gördügidi dem irişdi dil derdi
- 5035 Biñ yıl şöyle kaldı ol bî-hûş¹⁵²⁹
Diñlegil hâleti neye¹⁵³⁰_olur tuş
- 5036 Hâk Te‘âlâ kadîm ‘azze ve cell
Kudreti birle gör ne kıldı ezel
- 5037 Melekü’l-mevti iki yüzlü kıılır
Dağı dört ellü kıldı diñle n'olur
- 5038 Bir yüziyle münâfıkân cânın
Aluben vîre aña noqşânın
- 5039 Bir yüziyile mü'minâna ire
Cânını luţf-ıla anuñ götüre
- 5040 Melekü’l-mevt cehenneme_itse nazar
Mü'mine varduğı yüziyle eger
- 5041 Cennet olaydı ol zamân nîrân
Hüsn-i vechinden anuñ ola cinân
- 5042 Şol yüziyle ki ire zındîka
Bağsa cennâta şevketin yıka
- 5043 Dûzağa döndürüpdî¹⁵³¹ cennâtı
Uşbu resm-iledür anuñ zâtı
- 5044 Şol eliyle ki cân-ı kâfir alur
Diñle vaşfını sen anuñ nite_olur
- 5045 Var durur her elinde biñ barmağ
Öyle halk eylemiş durur anı Hâk
- A159a 5046 Her bir barmağında biñ harbe¹⁵³²
Dırnağı var durur sürer çarbe
- 5047 Ol süñü gibi nâhunı ser-tîz
Diyeyim vaşfın¹⁵³³ anuñ imdi ‘azîz
- 5048 Key uludur bilün ki miqdârı
Kâf tağına şanca bârî

¹⁵²⁹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁵³⁰ niye: ne B

¹⁵³¹ döndürüpdî: döndürüydi B

¹⁵³² Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁵³³ vaşfın: vaşfını B

- B143a 5049 K1534opara bîh ü bünden¹⁵³⁵ ol tağı
Neyde bilür münâfık tağı
- 5050 Cümle dırnaqlarıyla harbe-mişâl
Cümle barmağı şâh şâh dal dal
- 5051 Çeker alur münâfıkuñ cânın
Gösterür aña vech-i nîrânın
- 5052 Tab‘ın anuñ didim didim kıtur
Vech-i nîrâna irişüp yakılır
- 5053 Şol eliyle ki mü‘minüñ cânın
Nûr u vechiyle derde dermânın¹⁵³⁶
- 5054 Şol tabak gibidür ol elleri bil
Böyle nakl itdi bizlere kâyil
- 5055 Nûrdan bir tabakdur ol desti
Diye bulduñ iy cân ebed hestî
- 5056 Ol tabak içre koya bes cânı
Ol ebed bâba ilede anı
- 5057 Diye bu cânı neyleyeyin ey Hâk
Hâzretüñe bu cân durur elyak
- 5058 Hâk diye tapşur anı rıdvâna
Vire rıdvâna ire şâdâna
- 5059 Anda ervâh-ı enbiyâ ile ol
Haşr olup lutf-ı Hâk irer aña bol
- 5060 Her zamân cân kıtur temâşâda
Enbiyâ birle cümle dil-şâda
- 5061 Tâ kıyâmet bu resme şevk ü şafâ
Bir rivâyet dahı diyem aña
- 5062 Vaqt ki irişe¹⁵³⁷ mü‘mine âhir
Dinlegil kim n'olur aña zâhir
- A159b 5063 Melekü’l-mevt ide aña nazarı
Göre var ceyşi hûb zîb [ü] ferî

¹⁵³⁴ kopara: kıra B

¹⁵³⁵ bünden: bedenden B

¹⁵³⁶ dermânın: dermân B

¹⁵³⁷ ki irişe: kim irişe B

- 5064 Vech-i nûrân-î Muştafâ-sîret
Melekü'l-mevt göre hoş şûret
- 5065 Vech-i Ahmed cemâli gibi yakîn
Melekü'l-mevt şöyle görine o hîn
- 5066 Vire ol bende rûhını âsân
İrişe vaktine anuñ şâdân
- 5067 Ben de bir söz diyem semâ' eyle
Bilüben kadrün¹⁵³⁸ irtifâ' eyle
- B143b 5068 Yaradup rûh-ı Muştafâ'yı Huza
'Arz kıldı meleklerle anda
- 5069 Rûh-ı Ahmed çü söze geldi hemân
Mü'minâna irişse va'de-i cân
- 5070 Melekü'l-mevt aña musallaṭ ola
Şûreti bencileyin ola gele
- 5071 Her nebî şeklümi benüm göreler
Her velî benüm sırruma ireler
- 5072 Her ne mü'mine ki_ire Bû Yahyâ
Muştafâ gibi görüne hûb-likâ
- 5073 Nûr-ı pâk-ile vechi tâbende
Göricek bende bes ide ḥande
- 5074 Yüz yigirmi biñ çehâr hezâr¹⁵³⁹
Enbiyâlar ki geldi gitdi iy yâr
- 5075 Niçe yüz biñ velîler oldı revân
Niçe biñ mü'min itdi teslîm cân
- 5076 Ol cemâl-i Muḥammed-i 'Arabî
Rü'yeti ola râḥatı sebebi
- 5077 Def'î gördükde cân ide teslîm
Rûh-ı pâkı bulur anuñ ta'zîm
- 5078 Dir Muzaffer ki bunda ḥikmet ne
Söylegil bilelüm ḥikâyet ne

¹⁵³⁸ kadrün: kadrin B

¹⁵³⁹ Bu mısra da vezin hatası vardır.

- 5079 Melekü'l-mevt vechi Aḥmed-vâr
Ola gösterde cânlara dîdâr
- A160a 5080 Melekü'l-mevt Resûl'e beñzedügi
Ḥikmetin diñle başadur ögi
- 5081 Uşbunuñ-çün buyurdı kân-ı vefâ
Muştafâ müctebâ Resûl-i Huzâ
طوبى لمن ابصرني¹⁵⁴⁰
- 5082 Çünki bende irişe nez'-i deme
Melekü'l-mevt¹⁵⁴¹ dest şuna feme
- 5083 Melekü'l-mevti göre ol bende
Çün cemâl-i Resûl tâbende
- 5084 Ḥaḳ şalât u¹⁵⁴² selâmı dâyim aña
İrişe diñlegil bu ḳavl-i şafâ
- 5085 Melekü'l-mevti gördüğinde hemîn
Ol Muḥammed cemâlin itdi özin
- B144a 5086 Bes behişte irer anuñ cânı
Böyle dir ol Resûl-i Sübhânî
- 5087 Zâmin oldum ben ümmetüm-çün dir
Cümlesi vechime olup nâzır
- 5088 Cennete vara ire hoş hâlet
İrişe vaḳtine anuñ râhat
- 5089 Ol cemâl-i Resûl'i görmege iy cân¹⁵⁴³
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
سؤال گردن از فضیلت رمضان¹⁵⁴⁴
- 5090 Hızr-ıla ol Muẓaffer-i deryâ
İrdi beytü'l-muḳaddese aña
- 5091 Tâ'at itdük o yirde ol demler
Ben-idüm bile Hızr peygâmbir

¹⁵⁴⁰ Hadis. "Ne mutlu beni görenlere!"

¹⁵⁴¹ melekü'l-mevt: melekü'l-mevt irişe B

¹⁵⁴² şalât u: şalâtı A

¹⁵⁴³ Bu mısra da vezin hatası vardır.

¹⁵⁴⁴ Ramazanın fazileti hakkında soru sormak. / Bu başlık sadece B'de mevcuttur.

- 5092 Ni‘met-i Hâk irüp idüp iftâr
Hızr-ıla eyledük niçe güftâr
- 5093 Hem o demler idi şeb-i ramazân
Hızr'a didüm ki iy güzîn-i cihân
- 5094 Ramazânun fâzîletin söyle
Bilelüm nitedür beyân eyle
- A160b 5095 Hızr dir yâ¹⁵⁴⁵ Muẓaffer eyle¹⁵⁴⁶ beyân
Her kaçan ki_ire bil¹⁵⁴⁷ şeb-i ramazân
- 5096 Emr-i Hâk birle Cebrâ‘îl-i emîn
Bir kadeh pür tahûr¹⁵⁴⁸ mâ-i ma‘în
- 5097 İlde¹⁵⁴⁹ anı hazîra-ı hâşşa
Benden eyle selâm ol hâşşa
- 5098 Ümmeti içe uşbu âb-ı revân
Evvel iftâr eyle imdi revân
- 5099 Vire evvel Muḥammed'e câmı
Nûş idüp bula vaqt-i hoş kâmı
- 5100 Hâk Te‘âlâ diye iy Cebrâ‘îl
Yûri söyle Ḥabîb'üme_açup dil¹⁵⁵⁰
- 5101 Ümmetüñe naşîb-i hâşşum var
Evvelâ anı ideler iftâr
- 1551 تعجيل الإفطار
- 5102 Saña itdüm naşîb ol âbı
Ümmetün dahı bula ol tâbı
- B144b 5103 Senün-ile ber-â-ber ola tamâm
Ramazânun konukluğında_ıy hümâm
- 5104 Uşbu şerbetden ire anlara baḥş
Şala anlar şafâ-yı zeyni be-raḥş

¹⁵⁴⁵ yâ: ey B

¹⁵⁴⁶ eyle: aña B

¹⁵⁴⁷ bil: -B

¹⁵⁴⁸ pür-tahûr: pür-zuhûr B

¹⁵⁴⁹ ilde: ilt B

¹⁵⁵⁰ dil: delîl B

¹⁵⁵¹ Hadis. "İftarı acele ediniz, sahuru geciktiriniz."

- 5105 Ol kadehden Resûl idüp iftâr
Bâkîsi kaldı diñleñüz güftâr
- 5106 Uyğuya vardı ol Resûl-i güzîn
Şalavât-ıla cân bulup tezyîn
- 5107 Cur'a-i Muştafâ'yı Cebrâ'îl
Diyeyim neyledi semâ' it bil
- 5108 Kalmış-ıdı baqiyye-i şerbet
Bes hevâya irürdi işit hâlet
- 5109 Dir ilâhî bu âb-ı pâk bu dem
Neyleyem emrûñ-ile di kim idem
- 5110 Didi Hâk kim ire ferîştehler
Bâkî-yi şerbeti_üleşe yekser
- A161a 5111 Her ne mü'min ki rûza dutmışdur
Dîn ü dünyâsını ol itmişdür
- 5112 Her ferîşteh ilede anlara âb
Şuyına qarışup vire¹⁵⁵² o şu tâb
- 5113 Mü'minân ol şudan ideler nûş
Eyleye cân-ı mü'min¹⁵⁵³ ol dem hoş
- 5114 Âteşinden cehennemüñ âzâd
Ola mü'minler oluñuz dil-şâd
- برکت¹⁵⁵⁵ تعجيل الإفطار¹⁵⁵⁴
- 5115 Cümle mü'minlere_ire anda naşîb
Kurtıla_âteşden ola nûra qarîb
- 5116 Cebrâ'îl ide bes hevâda qarâr
Bendegân üzre çeşm gûş ola iy yâr
- 5117 Cümle-i ümmet ide ol şuyı nûş
Lîk bir bende olmaya ol şuya tuş
- 5118 Ümmetüñ biri itmemiş¹⁵⁵⁶ iftâr
Cebrâ'îl eyleye hemân refâtâr

¹⁵⁵² vire: -B

¹⁵⁵³ cân-ı mü'min: cân-ı mü'minân B

¹⁵⁵⁴ Hadis. "İftarı acele ediniz, sahurunu geciktiriniz."

¹⁵⁵⁵ وترك: برکت B

¹⁵⁵⁶ itmemiş: itmiş B

- 5119 Bes kamu olara nazar kemişe
Ol evüñ halkı rahmete irişe
- 5120 Âteş-i dûzaḥ¹⁵⁵⁷ olmaya aña yâr
Cennet ehli ola *me 'a'l-ebrâr*¹⁵⁵⁸
- B145a 5121 Cebrâ'îl on iki eve nazarı
Eylemez diñle imdi bu haberi
- 5122 Şol eve_itmez nazar¹⁵⁵⁹ ki hamr ola
Raḥmeti hamr-ḥâne kande bula
- 5123 Hem ikinci bir eve kim iy şebâb
Girmiş ola fesâd çün esbâb
- 5124 Daḥı üçinci gıybet olduğı ev
Cebrâ'îl şalmaz ol eve pertev
- 5125 Hem dürûğ ehli ola ol câna
Raḥmet irmez ol evde her câna
- 5126 Daḥı dördinci ola seg ḥâne
Nazar-ı raḥmet irmez insâna
- A161b 5127 Hem bişinci bir evde kim çañı
Aşıla bil ol ev durur tamı
- 5128 Nazar-ı raḥmet anda irmez hîç
Bî-'ilâc ola ḥâli derd-ile pîç
- 5129 Daḥı şol ev ki ola süpründü
Yığıla şöyle tura bed koku
- 5130 Hem yidincisi ol ev içre iy cân
Yazılı niçe şûret ola 'ayân
- 5131 Sekizinci¹⁵⁶⁰ ol eve mâl-ı ribâ
Girmiş olsa ne raḥmet ire aña
- 5132 Daḥı hem muḥtekir olan evine
Raḥmet irmez didi bilüñ ki yine
- 5133 Kızlık ola şatam diye galle
Bağlaya arpa buğdayı zülle

¹⁵⁵⁷ âteş-i dûzaḥ: âteş ehli B

¹⁵⁵⁸ Âl-i İmrân/193. "Canımızı **iyilerle beraber** al."

¹⁵⁵⁹ nazar: nazarı B

¹⁵⁶⁰ sekizinci: toközuncu A/A'da, belirtilen sıralamada yanlışlık yapılmıştır. *Sekizinci* yerine *toközuncu* yazılmıştır.

- 5134 Hem onıncı ola el evde yetîm
Anı azarlara o kavm-i zenîm
- 5135 Yâhû¹⁵⁶¹ dervîş irişe ol¹⁵⁶² eve bes
Açalar ol fakîre¹⁵⁶³ hor nefes
- 5136 Ol kapudan gide fakîr mahrûm
Bir pâre¹⁵⁶⁴ nân virmeye ol şûm
- 5137 Anlaruñ gibi hâneye rahmet
Olamaz şöyle bil irer âfet
- 5138 On birincisi borcu vardur sîm
Borc virmek tekellûf ola ‘azîm
- 5139 Akçesi evde var velî virmez
Nazar-ı rahmet ol eve girmez
- B145b 5140 Diye cum‘artesi gelüp al mâl
Virmeye akçesin ide ihmâl
- 5141 Cebrâ‘îl ol eve nazar kılmaz
Rahmet-i Hâk dahı sezâ olmaz
- 5142 Yüzini döndürür ol evlerden
Sevmeyem diye hiç bunları ben
- 5143 Diye Cebrâ‘îl'e Huzâ-yı rahîm
İy emîn-i güzîn rûh-ı selîm
- A162a 5144 Sen olardan çevirdüñ ise cemâl
Rahmetüm yok olara aña hayâl¹⁵⁶⁵
- 5145 On bölüğine rahmet ola yakın
İki bölük ebed kıla bî-dîn
- 5146 Biri ol atasıyla anası
İncide cebrî ala nesnesi
- 5147 Ol eve rahmet-i Huzâ girmez
La‘net-ile kılar şafâ irmez

¹⁵⁶¹ yâhû: yâhûd B

¹⁵⁶² ol: -B

¹⁵⁶³ fakîre: hakîre B

¹⁵⁶⁴ pâre: para A

¹⁵⁶⁵ hayâl: ‘ayân B

- 5148 Hem ikincisi bî-namâz evine
Raḥmet inmez nicesi ol sevine
- 5149 Cebrâ'îl ol iki eve nazarı
Eylemez hâlinüñ irer zararı
- 5150 Yüzini kaytarur ol¹⁵⁶⁶ evlerden
La'net olup irer olara miḥen
- 5151 Diye Cibrîl yâ Huzâ-yı Kerîm
'Âr gelür baña bu demde yakîn
- 5152 Nazar idem anuñ gibi beyte
Cânum ider ki bakma aña kayta
- 5153 Ata ana azarlanan hâne¹⁵⁶⁷
Yeg durur kim ocaqlara yana
- 5154 Bir ev içre ki bî-namâz ola
Diñlegil sen anuñ ki hâli n'ola
- 5155 Hâk Te'âlâ diye ki iy Cibrîl
Sen yüzüñ eyledüñ-ise tahvîl
- 5156 Ben daḥı rahmetümi döndürürem¹⁵⁶⁸
Şanmağıl rahmet aña gönderürem¹⁵⁶⁹
- 5157 Ol iki bölüğe ebed rahmet
İrmeyiser sezâsıdur zaḥmet
- 5158 Diñlegil bir haber diyem hoş-ter
Ol resûl-i güzîn-i peygâmbir
- B146a 5159 Hâk şalât u¹⁵⁷⁰ selâmı aña müdâm
İrişe dem-be-dem şalât u selâm
- 5160 Ol Ebû Bekr'e didi sür bu dem
Ol bakî'-i zemîne ir bu dem
- A162b 5161 Raḍiya'llâhu 'anh sürdi 'Atîk
Anda gûr-sitâna irdi 'Atîk¹⁵⁷¹

¹⁵⁶⁶ ol: ol iki B

¹⁵⁶⁷ hâne: câna B

¹⁵⁶⁸ döndürürüm: döndürdüm B

¹⁵⁶⁹ gönderürüm: gönderdüm B

¹⁵⁷⁰ şalât u: şalâtı A

¹⁵⁷¹ Bu mısırda vezin hatası vardır.

- 5162 Hâk Te‘âlâ bakî‘ gûrlerin
Müşk [ü] ‘anber tek itdi cümle yirin
- 5163 Reng-i kâfûr bûy-i hûb u latîf
Şanki cennet-mişâl cây-ı şerîf
- 5164 Her kimi kimseler bakî‘de iy cân
Cennete şankim irişürdi hemân
- 5165 Bir ulu kişi düşde gördi yakîn
Bir kaçâr üstürân irişdi hemîn
- 5166 Ol develer bakî‘a irişdi
Ol ulu kişi şordı dürişdi
- 5167 Bu develer ne getürüpdür iy cân
Kim gelüp irdi bu yire el-ân
- 5168 Didiler her ki bî-şavâb ola
Konmağa ol gerek ki bunda gele
- 5169 Ol uluyı bu yirde çün koyalar
Anı şanma ki şöylece koyalar
- 5170 Emr ide Hâk zebânîlere hemîn
Ol cehennemden ire bunda yakın
- 5171 Develerle irişeler bî-bâk
Ol uluları yükledüp çâlâk
- 5172 Dûzañuñ ka‘rna ilteler anı
Anda çeke ‘azâb-ı nîrânı
- 5173 Dağı her kime Rûm'da ire mevt
Yâhûd¹⁵⁷² Hind içre irişe aña fevt
- 5174 Yâhûd¹⁵⁷³ gayrı diyârlarda ola
Kim şalâhatle¹⁵⁷⁴ dirliği ola
- 5175 Hâk Te‘âlâ buyura ol demler
Def‘î gılmân burâklar süreler
- 5176 Ol burâklara yükledüp oları
Elleriyle tutup sürüp yuları

¹⁵⁷² yâhûd: yañû A

¹⁵⁷³ yâhûd: yâñû: A

¹⁵⁷⁴ şalâhatle: şalâh B

- 5177 İrer olar baķî‘a defn ideler
Ehl ehline irdi dib gideler
- A163a, B146b 5178 Bes şavâb u şevâb gözle yakîn
Kim baķî‘ içre bula cism-i zemîn
- 5179 Dûzaķa irmeye senüñ cânüñ
Cennete ir hoş ola devrânüñ
- 5180 Var-ısa şevķuñ ol diyâra iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bul emân
- 5181 Bir gün irdi baķî‘a server-i dîn
Muştafâ müctebâ Resûl-i emîn
- 5182 Hâķ şalâtıyla kâm-kâr olsun
Hem selâmıyla ber-ķarâr olsun
- 5183 İrdi bir gün baķî‘a diñle ķaber
Ķulaķına_irdi bir ün anda meger
- 5184 Dir idi iy anacugum dermân
Yohsa ķaldı ‘azâb içinde bu cân
- 5185 Fevķ u taķtımı ķaplamışdur nâr
Od evi oldu hem yemîn ü yesâr
- 5186 Tırıvardı Resûl-i Hâķ ol dem
Ne ķışisin di söylegil bu dem
- 5187 Geldi ol gûrdan Resûl'e cevâb
Ne didi diñle söyleyem deryâb
- 5188 Ümmetünün Ķureyşven¹⁵⁷⁵ didi ol
Daķı enşârdanven iy ulu ķul
- 5189 On iki yıl olup durur ki Huzâ
Uşbu gûr içre câna virdi cezâ
- 5190 Olmuşumdur ‘uķûbet-ile hâzîn
Bes su’âl eyledi Resûl hemîn
- 5191 Neden ötrü ‘uķûbetüñ dir aña
Sebebin söyle ma‘lûm ola baña
- 5192 Bilmezüm didi ne sebebdendür
Bu işi imdi mâderümden şor

¹⁵⁷⁵ Ķureyşven: Ķureyşiven B

- 5193 Meger oğlanlığumda suç itdüm
Kim dil-âzâr râhına gitdüm
- 5194 Didi anañ senüñ ne yirde olur
İsteyin anı varup anda bulur
- A163b 5195 Didi Şiddîk evindedür anam
‘Âyişe’i emzirüpdür ol hem
- 5196 İki yıl dâye oldı aña yakın
Şindi ‘Âyişe andadur bilesin
- B147a 5197 ‘Âyişe hizmetinedür meşgûl
Hizmetindedür hemîşe bes ol
- 5198 Dir Resûl adı anuñ ne durur¹⁵⁷⁶
Bilem¹⁵⁷⁷ andan şuçuñ ki nite durur
- 5199 Dir Cemîle’dür anamuñ adı
Ol ad ile añılur vü yâdı
- 5200 Dir Resûl anı vara kim getüre
Bu zamân katuma benüm yetüre
- 5201 Ol cüvân dir ki iy Resûl-i Huzâ
Gitmegil irişür bu câna cezâ
- 5202 Çün kadem şalasın bu yola cân
Baña irer ‘uķûbet çend-ân
- 5203 Uşbu sâ‘atde hürmetüñe senüñ
Gitdi cümle ‘azâbı cân u tenüñ
- 5204 Bes Ebû Bekr sürdi ol dem iy cân
Rağiya’llâhü ‘anh hâş insân
- 5205 ‘Âyişe evine irişdi yakın
‘Âyişe’nüñ başın tarardı o hîn
- 5206 Didi Bû Bekr iy Cemîle bu dem
Oğluña_irmiş ‘uķûbet-ile nedem
- 5207 Dir Cemîle ki uşbu hizmeti ben
İtmeyince bes anda gitmezven

¹⁵⁷⁶ Dir Resûl adı anuñ ne durur: Dir Resûl anuñ adı ne durur B

¹⁵⁷⁷ bilem: bilelüm B

- 5208 Şad hezârân oğul¹⁵⁷⁸ fedâ bu dem
Bir kılına bu şaçuñ ola direm
- 5209 Dir ‘Atfık bitür işüñi gidelüm
Varup ol işi dahı bitürelüm
- 5210 Çün tamâm eyledi işin hâtûn
Sürdi Bû Bekrle bakî‘a o gün
- 5211 Çün Resûl gördi anı şordı haber
Bes ridâsını gûr üzre şalar
- A164a 5212 Ol ridâ vâsıtası¹⁵⁷⁹ birle¹⁵⁸⁰ hemîn
Diñledi anası da şavt-ı enîn
- 5213 Şöyle kim oğlı eyledi feryâd
Anası hâleti virür ber-bâd
- 5214 Yakasın yırttı anası ol dem
Buldı endûh [u] gamda cânı sitem
- 5215 Didi yâ Rabb oğlumuñ hâlin
Bilmezem nite durur ahvâlin
- B147b 5216 Ben bu oğlumdan imdi hoşnûdam
Ne sebebden ‘ukûbet ire bu dem
- 5217 İrdi hâtıfdan ol zamân âvâz
Uşbu iş senden ötrüdür bil râz
- 5218 Didi yâ Rabb¹⁵⁸¹ bilmezem ben anı
Âgeh eyle ol işden imdi beni
- 5219 Nitedür söyle cürm-i ‘işyânı
Bileyin ben dahı bu dem anı
- 5220 Ol zamân irdi anda Cebrâ‘îl
Emr-i Hâk üzre oluben kâyıl
- 5221 Anası buyruğına bir gice ol
Tutmayubanı itmemişdi kabûl

¹⁵⁷⁸ Bu kelime, mısranın altına *ol* kelimesiyle birlikte sonradan eklenmiştir. B’de *ol* metne dâhil edilmiştir. Ancak, A’da metne dâhil olup olmadığı tam belli olmadığı ve vezne uygun düşmediği için metne dâhil etmiyoruz.

¹⁵⁷⁹ vâsıtası: vâsıtasıyla B

¹⁵⁸⁰ birle: -B

¹⁵⁸¹ rabb: rabbî B

- 5222 Ol giceyidi hem şeb-i ramazân
Vakt-i iftâra ırmış-idi zamân
- 5223 Oğlı tutmuşdı elde bir kadeh âb
Tâ ki nûş-ı âbı diñle hisâb
- 5224 Anası didi içme ol âbı
Vakt olmadı def kıl hâvı
- 5225 Gün gurûba irüpdî lâkin iy cân
Şer' üzreyise olurdı hemân
- 5226 Câyiz idi yimek şerî'atde
Lîk bir remz var hâkîkatde
- 5227 Anası didi anı nûş itme
Şabr kıl 'âşîlik işin itme
- A164b 5228 Dir iy ana şerî'at üzre bu dem
Sürerem içerem bu âbı direm
- 5229 Def'î ol şuyı nûş eyledi bu
Bil hâkîkatde oldı bu bed-hû
- 5230 Gerçi vakt olmuş-ıdı kim iftâr
Şer' bâbında oldıdı hüş-yâr
- 5231 Ana emrini ol hâkîkatde
Tutmadı oldı hâli zilletde
- 5232 Hâk anuñ-çün aña 'uķûbet ider
Tutmadı ananuñ sözini püser
- 5233 Ben anasıyam oldum üş hoşnûd
Oğluma irişe şafâ vü sürûd
- 5234 Hâk Te'âlâ didi ki ben dahı hem
'Afv kıldı[m] suçunı anda o dem
- B148a 5235 Bilesin bu kadar suç iden iy cân
Uşbu resme 'uķûbet ire hemân
- 5236 Var kıyâs it ki anasına sögen
Atasını kaçıyubanı dögen
- 5237 Nitesi olısar durur hâli
Uşbu yollar degül durur hâlî
- 5238 Sür hâkîkat tarîkine dil ü cân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân

خبردادن خضر عليه السلام ازبينماز¹⁵⁸²

- 5239 Hızır-ı hâzır didi Muzaffer bil
Ol ‘Alî kardaşı ki adı ‘Aķıl
- 5240 Muştafâ birle sürdi sefere
Şuşadı gâyetî irüp haţara
- 5241 Aķmed'e didi yâ Resûla’llâh
Ġâyetî teşneyem oluñ âġâh
- 5242 Böyle diyince irdi bir âhû
Şordı âhûya Haķ Resûl'i di şu
- 5243 Ķande bilelüm¹⁵⁸³ di âb-ı revân¹⁵⁸⁴
İrelüm anda uşbu demde hemân
- A165a 5244 Dir âhû ki şu ba’îd durur¹⁵⁸⁵
Zahmet-i şu bu dem mezîd durur
- 5245 Ben daķı şu ‘alef talep kıluram
Ķuzucuklar var anlara varuram
- 5246 Tâ kim anları toyuram bu zamân
Yine gelüp şu gösterem el-ân
- 5247 Haķ Resûl'i didi kim iy âhû
Yüri¹⁵⁸⁶ var anlara gider kayġu
- 5248 Dir ‘Aķıl ol kaçan geliserdür
Bu susuzluķ beni alısardur
- 5249 Bes Resûl ol geyige dir iy ġazâl
Gele misin bize bu dem di me’âl
- 5250 Başın uzatdı âhû ol demler
Haķ Resûl'i ķulaġına söyler
- 5251 Söyleyüp oldı bes o demde revân
Söze geldi ‘Aķıl anda hemân
- 5252 Didi ne söyledi size âhû
Ķulaġuñuza yâ Resûl be-ġû

¹⁵⁸² Hızır Aleyhisselâm'ın namaz kılmayanlardan haber vermesi. / Bu başlık sadece B'de mevcuttur.

¹⁵⁸³ bilelüm: bulalum B

¹⁵⁸⁴ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

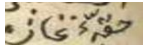
¹⁵⁸⁵ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

¹⁵⁸⁶ yüri: yüzi B

- B148b 5253 Haḳ Resûl'i didi işit ne didi
Ne didiyise âhû söyledi
- 5254 Didi kim yâ 'Akîl ol âhû
Gelmez isem olam yavuz¹⁵⁸⁷ hûlu
- 5255 Bî-namâz ümmetüñden olam iy cân
Yatsu vaḳtini terk ide hemân
- 5256 Ben olardan olam didi âhû
Geliser imdi yimegil ḳayḡu
- 5257 Yatsuyı terk iden münâfıḳdur
Haḳ 'azâbı bes aña lâyıḳdur
- 5258 Bî-namâz olmasuz namâza revân
Vir şalavât Muḥammed'e bu zamân
¹⁵⁸⁸ خبر دادن خضر علیه السلام از زمان چاریار
- 5259 Dir Muḳaffer ki Hızır-ıla bir gün
Sürüben Yeşrib'e irişdük çün
- A165b 5260 İrişüp türbetine 'Osmân'uhn
Haḳ rızâsı_ire cânına anuñ
- 5261 Hızır bes ağlamaḡa başladı
Cân u dil ṭaḡlamaḡa başladı
- 5262 Didüm aña niçün ağlarsın
Cân ü dil uşbu yirde ṭaḡlarsın
- 5263 Hızır dir şâdlıḳdan ağlarmen
Şanma beni ki cânı ṭaḡlarmen
- 5264 Şol sebebden ki fazldur bisyâr
Çâr yâruñ deminde bilgil iy yâr
- 5265 Didüm aña ki söyle ben de bilem
Anlaruñ fazlını ki fikr ḳılam
- 5266 Hızır dir söyleyem semâ' eyle
Bilüben ḳadrüñ irtifâ' eyle
- 5267 Bir 'ibâretle söyleyem ammâ
Fazlını anlaruñ bu demde saña

¹⁵⁸⁷ yavuz: yüzi B

¹⁵⁸⁸ Hızır Aleyhisselâm'ın devrin çâr yârından haber vermesi. / Bu başlık sadece B'de mevcuttur.

- 5268 Didi bil iy Muzaffer-i deryâ
Sem'ün aç tâ ki ben olam gûyâ
- 5269 Vehb bin¹⁵⁸⁹ ol münebbih-i devrân
Söyledi ben işitdüm andan iy cân
- 5270 Hâk Te'âlâ bil imdi 'azze ve cell
Neylemişdür diyem saña bu maḥall
- B149a 5271 'Âlemün dört gûşesinde yakîn
Çâr yârûñ adıyla düzdi hemîn
- 5272 Bezedi nâm-ı çâr yârla heb
Diñle iy sünnî kâr [u] bâr-ı aceb
- 5273 Bezemişdür cenûbı nâm-ı 'Atîk
Yâr-ı peygâmbir ol güzîn Şiddîk
- 5274 Raḍiya'llâhü 'anh ol sâlâr
Bezemişdür cenûbı şöyle ki var
- 5275 Hıttasını şimâlün aña iy cân
Eyledi nâm-ı 'Ömmer ile 'ayân
- 5276 Bezemişdür şalâbet-i Fârûk
Bezemişdür o sûyı eksigi yok
- A166a 5277 Hıttâ-ı şarkı dahı bil iy cân
Bezemişdür hayâyıla 'Osmân
- 5278 Bezedi şabr birle anı Hâten
Ehl-i şabr oldı bil ki Hâk'a iren
- 5279 mağrib-i 'âlem
Ol 'Alî'nün şıyânetiyle bu dem
- 5280 Bezenüp durur eylegil idrâk
Sev oları ki cân ü dil ola pâk
- 5281 Ol Hâk'uhn 'izzet ü celâleti-çün
Bunlaruñ tek yaratmadı Bî-çün
- 5282 Kâdir-i 'âlem¹⁵⁹⁰ ol Huzâ-yı Vedûd
Anları sevdi getirüp bu cûd

¹⁵⁸⁹ bin: ibn B

¹⁵⁹⁰ kâdir-i 'âlem: kâdiri 'âlem B

- 5283 ‘Âleme anları çerâğ itdi
Çâr tarafı dahı otağ itdi
- 5284 Nâşiye-i cihân bezekleridür
Nâhiye-i zamân begleridür
- 5285 Nâm-ı Bû Bekr'i nağş kıldı Huzâ
Kullesinde cenûbuñ iy dil-i mâ
- 5286 Tûde-i kâf üzre nâm-ı ‘Atîk
Nağş itmiş durur Huzâ tahkîk
- 5287 Dört yüz biñ ferîşte’i her rûz¹⁵⁹¹
Halk ider Hâlîk-ı cihân her rûz
- 5288 Her bir yâr adına şöyle ki var
Melegüñ yüz biñin ider izhâr
- 5289 Anlaruñ şekli gibi eşkâli
Dahı nâm [u] nişân-ı ahvâli
- B149b 5290 Anlaruñ adın eyleyüp mihrâb
Kible-gâh itdi anlara Vehhâb
- 5291 Anlaruñ adına turup karşı
Zîkr ü tesbîh okur olar kamu
- 5292 Zîkr ü tesbîh tâ‘atına şevâb
Hak virür anlara bu dem deryâb
- 5293 Çâr yârı sevenlere_anlar hem
Heb bağışlar şevâbını ol dem
- A166b 5294 Ol kişi sever oları dürüst
Râh-ı dîn üzre olmamışdur süst
- 5295 Yazılur anlaruñ dîvânında
Olur ol hak Huzâ emânında
- 5296 Tâ kıyâmet bulur şevâb-ı cezîl
Selsebîl içmege bulur o sebîl
- 5297 Çün kıyâmet kopa bes ol bende
Tura yirinden eyleye hânde
- 5298 Kaldura bende anda sebbâbe
Barmağından ire cihân tâba

¹⁵⁹¹ Bu mısradâ vezin hatası vardır.

- 5299 Ol benân-ı müsebbiha pür-nûr
Gün gibi göstere şafâ vü sürûr
- 5300 Ya'nî nûr-ı Muḥammed-i 'Arabî
Şavḳ ura barmağında diñle ebî
- 5301 Getürürdi şehâdet ol bende
Ol şehâdetle cân kılp zinde
- 5302 Dir idi lâ ilâhe illa'llâh
Hem Muḥammed durur Resûlu'llâh
- 5303 Barmağın kaldururdu ol demler
Şem'-i maḥşer ola ki añla ḥaber
- 5304 Dört barmağı daḥı şem'-mişâl¹⁵⁹²
Göstere nûr-ı pertev ile ḥayâl
- 5305 Çâr yâruñ muḥabbeti nûr
Anda göstere dîn-i ma'mûr
- 5306 'Araşât ehli bileler ol kûl
Ḥaḳ Te'âlâ katındadır maḳbûl
- 5307 Göricegiz muvaḥḥidân anı
Bileler pâk-ı sünnetdür¹⁵⁹³ cânı
- 5308 Hâleti bu muvaḥḥidânıñ iy cân
Diñle n'olur münâfıkân-ı cihân
- B150a 5309 Düşmen-i çâr-yâr u peygâmbir
Anlaruñ ḥüsn-i zîverin göreler
- 5310 Diyeler bize daḥı nûr virüñ
Sizcileyin dem ü sürûr virüñ
- A167a 5311 Söze gelüp muvaḥḥidân ol dem
Ol münâfıklara cevâb ide hem
- 5312 Ağız açdukça¹⁵⁹⁴ ki_eyleye kelimât
Nûr-ı berḳ ura vu süre zulümât
- 5313 'Araşât ehli göricek anı
Diyeler kim durur bu nûrânî

¹⁵⁹² Bu mısradâ vezin hatası vardır.

¹⁵⁹³ sünnetdür: sünnedür A

¹⁵⁹⁴ açdukça: açduḳda B

- 5314 Üş¹⁵⁹⁵ bulardur muvahhidân diler
Zıkr hakkıyla fâzılân diler
- 5315 Sünnîlerdür çehâr-yârı seven
Ol Muhammed dîninde haş eren
- 5316 Zıkr hakkıyla bunlar oldıdı yâr
Bes anun-çün görindi bu envâr
- 5317 Sünnî ol iy muvahhid-i ‘âlem
Tâ ki âhirde görmeyesin gam
- 5318 Râfızî vü havârice hâlât
İrişe yüzi kara_ola zulümât
- 5319 Key saşın olma anlara kîn-dâr
Kim aduñ aña senüñ dîn-dâr
- 5320 Dîn ü dünyâñu Haş kıla rûşen
Dâr-ı cennetde bulasın mesken
- 5321 İy Murâdî çehâr-yârı sev
Tâ ki nûr ide sende de pertev
- 5322 Sen de olmak diler-iseñ pür-nûr
Sünnî ol sünnî ol irişe sürûr
- 5323 Haş ümmetseñ aç dilüñ iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- خبر دادن خضر عليه السلام از بهتان عائشه را¹⁵⁹⁶
- 5324 Yine didi Muzaffer-i deryâ
Hızr'dan dir işitmişem aña
- 5325 Haş şalât u selâm¹⁵⁹⁷ aña ola yâr
Şordum andan işit ‘aceb güftâr
- 5326 Haş Resûl'i Muhammed-i muhtâr
Haş şalât u selâmı aña nişâr
- A167b, B150b 5327 Sürh reng oldı beñzi ‘Âyişe'den
Ki_oldı bühtân hâletinde¹⁵⁹⁸ düzen

¹⁵⁹⁵ üş: uşbu A

¹⁵⁹⁶ Hızır Aleyhisselâm'ın Hz. Ayşe'ye atılan iftira hakkında haber vermesi. / Bu başlık sadece B'de mevcuttur.

¹⁵⁹⁷ selâm: selâmı B

¹⁵⁹⁸ hâletinde: hâletine B

- 5328 Aña itmişler idi bühtânı
Âteşe atdılar olar cânı
- 5329 Bâtının sürh idüpdi ol hâtûn
Düşmenân sözi urdı aña düğün
- 5330 Zâhirâ düşmenân-ı bed-gûyân
İtdiler aña ol zamân bühtân
- 5331 Zâhiri dahı sürh reng oldı
Hâl-i bühtânla târ u teng oldı
- 5332 Hâk Te‘âlâ virüp-idi âyet
‘Âyişe hâkına olup hücet
- 5333 Anlara eyledi Resûl ihdâd
Emr-i Hâk birle oldı hâtırı şâd
- 5334 İy Muzafer işit bu demde yakîn
‘Araşât-ı kıyâmet irse hemîn
- 5335 Hâk'a lâıyık kişiler ol dem iy cân
‘Araşâta ireler anda hemân
- 1599 رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ
- 5336 Uşbunı yâd ideler ol demler
‘Araşât ehli bes anı bileler
- 5337 Dâmenine_anlaruñ yapışa ‘uşât
Diyeler irdi bizlere hâlât
- 5338 Şatduk alduk bu hâle irişduk
Kâr-i ‘işyâna anda durişduk
- 5339 Uşbu şatmakda şatun almakda
İşümüz oldı mağbûn olmakda
- 5340 Sizlere irdi imdi nûr-ı sürûr
Bizler olduk bu dem şafâdan dûr
- 5341 Ehl-i Hâk görüp anlaruñ hâlin
İşideler didükleri kâlin
- 5342 Na‘ralar urup ideler gurûş
Hoş muhabbetle olalar bî-hûş

¹⁵⁹⁹ Nûr/37. "Ticaretin de satımın da kendilerini Allah'ı anmaktan, namazı hakkıyla kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoyamadığı, gözlerin ve gönüllerin dehşetle sarsılacağı bir günden korkan kişiler..."

- A168a 5343 Anlaruñ na‘rasıyla maḥlûkât
Kendülerden vire kamu bi’z-zât
- 5344 İtmiş-iken tamu olara hüçûm
Çekile yine itmiş iken hüm
- B151a 5345 Ehl-i Hâk dâmeni ola penâh
Buyura Hâk meleklerle an-gâh
- 5346 Getürüñ diye zâlimânı bu dem
Zulm-ile ide ‘âlemi derhem
- 5347 Zîr-destâna¹⁶⁰⁰ zulmi irmiş ola
Cevr hûkmün olara sürmiş ola
- 5348 Dahı mazlûm olanı getürüñüz
Hâzır idüp bu râye yetürüñüz
- 5349 Hâk Te‘âlâ diye ki dervîşân
Size zulm itdi zâlimân-ı cihân
- 5350 Size virdüm bu zulm-içün derecât
Derecât ile bulduñuz ḥasenât
- 5351 Size zulm itdügiyiçün bunlar
Bunlaruñ hâletin idem bed-ter¹⁶⁰¹
- 5352 Nice dilersüñüz ‘uqûbet idem
Uşbu zâlimlere_ire hemmle gam
- 5353 İde dervîşler revân feryâd
Diyeler yâ ilâhî kıl âzâd
- 5354 Anlara bizden ötrü itme ‘azâb
Şorma yâ Hâk olardan imdi ḥisâb
- 5355 Mertebemüz olardan oldı bedîd
Derecât-ı a‘lâya cân resîd
- 5356 Anlaruñ zulmini bağışladuk
Şecer-i rahmete cân ısladuk
- 5357 İy Muzaffer naşîhatum sem‘ it
Ol naşîhatle kendüñi cem‘ it
- 5358 Her kaçan bir şehe karîb olasın
Ol şehüñ sen cemâlini göresin

¹⁶⁰⁰ zîr-destâna: zîrâ dostâna B

¹⁶⁰¹ Bu beyit B’de derkenârda yer almaktadır.

- 5359 Diyesin aña sen niçün iy şâh
Şol cemâ'atden idesin ikrâh
- A168b 5360 Anları_esirgemeyesin iy şâh
Nazar-ı rahmet irmeye¹⁶⁰² her gâh
- 5361 Dünyâda dağı âhiretde saña
Cânuña rahmet ide bârî Huzâ
- 5362 Ger gedâlar cihânda olmayadı
Şâhlar hiç ta'âm bulmayadı
- 5363 Yimeyeyidi loğma-i şîrîn
Anlar olmasa 'âlem içre bu hîn
- 5364 Anlaruñla şerî'at-ı dünyâ
Turdı key bilesin bu dem ber-pâ¹⁶⁰³
- B151b 5365 Ol şerî'at deminde muhteşemân
Bes gerek ola yâr-ı dervîşân
- 5366 Sizlere di şefâ'at olur mı
Hağdan imdi 'inâyet olur mı
- 5367 İtmeseñuz siz anlara nazarı
Nite_ire size rahmetüñ eñeri
- 5368 Ger şeh-iseñ gedâya eyle nazar
Tâ du'âsından ire cânuña fer
- 5369 Böyle di şehlere irerseñ iy cân
Vir şalavât Muhammed'e bu zamân
- ¹⁶⁰⁴ نصيخ خضر پيغمبر عليه السلام
- 5370 İy Muzaffer kaçan ki gönülün teng
Ola Qur'ân okı yûri hoş-reng
- 5371 Ben ki Hızır'um bil imdi iy dil-i mâ
Nezd-i Ahmed[e] irişdüm iy dâna

¹⁶⁰² irmeye: aña irmeye B

¹⁶⁰³ ber-pâ: ber-bâ B

¹⁶⁰⁴ Hızır Peygamber'in (aleyhisselâm) nasihatı. / عليه السلام ifadesi A'da, ع ve م harfleriyle belirtilerek kısaltılmış bir şekilde yer almaktadır.

- 5372 Hâk selâmı¹⁶⁰⁵ şalâtla ola şâd
Bir söz işitdüm andan itdüm yâd
- 5373 Şöyle buyurdi ol Resûl kelâm
Dâyim ire aña şalât u selâm
¹⁶⁰⁶من أراد علم الأولين والآخرين فليقرأ القرآن
- 5374 Ben didüm Hızr'a uşbu ma'nîden
Söylegil bileyim bu demler ben
- A169a 5375 Uşbu ne nesnedür beyân eyle
Ne delâletdedür 'ayân eyle
- 5376 Didi Hızr aña uşbu sırr-ı yakîn
Uşbunuñ gibidür ki gâv-ı zemîn
- 5377 Nitesi¹⁶⁰⁷ yiri götürüpdür iy cân
Şalsa yiri tağıdur idi hemân
- 5378 Eyler idi cihânı zîr ü zeber
Kırâ'at ancılayundur aña haber¹⁶⁰⁸
- 5379 Nitekim ol durur cihân getürür
Her kişi'i murâdına yetürür
- 5380 Cebel-i Hâk'dur Kır'ân'ı bil iy cân
Kim okur derdine irer dermân
- 5381 Okı Kır'ân'ı bul cihânda şafâ
Vir şalavât Muhammed'e dil-i mâ
- B152a ¹⁶⁰⁹خبردادن خضر عليه السلام از ابليس لعنة الله عليه
- 5382 İy Muẓaffer semâ' eyle sühan
Diñle iblîs hâletın eknûn
- 5383 Evveli hâletinde diñle iy cân
Sürdi irdi hemîn be-sûy-ı cinân
- 5384 Âdem'e secde kılmadan ma'lûm
İrdi la'net demine kıldı revân

¹⁶⁰⁵ selâmı: selâm B

¹⁶⁰⁶ Hadis. "Kim öncekilerin ve sonrakilerin ilmini öğrenmek isterse Kur'an okusun."

¹⁶⁰⁷ nitesi: niteyi B

¹⁶⁰⁸ Bu mısırda vezin hatası vardır.

¹⁶⁰⁹ Hızır Aleyhisselâm'ın şeytandan (Allah'ın laneti üzerine olsun) haber vermesi. / Bu başlık sadece B'de mevcuttur.

- 5385 Zâr zâr ağladı bilîs-i la‘în
Sürdi tûbâ dırahtına ol hîn
- 5386 Düşürüp berk [u] bârını anuñ
Sâķ-ı ‘arş¹⁶¹⁰ oldu menzili anuñ
- 5387 Berk-i tûbâyı anda ķodı hemîn
Nazar eyledi aña bes ol hîn
- 5388 Yazılır¹⁶¹¹ nâm-ı Aķmed-i ‘Arabî
Kim vücûdı durur cihân sebebi
- 5389 Nakş olundı yaprak üzre hemân
Ol Muķammed Resûl-i Rabbü’l-enâm
- 5390 Ol hayâli göriceñüz şeytân
Def‘î ol yaprağı dürer o zamân
- A169b 5391 Baķlayup itdi anı bâzû-bend
Ĥürmet ü ‘izzet eyledi aña ķend
- 5392 Dir İlâhî bi-ĥürmet-i îñ nâm
Vir uzun yaş bana Rabbü’l-enâm
- 5393 Nitekim ola uşbu ‘âlem var
Dir Ĥuzâ ‘ömr¹⁶¹² virmişem bisyâr
- 5394 Niķe kim dünyâ tura sen daķı¹⁶¹³ tır
Senden irer niķeye derd-i fütûr
- 5395 Dilegüñ virdüm iy bilîs diye
Yüri ol ‘âlem içre pis diye
- 5396 Dünyâ istedüñ âĥiretden dūr
La‘net-ile özüñ olup meşhûr
- 5397 Bunda bir ulu ķişı itdi su’âl
Ol su’âl üzre açdı perr ü bâl
- 5398 Ya’nî dise bu ad ĥürmetine
Tevbemi ķıl ķabûl imdi yine
- 5399 Ĥaķ ķılır idi tevbesin maķbûl
Ĥalmaz idi cihânda ol meĥûl

¹⁶¹⁰ sâķ-ı ‘arş: şâķķ-ı ‘arş B

¹⁶¹¹ yazılır: yazıludur B

¹⁶¹² ‘ömr: o B

¹⁶¹³ sen daķı: sen de B

- B152b 5400 Uşbu ad kuvvetiyle ol şeytân
Gökleri yirleri_eyledi seyrân
- 5401 Ol varak bâzûsında muhkemdi
Demine ol da şâd ü hürremdi
- 5402 Didüm iy Hızr ol bilîs-i la‘în
Anda bîgâne olmuş-ıdı hemîn
- 5403 Ne işi vardı cennet içre gire
Dürlü igvâyı ol Şafi'ye vire
- 5404 Hızr dir iy Muzaffer-i deryâ
Ne var añar bilîs-ise aşlâ
- 5405 Kuvvet-i nâm-ı Ahmedü'l-muhtâr
Bağludur bâzûsında söyle ki var
- 5406 Anı kendüzine idindi şeffî‘
Hak Te‘âlâ du‘âsına_oldı mucîb
- 5407 Kimde k'olsa muhabbet-i Ahmed
Her sözi Hak katında olmaz red
- A170a 5408 Gerçi oldı bilîs bîgâne
İtdi dârü'l-bekâyı kâşâne
- 5409 Hem behiştî de eyledi seyrân
 tahtası zemîn ü zamân
- 5410 Anda nâm-ı Muhammed-i ‘Arabî
Bend-i bâzûda oldı sebebi
- 5411 Hak anı_ol dem müsellemler itmişdi
Gerçi gönlünde egri gitmişdi
- 5412 ‘Aceb olmaya âşinâyuz biz
Nûr-ı Ahmed'le rûşenâyuz biz
- 5413 Var bu dilde Muhammed'ün sevisi
Bulınisar durur kamu yavusu
- 5414 Cennete vara gire bîgâne
Âşnâ ırmeye mi sultâna
- 5415 Sev Habîb'in nese¹⁶¹⁴ dirîğ degül
Dime şer‘in anuñ ki tîğ¹⁶¹⁵ degül

¹⁶¹⁴ nese: nesne B

¹⁶¹⁵ tîğ: tîğ B

- 5416 Şordı ol dem Muẓaffer-i deryâ
N'oldı ta'vîz hâleti uhrâ
- 5417 Didi Hızır iy Muẓaffer añla haber
Kölina bağlamışdı ol¹⁶¹⁶ ebter¹⁶¹⁷
- 5418 Âdem ü Havvâ
Cennetinden oları sürdi Huzâ
- B153a 5419 Cennetinden zemîne indürdi
Kesb-kâr işlerine kındurdi
- 5420 Didi Âdem neden durur bu hâl
Cebrâ'îl'den şoram anı fi'l-hâl
- 5421 Cebrâ'îl irdi Âdem'e o zamân
Bildürüp Âdem'e ne ki_oldı 'ayân
- 5422 Nâm-ı Aḥmed'le açar ol yazu
Berekâtıyla ref' ider kaygu
- 5423 Her kimüñle Muḥammed'üñ adı
Bile olsa ebed irer şadî
- 5424 Kaḡı yire varursa gide revân
Hâyil olmaya aña cümle cihân
- A170b 5425 Tîḡ-ı âteş aña hem itmeye kâr
İde bîḡâne bilece bâzâr
- 5426 'Aceb olmaya âşinâyuz biz
Nûr-ı Aḥmed'le rûşenâyuz biz
- 5427 'Aşkı¹⁶¹⁸ dilde çerâḡdur pür-şevk
Ḥubbı cân boynına olupdur tavk
- 5428 Âteş-i dûzaḡ eylemez bize kâr
Vesvesi de nedür kâmusı feşâr
- 5429 Bizi yoldan iledemez¹⁶¹⁹ iblîs
Biñ yıl ger ider-ise telbîs (vzn

¹⁶¹⁶ ol: añla B

¹⁶¹⁷ ebter: haber B

¹⁶¹⁸ 'aşkı: 'aşk A

¹⁶¹⁹ iledemez: alamaz B

- 5430 İy Muẓaffer işit laṭîfe-i hûb
Bu hikâyet durur iñen mergûb
- 5431 Âdem'e didi ol zamân Havvâ
Bulışup ol bilîsi idem rüsvâ
- 5432 Alam elinden anda ta'vîzi
İrmeye tâ ki bize nevmîdi
- 5433 İrdi Havvâ kenârına iblîs
Tâ kim eyleye ol zamân telbîs
- 5434 Dir iy Havvâ o pîr fermânın
Nişe tutmazsın biliyüp şanın
- 5435 Hâk anuñ-ıla seni sürmişdür
Bu cihân menziline irmişdür
- 5436 Sen benüm emrümi dut iy Havvâ
Tâ ki olmaya hâletüñ rüsvâ
- 5437 Didi Havvâ sözüñ tutam ol dem
Bir hediye viresin imdi bu dem
- B153b 5438 Didi iblîs her ne kim giyerem
Cümlecüğini imdi saña virem
- 5439 Didi Havvâ ki var durur hüllem
İhtiyâc-ı şeyâb yok bu dem
- 5440 Didi iblîs di ne kılam hâtûn
Tâ ki göñlüñ seve anı eknûn
- 5441 Didi ben ol du'âyı öğrenürem
Anı okımağ-ıla eglenürem
- A171a 5442 Tâ ki îmân-ıla sürem hâlet
Bes du'ây¹⁶²⁰ öğrenem odur hâcet
- 5443 Sen getürmeysesin niçün îmân
Aduñ añıla dünyâda şeytân
- 5444 Didi iblîs 'ömrümüñ niçesin
Bağış idem saña yiyüben içesin
- 5445 Didi Havvâ ki irer âhîr ölüm
Kıplamışdur bilüñ ki sağ u solum

¹⁶²⁰ du'ây: du'âyı B

- 5446 Niçe özin yaşısı şava ölüm
Niçe uzun yıl-ise şöñi ölüm¹⁶²¹
- 5447 Didi şeytân ki ne virem saña ben
Tâ kabûl idesin bu demler sen
- 5448 Didi ta‘vîzi baña eyle i‘tâ’
Ki anı bâzûda bağlamış ha
- 5449 Didi ben virmezem saña anı
Nüşhasın vireyin yazup¹⁶²²tanı
- 5450 Dâniş ehliyidi iñen Havvâ
Ki_anda iblîs ide imdi igvâ’
- 5451 Mekrini iblîs itmedi idrâk
Didi Havvâ ki yazuben çâlâk
- 5452 Nüşhasın yine saña tapşuram
Şindice yazuben mühür uram
- 5453 Şundi ta‘vîzi ol zamân şeytân
Açdı Havvâ bes anda def‘î zebân
- 5454 Bu du‘âyı okıdı ol hâtûn
Kaçdı iblîs eylemedi sükût
- لا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم¹⁶²³
- 5455 Kaçdı iblîs işitdi lâ havlı
Düşdi üstine ‘âlemüñ hevli
- B154a 5456 Aldı ta‘vîzi geldi Âdem'e ol
Göruben Âdem itdi alkış bol
- 5457 Hürrem oldı Şafî ‘aleyhi’s-selâm
Didi Havvâ'ya şâd ol mâ-dâm
- A171b 5458 Bu haber Muştafâ'ya irişdi
Bu hadîşi buyurdı söz açdı
- عليكم بدین العجائز¹⁶²⁴

¹⁶²¹ ölüm: دنم A

¹⁶²² yazup: yarup B

¹⁶²³ Hadis. "Güç ve kudret ancak şanı yüce Allâh'tandır."

¹⁶²⁴ Hadis. "Yaşlı kadınların dinine yapışın."

- 5459 Bu sebebden durur ki iblîs-i dūn
‘Avrat işinden ‘aczi var eknûn
- 5460 Anlaruñ keydine_iremez iblîs
Niçe yüz biñ kılur-ısa telbîs
- 5461 Keyd-i şeytânı za‘fla añdı Huzâ
Okıgıl tâ biline hâl saña
- 1625 إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا
- 5462 Hem zenân hâkķına dahı Bârî
Zıkr idüpdür bu resme güftârı
- 1626 إِنَّ كَيْدَكُمْ عَظِيمٌ
- 5463 Nâm-ı Aḥmed'den iblîs oldı çü dūr
Oldı meflûk¹⁶²⁷ başına irdi fütûr
- 5464 Çıkamadı bes âsumâna bilîs
Kaldı süflîde ol ḥabîs-i ḥasîs
- 5465 Geçdi bu hâlet üzre bir niçe dem
Diñlegil nite oldı hâleti hem
- 5466 Gördi iblîs bir gün Ḥavvâ'yı¹⁶²⁸
Dir irürdüm başuña sevdâyı
- 5467 Sizleri eyledüm behiştten dūr
Başıñuza irürdüm anda fütûr
- 5468 Sizüñ-iken vilâyet-i imân
Sizi taşra çıkarmışam el-ân
- 5469 Gerçi ben âsumândan ayrıldum
Ol Muḥammed adından ayru oldum
- 5470 Ben yine irürem behişte yakın
Dûr-ı imân siz¹⁶²⁹ olduñuz bu demin¹⁶³⁰
- 5471 Gerçi der-gâhdan beni sürdi
Uşbu dünyâya imdi getürdi

¹⁶²⁵ Nisâ/76. "Şüphesiz şeytanın hilesi zayıftır."

¹⁶²⁶ Yûsuf/28. "Sizin tuzağınız çok büyüktür."

¹⁶²⁷ meflûk: meglûk B

¹⁶²⁸ Gördi bir gün bilîs Ḥavvâ'yı: Gördi iblîs bir gün Ḥavvâ'yı B

¹⁶²⁹ siz: sûz B

¹⁶³⁰ bu demin: مردمين B

- A172a, B154b 5472 Ol kadar acıamazam ol hâle
Sürdi Havvâ benüm-ile ale
- 5473 Aldı nâm-ı Muhammed'i benden
Şanki cânım çıkardı bu tenden
- 5474 Hileyile beni şikâr itdi
Mekrini benden üstüvâr itdi
- 5475 Ben umardum ol¹⁶³¹ ad hürmetine
Raḥmet-i Haḡ irişe ‘izz tene
- 5476 Ol kıyâmetde kurtulam diyüp âh
Alduñ elümden oldu hâl-i tebâh
- 5477 Kâr-ı dûzaḡdan olayidüm emîn
Gitdi varlık işümdür imdi enîn¹⁶³²
- 5478 Âh elüñden senüñ didi Havvâ
Olmışam ‘âlem içre ben rüsvâ
- 5479 İrdi cânına ol zamân teb ü tâb
Ol la‘înüñ bes oldu hâli¹⁶³³ ḡarâb
- 5480 Müşkile ire kârı şeytânuñ
Vir şalavât emîn ola cânuñ
- 1634 خبردادن خضر عليه السلام از فضلت مرحبا
- 5481 Dir Muẓaffer ki Hızr'la bendüm
Cândı ol derûnda ben tendüm
- 5482 Ol zamân Hızr'la revân sürdük
Def‘î kûh-ı Lakân'a dek irdük
- 5483 Bize yoluḡdu bir cüvân ol dem
Hoş selâm eyledi açuben dem¹⁶³⁵
- 5484 Eyledük biz de anda redd-i selâm
Hızr dir merḡabâ cüvân-ı hümâm
- 5485 Ben didüm yâ Hızr nedür bu kelâm
Merḡabâ oldu imdi redd-i selâm

¹⁶³¹ ol: o B

¹⁶³² enîn: emîn B

¹⁶³³ hâli: hâl A

¹⁶³⁴ Hızır Aleyhisselâm'ın merhabanın faziletinden haber vermesi. / Bu başlık sadece B'de mevcuttur.

¹⁶³⁵ dem: kelâm B

- 5486 Merhabâyı kim itdi evvel yâd
Hızr dir iy Muzaffer-i dil-şâd
- 5487 Evvelâ merhabâ demek bil iy cân
Bil Halîl itdi uşbu hâl[i] ‘ayân
- A172b 5488 Ol Birâhim peyember-i dâna
Her kaçan kim konuk irişe aña
- 5489 Anda İbrâhîm'e ki virse selâm
Merhabâ dir idi Halîl hemân
- B155a 5490 Hem Muhammed Resûl-ı haşş-ı Huzâ
Haq şalât u¹⁶³⁶ selâmı ire aña
- 5491 İrse katına Bû Bekr anuñ
Ol rızâsında ola Sübhân'uña
- 5492 Sürdi Bû Bekr irişdi sultâna
Ya'nî kim gele anda î mânâ
- 5493 Muştafâ katına_irdi viridi selâm
Redd ider ol selâmı hayru'l-enâm
- 5494 Merhabâ merhabâ ‘aleyke selâm¹⁶³⁷
Didi Şiddîk'a Resûl-ı hümâm
- 5495 Hem ‘Ömer hazreti dem-â-dem iy cân
Merhabâ lafzına sürerdi lisân
- 5496 Kâ‘idesi buyidi mihmânı
Merhabâyıla toylayup anı
- 5497 Fârisî dilde ma'nîsi¹⁶³⁸ bil iy cân
Diyeyim nite durur aña ‘ayân
- 5498 Cânüñ olsun küşâde dimekdür
Göñlüñ olsun şafâda dimekdür
- 5499 Konağüñ merhabâyıla tola
Göñlün ele alup eyü¹⁶³⁹ söyle
- 5500 Bu selâm olmadan arada kelâm
Merhabâ lafzı olmış-ıdı selâm

¹⁶³⁶ şalât u: şalâtı A

¹⁶³⁷ ‘aleyke selâm: ‘aleyke's-selâm B

¹⁶³⁸ A ve B'de *ma'nîsi* olarak imlâ edilmiştir.

¹⁶³⁹ eyü: -B

- 5501 Cân âmânıdur selâm iy cân
Merhabâ lafzı dil kıılır şâdân
- 5502 Merhabâ lafzı dahı sünnetdür
Ehl-i şuffe demine devletdür
- 5503 Biri birin göricek anlar iy cân
Merhabâ dir selâmı aıla ‘ayân
- 5504 Şâd geldün küşâde-dil bu dem
Görmegil ‘âlem içre hergiz ğam
- A173a 5505 Şeb-i Mi‘râca irdüğinde¹⁶⁴⁰ Resûl
Âdem ile yolağdı bilmiş ol
- 5506 Seyyid-i kâyinât gördüğü dem
Merhabâ merhabâ didi Âdem
- 5507 Hoş selâm-ıla bağladum¹⁶⁴¹ defter
Bu Ledün-nâme bunda irdi be-ser
- 5508 Hüküm irişdi bu dem itmâma
Söyledüm cümle hâşş-ıla ‘âmme
- B155b 5509 Hızır ağzından eylemişem yâd
Olmuş idi Muzaffer'e üstâd
- 5510 Türkî'ye¹⁶⁴² Fârisî'den itdüm nakl
Bağlamışam bahâr-veş¹⁶⁴³ hoş¹⁶⁴⁴ nahl
- 5511 İy Murâdî bilindi bu esrâr
Hızır-ı hâzırdan irdi bu envâr
- 5512 Râvîsidür Muzaffer-i deryâ
Nâzımıdır Murâdî-i gûyâ
- 5513 Baş idüp laîfe-i çendân
Nazm idüben ğarâyib-i destân
- 5514 Bu Ledün-nâme'yi uç ide tamâm
Tercüme itdüm be-faız-ı Rabbü'l-enâm¹⁶⁴⁵

¹⁶⁴⁰ irdüğinde: irdükde B

¹⁶⁴¹ bağladum: bağladı B

¹⁶⁴² A ve B'de *Türkî'ye* olarak imlâ edilmiştir.

¹⁶⁴³ bahâr-veş: nehâr-veş B

¹⁶⁴⁴ hoş: -B

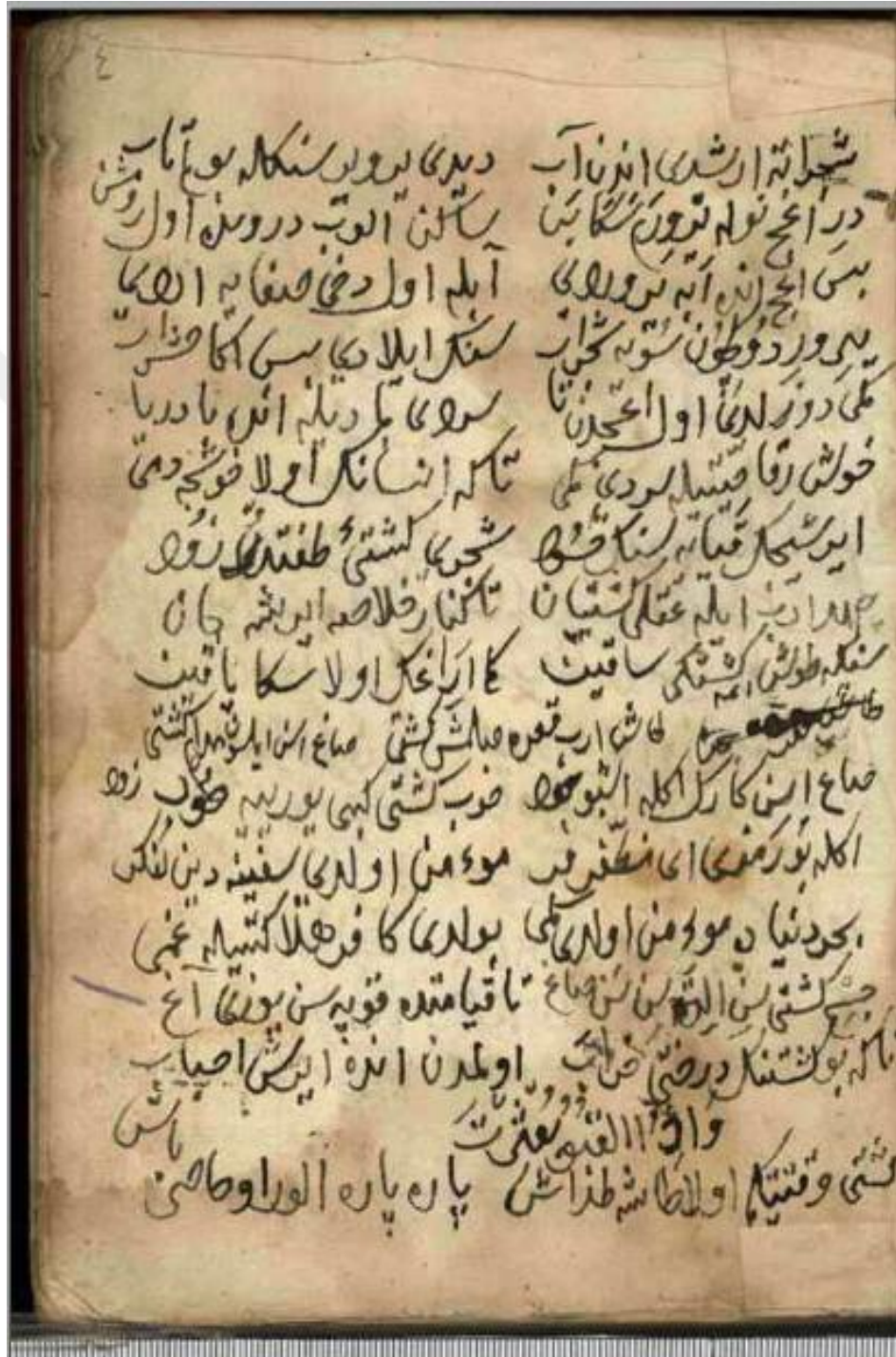
¹⁶⁴⁵ Bu mısırda vezin hatası vardır.

- 5515 Yidi biñ hoş muraşsa‘în ebyât
Nakş kıldum hadâyık-ı cennât
- 5516 Bursa şehrinde irdi itmâme
Köhne söze giyürmişem câme
- 5517 Devr-i sultân-ı kâmrân-ı cihân
Bâyezîd Han bin¹⁶⁴⁶ Muhammed Han
- 5518 ‘Adl-ıla şin idüpdi memleketi
Şeh Süleymân nebî gibi şıfatı
- 5519 Niçe kim gün semâda ola gerdân
‘Ömrini bâkî eylesün Yezdân
- 5520 Hicret irdi toköz yüz on ‘aded
Bu Ledün-nâme buldı ol dem hadd
- 5521 Her kişi kim okıya süre şafâ
Bir du‘â kıla câna ire nevâ
- A173b 5522 Bir du‘âdur murâd-ı dil bu dem
Kim du‘âyıla cân olur hürrem
- 5523 Uşbu sözden cihân tola halevât
Rûh-ı pâk-ı Habîb'e vir şalavât

¹⁶⁴⁶ bin: ibn B

LEDÜN-NÂME'NİN YAZMA NÜSHALARINDAN BAZI ÖRNEKLER

Ankara (A) Nüshası

طاشیچم دوزخه ابر غلطان هر شی اصلینه اید شور الان
 انا المنی فقلین فی دکر الکفر من النار
 هر مناق حق جسد ^{صانک} حق اولدی سن شلم بار مظهر قد
 صدر رحمت بولدی حق مؤمن بعد و قلین التور حق یا قن
 مقدر صدر قد سکون ایلی خوش قلم قلب روان سیمه
 بولون دی دیدی خضر خضر آون پس مظهر ولید ایله جوش
 خوش خیموردی اول مظهر خضر صدر دم دملدن ایلم خیم
 التور در لیک نیته بولدی سن عالم اخند باقی قلدر سن
 سوله کردی روان خضر زمان در مظهر سماع ایلم همان
 بولدی ای اولایلا سوزلو کید و مکی اوزید در سو
 بولدی که اولسه راستیایان خاضع بن انک قتل همان
 خضر دیدر دکلای مظهر قد مسجد کلدی بر فقیه مکر
 دیدی یا قوم ایلموز اعلی حق یولینه بر نینه بکر بار اول
 بولدی نینه و زلمه ایلمج هرکه کولدی یوز نینه ایلمج
 جلدی جلدی کلدی مسجد صانک جانسوز قلدر ایتم آید
 خضر اولدو نینه دیکان بنی صیات حق یولینه سلطان
 یدر نان عالم ایلم درویشی بنی صیات کرمیل دخی شوش
 نفسی

نفسی بنی سکا بسلامت
 دردی درویشی خلق عالم
 خضر دیوان دلان اولی
 بس تلمیذ دیو صیاد اولی
 او نه بانمی ایلد زنی
 دیر مظهر که اقتداره قول
 دیدی خضرای مظهر دریا
 یتیمی بلکن اترم او قول
 صائن بانی پیرکار و پیش
 آفرینی ایلد ازاد
 البوازیله لغله مجر دربار
 چون بانی زنی اندک است
 حلسی اچره بر عیسم و ایلد
 طاع کیمی بغاشدی خاک
 دید کار زنی که بوی طاشی غلام
 بن تالان پی و ارم بوم
 طاشی طاشی طاشی در سو

بند لرون از صفت
 راست ملا اول الله دیا لرحب
 صات بنی بی بهام اولم قتل
 الی بزرنگی اولم قتل
 دکلور زعم نیا ایلد نیکی
 صاتلیجی الی اولم قتل
 عشق صفتیون اولم قتل
 صق قتل اولم قتل
 اول دیند روادری توان خان
 اشوکار ازده اولم قتل
 بولمده عالم اچره اکلان
 سولای اوینه اللد بانی
 در کونلر بولمده
 طاشی کیم بیلد اولم قتل
 قییک بیلد بیلد ایلد تمام
 دیرایت بولمده ارم
 ناکم بندن سکا ارم قتل

Berlin (B Nüshası)

دیدی پرویر سنکه بوله ناب	شجرانه ایرشدی آندن آب
ساکر اولوب دروند اول روشن	دیراچ بوله پرویرم سکان
آبله اول دخی صفایه ایردی	پس اچ آند آبه پرویردی

ایله

سغق ایلدی پس که خشرات	پرویرد بکون صویه شجرات
سوردی اولایله آندک مادی ریا	کیمی وزلدی اول اچدن تا
تاکه انسانک اوله خوشجه دخی	خوش رفاقتله سوردی کیم
شجری کشتی بی طاغطدی زود	ایر شجیک قیایه سنک خسود
تاکان خلاصه ایرشه جان	حمدایلو بایله عقلی کشتیان
تیم اراغک اوله سکایا قین	سنکه طوش اینه کشتی صافین
صاغ ایش ایلسون مدام کشتی	طاش اورب قمع صالمش کشتی
خوب کشتی کی یوریه زود	صاغ اسن کارک اکه اشبوخو
مؤمن اولدی سفینه دین لنگر	اکله بورمزای مظفر فد
بولدی کافر هلاکتله نجی	بجود نیاده مؤمن اولدی کجی
تاقیامت قویه سین یوزی آغ	جسم کشتی سین اتلن سین غا
اولدن آند ایرش احباب	تاکه بو کشتیک درجی خراب
وَإِذَا الْقُورُورُ بَعِثَتْ	
پان پان اولور او حاصی باش	کشتی و قبیلم اوله طاشه طاش
هرشی اصلینه ایرشور آلات	طاشی همدوزخه ایر غلطان
إِنَّمَا أَفْمِقُ عَلَى الَّذِي لَا يَفْعَلُ مِن تَأْتِيهِ	
اولدی سن شوبله بیل مظفر فر	هر منافق جسمه صانکه حمد
بعد قالمز اولور حقته یقین	صدر جنت بولور قوم مؤمن
خوش کله قیلوب روان سویلر	مقصد صدق سکون ایلر

بوسوزی دیدی خضر خضر ایوش
 خوش خبر و بردی و مظفر فر
 اش بود بر لبی نینه بولدک سن
 سون کدی روان خضر زمان
 برکشی کیم اولایان کوسوز لو
 برکشی کیم اولسه راستکوی جان
 خضر دیر دکه ای مظفر فر
 دیدی با قوم ایلا کوز اعطا
 برکشی نسنه و برمدی کا هیچ
 جمله سی جقدی کدی مسجودن
 خضر اولد رویشه دیدی جانم
 یوقدر نان و مال ای درویش
 نفسی بن سکا باغشلدیم
 دیدی درویش خلق عالم هب
 خضر دیر جان و دلدن اولدم قول
 پس قولوم دیو صاندی اول شاه
 اوینه بنی ایلدوب زنگی
 دیر مظفر که اختیار ایله قول
 دیدی خضر ای مظفر دریا
 پس مظفر و لید ایله دی جوش
 خضر صوردم دمکن ایله خبر
 عالمه ایچره باقی قالدک سن
 دیر مظفر سماع ایله همان
 نید و مکی اوزنک در سو
 حاضر م بن آنک قتن همان
 مسجود کدی بر فقیر مکر
 حق یولینه برینه بیک بیک اول
 هر که کوردی یوزنی ایلیک پیچ
 صانکه جانسوز قالدک آنک بد
 بنی صان حق یولینه سلطانم
 بنی صان کورمه کل دخی نشویش
 بنک لردن اوزوم صا غشلدیم
 راست بیله اولایشه دیر لجب
 صان بنی بی بهایه اوله ملوک
 آلدی بر زنگی اول نکو خواهی
 دیک کور کیم نیه ایر رینگی
 صا تلجی اولور می مغیول
 عشق حقیقون اولشم شیدا

بتمش بیک کز ایدم اوزم قول
 صانه سین بنی پیدی درویشان
 آخری حق بنی ایلدوب آزاد
 اشبو آزاده لق ایلده عمر دراز
 چون بنی ذک آنک آلدی صاتون
 حوایی اجم و ارایدی نوده
 طاع کی بملشدی خاک
 دیدی بنی که بونی طاشی غلام
 بن فلان یسم واریرم بودم
 طاشی طور اغ و طاشی در سو
 گویدن کلنگ بتمش اوله
 سنی اولدمه ایلیم آزاد
 بن الومه آلوب اولدم زنبیل
 قازوب اول خاک طشر طونام تا
 هاتف قدرت ایلدی آواز
 یوله نفسک ایلدک تسلیم
 بودیه حاجی ایدم دوزیر
 زنبیل ایله فخر طاشین سین اول
 زنبیلی که هوا به ایت پزان
 حق قتن اولم دیوم مقبول
 اولد بیک زوادر بوای جان
 اشبو کار اوزن اولشم استاد
 بولشم عالم اجم کلکل باز
 سوردی اوینه ایلدی پس اولگون
 دیر کورنر بو خولی بهوده
 طاشی بیک بیک ایل اولز ایلدی پاک
 تیزک بیتورایشی ایله تمام
 دوم دوزایت بونی ارمسون کافر
 تا که بندن سکا ارمیه قیغو
 هله بن یونلون امدی یوله
 خاشرک شاد اولوب اوله آباد
 طاشیم تا کیم اول تی تحیل
 گورننه اولدی مظفر دریا
 دیدی ای خضر ابر و اولیل راز
 بز دخی ایلدک سکا تعظیم
 هاتف قدرت آنک شویله دیر
 یوری وار طاعیکه اول مشغول
 تا هوا خد مت ابلسون الان